MECMAU'Z-ZEVÂİD

VE-MENBAU'L-FEVÂİD

Cilt 11

مجمع الزوائد ومنبع الفوائد

Nûreddîn el-Heysemî

Ebu'l-Hasan Ali b. Ebî Bekir b. Süleymân b.

Ebî Bekir b. Ömer

el-Kâhirî eş-Şâfiî el-Hâfız

(735-807 H.)

İÇİNDEKİLER

TEFSİR KİTABI

كِتَابُ الحُدُودِ

HADLER (Şer'î Cezalar) KİTABI

(بَابُ السَّتْرِ عَلَى الْمُسْلِمِينَ)

Müslümanların Kusurlarını Örtmek

١٠٤٧٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ مَخْلَدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ سَتَرَ مُسْلِماً فِي الدُّنْيَا سَتَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَنْ نَجَّى مَكْرُوباً فَكَّ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي حَاجَتِهِ"

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح . وقد تقدمت أحاديث في هذا المعنى في الرحلة في طلب العلم .

10472. Mesleme b. Mahled'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, Müslümanın bir kusurunu örterse, Yüce Allah onun dünya ve âhirette kusurunu örter. Kim, bir Müslümanın dünya sıkıntılarından birini giderirse, Allah ta onu kıyamet günü sıkıntılardan korur. Kişi, kardeşine yardımcı olduğu müddetçe, Allah ta onun yardımcısı olur"* buyurdu.

★ **Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**

İlim için yolculuk konusunda bu anlamda başka hadisler geçmişti.[1]

١٠٤٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا مَسْلَمَةُ بْنُ عُلَيٍّ ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلْقَمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَائِذٍ ، عَنْ أَخِيهِ أَرْطَاةَ بْنِ الْمُنْذِرِ السَّكُونِيِّ ، أَنَّ آتِيًا أَتَاهُ ، فَقَالَ : إِنَّ لَنَا جَارًا يَشْرَبُ الْخَمْرَ ، وَيَأْتِي الْقَبِيحَ ، فَأُنْهِي أَمْرَهُ إِلَى السُّلْطَانِ ؟ ، قَالَ : " لَقَدْ قَتَلْتُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ، مَا يَسُرُّنِي أَنِّي قَتَلْتُ مِثْلَهُمْ ، وَأَنِّي كَشَفْتُ قِنَاعَ مُسْلِمٍ " رواه الطبراني, وفيه: مسلمة بن علي, وهو ضعيف .

10473. Ertât b. el-Munzir es-Sekûnî bildiriyor: Bir kişi ona gelip: "İçki içen ve kötülük yapan bir komşum var. Bunu sultana (valiye) bildireyim

---

[1] Hadisi Ahmed (4/104) rivayet etmiştir.

mi?" diye sordu. Ertât şu karşılığı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile katıldığım savaşlarda doksan dokuz müşrik öldürdüm. Bir Müslümanın gizli ayıbını ortaya çıkarırsam (işlemiş olduğum hatadan dolayı) onlar kadar müşrik öldürmem (sevabı) beni sevindirmez."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Mesleme b. Ali bulunmaktadır.[1]

١٠٤٧٤ - عَنْ لَقِيطِ بْنِ أرطاة السَّكُونِيِّ ، أنَّ رجلاً قال لَهُ: إنَّ لَنَا جَارًا يَشْرَبُ الْخَمْرَ ، وَيَأْتِي الْقَبِيحَ ، فَأَرْفَعُهُ أَمْرَهُ إِلَى السُّلْطَانِ ؟ ، قَالَ : " لَقَدْ قَتَلْتُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَا أُحِبُّ أَنِّي قَتَلْتُ مِثْلَهُمْ ، وَأَنِّي كَشَفْتُ قِنَاعَ مُسْلِمٍ "

رواه الطبراني, وفيه: مسلمة بن علي, وهو ضعيف .

10474. Lakît b. Ertât es-Sekûnî bildiriyor: Bir kişi ona gelip: "İçki içen ve kötülük yapan bir komşum var. Bu meseleyi sultana (valiye) çıkarayım mı?" diye sordu. Şu karşılığı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte doksan dokuz (müşrik) öldürdüm. Bir Müslümanın gizli ayıbını ortaya açığa çıkarmışsam (işlemiş olduğum hatadan dolayı) bu kadar kişiyi öldürmüş olmaktan (bunun sevabından) hoşlanmam."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Mesleme b. Ali bulunmaktadır.[2]

١٠٤٧٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، قَالَ : نا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، قَالَ : نا قُدَامَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ الأَشْجَعِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ شَيْبَةَ الطَّائِفِيُّ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ ، وَلَمْ يُخْلِصِ الإِيمَانَ إِلَى قَلْبِهِ " حَتَّى أَسْمَعَ الْعَوَاتِقَ فِي خُدُورِهِنَّ ، " لا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ ، وَلا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ ؛ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَخْرِقَهَا عَلَيْهِ فِي بَطْنِ بَيْتِهِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: إسماعيل بن شيبة الطائفي, وهو ضعيف .

10475. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp insanlara hitaben şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar! Ey dili ile iman edip, kalben tasdik etmeyenler!"* Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sesini o kadar yükseltti ki; evdeki kadınlar bile duydular. Devam etti: *"Müslümanlara eziyet etmeyiniz! Onların gizli taraflarını araştırmayınız!*

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (998) rivayet etti ve: "Ertât b. el-Munzir es-Sekûnî'ye Lakît b. el-Ertât da denir" diye ekledi.

[2] Bir önceki dipnota Bak. Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (19/217) rivayet etmiştir.

Allah Müslüman kardeşinin gizli taraflarını araştıranın gizliliklerini araştırır ve evinin içinde bile olsa, onun ayıplarını ortaya çıkararak halka karşı rezil eder"

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan İsmâîl b. Şeybe et-Tâifî bulunmaktadır.

١٠٤٧٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا مُعَلَّى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَرَى مُؤْمِنٌ مِنْ أَخِيهِ عَوْرَةً ، فَيَسْتُرُهَا عَلَيْهِ ، إلا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ "

رواه الطبراني في الأوسط, والصغير بنحوه, وإسنادهما ضعيف .

10476. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Hangi mümin, kardeşinin ayıbını görür ve onu açıklamazsa, muhakkak ki Allah onu Cennete sokar"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ile *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayette bulundu. İkisinin de senetleri zayıftır.[1]

١٠٤٧٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ الأَشْجَعِيُّ ، صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِصْرَ فِي جِيزَتِهَا ، حَدَّثَنَا أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ سَتَرَ حُرْمَةَ مُؤْمِنٍ سَتَرَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه من لم أعرفه .

10477. Nubayt b. Şarît'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir müminin gizli kalmış bir ayıbını örterse, Allah ta onu cehennemden korur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Ravilerden tanımadığım birisi vardır.[2]

١٠٤٧٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا عَمِّي ، قال : نا أَبِي ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنِ الْوَضِينِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ بِلالِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ سَتَرَ عَوْرَةً فَكَأَنَّمَا أَحْيَا مَوْءُدَةً مِنْ قَبْرِهَا "

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (1503) ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de ise (no1118): *"Kim kardeşinin bir ayıbını görür ve onu örterse Allah onu cennete sokar"* şeklinde rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (28) rivayet etmiş ve: "Bu hadis Nubayt'tan sadece bu senedle rivayet edilir. Hadisi kendisinden rivayette oğlu tek kalmıştır" demiştir. Taberânî'nin hocası ise hadis uydurmakla itham edilmiştir.

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: طلحة بن زيد, وهو ضعيف , ورواه بإسناد آخر فيه أبو معشر وهو أخف ضعفا من طلحة , وبقية رجاله رجال الصحيح .

10478. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim birinin ayıbını örterse, diri diri gömülmüş kız çocuğunu kurtarmış gibi olur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Talha b. Zeyd bulunmaktadır. İçinde Ebû Ma'şer'in yer aldığı başka bir senetle de rivayet etti. Ebû Ma'şer, Talha'dan daha az zayıftır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٤٧٩ – وَبِهِ ، حَدَّثَنَا ابْنُ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ رَأَى مِنْ أَخِيهِ رِبْقَةً فِي دِينِهِ فَسَتَرَهُ عَلَيْهَا ، كَانَتْ لَهُ حَسَنَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو صالح الخوزي, وهو ضعيف .

10479. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim kardeşinin dininde bir eksiklik görür de onu gizlerse, kıyamet günü bu, onun için bir iyilik olarak yazılır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Ebû Sâlih el-Havzî bulunmaktadır.

١٠٤٨٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاذٍ الْحَلَبِيُّ ، ثنا الْقَعْنَبِيُّ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ سَلْمِ بْنِ أَبِي الذَّيَّالِ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ ، رَجُلٍ مِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ , عَنْ شِهَابٍ ، رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ يَنْزِلُ مِصْرَ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ سَتَرَ عَلَى مُؤْمِنٍ عَوْرَةً ، فَكَأَنَّمَا أَحْيَا مَيِّتًا "

رواه الطبراني, من طريق مسلم بن أبي الذيال, عن أبي سنان المدني, و لم أعرفهما, وبقية رجاله ثقات .

10480. Mısır'a yerleşen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabelerinden biri olan Şihâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bir müminin ayıbını örterse, bir ölüyü diriltmiş gibi olur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, Müslim b. Ebi'z-Zeyyâl yoluyla Ebû Sinân el-Medenî'den rivayet etmiştir. Bunların ikisini de tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (7231) rivayet etmiştir. Senedinde (Müslim değil) Selm b. Ebî'z-Ziyâl bulunmaktadır ki, bu ravi güvenilir bir ravidir. Senedinde bulunan Ebû Sinân el-Medenî ve Taberânî'nin hocası Muhammed b. Muâz el-Halebî meçhul ravilerdir. Bak. Elbânî *Silsiletu'd-Daîfe* (1265)

١٠٤٨١ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، قَالَ : خَرَجَ ابْنُ مَسْعُودٍ عَلَى أَهْلِ الدَّارِ ، فَقَالَ لَهُمْ : " مَنْ جَاءَ مِنْكُمْ مُسْتَفْتِيًا فَلْيَجْلِسْ حَتَّى نُفْتِيَهُ ، وَمَنْ جَاءَ مِنْكُمْ مُخَاصِمًا فَلْيَلْزَمْ خَصْمَهُ حَتَّى نَقْضِيَ بَيْنَهُمَا ، وَمَنْ جَاءَ مِنْكُمْ مُطْلِعُنَا عَلَى عَوْرَةٍ سَتَرَهَا اللَّهُ فَلْيَسْتَتِرْ بِسَتْرِ اللَّهِ ، وَيُسِرَّهَا إِلَى مَنْ يَمْلِكُ مَغْفِرَتَهَا ، فَإِنَّا لا نَمْلِكُ مَغْفِرَتَهَا ، وَنُقِيمُ عَلَيْهِ حَدًّا وَبِأَبْعَارِهَا "

رواه الطبراني, وفيه: أبو بكر الهذلي ,وهو ضعيف .

10481. Mesrûk anlatıyor: İbn Mes'ûd avluda bulunanların yanına çıkıp: "Kim fetva sormak için geldiyse, otursun 'da ona fetva verelim. Kim davalaşmak için gelmişse aralarında hüküm verilene kadar hasmının yanında kalsın. Kim Allah'ın örttüğü bir ayıbını bize anlatmak için gelmişse, Allah'ın örttüğü gibi o da ayıbını açıklamasın ve onu affedecek Zât için saklasın. Çünkü biz onu affedecek kişiler değiliz. (Aksi takdirde itirafı) sebebiyle kendisine had (şer'i ceza) uygularız" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Ebû Bekr el-Huzelî bulunmaktadır.

١٠٤٨٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ مُتَحَنِّطًا ، فَلَمَّا رَآهُ وَوَجَدَ رِيحَ الْحَنُوطِ ، قَالَ : " اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ " ، قَالَ : فَجَاءَهُ فَذَكَرَ لَهُ أَنَّهُ وَقَعَ عَلَى جَارِيَةِ امْرَأَتِهِ فَأَقِمْ عَلَيَّ الْحَدَّ ، قَالَ : " اسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَتُبْ إِلَيْهِ ، وَاسْتُرْ عَلَى نَفْسِكَ ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَعْتِقَهَا فَاعْتِقْهَا " رواه الطبراني , وإبراهيم لم يدرك ابن مسعود ولكن رجاله رجال الصحيح .

10482. İbrâhîm(-i Nehaî) bildiriyor: Bir adam koku sürmüş olduğu halde Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanına geldi. Abdullah onu görüp ilacın kokusunu hissedince: "Allahım! Bunun şerrinden sana sığınırım" dedi. Adam ona gelip, hanımının cariyesiyle zina ettiğini ve kendisine had uygulamasını söyledi. Abdullah: "Allah'a istiğfar edip tövbe et ve ayıbını ortaya çıkarma. Eğer cariyeyi azat edebilirsen azat et!" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a yetişememiştir, ama ravileri *Sahîh*'in ravileridir. [1]

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9191) rivayet etmiştir.

(بَابُ مَا يُقَالُ لِمَنْ أَصَابَ ذَنْبًا)

Günah İşleyene Nasihat

١٠٤٨٣ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا رَأَيْتُمْ أَخَاكُمْ قَارَفَ ذَنْبًا فَلا تَكُونُوا أَعْوَانًا لِلشَّيْطَانِ عَلَيْهِ تَقُولُوا : اللَّهُمَّ اخْزِهِ ، اللَّهُمَّ الْعَنْهُ ، وَلَكِنْ سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فَإِنَّا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّا لا نَقُولُ فِي أَحَدٍ شَيْئًا حَتَّى نَعْلَمَ عَلَى مَا يَمُوتُ ، فَإِنْ خُتِمَ لَهُ بِخَيْرٍ عَلِمْنَا أَنَّهُ قَدْ أَصَابَ خَيْرًا ، وَإِنْ خُتِمَ لَهُ بِشَرٍّ خِفْنَا عَلَيْهِ عَمَلَهُ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلا أن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه .

10483. İbn Mes'ûd der ki: Kardeşinizin bir günah işlediğini gördüğünüzde, ona karşı şeytanın yardımcıları olup: "Allahım! Bunu rezil et! Allahım, buna lânet et!" demeyiniz. Allah'tan afiyet isteyiniz. Biz Muhammed'in ashâbı; hangi hal üzere öleceğini bilmeden kimse hakkında bir şey demezdik. Eğer hayır üzere ölürse hayır bulduğunu anlardık. Kötü bir hal üzere ölürse amelinden dolayı onun için endişe ederdik."

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ancak Ebû Ubeyde, babasından hadis duymamıştır.**[1]

١٠٤٨٤ – وفي رواية عنده أيضا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَبِي ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ حَسَّانَ أَبِي الأَشْرَسِ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: وَلَكِنِ ادْعُوا اللَّهَ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِ وَيَرْحَمَهُ "

10484. Başka bir rivayette Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle der: "Onun tövbesini kabul etmesi ve ona merhamet etmesi için Allah'a dua ediniz!"[2]

١٠٤٨٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن أَحْمَدَ بن حَنْبَلٍ، وأَحْمَدُ بن يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بن الصَّبَّاحِ الدُّولابِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ بن أَبِي ثَوْرٍ، عَنْ سِمَاكِ بن حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بن جُبَيْرٍ الْخُزَاعِيُّ، عَنْ أَبِي الْفِيلِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:لا تَسُبُّوهُ يَعْنِي مَاعِزَ بن مَالِكٍ

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8574) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8573) rivayet etmiştir.

10485. Ebu'l-Fîl'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ona -yani Mâiz b. Mâlik'e- sövmeyiniz!"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Velîd b. Ebî Sevr bulunmaktadır.

(بَابُ التَّلْقِيْنِ فِي الحَدِّ)

Had Uygulanacak Kişiye Telkin

١٠٤٨٦ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَتُّوَيْهِ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ جُعَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، أَخْبَرَنِي السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ ، قَالَ : أُتِيَ بِرَجُلٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ هَذَا سَرَقَ جُلَّ بَعِيرٍ ، أَوْ جُلَّ دَابَّةٍ , فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا أَخَالُهُ فَعَلَ " ، ثُمَّ قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ هَذَا سَرَقَ . قَالَ : " مَا إِخَالُهُ فَعَلَ " ، حَتَّى شَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ شَهَادَاتٍ , فَقَالَ : " اذْهَبُوا بِهِ ، فَاقْطَعُوهُ ، ثُمَّ ائْتُونِي بِهِ " ، فَقَطَعُوهُ ، ثُمَّ جَاءُوا بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " وَيْحَكَ ، تُبْ إِلَى اللَّهِ " . قَالَ : تُبْتُ إِلَى اللَّهِ . قَالَ : " اللَّهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10486. Sâib b. Yezîd anlatıyor: Bir adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirilip: "Ya Resûlallah! Bu adam bir devenin (veya bir hayvanın) çulunu çaldı" dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsızlık yaptığını zannetmiyorum!"* buyurdu. Sahabe: "Ya Resûlallah! Bu hırsızlık yaptı" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsızlık yaptığını zannetmiyorum!"* sözünü tekrar etti. Sonunda adam kendisi defalarca hırsızlık yaptığını itiraf edince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu götürüp (elini) kesiniz. Sonra bana tekrar getiriniz"* buyurdu. Adamın (elini) kesip, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirdiklerinde: *"Yazık sana! Allah'a tövbe et"* buyurdu. Adam: "Allah'a tövbe ettim!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bunun tövbesini kabul et"* diye dua etti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٤٨٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ شُرَاحَةَ الْهَمْدَانِيَّةَ أَتَتْ عَلِيًّا فَقَالَتْ إِنِّى زَنَيْتُ. فَقَالَ لَعَلَّكِ غَيْرَى لَعَلَّكِ رَأَيْتِ فِى مَنَامِكِ لَعَلَّكِ اسْتُكْرِهْتِ. وَكُلُّ ذَلِكَ تَقُولُ لاَ

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (6684) rivayet etmiştir.

10487. Şa'bî anlatıyor: Şurâhe el-Hemdâniyye, Hz. Ali'nin yanına gelip: "Ben zina ettim" dedi. Hz. Ali: "Sen bunu rüyanda görmüş olmayasın; bu işe zorlanmış olmayasın" dediyse de kadın Ali'nin söylediklerinin hepsine hayır cevabını verdi.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir.

١٠٤٨٨ – وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ عَلِيًّا قَالَ لِشُرَاحَةَ لَعَلَّ زَوْجَكِ أَتَاكِ رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10488. Başka bir rivayette: "Ali, Şurâhe'ye: "Seninle ilişkiye giren kocan olmasın" dedi.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

(بَابُ دَرْءِ الحَدِّ)

Had Cezasının Kalkması

١٠٤٨٩ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، وَمَعْمَرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " ادْرَؤوا الْحُدُودَ وَالْقَتْلَ عَنْ عِبَادِ اللهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ "

رواه الطبراني من رواية أبي نعيم عن المسعودي, وقد سمع منه قبل اختلاطه, ولكن القاسم لم يسمع من جده ابن مسعود .

10489. İbn Mes'ûd der ki: "Gücünüz yettiğince, Allah'ın kullarından hadleri (şer'i cezaları) ve ölümü uzaklaştırınız."

★ Hadisi Taberânî, Ebû Nu'aym'ın henüz bunamadan önce el-Mes'ûdî'den rivayetiyle nakletti. Fakat Kâsım, dedesi İbn Mes'ûd'dan hadis dinlememiştir.

(بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْمُثْلَةِ)

Müsle Yapmanın (Organ Kesmenin) Yasaklanması

١٠٤٩٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ عَبْدُ اللهِ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ زِيَادٍ جَالِساً فَأُتِيَ بِرَجُلٍ شَهِدَ فَغَيَّرَ شَهَادَتَهُ فَقَالَ لأَقْطَعَنَّ لِسَانَكَ. فَقَالَ لَهُ يَعْلَى أَلاَ

---

[1] Bu iki hadisi Ahmed (1185, 1190-1209) rivayet etmiştir.

أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَا تُمَثِّلُوا بِعِبَادِي ". قَالَ فَتَرَكَهُ

رواه أحمد, وفي رواية له عند الطبراني : سمعت رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول : " لا تمثلوا بعباد الله " .

وفي إسنادهما :عطاء بن السائب, وقد اختلط .

10490. Ya'lâ b. Murra bildiriyor: Ziyâd'ın yanında otururken, bir adam getirildi. Adam şahitlik etti, sonra söylediğinin hilafına şehadetini değiştirdi. Ziyâd: "Dilini keseceğim" deyince, Ya'lâ: "Sana Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğum bir hadisi anlatayım mı? O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah: "«Kullarımın organlarını kesmeyiniz!» buyurur."* Bunun üzerine Ziyâd adamı serbest bıraktı.

★ Hadisi Ahmed ve *"Allah'ın kullarına müsle yapmayın"* ibaresiyle Taberânî rivayet etmiştir. İkisinin de senedinde Atâ b. es-Sâib vardır ki bu şahsın âhir ömründe ezberi bozulmuştur.[1]

١٠٤٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنِي مَسْلَمَةُ بْنُ نَوْفَلٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ وَلَدِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمُثْلَةِ.

رواه أحمد ,عن رجل من ولد المغيرة ,عن المغيرة ,وفي الطبراني: عن المغيرة ابن بنت المغيرة قال : مَرَّ الْمُغِيرَةُ بن شُعْبَةَ بِالْحِيرَةِ، فَإِذَا قَوْمٌ قَدْ نَصَبُوا ثَعْلَبًا يَرْمُونَهُ غَرَضًا، فَوَقَفَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْمُثْلَةِ.

فإن كان المغيرة ابن بنت المغيرة بن عبد الله اليشكري فهو ثقة وإن كان غيره فلم أعرفه .

وقد تقدم حديث عمران بن حصين في الأيمان والنذور .

10491. Muğîre b. Şu'be der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), organ keserek işkence yapmayı yasakladı.

★ Hadisi Ahmed, Muğîre'nin çocuklarından birinin kanalıyla ve şu ifadelerle ile Taberânî rivayet etti: Muğîre b. Şu'be, Hîre denilen yerden geçerken bir topluluğun, bir tilkiyi hedef yapıp vurduklarını gördü. Yanlarında durup: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) (bu şekilde) işkence yapmayı yasakladığını duydum" dedi.

Eğer Muğîre'nin kızının oğlu, Abdullah el-Yeşkurî ise güvenilir ravidir. Eğer başkası ise onu tanımıyorum.

Yeminler ve Adaklar bahsinde, İmrân b. Husayn'ın hadisi geçmişti.[1]

---

[1] Hadisi Ahmed (4/172) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (22/272-273) rivayet etmiştir.

١٠٤٩٢ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِرْقٍ الْحِمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمَةَ الْخَبَائِرِيُّ ، ثنا بَقِيَّةُ ، عَنْ عِيسَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُمَيْرٍ ، وَعَائِذِ بْنِ قُرْطٍ , قَالا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تُمَثِّلُوا بِشَيْءٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ الرُّوحُ "

رواه الطبراني, وفيه: سليمان بن سلمة الخبائري, وهو متروك .

10492. Hakem b. Umeyr ve Âiz b. Kurz'un bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın yarattığı hiçbir canlıya işkence etmeyiniz"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Süleymân b. Seleme el-Habâirî metruktur.**[2]

١٠٤٩٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ ، ثنا أَبُو أُمَيَّةَ عَمْرُو بْنُ هِشَامٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّرَائِفِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَاشِدٍ ، قَالَ : " كَانَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مُلْجَمٍ لَعَنَهُ اللَّهُ وَأَصْحَابَهُ. قلت : فذكر الحديث في وفاة علي إلي أن قال، فَقَالَ عَلِيٌّ لِلْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا : إِنْ بَقِيتُ رَأَيْتُ فِيهِ رَأْيِي ، وَإِنْ هَلَكْتُ مِنْ ضَرْبَتِي هَذِهِ فَاضْرِبْهُ ضَرْبَةً ، وَلا تُمَثِّلْ بِهِ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَنْهَى عَنِ الْمُثْلَةِ وَلَوْ بِالْكَلْبِ الْعَقُورِ "

وهو بتمامه في مناقب علي رضي الله عنه . رواه الطبراني وإسناده منقطع .

10493. İsmâîl b. Râşid, İbn Mülcem ve arkadaşları, -Allah onlara lanet etsin- şöyle derlerdi... deyip Hz. Ali'nin katliyle ilgili hadisi anlatırken şu ifadelere yer vermiştir:

Hz. Ali, (oğlu) Hasan'a şöyle dedi: "Eğer yaşarsam, onun hakkında ben hüküm veririm. Eğer aldığım darbeyle ölürsem, ona da bir defa (kılıçla) vurunuz ve işkence/müsle yapmayınız. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), kuduz bir köpek bile olsa ona işkence edilmesini yasakladığını duydum."

Bu hadis, tam metniyle Hz. Ali'nin menkıbelerinde mevcuttur.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde kopukluk vardır.**[3]

---

1 Hadisi Ahmed (4/246) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/381-382) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3188) rivayet etmiştir.

3 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (168) *mu'dal* bir senedle rivayet etmiştir. Zira İsmâîl b. Râşid es-Sülemî, Tebe-i tâbiînden olup durumu meçhul bir ravidir.

١٠٤٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَذُوعِيُّ الْقَاضِي ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10494. Ebû Eyyûb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yağma yapmayı ve (organ keserek) işkenceyi yasakladı.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٤٩٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زِيَادٍ الأَعْرَجُ الإِيَادِيُّ بَحِيلَةَ , ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ , ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ , عَنْ مُعَانِ بْنِ رِفَاعَةَ , عَنِ الأَصَمِّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " مَنْ مَثَّلَ بِأَخِيهِ , فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ , وَالْمَلائِكَةِ , وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ " رواه الطبراني, وفيه: بقية بن الوليد, وهو مدلس والأصم بن هرمز لم أعرفه .

10495. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim kardeşine işkence ederse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Bakiyye b. el-Velîd müdellistir. Esamm b. Hürmüz'ü ise tanımıyorum.[2]

١٠٤٩٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ صَالِحٍ ، قال : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتُ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَهَى عَنِ الْمُثْلَةِ " رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: محمد بن أبان القرشي, وهو ضعيف .

10496. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (organ keserek) işkence yapmayı yasaklamıştır.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Muhammed b. Ebân el-Kuraşî bulunmaktadır.[3]

١٠٤٩٧ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ح وَثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالا : ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أنا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنْ مَوْلَى جُهَيْنَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ " نَهَى عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ "

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3872) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (13091 rivayet etmiş ve: "Esamm: –Allah doğrusunu bilir– Yezîd b. Hürmüz'dür" demiştir. Eğer Yezîd b. Hürmüz ise bu el-Medenî'dir ve güvenilir bir ravidir.

3 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (13485) rivayet etmiştir.

رواه الطبراني، وفيه راو لم يسم .

10497. Abdurrahmân b. Zeyd b. Hâlid, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yağma yapmayı ve işkenceyi yasakladı.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerden birinin adı zikredilmemiştir.**[1]

١٠٤٩٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو الضَّبِّيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الأَحْنَفِ الثَّقَفِيِّ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، قَالَ : جَاءَتْ أَسْمَاءُ مَعَ جَوَارٍ لَهَا ، وَقَدْ ذَهَبَ بَصَرُهَا ، فَقَالَتْ : أَيْنَ الْحَجَّاجُ ؟ فَقُلْنَا : لَيْسَ هَهُنَا ، قَالَتْ : فَمُرُوهُ فَلْيَأْمُرْ لَنَا بِهَذِهِ الْعِظَامِ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " يَنْهَى عَنِ الْمُثْلَةِ " ؟. فذكر الحديث

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10498. Kâsım b. Muhammed bildiriyor: Esmâ, bazı cariyeleriyle geldi. Gözleri görmez olmuştu. "Haccâc nerede?" diye sorunca biz: "Burada yok" dedik. Esmâ: "Ona söyleyin, şu kemikleri (cesetleri) bize versin. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) (organ keserek) işkenceyi yasakladığını duydum" dedi... Hadis aslında devam ediyor.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[2]

١٠٤٩٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْمَعَدِّيُّ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَكِيمٍ الْخُزَاعِيُّ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، قَالَ : قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، " فَأَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ ، وَنَهَانَا عَنِ الْمُثْلَةِ " رواه الطبراني في الصغير، وفيه من لم أعرفهم .

10499. Hz. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verdi ve hutbesinde sadaka vermemizi emredip, (organ keserek) işkence yapmamızı yasakladı.

★ **Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Ravilerden tanımadıklarım vardır.**[3]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (5265) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (24/100 ve 106) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Yezîd b. Ebî Ziyâd hakkında menfi bir görüş vardır.

[3] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (654) rivayet etmiştir.

١٠٥٠٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْحَنَفِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرَاهُ ابْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " مَنْ مَثَّلَ بِذِي رُوحٍ ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مَثَّلَ اللهُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه أحمد والطبراني في الأوسط عن ابن عمر من غير شك, ورجال أحمد ثقات .

10500. Ebû Sâlih el-Hanefî'nin bildirdiğine göre Sahabeden biri, zannedersem İbn Ömer; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu söyledi: *"Kim canlı bir şeye (organlarını keserek) işkence yapar ve (bu yaptığından ötürü) tövbe etmezse, kıyamet günü Allah da ona (aynı şekilde) azap eder."*

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, şüphe ifadesini kullanmadan İbn Ömer'den rivayet etti. Ahmed'in ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

(بَابُ النَّهْيِ عَنْ خِصَاءِ الآدَمِيِّينَ)

İnsanların Hadım Olmasının Yasaklanması

١٠٥٠١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَطَاءٍ الْخُزَاعِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : " نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَخَصَّى أَحَدٌ مِنْ وَلَدِ آدَمَ " رواه الطبراني, وفيه: معاوية بن عطاء الخزاعي, وهو ضعيف .

10501. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âdemoğullarından herhangi birinin hadım olmasını yasaklamıştır.

Taberânî rivayet etti. Ravilerden Mu'âviye b. Atâ el-Huzâ'î zayıftır.[2]

(بَابٌ فِي النَّاسِي وَالْمُكْرَهِ)

Unutanın ve Zorlananın Durumu

١٠٥٠٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , مِثْلَهُ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، ثَنَا مُحَمَّدُ

---

1 Hadisi Ahmed (5661 ve 5956) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (10207) rivayet etmiştir. Muâviye b. Atâ'nın hadisi için Ukaylî, *Duafâ* adlı eserinde: "Bu hadis batıldır, aslı yoktur" demiştir. Bak. *Silsiletu'd-Daîfe* (1656)

بْنُ مُصَفَّى ، ثَنَا الْوَلِيدُ ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " وُضِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأُ وَالنِّسْيَانُ ، وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: ابن لهيعة, وحديثه حسن وفيه ضعف .

10502. Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ümmetimden, hata, unutma ve zorlama sonucu işlenen günahlar affedilmiştir*" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir.[1]

١٠٥٠٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أَنَا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " تَجُوزُ لِأُمَّتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَكَلَّمْ بِهِ أَوْ تَعْمَلْ بِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: المسعودي, وقد اختلط, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10503. İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ümmetim için kişilerin içinden geçirdikleri şeyler; konuşmadıkları veya bunu fiiliyata dökmedikleri müddetçe affedilmiştir*" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Mes'ûdî, âhir ömründe ezberi bozuk bir ravidir. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٥٠٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو النَّضْرِ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ ، ثنا أَبُو الأَشْعَثِ ، عَنْ ثَوْبَانَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي ثَلاثَةً : الْخَطَأَ ، وَالنِّسْيَانُ ، وَمَا أُكْرِهُوا عَلَيْهِ "

رواه الطبراني, وفيه :يزيد بن ربيعة الرحبي, وهو ضعيف .

10504. Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Allah, ümmetimden şu üç şeyi affetmiştir: Yanılgı, unutma ve zorlamayla yapılan günahlar*" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Yezîd b. Rabî'a er-Rahbî bulunmaktadır.

١٠٥٠٥ – حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا حُصَيْنُ بْنُ مَنِيعٍ السَّدُوسِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ النَّهْدِيَّ ، يَقُولُ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " اكْفُلُوا لِي بِالْعَمْدِ أَكْفُلْ لَكُمْ بِالْخَطَإِ "

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (18/216) rivayet etmiştir.

رواه الطبراني, وفيه :من لم أعرفهم .

10505. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kasıtlı yaptığınız şeyler konusunda bana garanti veriniz; ben de size yanılarak yaptıklarınız konusunda garanti vereyim."

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden tanımadıklarım vardır.**

١٠٥٠٦ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، ثَنَا الْوَلِيدُ ، عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " وُضِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأُ وَالنِّسْيَانُ ، وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن مصفى, وثقه أبو حاتم وغيره وفيه كلام لا يضر, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10506. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden, hata, unutma ve zorlama sonucu işlenen günahlar affedilmiştir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Muhammed b. Musaffa'yı, İbn Ebû Hâtim ve başkaları güvenilir bulmuş, fakat onun hakkında zararı olmayan menfi bir görüş vardır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخَطَإِ وَالْعَمْدِ)

Hata Yoluyla ve Kasten Yapılan Şeyler

١٠٥٠٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُوسٍ ، ثَنَا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ ، ثَنَا بَقِيَّةُ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عَجْلَانَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنِّي لَسْتُ أَخَافُ عَلَيْكُمُ الْخَطَأَ ، وَلَكِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمُ الْعَمْدَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: بقية, وهو مدلس .

10507. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben sizin adınıza; yanılarak yaptığınız günahlardan değil, kasıtlı yaptığınız günahlardan korkuyorum"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Bakiyye müdellistir.

(بَابُ النَّهْيِ عَنِ التَّعْذِيبِ بِالنَّارِ)

Ateşle İşkence Yapmanın Yasaklanması

١٠٥٠٨ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : كُنْتُ آتِي أُمَّ الدَّرْدَاءِ فَأَكْتُبُ عِنْدَهَا فَأَخَذْتُ قَمْلَةً أَوْ بُرْغُوثًا فَأَلْقَيْتُهُ فِي النَّارِ ، قَالَتْ: أَيْ بَنِيَّ لاَ تَفْعَلْ فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ: لاَ يُعَذِّبُ بِعَذَابِ اللَّهِ

رواه الطبراني والبزار وقال : " لا يعذب بالنار إلا رب النار " وفيه: سعيد البراد, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات ويأتي حديث علي في تحريق الفأران بعد قتله .

10508. Osmân b. Hayyân anlatıyor: Ümmü'd-Derdâ'ya gider ve yanında (hadis) yazardım. (Bir defasında) bir bit veya pireyi alıp ateşe attım. Ümmü'd-Derdâ şöyle dedi: Evladım! Böyle yapma! Çünkü Ebu'd-Derdâ'nın: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın azabıyla azab edilmez"* sözünü işittiğini duydum.

★ Hadisi Taberânî ve *"Ateşle, ancak ateşin Rabbi azab eder"* ibaresiyle Bezzâr rivayet etmiştir.[1]

Ravilerden Saîd el-Berrâd'ı tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

Farelerin öldürülmesinden sonra yakılması konusunda Hz. Ali'nin hadisi gelecektir.

(بَابٌ فِيمَنْ أَحْدَثَ حَدَثًا فِي هَذِهِ الأُمَّةِ)

Bu Ümmette Yeni Birşey (İşkence Çeşidi) Çıkarmak

١٠٥٠٩ - حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ ، ثنا الْحُمَيْدِيُّ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ سَيْسَنَ الْخَيَّاطُ الْمَكِّيُّ ، حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ عُبَيْدٍ ، وَكَانَ شَيْخًا قَدِيمًا ، قَالَ : كُنَّا مَعَ طَاوُسٍ عِنْدَ الْمَقَامِ فَسَمِعْنَا ضَوْضَاةً فَقَالَ : مَا هَذَا ؟ فَقِيلَ : قَوْمٌ أَخَذَهُمُ ابْنُ هِشَامٍ فِي سَبَبٍ فَطَوَّقَهُمْ فَسَمِعْتُ طَاوُسًا يُحَدِّثُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَا مِنْ أَحَدٍ يُحْدِثُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ حَدَثًا لَمْ يَكُنْ فَيَمُوتُ حَتَّى يُصِيبَهُ ذَلِكَ " . فَأَنَا رَأَيْتُ ابْنَ هِشَامٍ حِينَ عُزِلَ ، وَأَتَى عُمَّالُ الْوَلِيدِ فَطَوَّقُوهُ رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير سلمة بن سيسن ,ووثقه ابن حبان .

10509. –Yaşlı biri olan– Bişr b. Ubeyd anlatıyor: Makâm'da (Makam-ı İbrâhîm'de), Tâvûs ile beraberken bir gürültü duyduk. Tâvûs: "Bu nedir?" diye sorunca: "İbn Hişâm'ın bir sebeple tutuklayıp boyunlarına

---

[1] Hadisi Bezzâr (1537) rivayet etmiş ve: "Birkaç yolla rivayet edilmiştir" demiştir. Saîd el-Berrâd, Basralıdır. Ondan Hammâd b. Zeyd ve Saîd rivayet etmiştir.

tasma bağladığı kişilerdir" denildi. Bunun üzerine Tâvûs'un İbn Abbâs'tan şöyle naklettiğini duydum: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bu ümmette daha önce olmayan yeni bir şey ihdas ederse (meydana çıkarırsa) aynı şey kendisinin başına gelmeden ölmez"* buyurdu.

Ben İbn Hişâm'ı azledildiği zaman gördüm. Velîd'in askerleri gelip ona tasma taktılar!

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Seleme b. Sesen dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Onu da İbn Hibbân güvenilir bulmuştur.[1]

(بَابُ رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلاثَةٍ)

Üç Kişi Üzerinden Kalem Kaldırılmıştır (Onlara Günah Yazılmaz)

١٠٥١٠ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ جَرِيرٍ الصُّورِيُّ ، ثنا أَبُو الْجُمَاهِرِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلاثَةٍ : عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ ، وَعَنِ الْمَعْتُوهِ حَتَّى يُفِيقَ ، وَالصَّبِيِّ حَتَّى يَعْقِلَ أَوْ يَحْتَلِمَ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وقال : لا يروى عن ابن عباس إلا بهذا الإسناد, وفيه: عبد العزيز بن عبيد الله بن حمزة, وهو ضعيف .

10510. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kalem (günah sorumluluğu) üç kişiden kaldırıldı: Uyanıncaya kadar uyuyandan, aklı başına gelinceye kadar mecnundan, akıllı oluncaya veya buluğa erinceye kadar çocuktan"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup: "Bu hadis İbn Abbâs'tan sadece bu senetle rivayet edilmiştir" demiştir. Ravilerden Abdulazîz b. Ubeydillah b. Hamza zayıftır.[2]

١٠٥١١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ عَلِيٍّ ، أنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ أَخْبَرَنِي ، غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , مِنْهُمْ : شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ ، وَثَوْبَانُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : "

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (10991) rivayet etmiştir. Bişr b. Ubeyd'in hadisi münkerdir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11141) rivayet etmiştir.

رُفِعَ الْقَلَمُ فِي الْحَدِّ عَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ ، وَعَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيقَ ، وَعَنِ الْمَعْتُوهِ الْهَالِكِ " رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10511. Şeddâd b. Evs ile Sevbân'ın bildirdiklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hadler (cezalar) konusunda çocuk büyüyünceye kadar, uyuyan uyanıncaya kadar, mecnun aklı başına gelinceye kadar ve bunamış kişiden kalem kaldırılmıştır (bunlara had uygulanmaz)"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٥١٢ - وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :رُفِعَ القَلَمُ عَنْ ثَلاثٍ : عَنْ الصَّغِيْرِ حَتَّى يَكْبُرَ وَعَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيقَ "

رواه البزار, وفيه: عبد الرحمن بن عبد الله بن عمر بن حفص, وهو متروك .

10512. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kalem üç kişiden kaldırıldı: Büyüyünceye kadar çocuktan, uyanıncaya kadar uyuyandan ve aklı başına gelinceye kadar deliden"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerden Abdurrahman b. Abdullah b. Ömer b. Hafs metruktur.[2]

(بَابُ حَدُّ الْبُلُوغِ لإِيْجَابِ الحَدِّ)

Haddin Uygulanmaya Başlanacağı Yaş

١٠٥١٣ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ سَوَّادٍ السَّرْحِيُّ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي ابْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْلَمَ بْنِ بَجْرَةَ الأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَهُ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَسْلَمَ بْنِ بَجْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ " جَعَلَهُ عَلَى أُسَارَى قُرَيْظَةَ ، فَكَانَ يَنْظُرُ إِلَى فَرْجِ الْغُلامِ ، فَإِذَا رَآهُ قَدْ أَنْبَتَ الشَّعْرَ ضَرَبَ عُنُقَهُ ، وَأَخَذَ مَنْ لَمْ يُنْبِتْ فَجَعَلَهُ فِي مَغَانِمِ الْمُسْلِمِينَ " رواه الطبراني, وفيه: إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة, وهو متروك .

10513. Eslem b. Becre'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Kurayza esirlerinin cinsel organlarını kontrol etmekle görevlendirdi. Edep yerinde kıl olanın boynu vuruluyor, çıkmayan ise alınıp Müslümanların ganimetleri arasına katılıyordu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden İshâk b. Abdillah b. Ebî Ferve metruktur.[1]

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (7156) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Bezzâr (1540) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِي الحَامِلِ يَجِبُ عَلَيْهَا الحَدُّ)

Hamile Kadının Haddi Gerektiren Birşey Yapması (ve Cezanın Ne Zaman Uygulanacağı)

١٠٥١٤ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ ، عَنْ مِنْدَلٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ثُمَّ قَالَ : فَجَرَتْ خَادِمٌ لآلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " يَا عَلِيُّ حُدَّهَا " . قَالَ : فَتَرَكَهَا حَتَّى وَضَعَتْ مَا فِي بَطْنِهَا ، ثُمَّ ضَرَبَهَا خَمْسِينَ ، ثُمَّ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَذَكَرَ ذَلِكَ ، فَقَالَ : " أَصَبْتَ "

رواه أبو يعلى, وفيه :مندل بن علي, وهو ضعيف .

10514. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ehl-i Beyt'inin hizmetçilerinden biri zina yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ali! Buna had uygula"* buyurdu. Ali onu, doğum yapıncaya kadar bıraktı, sonra elli sopa vurdu. Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip durumu bildirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğru yapmışsın!"* buyurdu.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Mendel b. Ali bulunmaktadır.[2]

١٠٥١٥ – وعَنْ أَنَسٍ أَنْ امْرَأَةً اعْتَرَفَتْ مِنْ الزِّنَا أَرْبَعَ مَرَاتٍ وَهِيَ حُبْلَى فَقَالَ لَها النَّبِيُّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ارْجِعِي حَتَّى تَضَعِي " . ثُمَّ جَاءَتْ وَقَدْ وَضَعَتْهُ قَالَ : " أَرْضِعِيْهِ حَتَّى تَفْطِمِيهِ " . ثُمَّ جَاءَتْ فَرُجِمَتْ فَذَكَرُوهَا فَقَالَ : " لقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ تابها صَاحِبُ مَكْسٍ لَغُفِرَ لَهُ " رواه البزار ورجاله ثقات إلا أن الأعمش لم يسمع من أنس وقد رآه .

10515. Enes bildiriyor: Bir kadın, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip zina yaptığını ve hamile olduğunu söyledi ve bunu dört defa tekrarladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Git ve doğum yaptıktan sonra gel"* dedi. Kadın doğum yapıp geldi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sütten kesilinceye kadar onu emzir"* dedi. Kadın sonra geldi ve recmedildi. Kadının hakkında (ileri geri) konuşulunca, Resûlullah

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1000) ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (1608) rivayet etmiş ve: "Bu hadis Eslem el-Ensârî'den sadece bu senedle rivayet edilmiştir. Zübeyr b. Bekkâr bu hadisi rivayette tek kalmıştır.

[2] Hadisi Ebû Ya'lâ (2489) rivayet etmiştir.

(sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle bir tövbe etti ki; eğer bu tövbeyi, bir meks*[1] *sahibi yapsaydı affedilirdi"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ancak A'meş, Enes'i görmüş, fakat ondan hadis dinlememiştir.[2]

(بَابُ الْحَدُّ يَجِبُ عَلَى الضَّعِيفِ)

Zayıf (Sakat) Olana Had Uygulanması

١٠٥١٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ , وَيَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، " أَنَّ مُقْعَدًا ذَكَرَ مِنْهُ زَمَانَةً ، كَانَ عِنْدَ جِدَارِ أُمِّ سَعْدٍ ، فَظَهَرَ بِامْرَأَةٍ حَمْلٌ ، فَسُئِلَتْ ، فَقَالَتْ : هُوَ مِنْهُ ، فَسُئِلَ فَاعْتَرَفَ ، فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُجْلَدَ بِأَثْكَالِ عِذْقِ النَّقْلِ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10516. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre kötürüm ve düşkün bir adam Ümmü Sa'd'ın duvarının yanındaydı. Bu arada bir kadının hamile olduğu ortaya çıktı. Kadına çocuğun kimden olduğu sorulunca o adamdan olduğunu söyledi. Adama sorulunca; adam da itiraf etti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurma salkımının çubuklarıyla adama vurularak had cezası uygulanmasını emretti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٥١٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُعَلَّلُ بْنُ نُفَيْلٍ الْحَرَّانِيُّ ، قَالَ : نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : أُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ قَدْ زَنَى ، فَسَأَلَهُ ؟ فَاعْتَرَفَ ، فَأَمَرَ بِهِ ، فَجُرِّدَ ، فَإِذَا هُوَ حَمْشُ الْخَلْقِ ، مُقْعَدٌ ، فَقَالَ : " مَا يُبْقِي الضَّرْبُ مِنْ هَذَا شَيْئًا ؟ " فَدَعَا بِأُثْكُولٍ فِيهِ مِائَةُ شِمْرَاخٍ ، فَضَرَبَهُ ضَرْبَةً وَاحِدَةً "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

10517. Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına zina eden bir adam getirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona sorunca adam zina ettiğini itiraf etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)

---

1 Meks: haraç yemek veya alışverişte sahtekârlık yapmak; haksız bir şekilde zimmetine geçirmektir.

2 Hadisi Bezzâr (1541) rivayet etmiş ve: "A'meş hadisi rivayette tek kalmıştır" demiştir.

adamın üzerindeki elbisenin çıkarılmasını emretti. Elbisesi çıkarıldığında adamın çok zayıf ve kötürüm olduğu görüldü. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Buna uygulanacak had, bunda can bırakmaz"* diyerek içinde yüz çubuk bulunan tek bir dal getirmelerini istedi ve onunla adama bir defa vurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٥١٨ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ دَاوُدَ الصَّوَّافُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ الْبَحْرَانِيُّ ، ثنا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي سَبْرَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِشَيْخٍ أَحْبَنَ مُصْفَرٍّ قَدْ ظَهَرَتْ عُرُوقُهُ ، فَزَنَا بِامْرَأَةٍ ، فَضَرَبَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِضِغْثٍ فِيهِ مِائَةُ شِمْرَاخٍ ضَرْبَةً وَاحِدَةً "

قلت : رواه النسائي باختصار رواه الطبراني, وفيه :أبو بكر بن أبي سبرة, وهو متروك .

10518. Sehl b. Sa'd anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına sıska, sararmış ve (zayıflığından dolayı) damarları ortaya çıkmış bir ihtiyar getirdiler. Bu adam bir kadınla zina yapmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona yüz çubuğu bulunan bir dalla bir defa vurdu.

Nesâî bu hadisi kısa metniyle rivayet etti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Ebû Bekr b. Ebî Sebre metruktur.[2]

(بَابُ لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إلا بِإِحْدَى ثَلاَثٍ)

Müslümanın Kanı Ancak Üç Şeyle Helal Olur

١٠٥١٩ – عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ حُرِّمَ عَلَيْهِ دَمُهُ إِلاَّ بِثَلاَثٍ : التَّارِكُ دِينَهُ وَالثَّيِّبُ الزَّانِي وَمَنْ قَتَلَ نَفْسًا ظُلْمًا

رواه البزار, وفيه :محمد بن أبي ليلى, وهو سيئ الحفظ .

10519. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet eden kişinin kanı şu üç şey dışında helal olmaz: İrtidat edip dinini terk eden, zina yapan (evli kadın ve erkek) ve haksız yere birini öldüren"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerden Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hafızası kötüdür.[1]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (664) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (5820) rivayet etmiştir.

١٠٥٢٠ - وعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ يَحِلُّ دَمُ الْمُؤْمِنِ إلاَّ فِي إِحْدَى ثَلاَثٍ : النَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيِّبُ الزَّانِي وَالْمُرْتَدُّ عَنِ الإِيْمَانِ

رواه الطبراني, وفيه: أيوب بن سويد, وهو متروك وقد وثقه ابن حبان وقال : رديء الحفظ .

قلت : وقد تقدمت أحاديث في كتاب الإيمان من نحو هذا .

10520. Ammâr b. Yâsir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir müminin kanı şu üç şey dışında helal olmaz: Cana karşılık can (kısas), zina yapan (evli kadın ve erkek) ve irtidat edip dinini terk eden"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Eyyûb b. Suveyd metruktur. İbn Hibbân onu güvenilir bulmuş ve: "Hıfzı kötüdür" demiştir. İman konusunda buna benzer hadisler geçmişti.

(بَابٌ فِيمَنْ جَرَّدَ ظَهْرَ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ)

Haksız Yere Bir Müslümanın Sırtını Açmak (Elbisesini Çıkarmak)

١٠٥٢١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِرْقٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَدَقَةَ الْجُبْلانِيُّ ، ثنا الْيَمَانُ بْنُ عَدِيٍّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ جَرَّدَ ظَهْرَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍّ ، لَقِيَ اللَّهُ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط,وإسناده جيد .

10521. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim haksız yere Müslüman birinin sırtını açarsa, Yüce Allah ona gazab etmiş olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkar!"*

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.[2]

١٠٥٢٢ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهِبٍ عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ظَهْرُ الْمُؤْمِنِ حِمًى إِلا بِحَقِّهِ " رواه الطبراني, وفيه: الفضل بن المختار, وهو ضعيف .

---

1 Hadisi Bezzâr (1539) rivayet etmiş ve: "Hadisin Câbir'den sadece bu yolla rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7536) ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (2524) rivayet etmiştir. Senedlerinde bulunan Yemân b. Adiyy zayıftır. Bak. *Silsiletu'd-Daîfe* (1275)

10522. Ismet'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hak etmediği sürece bir müminin sırtı koruma altındadır (cezayı gerektiren bir şey yapmadığı sürece ceza verilmez)"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Fadl b. el-Muhtâr bulunmaktadır.[1]

(بَابُ فِي التَّجْرِيدِ)

Kişiyi Soymak

١٠٥٢٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ جُوَيْبِرٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لا يَحِلُّ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ التَّجْرِيدُ ، وَلا مَدٌّ ، وَلا غَلٌّ ، وَلا صَفَدٌ " رواه الطبراني, وهو منقطع الإسناد, وفيه: جويبر, وهو ضعيف .

10523. İbn Mes'ûd demiştir ki: "Bu ümmette, (işkence amacıyla) birini soymak, kelepçe vurmak, hile yapmak veya bağlamak caiz değildir."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde kopukluk vardır. Ravilerinden Cuveybir zayıftır.

(بَابٌ فِيمَنْ أَخَافَ مُسْلِماً)

Müslümanı Korkutmak

١٠٥٢٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "مَنْ نَظَرَ إِلَى مُسْلِمٍ نَظْرَةً يُخِيفُهُ فِيهَا بِغَيْرِ حَقٍّ أَخَافَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه الطبراني, عن شيخه أحمد بن عبد الرحمن بن عقال, ضعفه أبو عروبة .

10524. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim haksız yere bir Müslümana kendisini korkutacak şekilde bakarsa, Allah ta kıyamet günü onu korkutur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, şeyhi Ahmed b. Abdirrahman b. Akkâl'den rivayet etmiştir. Ebû Arûbe onu zayıf saymıştır.

١٠٥٢٥ - وعَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ رَجُلاً أَخَذَ نَعْلَي رَجُلٍ فَغَيَّبَهَا وَهُوَ يَمْزَحُ فَذَكَرَ ذَلِكَلِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " لاَ تُرَوِّعُوا الْمُسْلِمَ فَإِنَّ رَوْعَةَ الْمُسْلِمِ ظُلْمٌ عَظِيمٌ " رواه الطبراني والبزار, وفيه: عاصم بن عبيد الله, وهو ضعيف .

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (17/180) rivayet etmiştir. Senedlerinde bulunan Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdîn yalancıdır.

10525. Âmir b. Rabî'a anlatıyor: Bir adam, şaka amacıyla bir kişinin ayakkabılarını alıp sakladı. Bu durum Hz. Peygamber'e anlatılınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanı korkutmayınız! Müslümanı korkutmak büyük zulümdür"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Ravilerden Âsım b. Ubeydillah zayıftır.**[1]

١٠٥٢٦ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيُّ ، ح وحَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِنَانٍ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : ثنا الْقَاسِمُ بْنُ دِينَارٍ ، قَالا : ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، قَالَ : حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَاشِمِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي حَسَنٍ ، وَكَانَ بَدْرِيًّا عَقَبِيًّا ، قَالَ " كُنَّا جُلُوسًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ رَجُلٌ وَنَسِيَ نَعْلَيْهِ فَأَخَذَهُمَا رَجُلٌ فَوَضَعَهُمَا تَحْتَهُ فَرَجَعَ الرَّجُلُ ، فَقَالَ : نَعْلِي ، فَقَالَ الْقَوْمُ : مَا رَأَيْنَاهُمَا ، فَقَالَ رَجُلٌ : هُوَ ذِهْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : كَيْفَ بروعة الْمُؤْمِنِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! إِنَّمَا صَنَعْتُهُ لاعِبًا ، فَقَالَ : كَيْفَ بروعةِ الْمُؤْمِنِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا "

رواه الطبراني, وفيه :حسين بن عبد الله بن عبيد الله الهاشمي, وهو ضعيف .

10526. Bedir ve Akabe ehlinden olan Ebû Hasan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber otururken, bir adam kalkıp gitti ve ayakkabılarını yanımızda unuttu. Bir kişi ayakkabıları alıp altına koydu. Ayakkabıların sahibi gelip: "Ayakkabılarım nerede?" diye sorunca oradakiler: "Görmedik!" dediler. Bir kişi: "Ayakkabıların burada!" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir Müslümanı nasıl korkutursun!"* deyince adam: "Ya Resûlallah! Bunu şaka olsun diye yapmıştım" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki veya üç defa: *"Bir Müslümanı nasıl korkutursun!?"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Hüseyn b. Abdillah b. Ubeydullah el-Hâşimî bulunmaktadır.**[2]

١٠٥٢٧ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ حَفْصٍ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ حِمْيَرَ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْعَيَّارِ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ أَخَافَ مُؤْمِنًا بِغَيْرِ حَقٍّ كَانَ عَلَى اللَّهِ أَنْ لا يُؤَمِّنَهُ مِنْ أَفْزَاعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن حفص الوصابي, وهو ضعيف .

---

1 Hadisi Bezzâr (1523) "Âmir b. Abdillah b. Rabî'a, babasından" yoluyla rivayet etmiştir. Hadis Abdullah b. Rabî'a'nın müsnedindendir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (22/393) ve Bezzâr (1522) rivayet etmiştir.

10527. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim haksız yere bir mümini korkutursa, Allah onu kıyamet gününün korkularından emin kılmaz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Muhammed b. Hafs el-Vasâbî bulunmaktadır.

١٠٥٢٨ – وعَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَوْ مُؤْمِنٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِماً " رواه البزار, وفيه: عبد الكريم أبو أمية, وهو ضعيف .

10528. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir Müslümanın* veya *müminin, bir Müslümanı korkutması caiz değildir"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Abdulkerîm Ebû Umeyye bulunmaktadır.[1]

١٠٥٢٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شُعَيْبٍ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ النَّسَائِيُّ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيسَى الْبِسْطَامِيُّ ، قَالَ : نا عَفَّانُ بْنُ سَيَّارٍ ، قَالَ : نا عَنْبَسَةُ بْنُ الأَزْهَرِ ، قَالَ : نا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ، قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسِيرٍ ، فَخَفَقَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَتِهِ ، فَأَخَذَ رَجُلٌ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ ، فَانْتَبَهَ الرَّجُلُ ، فَفَزِعَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِمًا " رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجال الكبير ثقات .

10529. Nu'mân b. Beşîr anlatıyor: Bir yolculukta Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. Bir adam bineğinin üzerinde uyuklamaya başladı. Bir kişi de, onun ok kabından bir ok aldığı sırada, adam korkarak uyandı. Bunu gören Hz. Peygamber: *"Bir Müslümanın bir Müslümanı korkutması caiz olmaz!"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٥٣٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدَ ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ قَرْنٌ ، فَأَخَذَهَا بَعْضُ الْقَوْمِ ، فَلَمَّا سَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ الأَعْرَابِيُّ :

---

[1] Hadisi Bezzâr (1521) rivayet etmiş ve: "İbn Ömer'den sadece bu yolla rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir. Abdülkerim güçlü bir ravi değildir. Tek başına rivayet ettiği hadisleri yazar. Bununla birlikte Basralı olup ondan Eyyûb, Mâlik ve hadis tenkidi yapan bir topluluk hadis rivayet etmiştir.

فَأَيْنَ الْقَرْنُ ؟ فَكَأَنَّ بَعْضَ الْقَوْمِ ضَحِكَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ ، فَلا يُرَوِّعَنَّ مُسْلِمًا "

رواه الطبراني من رواية ابن عيينة عن إسماعيل بن مسلم ,فان كان هو العبدي فهو من رجال الصحيح ,وإن كان هو المكي فهو ضعيف, وبقية رجاله ثقات .

10530. Süleymân b. Surad bildiriyor: Yanında bir boynuz bulunan bir bedevi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber namaz kıldı. Oradakilerden bir kişi bunu aldı. Hz. Peygamber namazı bitirip te bedevi: "Boynuz nerede?" deyince oradakilerden bazıları gülüşmeye başladılar. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): " *Allah'a ve âhiret gününe iman eden, bir Müslümanı korkutmasın*" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, İbn Uyeyne an İsmâîl b. Müslim kanalıyla nakletti. Eğer bu kişi Abdî ise o, *Sahîh*'in ravilerindendir. Eğer Mekkî ise zayıftır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

(باب اجتناب الفواحش)

Fuhuştan Uzak Durmak

١٠٥٣١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا الأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ أَخْبَرَنَا كَامِلٌ عَنْ أَبِى صَالِحٍ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا تَغَارُ قَالَ " وَاللَّهِ إِنِّى لأَغَارُ وَاللَّهُ أَغْيَرُ مِنِّى وَمِنْ غَيْرَتِهِ نَهَى عَنِ الْفَوَاحِشِ" رواه أحمد ورجاله ثقات .

10531. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen kıskanır mısın?" diye sorulunca: *"Vallahi kıskanırım! Allah da benden daha çok kıskanır! Kıskandığından dolayı fuhşu yasaklamıştır"*buyurdu.

Ahmed rivayet etti. Ravileri güvenilirdir. [2]

(بَابُ التَّحْذِيرِ مِنْ مَوَاقَعَةِ الْحُدُودِ)

Had Gerektirecek Fiillerden Sakındırmak

١٠٥٣٢ – حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ، يَعْنِي : ابْنَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (6487) rivayet etmiştir. Râvîlerden Ya'k'ub b. Humeyd b. Kâsib hakkında menfi görüş bulunmaktadır.

2 Hadis mükerrerdir (7728). Ahmed de (2/326) rivayet etmiştir.

يَقُولُ : " إِنِّي آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ أَقُولُ : إِيَّاكُمْ وَجَهَنَّمَ ، إِيَّاكُمْ وَالْحُدُودَ ، إِيَّاكُمْ وَجَهَنَّمَ ، إِيَّاكُمْ وَالْحُدُودَ ، إِيَّاكُمْ وَجَهَنَّمَ ، إِيَّاكُمْ وَالْحُدُودَ ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَإِذَا أَنَا مِتُّ تَرَكْتُكُمْ ، وَأَنَا فَرَطٌ لَكُمْ عَلَى الْحَوْضِ ، فَمَنْ وَرَدَ أَفْلَحَ

قلت : فذكر الحديث رواه البزار, وفيه: ليث بن أبي سليم والغالب عليه الضعف .

10532. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ben yakalarınızdan tutup: «Cehennemden sakınınız! Had uygulamayı gerektirecek şeylerden sakınınız! Cehennemden sakınınız! Had uygulamayı gerektirecek şeylerden sakınınız! Cehennemden sakınınız! Had uygulamayı gerektirecek şeylerden sakınınız!» diyorum."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu üç defa söyledi ve şöyle devam etti: *"Ben öldüğümde sizi bırakır, sizden önce Havz'a giderim. Kim oraya benim yanıma varırsa kurtulur."*

Hadis aslında devam ediyor.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerden Leys b. Ebî Süleym hakkındaki tercih edilen görüş zayıf olduğudur.[1]

(بَابُ ذَمِّ الزِّنَا)

Zinanın Yerilmesi

١٠٥٣٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بَكْرٍ ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ جُمَيْعٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِيَّاكُمْ وَالزِّنَا ، فَإِنَّ فِيهِ أَرْبَعَ خِصَالٍ : يُذْهِبُ الْبَهَاءَ عَنِ الْوَجْهِ ، وَيَقْطَعُ الرِّزْقَ ، وَيُسْخِطُ الرَّحْمَنَ ، وَالْخُلُودُ فِي النَّارِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عمرو بن جميع, وهو متروك .

10533. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zinadan sakınınız! Çünkü zinada dört durum vardır. Yüzdeki nuru götürür, rızkı keser, Allah'ın öfkesini gerektirir ve uzun müddet Cehennemde kalmaya sebep olur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Amr b. Cumey' metruktur.

---

[1] Hadisi Bezzâr (1536) ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de Taberânî (12508) rivayette bulunmuştur. Bezzâr: "Hadisi, "Abdülmelik b. Saîd b. Cübeyr, babasından" yoluyla sadece Leys b. Sa'd'ın rivayet ettiğini biliyoruz" demiştir.

١٠٥٣٤ - وعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ: " إِنَّ الزُّنَاةَ يَأْتُونَ تَشْتَعِلُ وُجُوهُهُمْ نَاراً "

رواه الطبراني من طريق محمد بن عبد الله بن بسر، عن أبيه، و لم أعرفه، وبقية رجاله ثقات .

10534. Abdullah b. Busr'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Kıyamet günü) zina edenlerin yüzleri yanarak (yüzlerinde ateş olduğu halde) gelirler"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, Muhammed b. Abdillah b. Busr'un babası yoluyla rivayet etmiştir. Onu tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٥٣٥ - وعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ: "يَا نَعَايَا العَرَبِ يَا نَعَايَا العَرَبِ إِنَّ مِنْ أَخْوَفِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ الزِّنَا والشَّهْوَةَ الْخَفِيَّةَ

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح غير عبد الله بن بديل بن ورقاء، وهو ثقة .

10535. Abdullah b. Yezîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Arapların ölüm habercileri! Ey Arapların ölüm habercileri! Sizin için en çok korktuğum şey; zina ve gizli şehvettir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî iki senetle rivayet etmiştir. Birinin ravilerinden Abdullah b. Bedîl dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. O da güvenilir biridir. [1]

١٠٥٣٦ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ثَلاثَةٌ لا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ : الشَّيْخُ الزَّانِي ، وَالإِمَامُ الْكَذَّابُ ، وَالْعَائِلُ الْمَزْهُوُّ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير العباس بن أبي طالب، وهو ثقة .

10536. Selmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu üç sınıf insan Cennete giremez: Zina eden ihtiyar, yalan söyleyen idareci ve kibirli fakir"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Abbâs b. Ebî Tâlib dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. O da güvenilir biridir.[2]

١٠٥٣٧ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ بُسْرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ ، يَذْكُرُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

---

[1] Hadisi Ebû Nuaym *Hilye*'de (7/122) "Büdeyl b. Varkâ el-Huzâî, Zührî'den, o da Abbâd b. Temîm'den, o da babasından" yoluyla rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Bezzâr (1/391, no. 2529) rivayet etmiştir.

وَسَلَّمَ : " إِذَا ظُلِمَ أَهْلُ الذِّمَّةِ كَانَتِ الدَّوْلَةُ دَوْلَةَ الْعَدُوِّ ، وَإِذَا كَثُرَ الزِّنَا كَثُرَ السِّبَاءُ ، وَإِذَا كَثُرَ اللُّوطِيَّةُ رَفَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَدَهُ عَنِ الْخَلْقِ فَلا يُبَالِي فِي أَيِّ وَادٍ هَلَكُوا "

رواه الطبراني, وفيه: عبد الخالق بن زيد بن واقد, وهو ضعيف .

10537. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zimmet ehli (İslam devletinde yaşayan gayri müslimler) zulme uğradığı zaman, o devlet, düşman devleti olur. Zina çoğaldığı zaman esir almalar çoğalır. Livata (eşcinsellik) çoğaldığı zaman ise Yüce Allah yarattıklarından elini çeker ve hangi vadide helak olduklarını umursamaz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Abdulhâlik b. Zeyd b. Vâkıd bulunmaktadır.[1]

١٠٥٣٨ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ ، نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ الْكِلابِيُّ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ وَاقِدٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَنْظُرُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى الشَّيْخِ الزَّانِي ، وَلا إِلَى الْعَجُوزِ الزَّانِيَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, عن شيخه موسى بن سهل, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10538. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, kıyamet günü zina eden ihtiyar kadın ve erkeğin yüzüne bakmaz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Mûsâ b. Sehl'den rivayet etmiştir. Bu raviyi tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٥٣٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ , ثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ , ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ , عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ , عَنْ سَالِمٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى الأُشَيْمِطِ الزَّانِي , وَلا الْعَايِلِ الْمَزْهُوِّ ,

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وحديثه حسن وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات .

10539. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, saçı ağarmış (ihtiyar) zani ve kibirli fakirin yüzüne bakmaz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (1752) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (13190) rivayet etmiştir.

١٠٥٤٠ - وعَنْ نَافِعٍ مَوْلَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لاَ يَدْخُلُ الجَنَّةَ مِسْكِينٌ مُسْتَكْبِرٌ وَلاَ شَيْخٌ زَانٍ وَلاَ مَنَّانٌ عَلَى اللهِ تَعَالَى بِعَمَلِهِ"

رواه الطبراني, وتابعية: الصباح بن خالد بن أبي أمية, لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10540. Hz. Peygamber'in azatlısı Nâfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kibirli yoksul, ihtiyar zani ve ameliyle Allah'ı minnet altında gören Cennete giremez"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan tabiûndan Sabâh b. Hâlid b. Ebî Umeyye'yi tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.**

١٠٥٤١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : " إِنَّ السَّمَوَاتِ وَالأَرَضِينَ السَّبْعَ وَالْجِبَالَ لَيَلْعَنَّ الشَّيْخَ الزَّانِي ، وَإِنَّ فُرُوجَ الزُّنَاةِ لَتُؤْذِي أَهْلَ النَّارِ بِنَتَنِ رِيحِهَا

10541. Abdullah b. Bureyde, babasından naklediyor: "Yedi kat gök, yeryüzü ve dağlar, zina yapan ihtiyara lanet ederler. Zina edenlerin cinsel organlarının kötü kokusu, Cehennem ahalisini rahatsız eder."[1]

١٠٥٤٢ - وَحَدَّثَنَاهُ عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : نا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، بِنَحْوِهِ رواهما البزار, وفي إسناديهما: صالح بن حيان, وهو ضعيف .

10542. İbn Bureyde, babasından, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) aynı hadisini nakleder.

★ **Bu İki hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedlerinde zayıf sayılan Sâlih b. Hayyân bulunmaktadır.**[2]

(بَابُ زِنَا الجَوَارِحِ)

Uzuvların Zinası

١٠٥٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " الْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ وَالْيَدَانِ تَزْنِيَانِ وَالرِّجْلاَنِ تَزْنِيَانِ وَالْفَرْجُ يَزْنِي"

رواه أحمد وأبو يعلى, وزاد : " واليدان تزنيان ", والبزار والطبراني وإسنادهما جيد .

---

[1] Hadisi Bezzâr (1548) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Bezzâr (1549) rivayet etmiştir.

10543. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gözler zina eder. Eller zina eder. Ayaklar zina eder. Cinsel organ zina eder"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberânî de rivayet etmiştir. Senedleri ceyyiddir.[1]

١٠٥٤٤ - وأَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُمَارَةَ ، عَنْ غُنَيْمِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " كُلُّ عَيْنٍ زَانِيَةٌ "

رواه البزار والطبراني ورجالهما ثقات .

10544. Ebû Mûsâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her göz zina eder"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٥٤٥ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا شَبَابٌ الْعُصْفُرِيُّ ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ ، حَدَّثَنِي جَدِّي ، قَالَ : سَمِعْتُ عَلْقَمَةَ بْنَ الْحُوَيْرِثِ ، مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " زِنَا الْعَيْنَيْنِ النَّظَرُ "

رواه الطبراني, وجد محمد بن مطرف, لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10545. Hz. Peygamber'in ashâbından Alkame b. el-Huveyris'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gözlerin zinası bakmaktır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Muhammed b. Mutarrif'in dedesini tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

١٠٥٤٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الْعَمْيَاءِ ، أَنَّ سَهْلَ بْنَ أَبِي أُمَامَةَ ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ دَخَلَ هُوَ وَأَبُوهُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بِالْمَدِينَةِ زَمَنَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَهُوَ أَمِيرٌ ، فَصَلَّى صَلاةً خَفِيفَةً كَأَنَّهَا صَلاةُ مُسَافِرٍ أَوْ قَرِيبٌ مِنْهَا ، فَلَمَّا سَلَّمَ ، قَالَ : يَرْحَمُكَ اللَّهُ ، أَرَأَيْتَ هَذِهِ الصَّلاةُ الْمَكْتُوبَةُ أَمْ شَيْءٌ تَنَفَّلْتَهُ ؟ قَالَ : إِنَّهَا

---

1 Hadisi Ahmed (3912), Ebû Ya'la (5364) ve Bezzâr (1550) rivayet etmişlerdir. Senedlerinde bulunan Âsım b. Behdele şaibeli bir ravidir.

2 Hadisi Bezzâr (1551) rivayet etmiş ve: "Hadisi bu lafızla sadece Ebû Mûsâ'nın rivayet ettiğini biliyoruz" demiştir.

3 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (17/8-9) ve *Tabakât*'ta (7/77) İbn Sa'd rivayet etmişlerdir.

الْمَكْتُوبَةُ ، وَإِنَّهَا صَلاةُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَا أَخْطَأْتُ إِلا شَيْئًا سَهَوْتُ عَنْهُ ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ : " لا تُشَدِّدُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَيُشَدِّدَ اللهُ عَلَيْكُمْ ، فَإِنَّ قَوْمًا شَدَّدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ فَشُدِّدَ عَلَيْهِمْ ، فَتِلْكَ بَقَايَاهُمْ فِي الصَّوَامِعِ وَالدِّيَارَاتِ:﴿وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ﴾، ثُمَّ غَدَوْا مِنَ الْغَدِ ، فَقَالُوا : نَرْكَبُ فَنَنْظُرُ وَنَعْتَبِرُ ، قَالَ : نَعَمْ ، فَرَكِبُوا جَمِيعًا ، فَإِذَا هُمْ بِدِيَارٍ قَفْرٍ ، قَدْ بَادَ أَهْلُهَا وَانْقَرَضُوا وَفَنُوا ، خَاوِيَةٍ عَلَى عُرُوشِهَا ، فَقَالُوا : أَتَعْرِفُ هَذِهِ الدِّيَارَ ؟ قَالَ : مَا أَعْرَفَنِي بِهَا وَبِأَهْلِهَا ، هَؤُلاءِ أَهْلُ دِيَارٍ أَهْلَكَهُمُ الْبَغْيُ وَالْحَسَدُ ، إِنَّ الْحَسَدَ يُطْفِئُ نُورَ الْحَسَنَاتِ ، وَالْبَغْيُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ ، وَالْعَيْنُ تَزْنِي ، وَالْكَفُّ ، وَالْقَدَمُ ، وَالْيَدُ ، وَاللِّسَانُ ، وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير سعيد بن عبد الرحمن بن أبي العمياء، وهو ثقة .

10546. Sehl b. Ebî Umâme'nin bildirdiğine göre kendisi ve babası, Ömer b. Abdulazîz'in halifeliği zamanında, Medine'de Enes b. Mâlik'in yanına girerler. Enes, yolcu namazı gibi veya ona yakın kısalıkta bir namaz kılıp selam verince (babam): "Allah sana rahmet etsin! Bu kıldığın namaz, farz bir namaz mı yoksa nafile mi?" dedi. Enes şöyle dedi: "Farz bir namaz ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazı gibidir. Sadece yanılarak yaptığım bir hata dışında namazda bir eksiklik yoktu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururdu: *"Nefsinizi zorlamayınız; sonra Allah ta size zorlaştırır. Bir topluluk nefislerine ağır gelecek ameller yaptılar, bu nedenle onların sorumluluğu arttırıldı. Onlardan geri kalanlar manastırlarda ve kiliselerde bulunmaktadırlar"* **"(Kendiliklerinden) icat ettikleri ruhbanlığa gelince; biz onu onlara farz kılmamıştık."** (Hadid Sur. 27)

Sonra sabah olunca yola çıkıp: "Bineklerimize binip (etrafımızı) seyrederek ibret alırız!" dediler. (Enes): "Olur!" dedi. Nitekim hep beraber binip yola çıktılar. Yolculuk esnasında içinde kimse bulunmayan bir diyarda kendilerini buldular. Bu diyarın sakinleri helâk olmuş, yok olmuş ve onlardan yer üzerinde kimse kalmamıştır! Diyarlarının da altı üstüne gelmiştir. İnsanlar (Enes'e): "Bu diyarı biliyor musun?" diye sordular. (Enes): "Bu diyarı ve bu diyarın ahalisini ne kadar da iyi bilmekteyim! Bu diyar ahalisini azgınlık ve kıskançlık helâk etmiştir. Şüphe yok ki, kıskançlık, iyiliklerin ışığını söndürür! Azgınlık ise onu doğrular veya yalanlar! Göz zina eder! Avuç, ayak, el ve dil zina eder! Cinsel organ ise onu ya tasdik eder (bu işi yapar) veya yalanlar (bu işten vazgeçer)!" dedi.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Sadece Saîd b. Abdirrahman b. Ebî'l-Amyâ güvenilir ravidir. [1]

١٠٥٤٧ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ جَابِرٍ : ﴿إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا ﴾ فَذَكَرَ ابْنَيْ صُورِيَا حَتَّى أَتَاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ لَهُمَا : " بِالَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى ، وَالَّذِي فَلَقَ الْبَحْرَ ، وَالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى أَنْتُمْ أَعْلَمُ ؟ " . قَالا : قَدْ نَحَلَنَا قَوْمُنَا ذَاكَ . قَالَ : فَقَالَ أَحَدُهُمَا : يُنَاشِدُنَا بِمِثْلِ هَذِهِ ! . قَالَ : " تَجِدُونَ النَّظَرَ زِنْيَةً ، وَالاعْتِنَاقَ زِنْيَةً ، وَالْقُبَلَ زِنْيَةً. فذكره

رواه أبو يعلى، وهو مرسل، ورجاله ثقات .

10547. Câbir, **"Eğer size şu hüküm verilirse, onu tutun. O (hüküm) verilmezse sakının (itaat etmeyin)."** (Mâide Sur. 41) (âyetiyle ilgili Yahudi olan) Sûriya'nın iki oğlundan söz etti. Devam ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların yanına gelince; o ikisine: *"Tevrat'ı Mûsâ'ya indiren, denizi yaran (Mûsâ ve kavmini kurtaran) ve üzerinize kudret helvası ile bıldırcın indiren Allah rızası için söyleyin; siz bunu bilmiyor musunuz?"* diye sorunca: "Bunu (malı) kavmimiz bize verdi" dediler. Biri diğerine: "Böyle bir şeyle (Allah rızası için) bizden doğru söylememizi istiyor!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Dininizde) bakmanın, sarılmanın ve öpüşmenin zina olduğunu biliyorsunuz (değil mi?)"* buyurdu... Hadis aslında devam ediyor.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ mürsel olarak rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. [2]

١٠٥٤٨ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " السِّحَاقُ بَيْنَ النِّسَاءِ زِنًا بَيْنَهُنَّ " ورجاله ثقات .

10548. Vâsile'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kadının kadına yaklaşması (eşcinsellik); kadınlar arası zinadır!"*

★ Hadisi Taberânî ve Ebû Ya'lâ rivayet etmişlerdir. Ravileri, güvenilir kimselerdir. [3]

---

[1] Bu hadis, Ebû Dâvud'un *Sünen*'inde (4904) geçmektedir.

[2] Hadisi Ebû Ya'la (2136) Câbir'e kadar muttasıl bir senedle rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Mücâlid b. Saîd zayıftır. Hadisi Bezzâr da (1558) rivayet etmiştir.

[3] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3397 ve 22/63) ve Ebû Ya'lâ (7491) rivayet etmiştir. Senedlerinde Bakiyye b. el-Velîd ve Mekhûl bulunmaktadır ki; bu iki ravi müdellis olup an'ane yoluyla da hadis rivayet etmişlerdir. Bak. *S. ed-Daîfe* (1601)

(بَابٌ فِي أَوْلَادِ الزِّنَا)

Zinadan Olan Çocuklar

١٠٥٤٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " هُوَ شَرُّ الثَّلَاثَةِ إِذَا عَمِلَ بِعَمَلِ أَبَوَيْهِ ". يَعْنِي وَلَدَ الزِّنَا

رواه أحمد, عن أسود بن عامر, عن إبراهيم بن إسحاق ,عن إبراهيم بن عبيد بن رفاعة, وإبراهيم بن إسحاق, لم أعرفه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10549. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zinadan olan çocuk, eğer anne babasının yaptığını yaparsa, bu üçünün kötülüğü olur"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed, Esved b. Âmir'den, o İbrâhîm b. İshâk'tan, o da İbrâhîm b. Ubeyd b. Rifâ'a'dan rivayet etti. İbrâhîm b. İshâk'ı tanımıyorum. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٥٥٠ - حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ الْكُوفِيُّ ، ثنا مَنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَلَدُ الزِّنَا شَرُّ الثَّلَاثَةِ ، إِذَا عَمِلَ بِعَمَلِ أَبَوَيْهِ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: محمد بن أبي ليلى, وهو سيئ الحفظ, ومندل وثق وفيه ضعف .

10550. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zinadan olan çocuk, eğer anne babasının yaptığını yaparsa, bu üçünün kötülüğü olur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hıfzı kötüdür. Mendel güvenilir addedilmesine rağmen kendisinde zayıflık vardır.[2]

١٠٥٥١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّازِيُّ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ لَبِيبَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

---

1 Hadisi Ahmed (6/109) rivayet etmiştir. İbrâhîm b. İshâk: Ebû İshâk'dır, babasının ismi "Fadl'dır" denildi. İlk matbu nüshanın dipnotunda geçtiği üzere bu ravi zayıftır. Bak. *Ta'cîlu'l-Menfa'a* (3)

2 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (10674) rivayet etmiştir.

وَسَلَّمَ يَقُولُ " لاَ تَزَالُ أُمَّتِى بِخَيْرٍ مَا لَمْ يَفْشُ فِيهِمْ وَلَدُ الزِّنَا فَإِذَا فَشَا فِيهِمْ وَلَدُ الزِّنَا فَيُوشِكُ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعِقَابٍ"

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني, وقال : لا تزال أمتي بخير متماسك أمرها ما لم يظهر "

وفيه :محمد بن عبد الرحمن بن لبيبة, وثقة ابن حبان, وضعفه ابن معين ومحمد بن إسحاق: قد صرح بالسماع ,فالحديث صحيح أو حسن .

10551. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Meymûne'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zinadan olan çocuklar ümmetim arasında yayılmadıkça ümmetim hayır üzeredir. Eğer bunlar ümmetim arasında yayılırsa, Yüce Allah'ın bütün topluluğa ceza vermesi yakın olur"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ ve *"Zinadan olan çocuklar açığa çıkmadıkça ümmetimin işleri hayır üzere demektir"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmişlerdir.

Ravilerden Muhammed b. Abdirrahmân b. Lebîbe'yi İbn Hibbân güvenilir bulmuş; İbn Ma'în zayıf olduğunu söylemiştir. Ayrıca Muhammed b. İshâk, hadisi hocasından açıkça işittiğini bildirmiştir. Dolayısıyla hadis sahih veya hasendir.[1]

١٠٥٥٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِى الْجَعْدِ عَنْ جَابَانَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَاقٌّ وَلاَ مُدْمِنُ خَمْرٍ وَلاَ مَنَّانٌ وَلاَ وَلَدُ زِنْيَةٍ" قلت : رواه النسائي غير قوله : ولا ولد زنية .

رواه أحمد والطبراني, وفيه: جابان, وثقه ابن حبان, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10552. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Anne babasına asi gelen, içkiye müptela olan, iyiliği başa kakan ve veled-i zina cennete giremez"* buyurdu.

Derim ki: Nesâî, "Veled-i zina" sözünün dışındaki kısmı rivayet etmiştir.

★ Hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Ravilerden Câbân'ı, İbn Hibbân güvenilir bulmuştur. Ahmed'in diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٠٥٥٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي هَوْذَةَ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْمُهَاجِرِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ ، عَنْ أَبِي

---

1 Hadisi Ahmed (6/333), Ebû Ya'lâ (7091) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (24/23) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Ahmed (6892) rivayet etmiştir.

هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَدْخُلُ وَلَدُ الزِّنا الْجَنَّةَ ، وَلا شَيْءٌ مِنْ نَسْلِهِ إِلَى سَبْعَةِ آبَاء " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الحسين بن إدريس, وهو ضعيف .

10553. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Veled-i zina ve neslinden yedi babaya kadar olan kısım Cennete giremez"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Hüseyn b. İdrîs bulunmaktadır.[1]

١٠٥٥٤ - حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِيُّ ، قَالَ : نا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " وَلَدُ الزِّنَا لَيْسَ عَلَيْهِ مِنْ إِثْمِ أَبَوَيْهِ شَيْءٌ " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَلا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: جعفر بن محمد بن جعفر المدائني, و لم أعرفه .

10554. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Veled-i zinanın, anne babasından dolayı hiçbir günahı yoktur."* Sonra şu âyeti okudu: **"Hiçbir günahkâr diğerinin günahını çekmez"** (Zümer Sur. 7)

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Câfer b. Muhammed b. Câfer el-Medâinî'yi tanımıyorum.

١٠٥٥٥ - وعَنْ أَبِي الْوَلِيدِ الْقُرَشِيِّ قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ بِلاَلِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ فَقَالَ : أَصْلَحَ اللهُ الأَمِيْرَ إِنَ أَهْلَ الطَّفِّ لاَ يُؤَدُّونَ زَكَاةَ أَمْوَالِهِمْ فَقَالَ : وَمَا كَانَ ؟ قَالَ : قَدْ عَلِمْتُ ذَلِكَ فَأَخْبَرْتُ الأَمِيْرَ فَقَالَ : مِمَّنْ أَنْتَ ؟ فَقَالَ : مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ فَقَالَ : مَا اسْمُكَ ؟ قَالَ : فُلاَنُ بْنُ فُلاَنٍ فَكَتَبَ إِلَى صَاحِبِ شُرْطَتِهِ فَقَالَ : ابْعَثْ إِلَى عَبْدِ الْقَيْسِ فَسَلْ عَنْ فُلاَنِ بْنِ فُلاَنٍ كَيْفَ حَسَبُهُ فِيهِمْ فَرَجَعَ الرَّسُولُ فَقَالَ : وَجَدْتُهُ يُغْمَزُ فِي حَسَبِهِ فَقَالَ : اللهُ أَكْبَرُ حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي أَبِي مُوسَى قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "لاَ يَبْغِي عَلَى النَّاسِ إِلاَّ وَلَدُ بَغِي وَإِلاَّ مَنْ فِيهِ عِرْقٌ مِنْهُ"

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (862) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan İbrâhîm b. Ebi'l-Muhâcir el-Becelî sadûk (doğru sözlü/dürüst) olmakla birlikte hafızası güçlü değildir. Bu da hadisin illetidir. Hüseyin b. İdrîs, söylendği gibi zayıf değildir. Çünkü onu Dârakutnî güvenilir saymıştır. İbn Ebî Hâtim de onu ithamda tereddüt etmiştir. Bak. *Hilyetu'l-Evliyâ* (3/307-309), İbnu'l-Cevzî *el-Mevdûât* (3/111) ve Suyûtî *el-Leâli'* (2/193)

وَقَالَ أَبُو الْوَلِيدِ: " لاَ يَسْعَى " بَدَلَ : " لاَ يَبْغِي "

رواه الطبراني, وأبو الوليد القرشي, لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10555. Ebu'l-Velîd el-Kuraşî anlatıyor: (Vali) Bilâl b. Ebî Burde'nin yanındayken, Abdikays'tan bir adam gelip: "Allah valiyi ıslah etsin! Tıff ahalisi, mallarının zekâtını vermiyorlar" dedi. İbn Ebî Burde: "Neden vermiyorlar?" deyince, adam: "Benim haberim oldu ve sana bildirdim" dedi. Vali: "Sen kimlerdensin?" diye sorunca, adam: "Abdulkays kabilesindenim" dedi. Vali adamın ismini sorunca da: "Falan oğlu falanım" dedi. Vali, zabıta sorumlusuna: "Abdulkays'a birini gönderip falan oğlu falan kişinin nesebini sor" diye yazdı. Gönderdiği kişi döndüğünde: "Bunun soyuyla ilgili halkın kötü şeyler söylediğini gördüm" dedi. Vali şöyle dedi: "Allahu Ekber! Babam, dedem Ebû Mûsâ'dan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirdi: *"İnsanlara karşı ancak veled-i zina veya kendisinde ondan bir damar bulunan kişi azgınlık (zulüm) eder."*

Ebû'l-Velîd: "Azgınlık yapmaz" yerine "Onlar hakkında şikâyette bulunmaz" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ebû Velîd el-Kuraşî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ حُرْمَةِ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِيْنَ)

Mücahid Hanımlarına Hürmet

١٠٥٥٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " سَعْدٌ غَيُورٌ وَأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ وَاللهُ أَغْيَرُ مِنِّي ". قَالَ رَجُلٌ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ يَغَارُ اللهُ قَالَ " عَلَى رَجُلٍ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ يُخَالَفُ إِلَى أَهْلِهِ.

رواه أحمد في حديث طويل, في التفسير في سورة النور , وفيه: أبو معشر نجيح ,وهو ضعيف .

10556. Amr b. Şurahbîl b. Saîd b. Sa'd b. Ubâde, dedesinden, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sa'd kıskançtır. Ben ondan daha kıskancım. Yüce Allah benden daha kıskançtır."* Bir adam: "Yüce Allah, neyi kıskanır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah yolunda cihad eden kişinin ailesine yaklaşılmasını (rahatsız edilmesini) kıskanır"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed, Nûr Suresinin tefsirinde uzun bir şekilde rivayet etmiştir. Ravilerden Ebû Ma'şer Necîh zayıftır.

١٠٥٥٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ زَرْبِيٍّ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِيَّاكُمْ وَنِسَاءَ الْغُزَاةِ "

رواه البزار، وفيه: سعيد بن زربي، وهو ضعيف .

10557. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cihada çıkmış olanların kadınlarına yaklaşmaktan sakınınız"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Saîd b. Zerbî bulunmaktadır.[1]

١٠٥٥٨ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ ، وَشُعَيْبُ بْنُ يَحْيَى قَالا : ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَعَدَ عَلَى فِرَاشِ مُغِيبَةٍ قُيِّضَ لَهُ ثُعْبَانٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط، وفيه: ابن لهيعة، وحديثه حسن، وفيه ضعف .

10558. Abdullah b. Ebî Katâde, babasından, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kocası yanında olmayan kadının yatağına oturan kişiye, (ceza olarak) kıyamet günü bir yılan tahsis edilir"* buyurduğunu bildiriyor.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir.[2]

١٠٥٥٩ - وعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رَفَعَ الحَدِيثَ قَالَ : مَثَلُ الَّذِي يَجْلِسُ عَلَى فِرَاشِ الْمُغَيَّبَةِ مَثَلُ الَّذِي نَهَشَهُ أَسْوَدُ مِنْ أَسَاوِدِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ " رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10559. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kocası yanında olmayan kadının yatağına oturan kişinin hali, kıyamet gününün yılanlarından birisi kendisini sokmuş kişinin hali gibidir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

[1] Hadisi Bezzâr (1552) rivayet etmiş ve: "Zayıf bir ravi olan Saîd b. Zerbî, Hasan'dan hadisi rivayette tek kalmıştır" demiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3278) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِي الحَدِّ يُثْبَتُ عِنْدَ الإِمَامِ فَيُشْفَعُ فِيْهِ)

Siyasi Liderin (Valinin) Yanında Haddin (Şer'i Cezanın) Sabit Olmasından Sonra Aracılık Yapılması

١٠٥٦٠ – حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الْهَرَوِيُّ ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ عَامِرٍ ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ يَحْيَى الْجَابِرِ ، عَنْ أَبِي مَاجِدَةَ الْعِجْلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَتَعَافَى النَّاسُ بَيْنَهُمْ فِي الْحُدُودِ مَا لَمْ تُرْفَعْ إِلَى الْحُكَّامِ ، فَإِذَا رُفِعَتْ إِلَى الْحَاكِمِ ، حَكَمَ بَيْنَهُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ " رواه أبو يعلى, وفيه: العباس بن الفضل الأنصاري, وهو ضعيف .

10560. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hâkimlere gitmeden önce halk, aralarındaki hadlerde birbirini affetsin. Dava hâkime götürülünce, hâkim onlar arasında Allah'ın Kitab'ıyla hükmeder (artık davalılar birbirini affedemez)"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Abbâs b. el-Fadl el-Ensârî bulunmaktadır.[1]

١٠٥٦١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ يَزِيدَ يَعْنِى ابْنَ أَبِى حَبِيبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ أَنَّ خَالَتَهُ أُخْتَ مَسْعُودِ ابْنِ الْعَجْمَاءِ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أَبَاهَا قَالَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِى الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِى سَرَقَتْ قَطِيفَةً نَفْدِيهَا بِأَرْبَعِينَ أُوقِيَّةً. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لأَنْ تَطَهَّرَ خَيْرٌ لَهَا " فَأَمَرَ بِهَا فَقُطِعَتْ يَدُهَا وَهِىَ مِنْ بَنِى عَبْدِ الأَشْهَلِ أَوْ مِنْ بَنِى عَبْدِ الأَسَدِ. قلت : رواه ابن ماجة عنها عن أبيها وهذا عنها نفسها والله أعلم . رواه أحمد, وفيه: محمد بن إسحاق ,وهو مدلس .

10561. Muhammed b. Talha b. Yezîd b. Rukâne'nin, Mes'ûd b. el-Acmâ'nın kızkardeşi olan teyzesinden bildirdiğine göre onun babası; kadife bir kumaş parçası çalan Mahzûmlu kadın hakkında, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Had uygulanmaması karşılığı fidye olarak kırk ukiyye (gümüş) veririz!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Had uygulanıp suçundan) temizlenmesi onun için daha hayırlıdır"* buyurdu ve elinin kesilmesini emretti. Kadın, Benî Abdileşhel veya Benî Abdilesed kabilesinden idi.

Derim ki: Bunu İbn Mâce, hadisi kadının babasından rivayet etti. Buradaki rivayet ise kadının kendisindendir. Allah en doğrusunu bilir.

---

[1] Hadisi Ebû Ya'la (5401) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Mâcid el-İclî meçhuldür. Haccâc b. Ertât da zayıftır.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Ravilerden Muhammed b. İshâk müdellistir.

١٠٥٦٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ ، نَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي سُرَيْجٍ الرَّازِيُّ ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ قَيْسٍ الْمَاصِرِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : إِنَّ قُرَيْشًا أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ ، قَالُوا : مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ فَقَالُوا : وَمَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ فَكَلَّمُوهُ فِي ذَلِكَ ، فَأَتَاهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّمَا هَلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَرَقَ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ ، وَإِذَا سَرَقَ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ ، وَايْمُ اللَّهِ ، لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ لَقَطَعْتُ يَدَهَا "

رواه الطبراني في الأوسط وقال : لم يروه عن عمر بن قيس الماصر إلا عمرو بن أبي قيس الرازي, وخالفه أصحاب الزهري فقالوا : عن الزهري ,عن عروة ,عن عائشة, قلت : ورجال الطبراني ثقات

10562. Ümmü Seleme anlatıyor: Kureyşliler, hırsızlık yapan Mahzumlu kadının durumuyla ilgilenip: "Bu konuda Hz. Peygamber'le kim konuşur?" dediler. "Onunla sadece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çok sevdiği Usâme b. Zeyd konuşabilir" diyerek onunla bu konuda görüştüler. Usâme, Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden öncekileri helak eden şey; soylulardan birisi hırsızlık yapınca onu affetmeleri, zayıf biri hırsızlık yapınca da ona had uygulamalarıdır. Vallahi! Eğer Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, onun da elini keserdim"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve: "Bu hadisi Ömer b. Kays el-Mâsir'den sadece Amr b. Kays er-Râzî nakletti" demiştir. Zührî'nin talebeleri ona muhalefet edip: "Zührî, Urve'den, o da Âişe'den" (şeklinde rivayet ettiler). Taberânî'nin ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٥٦٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ ، قَالَ : نا أَبُو غَزِيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : لَقِيَ الزُّبَيْرُ سَارِقًا ، فَشَفَعَ فِيهِ ، فَقِيلَ لَهُ : حَتَّى نُبْلِغَهُ الإِمَامَ ، فَقَالَ : " إِذَا بَلَغَ الإِمَامَ فَلَعَنَ اللَّهُ الشَّافِعَ وَالْمُشَفَّعَ " ، كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه الطبراني في الأوسط والصغير, وفيه: أبو غزية محمد بن موسى الأنصاري, ضعفه أبو حاتم وغيره ووثقه الحاكم وعبد الرحمن بن أبي الزناد ضعيف .

10563. Hişâm b. Urve, babasından naklediyor: Zübeyr bir hırsızla (yargıya götürülürken) karşılaştı ve ona şefaatçi olmak istedi. Ona:

"Bunu yerel lidere bildirelim ondan sonra şefaatçi olursan ol" dediler. Zübeyr: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi: "*Mesele yerel lidere (hâkime) ulaşınca, aracılık edene de edilene de Allah lanet eder!*" dedi.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Ravilerden Ebû Ğaziyye Muhammed b. Mûsâ el-Ensârî'yi Ebû Hâtim ve başkaları zayıf bulmuştur. Hâkim ise güvenilir saymıştır. Abdurrahman b. Ebî'z-Zinnâd ise zayıftır.[1]

١٠٥٦٤ – حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخُزَاعِيُّ ، قَالَ : نا رَجَاءٌ أَبُو يَحْيَى صَاحِبُ السَّقَطِ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنَ حُدُودِ اللَّهِ فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ فِي مُلْكِهِ وقد تقدم في الأحكام

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: رجاء بن صبح, صاحب السقط, ضعفه ابن معين وغيره, ووثقه ابن حبان .

10564. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Kim Allah'ın hadlerinden birinde (cezanın kaldırılması için) aracılık olursa, mülkünde Allah'a karşı çıkmış olur*" buyurdu.

Bu hadis, Ahkâm konusunda (no. 7042) geçmişti.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden, Recâ b. Subh'u İbn Maîn ve başkaları zayıf bulmuş, İbn Hibbân ise güvenilir olduğunu söylemiştir.

١٠٥٦٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , حَدَّثَنِي دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ , عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ , فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ فِي أَمْرِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: عبد الله بن جعفر المديني, وهو متروك .

10565. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Kim Allah'ın hadlerinden (şer'i cezalarından) birinde aracı olursa, Allah'ın emrine karşı çıkmış olur*" buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Abdullah b. Câfer el-Medînî metruktur.[2]

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (158) rivayet etmiş ve: "Hadis, Zübeyr'den sadece bu senedle rivayet edilmiştir. Ebû Ğaziyye Muhammed b. Mûsâ el-Medînî bu hadisi rivayette tek kalmıştır" demiştir.

[2] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (13084) rivayet etmiştir. Ahmed de (5385, 5544) bundan başka *Zevâid*'de olmayan sahih bir yolla rivayet etmiştir. Aynı zamanda Ebû Dâvûd'da (3580-3581) yer almıştır.

١٠٥٦٦ - وعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : أَيُّمَا رَجُلٍ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يَنْزِعَ

وهو بتمامه في الأحكام . رواه الطبراني, وفيه ,من لم أعرفه .

10566. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Allah'ın hadlerinden birinde şefaatçi olursa, bu işi yapmaktan vazgeçene kadar Allah'ın öfkesi altındadır"* buyurdu.

Bu hadisin tamamı Ahkâm bölümünde (no. 7040) bulunmaktadır.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerden tanımadığım biri vardır.

١٠٥٦٧ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا هَذَا الشَّيْخُ أَيْضًا أَبُو الْمُحَيَّاةِ التَّيْمِيُّ ، قَالَ : قَالَ أَبُو مَطَرٍ : رَأَيْتُ عَلِيًّا أُتِيَ بِرَجُلٍ ، فَقَالُوا : إِنَّهُ قَدْ سَرَقَ جَمَلا ، فَقَالَ : مَا أَرَاكَ قَدْ سَرَقْتَ ! ، قَالَ : بَلَى ، قَالَ : فَلَعَلَّهُ شُبِّهَ لَكَ ؟ ، قَالَ : بَلَى قَدْ سَرَقْتُ ، قَالَ : اذْهَبْ بِهِ يَا قَنْبَرُ فَشُدَّ أُصْبُعَهُ ، وَأَوْقِدِ النَّارَ ، وَادْعُ الْجَزَّارَ يُقَطِّعْهُ ، ثُمَّ انْتَظِرْ حَتَّى أَجِيءَ ، فَلَمَّا جَاءَ ، قَالَ لَهُ : سَرَقْتَ ؟ ، قَالَ : لا ، فَتَرَكَهُ ، قَالُوا : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، لِمَ تَرَكْتَهُ وَقَدْ أَقَرَّ لَكَ ؟ ، قَالَ : أَخَذْتُهُ بِقَوْلِهِ وَأَتْرُكُهُ بِقَوْلِهِ ، ثُمَّ قَالَ عَلِيٌّ : أُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ قَدْ سَرَقَ " فَأَمَرَ بِقَطْعِهِ ثُمَّ بَكَى " ، فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لِمَ تَبْكِي ؟ ، فَقَالَ : " وَكَيْفَ لا أَبْكِي وَأُمَّتِي تُقْطَعُ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ ؟ " ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَفَلا عَفَوْتَ عَنْهُ ؟ ، قَالَ : " ذَاكَ سُلْطَانُ سَوْءٍ الَّذِي يَعْفُو عَنِ الْحُدُودِ ، وَلَكِنْ تَعَافَوْا بَيْنَكُمْ "

رواه أبو يعلى , وأبو مطر لم أعرفه, ولكن الراوي عنه .

10567. Ebû Matar bildiriyor: Hz. Ali'ye bir adam getirildi ve: "Bu bir deve çaldı" denildi. Ali: "Senin çaldığını zannetmiyorum" dedi. Adam: "Evet ben çaldım" deyince, Ali: "Belki çaldığını zannetmişsindir" dedi. Adam: "Hayır çaldım" dedi. Ali: "Ey Kanber! Bunu götürüp parmağını çek, ateş yak ve bunun elini kesmesi için kasabı çağırıp gelmemi bekle!" dedi. Ali geldiği zaman adama: "Çaldın mı?" diye sordu. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Ali, adamı serbest bıraktı. Yanındakiler: "Ey müminlerin emiri! İtiraf ettiği halde neden adamı serbest bıraktın?" diye sorunca, Ali: "Onun sözü üzerine kendisini tuttum, yine onun sözü üzerine serbest bıraktım." Sonra ekledi:

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına hırsızlık yapan bir adam getirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adamın elinin kesilmesini emretti ve ağladı. Sahabe: "Ya Resûlallah! Neden ağlıyorsun?" diye

sorunca, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin önünüzde ümmetim(den birinin eli) kesildiği halde nasıl ağlamayayım"* buyurdu. Sahabe: "Ya Resûlallah! Bunu affetsen?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hadleri affeden kişi kötü idarecidir; ama siz kendi aranızda (mahkemeye gitmeden önce) birbirinizi affedin"* buyurdu.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ebû Matar'ı tanımıyorum; ama hadis ondan rivayet edilmiştir.[1]

(بَابٌ فِيمَنْ سَبَّ نَبِيًّا أَوْ غَيْرَهُ)

Bir Peygambere veya Başka Birine Söven

١٠٥٦٨ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُمَرِيُّ الْقَاضِي ، بِمَدِينَةِ طَبَرِيَّةَ سَنَةَ سَبْعٍ وَسَبْعِينَ وَمِائَتَيْنِ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ سَبَّ الأَنْبِيَاءَ قُتِلَ ، وَمَنْ سَبَّ أَصْحَابِي جُلِدَ " ،

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, عن شيخه عبيد الله بن محمد العمري, رماه النسائي بالكذب .

10568. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peygamberlere söven kişi öldürülür. Ashabıma söven ise kırbaçlanır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, hocası Ubeydullah b. Muhammed el-Ömerî'den rivayet etmiştir. Nesâî, onu hadis uydurmakla suçlamıştır.[2]

١٠٥٦٩ - حَدَّثَنَا مُطَّلِبٌ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ ، حَدَّثَنِي كَعْبُ بْنُ عَلْقَمَةَ ، أَنَّ غَرَفَةَ بْنَ الْحَارِثِ وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ ، وَقَاتَلَ مَعَ عِكْرِمَةَ بْنِ أَبِي جَهْلٍ بِالْيَمَنِ فِي الرِّدَّةِ ، مَرَّ بِهِ نَصْرَانِيٌّ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ ، يُقَالُ لَهُ : الْمَنْدِقُونُ ، فَدَعَاهُ إِلَى الإِسْلامِ ، فَذَكَرَ النَّصْرَانِيُّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنَاوَلَهُ ، فَرَفَعَ ذَلِكَ إِلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ ، فَقَالَ : قَدْ أَعْطَيْنَاهُمُ الْعَهْدَ ، فَقَالَ غَرَفَةُ : " مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَكُونَ الْعُهُودُ وَالْمَوَاثِيقُ عَلَى أَنْ يُؤْذُونَا فِي اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، إِنَّمَا أَعْطَيْنَاهُمْ عَلَى أَنْ يُخَلَّى بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ كَنَائِسِهِمْ ، فَيَقُولُونَ فِيهَا مَا بَدَا لَهُمْ ، وَأَلا نَحْمِلَهُمْ مَا لا طَاقَةَ لَهُمْ بِهِ ، وَأَنْ نُقَاتِلَ مَنْ وَرَائَهُمْ ، وَنُخَلِّي بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ أَحْكَامِهِمْ ، إِلا أَنْ يَأْتُونَا فَنَحْكُمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ " ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ : " صَدَقْتَ "

---

1 Hadisi Ebû Ya'la (328) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (no659) rivayet etmiş ve: "Hadis Ali'den sadece bu senedle rivayet edilmiştir. İbn Ebî Evs hadisi rivayette tek kalmıştır" demiştir.

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن صالح كاتب الليث, وقد وثق وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات .

10569. Ka'b b. Alkame naklediyor: -Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi olan- Ğarafe b. el-Hâris, (Ebû Cehil'in oğlu) İkrime ile beraber Yemen'de mürtedlere karşı savaşmıştı. Mısır Hıristiyanlarından, Mendikûn adında biri Ğarefe'ye rastladı. Ğarafe, bu adamı İslam'a davet etti. Hıristiyan, Hz. Peygamber'i anıp hakkında kötü sözler söyledi. Ğarafe bunu Amr b. el-Âs'a şikâyet etti. Amr b. el-Âs ikisini çağırdı ve: "Biz bunlara (Hıristiyanlara) eman verdik" dedi. Ğarafe: "Allah ve Resûlü ile bize eziyet verecek şekilde onlara eman vermiş olmaktan Allah'a sığınırız. Biz onlara, kiliselerinde istediklerini yapmaya karışmamak, taşıyamayacakları sorumlulukları yüklememek, onlarla savaşanlarla savaşmak, hâkimleriyle aralarına girmemek, eğer aralarında hüküm vermemizi isterlerse Allah'ın Kitab'ıyla hüküm vermek üzere eman verdik" dedi. Amr b. el-Âs: "Doğru söyledin" dedi.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Leys'in kâtibi Abdullah b. Sâlih güvenilir bulunmuştur; ama kendisinde zayıflık vardır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٥٧٠ – حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْخَلالُ الْمَكِّيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِي ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ ، أَنَّ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَبِيبٍ ، حَدَّثَهُ أَنَّ السَّلْمَ بْنَ يَزِيدَ ، وَيَزِيدَ بْنَ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَاهُ عَنْ عُمَيْرِ بْنِ أُمَيَّةَ ، أَنَّهُ كَانَتْ لَهُ أُخْتٌ وَكَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آذَتْهُ فِيهِ ، وَشَتَمَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَكَانَتْ مُشْرِكَةً ، فَاشْتَمَلَ لَهَا يَوْمًا عَلَى السَّيْفِ ، ثُمَّ أَتَاهَا فَوَضَعَهُ عَلَيْهَا ، فَقَتَلَهَا ، فَقَامَ بَنُوهَا فَصَاحُوا ، وَقَالُوا : قَدْ عَلِمْنَا مَنْ قَتَلَهَا ، أَفَتُقْتَلُ أُمُّنَا ، وَهَؤُلاءِ قَوْمٌ لَهُمْ آبَاءٌ ، وَأُمَّهَاتٌ مُشْرِكُونَ ، فَلَمَّا خَافَ عُمَيْرٌ أَنْ يَقْتُلُوا غَيْرَ قَاتِلِهَا ذَهَبَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ : " أَقَتَلْتَ أُخْتَكَ ؟ " قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : " وَلِمَ ؟ " قَالَ : إِنَّهَا كَانَتْ تُؤْذِينِي فِيكَ ، فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى بَنِيهَا ، فَسَأَلَهُمْ ، فَسَمَّوْا غَيْرَ قَاتِلِهَا ، فَأَخْبَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِ وَأَهْدَرَ دَمَهَا ، قَالُوا : سَمْعًا وَطَاعَةً

رواه الطبراني ,عن تابعيين أحدهما ثقة, وبقية رجاله ثقات .

10570. Umeyr b. Umeyye'nin bildirdiğine göre kendisi, Hz. Peygamber'in yanına gittiği zaman, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında kötü sözler söyleyerek kendisine eziyet eden müşrik bir kız kardeşi vardı. Umeyr, bir gün kılıcını alıp, kız kardeşine giderek onu öldürdü. Kadının çocukları bağırıp: "(Annemizi) kimin öldürdüğünü biliyoruz. Başkalarının müşrik olan anne babaları varken bizim annemiz

mi öldürülür?" dediler. Umeyr, çocukların, katilden (yani Umeyr'den) başkasını öldürmelerinden endişe ederek Hz. Peygamber'in yanına gidip durumu bildirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kız kardeşini mi öldürdün?"* diye sorunca, Umeyr: "Evet" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden?"* diye sorunca, Umeyr: "Senin hakkında kötü şeyler söyleyerek bana eziyet ediyordu" diye cevap verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çocuklarına haber gönderip kimin öldürdüğünü sordu. Çocuklar, Umeyr'den başkasının adını verdiler. Hz. Peygamber annelerini kimin öldürdüğünü anladı ve annelerinin kanını helal (heder) kılarak öldürülmesi gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine çocuklar: "İşittik ve itaat ettik" dediler.

★ Hadisi Taberânî, birisi güvenilir olan iki tâbiî kanalıyla rivayet etmiş olup diğer ravileri de güvenilir kimselerdir.

(بَابٌ فِيمَنْ كَفَرَ بَعْدَ إِسْلَامِهِ وَهَلْ يُسْتَتَابُ وَكَمْ يُسْتَتَابُ)

Müslüman Olduktan Sonra Küfre Dönen ve Öyle Birinin Tövbe Etmesi İstenir mi ve Bunun İçin Ne Kadar Mühlet Verilir?

١٠٥٧١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، عَنْ أَخِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَائِذٍ ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الأَسْوَدِ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ مِنْ أَبْغَضِ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَمَنْ آمَنَ ثُمَّ كَفَرَ "

رواه الطبراني, وفيه :صدقة بن عبد الله السمين, وثقه أبو حاتم وجماعة, وضعفه غيرهم ,وبقية رجاله ثقات .

10571. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın en fazla nefret ettiği kişi, iman ettikten sonra küfre dönen kişidir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Sadaka b. Abdillah es-Semîn'i Ebû Hâtim ve bazıları güvenilir bulmuştur. Bazıları ise zayıf olduğunu söylemiştir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

١٠٥٧٢ – حَدَّثَنَا مَسْعُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّمْلِيُّ ، نا عِمْرَانُ بْنُ هَارُونَ ، نا ابْنُ لَهِيعَةَ ، حَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَشَجِّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ " ، رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن .

10572. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dinini değiştireni öldürünüz"* buyurdu.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/114) rivayet etmiştir.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedi hasendir.

١٠٥٧٣ - وعَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ" رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو بكر الهذلي, وهو ضعيف .

10573. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dinini değiştireni öldürünüz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Ebû Bekr el-Huzelî zayıftır.

١٠٥٧٣ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا حَوْثَرَةُ بْنُ أَشْرَسَ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ ، لا يَقْبَلُ اللَّهُ تَوْبَةَ عَبْدٍ كَفَرَ بَعْدَ إِسْلامِهِ " رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10573. Behz b. Hakîm, babasından, o da dedesinden, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dinini değiştireni öldürünüz. Allah, Müslüman olduktan sonra küfre giren kulun tövbesini kabul etmez"* buyurduğunu nakletti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٥٧٤ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهِبٍ عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ ارْتَدَّ عَنْ دِينِهِ ، فَاقْتُلُوهُ " رواه الطبراني, وفيه: الفضل بن المختار, وهو ضعيف .

10574. Ismet'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dininden döneni öldürünüz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Fadl b. el-Muhtâr bulunmaktadır.[1]

١٠٥٧٥ - وعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ فِي خُطْبَتِهِ : "إِنَّ هَذِهِ الْقَرْيَةَ - يَعْنِي الْمَدِينَةَ - لاَ يَصْلُحُ فِيهَا قِبْلَتَانِ فَأَيُّمَا نَصْرَانِي أَسْلَمَ ثُمَّ تَنَصَّرَ فَاضْرِبُوا عُنُقَهُ" رواه الطبراني, وفيه :من لم أعرفه .

10575. Abdurrahman b. Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde: *"Medine'de iki kıble olamaz. Müslüman olan Hıristiyan eğer tekrar Hıristiyan olursa boynunu vurunuz"* buyurdu.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (17/176) rivayet etmiştir. Aynı zamanda senedinde yalancı olan Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdîn bulunmaktadır.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden tanımadığım vardır.**

١٠٥٧٦ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، ثنا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى، ثنا أَبُو بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ وَمُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، "فَأَمَرَهُمَا أَنْ يُعَلِّمَا النَّاسَ الْقُرْآنَ"، فَجَاءَ مُعَاذٌ إِلَى أَبِي مُوسَى يَزُورُهُ، وَإِذَا عِنْدَهُ رَجُلٌ مُوثَقٌ بِالْحَدِيدِ، فَقَالَ: يَا أَخِي أَبُعِثْنَا نُعَذِّبُ النَّاسَ أَمْ بُعِثْنَا نُعَلِّمُهُمْ وَنَأْمُرُهُمْ بِمَا يَنْفَعُهُمْ؟ فَقَالَ لَهُ: أَسْلَمَ، ثُمَّ كَفَرَ، فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ لا أَبْرَحُ حَتَّى أُحْرِقَهُ بِالنَّارِ، فَقَالَ أَبُو مُوسَى: إِنَّ لَنَا عِنْدَهُ بَقِيَّةً، قَالَ مُعَاذٌ: وَاللَّهِ لا أَبْرَحُ أَبَدًا، قَالَ: فَأُتِيَ بِحَطَبٍ فَأُلْهِبَتْ فِيهِ النَّارُ، وَطَرَحَهُ. قلت: لهما في الصحيح غير هذا الحديث. رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

10576. Ebû Mûsâ naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu ve Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderdiği zaman onlara halka Kur'ân'ı öğretmelerini emretti. Muâz, Ebû Mûsâ'ya ziyaret için geldiğinde, yanında demirlerle bağlanmış bir adam gördü ve: "Ey kardeşim! Biz, halka işkence etmek için mi yoksa onlara faydalı olacak şeyleri öğretmek ve bunu emretmek için mi buraya gönderildik?" dedi. Ebû Mûsâ: "Bu adam Müslüman oldu, sonra küfre girdi" deyince, Muâz: "Muhammed'i hak olarak gönderene yemin ederim ki; bunu ateşte yakmadan buradan ayrılmam" dedi. Ebû Mûsâ: "Onda alacağımız var" deyince, Muâz: "Vallahi kesinlikle buradan ayrılmam" dedi. Odun getirilip ateş yakıldı ve adamı ateşe attı.

Derim ki: Ebû Mûsâ ile Muâz'ın (konuyla ilgili) *Sahîh*'te bundan başka hadisleri de vardır.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[1]

١٠٥٧٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ: إِنِّي مَرَرْتُ بِمَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ بَنِي حَنِيفَةَ فَسَمِعْتُهُمْ يَقْرَءُونَ شَيْئًا لَمْ يُنْزِلْهُ اللَّهُ: الطَّاحِنَاتُ طَحْنًا، الْعَاجِنَاتُ عَجْنًا، الْخَابِزَاتُ خَبْزًا، اللاقِمَاتُ لَقْمًا، قَالَ: فَقَدِمَ ابْنُ مَسْعُودٍ ابْنَ النَّوَّاحَةِ إِمَامَهُمْ فَقَتَلَهُ، وَاسْتَكْثَرَ الْبَقِيَّةَ، وَقَالَ: " لا أَجْزُرُهُمُ الْيَوْمَ الشَّيْطَانَ، سَيِّرُوهُمْ إِلَى الشَّامِ حَتَّى يَرْزُقَهُمُ اللَّهُ تَوْبَةً أَوْ يُفْنِيهِمُ الطَّاعُونُ". رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/43) rivayet etmiştir.

10577. Kays b. Ebî Hâzım anlatıyor: Bir adam İbn Mes'ûd'un yanına gelip dedi ki: "Benû Hanîfe mescidlerinden bir mescide uğradım! Onların Allah'ın indirmediği bir şey okuduklarını duydum: "Un öğütenler, hamur yoğuranlar, ekmek yapanlar, lokma alıp yiyenler..." Bunun üzerine İbn Mes'ûd, imamları İbnu'n-Nevvâha'nın yanına gelip onu öldürdü ve geri kalanları çok görüp: "Bunları bugün şeytanın kurbanı haline getiremem! Bunları Şam'a sürün! Ya Yüce Allah tövbe etmelerini nasip eder, ya da veba onları helâk eder!" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٥٧٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، قَالَ : أُتِيَ عَبْدُ اللَّهِ ، فَقِيلَ لَهُ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، إِنَّ هَهُنَا نَاسٌ يَقْرَءُونَ قِرَاءَةَ مُسَيْلِمَةَ ، فَرَدَّهُ عَبْدُ اللَّهِ فَلَبِثَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَلْبَثَ ، ثُمَّ أَتَاهُ ، فَقَالَ : وَالَّذِي أَحْلِفُ بِهِ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، لَقَدْ تَرَكْتُهُمُ الآنَ فِي دَارٍ ، وَإِنَّ ذَلِكَ الْمُصْحَفَ لَعِنْدَهُمْ ، فَأَمَرَ قَرَظَةَ بْنَ كَعْبٍ فَسَارَ بِالنَّاسِ مَعَهُ ، فَقَالَ : " ائْتِ بِهِمْ " ، فَلَمَّا أَتَى بِهِمْ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مَا هَذَا بَعْدَ اسْتِفَاضِ الإِسْلامِ ؟ " قَالُوا : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، نَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ، وَنَتُوبُ إِلَيْهِ ، وَنَشْهَدُ أَنَّ مُسَيْلِمَةَ هُوَ الْكَذَّابُ الْمُفْتَرِي عَلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، قَالَ : فَاسْتَتَابَهُمْ عَبْدُ اللَّهِ ، وَسَيَّرَهُمْ إِلَى الشَّامِ ، وَإِنَّهُمْ لَقَرِيبٌ مِنْ ثَمَانِينَ رَجُلا ، وَأَبَى ابْنُ النَّوَّاحَةِ أَنْ يَتُوبَ فَأَمَرَ بِهِ قَرَظَةَ بْنَ كَعْبٍ فَأَخْرَجَهُ إِلَى السُّوقِ فَضَرَبَ عُنُقَهُ ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَأْخُذَ رَأْسَهُ فَيُلْقِيَهُ فِي حِجْرِ أُمِّهِ ، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ : فَلَقِيتُ شَيْخًا مِنْهُمْ كَبِيرًا بَعْدَ ذَلِكَ بِالشَّامِ ، فَقَالَ : لِيَرْحَمِ اللَّهُ أَبَاكَ ، وَاللَّهِ لَوْ قَتَلْنَا يَوْمَئِذٍ لَدَخَلْنَا النَّارَ كُلُّنَا . رواه الطبراني وهو منقطع الإسناد بين القاسم وجده عبد الله .

10578. Kâsım bildiriyor: Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanına gidilip: "Ey Ebû Abdirrahman! Burada Müseyleme'nin kıraatını (uydurduğu kitabı) okuyanlar var" denildi. Abdullah, böyle diyen adamı geri çevirdi. Bir müddet sonra adam yine gelerek: "Ey Ebû Abdirrahman! Her zaman kendisine yemin ettiğim Allah'a yemin olsun ki, onları şimdi bir evde bıraktım. Okudukları mushaf ta yanlarında" dedi. Abdullah, Karaza b. Ka'b'a bir grupla gidip onları yanına getirmesini söyledi. Karaza onları getirince, Abdullah: "İslam'ın yayılmasından sonra bu yaptığınız nedir?" deyince, onlar: "Ey Ebû Abdirrahman! Allah'a istiğfar eder ve ona tövbe ederiz. Müseyleme'nin de Allah'a ve Resûlüne iftira eden bir yalancı olduğuna şehadet ederiz" dediler. Abdullah onların tövbe etmelerini istedi ve Şam'a gönderdi. Sayıları seksen kişiye yakındı. İbnu'n-Nevvâhe tövbe etmeyi reddedince, Karaza'ya emretti; o da onu

çarşıya çıkarıp boynunu vurdu. Sonra başını alıp annesinin kucağına koymasını emretti.

(İbn Mes'ûd'un oğlu) Abdurrahman b. Abdillah ekledi: "Daha sonra onlardan, yaşlı birini Şam'da gördüm. Adam: "Allah babana rahmet etsin. Vallahi eğer o gün hepimizi öldürseydi hepimiz Cehenneme girerdik" dedi.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedinde kopukluk yani; Kâsım ve dedesi Abdullah arasında inkıta vardır.**[1]

١٠٥٧٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرٍ ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ سَجَّادَةُ ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ زِيَادٍ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ ، أَنَّ عَلِيًّا بَلَغَهُ أَنَّ قَوْمًا بِالْبَصْرَةِ ارْتَدُّوا عَنِ الإِسْلامِ ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ ، فَأُتِيَ بِهِمْ فَأمالَ عَلَيْهِمُ الطَّعَامَ جُمُعَتَيْنِ ، ثُمَّ دَعَاهُمْ إِلَى الإِسْلامِ ، فَأَبَوْا ، فَحَفَرَ عَلَيْهِمْ حُفْرَةً ، ثُمَّ قَامَ عَلَيْهَا ، فَقَالَ : " لأَمْلأَنَّكِ شَحْمًا وَلَحْمًا ، ثُمَّ أَتَى بِهِمْ فَضَرَبَ أَعْنَاقَهُمْ ، وَأَلْقَاهُمْ فِي الْحُفْرَةِ ، ثُمَّ أَلْقَى عَلَيْهِمُ الْحَطَبَ فَأَحْرَقَهُمْ ، ثُمَّ قَالَ : صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ " . قَالَ سُوَيْدُ بْنُ غَفَلَةَ : فَلَمَّا انْصَرَفَ اتَّبَعْتُهُ ، فَقُلْتُ : سَمِعْتُكَ تَقُولُ : صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ . فَقَالَ : وَيْحَكَ ، إِنَّ حَوَالَيَّ قَوْمًا جُهَّالًا ، وَلَكِنْ إِذَا سَمِعْتَنِي أَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلأَنْ أَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَمْ يَقُلْ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :الحسن بن زياد اللؤلؤي, وهو متروك .

10579. Suveyd b. Ğafele şöyle nakletmiştir: Hz. Ali, Basra'da bir topluluğun İslam'dan irtidad ettiğini haber aldı. Onları yanına getirtti ve iki hafta yemekten menetti. Sonra onları İslam'a davet etti. Kabul etmeyince bir çukur kazdı ve çukurun yanına gelerek: "Senin içini yağ ve et dolduracağım" dedi. Sonra onları getirtip boyunlarını vurdu ve çukura attı. Sonra üzerlerine odun atarak yaktı ve: "Allah ve Resûlü doğru söylemişlerdir" dedi.

Suveyd b. Ğafele ekledi: Hz. Ali gidince onu takip edip: "Senin «Allah ve Resûlü doğru söylemişlerdir» dediğini işittim" dedim. Ali: "Yazıklar olsun sana! Etrafımdakiler cahil bir topluluktur! Fakat benim: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu» dediğimi işitirsen bil ki; gökten yere düşmem, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına söylemediği bir şeyi söylememden benim için daha hayırlıdır" dedi.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8960) rivayet etmiştir. İlk matbu nüshanın dipnotunda: "Bilakis hadisin sonunda Kâsım'ın hadisi babasından, babasının da dedesinden işittiğine dair delâlet vardır" ibaresi geçmektedir.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Hasan b. Ziyâd el-Lu'luî metruktur.

١٠٥٨٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الرَّازِيُّ ، نَا حَكَّامُ بْنُ سَلْمٍ ، عَنْ طُعْمَةَ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبَانَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : ارْتَدَّ نَبْهَانُ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اللَّهُمَّ أَمْكِنِّي مِنْ نَبْهَانَ فِي عُنُقِهِ حَبْلٌ أَسْوَدُ ، فَالْتَفَتَ فَإِذَا هُوَ بِنَبْهَانَ قَدْ أُخِذَ ، وَجَعَلُوا فِي عُنُقِهِ حَبْلا أَسْوَدَ " ، فَأَتَوْا بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّيْفَ بِيَمِينِهِ ، وَالْحَبْلَ بِشِمَالِهِ لِيَقْتُلَهُ " ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَوْ أَمَطْتَ عَنْكَ ، قَالَ : فَدَفَعَ السَّيْفَ إِلَى رَجُلٍ ، فَقَالَ : " اذْهَبْ فَاضْرِبْ عُنُقَهُ " . قَالَ : فَانْطَلَقَ بِهِ ، فَضَحِكَ نَبْهَانُ ، وَقَالَ : أَيَقْتُلُونَ رَجُلا يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ؟ فَخَلَّى عَنْهُ "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات إلا أن محمد بن المرزبان شيخ الطبراني لم أره في الميزان ولا غيره .

10580. Enes b. Mâlik der ki: Nebhân üç defa irtidad etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bana Nebhân'ı yakalamayı ve boynuna siyah bir ip takılarak yanıma getirilmesini nasib et"* diye dua etti. Bu arada arkasına bakınca Nebhân'ın yakalanmış ve boynuna siyah bir ip geçirilmiş olduğunu gördü. Onu Hz. Peygamber'in yanına getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu öldürmek için kılıcı sağ eline, ipi sol eline alınca, Ensar'dan bir kişi: "Ya Resûlallah! Sen bunu yanından uzaklaştırsan!" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcı bir adama verdi ve: *"Git boynunu vur"* dedi. Adam Nebhân'ı alıp götürünce Nebhân güldü ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna inanan birini mi öldürecekler?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu serbest bıraktı.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ancak Taberânî'nin hocası Muhammed b. el-Merzebân'ı ne (zayıf raviler hakkındaki) *Mîzân*'da, ne de başka yerde göremedim.

١٠٥٨١ – حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا ، عَنِ الْمُعَلَّى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ ، عَنْ جَابِرٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " اسْتَتَابَ رَجُلا ارْتَدَّ عَنِ الإِسْلامِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ "

رواه أبو يعلى, وفيه :المعلى بن هلال, وقد أجمعوا على ضعفه بالكذب .

10581. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İslam'dan dört defa irtidad eden bir kişinin tövbe etmesini istedi.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ravilerden Mu'allâ b. Hilâl'in yalancılığı ve zayıflığı konusunda icma vardır. [1]

١٠٥٨٢ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ خَالَفَ دِينُهُ دِينَ الْمُسْلِمِينَ فَاضْرِبُوا عُنُقَهُ ، وَقَالَ : إِذَا شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَلا سَبِيلَ إِلَيْهِ إِلا أَنْ يَأْتِيَ شَيْئًا فَيُقَامُ عَلَيْهِ حَدُّهُ " رواه الطبراني, وفيه: الحكم بن أبان, وهو ضعيف .

10582. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim müslümanların dininden başka bir dine girerse boynunu vurunuz."* Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi, Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederse, onu öldürmeye imkân olmaz. Ancak şer'i ceza gerektirecek bir şey yaparsa had cezası uygulanır."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Hakem b. Ebân bulunmaktadır.

١٠٥٨٣ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا هَوْبَرُ بْنُ مُعَاذٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، عَنِ الْفَزَارِيِّ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ : " أَيُّمَا رَجُلٍ ارْتَدَّ عَنِ الإِسْلامِ فَادْعُهُ ، فَإِنْ تَابَ ، فَاقْبَلْ مِنْهُ ، وَإِنْ لَمْ يَتُبْ ، فَاضْرِبْ عُنُقَهُ ، وَأَيُّمَا امْرَأَةٍ ارْتَدَّتْ عَنِ الإِسْلامِ فَادْعُهَا ، فَإِنْ تَابَتْ ، فَاقْبَلْ مِنْهَا ، وَإِنْ أَبَتْ ، فَاسْتَتِبْهَا "

رواه الطبراني, وفيه: راو لم يسم ,قال مكحول : عن ابن لأبي طلحة اليعمري, وبقية رجاله ثقات .

10583. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini Yemen'e gönderdiği zaman şöyle buyurdu: *"Herhangi bir erkek İslâm'dan dönerse, onu yeniden İslâm'a çağır, dönerse ne âlâ; aksi halde onun boynunu vur. Kadın da dinden dönerse, onu da dine yeniden çağır, dönerse kabul et! Dine dönmeyi kabul etmezse tövbe etmesini iste."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde adı zikredilmeyen bir ravi vardır. Mekhûl, adı zikredilmeyen kişinin Ebû Talha el-Ya'murî'nin oğlu olduğunu söyledi. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [2]

١٠٥٨٤ – حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي نَافِعٌ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كُنَّا نَقُولُ : " مَا لِمَنِ افْتُتِنَ

---

[1] Hadisi Ebû Ya'la (1785) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/53) rivayet etmiştir.

تَوْبَةٌ إِذَا تَرَكَ دِينَهُ بَعْدَ إِسْلامِهِ وَمَعْرِفَتِهِ فَأَنْزَلَ اللّهُ فِيهِمْ ﴿ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّهِ ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لا تَشْعُرُونَ ﴾

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن إسحاق, وهو مدلس.

10584. İbn Ömer anlatıyor: Müslüman olduktan ve İslam'ın hak olduğunu bildikten sonra dininden dönmesi için zorlama sonucunda dinini terk edenin tövbesi kabul edilmez" derdik. Bunun üzerine Yüce Allah: **"De ki: «Ey nefisleri aleyhine ileri giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları mağfiret eder.» Muhakkak O, çok çok mağfiret edendir, rahmet edendir. Size azap gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun. Sonra size yardım olunmaz"** (Zümer Sur. 53-54) âyetlerini indirdi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Muhammed b. İshâk müdellistir.

(بَابُ الإِحْصَانِ)

İhsân (Muhsanlık)

١٠٥٨٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الإِحْصَانُ إِحْصَانَانِ : إِحْصَانُ عَفَافٍ ، وَإِحْصَانُ نِكَاحٍ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وفيه: مبشر بن عبيد, وهو متروك.

10585. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İki çeşit ihsân (zinadan koruyan muhsanlık) vardır: İffet ihsânı (cariyeye sahip olması) ve nikâh ihsânı (normal evlilik)"*

★ Hadisi Bezzâr ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Mubeşşir b. Ubeyd metruktur.[1]

---

[1] Hadisi Bezzâr (1553) rivayet etmiş ve: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu senedle sadece bu kanaldan rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir. Mübeşşir b. Ubeyd, hadiste gevşektir. Bununla birlikte Bakiyye b. el-Velîd, Yezîd b. Hârûn ve başkaları kendisinden hadis rivayet ettiler. Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (20) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi Zührî'den sadece Mübeşşir b. Ubeyd nakletti" demiştir.

(بَابُ إِقَامَةِ الْحُدُودِ)

Hadlerin (Şer'i Ceazaların) Uygulanması

١٠٥٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحُسَيْنِ الصَّابُونِيُّ ، قَالَ : نَا زُرَيْقُ بْنُ السِّخْتِ ، قَالَ : نَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ ، قَالَ : نَا عَفَّانُ بْنُ جُبَيْرٍ الطَّائِيُّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَوْمٌ مِنْ إِمَامٍ عَدْلٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً ، وَحَدٌّ يُقَامُ فِي الأَرْضِ بِحَقِّهِ أَزْكَى مِنْ مَطَرِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا "

رواه الطبراني في الأوسط, وقال : لا يروى عن ابن عباس إلا بهذا الإسناد, وفيه: زريق بن السحت, و لم أعرفه

10586. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İdarecinin adaletle hükmettiği bir gün, altmış yıl ibadetten daha hayırlıdır. Hakkıyla uygulanan bir had, kırk gün yağan yağmurdan daha temizleyicidir."*

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve: "Bu hadis, İbn Abbâs'tan sadece bu senetle rivayet edilmiştir" demiştir. Ravilerden Zureyk b. es-Siht'i tanımıyorum.

(بَابُ نُزُولِ الْحُدُودِ وَمَا كَانَ قَبْلَ ذَلِكَ)

Had Cezalarının Nüzulü ve Bundan Önceki Durum

١٠٥٨٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ مُسْلِمٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿ وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ إِلَى قَوْلِهِ : حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ ﴾ قَالَ : " كُنَّ يُحْبَسْنَ فِي الْبُيُوتِ فَإِنْ مَاتَتْ مَاتَتْ ، وَإِنْ عَاشَتْ عَاشَتْ ، حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ الَّتِي فِي النُّورِ ﴿ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ ﴾ وَنَزَلَتْ سُورَةُ الْحُدُودِ ، فَمَنْ عَمِلَ شَيْئًا جُلِدَ وَأُرْسِلَ "

رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

ويأتي حديث ابن عباس في سورة النور .

10587. İbn Abbâs: **"Kadınlarınızdan zina edenlere, bunu isbat edecek aranızdan dört şahit getirin, şehadet ederlerse, ölünceye veya Allah onlara bir yol açana kadar evlerde tutun"** (Nisa Sur. 15) âyetiyle ilgili der ki: "Zina yapan kadınlar ölene kadar evlerde hapsedilirlerdi; ölürse ölür, yaşarsa yaşardı. Bu durum Nûr sûresindeki şu âyet ininceye kadar devam etti: **"Zina eden kadın ve erkeğin her birine yüzer değnek vurun."**

(Nur Sur. 2) Had suresi (âyeti) nazil olunca suç işleyen kişiye had uygulanıp serbest bırakılmaya başlandı.

★ Hadisi Taberânî zayıf sayılan hocası Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

Nur Suresinin tefsirinde İbn Abbâs'ın hadisi gelecektir.

١٠٥٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ قَالَ قَالَ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ نَزَلَ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَاللاَّتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ قَالَ فَفَعَلَ ذَلِكَ بِهِنَّ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَنَحْنُ حَوْلَهُ وَكَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ أَعْرَضَ عَنَّا وَأَعْرَضْنَا عَنْهُ وَتَرَبَّدَ وَجْهُهُ وَكَرَبَ لِذَلِكَ فَلَمَّا رُفِعَ عَنْهُ الْوَحْيُ قَالَ خُذُوا عَنِّي . قُلْنَا نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ "قَدْ جَعَلَ اللهُ لَهُنَّ سَبِيلاً الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ جَلْدُ مِائَةٍ وَنَفْيُ سَنَةٍ وَالثَّيِّبُ بِالثَّيِّبِ جَلْدُ مِائَةٍ ثُمَّ الرَّجْمُ ". قَالَ الْحَسَنُ فَلاَ أَدْرِي أَمِنَ الْحَدِيثِ هُوَ أَمْ لاَ.

قَالَ فَإِنْ شَهِدُوا أَنَّهُمَا وُجِدَا فِي لِحَافٍ لاَ يَشْهَدُونَ عَلَى جِمَاعٍ خَالَطَهَا بِهِ جَلْدُ مِائَةٍ وَجُزَّتْ رُءُوسُهُمَا. قلت : في الصحيح بعضه . رواه عبد الله بن أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10588. Ubâde b. es-Sâmit anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) **"Kadınlarınızdan zina edenlere, bunu isbat edecek aranızdan dört şahit getirin, şehadet ederlerse, ölünceye veya Allah onlara bir yol açana kadar evlerde tutun"** (Nisa Sur. 15) âyeti nazil olunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları evlerine hapsetti. (Bir gün) Hz. Peygamber oturmuş, biz de etrafında bulunuyorken ki, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy indiği zaman bizden yüz çevirir biz de ondan yüz çevirirdik, yüzünün rengi değişirdi. Vahyin inişi bitince: *"Benden alınız (dininizin hükümlerini benden öğreniniz!)"* buyurdu. Biz: "Olur, ya Resûlallah!" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah onlara (kadınlara) bir yol gösterdi. Bekârın bekârla zinasının cezası yüz kırbaç ve bir yıl sürgündür. Evlinin evliyle zinasında ise yüz kırbaç ve recm uygulanır"* buyurdu. Hasan: "Şunun (yani aşağıdaki cümlenin) hadisten olup olmadığını bilmiyorum" dedi.

"Bir yorgan altında bulunup cinsel ilişkinin gerçekleştiği konusunda şahit bulunmazsa, onlara yüz kırbaç vurulup başları traş edilir"

Derim ki: *Sahîh*'te bu hadisin bir kısmı mevcuttur.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11134) rivayet etmiştir.

★ Hadisi Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٥٨٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دَلْهَمٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ حُرَيْثٍ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْمُحَبِّقِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "خُذُوا عَنِّي خُذُوا عَنِّي قَدْ جَعَلَ اللهُ لَهُنَّ سَبِيلاً الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ جَلْدُ مِائَةٍ وَنَفْيُ سَنَةٍ وَالثَّيِّبُ بِالثَّيِّبِ جَلْدُ مِائَةٍ وَالرَّجْمُ"

رواه أحمد, وفيه: الفضل بن دلهم, وهو ثقة ولكنه أخطأ في هذا الحديث كما ذكر .

10589. Seleme b. el-Muhabbik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Dininizin hükümlerini) benden alınız! Benden alınız! Yüce Allah onlara bir yol gösterdi. Bekârın bekârla zinasının cezası yüz kırbaç ve bir yıl sürgündür. Evlinin evliyle zinasında ise yüz kırbaç ve recm uygulanır"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Ravilerden Fadl b. Delhem güvenilir ravidir. Fakat zikredildiği gibi bu hadiste hata etmiştir.

١٠٥٩٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الأَسَدِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ نَجِيحٍ أَبِي عَلِيٍّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " رَجَمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَبُو بَكْرٍ ، وَعُمَرُ ، وَأَمْرُهُمَا سُنَّةٌ " رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

10590. Enes b. Mâlik demiştir ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) recm cezasını tatbik etti. Ebû Bekr ve Ömer de recm cezasını tatbik ettiler. Onların yaptıkları sünnettir.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٥٩١ – وعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الرَّجْمِ عَلى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُو بَيْنَ أَصْحَابِهِ – وَكَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الوَحْيُ أَخَذَهُ كَهَيْئَةِ السُّبَاتِ – فَلَمَّا انْقَضَى الوَحْيُ اسْتَوى جَالِساً فَقَالَ : "إِنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ لَهُنَّ سَبِيْلاً الثَّيِّبُ بِالثَّيِّبِ ، جَلْدُ مِئَةٍ وَالرَّجْمُ ، وَالْبِكْرُ بِالْبِكْرِ ، جَلْدُ مِئَةٍ وَنَفْيُ سَنَةٍ "

فَقَالَ أُنَاسٌ لِسَعْدَ بْنِ عُبَادَةَ : يَا أَبَا ثَابِتٍ قَدْ نَزَلَتْ الحُدُودُ أَرَأَيْتَكَ لَوْ أَنَّكَ وَجَدتَ مَعَ امْرَأَتِكَ رَجُلاً كَيْفَ كُنْتَ صَانِعاً ؟ قَالَ : كُنْتُ أَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ حَتَّى يَسْكُنَا فَأَنَا أَذْهَبُ

1 Hadisi Abdullah b. Ahmed (5/327) rivayet etmiştir. Ayrıca Ahmed'de (5/313-317-318-320-321) kısa metniyle geçmiştir.

2 Hadisi Ebû Ya'la (4214) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Necîh Ebû Ali hiçbir cerh ve tadille zikredilmemiştir.

فَأَجْمَعُ أَرْبَعَةً فَإِلَى ذَلِكَ قَدْ قَضَى الخَائِبُ حَاجَتَهُ فَأَنْطَلِقُ ثُمَّ أَجِيءُ فَأَقُولُ رَأَيْتُ فُلاَناً فَعَلَ كَذَا وَكَذَا فَيَجْلِدُونِي وَلاَ يَقْبَلُونَ لِي شَهَادَةً أَبَداً فَضَحِكَ القَوْمُ وَاجْتَمَعُوا عِنْدَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ أَلَمْ تَرَ إِلَى أَبِي ثَابِتٍ ؟ قُلْنَا لَهُ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ كَذَا وَكَذَا. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " كَفَى بِالسَّيْفِ شَاهِداً " . ثُمَّ قَالَ : " لَوْلاَ أَنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَتَابَعَ فِيْهِ السَّكْرَانُ وَالغَيْرَانُ " . فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهُ أَشَدُّ النَّاسِ غَيْرَةً فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " هُوَ شَدِيْدُ الغِيْرَةِ وَأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ وَاللهُ أَشَدُّ غِيْرَةً مِنِّي وَلِذَلِكَ جَعَلَ الحُدُودَ " قلت : في الصحيح طرف من أوله .

رواه الطبراني, وفيه: الفضل بن دلهم, وهو ثقة وأنكر عليه هذا الحديث من هذه الطريق فقط, وبقية رجاله ثقات . ويأتي حديث سعد بن عبادة في سورة النور .

10591. Ubâde b. es-Sâmit bildiriyor: Hz. Peygamber ashâbı arasında bulunup üzerine recm âyeti indiği zaman -ki Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy indiği zaman uyuyormuş gibi olurdu, vahiy inişi bittikten sonra- doğrulup oturdu ve: *"Yüce Allah; onlara bir yol gösterdi. Evlinin evliyle zinasında yüz kırbaç ve recm uygulanır. Bekârın bekârla zinasının cezası ise yüz kırbaç ve bir yıl sürgündür"* buyurdu.

İnsanlar, Sa'd b. Ubâde'ye: "Ey Ebû Sâbit! Had cezaları nâzil oldu. Hanımınla birini görseydin ne yapardın?" diye sorunca, Sa'd: "Onu kılıçla vurup öldürürdüm. Gidip dört şahit bulayım da şahitleri bulana kadar onlar işini bitirsin. Sonra ben bunlar böyle yaptılar diyeyim de şahitler görmediği için bana iftira haddi uygulanıp şahadetim hiçbir zaman kabul edilmesin öyle mi!" dedi. Oradakiler güldüler ve Hz. Peygamber'in yanında toplanıp: "Ya Resûlallah! Ebû Sâbit'i gördün mü? Ona böyle böyle dedik; o da şu cevabı verdi" diyerek olanları anlattılar. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şahit olarak kılıç yeter"* buyurup şöyle devam etti: *"Eğer sarhoş ve kıskanç olanın (bu işte) ileri gideceğinden korkmasaydım!"* buyurdu. Sahabe: "Ya Resûlallah! Sa'd insanların en kıskanç olanıdır!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sa'd çok kıskançtır, ben ondan daha kıskancım, Yüce Allah benden daha kıskançtır. Bunun için had cezalarını koydu"* buyurdu.

Derim ki: *Sahîh*'te baş tarafından bir kısmı vardır.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Fadl b. Delhem güvenilir ravidir. Sadece bu yolla rivayet edilen bu hadisi münker görülmüştür. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

Sa'd b. Ubâde'nin hadisi Nur Suresinde gelecektir.

١٠٥٩٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْعُتْبِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلالٍ ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ عُثْمَانَ أَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ ، عَنْ خَالَتِهِ الْعَجْمَاءِ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " الشَّيْخُ وَالشَّيْخَةُ إِذَا زَنَيَا ، فَارْجُمُوهُمَا الْبَتَّةَ بِمَا قَضَيَا مِنَ اللَّذَّةِ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10592. Acmâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhtiyar kadın ve ihtiyar erkek zina ettikleri zaman yaptıklarından dolayı onları mutlaka recmediniz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. [1]

١٠٥٩٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ ، فِي الْبِكْرِ يَزْنِي بِالْبِكْرِ " يُجْلَدَانِ مِائَةً ، وَيُنْفَيَانِ سَنَةً "

رواه الطبراني وإسناده منقطع وفيه ضعف .

10593. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Bekârla zina eden bekâra yüz kırbaç vurulur ve bir yıl sürgüne gönderilir."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde kopukluk ve zayıflık vardır.

(بَابُ هَلْ تُكَفِّرُ الحُدُودُ الذُّنُوبَ أَمْ لاَ ؟)

Hadler Günahların Kefareti Olur mu, Olmaz mı?

١٠٥٩٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا أَدْرِي الحُدُودُ كَفَّارَاتٌ أَمْ لاَ ؟ "

رواه البزار بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح غير أحمد بن منصور الرمادي، وهو ثقة .

10594. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Had uygulanması günahlara kefaret olur mu, bilmem!"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr iki senetle rivayet etmiştir. Birinin güvenilir ravi Ahmed b. Mansûr er-Remâdî dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٠٥٩٥ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْخَفَّافُ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ حَدَّثَهُ ، أَنَّ ابْنَ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ ، عَنْ أَبِيهِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (23/350) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Bezzâr (1542-1543) rivayet etmiştir.

رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَيُّمَا عَبْدٍ أَصَابَ شَيْئًا مِمَّا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ ثُمَّ أُقِيمَ عَلَيْهِ حَدُّهُ كَفَّرَ عَنْهُ ذَلِكَ الذَّنْبَ "

10595. Huzeyme b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kul Allah'ın yasakladıklarından birini yapar da kendisine had uygulanırsa bu, onun günahına kefarettir"* buyurdu. [1]

١٠٥٩٦ – وفي رواية : حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَمْزَةَ الزُّبَيْرِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَشَجِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنِ ابْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : " مَنْ أَصَابَ ذَنْبًا أُقِيمَ عَلَيْهِ حَدُّ ذَلِكَ الذَّنْبِ فَهُوَ كَفَّارَتُهُ "

رواه الطبراني, وأحمد بنحوه ,وفيه: راو لم يسم, وهو ابن خزيمة, وبقية رجاله ثقات .

10596. Başka bir rivayette Huzeyme b. Sâbit, babasından, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: *"Kim bir günah işler ve bundan dolayı kendisine had uygulanırsa bu, onun günahına kefarettir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ahmed buna benzer bir rivayette bulundu. Ravilerden adı zikredilmeyen birisi vardır. Bu ravi kişi İbn Huzeyme'dir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٥٩٧ – ورواه موقوفا أيضا

10597. Huzeyme b. Sâbit'ten başka kanalla onun sözü olarak rivayet olunmuştur.[3]

١٠٥٩٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالا : ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا مُنْكَدِرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ مَعْمَرٍ الأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : رُجِمَتِ امْرَأَةٌ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ النَّاسُ : حَبِطَ عَمَلُهَا فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " هُوَ كَفَّارَةُ ذُنُوبِهَا وَتُحْشَرُ عَلَى مَا سِوَى ذَلِكَ "

رواه الطبراني, وفيه: يحي بن عبد الحميد الحماني, وهو ضعيف .

10598. Huzeyme b. Ma'mer el-Ensârî bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir kadın recmedildi (taşlandı). İnsanlar: "Bütün amelleri boşa gitti" dediler. Bu söz Resûlullah'a (sallallahu aleyhi

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3731) ve Ahmed (5/214-215) rivayet etmiştir. İbn Huzeyme'nin adı Umâra olup güvenilir bir ravidir. Bak. Elbânî *S. es-Sahîha* (1755)

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3732) rivayet etmiştir. Bir önceki hadise bkz.

[3] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3728) rivayet etmiştir. Bir önceki hadise bkz.

vesellem) ulaşınca: *"Recmedilmesi günahlarına kefarettir. Haşrolduğunda bunun dışındaki amellerinden hesaba çekilir"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Yahya b. Abdilhamîd el-Himmânî bulunmaktadır.** [1]

١٠٥٩٩ - حَدَّثَنَا مُوسَى ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ ، قَالَ : نا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ يَاسِينَ الزَّيَّاتِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " مَا عُوقِبَ رَجُلٌ عَلَى ذَنْبٍ ، إِلا جَعَلَهُ اللَّهُ كَفَّارَةً لِمَا أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ الذَّنْبِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: ياسين الزيات, وهو متروك .

10599. Sâlim, babasından (İbn Ömer'den) Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Yüce Allah; işlediği günahtan dolayı cezalandırılan kişinin aldığı cezayı işlemiş olduğu bu günaha kefaret sayar."*

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Yâsîn ez-Zeyyât metruktur.**

١٠٦٠٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ النَّرْسِيُّ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ هَاشِمِ بْنِ بَهْرَامَ الْمَدَائِنِيُّ ، قَالَ : نا هِشَامُ بْنُ لاحِقٍ الْمَدَائِنِيُّ ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ ، عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيِّ ، قَالَ : بَيْنَا أَنَا فِي حَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ إِذْ بَصُرْتُ بِامْرَأَةٍ ، فَلَمْ يَكُنْ لِي هَمٌّ غَيْرُهَا حَتَّى حَازَتْنِي ، ثُمَّ أَتْبَعْتُهَا بَصَرِي ، حَتَّى حَازَيْتُ الْحَائِطَ ، فَالْتَفَتُّ فَأَصَابَ وَجْهِي وَأَدْمَانِي ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقُلْتُ : هَلَكْتُ ، فَقَالَ : " وَمَا ذَاكَ يَا أَبَا تَمِيمَةَ ؟ " فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْرًا عَجَّلَ لَهُ عُقُوبَةَ ذَنْبِهِ فِي الدُّنْيَا ، وَرَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَكْرَمُ مِنْ أَنْ يُعَاقِبَ بِذَنْبٍ مَرَّتَيْنِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :هشام بن لاحق, ترك أحمد حديثه, وضعفه ابن حبان, وقال الذهبي : قواه النسائي . ولهذا الحديث طرق في مواضعها .

10600. Ebû Temîme el-Huceymî anlatıyor: Ben, Medine bahçelerinden birindeyken bir kadına baktım. O anda, aklımda kadından başka bir şey yoktu. Kadın yanımdan geçince, ben de bakışlarımla onu takip ettim. Sonra bahçeden çıkarken dönüp ona bakmak istedim, bu sırada yüzümü duvara çarptım ve yüzümü kanattım. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip: "Mahvoldum!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne oldu ey Ebû Temîme!"* deyince olanları kendisine anlattım.

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3794) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Münkedir b. Muhammed hadiste gevşektir.

Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, bir kul hakkında hayır dilerse, günahının cezasını dünyadayken verir. Rabbimiz, bir günaha iki defa ceza vermeyecek kadar cömerttir!"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Hâşim b. Lâhık'ın hadisini Ahmed terk etmiştir. İbn Hibbân ise zayıf olduğunu söylemiştir. Zehebî: "Nesâî kuvvetli olduğunu söylemiştir" dedi. Bu hadisin değişik kanalları bulunmaktadır.

(بَابُ كَفَّارَاتِ الذُّنُوبِ بِالْقَتْلِ)

Öldürülmenin Günahlara Kefâret Olacağı

١٠٦٠١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " قَتْلُ الرَّجُلِ صَبْرًا كَفَّارَةٌ لِمَا قَبْلَهُ مِنَ الذُّنُوبِ " رواه البزار, وفيه :صالح بن موسى بن طلحة, وهو متروك .

10601. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) : *"Kişinin bağlanarak öldürülmesi, daha önceki günahlarına kefarettir"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerden Sâlih b. Mûsâ b. Talha metruktur.[1]

١٠٦٠٢ - وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " قَتْلُ الصَّبْرِ لاَ يَمُرُّ بِذَنْبٍ إِلاَّ مَحَاهُ "

رواه البزار, وقال : لا نعلمه يروى عن النبي صلى الله عليه و سلم إلا من هذا الوجه, ورجاله ثقات .

10602. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bağlanarak öldürülmek, bütün günahları silip süpürür"* buyurdu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş ve: "Bu hadisin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sadece bu kanalla rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir. Ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٦٠٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، " فِي الَّذِي يُصِيبُ الْحُدُودَ ، ثُمَّ يُقْتَلُ عَمْدًا ، قَالَ : إِذَا جَاءَ الْقَتْلُ مَحَا كُلَّ شَيْءٍ " رواه الطبراني, وفيه: راو لم يسم, وبقية رجاله ثقات .

10603. İbn Mes'ûd, had cezası uygulanırken (bir şekilde) kasıtlı olarak öldürülen kişi hakkında: "Ölüm geldiği zaman bütün günahları siler" dedi.

---

[1] Hadisi Bezzâr (1544) rivayet etmiş ve: "Sâlih b. Mûsâ'nın hadisi Ebû Hüreyre'den sadece bu kanalla rivayet edilir" demiştir. Sâlih ise hadiste gevşektir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden adı verilmeyen birisi vardır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

١٠٦٠٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : كَانَ زِيَادٌ يَتَتَبَّعُ شِيعَةَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَيَقْتُلُهُمْ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَقَالَ : " اللَّهُمَّ تَفَرَّدْ بِمَوْتِهِ ، فَإِنَّ الْقَتْلَ كَفَّارَةٌ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10604. Hasan(-ı Basrî) der ki: Ziyâd, Hz. Ali'nin taraftarlarını takip edip onları öldürüyordu. Hasan b. Ali bunu öğrendiği zaman: "Allahım! Onu sen öldür. Çünkü öldürülmek günahlara kefarettir" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. [2]

(بَابُ اعْتِرَافِ الزَّانِي وَرَجْمُ الْمُحْصَنِ)

Zina Edenin İtiraf Etmesi ve Evli Zaninin Recmedilmesi

١٠٦٠٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ جَابِرٍ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا فَجَاءَ مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ فَاعْتَرَفَ عِنْدَهُ مَرَّةً فَرَدَّهُ ثُمَّ جَاءَهُ فَاعْتَرَفَ عِنْدَهُ الثَّانِيَةَ فَرَدَّهُ ثُمَّ جَاءَهُ فَاعْتَرَفَ الثَّالِثَةَ فَرَدَّهُ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّكَ إِنِ اعْتَرَفْتَ الرَّابِعَةَ رَجَمَكَ. قَالَ فَاعْتَرَفَ الرَّابِعَةَ فَحَبَسَهُ ثُمَّ سَأَلَ عَنْهُ فَقَالُوا مَا نَعْلَمُ إِلاَّ خَيْرًا. قَالَ فَأَمَرَ بِرَجْمِهِ

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار, ولفظه : أن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَدَّ مَاعِزًا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ ثم أمر بِرَجْمِهِ .

والطبراني في الأوسط إلا أنه قال : ثلاث مرات . وفي أسانيدهم كلها جابر بن يزيد الجعفي وهو ضعيف .

10605. Hz. Ebû Bekr anlatıyor: Hz. Peygamber'in yanında otururken Mâiz b. Mâlik gelip zina ettiğini itiraf etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu geri çevirdi. Sonra gelip bir daha zina ettiğini söyledi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine kendisini geri çevirdi. Sonra üçüncü defa gelip zina ettiğini söyleyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine onu geri çevirdi. Ben: "Eğer dördüncü defa gelip itirafta bulunursan seni recmeder" dedim. Mâiz dördüncü defa gelip zina ettiğini söyleyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu hapsetti ve hakkında araştırdı.

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9736) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (2690) rivayet etmiştir.

İnsanlar: "Onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) recmedilmesini emretti.

★ Hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Bezzâr'ın lafzı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mâiz'i dört defa geri çevirdi; sonra recmedilmesini emretti" şeklindedir. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta onu üç defa geri çevirdiği ifadesiyle rivayet etmiştir.

Bütün senedlerde zayıf sayılan Câbir b. Yezîd el-Cu'fî bulunmaktadır.[1]

١٠٦٠٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَنْبَأَنَا حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْمُغِيرَةِ الطَّائِفِيِّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمِقْدَامِ عَنِ ابْنِ شَدَّادٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ الآخِرَ قَدْ زَنَى. فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ ثَنَّى ثُمَّ ثَلَّثَ ثُمَّ رَبَّعَ فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ مَرَّةً فَأَقَرَّ عِنْدَهُ بِالزِّنَا فَرَدَّدَهُ أَرْبَعاً ثُمَّ نَزَلَ فَأَمَرَنَا فَحَفَرْنَا لَهُ حُفَيْرَةً لَيْسَتْ بِالطَّوِيلَةِ فَرُجِمَ فَارْتَحَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَئِيباً حَزِيناً فَسِرْنَا حَتَّى نَزَلَ مَنْزِلاً فَسُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي " يَا أَبَا ذَرٍّ أَلَمْ تَرَ إِلَى صَاحِبِكُمْ غُفِرَ لَهُ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ "

رواه أحمد والبزار، وفيه: الحجاج بن أرطاة، وهو مدلس.

10606. Ebû Zer anlatıyor: Bir yolculukta Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bulunuyorduk. Bir adam gelip: "Sonda bulunan kişi zina etti" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan yüz çevirdi. Sonra adam üçüncü ve dördüncü defa tekrarlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bineğinden inip sordu, adam da zina ettiğine dair ikrar etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu dört defa ikrar ettirdikten sonra konaklayıp bir çukur açmamızı emretti. Adamın boyundan daha kısa bir çukur kazdık ve adamı taşladık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üzgün bir şekilde yoluna devam etti. Bir yerde konaklayınca Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mutlu olduğunu gördük. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebû Zer! (Recmedilen) arkadaşınız var ya; günahı affedildi ve cennete sokuldu"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed ve Bezzâr rivayet etmişlerdir. Ravilerden Haccâc b. Ertât müdellistir.[2]

١٠٦٠٧ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي إِسْرَائِيلَ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ ، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ ابْنُ أَخِي خَلادِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ خَلادِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ ، يَقُولُ :

---

[1] Hadisi Ahmed (41), Ebû Ya'lâ (40-41), Bezzâr (1554) ve Mervezî *Müsned Ebî Bekr es-Sıddîk*'ta (s. 123) tahrîc etmiştir.

[2] Hadisi Ahmed (5/179) ve Bezzâr (1555) rivayet etmiştir.

بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، أَتَاهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي لَيْثِ بْنِ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ مَنَاةِ بْنِ كِنَانَةَ يَتَخَطَّى النَّاسُ حَتَّى اقْتَرَبَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَقِمْ عَلَيَّ الْحَدَّ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اجْلِسْ " ، فَجَلَسَ ، ثُمَّ قَامَ الثَّانِيَةَ ، فَقَالَ : " اجْلِسْ " ، ثُمَّ قَامَ فِي الثَّالِثَةِ ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ ، فَقَالَ : " وَمَا حَدُّكَ ؟ " ، قَالَ : أَتَيْتُ امْرَأَةً حَرَامًا ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرِجَالٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فِيهِمْ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ، وَالْعَبَّاسُ ، وَزَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ ، وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ : " انْطَلِقُوا بِهِ فَاجْلِدُوهُ مِائَةَ جَلْدَةٍ " ، وَلَمْ يَكُنِ اللَّيْثِيُّ تَزَوَّجَ ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَلا تَجْلِدُ الَّتِي خَبَثَ بِهَا ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ائْتُونِي بِهِ مَجْلُودًا " ، فَلَمَّا أُتِيَ بِهِ ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ صَاحِبَتُكَ ؟ " قَالَ : فُلانَةُ امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي بَكْرٍ ، فَدَعَا بِهَا فَسَأَلَهَا عَنْ ذَلِكَ ، فَقَالَتْ : كَذَبَ وَاللَّهِ ، مَا أَعْرِفُهُ ، وَإِنِّي مِمَّا قَالَ لَبَرِيئَةٌ ، اللَّهُ عَلَى مَا أَقُولُ مِنَ الشَّاهِدِينَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ شَهِدَ عَلَى أَنَّكَ خَبُثْتَ بِهَا ؟ فَإِنَّهَا تُنْكِرُ ، فَإِنْ كَانَ لَكَ شُهَدَاءُ جَلَدْتُهَا حَدًّا ، وَإِلا جَلَدْنَاكَ حَدَّ الْفِرْيَةِ " ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا لِي شُهَدَاءُ ، فَأَمَرَ بِهِ ، فَجُلِدَ حَدَّ الْفِرْيَةِ ثَمَانِينَ جَلْدَةً

قلت : رواه أبو داود وغيره باختصار .

رواه أبو يعلى والطبراني, وفيه :القاسم بن فياض ,وثقه أبو داود, وضعفه ابن معين ,وبقية رجاله ثقات .

10607. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günü halka hutbe verirken Benî Leys b. Bekr b. Abdimenât b. Linâne'den bir adam halkın arasından geçerek Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına yaklaştı ve: "Ya Resûlallah! Bana had uygula" dedi. Hz. Peygamber: *"Otur!"* dedi, adam oturdu. Adam tekrar kalkınca; Hz. Peygamber: *"Otur!"* dedi. Adam oturdu. Sonra üçüncü defa kalkıp aynı şeyi söyleyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Had (şer'i ceza) gerektirecek ne yaptın?"* diye sordu. Adam: "Yabancı bir kadınla zina yaptım" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) aralarında, Ali b. Ebî Tâlib, Abbâs, Zeyd b. Hârise ve Osmân b. Affân'ın da bulunduğu sahabeden bazılarına emretti; adamı götürüp yüz kırbaç vurdular. Adam henüz evlenmemişti. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Resûlallah! Kendisiyle zina ettiği kadına had uygulamayacak mısınız?" diye sorulunca: *"Had uyguladıktan sonra adamı bana getirin"* buyurdu. Adam getirilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimle zina yaptın?"* diye sordu. Adam: "Benû Bekr'den falan kadınla" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadını çağırtıp kendisine sorunca, kadın: "Vallahi yalan söylüyor. Ben bunu tanımıyorum ve dediği şeyi de yapmadım.

Allah ta dediğime şahittir" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kadınla zina ettiğine kim şahit oldu? Kadın inkâr ediyor. Eğer şahidin varsa kadına zina haddi uygularım. Yoksa sana iftira etme haddi uygularım"* buyurdu. Adam: "Ya Resûlallah! Şahidim yoktur" deyince kendisine iftira etme cezası olarak seksen kırbaç vuruldu.

Derim ki: Bu hadisi Ebû Dâvûd ve başkaları kısa metinle rivayet ettiler.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Ravilerden Kâsım b. Fayyâd'ı Ebû Dâvûd güvenilir bulmuş, İbn Maîn ise zayıf olduğunu söylemiştir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٦٠٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الْقُرَشِيِّ حَدَّثَنِي مَنْ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَرَ بِرَجْمِ رَجُلٍ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَلَمَّا أَصَابَتْهُ الْحِجَارَةُ فَرَّ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ " فَهَلَّا تَرَكْتُمُوهُ "

رواه أحمد ورجاله ثقات .

10608. Abdülazîz b. Abdillah b. Amr el-Kuraşî, Hz. Peygamber'i gören (sahabeden) birinden nakletmiştir: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın Mekke ile Medine arasında recmedilmesini emretti. Taşlar adamın üzerine gelmeye başlayınca kaçmaya çalmıştı (nihayet yetişip onu öldürdüler). Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca: *"Onu serbest bıraksaydınız (ya)!"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٦٠٩ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ يُوسُفَ الزِّمِّيُّ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ حُمَيْدٍ الْكِنْدِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا اعْتَرَفَ الرَّجُلُ بِالزِّنَا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ ، فَأُمِرَ بِهِ الرَّجْمُ ، فَهَرَبَ ، تُرِكَ "

قلت : له عند الترمذي في قصة ماعز : " فهلا تركتموه " .

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير حميد الكندي, وهو ثقة .

10609. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi dört defa zina ettiğine dair itiraf ettikten sonra recmedilirken kaçarsa, peşine düşülmez"* buyurdu.

Derim ki: Tirmizî'de Mâiz kıssasında: *"Onu bıraksaydınız (kaçsaydı)"* sözü vardır.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Humeyd el-Kindî dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. O da güvenilir ravidir.

---

[1] Hadisi Ahmed (5/374-378-379) rivayet etmiştir.

١٠٦١٠ – حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ، قَالَ : نا بَكْرُ بْنُ خِدَاشٍ ، قَالَ : نا حَرْبُ بْنُ خَالِدِ بْنِ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " جَاءَ مَاعِزٌ إِلَى النَّبِيِّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي قَدْ زَنَيْتُ فَأَعْرَضَ عَنْهُ بِوَجْهِهِ ، ثُمَّ جَاءَهُ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ ، فَجَاءَهُ الثَّالِثَةَ فَأَعْرَضَ عَنْهُ ، ثُمَّ جَاءَهُ الرَّابِعَةَ فَلَمَّا قَالَ لَهُ ذَلِكَ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، لأَصْحَابِهِ : " قُومُوا إِلَى صَاحِبِكُمْ ، فَإِنْ كَانَ صَحِيحًا ؛ فَارْجُمُوهُ " . فَسُئِلَ عَنْهُ فَوَجَدُوهُ صَحِيحًا فَرُجِمَ ، فَلَمَّا أَصَابَتْهُ الْحِجَارَةُ حَاضَرَهُمْ ، وَتَلَقَّاهُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، بِلَحْيَيْ جَمَلٍ فَضَرَبَهُ بِهِ فَقَتَلَهُ ، فَقَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِلَى النَّارِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَلا ، فَإِنَّهُ قَدْ تَابَ تَوْبَةً لَوْ تَابَهَا أُمَّةٌ مِنَ الأُمَمِ ، لَقُبِلَ مِنْهُمْ " قلت : لسمرة في الصحيح بغير سياقه

رواه البزار عن شيخه صفوان بن المغلس و لم أعرفه وبقية رجاله ثقات .

10610. Harb b. Hâlid b. Câbir b. Semure, babasından, dedesinin şöyle dediğini nakletmiştir: Mâiz, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ya Resûlallah! Zina yaptım" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü başka tarafa çevirince Mâiz o taraftan geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü yine başka tarafa çevirince Mâiz O'nun yüzünü döndüğü tarafa geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine başka yöne bakınca dördüncü defa karşısına gelip aynı şeyi söyledi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sahabeye: *"Kalkın ve eğer doğru söylüyorsa arkadaşınızı recmedin"* buyurdu. Sahabe araştırdığında doğru söylediğini öğrendiler ve nihayet onu recmettiler. Taşlar kendisine isabet edince kaçmaya başladı. Hz. Peygamber'in ashâbından birisi karşısına çıkıp bir devenin çene kemiğiyle Mâiz'e vurup öldürdü. Sahabe: "Mâiz Cehennemliktir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır; öyle bir tövbe etti ki; eğer ümmetlerden bir ümmet bu tövbe gibisini yapsaydı onlardan kabul edilirdi"* buyurdu.

Derim ki: Semure'nin *Sahîh*'te bundan başka bir ifadeyle hadisi vardır.

★ Hadisi Bezzâr, şeyhi Safvân b. Muğalles'ten rivayet etmiştir ki; bunu tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

١٠٦١١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ ، ثنا أَبُو عَامِرٍ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي سَبْرَةَ ، حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : " شَهِدْتُ مَاعِزًا حِينَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

[1] Hadisi Bezzâr (1556) rivayet etmiştir.

وَسَلَّمَ بِرَجْمِهِ ، فَعَدَا فَاتَّبَعَهُ النَّاسُ يَرْجُمُونَهُ حَتَّى لَقِيَهُ عُمَرُ فِي الْجَبَّانَةِ ، فَضَرَبَهُ بِلَحْيِ بَعِيرٍ ، فَقَتَلَهُ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو بكر ابن أبي سبرة, وهو كذاب .

10611. Sehl b. Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mâiz'in recmedilmesini emrettiği zaman ben de oradaydım. Mâiz kaçınca, halk ta onu kovalayarak taşlamaya başladı. Ömer onu mezarlıkta bulup bir deve çene kemiğiyle vurarak öldürdü.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Bekr b. Ebî Sebre hadis uydurucusudur.[1]

١٠٦١٢ - وعَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ : رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10612. Ebû Berze der ki: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Mâiz b. Mâlik'i taşlattı.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٦١٣ - حَدَّثَنَا مِقْدَامٌ ، ثَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ نَافِعٍ ، حَدَّثَنِي أَخِي دُوَيْدُ بْنُ نَافِعٍ ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ شِهَابٍ أَخُو الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ فِي بَطْنِي حَدَثًا ، فَأَقِمْ عَلَيَّ الْحَدَّ ، فَقَالَ : " إِنَّا لا نَقْتُلُ مَا فِي بَطْنِكِ لِذَنْبِكِ انْطَلِقِي حَتَّى تَضَعِي مَا فِي بَطْنِكِ " ، فَانْطَلَقَتْ ، فَلَمَّا وَضَعَتْ جَاءَتْ ، فَقَالَتْ : قَدْ وَضَعْتُ ، فَقَالَ : " انْطَلِقِي فَأَرْضِعِيهِ حَتَّى تَفْطِمِيهِ " ، فَلَمَّا فَطَمَتْهُ جَاءَتْ ، فَقَالَتْ : قَدْ فَطَمْتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَقَالَ : " انْطَلِقِي فَاكْفُلِيهِ " ، فَانْطَلَقَتْ فَجَاءَتْ هِيَ وَأُخْتُهَا تَمْشِيَانِ ، فَعَجِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ صَبْرِهَا ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجْمِهَا ، ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ : " انْطَلِقْ ، فَإِذَا وَضَعْتَ فِي حَفْرِهَا فَقُمْ بَيْنَ يَدَيْهَا حَتَّى تَكُونَ نُصْبَ عَيْنَيْهَا ، فَأَشِرْ إِلَيْهَا " ، وَأَمَرَ رَجُلا ، فَقَالَ : " انْطَلِقْ إِلَى حَجَرٍ عَظِيمٍ ، فَائْتِهَا مِنْ خَلْفِهَا ، فَارْمِهَا ، فَاشْدَخْهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: من لم أعرفه .

10613. Enes b. Mâlik anlatıyor: Bir kadın Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ya Resûlallah! Karnımda zina sonucu olan bir

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (5821) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Ahmed (4/423) ve Ebû Ya'lâ (7431) rivayet etmiştir.

çocuk var. Bana had uygula" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin işlediğin bir günah sebebiyle karnındakini öldüremeyiz. Git; doğum yaptıktan sonra gel"* buyurdu. Kadın doğumdan sonra gelip: "Doğum yaptım" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Git sütten kesilinceye kadar emzir sonra gel"* dedi. Çocuk sütten kesilince, kadın gelip: "Çocuğu sütten kestim ya Resûlallah!" dedi. Hz. Peygamber: *"Git ve çocuğa bakacak birini bul"* dedi. Kadın gitti ve bir süre sonra kız kardeşiyle beraber geldi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kadının sabrına hayret etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadının recmedilmesini emrettikten sonra bir adama: *"Git; onu çukura koyunca karşısında gözünün hizasında dur ve kadına işaret et"* dedi. Başka bir kişiye de: *"Git ve büyük bir taş alıp arkasından (fark ettirmeden) gelerek taşla vurup (başını) kır! (Bu şekilde ölsün)"* dedi.

★ **Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden tanımadığım biri vardır.**

١٠٦١٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ السَّمَّانُ ، قَالَ : نا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ ، قَالَ : نا هَاشِمُ بْنُ السَّائِبِ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : إِنَّهَا قَدْ زَنَتْ ، وَكَانَتْ حَامِلا ، فَقَالَ : " انْطَلِقِي حَتَّى تَضَعِي حَمْلَكِ " ، وَلَوْ لَمْ تَرْجِعْ إِلَيْهِ لَمْ يُرْسِلْ إِلَيْهَا ، فَوَضَعَتْ حَمْلَهَا ، ثُمَّ أَتَتْهُ ، فَقَالَ : " انْطَلِقِي حَتَّى تَفْطِمِي وَلَدَكِ " ، فَأَتَتْهُ ، وَلَوْ لَمْ تَأْتِهِ لَمْ يُرْسِلْ إِلَيْهَا ، فَجَاءَتْ بَعْدَمَا فَطَمَتْهُ ، فَرَجَمَهَا " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الحارث بن نبهان, وهو متروك .

10614. Enes b. Mâlik bildiriyor: Bir kadın Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek zina ettiğini söyledi. Kadın hamile olduğu için: *"Git; doğum yaptıktan sonra gel"* buyurdu. Eğer kadın gelmeseydi Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu getirtmek için adam göndermeyecekti. Kadın doğum yapıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Git sütten kesilinceye kadar emzir, sonra gel"* buyurdu. Bir müddet sonra tekrar geldi. Eğer gelmeseydi onu getirtmek için adam göndermeyecekti. Kadın çocuğu sütten kestikten sonra gelince recmedilmesini emretti.

★ **Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Ravilerden Hâris b. Nebhân metruktur.**

١٠٦١٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ابْنِ بِنْتِ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمْرٍو أَبُو غَالِبٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يُوسُفَ الزِّمِّيُّ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْجَرْمِيِّ ،

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، " أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاعْتَرَفَتْ بِالزِّنَا ، وَكَانَتْ حَامِلا ، فَأَخَّرَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى وَضَعَتْ ، ثُمَّ أَمَرَهَا فَشُدَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا ، ثُمَّ أَمَرَ بِرَجْمِهَا ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : أَتُصَلِّي عَلَيْهَا وَقَدْ زَنَتْ وَرَجَمْتَهَا ؟ ! فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ تَابَ بِهَا سَبْعُونَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَقُبِلَ مِنْهُمْ ، هَلْ وَجَدْتَ أَفْضَلَ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا ؟ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, عن شيخه علي بن أحمد بن النضر, ضعفه الدارقطني, وقال أحمد بن كامل القاضي : لا أعلمه ذم في الحديث, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10615. Enes bildiriyor: Bir kadın Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek zina ettiğini söyledi. Kadın hamile olduğu için doğum yapana kadar recmedilmesini erteledi. Kadın doğum yapınca elbiseleri kendi üzerine iyice çekildi ve recmedildi. Öldükten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazını kıldı. Bir adam: "Zina ettikten ve onu recmettikten sonra, neden onun cenaze namazını kılıyorsun?" deyince; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle bir tövbe etti ki; Medine halkından yetmiş kişi böyle bir tövbe etseydi onlardan kabul edilirdi. Kendi canını feda edenden daha faziletli bir kadın gördün mü?"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Ali b. Ahmed b. en-Nadr'dan rivayet etmiştir. Dârakutnî onun zayıf olduğunu söyledi. Ahmed b. Kâmil el-Kâdî ise: "Hadiste yerildiğini bilmiyorum" dedi. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٦١٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ جَابِرٍ عَنْ ثَابِتِ بْنِ سَعْدٍ أَوْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجَمَ امْرَأَةً فَأَمَرَنِي أَنْ أَحْفُرَ لَهَا فَحَفَرْتُ لَهَا إِلَى سُرَّتِي

رواه أحمد, وفيه: جابر الجعفي, وهو ضعيف .

10616. Ebû Zer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir kadını recmetti ve bana bir çukur kazmamı emretti. Ben kadın için göbeğimin hizasına gelecek kadar bir çukur kazdım.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Câbir el-Cu'fî bulunmaktadır.[1]

---

[1] Hadisi Ahmed (5/128) rivayet etmiştir.

(بَابُ مَنْ أَتَى ذَاتَ مَحْرَمٍ)

Mahremiyle Zina Edenin Durumu

١٠٦١٧ - عَنْ صَالِحِ بْنِ رَاشِدٍ الْقُرَشِيِّ قَالَ : أُتِيَ الْحَجَّاجَ بْنَ يُوسُفَ بِرَجُلٍ اغْتَصَبَ أُخْتَهُ نَفْسَهَا فَقَالَ : احْبِسُوهُ وَاسْأَلُوا مَنْ هَهُنَا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلُوا عَبْدَ اللهِ بْنِ أَبِي مُطَرِّفٍ فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ تَخَطَّى الْحُرْمَتَيْنِ الاثْنَتَيْنِ فَخُطُّوا وَسْطَهُ بِالسَّيْفِ " قَالَ : وَكَتَبُوا إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، فَكَتَبَ إِلَيْهِمْ بِمِثْلِ قَوْلِ عَبْدُ اللهِ بْنِ أَبِي مُطَرِّفٍ

رواه الطبراني, وفيه: رفدة بن قضاعة, وثقه هشام بن عمار ,وضعفه الجمهور, وبقية رجاله ثقات .

10617. Sâlih b. Râşid el-Kuraşî bildiriyor: (Zâlim lakaplı vali) Haccâc b. Yûsuf'a kız kardeşine tecavüz eden bir adam getirildi. Haccâc: "Bunu hapsedin ve Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından burada bulunan birine bunun hükmünü sorun" dedi. Abdullah b. Ebî Mutarraf'a sordular. Abdullah: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim iki hurmeti* (zina yapmak haram olduğu gibi bu kişi mahremiyle zina yaparak iki haramı çiğnemiş olduğundan dolayı) *çiğnerse onu kılıçla ikiye ayırın!"* Abdullah b. Abbâs'a mektup gönderip ona da sordular. İbn Abbâs ta Abdullah b. Ebî Mutarraf'ın dediğine benzer bir mektup yazıp gönderdi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerinden Rafde b. Kudâ'a'yı İbn Hişâm güvenilir bulmuş, çoğunluk ise zayıf olduğunu söylemiştir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٦١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنْ عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنْ أَبِي الْجَهْمِ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَى رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةَ أَبِيهِ أَنْ يَقْتُلَهُ .

قلت : هو في السنن من حديث البراء ,عن عمه, وعنه, عن خاله.

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير أبي الجهم وهو ثقة .

ورواه أبو يعلى وقال : يضرب عنقه ويأتي برأسه .

10618. Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) babasının hanımıyla evlenen bir kişinin öldürülmesi için adam gönderdi.

Derim ki: Bu hadis, *Sünen*'de Berâ kanalıyla onun amcasından ve dayısından rivayet edilmiştir.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Güvenilir bir ravi olan Ebu'l-Cehm dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ebû Ya'lâ ise "Boynunu vurup başını getirsin" ifadesiyle nakletmiştir.[1]

١٠٦١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ أَتَوْا قُبَّةً فَاسْتَخْرَجُوا مِنْهَا رَجُلاً فَقَتَلُوهُ قَالَ قُلْتُ مَا هَذَا قَالُوا هَذَا رَجُلٌ دَخَلَ بِأُمِّ امْرَأَتِهِ فَبَعَثَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَتَلُوهُ. هكذا رواه أحمد منقطع الإسناد ورجاله رجال الصحيح .

10619. Mutarrif der ki: Bir çadıra girip ondan bir adam çıkardılar. Ben: "Ne oluyor?" dediğimde: "Bu, hanımının annesiyle (kayınvalidesiyle) ilişkide bulundu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öldürülmesi için adam gönderdi; adamı öldürdüler" karşılığını verdiler.

★ Hadisi Ahmed, içinde kopukluk bulunan bir ravi zinciriyle böyle rivayet etti. Ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٠٦٢٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ الْكُوفِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ أَتَى ذَا مَحْرَمٍ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير يحيى بن حسان الكوفي وهو ثقة .

10620. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mahremiyle ilişkide bulunan (zina eden) Cennete giremez"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Güvenilir bir ravi olan Yahyâ b. Hassân el-Kûfî dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١٠٦٢١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ الْجَمَّالُ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عِيسَى أَبُو عِيسَى الْحَرَّانِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ أَتَى ذَاتَ مَحْرَمٍ "

رواه الطبراني في الأوسط ,عن شيخه علي بن سعيد, قال الدارقطني : ليس بذاك, وقال الذهبي : كان من الحفاظ الرحالين , وعبد العزيز بن عيسى : لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

---

[1] Hadisi Ahmed (4/297) ve Ebû Ya'lâ (1667) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Ahmed (4/295) bu şekilde Berâ'nın hadisleri içinde rivayet etmiştir.

[3] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11031) rivayet etmiştir.

10621. Amr b. Şu'ayb, babasından, o da dedesinden (yani Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan), Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mahremiyle ilişkide bulunan (zina eden) Cennete giremez"* buyurduğunu bildiriyor.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Ali b. Saîd'den rivayet etmiştir. Dârakutnî onun için: "Beş para etmez"; Zehebî ise: "Yolculuğa çıkan hafızlardan idi" dedi. Abdulazîz b. İsâ'yı ise tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

(بَابٌ فِيمَنْ أَتَى جَارِيَةَ امْرَأَتِهِ)

Hanımının Cariyesiyle İlişkide Bulunanın Durumu

١٠٦٢٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ مَعْبَدٍ ، وَعُبَيْدٍ ، ابْنَيْ عِمْرَانَ بْنِ ذُهْلٍ ، قَالا : أُتِيَ ابْنُ مَسْعُودٍ بِرَجُلٍ ، فَقَالَ : إِنِّي قَدْ زَنَيْتُ ، فَقَالَ : " إِذًا نَرْجُمُكَ إِنْ كُنْتَ أَحْصَنْتَ " ، فَقَالُوا : إِنَّمَا أَتَى جَارِيَةَ امْرَأَتِهِ ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنْ كُنْتَ اسْتَكْرَهْتَهَا فَأَعْتِقْهَا ، وَأَعْطِ امْرَأَتَكَ جَارِيَةً مَكَانَهَا " ، فَقَالَ : وَاللَّهِ لَقَدِ اسْتَكْرَهْتُهَا وَضَرَبْتُهَا ، فَلَمْ يَرْجُمْهُ ، وَأَمَرَ بِهِ فَضُرِبَ دُونَ الْحَدِّ

رواه الطبراني وعبيد ومعبد: لم أعرفها, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10622. İmrân b. Zuhl'un çocukları Ma'bed ve Ubeyd anlatıyor: İbn Mes'ûd'un yanına bir adam getirildi. Adam: "Zina ettim" dedi. İbn Mes'ûd: "Evliysen seni recmederiz" dedi. Oradakiler: "Bu adam hanımının cariyesiyle ilişkiye girdi" dediler. Abdullah: "Eğer cariyeyi ilişkiye zorladıysan onu azad et ve hanımına onun yerine başka bir cariye ver" dedi. Adam: "Vallahi onu zorladım, hatta dövdüm" dedi. İbn Mes'ûd adamı recmetmedi; had cezasından daha az sayıda vurulmasını emretti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ubeyd ile Ma'bed'i tanımıyorum. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٦٢٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مُطَرِّفٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، " إِنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ كَانَ لا يَرَى عَلَيْهِ حَدًّا ، وَلا عَقْرًا "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن الشعبي لم يسمع من ابن مسعود

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9688) rivayet etmiştir. Ubeyd ve Ma'bed'i Buhârî ve İbn Ebî Hâtim zikretmişler ve cerh edilmemişlerdir. Ma'bed hakkında İbn Hibbân *Sikât*'ında: "Mürsel hadis rivayet eder" demiştir.

10623. Şa'bî der ki: İbn Mes'ûd, adama ne had cezası, ne de mehir gerekmediği kanaatindeydi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Şa'bî, İbn Mes'ûd'dan hadis dinlememiştir.

(بَابٌ فِي الْمَمْلُوكِ يَزْنِي)

Kölenin Zina Etmesi

١٠٦٢٤ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "لَيْسَ عَلَى الأَمَةِ حَدٌّ حَتَّى تُحْصِنَ فَإِذَا أُحْصِنَتْ بِزَوْجٍ فَعَلَيْهَا نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ "

رواه الطبراني بإسنادين غير عبد الله بن عمران وهو ثقة .

10624. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlenmedikçe, cariyeye had cezası yoktur. Evlendiği takdirde hür olanın cezasının yarısı kadar ceza uygulanır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî iki senedle rivayet etmiştir. Güvenilir bir ravi olan Abdullah b. İmrân dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٦٢٥ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَّ مَعْقِلَ بْنَ مُقَرِّنٍ الْمُزَنِيَّ ، جَاءَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ ، فَقَالَ : إِنَّ جَارِيَةً لَهُ زَنَتْ ، قَالَ : " اجْلِدْهَا خَمْسِينَ " ، قَالَ : لَيْسَ لَهَا زَوْجٌ ، قَالَ : " إِسْلامُهَا إِحْصَانُهَا "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن إبراهيم لم يلق ابن مسعود .

10625. İbrâhîm(-i Nehaî)'nin bildirdiğine göre Ma'kil b. Mukarrin el-Muzenî, Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanına gelerek, bir cariyesinin zina ettiğini söyledi. Abdullah: "Ona elli kırbaç had (şer'i ceza) uygula" dedi. Ma'kil, cariyenin evli olmadığını söyleyince Abdullah: "Onun Müslüman olması kendisi için ihsan (evlilik) sayılır" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'la karşılaşmamıştır.[2]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (481-482) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9691) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِيمَنْ دَرَأَ الحَدَّ عَنْ امْرَأَةٍ اسْتُكْرِهَتْ)

Zinaya Zorlanan Kadından Had Cezasının Kalkacağı

١٠٦٢٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ نَافِعٍ السُّوَارِقِيُّ ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَرَأَ الْحَدَّ عَنِ امْرَأَةٍ اسْتُكْرِهَتْ " رواه الطبراني, وفيه :الحجاج بن أرطاة, وهو مدلس .

10626. Avn b. Ebî Cuhayfe, babasından nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zina yapmaya zorlanan kadından had cezasını kaldırmıştır.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden Haccâc b. Ertât müdellistir.[1]

١٠٦٢٧ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْكَرِيمِ ، قَالَ : نُبِّئْتُ ، عَنْ عَلِيٍّ ، وَابْنِ مَسْعُودٍ فِي البكر تستكره نفسها ، " إن للبكر مثل صداق إحدى نسائها ، وللثيب مثل صداق مثلها "

رواه الطبراني, وهو منقطع الإسناد ورجاله ثقات إلى عبد الكريم .

10627. Hz. Ali ve İbn Mes'ûd, zina yapmaya zorlanan bakire kız için derler ki: "Tecavüz edilen kıza, kendi seviyesinde olan kızlar gibi mehir verilir. Evli olan kadın için de, yine onun gibi evli olan birine verilen mehir kadar para verilir."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedinde kopukluk vardır. Abdulkerîm'e kadar olan ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٦٢٨ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، أَنَّ عَلِيًّا ، وَابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالا فِي الأَمَةِ تُسْتَكْرَهُ : " إِنْ كَانَتْ بِكْرًا فَعُشْرُ ثَمَنِهَا ، وَإِنْ كَانَتْ ثَيِّبًا فَنِصْفُ عُشْرِ ثَمَنِهَا رواه الطبراني بإسناد الذي قبله وهو منقطع .

10628. Abdulkerîm'in bildirdiğine göre Hz. Ali ile İbn Mes'ûd, zinaya zorlanan cariye hakkında: "Eğer bekârsa, (cariye) fiyatının onda biri, evli ise yirmide biri verilir."

★ Hadisi Taberânî önceki ravi zinciriyle rivayet etmiştir. Senedinde kopukluk vardır.[1]

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (22/106) "Haccâc b. Avn b. Ebî Cuhfe, babasından" kanalıyla ve (22/30) "Haccâc, Abdulcebbar b. Vâil'den, o da babasından" yoluyla rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9696) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِيمَنْ وُجِدَ مَعَ أَجْنَبِيَّةٍ فِي لِحَافٍ)

Yabancı Bir Kadınla Aynı Yatakta Bulunan Erkeğin Durumu

١٠٦٢٩ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : أُتِيَ عَبْدُ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ بِرَجُلٍ وُجِدَ مَعَ امْرَأَةٍ فِي لِحَافٍ " فَضَرَبَهُمَا كُلَّ وَاحِدٍ أَرْبَعِينَ سَوْطًا ، وَأَقَامَهُمَا لِلنَّاسِ " فَذَهَبَ أَهْلُ الْمَرْأَةِ ، وَأَهْلُ الرَّجُلِ فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، فَقَالَ عُمَرُ لابْنِ مَسْعُودٍ : مَا يَقُولُ هَؤُلاءِ ؟ قَالَ : قَدْ فَعَلْتُ ذَلِكَ ، قَالَ : أَوَرَأَيْتَ ذَلِكَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَقَالُوا : أَتَيْنَاهُ نَسْتَأْدِيهِ فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُهُ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10629. Kâsım b. Abdirrahman, babasından bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd'a, bir kadınla aynı yatakta yakalanan bir adam getirildi. İbn Mes'ûd, kadınla erkeğin her birine kırk kırbaç vurdu. Ayrıca onları halka teşhir etti. Kadının ve erkeğin ailesi gidip Ömer b. el-Hattâb'a durumu şikâyet ettiler. Ömer, İbn Mes'ûd'a: "Bunlar ne diyorlar?" diye sorunca; İbn Mes'ûd: "Dedikleri gibi yaptım" dedi. Ömer: "Sence doğru olan bu mudur?" deyince; İbn Mes'ûd: "Evet" dedi. Bunun üzerine şikâyet için gelenler: "Biz hakkımızı alsın diye kendisine geldik; o ise İbn Mes'ûd'a soruyor" dediler.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابُ رَجْمِ أَهْلِ الْكِتَابِ)

Ehl-i Kitab'ın Recmedilmesi

١٠٦٣٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ وَسَعْدٌ قَالاَ حَدَّثَنَا أَبِى عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ وَحَدَّثَنِى مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الشَّيْبَانِىِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجْمِ الْيَهُودِىِّ وَالْيَهُودِيَّةِ عِنْدَ بَابِ مَسْجِدِهِ فَلَمَّا وَجَدَ الْيَهُودِىُّ مَسَّ الْحِجَارَةِ قَامَ عَلَى صَاحِبَتِهِ فَحَنَى عَلَيْهَا يَقِيهَا مَسَّ الْحِجَارَةِ حَتَّى قُتِلاَ جَمِيعاً فَكَانَ مِمَّا صَنَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِرَسُولِهِ فِى تَحْقِيقِ الزِّنَا مِنْهُمَا.

رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال : إن النبي صلى الله عليه و سلم أتي بيهودي ويهودية قد أحصنا فسألوه أن يحكم بينهما بالرجم فرجمهما في فناء المسجد .

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9697) rivayet etmiştir.

ورجال أحمد ثقات, وقد صرح ابن إسحاق بالسماع في رواية أحمد .

10630. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inin kapısının yanında Yahudi bir kadın ile Yahudi bir erkeğin recmedilmesini emretti. Erkek taşların atılmakta olduğunu görünce kalkıp, kadını korumaya çalıştı ve ikisi de ölünceye kadar bu halde kaldılar. Bu, zina yapmalarından dolayı Yüce Allah'ın Resûlüne imkân vermesiyle oldu.

★ Hadisi Ahmed ve şu ibarelerle Taberânî rivayet etmiştir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına zina yapmalarından dolayı recm ile hüküm vermesi için evli olan Yahudi bir erkek ile kadın getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları Mescid'in gölgeliğinde recmetti."

Ahmed'in ravileri, güvenilir kimselerdir. Ahmed'in rivayetinde İbn İshâk, hadisi hocasından açıkça duyduğunu beyan etmiştir.

١٠٦٣١ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، قالا : ثنا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سُكَيْنٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُفْيَانَ الْجَحْدَرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ حَيَّةَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، أَنَّ رَهْطًا أَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءُوا مَعَهُمْ بِامْرَأَةٍ ، فَقَالُوا : يَا مُحَمَّدُ مَا أُنْزِلَ عَلَيْكَ فِي الزِّنَا ؟ قَالَ : " اذْهَبُوا فَائْتُونِي بِرَجُلَيْنِ مِنْ عُلَمَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ , فَأَتَوْهُ بِرَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا شَابٌّ فَصِيحٌ ، وَالآخَرُ شَابٌّ قَدْ سَقَطَ حَاجِبُهُ عَلَى عَيْنِهِ حَتَّى يَرْفَعَهَا بِعصابٍ ، فَقَالَ : " أَنْشُدُكُمَا اللَّهَ لَمَا أَخْبَرْتُمُونَا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى فِي الزَّانِي " , قَالا : نَشَدْتَنَا بِعَظِيمٍ ، وَإِنَّا نُخْبِرُكَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ عَلَى مُوسَى فِي الزَّانِي الرَّجْمَ ، وَأَنَّا كُنَّا قَوْمًا شَبَبَةً ، وَكَانَتْ نِسَاؤُنَا حَسَنَةً وُجُوهُهَا ، وَأَنَّ ذَلِكَ كَثُرَ فِينَا ، فَلَمْ نَقُمْ لَهُ ، فَصِرْنَا نَجْلِدُ وَالتَّعْبِيرُ فَقَالَ : اذْهَبُوا بِصَاحِبَتِكُمْ ، فَإِذَا وَضَعَتْ مَا فِي بَطْنِهَا فَارْجُمُوهَا "

رواه الطبراني ورجاله ثقات . وله طريق في سورة المائدة .

10631. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre bir topluluk, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip beraberlerinde bir kadın getirdiler ve: "Ey Muhammed! Zinayla ilgili sana hangi hüküm indi?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gidin ve bana İsrail oğullarının âlimlerinden iki adam getirin"* buyurdu. Bu topluluk gidip iki kişi getirdiler. Biri güzel konuşan bir genç, diğeri ise kaşları gözlerinin üzerine düşmüş bir gençti ki bir şey bağlayarak kaşlarını biraz yukarıya kaldırıyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın hakkı için, Yüce Allah'ın Mûsâ'ya zina hakkında indirdiği hükmü söylemenizi istiyorum"* buyurdu. Bu iki âlim: "Yüce Allah'ın hakkı için bize soruyorsun! Biz de

sana haber vereceğiz! Yüce Allah, Mûsâ'ya zina ile ilgili recm (taşlama) hükmünü indirmiştir. Biz genç bir topluluktuk. Kadınlarımız da güzel yüzlüydü. Aramızda zina yapanlar çoğalınca artık onu uygulamaz olduk. Artık (recm yerine) zina edenleri kırbaçlamaya ve teşhir etmeye başladık" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kadınınızı götürün ve doğum yaptıktan sonra recmedin"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

Mâide suresinde bu hadis başka bir kanalla rivayet edilmiştir.

١٠٦٣٢ – حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ ، قَالا : أنا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : أنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُلَيْلٍ ، أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ ، سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيَّ يَذْكُرُ " أَنَّ الْيَهُودَ ، أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَهُودِيٍّ وَيَهُودِيَّةٍ زَنَيَا ، وَقَدْ أُحْصِنَا فَأَمَرَ بِهِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُجِمَا ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ : فَكُنْتُ فِيمَنْ رَجَمَهُمَا "

رواه البزار والطبراني في الكبير والأوسط, وقال فيه : لا يروى عن عبد الله بن الحارث إلا بهذا الإسناد, وفيه: ابن لهيعة, وحديثه حسن, وفيه ضعف ,وبقية رجاله ثقات .

10632. Abdullah b. el-Hâris b. Cez' ez-Zubeydî bildiriyor: Yahudiler, zina eden bir erkek ve kadını Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirdiler. İkisi de evli olduğundan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) recmedilmelerini emretti. Abdullah b. el-Hâris ekledi: "Onlara taş atanlar arasında ben de vardım."

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve: "Bu hadis, Abdullah b. el-Hâris'ten sadece bu ravi zinciriyle rivayet edildi" demiştir. Ravilerden İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

١٠٦٣٣ – وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ : جَاءَتْ الْيَهُودُ بِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَامْرَأَةٍ زَنَيَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " ائْتُونِي بِأَعْلَمِ رَجُلَيْنِ فِيكُمْ " . فَأَتَوْهُ بِابْنَي صُورِيَا فَقَالَ : " أَنْتُمَا أَعْلَمُ مَنْ وَرَاءَكُمَا ؟ " . فَقَالاَ : كَذَلِكَ يَزْعُمُونَ فَنَاشَدَهُمَا بِاللهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى : " كَيْفَ تَجِدُونَ أَمْرَ هَذَيْنِ فِي تَوْرَاةِ اللهِ تَعَالَى ؟ " . قَالاَ : نَجِدُ فِي التَّوْرَاةِ إِذَا وُجِدَ الرَّجُلُ مَعَ الْمَرْأَةِ فِي بَيْتٍ فَهِيَ رِيبَةٌ فِيهَا عُقُوبَةٌ وَإِذَا وُجِدَ فِي ثَوْبِهَا أَوْ عَلَى بَطْنِهَا فَهِيَ رِيبَةٌ فِيهَا عُقُوبَةٌ فَإِذَا شَهِدَ أَرْبَعَةٌ أَنَّهُم نَظَرُوا إِلَيْهِ مِثْلَ الْمِيلِ فِي الْمُكْحُلَةِ رَجَمُوهُ فَقَالَ : " مَا يَمْنَعُكُمْ أَنْ

---

[1] Hadisi Bezzâr (1557) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (137) rivayet etmiştir.

تَرْجُمُوهُمَا ؟ " . فَقَالاَ : ذَهَبَ سُلْطَانُنَا فَكَرِهْنَا الْقَتْلَ فَدَعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالشُّهُودِ فَشَهِدُوا فَأَمَرَ بِرَجْمِهِمَا

قلت : رواه أبو داود وغيره باختصار .

رواه البزار, من طريق مجالد, عن الشعبي, عن جابر, وقد صححها ابن عدي .

10633. Câbir bildiriyor: Yahudiler, kendilerinden zina eden bir erkek ve kadını Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana en âlimlerinizden iki kişi getirin"* dedi. Gidip Surye'nin iki oğlunu getirdiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz kavminizin en âlimleri misiniz?"* diye sorunca: "Kavmimiz öyle olduğunu söylüyor" dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Tevrat'ı Mûsa'ya indiren Allah'ın hakkı için doğru söylemelerini isteyerek: *"Allah'ın indirdiği Tevrat'ta bu kadınla erkek hakkındaki hükmü nasıl buluyorsunuz?"* diye sordu. Onlar: "Bir erkek, bir kadınla aynı evde bulunursa bu zina olduğu konusunda şüphedir ve bunun bir cezası vardır. Eğer aynı örtünün altında bulunurlarsa yine zina şüphesi mevcut olup cezası vardır. Eğer dört kişi milin sürmeliğe girdiği gibi aralarında ilişki olduğunu görürlerse taşlanırlar" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden onları recmetmiyorsunuz?"* diye sorunca: "Hakimiyetimiz kayboldu; biz de öldürülmekten hoşlanmaz olduk" dediler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şahitleri çağırdı. Şahitler zina ettiklerine dair şahitlik edince ikisinin de recmedilmesini emretti.

Derim ki: Hadisi Ebû Dâvûd ve başkaları kısa metinle rivayet ettiler.

★ Hadisi Bezzâr "Mücâlid, Şa'bî'den, o da Câbir'den" kanalıyla rivayet etti. İbn Adiy sahîh olduğunu söyledi.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي اللُّوَاطِ)

Livata (Eşcinsellik)

١٠٦٣٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مَحْفُوظُ بْنُ نَصْرٍ الْهَمْدَانِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ شِمْرٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ، وَأَبَانَ بْنَ حَسَنٍ يَذْكُرُونَ ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، أُتِيَ بِرَجُلٍ قَدْ فَجَرَ بِغُلامٍ مِنْ قُرَيْشٍ مَعْرُوفِ النَّسَبِ ، فَقَالَ عُثْمَانُ : وَيْحَكُمْ أَيْنَ الشُّهُودُ أُحْصِنَ ؟ قَالُوا : قَدْ تَزَوَّجَ بِامْرَأَةٍ وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا بَعْدُ ، فَقَالَ عَلِيٌّ لِعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا : " لَوْ دَخَلَ بِهَا لَحَلَّ عَلَيْهِ الرَّجْمُ , فَأَمَّا إِذْ لَمْ يَدْخُلْ بِأَهْلِهِ

---

[1] Hadisi Bezzâr (1558) ve Ebû Ya'lâ (2136) rivayet etmiştir.

فَاجْلِدْهُ الْحَدَّ " فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ : أَشْهَدُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الَّذِي ذَكَرَ أَبُو الْحَسَنِ ، فَأَمَرَ بِهِ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَجَلَدَ مِائَةً

رواه الطبراني, وفيه: جابر الجعفي, وقد صرح بالسماع, وفيه من لم أعرفه .

10634. Câbir bildiriyor: Salim b. Abdillah ve Ebân b. Hasan, Hz. Osmân devrinde Kureyş'ten nesebi belli olan bir oğlana tecavüz eden bir adam getirildiğini anlattılar. Osman: "Yazıklar olsun size şahitler nerede? Bu adam evli mi?" diye sordu. Oradakiler: "Bir kadınla evlendi, ancak onunla henüz gerdeğe girmedi" dediler. Bunun üzerine Hz. Ali, Osmân'a: "Eğer o kadınla gerdeğe girseydi recmedilirdi. Madem ki hanımıyla gerdeğe girmemiştir, o zaman ona celde (yüz değnek) haddini uygula" dedi. Bunun üzerine Ebû Eyyûb: "Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebu'l-Hasan'ın dediğinin aynısını dediğine şahitlik ederim" dedi. Bunun üzerine Osmân, ona yüz değnek vurulmasını emretti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Cabir el-Cu'fi bulunmaktadır. Bu ravi açıkça işittiğini belirtmiştir. Senedinde tanımadığım bir ravi bulunmaktadır.

١٠٦٣٥ - حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، قَالَ : نا أَبُو عَطَاءٍ بِلالُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ثَلاثَةٌ لا تُقْبَلُ لَهُمْ شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ : الرَّاكِبُ وَالْمَرْكُوبُ ، وَالرَّاكِبَةُ وَالْمَرْكُوبَةُ ، وَالإِمَامُ الْجَائِرُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عمر بن راشد المدني الحارثي, وهو كذاب .

10635. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üç kişiden «Lâ ilâhe illallah» şehadetleri kabul edilmez: Eşcinsellik yapan erkekler (fail ve meful), eşcinsellik yapan kadınlar (fail ve meful) ve zalim hükümdar"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde Ömer b. Râşid el-Medenî el-Harisî bulunmaktadır ki; bu ravi hadis uydurucusudur.

١٠٦٣٦ - حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، قَالَ : نا أَبُو مُصْعَبٍ الزُّهْرِيُّ ، قَالَ : نا مُحَرَّرُ بْنُ هَارُونَ الْقُرَشِيُّ ، عَنِ الأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لَعَنَ اللَّهُ سَبْعَةً مِنْ خَلْقِهِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَمَوَاتِهِ ، وَرَدَّدَ اللَّعْنَةَ عَلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ ثَلاثًا ، وَلَعَنَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ لَعْنَةً تَكْفِيهِ ، فَقَالَ : مَلْعُونٌ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ ، مَلْعُونٌ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ ، مَلْعُونٌ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ

قَوْمِ لُوطٍ ، مَلْعُونٌ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللّٰهِ ، مَلْعُونٌ مَنْ أَتَى شَيْئًا مِنَ الْبَهَائِمِ ، مَلْعُونٌ مَنْ عَقَّ وَالِدَيْهِ ، مَلْعُونٌ مَنْ جَمَعَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَبَيْنَ ابْنَتِهَا ، مَلْعُونٌ مَنْ غَيَّرَ حُدُودَ الأَرْضِ ، مَلْعُونٌ مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محرز بن هارون, ويقال : محرر وقد ضعفه الجمهور وحسن الترمذي حديثه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10636. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, yedi göğün üzerinden yedi kişiye lanet etmiştir. Biri için laneti üç defa tekrarladı. Oysa onlardan her birine O'nun bir laneti yeterdi.* -Sonra buyurdu ki:- *Lût kavminin yaptığı ameli yapan (livatacı) melundur. Lût kavminin yaptığı ameli yapan melundur. Lût kavminin yaptığı ameli yapan melundur. Allah'tan başkasına kurban kesen melundur. Herhangi bir hayvanla cinsi münasebette bulunan melundur. Anne babasına isyan eden melundur. Anneyle kızını bir nikâhta bulunduran (bir kadınla evlendikten sonra o kadının kızıyla evlenen) melundur. Arazinin sınırını değiştiren melundur. Efendilerinden başkasına kendini nispet eden (nesebini değiştiren azatlı köle) melundur."*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde Muhriz –veya Muharrar– b. Harun bulunmaktadır ki; çoğunluk onu zayıf saymıştır. Tirmizî ise hadisini hasen addetmiştir. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٦٣٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَاسِرٍ الْحَذَّاءُ ، ثَنَا دُحَيْمٌ ، نَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَامٍ الْخُزَاعِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أَرْبَعَةٌ يُصْبِحُونَ فِي غَضَبِ اللّٰهِ وَيُمْسُونَ فِي سَخَطِ اللّٰهِ " ، قُلْتُ : وَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ ؟ قَالَ : " الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ ، وَالَّذِي يَأْتِي الْبَهِيمَةَ ، وَالَّذِي يَأْتِي الرِّجَالَ "

رواه الطبراني في الأوسط, من طريق محمد بن سلام الخزاعي, عن أبيه قال البخاري : لا يتابع على حديثه هذا

10637. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dört kişi, Allah'ın gazabıyla sabaha kavuşurlar! Allah'ın gazabıyla akşamlarlar!"* Ben (Ebû Hureyre): "Ya Resûlallah! Bunlar kimlerdir?" diye sorunca: *"Erkeklerden kadınlara benzemeye çalışanlar, kadınlardan erkeklere benzemeye çalışanlar ve hayvanlarla cinsi temasta bulunan kimse ile erkeklerden erkeklerle cinsi temasta bulunan kimsedir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Muhammed b. Selâm el-Huzâî ve babasının tarikiyle rivayet edilmiş olup, Buhârî: "Bu ravinin rivayetlerine mütabaat edilmemiştir" dedi.

(بَابٌ فِي الْمُخَنَّثِينَ)

Muhannesler (Erkeklerden Kadınlara ve Kadınlardan da Erkeklere Benzemeye Çalışanlar) Hakkında

١٠٦٣٨ – دثنا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، قَالَ : نَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ سُلَيْمَانَ الأَزْرَقُ ، قَالَ : نَا الْخَصِيبُ بْنُ جَحْدَرٍ ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، أَنَّ مُخَنَّثًا أُتِيَ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَخْضُوبَ الْيَدَيْنِ وَالرِّجْلَيْنِ ، فَجَعَلَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْفِقُونَهُ بِنِعَالِهِمْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " احْذَرُوا هَذَا وَأَصْحَابَهُ عَلَى نِسَائِكُمْ " ، فَقَالُوا : أَفَلا نَقْتُلُهُ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ : " لا ، إِنِّي نُهِيتُ عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّينَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الخصيب بن جحدر, وهو كذاب .

10638. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına ellerine ve ayaklarına kına yakmış bir muhannes getirildi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı ayakkabılarıyla onu dövmeye başladı. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kadınlarınızı bundan ve bunun arkadaşlarından uzak tutmaya çalışın!"* buyurdu. Ashâb: "Ya Resûlallah! Bunu öldürmeyelim mi?" diye sorunca: *"Hayır, namaz kılanları öldürmek bana yasaklandı"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde Hasîb b. Cahder bulunmaktadır ki; bu ravi hadis uydurmakla suçlanmıştır.

Derim ki: Edeb'te bu anlamda başka hadisler bulunmaktadır.

١٠٦٣٩ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَ : نَا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : نَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ الْمُخَنَّثِينَ ، قَالَ : " أَخْرِجُوهُمْ عَنْ بُيُوتِكُمْ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: حماد بن عبد الرحمن الكلبي, وهو ضعيف .

10639. İbn Abbas'ın bildirdiğine göre: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) muhanneslere (kadınlara benzemeye çalışan erkeklere) lanet etmiş ve: *"Onları evlerinizden uzaklaştırın!"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Hammâd b. Abdirrahman el-Kelbî bulunmaktadır.[1]

١٠٦٤٠ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكَرِيَّا ، نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ : " لَعَنَ عَشَرَةً :

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11745) rivayet etmiştir.

الْوَاشِمَةَ ، وَالْمَوْشُومَةَ ، وَالسَّافِعَةَ وَجْهَهَا ، وَالْوَاصِلَةَ ، وَالْمَوْصُولَةَ ، وَآكِلَ الرِّبَا ، وَشَاهِدَهُ ، وَمَانِعَ الصَّدَقَةِ ، وَالرَّجُلَ الْمُتَشَبِّهَ بِالنِّسَاءِ ، وَالْمَرْأَةَ الْمُتَشَبِّهَةَ بِالرِّجَالِ "

قلت : هو في الصحيح باختصار المتشبهين والمتشبهات والسالخة .

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سعد بن طريف, وهو ضعيف .

10640. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on kişiye lanet etmiştir: Dövme yapan ve yaptıran kadına, yüzünü esmerleştiren kadına, saçına saç ekleyen ve eklettiren kadına, faiz yiyen ve onun şahitliğini yapana, zekâtını vermeyene, kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lanet etmiştir.

Derim ki: Bu hadis *Sahîh*'te muhtasar olarak "Kadınlara benzemeye çalışan erkeklere, erkeklere benzemeye çalışan kadınlara ve kıl yoldurana" ibaresi geçmektedir.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Sa'd b. Tarîf bulunmaktadır.

(بَابٌ فِيمَنْ أَتَى بَهِيمَةً)

Hayvanlarla Cinsi Temasta Bulunmak

١٠٦٤١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ وَقَعَ عَلَى بَهِيمَةٍ ، فَاقْتُلُوهُ وَاقْتُلُوهَا مَعَهُ "

رواه أبو يعلى, وفيه :محمد بن عمرو بن علقمة, وحديثه حسن, وبقية رجاله ثقات .

10641. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse bir hayvanla cinsi temasta bulunursa o kimseyi ve o hayvanı öldürün!"*

★ Hadisi Ebû Ya'la rivayet etmiştir. Senedinde Muhammed bin Amr bin Alkame bulunmaktadır ki, hadisi hasendir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

---

[1] Hadisi Ebû Ya'la (5987) rivayet etmiştir. Senedinde Ebû Ya'la'nın hocası Abdulğaffar b. Abdillah b. ez-Zübeyr bulunmaktadır ki; bu ravi hiçbir şekilde cerh ve tadille zikredilmemiştir. Ebû Ya'la hadisin sonunda: "Sonra hadisi rivayetten rücu ettiğini (vazgeçtiğini) haber aldım" demiştir.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّرِقَةِ وَمَا لاَ قَطْعَ فِيْهِ)

Hırsızlık ve El Kesme Cezasını Gerektirmeyen Haller

١٠٦٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ بَابٍ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "لاَ قَطْعَ فِيمَا دُونَ عَشْرَةِ دَرَاهِمَ"

رواه أحمد, وفيه: الحجاج بن أرطاة, وهو مدلس ونصر بن باب, ضعفه الجمهور وقال أحمد : ما كان به بأس

10642. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden (Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan), Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"On dirhemden aşağı olan hırsızlıkta el kesme cezası yoktur"* buyurduğunu bildiriyor.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde Haccâc b. Ertât bulunmaktadır ki; bu ravi müdellistir. Nasr b. Bâb'ı çoğunluk zayıf saymıştır. Ahmed ise: "Onda beis yoktur" demiştir.[1]

١٠٦٤٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ يَعْنِى ابْنَ سَعْدٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى حَبِيبٍ عَنْ عِرَاكٍ أَنَّهُ سَمِعَ مَرْوَانَ بِالْمَوْسِمِ يَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطَعَ فِى مِجَنٍّ وَالْبَعِيرُ أَفْضَلُ مِنَ الْمِجَنِّ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10643. İrâk (b. Mâlik)'in bildirdiğine göre hac mevsiminde Mervân (b. el-Hakem)'in: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kalkandan dolayı el kesme cezası uygulamıştır. Oysa deve, kalkandan daha kıymetlidir" dediğini duymuştur.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. [2]

---

[1] Hadisi Ahmed (6900) rivayet etmiştir. Nasr b. Bâb'a Dârekutnî'nin *Sünen*'inde (s. 326) Zufer el-Huzeylî ve Ebû Mâlik el-Cenebî mütabaat etmiştir. Haklarında menfi görüş bulunsa da bu iki ravide beis yoktur.

Zevâid'den burada olması gerek bir rivayet: Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yağma yapana, kapıp kaçırana ve emanete hıyanet edene el kesme cezası uygulanmaz!"* Bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (513) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi Zührî'den sadece Yûnus, Yûnus'tan da sadece İbn Vehb rivayet etti. Ebû Ma'mer İsmâîl b. İbrâhîm hadisi rivayette tek kalmıştır" demiştir. Taberânî'nin şeyhi Ahmed b. el-Kâsım b. Müsâvir'in biyografisi yapılmamıştır. Hadisin dört *Sünen* kitaplarında Câbir b. Abdillah kanalıyla rivayetleri bulunmaktadır.

[2] Hadisi Ahmed (4/328) rivayet etmiştir.

١٠٦٤٤ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لا تُقْطَعُ الْيَدُ إِلا فِي دِينَارٍ أَوْ عَشَرَةِ دَرَاهِمَ "

رواه الطبراني ,وهو موقوف, والقاسم أبو عبد الرحمن ضعيف, وقد وثق .

10644. İbn Mes'ûd der ki: "El kesme cezası ancak bir dinar (altın) veya on dirhem (gümüş ve üzerin)de uygulanır."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadis mevkûftur. Kasım Ebû Abdirrahman zayıf olsa da güvenilir sayılmıştır.[1]

١٠٦٤٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُصَيْرٍ ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، أَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَعْنٍ ، قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَخِي بِخَطِّهِ يُخْبِرُ أَنَّ فِي كِتَابِ أَبِيهِ ، حَدَّثَنِي زَحْرُ بْنُ رَبِيعَةَ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، أَخْبَرَهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : " الْقَطْعُ فِي دِينَارٍ ، أَوْ عَشَرَةِ دَرَاهِمَ " .

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سليمان بن داود الشاذكوني ,وهو ضعيف .

10645. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "El kesme cezası bir dinar veya on dirhemde uygulanır."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Süleymân b. Dâvûd eş-Şâzekûnî bulunmaktadır.

١٠٦٤٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُوحٍ ، نَا خَالِدُ بْنُ مِهْرَانَ ، ثَنَا أَبُو مُطِيعٍ الْبَلْخِيُّ ، عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا قَطْعَ إِلا فِي عَشَرَةِ دَرَاهِمَ "

رواه الطبراني في الأوسط وإسناده ضعيف .

10646. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"El kesme cezası ancak on dirhemde uygulanır"* buyurdu.

Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup, senedi zayıftır.

١٠٦٤٧ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ أُمِّ أَيْمَنَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يُقْطَعُ السَّارِقُ إِلا فِي حَجَفَةٍ " . وَقُوِّمَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَارًا ، أَوْ عَشَرَةَ دَرَاهِمَ

رواه الطبراني, وفيه: يحي بن عبد الحميد الحماني, وهو ضعيف .

10647. Ümmü Eymen'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Değeri (deriden yapılmış) kalkandan daha az*

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9742) rivayet etmiştir.

olan bir şeyden dolayı hırsızın eli kesilmez!" Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde böyle bir kalkan için bir dinar veya on dirhem değer biçilmiştir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Yahyâ b. Abdilhamid el-Himmânî bulunmaktadır.[1]

١٠٦٤٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قال : ثنا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ ، قال : ثنا وُهَيْبٌ ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " قَطَعَ فِي مِجَنٍّ قِيمَتُهُ خَمْسَةُ دَرَاهِمَ "

قلت : رواه ابن ماجة غير قوله : خمسة دراهم

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو واقد الصغير, قال أحمد : ما أرى به بأسا وضعفه الجمهور .

10648. Âmir bin Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) değeri beş dirhem olan bir kalkan dolayısıyla hırsızın elini kesmiştir.

Derim ki: İbn Mâce "Beş dirhem" ifadesi dışında kalan kısmı rivayet etmiştir.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde Ebû Vâkıd es-Sağîr bulunmaktadır ki: Ahmed b. Hanbel onun hakkında "Onda beis görmüyorum" demiş, çoğunluk ise zayıf saymıştır.

١٠٦٤٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، قَالَ : ثنا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ أَبو عَتَّابٍ ، قَالَ : ثنا الْمُخْتَارُ بْنُ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطَعَ فِي بَيْضَةٍ مِنْ حَدِيدٍ قِيمَتُهَا أَحَدٌ وَعِشْرُونَ دِرْهَمًا "

رواه البزار, وفيه: المختار بن نافع, وهو ضعيف .

10649. Hz. Ali b. Ebî Tâlib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) değeri yirmi bir dirhem olan demirden bir miğferden dolayı el kesmiştir.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Muhtâr b. Nafi' bulunmaktadır.[2]

١٠٦٥٠. – وعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنْ جَارِيَةً سَرَقَتْ زُكْرَةً مِنْ خَمْرٍ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ تَبْلُغَ ثَلاَثَةَ دَرَاهِم فَلَمْ يَقْطَعَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

رواه البزار, وقال : كان هذا قبل تحريم الخمر, والله أعلم, وفيه: أبو حومل, قال الذهبي : لا يعرف .

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (25/88) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Bezzâr (1559) rivayet etmiştir.

10650. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) devrinde bir cariye üç dirhem meblağına ulaşmayan küçük bir şarap kırbası çalmıştı da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun elini kesmemişti.

★ **Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde Ebû Havmel bulunmaktadır ki Zehebî, onun tanınmadığını söylemiştir.**[1]

١٠٦٥١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا جُمْهُورُ بْنُ مَنْصُورٍ , ثنا سَيْفُ بْنُ مُحَمَّدٍ , ثنا سُفْيَانُ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا قَطْعَ فِي مَاشِيَةٍ إِلا مَا وَرَاءَ الدَّرْبِ , وَلا فِي ثَمَرٍ إِلا مَا آوَى الْجَرِينُ "

رواه الطبراني, وفيه :عبد الله بن سعيد بن أبي سعيد, وهو متروك .

10651. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ağılların dışında bulunan (korumasız) sürüde el kesme cezası yoktur. Ürün harmana getirilip korunmadıkça onda da el kesme cezası yoktur"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Abdullah b. Saîd b. Ebî Saîd bulunmaktadır ki; bu ravi metruktur.**[2]

١٠٦٥٢ - دثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، ثنا مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ ، أَنَّ ابْنَ مُقَرِّنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، إِنِّي حَلَفْتُ أَنْ لا أَنَامَ عَلَى فِرَاشِي سَنَةً ، " فَتَلا عَبْدُ اللَّهِ هَذِهِ الآيَةَ : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ كَفِّرْ يَمِينَكَ وَنَمْ عَلَى فِرَاشِكَ " ، قَالَ : إِنِّي مُوسِرٌ ، قَالَ : أَعْتِقْ رَقَبَةً قَالَ : عَبْدِي سَرَقَ قَبَاءَ عَبْدِي ، قَالَ : " مَالُكَ سَرَقَ بَعْضُهُ بَعْضًا " أَيْ لا قَطْعَ عَلَيْهِ قَالَ : أَمَتِي زَنَتْ ، قَالَ : " اجْلِدْهَا " ، قَالَ : إِنَّهَا لَمْ تُحْصَنْ ، قَالَ : " إِسْلامُهَا إِحْصَانُهَا "

رواه الطبراني بأسانيد ورجال هذا وغيره رجال الصحيح .

10652. Hemmâm b. el-Haris'in bildirdiğine göre İbnu'l-Mukarrin, Abdullah b. Mes'ûd'a: "Ey Ebû Abdirrahman! Ben bir sene boyunca yatağımda yatmayacağım, diye yemin etmiştim! (bunun hükmü

---

[1] Hadisi Bezzâr (1561) rivayet etmiş ve: "Ebû Havmel'den sadece İsrâîl'in hadis rivayet ettiğini biliyoruz. Bu hadis sahih ise bu, içkinin haram kılınmasından önce olmuştur. Allah daha doğrusunu bilir. Hadisin sadece bu senedle rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (13298) rivayet etmiştir.

nedir?)" diye sordu. Abdullah: **"Ey iman edenler! Allah'ın size helâl kıldığı iyi ve temiz nimetleri (kendinize) haram etmeyin ve (Allah'ın koyduğu) sınırları aşmayın. Çünkü Allah, haddi aşanları sevmez."** (Mâide Sur. 87) âyetini okuduktan sonra "Yemininin kefaretini ver ve yatağında yat!" dedi. Adam: "Benim halim vaktim yerinde" deyince: "O zaman köle azad et!" dedi. Adam: "Bir kölem diğer bir kölemin elbisesini (kabanını) çaldı" deyince: "Malının bir kısmı, diğer bir kısmını çalmış. Öyle olunca el kesme cezası uygulanmaz!" dedi. Adam: "Cariyem zina yaptı" dedi. "Ona had cezası uygula" dedi. Adam: "Ama henüz muhsan (evli) değildir!" deyince: "Müslüman olması onun için ihsandır (namustur)" dedi.

★ Hadisi Taberânî değişik senedlerle rivayet etmiştir. Bunun ve diğerlerinin râvileri *Sahîh*'in ravilerdir.[1]

١٠٦٥٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا مِسْعَرٌ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، قَالَ : " أُتِيَ عَبْدُ اللَّهِ ، بِجَارِيَةٍ سَرَقَتْ ، وَلَمْ تَحِضْ فَلَمْ يَقْطَعْهَا "

رواه الطبراني , والقاسم بن عبد الرحمن بن عبد الله ابن مسعود, لم يسمع من جده ولكن رجاله رجال الصحيح .

10653. Kâsım der ki: Abdullah (b. Mes'ûd)'a hırsızlık yapan, fakat henüz hayız görmeyen bir cariye getirildi; elini kestirmedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Kâsım b. Abdirrahman b. Abdillah b. Mes'ûd, dedesinden (hadis) işitmemiştir. Lakin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٠٦٥٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، قَالَ : قَدِمَ عَبْدُ اللَّهِ وَقَدْ بَنَى سَعْدٌ الْقَصْرَ ، وَاتَّخَذَ مَسْجِدًا فِي أَصْحَابِ التَّمْرِ ، فَكَانَ يَخْرُجُ إِلَيْهِ فِي الصَّلَوَاتِ ، فَلَمَّا وَلِيَ عَبْدُ اللَّهِ بَيْتَ الْمَالِ ، نَقَبَ بَيْتَ الْمَالِ ، فَأَخَذَ الرَّجُلَ ، فَكَتَبَ عَبْدُ اللَّهِ إِلَى عُمَرَ ، فَكَتَبَ عُمَرُ : " أَنْ لا تَقْطَعْهُ ، وَانْقُلِ الْمَسْجِدَ ، وَاجْعَلْ بَيْتَ الْمَالِ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ ، فَإِنَّهُ لا يَزَالُ فِي الْمَسْجِدِ مَنْ يُصَلِّي " ، فَنَقَلَهُ عَبْدُ اللَّهِ وَخَطَّ هَذِهِ الْخُطَّةَ ، وَكَانَ الْقَصْرُ الَّذِي بَنَى سَعْدٌ شَاذَرْوَانَ كَانَ الإِمَامُ يَقُومُ عَلَيْهِ " فَأَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ فَنُقِضَ حَتَّى اسْتَوَى مَقَامُ الإِمَامِ مَعَ النَّاسِ " رواه الطبراني , والقاسم لم يسمع من جده ورجاله رجال الصحيح .

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9693) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9198) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Nuaym b. Dırâr b. Sard zayıftır.

10654. Kâsım der ki: Abdullah (b. Mes'ûd), Irak'a geldiğinde Sa'd b. Ebî Vakkâs, kasrı (hükümet konağını) inşa etmişti. Hurmacılar için bir de mescid yaptırmıştı. Sa'd, namaz vakitlerinde o mescide çıkardı. Abdullah, beytülmalin yönetimini ele alınca bir adam beytülmalin duvarını deldi. Ama adamı yakaladılar. Bu hususta Abdullah (bunun hükmünü sormak için) Ömer'e mektup yazdı. Hz. Ömer, Abdullah'a: "Adamın elini kesme! Mescidin yerini değiştir ve beytülmali kıble tarafına al! Çünkü mescitte devamlı namaz kılanlar bulunur (böylece beytülmalden kimse hırsızlık yapamaz)!" diye cevap gönderdi. Nitekim Abdullah, mescidin yerini değiştirdi ve bu uygulamayı yaptı. Sa'd'ın inşa ettiği kasır şadırvan şeklindeydi; imam orada dururdu. Abdullah onun yıkılmasını emretti. Böylece imamın yeri insanların durduğu yerle aynı seviyeye gelmiş oldu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Kâsım dedesinden (hadis) işitmemiştir. Ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٦٥٥ – حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهِبٍ ، عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : سَرَقَ مَمْلُوكٌ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَرُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَعَفَا عَنْهُ ، ثُمَّ رُفِعَ إِلَيْهِ الثَّانِيَةَ ، وَقَدْ سَرَقَ فَعَفَا عَنْهُ ، ثُمَّ رُفِعَ الثَّالِثَةَ فَعَفَا عَنْهُ ، ثُمَّ رُفِعَ إِلَيْهِ الرَّابِعَةَ وَقَدْ سَرَقَ فَعَفَا عَنْهُ ، ثُمَّ رُفِعَ إِلَيْهِ الْخَامِسَةَ وَقَدْ سَرَقَ فَقَطَعَ يَدَهُ ، ثُمَّ رُفِعَ إِلَيْهِ السَّادِسَةَ فَقَطَعَ رِجْلَهُ ، ثُمَّ رُفِعَ إِلَيْهِ السَّابِعَةَ فَقَطَعَ يَدَهُ ، ثُمَّ رُفِعَ إِلَيْهِ الثَّامِنَةَ فَقَطَعَ رِجْلَهُ ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَرْبَعٌ بِأَرْبَعٍ "

رواه الطبراني, وفيه: الفضل بن المختار, وهو ضعيف .

10655. İsmet der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir köle hırsızlık yaptı. Durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) arz edildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu affetti. Sonra ikinci defa hırsızlık yaptı ve durumu tekrar O'na arz edildi. Tekrar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu affetti. Sonra üçüncü defa hırsızlık yaptı ve durumu Hz. Peygamber'e arz edildi. Bu defa da onu affetti. Dördüncü defa hırsızlık yaptı ve durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) arz edildi. Tekrar Hz. Peygamber onu affetti. Sonra beşinci defa hırsızlık yaptı; durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) arz edildiğinde elini kesti(rdi). Sonra altıncı defa hırsızlık yaptı; durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) arz edilince bu sefer ayağını kesti(rdi). Sonra yedinci defa hırsızlık yaptı; durumu bir daha Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) arz edilince diğer elini

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8949) rivayet etmiştir.

kesti(rdi). Sonra sekizinci defa hırsızlık yaptı; durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) arz edilince diğer ayağını kesti ve: "*Dörde karşılık dört!*" buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Fadl b. el-Muhtâr bulunmaktadır.**[1]

١٠٦٥٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ الْمُجَبَّرِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا مَاجِدٍ يَعْنِى الْحَنَفِىَّ قَالَ كُنْتُ قَاعِداً مَعَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِنِّى لأَذْكُرُ أَوَّلَ رَجُلٍ قَطَعَهُ أُتِىَ بِسَارِقٍ فَأَمَرَ بِقَطْعِهِ وَكَأَنَّمَا أُسِفَّ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّكَ كَرِهْتَ قَطْعَهُ قَالَ " وَمَا يَمْنَعُنِى لاَ تَكُونُوا عَوْناً لِلشَّيْطَانِ عَلَى أَخِيكُمْ إِنَّهُ يَنْبَغِى لِلإِمَامِ إِذَا انْتَهَى إِلَيْهِ حَدٌّ أَنْ يُقِيمَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عَفُوٌّ يُحِبُّ الْعَفْوَ ﴿وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلاَ تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ " رواه احمد .

10656. Ebû Mâcid el-Hanefî bildiriyor: Beraber oturduğum Abdullah (b. Mes'ûd) anlattı: Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ilk elini kestiği adamı hatırlıyorum. Bir gün bir hırsız getirildi; elinin kesilmesini emretti. Sanki Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünde onun için bir üzüntü belirdi. İnsanlar: "Ya Resûlallah! Sanki onun elini kesmekten hoşlanmamış gibisin!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu karşılığı verdi: *"Beni ne engelleyebilir? Kardeşinizin aleyhine şeytana yardımcı olmayın. Zira lidere düşen, kendisine bir suç getirildiğinde o suça uygun cezanın uygulanmasını sağlamasıdır. Şüphe yok ki Yüce Allah affedendir, affetmeyi sever! (Yüce Allah şöyle buyuruyor)* **"Onlar affetsinler, vazgeçip iyi muamelede bulunsunlar. Allah'ın sizi bağışlamasını arzu etmez misiniz? Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."** (Nûr Sur. 22)

★ **Hadisi Ahmed rivayet etmiştir.**[2]

١٠٦٥٧ – وفي رواية عنده أيضا قال : حدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ التَّيْمِىِّ عَنْ أَبِى مَاجِدٍ الْحَنَفِىِّ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ وَقَالَ كَأَنَّمَا أُسِفَّ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذُرَّ عَلَيْهِ رَمَادٌ

10657. Ebû Mâcid el-Hanefî'den bu mânâda gelen başka bir rivayette şu ifade geçmektedir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünde sanki onun için bir üzüntü belirdi. Yüzüne toprak serpilmiş gibi oldu."[1]

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (17/172) rivayet etmiştir. Senedinde hadis uydurmakla suçlanan Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdîn bulunmaktadır.

2 Hadisi Ahmed (3977-4168) ve Ebû Ya'lâ (5150) rivayet etmiştir.

١٠٦٥٨ - وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِىُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ الْجَابِرِ عَنْ أَبِى مَاجِدٍ قَالَ أَتَى رَجُلٌ ابْنَ مَسْعُودٍ بِابْنِ أَخٍ لَهُ فَقَالَ إِنَّ هَذَا ابْنُ أَخِى وَقَدْ شَرِبَ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَوَّلَ حَدٍّ كَانَ فِى الإِسْلَامِ امْرَأَةٌ سَرَقَتْ فَقُطِعَتْ يَدُهَا فذكر نحوه

رواه كله أحمد وأبو يعلى باختصار المرأة, وأبو ماجد الحنفي ضعيف .

10658. Başka bir rivayette Ebû Mâcid der ki: Bir adam İbn Mes'ûd'a bir yeğenini getirdi ve: "Bu benim yeğenim; içki içti!" dedi. Abdullah: "İslam'da ilk uygulanan haddi biliyorum. Bir kadın hırsızlık yaptı ve eli kesildi" deyip bir önceki hadisin benzerini zikretti.

★ Hadisin bütününü Ahmed rivayet etmiştir. Ebû Ya'la ise kadının durumunu muhtasar bir şekilde aktardı. Ebû Mâcid el-Hanefî zayıftır.[2]

١٠٦٥٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ . ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، كِلاهُمَا ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي مَاجِدٍ الْحَنَفِيِّ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ بِابْنِ أَخٍ لَهُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ سَكْرَانَ ، فَقَالَ : إِنِّي وَجَدْتُ هَذَا سَكْرَانَ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " تَرْتِرُوهُ ، وَمَزْمِزُوهُ ، وَاسْتَنْكِهُوهُ " ، قَالَ : فَتُرْتِرَ ، وَمُزْمِزَ ، وَاسْتُنْكِهَ ، فَوُجِدَ مِنْهُ رِيحُ الشَّرَابِ فَأَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ إِلَى السِّجْنِ ، ثُمَّ أَخْرَجَهُ مِنَ الْغَدِ ، ثُمَّ أَمَرَ بِسَوْطٍ فَدُقَّتْ ثَمَرَتُهُ حَتَّى أَخْنَتْ لَهُ مِخْفَقَةً ، ثُمَّ قَالَ لِلْجَلادِ : " اجْلِدْ وَأَرْجِعْ يَدَكَ ، وَأَعْطِ كُلَّ ذِي عُضْوٍ حَقَّهُ " ، فَضَرَبَهُ ضَرْبًا غَيْرَ مُبَرِّحٍ وَجَعَلَهُ فِي قُبَاءٍ وَسَرَاوِيلَ ، أَوْ قَمِيصٍ وَسَرَاوِيلَ ، ثُمَّ قَالَ : " بِئْسَ لَعَمْرُ اللَّهِ وَالِي الْيَتِيمِ ، مَا أَدَّبْتَ فَأَحْسَنْتَ الأَدَبَ ، وَلا سَتَرْتَ الْخِزْيَةَ ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنَّهُ ابْنُ أَخِي ، أَجِدُ لَهُ مِنَ اللَّوْعَةِ مَا أَجِدُ لِوَلَدِي ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْعَفْوَ ، وَلا يَنْبَغِي لِوَالٍ أَنْ يُؤْتَى بِحَدٍّ إِلا أَقَامَهُ " ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ أَوَّلَ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ قُطِعَ مِنَ الأَنْصَارِ أَوْ فِي الأَنْصَارِ ، فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَذَا سَرَقَ. - فذكر نحو ما تقدم وابو ماجد ضعيف .

10659. Ebû Mâcid el-Hanefî anlatıyor: Bir adam bir yeğenini sarhoş olduğu halde Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanına getirip: "Bunu sarhoşken yakaladım" dedi. Bunun üzerine Abdullah: "Onu hareket ettirin, sallayın ve içki kokusunu çıkarın" dedi. Kuvvetli bir şekilde hareket ettirip sallandı; şarap kokusu hissedilince Abdullah, onun hapse

---

[1] Hadisi Ahmed (4169) rivayet etmiştir.
[2] Hadisi Ahmed (3711) rivayet etmiştir.

atılmasını emretti. Ertesi günde onu hapisten çıkarıp bir sopa getirilmesini emretti. Sopada bulunan küçük çubuklar alındı ve kırbacın ucu eğrildi. Sonra cellâda: "Vururken elini geri çek ve her organa hakkını ver" dedi. Cellât ona çok şiddetli olmayan vuruşlarla vurdu. Ona bir kaban (veya gömlek) ve şalvar giydirdi. Sonra suçlunun amcası: "Yetimin sorumlusu olmak ne kötüdür! Zira ne tam terbiye verebildim. Ne de kötülüğü gizleyebildim" dedi. Sonra: "Ey Ebû Abdirrahman! Bu benim yeğenimdir; oğlum için üzüldüğüm gibi onun için üzülürüm!" dedi. Bunun üzerine Abdullah: "Muhakkak ki Yüce Allah affetmeyi sever! Bununla birlikte hiçbir valiye had gerektiren bir suç getirildiğinde uygulamaması uygun düşmez! Mutlaka uygulamalıdır!" dedikten sonra Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadisi aktarmaya başladı. "Müslümanlar içinde ilk olarak Ensar'dan bir adama el kesme cezası uygulandı. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu adam hırsızlık yaptı!" denildi..." deyip daha önce zikredilen hadise benzer bir hadis aktardı. [1]

★ Ravilerinden Ebû Mâcid zayıftır.

١٠٦٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنِي حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ امْرَأَةً سَرَقَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ بِهَا الَّذِينَ سَرَقَتْهُمْ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذِهِ الْمَرْأَةَ سَرَقَتْنَا. قَالَ قَوْمُهَا فَنَحْنُ نَفْدِيهَا يَعْنِي أَهْلَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْطَعُوا يَدَهَا . فَقَالُوا نَحْنُ نَفْدِيهَا بِخَمْسِمِائَةِ دِينَارٍ. قَالَ اقْطَعُوا يَدَهَا . قَالَ فَقُطِعَتْ يَدُهَا الْيُمْنَى فَقَالَتِ الْمَرْأَةُ هَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ أَنْتِ الْيَوْمَ مِنْ خَطِيئَتِكِ كَيَوْمِ وَلَدَتْكِ أُمُّكِ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ ﴿فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ

رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة,وحديثه حسن, وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات .

10660. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) devrinde bir kadın hırsızlık yaptı. Kendilerinden hırsızlık yaptığı kişiler kadını (yakalayarak) Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirip: "Ya Resûlallah! Bu kadın bizden bir şeyler çaldı" dediler. Kadının akrabaları: "Onu kurtarmak için fidyesini veririz!" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun elini kesin!"* buyurdu. Akrabaları: "Elinin kesilmemesi karşılığında beş yüz dinar fidye veririz!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Elini kesin!"* buyurdu.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8572) rivayet etmiştir.

Kadının sağ eli kesilince: "Ya Resûlallah! Tövbe etsem tövbem kabul olur mu?" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, sen bugün günahından annenden doğmuş gibi temizlenmiş oldun!"* buyurdu. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Her kim de işlediği zulmünün arkasından tövbe edip durumunu düzeltirse kuşkusuz, Allah onun tövbesini kabul eder. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"** (Mâide Sur. 39) ayetini indirdi.

★ **Hadisi Ahmed olarak rivayet etmiş olup senedinde İbn Lehîa bulunmaktadır ki; bu ravi zayıf olduğu halde hadisi hasen sayılmıştır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.**

١٠٦٦١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ ، وَإِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ ، قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَنَامَ فِي الْمَسْجِدِ وَوَضَعَ خَمِيصَةً لَهُ تَحْتَ رَأْسِهِ ، فَأَتَى سَارِقٌ فَسَرَقَهَا ، فَجَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ بِهِ أَنْ يُقْطَعَ ، فَقَالَ صَفْوَانُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ هِيَ لَهُ ، قَالَ : " فَهَلا قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَنِي بِهِ"

رواه الطبراني, وفيه: يعقوب بن حميد, وثقه ابن حبان وغيره ,وضعفه النسائي وغيره, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10661. Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre: Safvân b. Umeyye Medine'ye gelip Mescid'de yattı ve başının altına ipekten siyah çizgili elbise koydu. Bir hırsız gelip bu elbiseyi çaldı. Hırsız yakalanıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirilince elinin kesilmesini emretti. Safvân: "Ya Resûlallah! Elbise onun olsun!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hırsız yanıma getirilmeden önce bunu söyleseydin ya!"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde Ya'kûb bin Humeyd bulunmaktadır ki: İbn Hibbân ve başkaları güvenilir sayarken, Nesâî ve diğerleri onu zayıf saymışlardır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]**

١٠٦٦٢ – وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَارِق قَالُوا : سَرَقَ قَالَ : " مَا إِخَالُه سَرَقَ " . قَالَ : بَلَى قَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ : " اذْهَبُوا بِهِ فَاقْطَعُوهُ ثُمَّ احْسِمُوهُ ثُمَّ ائْتُونِي بِهِ " . فَذَهَبَ بِهِ فَقُطِعَ ثُمَّ حُسِم ثُمَّ جِيءَ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : " تُبْ إِلَى اللهِ " . فَقَالَ : تُبْتُ إِلَى اللهِ فَقَالَ : " تَابَ اللهُ عَلَيْكَ أَوْ اللَّهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ "

رواه البزار, عن شيخه أحمد بن أبان القرشي ,وثقه ابن حبان ,وبقية رجاله رجال الصحيح .

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (10978) rivayet etmiştir.

10662. Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir hırsız getirilip: "Bu hırsızlık yaptı!" dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun bunu yapacağını sanmıyorum!"* buyurdu. Adam: "Ya Resûlallah! Bilakis yaptım!" deyince: *"Onu götürün, elini kestikten sonra kanın kesilmesi için kanlı yeri dağlayın sonra yanıma getirin!"* buyurdu. Adam götürülerek eli kesilip dağlandıktan sonra Hz. Peygamber'in yanına getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a tövbe et!"* buyurunca adam: "Allah'a tövbe ettim!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah tövbeni kabul etsin! Allahım! Onun tövbesini kabul eyle!"* diye dua etti.

★ Hadisi Bezzâr, şeyhi Ahmed b. Ebân el-Kuraşî'den rivayet etmiştir. İbn Hibbân onu güvenilir saymıştır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. [1]

(بَابٌ فِيمَنْ يَسْرِقُ بَعْدَ قَطْعِ رِجْلَيْهِ وَيَدَيْهِ)

Elleri ve Ayakları Kesildikten Sonra Hırsızlık Yapanın Durumu

١٠٦٦٣ – حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللّٰهِ ، عَنْ خَالِدٍ يَعْنِي الْحَذَّاءَ ، عَنْ يُوسُفَ ابن يَعْقُوبَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبٍ ، أَوِ الْحَارِثِ ، قَالَ : ذُكِرَ ابْنُ الزُّبَيْرِ ، فَقَالَ : طَالَمَا حَرَصَ عَلَى الإِمَارَةِ ، قُلْتُ : وَمَا ذَاكَ ؟ ، قَالَ : أُتِيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِصٍّ ، فَأَمَرَ بِقَتْلِهِ ، فَقِيلَ : إِنَّهُ سَرَقَ ، قَالَ : " اقْطَعُوهُ " ، ثُمَّ جِيءَ بِهِ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ قَدْ سَرَقَ ، وَقَدْ قُطِعَتْ قَوَائِمُهُ ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : مَا أَجِدُ لَكَ شَيْئًا إِلا مَا قَضَى فِيكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أَمَرَ بِقَتْلِكَ ، فَإِنَّهُ كَانَ أَعْلَمَ بِكَ ، فَأَمَرَ بِقَتْلِهِ أُغَيْلِمَةً مِنْ أَبْنَاءِ الْمُهَاجِرِينَ ، أَنَا فِيهِمْ ، قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ : أَمِّرُونِي عَلَيْكُمْ ، فَأَمَّرْنَاهُ عَلَيْنَا ، فَانْطَلَقْنَا بِهِ إِلَى الْبَقِيعِ فَقَتَلْنَاهُ

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات إلا أني لم أجد ليوسف بن يعقوب سماعا من أحد من الصحابة .

10663. Yûsuf b. Ya'kûb, Muhammed b. Hâtib veya b. el-Hâris'den bildiriyor: Abdullah b. ez-Zübeyr zikredilince: "Emir (halife) olmayı çok istemişti" dedi. Ben: "Neden öyle diyorsun?" deyince şu karşılığı verdi:

Hz. Peygamber'e bir hırsız getirildi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hırsızın öldürülmesini emredince: "Ama hırsızlık yaptı" denildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman elini kesin!"* buyurdu. Daha sonra aynı kişi, Ebû Bekr zamanında hırsızlık suçuyla getirildi. Bu arada daha önce ayakları kesilmişti. Ebû Bekr: "Senin için Resûlullah'ın

---

1 Hadisi Bezzâr (1560) rivayet etmiş ve: "Ebû Hureyre'den sadece bu senedle rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir.

(sallallahu aleyhi vesellem) öldürülmeni emrettiği günkü hükümden başkasını bulamıyorum. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) senin durumunu daha iyi biliyordu" dedi. Sonra içlerinde benim bulunduğum Muhacir çocuklarından bir kısım gençlere o hırsızı öldürmeyi emretti. O zaman Abdullah b. ez-Zübeyr: "Beni emir seçin" dedi. Biz de onu başımıza emir seçip o hırsızı Baki mezarlığına götürdük ve onu öldürdük.

★ Hadisi Ebû Ya'la rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ancak Yûsuf b. Ya'kûb'un sahabeden işittiğine dair hiçbir bilgi bulamadım.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُلْسَةِ وَ النُّهْبَةِ)

Kapkaççılık ve Yağmalama

وقد تقدمت أحاديث من هذا الباب في الجهاد

Bu konuyla ilgili hadisler Cihad bahsinde geçmişti

١٠٦٦٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ مَوْلًى لِجُهَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنِ النُّهْبَةِ وَالْخُلْسَةِ.

رواه أحمد والطبراني.

10664. Abdurrahman b. Zeyd b. Hâlid'in bildirdiğine göre babası, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kapkaççılığı ve yağmalamayı yasakladığını işittiğini söylemiştir.

★ Hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmiştir.[2]

١٠٦٦٥–وفي رواية عنده : وَالْمُثْلَةِ بدل : النُّهْبَةِ . وفي إسناده رجل لم يسم .

10665. Başka bir rivayette "nuhbe" (kapıp kaçırma) yerine "musle" (organlarını kesmek suretiyle ölüye kötü muamelede bulunmak) ifadesi geçmektedir.

★ Hadisin senedinde bir ravinin adı zikredilmemiştir.[3]

---

1 Hadisi Ebû Ya'la (28) ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3409) Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde Yûsuf b. Sa'd Ebû Ya'kûb –Yûsuf b. Ya'kûb değil– bulunmaktadır. Bu şekilde sened sahih ve muttasıl olur. Bu hatanın menşei Heysemî'nin Ebû Ya'la nüshasındandır. Çünkü onda "Yûsuf Ebû Ya'kûb yerine Yûsuf b. Ya'kûb'dan" geçmektedir. Allah daha doğrusunu bilir.

2 Hadisi Ahmed (4/117, 5/193) ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (5264) Taberânî rivayet etmiştir.

3 Hadis mükerrerdir (10497)

(بَابُ مَا جَاءَ فِي حَدِّ الْخَمْرِ)

İçki İçmenin Şer'i Cezası

١٠٦٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ وَعِصَامُ بْنُ خَالِدٍ قَالاَ حَدَّثَنَا حَرِيزٌ قَالَ حَدَّثَنِي نِمْرَانُ بْنُ مِخْمَرٍ وَقَالَ عِصَامٌ ابْنُ مِخْبَرٍ عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ أَوْسٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ فَإِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ فَإِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ فَإِنْ عَادَ فَاقْتُلُوهُ"

رواه أحمد والطبراني, وفيه :عمران بن محمر, ويقال : مخبر و لم أعرفه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10666. Ashâbdan olan Şurahbîl b. Evs'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim içki içerse ona had cezası uygulayın, tekrar içerse tekrar had cezası uygulayın, bir daha içerse tekrar had cezası uygulayın, tekrar içerse onu öldürün!"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde İmrân b. Mihmer -veya Mihber- bulunmaktadır ki; bu raviyi tanımıyorum. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. [1]

١٠٦٦٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بِشْرٍ قَالَ سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ أَبِي كَبْشَةَ يَخْطُبُ بِالشَّامِ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ أَنَّهُ قَالَ فِي الْخَمْرِ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الْخَمْرِ " إِنْ شَرِبَهَا فَاجْلِدُوهُ ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ثُمَّ إِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ فَاقْتُلُوهُ"

رواه أحمد , ويزيد بن أبي كبشة: وثقه ابن حبان,وبقية رجاله رجال الصحيح .

10667. Ebû Bişr anlatıyor: Yezîd b. Ebî Kebşe, Şam'da hutbe okurken şöyle dediğini duydum: Hz. Peygamber'in ashâbından biri, Abdulmelik b. Mervân'la içki hakkında konuşuyordu. Sahabi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) içki hakkında şöyle buyurduğunu nakletti: *"Bir kişi içki içerse ona had cezası uygulayın! Bir daha içerse tekrar had cezası uygulayın! Bir daha içerse tekrar had cezası uygulayın! (Üç defa had uygulandıktan sonra) tekrar içerse dördüncüde onu öldürün!"*

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Yezîd b. Ebî Kebşe'yi İbn Hibbân güvenilir saymıştır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Hadisi Ahmed (4/234) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (620) rivayet etmiştir. Senedinde İmrân b. Muhammed değil de Nimrân b. Muhammed (?) bulunmaktadır ki; bu ravi güvenilir ravidir. Bak. *Şerhu'l-Müsned* (9/57-58)

[2] Hadisi Ahmed (5/369) rivayet etmiştir.

١٠٦٦٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ عَاصِمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا الصَّبَّاحُ بْنُ مُحَارِبٍ ، ثنا دَاوُدُ الأَوْدِيُّ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ جَرِيرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ ، فَإِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ، فَإِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ، فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ فَاقْتُلُوهُ " رواه الطبراني, وفيه: داود بن يزيد الأودي, وهو ضعيف .

10668. Hâlid b. Cerîr, babasından Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: *"Kim içki içerse ona had cezası uygulayın! İçmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! Yine içmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! (Üç defa had uygulandıktan sonra) tekrar içmeye devam ederse dördüncüde onu öldürün!"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Dâvûd b. Yezîd el-Evdî bulunmaktadır.[1]

١٠٦٦٩ – حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ ، قَالا : ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ عُرْوَةَ بْنِ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ ، عَنِ الشَّرِيدِ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ ، فَاضْرِبُوهُ ، فَإِنْ عَادَ فَاضْرِبُوهُ ، ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاضْرِبُوهُ ، ثُمَّ إِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ فَاقْتُلُوهُ "

رواه الطبراني, وفيه: عبد الله بن عتبة بن عروة, بن مسعود الثقفي و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10669. Şerîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizden biri içki içerse ona had cezası uygulayın! İçmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! Yine içmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! (Üç defa had uygulandıktan sonra) tekrar içmeye devam ederse dördüncüde onu öldürün!"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Abdullah b. Utbe b. Urve b. Mes'ûd es-Sakafî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir ravileridir.

١٠٦٧٠ – وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أن رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (2397-2398) rivayet etmiştir. Dâvûd b. Yezîd el-Evdî hakkında, kendisini cerh etmeyecek şekilde bir görüş beyan edilmiştir. Şu'be ondan hadis rivayet etmiştir ki o, sadece güvenilir ravilerden hadis rivayet ederdi.

Zevâidden buraya istidrak edilenlerden: Muhammed b. el-Hanefiyye, babasından (yani Hz. Ali'den) bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), içki içmede had cezası olarak seksen değnek vurdurmuştur" Hadisi Tâberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (351) rivayet etmiş ve: "Bu hadis Muhammed b. el-Hanefiyye'den sadece bu senedle rivayet edilmiştir. İbn Lehîa hadisi rivayette tek kalmıştır" demiştir. Senedinde hadis uydurucusu sayılan Tâberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdîn bulunmaktadır.

" مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ ، ثُمَّ إِنْ شَرِبَ الخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ ثُمَّ إِنْ شَرِبَ فَاجلدُوهَ ثُمَّ إِنْ شَرِبَ الرَّابعَةَ فَاقْتُلُوهُ

قَالَ : فَكَانَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ : ائْتُونِي بِرَجُلٍ شَرِبَ الخَمْرَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ فَلَكُم عَلَي أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ رواه الطبراني من طرق ورجال هذه الطريق رجال الصحيح .

10670. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim içki içerse ona had cezası uygulayın! İçmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! Yine içmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! (Üç defa had uygulandıktan sonra) tekrar içmeye devam ederse dördüncüde onu öldürün!"* Abdullah: "(Had uygulanmasına rağmen) üç defa içki içen (içmeye devam eden) birini getirin onun boynunu vurayım!" dedi.

★ Hadisi Taberânî birçok yol ve ravilerle rivayet etmiştir. Buradaki yolun ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. [1]

١٠٦٧١ – حَدَّثَنَا أَبو زَيْدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أَبو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَالِمٍ الْكِنْدِيِّ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عِيَاضِ بْنِ غُطَيْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " إِذَا شَرِبَ الرَّجُلُ الْخَمْرَ فَاجْلِدُوهُ ، ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ، ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ، ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاجْلِدُوهُ ، ثُمَّ إِنْ عَادَ فَاقْتُلُوهُ "

رواه الطبراني والبزار، وبقية رجاله ثقات .

10671. Muâviye b. İyâd b. Ğutayf, babasından, babası da dedesinden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: *"Bir adam içki içerse ona had cezası uygulayın! İçmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! Yine içmeye devam ederse bir daha had cezası uygulayın! Tekrar içmeye devam ederse onu öldürün!"*

★ Hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiştir. Râvîleri, güvenilir ravilerdir. [2]

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (7244), Ahmed (4/388-389) ve Hâkim, *Müstedrek*'te (4/372) rivayet etmiştir. Hâkim, Müslim şartıyla hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Zehebî de bu hükmü onaylamıştır.

[2] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (18/264) ve Bezzâr (1563) rivayet etmiştir. Bezzâr: "Ğutayf'ın bundan başka hadis rivayet ettiğini bilmiyoruz" demiştir. Senedlerinde bulunan İsmâîl b. Ayyâş'ın Şamlılardan rivayet ettiği hadisler dışındaki rivayetleri zayıftır. Bak. *Şerhu'l-Müsned* (9/61-62) Sahabenin adındaki ihtilafa işaret edilmiştir.

١٠٦٧٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حَسَنٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا دَرَّاجٌ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِى سُفْيَانَ أَنَّ أُنَاساً مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْلَمَهُمُ الصَّلاَةَ وَالسُّنَنَ وَالْفَرَائِضَ ثُمَّ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّهِ إِنَّ لَنَا شَرَاباً نَصْنَعُهُ مِنَ الْقَمْحِ وَالشَّعِيرِ. قَالَ فَقَالَ " الْغُبَيْرَاءُ . قَالُوا نَعَمْ. قَالَ لاَ تَطْعَمُوهُ . ثُمَّ لَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ بِيَوْمَيْنِ ذَكَرُوهُمَا لَهُ أَيْضاً فَقَالَ الْغُبَيْرَاءُ . قَالُوا نَعَمْ. قَالَ لاَ تَطْعَمُوهُ . ثُمَّ لَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَنْطَلِقُوا سَأَلُوهُ عَنْهُ فَقَالَ الْغُبَيْرَاءُ . قَالُوا نَعَمْ. قَالَ لاَ تَطْعَمُوهُ . قَالُوا فَإِنَّهُمْ لاَ يَدَعُونَهَا. قَالَ مَنْ لَمْ يَتْرُكْهَا فَاضْرِبُوا عُنُقَهُ "

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني وفيه ابن لهيعة وحديثه حسن وفيه ضعف, وبقية رجاله أحمد ثقات .

10672. Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân bildiriyor: Yemen'den birtakım insanlar Hz. Peygamber'in yanına geldiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara namazı, sünnetleri ve farzları öğretti. Sonra: "Ya Resûlallah! Bizim buğday ve arpadan yaptığımız bir tür içeceğimiz vardır" dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ğubeyrâ mı?"* diye sorunca: "Evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun tadına bakmayın (yani içmeyin)!"* buyurdu. İki gün sonra aynı hususu O(na tekrar sordular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ğubeyrâ mı?"* diye sorunca: "Evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun tadına bakmayın (yani içmeyin)!"* buyurdu. Daha sonra ülkelerine dönecekleri gün tekrar bu hususu O'na sorduklarında yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ğubeyrâ mı?"* diye sorunca: "Evet" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun tadına bakmayın (yani içmeyin)!"* buyurdu. Bunun üzerine etraftakiler: "Bu insanlar bunu bırakmaz!" deyince: *"Onu içmeyi bırakmayanın boynunu vurun!"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Senedinde bulunan İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir. Ahmed'in diğer ravileri, güvenilir kimselerdir. [1]

١٠٦٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ عَنِ النَّجْرَانِىِّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِىَ بِسَكْرَانَ فَضَرَبَهُ الْحَدَّ .

رواه أحمد من رواية النجراني, عن ابن عمر, ولم أعرفه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

[1] Hadisi Ahmed (6/427), Ebû Ya'la (7147) ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (23/242-246) Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Derrâc Ebu's-Semh hakkında menfi görüş vardır.

10673. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e bir sarhoş getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona içki içme cezasını uyguladı.

★ Hadisi Ahmed, Necrânî yoluyla İbn Ömer'den rivayet etmiştir. Bu raviyi tanımıyorum. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٦٧٤ - ورواه أبو يعلى وزاد : حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ النَّجْرَانِيِّ ، عَنِ ابنِ عُمَرَ: ثُمَّ قَالَ : مَا شَرَابُكَ ؟ " قَالَ : زَبِيبٌ وَتَمْرٌ

10674. Aynı hadisi Ebû Ya'lâ, "İbn Ömer «İçkin nedir? (Neden yapılmıştır?)» diye sorunca: «Kuru üzüm ve hurmadandır» dedi" ilavesiyle nakletmiştir.[2]

١٠٦٧٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَشِيُّ ، نا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِالنُّعَيْمَانِ قَدْ شَرِبَ الْخَمْرَ ثَلاثًا ، فَأَمَرَ بِضَرْبِهِ ، فَلَمَّا كَانَ فِي الرَّابِعَةِ أُتِيَ بِهِ قَدْ شَرِبَ ، فَأَمَرَ بِهِ فَجُلِدَ ؛ فَكَانَ ذَلِكَ نَاسِخًا لِلْقَتْلِ

قلت : رواه الترمذي غير قوله : فكان ناسخا للقتل وتسمية النعيمان . رواه البزار.

10675. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre daha önce üç defa içki içen Nuaymân, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona had cezası uygulanmasını emretti. Dördüncü defa içki içip getirildiğinde bir daha had cezası uygulanmasını emretti. Bu uygulama, öldürme hükmünü nesh etmiş (kaldırmış) oldu.

★ Derim ki: Hadisi Tirmîzî "Bu, öldürme hükmünü nesh etmiş (kaldırmış) oldu" ifadesi olmaksızın ve Nuaymân ismini zikretmeden rivayet etmiştir.

Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir.[3]

١٠٦٧٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ الطَّحَّانُ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ ، قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ خَالِي ، عَنْ عَقِيلٍ ، عَنِ ابنِ شِهَابٍ أَخْبَرَهُ ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَزْهَرَ الزُّهْرِيَّ أَخْبَرَهُ ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِشَارِبٍ وَهُوَ بِخَيْبَرَ ، فَحَثَى فِي وَجْهِهِ التُّرَابَ ، " ثُمَّ أَمَرَ أَصْحَابَهُ ، فَضَرَبُوهُ بِنِعَالِهِمْ ، وَبِمَا كَانَ فِي أَيْدِيهِمْ ، حَتَّى قَالَ لَهُمْ : ارْفَعُوهُ ، فَرَفَعُوا ،

---

[1] Hadisi Ahmed (2/25-51) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Ebû Ya'la (5783) ve Ahmed (2/46) rivayet etmiştir.

[3] Hadisi Bezzâr (1562) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi İbn İshâk'tan başka kimsenin rivayet ettiğini bilmiyoruz" demiştir. Tirmîzî onun hadisini *muallak* olarak (2/330) zikretmiştir.

فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتِلْكَ سُنَّتُهُ ، ثُمَّ جَلَدَ أَبُو بَكْرٍ فِي الْخَمْرِ أَرْبَعِينَ ، ثُمَّ جَلَدَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرْبَعِينَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ ، ثُمَّ جَلَدَ ثَمَانِينَ فِي آخِرِ خِلافَتِهِ ، ثُمَّ جَلَدَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الْحَدَّ أَرْبَعِينَ ، ثُمَّ مُعَاوِيَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ثَمَانِينَ "

رواه الطبراني من رواية أبي الطاهر بن السرح, قال : وجدت في كتاب خالي ,عن عقيل وخاله عبد الرحمن بن عبد الحميد بن سالم, وهو ثقة, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10676. Abdurrahman b. Ezher ez-Zührî, babasından nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber'deyken yanına içki içen bir adam getirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun yüzüne toprak serpti. Sonra ashâbına, o adama ayakkabılarıyla ve ellerinde bulunan diğer şeylerle vurmalarını emretti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Onu kaldırın!"* buyuruncaya kadar vurmaya devam ettiler. "Onu kaldırın" deyince vurmaktan vazgeçtiler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edinceye kadar bu, onun sünneti olarak devam etti. Sonra Ebû Bekr, içkiden dolayı kırk değnek vurdurdu. Daha sonra Ömer, hilafetinin ilk sıralarında kırk değnek, hilafetinin sonlarına doğru seksen değnek vurdurdu. Sonra Osman, hilafeti sırasında kırk değnek olarak haddi uyguladı. Sonra Muaviye, seksen değnek olarak haddi uyguladı.

★ Hadisi Taberânî, Ebu't-Tâhir b. es-Serh yoluyla rivayet etmiştir ki bu zât, "Dayımın kitabında "Ukayl'dan..." buldum" diyerek (yani vicâde yoluyla) nakletmiştir. Bahsettiği dayısı, güvenilir bir ravi olan Abdurrahman b. Abdilhamîd b. Sâlim'dir. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٦٧٧ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ شَرِبَ بَصْقَةَ خَمْرٍ فَاجْلِدُوهُ ثَمَانِينَ "

رواه الطبراني, وفيه :حميد بن كريب ,و لم أعرفه .

10677. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir yudum içki bile içene seksen değnek vurunuz!"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Humeyd b. Kureyb'i tanımıyorum.

١٠٦٧٨ - حَدَّثَنَا إِدْرِيسُ بْنُ جَعْفَرٍ الْعَطَّارُ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، أنا عَمْرُو بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " جَلَدَ فِي الْخَمْرِ بِالْجَرِيدِ وَالنِّعَالِ أَرْبَعِينَ "

رواه الطبراني, وفيه: عمرو بن عبيد, وهو خبيث كذاب متروك .

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (1003) ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (1937) rivayet etmiştir.

10678. İmrân b. Husayn der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ayakkabılarla ve hurma dallarıyla kırk değnek vurdurmuştur!"

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Amr b. Ubeyd, habis, yalancı ve metruktur.[1]

١٠٦٧٩ - حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ، قَالَ : " جَلَدَ عَلِيٌّ رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ الْحَدَّ فِي الْخَمْرِ أَرْبَعِينَ جَلْدَةً بِسَوْطٍ لَهُ طَرَفَانِ "

رواه أبو يعلى ، وأبو جعفر لم يسمع من علي .

10679. Ebû Câfer (el-Bâkır) der ki: "Hz. Ali, içki içen Kureyş'ten bir adama had cezası olarak iki uçlu bir kırbaçla kırk kırbaç vurdu."

★ Hadisi Ebû Ya'la rivayet etmiştir. Ancak Ebû Câfer, Hz. Ali'den hadis işitmemiştir.[2]

(بَابُ الاسْتِنْكَاهِ)

(Kişinin Ağzında Bulunan) İçki Kokusunun Alınması

١٠٦٨٠ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى بْنِ الْحَارِثِ الْمُحَارِبِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : جَاءَ مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ إِلَى النَّبِيِّ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَرَدَّهُ ، ثُمَّ قَالَ : " اسْتَنْكِهُوهُ " فَاسْتَنْكَهُوهُ ، ثُمَّ رَجَمَهُ

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

10680. İbn Büreyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Mâiz b. Mâlik, Hz. Peygamber'in yanına geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu geri çevirdi. Sonra: *"Ağzının kokusunu alın! (yani onu sallayarak ağzının içki kokup kokmadığını öğrenin)"* buyurdu. Nitekim öyle yaptıktan sonra onu recmetti.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١٠٦٨١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ . ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، كِلاهُمَا ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي مَاجِدٍ الْحَنَفِيِّ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ بِابْنِ أَخٍ لَهُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ سَكْرَانَ ، فَقَالَ : إِنِّي وَجَدْتُ هَذَا سَكْرَانَ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (18/173) rivayet etmiştir.
[2] Hadisi Ebû Ya'la (599) rivayet etmiştir.
[3] Hadisi Bezzâr (1564) rivayet etmiştir.

: " تَرْتِرُوهُ ، وَمَزْمِزُوهُ ، وَاسْتَنْكِهُوهُ " ، قَالَ : فَتُرْتِرَ ، وَمُزْمِزَ ، وَاسْتُنْكِهَ ، فَوُجِدَ مِنْهُ رِيحُ الشَّرَابِ فَأَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ إِلَى السِّجْنِ ، ثُمَّ أَخْرَجَهُ مِنَ الْغَدِ ، ثُمَّ أَمَرَ بِسَوْطٍ فَدُقَّتْ ثَمَرَتُهُ حَتَّى أَخْنَتْ لَهُ مِخْفَقَةً ، ثُمَّ قَالَ لِلْجَلادِ : " اجْلِدْ وَأَرْجِعْ يَدَكَ ، وَأَعْطِ كُلَّ ذِي عُضْوٍ حَقَّهُ " ، فَضَرَبَهُ ضَرْبًا غَيْرَ مُبَرِّحٍ وَجَعَلَهُ فِي قُبَاءٍ وَسَرَاوِيلَ ، أَوْ قَمِيصٍ وَسَرَاوِيلَ. فذكر الحديث وقد تقدم في حد السرقة .

رواه الطبراني , وأبو ماجد ضعيف .

10681. Ebû Mâcid el-Hanefî anlatıyor: Bir adam bir yeğenini sarhoş olduğu halde Abdullah'ın yanına getirip: "Bunu sarhoşken yakaladım" dedi. Bunun üzerine Abdullah (b. Mes'ûd): "Onu sarsın, sallayın ve içki kokusunu çıkarın" dedi. Kuvvetli bir şekilde hareket ettirip sallandı; şarap kokusu hissedilince Abdullah, onun hapse atılmasını emretti. Ertesi günde onu hapisten çıkarıp bir sopa getirilmesini emretti. Sopada bulunan küçük çubuklar alındı ve kırbacın ucu eğrildi. Sonra cellâda: "Vururken elini geri çek ve her organa hakkını ver" dedi. Cellât ona çok şiddetli olmayan vuruşlarla vurdu. Ona bir kaban (veya gömlek) ve şalvar giydirdi... Hadis aslında devam ediyor. Daha önce hırsızlığın haddi bahsinde geçmişti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ebû Mâcid zayıftır.[1]

(بَابُ حَدِّ الْقَذْفِ وَمَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ)

Kazfin (İffetli Bir Kadına İftira Etmenin) Haddi ve Böyle Birşey Yapanın Âhirette Çekeceği Azap

١٠٦٨٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ أَبِي شُعَيْبٍ ، قَالا : ثنا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ قَذْفَ الْمُحْصَنَةِ يَهْدِمُ عَمَلَ مِائَةِ سَنَةٍ "

رواه الطبراني والبزار , وفيه :ليث بن أبي سليم, وهو ضعيف وقد يحسن حديثه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10682. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Muhsan (evli) iffetli bir kadına iftira etmek yüz yıllık ameli yok eder!"*

★ Hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Leys b. Ebî Süleym zayıftır. Ama hadisi hasen sayılır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] Hadis mükerrerdir (10659)

١٠٦٨٣ - وعَنْ أَبِي الْيَسَرِ أَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَائِشَةَ: " يَا عَائِشَةَ إِنَّ اللهَ قَدْ أَنْزَلَ عُذْرَكِ " . قَالَتْ : بِحَمْدِ اللَّهِ لا بِحَمْدِكَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عِنْدِ عَائِشَةَ فَبَعَثَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ فَضَرَبَهُ حَدَّيْنِ ، وَبَعَثَ إِلَى مِسْطَحٍ وَحَمْنَةَ فَضَرَبَهُمْ

رواه الطبراني, وفيه: إسماعيل بن يحيى التيمي, وهو كذاب .

10683. Ebu'l-Yusr'un bildirdiğine göre: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye: *"Ey Âişe! Yüce Allah beraatını indirdi"* deyince Âişe: "Hamd Allah'a! Sana değil!" dedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'nin yanından çıkıp Abdullah b. Ubeyy'e haber gönderdi ve ona kazf (iffetli kadına iftira) haddini iki defa uyguladı. Mistah ve Hamne'ye de haber gönderdi ve onlara da had cezası uyguladı.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan İsmâîl b. Yahyâ et-Teymî hadis uydurucusudur. [2]

١٠٦٨٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، وَأَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، قَالا : ثنا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنِ الْكَلْبِيِّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " جَلَدَهُمْ ثَمَانِينَ ثَمَانِينَ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن السائب الكلبي, وهو كذاب .

وفي مناقب عائشة حديث لابن عباس في جلدهم يوم القيامة .

10684. İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye iftira edenlerin her birine seksen değnek vurdu(rdu)."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî hadis uydurucusudur.

Âişe'nin menakıbında kıyamet günü onlara had cezası uygulanacağı hakkında İbn Abbâs'ın hadisi vardır.[3]

١٠٦٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ وَذَكَرَ عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَلَدِ الْمُتَلَاعِنَيْنِ أَنَّهُ يَرِثُ أُمَّهُ وَتَرِثُهُ أُمُّهُ وَمَنْ قَفَاهَا بِهِ جُلِدَ ثَمَانِينَ وَمَنْ دَعَاهُ وَلَدَ زِنَا جُلِدَ ثَمَانِينَ

---

[1] Hadisi Bezzâr (105) rivayet etmiş ve: "Hadisi sadece Leys'in merfû olarak naklettiğini biliyoruz. Leys'ten sadece Mûsâ b. Eymen rivayet etmiştir. Hadisi bir topluluk Ebû İshâk'tan mevkuf olarak aktarmıştır" demiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (23/124) rivayet etmiştir.

[3] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (23/163) rivayet etmiştir.

رواه أحمد من طريق ابن إسحاق قال : وذكر عمرو بن شعيب فان كان هذا تصريحا بالسماع فرجاله ثقات ، وإلا فهي عنعنة ابن إسحاق، وهو مدلس، وبقية رجاله ثقات .

10685. Amr b. Şuayb, babasından, dedesinin (Abdullah b. Amr'ın) şöyle dediğini nakletmiştir: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendi aralarında (eşine zina isnat edip de kendisinden başka şahitleri olmayan kişinin eşiyle karşılıklı yemin etmeleri olan) lian yapan eşlerin çocuğunun; annesine varis olacağı gibi annesinin de o çocuğa varis olacağına hükmetmiştir. Ayriyeten kim o kadına zina iftirası atarsa veya o çocuğa "veledi zina" diye hitap ederse seksen değnek vurulmasına hükmetmiştir.

★ Hadisi Ahmed, İbn İshâk kanalıyla rivayet etmiştir. Amr b. Şuayb'ı zikretmiştir ki, eğer bununla açıkça hadisi işittiğini kastediyorsa hadisin ravileri, güvenilir kimselerdir. Değilse bu, İbn İshâk'ın *an'ane* yoluyla rivayet ettiği hadistir. Zira İbn İshâk müdellistir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٦٨٦ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لا حَدَّ إِلا فِي اثْنَتَيْنِ : رَجُلٌ نُفِيَ مِنْ أَبِيهِ ، أَوْ قَذَفَ مُحْصَنَةً " رواه الطبراني، والقاسم لم يسمع من جده عبد الله، ولكن رجاله ثقات .

10686. Abdullah b. Mes'ûd: "Sadece iki şeyde had cezası vardır: Kişinin babasının nesebinden çıkarılması ve iffetli bir kadına (zina ettiğine dair) iftira edilmesi" demiştir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Kâsım, dedesi Abdullah'tan (hadis) işitmemiştir. Lakin ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٦٨٧ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ ، قَالَ : شَهِدَ أَبُو بَكْرَةَ ، وَنَافِعٌ ، وَشِبْلُ بْنُ مَعْبَدٍ عَلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، أَنَّهُمْ نَظَرُوا إِلَيْهِ كَمَا يُنْظَرُ إِلَى الْمِرْوَدِ فِي الْمَكْحَلَةِ ، فَجَاءَ زِيَادٌ ، فَقَالَ عُمَرُ : " جَاءَ رَجُلٌ لا يَشْهَدُ إِلا بِحَقٍّ " ، فَقَالَ : رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَبِيحًا وَابْتِهَارًا ، قَالَ : " فَجَلَدَهُمْ عُمَرُ الْحَدَّ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10687. Ebû Osmân en-Nehdî der ki: Ebû Bekre, Nafi' ve Şibl b. Ma'bed, (üçü birlikte) Muğîre b. Şu'be aleyhine sürme milinin sürmeliğe girdiği gibi (zina ettiğine dair) gördüklerine şahitlik ettiler. Bu arada Ziyâd geldi. Hz. Ömer: "Sadece hak (doğru) şahitlik yapan bir adam

---

1 Hadisi Ahmed (7028) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8933) rivayet etmiştir.

geldi" dedi. Ziyâd: "Beni şaşırtan kötü bir görüntü gördüm" deyince Ömer, onlara iftira haddi uyguladı.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابٌ فِيمَنْ قَذَفَ ذِمِّيًا)

Zimmîye İftira Edenin Durumu

١٠٦٨٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ سَعْدٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِحْصَنٍ ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ ، عَنْ مَكْحُولٍ ، عَنْ وَاثِلَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَذَفَ ذِمِّيًّا حُدَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِسِيَاطٍ مِنْ نَارٍ " ، فَقُلْتُ لِمَكْحُولٍ : مَا أَشَدُّ مَا يُقَالُ ، قَالَ : يُقَالُ لَهُ : " يَا ابْنَ الْكَافِرِ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن محصن العكاشي, وهو متروك .

10688. Vâsile'nin bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim bir zimmîye zina iftirasında bulunursa kıyamet günü ateşten kırbaçla ona had uygulanır."* Mekhul'e: "Bu konuda söylenen en kötü söz nedir?" diye sorunca: "Ona «Ey kâfirin evladı!» denilmesidir" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Mihsan el-Ukkâşî metruktur.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّاحِرِ)

Sihirbaz Hakkında

١٠٦٨٩ – حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الصُّورِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، " أَنَّ جَارِيَةً لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَحَرَتْهَا ، فَاعْتَرَفَتْ بِهِ عَلَى نَفْسِهَا ، فَأَمَرَتْ حَفْصَةُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ زَيْدٍ ، فَقَتَلَهَا ، فَأَنْكَرَ ذَلِكَ عَلَيْهَا عُثْمَانُ ، فَأَتَاهُ عَبْدُ اللَّهِ ، فَقَالَ : إِنَّهَا سَحَرَتْهَا وَاعْتَرَفَتْ بِهِ ، وَكَانَ عُثْمَانُ أَنْكَرَ عَلَيْهَا مَا فَعَلَتْ دُونَ السُّلْطَانِ "

رواه الطبراني من رواية إسماعيل بن عياش, عن المدنيين, وهي ضعيفة, وبقية رجاله ثقات .

10689. İbn Ömer anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hafsa'nın bir cariyesi Hafsa'ya sihir yaptı ve ona sihir yaptığını itiraf etti. Bunun üzerine Hafsa, Abdurrahman b. Zeyd'e cariyeyi

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (22/57) rivayet etmiştir. Muhammed b. Mihsan yalancıdır.

öldürmesini emretti; Abdurrahman da cariyeyi öldürdü. Bunun üzerine Hz. Osmân, Hafsa'nın bu yaptığını uygun bulmadı.

Abdullah (b. Ömer), Osmân'ın yanına geldi ve o cariyenin Hafsa'ya sihir yaptığını itiraf ettiğini söyledi. Osmân, Hafsa'nın, hâkime müracaat etmeden öyle bir şey yapmasını uygun bulmamıştı (yani cezayı uygulamak fertlerin işi değil hâkimin işidir).

★ Hadisi Taberânî, İsmâîl b. Ayyâş'ın Medinelilerden rivayetiyle aktarmıştır. Bu kanal zayıftır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٦٩٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَبِي ، ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ ، قَالُوا : ثنا جَرِيرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عُقْبَةَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : " كَانَ رَجُلٌ يَدْخُلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَعَقَدَ لَهُ عُقَدًا فَوَضَعَهُ فِي بِئْرِ رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ ، فَأَتَاهُ مَلَكَانِ يَعُودَانِهِ ، فَقَعَدَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِهِ وَالآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيْهِ ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا : أَتَدْرِي مَا وَجَعُهُ ؟ قَالَ : فُلانٌ الَّذِي يَدْخُلُ عَلَيْهِ عَقَدَ لَهُ عُقَدًا فَأَلْقَاهُ فِي بِئْرِ فُلانٍ الأَنْصَارِيِّ ، فَلَوْ أُرْسِلَ رَجُلٌ ، وَأَخَذَ الْعُقَدَ لَوَجَدَ الْمَاءَ قَدِ اصْفَرَّ " ، قَالَ : " فَبَعَثَ رَجُلا فَأَخَذَ الْعُقَدَ فَحَلَّهَا فَبَرَأَ ، وَكَانَ الرَّجُلُ بَعْدَ ذَلِكَ يَدْخُلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَذْكُرْ لَهُ شَيْئًا مِنْهُ وَلَمْ يُعَاتِبْهُ عَلَيْهِ السَّلامُ "

10690. Zeyd b. Erkam anlatıyor: Devamlı Hz. Peygamber'in yanına gelen bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) birkaç düğüm atıp (sihir yapıp) Ensar'dan bir adamın kuyusuna attı. (Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu sihirden dolayı rahatsızlanınca) kendisini ziyaret etmek üzere yanına iki melek geldi. Bu meleklerden bir tanesi başucunda, diğeri ayaklarının yanında oturdu. Meleklerden biri: "Hastalığının ne olduğunu biliyor musun?" diye sorunca diğeri: "Bir süredir yanına giren o adam sihir yapıp, Ensar'dan birisinin kuyusuna atmıştır. Birini gönderse suyun sarardığını görecektir" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam göndererek (sihir yapılan) o düğümleri kuyudan çıkarıp çözdü. Böylece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iyileşti. Daha sonra o adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona bu yaptığından dolayı bir şey söylemedi ve onu azarlamadı.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (23/187) rivayet etmiştir.

١٠٦٩١ - وفي رواية قال : حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أَبو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَبو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حَيَّانَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : " سَحَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ ، فَاشْتَكَى لِذَلِكَ أَيَّامًا ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : إِنَّ رَجُلا مِنَ الْيَهُودِ سَحَرَكَ ، عَقَدَ لَكَ عُقَدًا ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَاسْتَخْرَجَهَا فَجَاءَ بِهَا فَجَعَلَ كُلَّمَا حَلَّ عُقْدَةً وَجَدَ لِذَلِكَ خِفَّةً. فذكر نحوه

قلت : رواه النسائي باختصار .

رواه الطبراني بأسانيد ورجال أحدها رجال الصحيح . وقد تقدمت قصة عائشة مع جاريتها في الطب .

10691. Başka bir rivayette Zeyd b. Erkam der ki: Yahudilerden bir adam, Hz. Peygamber'e sihir yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bundan dolayı birkaç gün hasta kaldı. Bu arada yanına Cibril gelip: "Yahudilerden bir adam birkaç düğüm atarak sana sihir yaptı" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu çıkarmak üzere Hz. Ali'yi gönderdi; o düğümleri (sihri) çıkardı. Düğümlerden her birini çözdüğünde biraz daha iyileştiğini hissediyordu.... Hadis, önceki gibi devam ediyor.

Derim ki: Nesâî, bu hadisi kısa metniyle irad etmiştir.

★ Hadisi Taberânî, birkaç senedle rivayet etmiştir. Bir tanesinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Daha önce Tıp bahsinde Hz. Âişe'nin cariyesiyle ilgili kıssası geçmişti. [1]

(بَابٌ فِيمَنْ جَلَدَ حَدًّا فِي غَيْرِ حَدٍّ)

Had Cezası Gerekmeyen Durumlarda Şer'î Ceza Uygulamak

١٠٦٩٢ - عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ جَلَدَ حَدًّا فِي غَيْرِ حَدٍّ فَهُوَ مِنَ الْمُعْتَدِيْنَ"

رواه الطبراني, وفيه :محمد بن الحسين القضاض, والوليد بن عثمان خال مسعر, ولم أعرفهما, وبقية رجاله ثقات .

10692. Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim had cezası gerekmeyen bir şeyde had cezası uygularsa haksızlık yaparak aşırıya gitmiş olur"* buyurdu.

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (5016) rivayet etmiştir. Bak. en-Neseî (7/112-113)

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. el-Hüseyn el-Feddâd ve Mis'er'in dayısı Velîd b. Osmân'ı tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ التَّعْزِيْرُ بِالْكَلَامِ)

Sözle Tazir (Kınama Cezası)

١٠٦٩٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، ثنا عَامِرُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : قَالَ سَعْدٌ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسِيرَةٍ ، وَمَعَنَا شَيْءٌ مِنْ تَمْرٍ ، فَقَالَ لِي صَفْوَانُ : أَطْعِمْنِي هَذَا التَّمْرَ ، فَقُلْتُ : إِنَّهُ تَمْرٌ قَلِيلٌ ، وَلَسْتُ آمَنُ أَنْ يَدْعُوَ بِهِ ، فَإِذَا نَزَلُوا أَكَلْتَ مَعَهُمْ ، فَقَالَ : أَطْعِمْنِي فَقَدْ أَهْلَكَنِي الْجُوعُ ، وَذَكَرَ مَا بَلَغَ مِنْهُ ، فَأَبَيْتُ ذَلِكَ عَلَيْهِ ، فَعَرْقَبَ الرَّاحِلَةَ الَّتِي عَلَيْهَا التَّمْرُ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ الرَّسُولَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " قُولُوا لِصَفْوَانَ فَلْيَذْهَبْ " قَالَ : فَلَمْ يَبِتْ تِلْكَ اللَّيْلَةَ يَطُوفُ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَتَى عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَقَالَ : أَيْنَ أَذْهَبُ ؟ أَذْهَبُ إِلَى الْكُفْرِ ؟ فَأَتَى عَلِيٌّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ ، فَقَالَ : " قُولُوا لِصَفْوَانَ فَلْيَلْتَحِقْ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10693. Sa'd anlatıyor: Bir yolculukta Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) beraber bulunuyorduk, yanımızda biraz hurma vardı. Safvân: "Bu hurmadan bana ver, yiyeyim!" dedi. Ben: "Bu hurma azdır. Üstelik hurmayı istemeyeceğinden de emin değilim! Mola verdikleri zaman herkesle birlikte yersin!" dedim. Safvân: "Bana yedir! Zira açlık beni helak edecek!" deyip maruz kaldığı açlığın boyutunu anlattı. Buna rağmen ona hurma vermeyi reddettim. Bunun üzerine Safvân, üzerinde hurma yükü bulunan devenin dizlerinin damarlarını keserek sakatladı. Bu durum Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca: *"Safvân'a söyleyin gitsin!"* buyurdu. Safvân, o gece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbını dolaşmaktan uyumadı. En son Ali'nin yanına gelip: "Nereye gideyim? Küfre mi döneyim?" dedi. Bunun üzerine Ali, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip durumu haber verince: *"Safvân'a söyleyin gelsin!"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ لاَ تَعْزِيْرُ عَلَى أَهْلِ الْمُرُوءَةِ وَالكِرَامِ وَنَحْوَهُمَا)

Mert, Cömert ve Benzerlerine Tazir Yapılmaması Gerekir

١٠٦٩٤ - دثَنَا أحْمَدُ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا بِشْرُ بْنُ عُبَيْدٍ الدَّارِسِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الْعَتَكِيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَجَاوَزُوا لِلسَّخِيِّ عَنْ ذَنْبِهِ ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْخُذُ بِيَدِهِ عِنْدَ عَثْرَتِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: بشر بن عبيد الله الدارسي, وهو ضعيف .

10694. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cömerdin hatasını bağışlayın! Çünkü o, düşeceği zaman, Allah onun elinden tutar!"*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Bişr b. Ubeydillah ed-Dârisî zayıftır.[1]

١٠٦٩٥ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ أيضا قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَقِيلُوا ذَوِي الْهَيْئَاتِ زَلاتِهِمْ "

رواه الطبراني ,عن محمد بن عاصم, عن عبد الله بن محمد بن يزيد الرفاعي, و لم أعرفهما, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10695. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Âl-i cenap kimselerin hatalarını görmezden gelin!"*

★ Hadisi Taberânî, Muhammed b. Âsım'dan, o da Abdullah b. Muhammed b. Yezîd er-Rifâî'den rivayet etmiştir. Bu iki raviyi tanımıyorum. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٦٩٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَةَ الْمِصِّيصِيُّ أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرِ بْنِ مَرْوَانَ الْفِلَسْطِينِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " تَجَافُوا عَنْ عُقُوبَةِ ذِي الْمُرُوءَةِ ، إِلا فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

قلت : فذكر الحديث وهو بتمامه في باب زيارة القبور .

رواه الطبراني في الصغير, وفيه :محمد بن كثير بن مروان الفهري, وهو ضعيف .

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (1221) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi A'meş'ten sadece Muhammed b. Humeyd rivayet etti. Bişr, hadisi rivayette tek kaldı" demiştir.

10696. Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın hadlerinden bir haddi uygulamak hariç, âl-i cenap kimselerin hatalarını bağışlayın!"*

Derim ki: Hadisin tamamı, Kabir Ziyareti bahsinde yer almıştır.

★ Hadisi Taberânî, *M. es-Sağîr*'de rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Kesîr b. Mervân el-Fihrî zayıftır.

١٠٦٩٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْحَدْعَانِيُّ ، قال : ثنا تَمِيمُ بْنُ عِمْرَانَ الْقُرَشِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الْمَكِّيِّ ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَجَافُوا عَنْ ذَنْبِ السَّخِيِّ ، فَإِنَّ اللَّهَ آخِذٌ بِيَدَيْهِ كُلَّمَا عَثَرَ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه : جماعة لم أعرفهم .

10697. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cömerdin hatasını bağışlayın! Çünkü cömert, ne zaman düşecek olsa, Allah onun elinden tutar!"*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde tanımadığım raviler bulunmaktadır.[1]

١٠٦٩٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو يُوسُفَ الْقَلُوسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الرُّومِيُّ الْبَاهِلِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ الطَّائِفِيُّ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنْ طَاوُسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " أَنَا الشَّاهِدُ عَلَى اللَّهِ أَنْ لا يَعْثُرَ عَاقِلٌ إِلا رَفَعَهُ ، ثُمَّ لا يَعْثُرَ إِلا رَفَعَهُ ، ثُمَّ لا يَعْثُرَ إِلا رَفَعَهُ ، حَتَّى يَصِيرَ إِلَى الْجَنَّةِ" رواه الطبراني في الصغير والأوسط وإسناده حسن .

10698. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ben Allah adına şahidim (ahit veriyorum)! Akıllı ne zaman düşecek olursa; Allah onu kaldırır! Yine düşecek olursa tekrar kaldırır! Bir daha düşecek olursa tekrar kaldırır! Üstelik bu durum, o Cennet'e girinceye kadar devam eder!"*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiştir. Senedi hasendir.[1]

---

[1] Hadisi Harâitî, *el-Mekârimu'l-Ahlâk*'ta (282; *Müntehab el-Hâfız es-Selefî*) İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cömerdin hatasını bağışlayın! Çünkü cömert, ne zaman düşecek olsa, Allah onun elinden tutar!"* ifadesiyle rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Leys b. Ebî Süleym zayıftır.

١٠٦٩٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، قال: نا إِسْحَاقُ بْنُ زَيْدٍ الْخَطَّابِيُّ، قال: نا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي دَاوُدَ، قال: ثنا الْمُثَنَّى أَبُو حَاتِمٍ الْعَطَّارُ، قال: نا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَيْزَارِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "أَقِيلُوا الْكِرَامَ عَثَرَاتِهِمْ"

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات.

10699. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Civanmert insanların hatalarını bağışlayın!"*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ النَّهْيِ عَنْ إِقَامَةِ الْحُدُودِ فِي الْمَسَاجِدِ)

Hadlerin Mescilerde Uygulanmasının Yasaklanması

١٠٧٠٠ - أَخْبَرَنَا صَالِحُ بْنُ مُعَاذٍ أَبُو يُونُسَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ وَاقِدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ تُقَامَ الْحُدُودُ فِي الْمَسَاجِدِ"

رواه البزار، وفيه: الواقدي، وهو ضعيف لتدليسه، وقد صرح بالسماع، وقد صرح بالتحديث.

10700. Nâfi' b. Cubeyr b. Mut'im, babasından nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hadlerin mescitlerde uygulanmasını yasaklamıştır.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Vâkıdî tedlis yaptığı için zayıf sayılmıştır. Ama burada hocasından açıkça işittiğini belirtmiştir.[2]

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (852) rivayet etmiştir. Taberânî'nin hocası Muhammed b. Abdirrahman b. Muhammed b. Mansûr el-Basrî'nin biyografisi yapılmamıştır. Bak. Elbânî, *Daîfu'l-Câmi'is-sağîr* (1402)

[2] Hadisi Bezzâr (1565) rivayet etmiş ve: "Bu sened, bu hadisin en hasen isnâdıdır. Bununla birlikte sahih bir kanalla muttasıl olarak geldiğini bilmiyoruz (sanmıyoruz). Çünkü ilim ehlinden bir kısmı Muhammed b. Ömer el-Vâkidî hakkında menfi görüş bildirdi" demiştir.

كِتَابُ الدِّيَاتِ

DİYETLER KİTABI

(بَاب الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ)

Müslümanların Kanları Birbirine Denk Sayılır

١٠٧٠١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ شَيْبَةَ ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الأُمَوِيُّ ، ثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ ، لا يَخُونُهُ ، وَلا يَخْذُلُهُ ، الْمُسْلِمُونَ يَدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ ، تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ ، وَيَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ "

رواه الطبراني في الأوسط وقال : لم يروه عن إبراهيم بن نافع إلا القاسم بن أبي الزناد, و لم أجد لأبي الزناد ابنا اسمه القاسم وإنما اسمه أبو القاسم, بن أبي الزناد, والله أعلم .

10701. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Müslüman, asla kardeşine zulmetmez, onu kendi başına terk etmez. Müslümanlar başkalarına karşı birbirlerine yardım ederler. Müslümanların kanları birbirine denktir. Müslümanların en zayıfları eman verdiği (himayesine birini aldığı) zaman bütün Müslümanlar buna uyarlar!"*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve: "Bu hadisi İbrâhîm b. Nâfi'den sadece Kâsım b. Ebi'z-Zinâd rivayet etmiştir. Ebu'z-Zinâd'ın Kâsım adında bir oğlunun olduğunu bulamadım. Ancak adı Ebu'l-Kâsım b. Ebi'z-Zinâd olan bir oğlu vardır. Allah en doğrusunu bilir" demiştir.

(بَابُ لاَ يَجْنِي أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ , وَلاَ يُؤْخَذُ أَحَدٌ بِجَرِيْرَةِ غَيْرِهِ)

Hiç Kimse Başkasının Suçunu Yüklenmez ve Hiç Kimse Başkasının İşlediği Suçtan Sorumlu Olamaz

١٠٧٠٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنِ الأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي يَرْبُوعٍ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُهُ وَهُوَ يُكَلِّمُ النَّاسَ يَقُولُ " يَدُ الْمُعْطِي الْعُلْيَا أُمَّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتَكَ وَأَخَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ فَأَدْنَاكَ . قَالَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ

هَؤُلَاءِ بَنُو ثَعْلَبَةَ بْنِ يَرْبُوعٍ الَّذِينَ أَصَابُوا فُلَانًا. قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا لَا تَجْنِي نَفْسٌ عَلَى أُخْرَى " رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10702. Eş'as b. Süleym, babasından, Yarbû' oğullarından bir adamın şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim; -insanlarla konuşuyordu- şöyle buyurduğunu işittim: *"Veren el (alan elden) üstündür! (Verdiğin zaman) annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine sonra yakın akrabalarına (infakta bulun)."* Bir adam: "Ya Resûlallah! Bunlar Benî Sa'lebe b. Yarbu'dandır! Bunlar falanı öldürmüşlerdi" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dikkat edin! Hiç kimse başkasının günahını üstlenmez!"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٧٠٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو النَّضْرِ عَنْ رَجُلٍ كَانَ قَدِيمًا مِنْ بَنِي تَمِيمٍ كَانَ فِي عَهْدِ عُثْمَانَ رَجُلًا يُخْبِرُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ لَقِيَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اكْتُبْ لِي كِتَابًا أَنْ لَا أُؤَاخَذَ بِجَرِيرَةِ غَيْرِي. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّ ذَلِكَ لَكَ وَلِكُلِّ مُسْلِمٍ "

رواه أحمد, وفيه: رجل لم يسم, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10703. Ebu'n-Nadr, Benû Temîm'den olan bir adamdan nakletmiştir: Hz. Osmân zamanında bir adam, babasının Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) karşılaştığını ve: "Ya Resûlallah! Başkasının işlediği suçtan sorumlu kılınmamam için bana yazı yaz!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu durum, hem senin, hem de her Müslüman için geçerlidir"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde adı zikredilmeyen bir ravi bulunmaktadır. Diğer ravileri, *Sahîh*in ravileridir.

١٠٧٠٤ – حَدَّثَنَا عَلِيٌّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ أَبِي خِدَاشٍ الْمَوْصِلِيُّ ، قَالَ : نا عَمِّي أَبُو هَاشِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي خِدَاشٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مِحْصَنٍ ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ : " لَا تَرْتَدُّوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ ، لَا يُؤْخَذُ الرَّجُلُ بِجَرِيرَةِ أَخِيهِ وَلَا بِجَرِيرَةِ أَبِيهِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن محصن, وهو متروك .

10704. Huzeyfe b. el-Yemân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Veda Haccında şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra (İslam'ı*

bırakıp) küfre dönerek birbirinizin boynunu vurmayın! Bir kişi kardeşinin suçundan veya babasının suçundan sorumlu kılınmaz!"

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Mihsan, metruktur.

١٠٧٠٥ – حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ ، وَلا يُؤْخَذُ الرَّجُلُ بِجَرِيرَةِ أَبِيهِ ، وَلا بِجَرِيرَةِ أَخِيهِ " رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

10705. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Veda Haccında şöyle buyurmuştur: *"Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirler olmayın! Bir kişi kardeşinin suçundan veya babasının suçundan sorumlu tutulmaz!"*

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٧٠٦ – حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا أَبِي ، ثنا الْحُرُّ بْنُ حُصَيْنٍ ، حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُرِّ ، أَنَّ أَبَاهُ مَالِكًا ، وَعَمَّيْهِ قَيْسًا ، وَعُبَيْدًا ابْنَي الْخَشْخَاشِ ، أَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَشَكَوْا إِلَيْهِ إِغَارَةَ رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَمِّهِمْ عَلَى النَّاسِ ، فَكَتَبَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَالِكٍ ، وَعُبَيْدٍ ، وَقَيْسٍ بَنِي الْخَشْخَاشِ ، إِنَّكُمْ آمِنُونَ مُسْلِمُونَ عَلَى دِمَائِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ ، لا تُؤْخَذُونَ بِجَرِيرَةِ غَيْرِكُمْ ، وَلا يَجْنِي عَلَيْكُمْ إِلا أَيْدِيكُمْ " رواه الطبراني وهو مرسل وبقية رجاله ثقات .

10706. Husayn b. Ebi'l-Hurr nakletmiştir: Husayn'ın babası Mâlik ve amcaları Kays b. el-Haşhâş ile Ubeyd b. el-Haşhâş, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip amcaoğullarından birinin insanlara gece baskın yaptığından şikâyet ettiler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Bu, Allah'ın resûlü Muhammed'den Mâlik, Ubeyd ve Kays b. el-Haşhaş'a yazdığı yazısıdır. Sizler mallarınız ve canlarınızdan dolayı emniyettesiniz. Sizler başkalarının işlediği suçtan sorumlu değilsiniz! Siz ancak kendi işlediğiniz suçtan sorumlu olursunuz!"* diye bir yazı yazdı.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Hadis mürseldir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

---

[1] Hadisi Bezzâr rivayet (1519-1520) etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (19/293) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِي حُرْمَةِ دِمَاءِ الْمُسْلِمِيْنَ)

Müslümanların Kanlarını Akıtmanın Haram Oluşu

١٠٧٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا رَبِيعَةُ بْنُ كُلْثُومٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِي غَادِيَةَ الْجُهَنِيِّ قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْعَقَبَةِ فَقَالَ " يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ إِلَى أَنْ تَلْقَوْا رَبَّكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا أَلاَ هَلْ بَلَّغْتُ قَالُوا نَعَمْ. قَالَ اللَّهُمَّ اشْهَدْ . ثُمَّ قَالَ أَلاَ لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ "

10707. Ebû Ğâdiye el-Cüheni bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Akabe günü bize hitap edip şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Bilin ki, rabbinize kavuşacağınız kıyamet gününe kadar kanlarınız, mallarınız, birbirinize, bu ayınızda, bu beldenizde şu gününüz nasıl haramsa öylece haramdır, mukaddestir."* Sonra: *"Tebliğ ettim mi?"* diye sordu. Sahabe: "Evet tebliğ ettin" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Şahit ol!"* dedikten sonra: *"Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere dönüşmeyin"* buyurdu.[1]

١٠٧٠٨ - وفي رواية قال : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ وَعَفَّانُ قَالاَ حَدَّثَنَا رَبِيعَةُ بْنُ كُلْثُومٍ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَبَا غَادِيَةَ يَقُولُ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَقُلْتُ لَهُ بِيَمِينِكَ قَالَ نَعَمْ. قَالاَ جَمِيعاً فِي الْحَدِيثِ وَخَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْعَقَبَةِ. فذكر الحديث

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح , وله طرق في الفتن, وتقدمت له طرق في الخطب في الحج وطرق في الفتن

10708. Başka bir rivayette Ebû Ğâdiye der ki: Ben, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat ettim. (Ravi) Ebû Saîd'in rivayetinde: Ona: "Sağ elinle mi biat ettin?" diye sordum: "Evet" dedi. İki ravi de: "Akabe günü bize hitap etti" ifadesini vermiştir.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Hadisin Fitneler bahsinde farklı kanalları vardır. Daha önce Hacda (okunan) Hutbeler ile Fitneler bahsinde geçmişti.[2]

---

[1] Hadisi Ahmed (4/76) rivayet etmiştir. Bu hadis bir sonraki hadisle ilişkilidir.

[2] Hadisi Ahmed (5/68) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِيمَنْ حَضَرَ قَتْلَ مَظْلُومٍ أَوْ عُقُوبَتَهُ)

Bir Mazlumun Öldürülmesi veya Cezalandırılması Esnasında Hazır Bulunmak

١٠٧٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحَارِثِ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " لاَ يَشْهَدَنَّ أَحَدُكُمْ قَتِيلاً لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ قُتِلَ ظُلْماً فَيُصِيبَهُ السَّخَطُ "

رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال : " فعسى أن يقتل مظلوما فتنزل السخطة عليهم فتصيبه معهم " .

وفيه: ابن لهيعة ,وحديثه حسن وفيه ضعف, وبقية رجالهما رجال الصحيح .

10709. Ashâbdan olan Haraşe b. el-Hâris'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizden biriniz bir kişinin öldürülmesini seyretmesin! Zira haksız yere öldürülmüş olursa kendisine de Allah'ın öfkesi isabet eder!"*

★ Hadisi Ahmed ve *"O kişi mazlum olduğu halde öldürülürse Allah'ın gazabı iner ve onu öldürenlerle birlikte o kişiye de isabet eder!"* ifadesiyle Taberânî rivayet etmiştir. Ravilerden İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٧١٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا جَنْدَلُ بْنُ وَالِقٍ ، ثنا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ أَسَدِ بْنِ عَطَاءٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا يَقِفَنَّ أَحَدُكُمْ مَوْقِفًا يُقْتَلُ فِيهِ رَجُلٌ ظُلْمًا ، فَإِنَّ اللَّعْنَةَ تَنْزِلُ عَلَى مَنْ حَضَرَ حِينَ لَمْ يَدْفَعُوا عَنْهُ ، وَلا يَقِفَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ مَوْقِفًا يُضْرَبُ فِيهِ أَحَدٌ ظُلْمًا ، فَإِنَّ اللَّعْنَةَ تَنْزِلُ عَلَى مَنْ حَضَرَهُ حِينَ لَمْ يَدْفَعُوا عَنْهُ "

رواه الطبراني, وفيه :أسد بن عطاء, قال الأزدي : مجهول ومندل وثقه أبو حاتم وغيره وضعفه أحمد وغيره, وبقية رجاله ثقات .

10710. İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz, bir kişinin haksız yere öldürüldüğü yerde bulunmasın! Çünkü orada bulunanlar mazlumu savunmadıkları zaman o yerde bulunanların üzerine lanet iner! Aynı şekilde biriniz, bir kişinin haksız yere dövüldüğü yerde bulunmasın! Çünkü orada bulunanlar onu savunmadıkları zaman o yerde bulunanların üzerine lanet iner!"*

---

[1] Hadisi Ahmed (4/167) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (4181) rivayet etmiştir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Esed b. Atâ için Ezdî: "Meçhuldür" demiştir. Mendel'i ise, Ebû Hâtim ve başkası güvenilir saymış, Ahmed ve başkası zayıf addetmiştir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابٌ فِيمَنْ أَمِنَهُ أَحَدٌ عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ)

Eman Verdiği Bir Kişiyi Öldürenin Durumu

١٠٧١١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عِيسَى الْقَارِئُ أَبُو عُمَرَ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا السُّدِّيُّ عَنْ رِفَاعَةَ الْقِتْبَانِيِّ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى الْمُخْتَارِ فَأَلْقَى لِي وِسَادَةً وَقَالَ لَوْلاَ أَنَّ أَخِي جِبْرِيلَ قَامَ عَنْ هَذِهِ لأَلْقَيْتُهَا لَكَ. قَالَ فَأَرَدْتُ أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ فَذَكَرْتُ حَدِيثاً حَدَّثَنِيهِ أَخِي عَمْرُو بْنُ الْحَمِقِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" أَيُّمَا مُؤْمِنٍ أَمَّنَ مُؤْمِناً عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ فَأَنَا مِنَ الْقَاتِلِ بَرِيءٌ " قلت : روى له ابن ماجة" من أمن رجلا على دمه فقتله فإنه يحمل لواء غدر يوم القيامة " رواه أحمد والطبراني ورجاله ثقات .

10711. Rifâa el-Kitbânî anlatıyor: Muhtâr(-ı Sekafî)'nin yanına girdim; bana bir yastık uzattı ve: "Kardeşim Cibrîl bu yastığın üzerinden kalkmamış olsaydı sana uzatmazdım!" dedi. Böyle deyince boynunu vurmak istedim. Fakat o esnada kardeşim Amr b. el-Hamik'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği bir hadisi hatırladım. Amr b. el-Hamik, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletti: *"Bir mümin, başka bir mümine güvence verdikten sonra onu öldürürse, ben o katilden beriyim! (uzağım)"*

★ Derim ki: İbn Mâce onun: *"Bir kişi, bir adama güvence verdikten sonra onu öldürürse, kıyamet gününde vefasızlık (gadir) bayrağı taşır!"* ibaresiyle bir hadisini rivayet etmiştir.

★ Hadisi Ahmed ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٧١٢ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَرَجِ أَبُو يَعْلَى الرُّخَّجِيُّ ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنَا مِهْرَانُ بْنُ أَبِي عُمَرَ ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادٍ الْقِتْبَانِيِّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " مَنْ آمَنَ رَجُلا عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ فَأَنَا بَرِيءٌ مِنَ الْقَاتِلِ ، وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِرًا "

رواه الطبراني بأسانيد كثيرة وأحدها رجاله ثقات .

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11675) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Ahmed (5/223-224-437) rivayet etmiştir.

10712. Amr b. el-Hamik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kişi, bir adama güvence verdikten sonra onu öldürürse, öldürülen kâfir olsa da ben katilden beriyim! (uzağım)"*

★ Hadisi Taberânî birçok senedle rivayet etmiştir. Birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٧١٣ – وعَنْ رِفَاعَةَ أَنَّ صَاحِباً لَهُ قَالَ : لَوْ انطَلَقْنَا إِلى الْمُخْتَارِ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ فَإِنَّهُ يَدْعُو إِلى نَصْرِ أَهْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْطَلَقْنَا فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَهْوِي إِلَيْهِ فِي الخَوَرْنَق وَهُوَ جَالِسٌ فَقَالَ : أَلاَ أُرِيْكُم سَيْفاً فَدَعَا بِسَيْفٍ فِي عِلاَقٍ عَلَيْهِ ثَلاَثَةَ أَسْرُاجٍ وَانْتَضَى السَّيْفُ فَجَرَى الخَاتَمُ إِلَي أَدْنَاهِ ثُمَّ رَجَعَ الخَاتَمُ إِلَى قَائِمِ السَّيْفِ فَأَخَذَهُ فَجَعَلَهُ فِي إِصْبَعِهِ فَقُلْتُ : سَاحِرٌ واللهِ فَأَهْوَيْتُ إِلَى قَائِمِ السَّيْفِ فَذَكَرْتُ كَلِمَةَ سُلَيْمَانَ بْنِ مِسْهَرٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " إِذَا أَمِنَكَ الرَّجُلُ فَلا تَقْتُلْهُ "

رواه الطبراني وقال : هكذا رواه أبو مسهر, عن سليمان بن مسهر, وهو وهم والصواب ما رواه السدي وغيره, عن رفاعة, عن عمرو بن الحمق, ورواه أيضا عبد الله بن ميسرة الحارثي الواسطي ,عن أبي عكاشة, عن رفاعة فوهم في إسناده وهو هذا الآتي .

10713. Rifâa'nın bildirdiğine göre bir arkadaşı ona: "Muhtâr b. Ubeyd (es-Sekafî)'nin yanına gitsek, zira o, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ehl-i Beyt'ine yardım etmeye çağırıyor" dedi. Böylece onun yanına gittik, (Irak'ta bir saray olan) Havarnak'ta oturuyorken onun yanına girdiğimizde: "Size bir kılıç göstereyim mi?" deyip üç örgülü bir kılıf içinde bulunan bir kılıç getirtti. Kılıcı (kınından) çekince (parmağındaki) yüzük kının içine kaçtı; fakat tekrar (kendiliğinden) kılıcın sapına çıktı. Yüzüğü alıp parmağına takınca (içimden): "Vallahi, bu bir sihirbazdır!" deyip elimi kılıcıma uzatmaya niyet ettim. Ancak Süleymân b. Misher'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği: *"Bir insan sana güvenirse onu öldürme!"* hadisini hatırladım.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş ve: "Ebû Misher, Süleymân b. Misher'den bu şekilde rivayet etmiştir. Ancak burada bir yanılgı vardır. Zira doğru olan Süddi'nin ve diğerlerinin Rifâa'dan, onun da Amr b. el-Hamik'ten rivayet ettiğidir. Diğer taraftan bunu Abdullah b. Meysere el-Harisî el-Vasitî, Ebû Ukkâşe'den, o da Rifaa'dan rivayet etmiştir. Böylece senedinde yanılmıştır. Sözkonusu rivayet, bir sonraki hadistir.

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (38) rivayet etmiştir. Bak. *S. es-Sahîha* (441)

١٠٧١٤ - وعَنْ أبِي عُكَّاشَةَ أنَّ رِفاعَةَ البَجَلِيَّ دَخَلَ عَلَى الْمُخْتَارِ بْنُ أبِي عُبَيْدٍ فقَالَ لَهُ المُخْتَارُ : انْصَرَفَ عَنِّي جِبْرِيلُ آنفاً قَالَ رِفَاعَةَ : فَذَكَرْتُ حَدِيثًا حَدَّثَنِيْهِ رِفَاعَةَ بْن صُرَدٍ أن النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " أَيُّمَا رَجُلٍ أمِنَ رَجُلاً عَلَى دَمِهِ فَلا يَقْتُلْهُ "

قَالَ رِفاعَةُ : وَقَدْ كُنتُ أَمَّنْتُهُ عَلَى دَمِهِ فَلَوْلا ذَلِكَ لَحَزَزْتُ رَأْسَهُ

رواه الطبراني , وحكم على عبد الله بن ميسرة بالوهم فيه .

10714. Ebû Ukkâşe bildiriyor: Rifâa el-Becelî, Muhtâr b. Ebî Ubeyd'in yanına girdi. Muhtâr ona: "Az önce Cibril yanımdan ayrıldı" deyince Rifâa: "Rifâa b. Surad'ın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bana naklettiği: *"Bir kişi, bir adama güvence verdikten sonra onu öldürmesin!"* hadisini hatırladım.

Rifâa ekledi: "Daha önce ben ona güvence vermiştim. Böyle olmasaydı onun kafasını keserdim."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Abdullah b. Meysere için: "Hadiste yanılır" denmiştir.

١٠٧١٥ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا صِلَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَخْبَرَنِي مُعَاذٌ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ أَمَّنَ رَجُلا فَقَتَلَهُ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ ، وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِرًا "

رواه الطبراني, وفيه: سليمان بن أحمد الواسطي ,وهو متروك .

10715. Muâz'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kişi, bir adama güvence verdikten sonra onu öldürürse kendisine -öldürülen kâfir de olsa- cehennem vacip olur!"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Süleyman b. Ahmed el-Vasıtî metruktur.[1]

(بَابٌ فِيمَنْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِ وَلِيِّهِ)

Velisini Öldürenin Yerine Başka Bir Kişiyi Öldürenin Durumu

١٠٧١٦ - حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ ، ثنا أَبِي ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/41-42) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Sıla b. Süleymân metruktur.

فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَغَضَبُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لا يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلا عَدْلا ، مَنْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ فَعَلَيْهِ
لَعْنَةُ اللّٰهِ وَغَضَبُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لا يَقْبَلُ مِنْهُ صَرْفًا وَلا عَدْلا ، وَمَنْ أَحْدَثَ حَدَثًا أَوْ آوَى مُحْدِثًا
فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَغَضَبُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لا يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلا عَدْلا "

رواه الطبراني, وفيه: كثير بن عبد الله, والجمهور على تضعيفه, وقد حسن الترمذي له حديثا .

10716. Kesîr b. Abdillah b. Amr b. Avf, babasından, o da dedesinden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: *"Kim efendilerinden başkasına kendini nisbet ederse, kıyamet gününde Allah'ın laneti ve gazabı onun üzerine olsun! Yüce Allah ondan ne farz, ne nafile hiçbir hayrını kabul etmez! Kim birinin katilinden başkasını (suçlayarak diğerinin yerine) öldürürse kıyamet gününde Allah'ın laneti ve gazabı onun üzerine olsun! Allah, onun ne farz, ne nafile hiçbir hayrını kabul etmez! Kim bir bid'at çıkarır veya bid'atçiyi himaye ederse, kıyamet gününde Allah'ın laneti ve gazabı onun üzerine olsun! Allah, onun ne farz, ne nafile hiçbir hayrını kabul etmez!"*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Kesîr b. Abdillah'ı çoğunluk zayıf saymıştır. Tirmizi onun bir hadisini hasen addetmiştir.

(بَابٌ فِيمَنْ قَاتَلَ لِعَصَبِيَّةٍ)

Asabiyet (Irkçılık) İçin Savaşan

١٠٧١٧ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ ، قَالَ : نا قَزَعَةُ بْنُ سُوَيْدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ بْنُ الْحَجَّاجِ ، قَالَ : حَدَّثَنِي سُوَيْدُ بْنُ حُجَيْرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ قُتِلَ تَحْتَ رَايَةِ عِمِّيَّةٍ ، يَدْعُو إِلَى عَصَبِيَّةٍ ، وَيَنْصُرُ عَصَبَةً ، فَقَتْلُهُ جَاهِلِيَّةٌ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: قزعة بن سويد, وهو ضعيف وقد وثق .

10717. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim körü körüne (gayesi İslam olmayan) bir bayrak altında bir asabiyete (ırkçılığa) çağırırken veya bir asabiyete yardım ederken öldürülürse Cahiliye ölümü üzere ölür!"*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Kaza'a b. Süveyd zayıftır. Ancak güvenilir sayılmıştır. [1]

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (418) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi Süveyd b. Huceyr'den sadece Haccâc b. el-Haccâc el-Bâhilî rivayet etmiştir. Kaza'a hadisi rivayette tek kalmıştır.

(بَابُ قَتْلِ الخَطَأ وَالعَمْدِ)

Hata ile ve Kasten Adam Öldürme

١٠٧١٨ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ سُفْيَانَ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ ، عَنْ حَمْزَةَ النَّصِيبِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ طَاوُسَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ قُتِلَ فِي عِمِّيَّةٍ رَمْيًا يَكُونُ بَيْنَهُمْ ، بِحَجَرٍ ، أَوْ عَصًا ، أَوْ سَوْطٍ ، فَهُوَ خَطَأٌ ، عَقْلُهُ عَقْلُ خَطَإٍ ، وَمَنْ قُتِلَ عَمْدًا فَهُوَ قَوَدٌ ، مَنْ حَالَ دُونَهُ ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ وَغَضَبُهُ ، لا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلا عَدْلٌ " رواه الطبراني في الأوسط والبزار, وفيه: حمزة النصيبي, وهو متروك .

10718. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim körü körüne bir kavgada aralarında taş atışması veya sopa veya kamçı vuruşu gibi durumlarda öldürülürse hata yoluyla öldürme hükmüne tâbi olur! Diyeti de hata diyetidir. Kim de amden (kasten) öldürülürse, katil bu sebeple kısas olunur! Kim bu hükmün yerine getirilmesine mani olursa Allah'ın laneti ve gazabı üzerine olsun! Onun ne farz, ne nafile hiçbir hayrı kabul edilmeyecektir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Hamza en-Nasîbî metruktur.[1]

١٠٧١٩ - و عَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : "العَمْدُ قَوَدٌ وَالخَطَأُ دِيَةٌ"

رواه الطبراني, وفيه: عمران بن أبي الفضل, وهو ضعيف .

10719. Amr b. Hazm'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve selem): *"Kasten adam öldürmenin hükmü kısastır. Yanlışlıkla adam öldürmenin hükmü ise, diyettir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan İmrân b. Ebî'l-Fadl bulunmaktadır.[2]

١٠٧٢٠ - وعَنْ عَلِيٍّ ، وَابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ العَمْدُ السِّلاَحَ

رواه الطبراني وإسناده منقطع بين عبد الكريم الجزري والصحابة, ولكن رجاله رجال الصحيح .

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (228) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi Amr b. Dînâr an Tâvus an Ebî Hureyre kanalıyla sadece Hamza en-Nasîbî rivayet etmiştir. Başkası "Amr an Tâvus an İbn Abbâs" şeklinde rivayet etmiştir. Aynı zamanda senedinde hadis uydurucusu sayılan Taberânî'nin şeyhi Ahmed b. Rişdîn bulunmaktadır. Bezzâr (1530) ise bunun aynısını Hamza en-Nasîbî'nin bulunmadığı bundan daha sağlam başka senedle rivayet etmiştir.

[2] Hadisi destekleyen başka rivayetler vardır. Bak. *Silsiletu's-Sahîha* (1986)

10720. Hz. Ali ve İbn Mes'ûd: "Kasten adam öldürme silah ile olur" demişlerdir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Abdulkerîm el-Cezerî ile sahabe arasında senedi kopuktur. Lakin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. [1]

١٠٧٢١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْكَرِيمِ ، عَنْ عَلِيٍّ ، وَابْنِ مَسْعُودٍ : " إِنَّ شِبْهَ الْعَمْدِ الْحَجَرُ ، وَالْعَصَا "

10721. Hz. Ali ve İbn Mes'ûd: "Taş ve sopa (ile vurarak öldürme) kasten öldürmeye benzer (taammüden cinayettir)" demişlerdir.[2]

١٠٧٢٢ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " شِبْهُ الْعَمْدِ الْحَجَرُ ، وَالْعَصَا ، وَالسَّوْطُ ، وَالدَّفْعَةُ ، وَالدَّفْقَةُ وَكُلُّ شَيْءٍ عَمِدْتَهُ بِهِ ، فَفِيهِ التَّغْلِيظُ فِي الدِّيَةِ ، وَالْخَطَأُ أَنْ يَرْمِيَ شَيْئًا فَيُخْطِئَ بِهِ "

رواه الطبراني وإسناده منقطع بين ابن أبي ليلى وابن مسعود ورجاله إلى ابن أبي ليلى رجال الصحيح .

10722. İbn Mes'ûd der ki: "Taş, sopa ve kırbaç ile vurmak, itmek ve kasten yaptığın bir şey neticesinde (adam) öldürmek amden (kasten) adam öldürmeye benzer! Dolayısıyla bunlarda ağırlaştırılmış diyet vardır. Hata ise bir şeyi atarken yanlışlıkla birine isabet etmesidir."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedi İbn Mes'ûd ile İbn Ebî Leyla arasında kopuktur. Ancak İbn Ebî Leyla'ya kadar olan ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٧٢٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِى زَائِدَةَ قَالَ أَخْبَرَنِى مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ اخْتَلَفَتْ سُيُوفُ الْمُسْلِمِينَ عَلَى الْيَمَانِ أَبِى حُذَيْفَةَ يَوْمَ أُحُدٍ وَلاَ يَعْرِفُونَهُ فَقَتَلُوهُ فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَدِيَهُ فَتَصَدَّقَ حُذَيْفَةُ بِدِيَتِهِ عَلَى الْمُسْلِمِينَ.

رواه أحمد, وفيه: محمد بن إسحاق ,وهو مدلس ثقة, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10723. Mahmûd b. Lebîd anlatıyor: Uhud gününde Müslümanlar kılıçlarıyla birbirlerine giriştikleri bir esnada bilmeden Huzeyfe b. el-Yemân'ın babasını -o hengâmede- öldürdüler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Huzeyfe b. el-Yemân'a, babasının diyetini

---

[1] Bu hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de, İbn Mes'ûd'un müsnedinde bulamadım.

[2] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9727) rivayet etmiştir.

vermek istedi. Huzeyfe, kendisine verilecek diyeti Müslümanlara sadaka olarak dağıttı.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. İshâk müdellis olmasının yanında güvenilir ravidir. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابُ الْقَوْمِ يَزْدَحِمُونَ فَيَقَعُ بَعْضُهُمْ فَيَتَعَلَّقُ بِغَيْرِهِ)

İzdiham Neticesinde Düşenlerin Diğerlerine Tutunmaları

١٠٧٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ حَدَّثَنَا سِمَاكٌ عَنْ حَنَشٍ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْيَمَنِ فَانْتَهَيْنَا إِلَى قَوْمٍ قَدْ بَنَوْا زُبْيَةً لِلأَسَدِ فَبَيْنَا هُمْ كَذَلِكَ يَتَدَافَعُونَ إِذْ سَقَطَ رَجُلٌ فَتَعَلَّقَ بِآخَرَ ثُمَّ تَعَلَّقَ رَجُلٌ بِآخَرَ حَتَّى صَارُوا فِيهَا أَرْبَعَةً فَجَرَحَهُمُ الأَسَدُ فَانْتَدَبَ لَهُ رَجُلٌ بِحَرْبَةٍ فَقَتَلَهُ وَمَاتُوا مِنْ جِرَاحَاتِهِمْ كُلُّهُمْ فَقَامَ أَوْلِيَاءُ الأَوَّلِ إِلَى أَوْلِيَاءِ الآخَرِ فَأَخْرَجُوا السِّلاَحَ لِيَقْتَتِلُوا فَأَتَاهُمْ عَلِيٌّ عَلَى تَفِيئَةِ ذَلِكَ فَقَالَ تُرِيدُونَ أَنْ تُقَاتِلُوا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ إِنِّي أَقْضِي بَيْنَكُمْ قَضَاءً إِنْ رَضِيتُمْ فَهُوَ الْقَضَاءُ وَإِلاَّ حَجَزَ بَعْضُكُمْ عَنْ بَعْضٍ حَتَّى تَأْتُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَكُونَ هُوَ الَّذِي يَقْضِي بَيْنَكُمْ فَمَنْ عَدَا بَعْدَ ذَلِكَ فَلاَ حَقَّ لَهُ اجْمَعُوا مِنْ قَبَائِلِ الَّذِينَ حَفَرُوا الْبِئْرَ رُبُعَ الدِّيَةِ وَثُلُثَ الدِّيَةِ وَنِصْفَ الدِّيَةِ وَالدِّيَةَ كَامِلَةً فَلِلأَوَّلِ الرُّبُعُ لأَنَّهُ هَلَكَ مَنْ فَوْقَهُ وَلِلثَّانِي ثُلُثُ الدِّيَةِ وَلِلثَّالِثِ نِصْفُ الدِّيَةِ فَأَبَوْا أَنْ يَرْضَوْا فَأَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عِنْدَ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ فَقَصُّوا عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فَقَالَ أَنَا أَقْضِي بَيْنَكُمْ. وَاحْتَبَى فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ إِنَّ عَلِيًّا قَضَى فِينَا فَقَصُّوا عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فَأَجَازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

10724. Hz. Ali anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni, Yemen'e vali olarak gönderdi. Yolculuk esnasında bir aslana tuzak çukuru yapan, bir topluluğa rastladık. Bu durumda birbirleriyle itişirken bir adam, o tuzağa düştü. Adam düşerken başka bir adama tutundu. Kendisine tutunulan adam da başka bir adama tutundu. Derken çukura düşenler dört kişi oldular ve neticede (tuzağa düşmüş) aslan onları yaraladı. Nihayet bir adam o aslana bir mızrakla vurarak öldürdü. Ama yaralanan adamların tümü, yaralarından dolayı daha sonra öldüler. İlk düşenin akrabaları, diğerlerinin akrabalarına karşı savaşmak üzere silahlarını çıkardılar. Bunun üzerine Hz. Ali onların yanına gelerek: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken birbirinizle savaşmak mı istiyorsunuz? Eğer razı olursanız ben aranızda hüküm veririm ve hüküm bu olur. Yok, bu hükmü kabul etmezseniz Resûlullah'ın (sallallahu

aleyhi vesellem) yanına varıncaya kadar birbirinizle savaşmaktan geri durun; Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) aranızda hüküm versin. Bundan sonra kim taşkınlık ederse onun hiçbir hakkı kalmaz. Kuyuyu kazan kabilelerden (ayrı ayrı) diyetin dörtte birini, diyetin üçte birisini, diyetin yarısını, diyetin tamamını toplayın. Birinci adama, diyetin dörtte birini verin. Zira o, üstündekinin ölümüne yol açtı. İkinci adama, diyetin üçte birini, üçüncü adama, diyetin yarısını (dördüncü adama da, diyetin tamamını) verin" dedi. Ama onlar Hz. Ali'nin verdiği hükmü kabul etmeyip Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiler. Geldiklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Makam-ı İbrâhîm'in yanında bulunuyordu. Olup biteni O'na anlatınca: *"Ben sizin aranızda hüküm veririm"* buyurdu ve başını iki elinin arasına koydu. Bu esnada topluluktan bir adam: "Ali aramızda hüküm verdi" deyip olup biteni anlattılar. Resûlullah ta (sallallahu aleyhi vesellem) Ali'nin verdiği hükmü tasvip etti.

١٠٧٢٥ - وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ أَنْبَأَنَا سِمَاكٌ عَنْ حَنَشٍ أَنَّ عَلِيًّا قَالَ وَلِلرَّابِعِ الدِّيَةُ كَامِلَةً.

رواه أحمد, وفيه :حنش, وثقه أبو داود وفيه ضعف, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10725. Başka bir rivayette Hz. Ali: "Dördüncü adama da, diyetin tamamını verin" dedi.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Haneş'i Ebû Dâvûd güvenilir saymıştir; ancak onda zayıflık vardır. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٧٢٦ - حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ ، قَالَ : نا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ سِمَاكٍ ، عَنْ حَنَشِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ ، أَنَّهُمُ احْتَفَرُوا بِئْرًا بِالْيَمَنِ ، فَسَقَطَ فِيهَا الأَسَدُ فَأَصْبَحُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَقَعَ رَجُلٌ فِي الْبِئْرِ فَتَعَلَّقَ بِرَجُلٍ فَتَعَلَّقَ الآخَرُ بِآخَرَ حَتَّى كَانُوا أَرْبَعَةً ، فَسَقَطُوا فِي الْبِئْرِ جَمِيعًا ، فَجَرَحَهُمُ الأَسَدُ ، فَتَنَاوَلَهُ رَجُلٌ بِرُمْحِهِ فَقَتَلَهُ ، فَقَالَ النَّاسُ لِلأَوَّلِ : أَنْتَ قَتَلْتَ أَصْحَابَنَا ، وَعَلَيْكَ دِيَتُهُمْ ، فَأَبَى أَصْحَابُهُ ، فَكَادُوا يَقْتَتِلُونَ ، فَقَدِمَ عَلِيٌّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ فَسَأَلُوهُ ، فَقَالَ : " سَأَقْضِي بَيْنَكُمْ بِقَضَاءٍ فَمَنْ رَضِيَ مِنْكُمْ جَازَ عَلَيْهِ رِضَاهُ ، وَمَنْ سَخِطَ فَلا حَقَّ لَهُ حَتَّى يَأْتُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَيَقْضِيَ بَيْنَكُمْ ، قَالُوا : نَعَمْ ، قَالَ : اجْمَعُوا مِمَّنْ حَضَرَ الْبِئْرَ مِنَ النَّاسِ رُبُعَ دِيَةٍ ، وَثُلُثَ دِيَةٍ ، وَنِصْفَ دِيَةٍ ، وَدِيَةً تَامَّةً ، لِلأَوَّلِ رُبُعُ دِيَةٍ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ هَلَكَ فَوْقَهُ ثَلاثَةٌ ،

1 Hadisi Ahmed (574) rivayet etmiştir.

وَلِلثَّانِي ثُلُثُ دِيَةٍ ؛ لأَنَّهُ هَلَكَ فَوْقَهُ اثْنَانِ ، وَلِلثَّالِثِ نِصْفُ دِيَةٍ ؛ لأَنَّهُ هَلَكَ فَوْقَهُ وَاحِدٌ ، وَلِلآخَرِ الدِّيَةُ التَّامَّةُ ، فَإِنْ رَضِيتُمْ فَهَذَا بَيْنَكُمْ قَضَاءٌ ، وَإِنْ لَمْ تَرْضَوْا ، فَلا حَقَّ لَكُمْ حَتَّى تَأْتُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقْضِيَ بَيْنَكُمْ ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَامَ الْمُقْبِلَ ، فَقَصُّوا عَلَيْهِ ، فَقَالَ : " أَنَا أَقْضِي بَيْنَكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَهُوَ جَالِسٌ فِي مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ رَجُلٌ ، فَقَالَ : إِنَّ عَلِيًّا قَضَى بَيْنَنَا ، فَقَالَ : " كَيْفَ قَضَى بَيْنَكُمْ عَلِيٌّ ؟ " فَقَصُّوا عَلَيْهِ ، فَقَالَ : " هُوَ مَا قَضَى بَيْنَكُمْ "

رواه البزار وقال في آخره : لا يروى عن علي إلا بهذا الإسناد .

10726. Haneş b. el-Mu'temir'in bildirdiğine göre Yemen'de bir tuzak kuyusu kazdılar ve nihayet kuyuya bir aslan düştü. Sabah olunca kuyunun içine düşen aslana bakmaya başladılar. Aslana bakarlarken bir adam kuyuya düştü. Düşerken başka bir adama tutundu. Sonra ikinci adam da üçüncü bir adama tutundu. Üçüncü adam da dördüncü adama tutundu. Derken dört kişinin hepsi kuyuya düştü. Aslan da onları yaraladı. Bu arada bir adam mızrağıyla aslanı öldürdü. İnsanlar ilk düşen adama: "Sen bizim arkadaşlarımızı öldürdün dolayısıyla diyetlerini ödemen gerekir" dediler. Akrabaları bunu kabul etmeyince anlaşmazlığa düşüp birbirleriyle kavga edecek duruma geldiler. Onlar bu haldeyken Hz. Ali, onların yanına geldi ve ona bunun hükmünü sordular. Ali: "Ben aranızda hüküm vereceğim! Hükmümü kabul etmek isteyen için hükmüm geçerli olur. Kim de kabul etmeyip öfkelenirse; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip, aranızda hüküm verinceye kadar herhangi bir hakkı olmayacaktır" dedi. Onlar da: "Tamam kabul ediyoruz" dediler. Ali: "Kuyunun etrafında toplanan insanlardan diyetin dörtte birini, diyetin üçte birisini, diyetin yarısını ve diyetin tamamını toplayın. Birinci adama, diyetin dörtte birini verin. Zira o, kendisinden başka, üç kişinin ölümüne sebep oldu. İkinci adama, diyetin üçte birini verin. Çünkü o, kendisinden başka, iki kişinin ölümüne sebep oldu. Üçüncü adama, diyetin yarısını verin. Çünkü o kendisinden başka bir kişinin ölümüne sebep oldu. Dördüncü adama da, diyetin tamamını verin. Bu hükmü kabul ederseniz geçerli bir hüküm olacaktır. Kabul etmezseniz Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aranızda hüküm verinceye kadar hükmü kabul etmeyenin hiçbir hakkı olmayacaktır" dedi. Ertesi yıl Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olup biteni anlattılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnşaallah ben aranızda hüküm veririm"* buyurdu. O esnada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Makam-ı İbrâhîm'in yanında oturuyordu. Bu arada onlardan biri kalkıp: "Ali

bizim aramızda hükmetti" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aranızda nasıl hüküm verdi?"* diye sordu. Onlar da nasıl hüküm verdiğini anlattılar. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu konuda verilecek hüküm, Ali'nin verdiği hükümdür"* buyurdu.

★ **Hadisi Bezzâr rivayet etmiş ve hadisin sonunda: "Ali'den sadece bu senedle rivayet edilmiştir" demiştir.** [1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي القَوَدِ وَالقِصَاصِ وَمَنْ لاَ قَوَدَ عَلَيْهِ)

Kısas ve Kısas Gerektirmeyen Durumlar

١٠٧٢٧ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي ثَوْرٍ ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلاقَةَ ، عَنْ مِرْدَاسِ بْنِ عُرْوَةَ ، قَالَ : رَمَى رَجُلٌ أَخَاهُ فَفَرَّ ، فَوَجَدْنَاهُ عِنْدَ أَبِي بَكْرٍ ، فَانْطَلَقْنَا بِهِ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " فَأَقَادَنَا مِنْهُ " رواه الطبراني، وفيه: محمد بن جابر السحيمي، وهو ضعيف.

10727. Mirdâs b. Urve anlatıyor: Bir adam kardeşini vurup (öldürdükten sonra) kaçtı. Sonra onu Ebû Bekr'in yanında bulduk. Onu alıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına götürdük; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kısasa hükmetti.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Muhammed b. Câbir es-Suhaymî bulunmaktadır.** [2]

١٠٧٢٨ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ ، ثنا يَسَارُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَابِتٍ الْبُنَانِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُقَادَ الْعَبْدُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ

رواه البزار، وفيه: محمد بن ثابت البناني، وهو ضعيف.

10728. Enes'in bildirdiğine göre: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) köleden dolayı iki kişi arasında kısas yapılmasını yasaklamıştır.

★ **Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Muhammed b. Sâbit el-Bunânî bulunmaktadır.** [3]

---

1 Hadisi Bezzâr (1532) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/299) rivayet etmiştir. Senedinde Muhammed b. Câbir bulunmamaktadır. Belki Heysemî başka bir kaynaktan hadisi nakletmiştir. Çünkü hadisin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de olmayan Muhammed b. Câbir'in bulunduğu başka bir senedi bulunmaktadır. Bunu Hafız İbn Hacer, *el-İsâbe*'de zikretmiştir.

3 Hadisi Bezzâr (1529) rivayet etmiştir.

١٠٧٢٩ - بِهِ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عِيسَى الْقُرَشِيِّ ثُمَّ الأَسَدِيِّ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: جَاءَتْ جَارِيَةٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَقَالَتْ: إِنَّ سَيِّدِي اتَّهَمَنِي، فَأَقْعَدَنِي عَلَى النَّارِ حَتَّى احْتَرَقَ فَرْجِي، فَقَالَ لَهَا عُمَرُ: هَلْ رَأَى ذَلِكَ عَلَيْكِ؟ قَالَتْ: لا، قَالَ: فَاعْتَرَفْتِ لَهُ بِشَيْءٍ؟ قَالَتْ: لا، فَقَالَ عُمَرُ: عَلَيَّ بِهِ، فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ الرَّجُلَ، قَالَ: أَتُعَذِّبُ بِعَذَابِ اللَّهِ؟، قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، اتَّهَمْتُهَا فِي نَفْسِهَا، قَالَ: أَرَأَيْتَ ذَلِكَ عَلَيْهَا؟ قَالَ الرَّجُلُ: لا، قَالَ: أَفَاعْتَرَفَتْ لَكَ بِهِ؟، قَالَ: لا، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ أَسْمَعْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " لا يُقَادُ مَمْلُوكٌ مِنْ مَالِكِهِ، وَلا وَلَدٌ مِنْ وَالِدِهِ " لأَقَدْتُهَا مِنْكَ، فَبَرَزَهُ، فَضَرَبَهُ مِائَةَ سَوْطٍ، ثُمَّ قَالَ: اذْهَبِي، فَأَنْتِ حُرَّةٌ لِوَجْهِ اللَّهِ، وَأَنْتِ مَوْلاةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ، أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " مَنْ حُرِّقَ بِالنَّارِ، أَوْ مُثِّلَ بِهِ فَهُوَ حُرٌّ، وَهُوَ مَوْلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ "

قلت: روى الترمذي بعضه. رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عمر بن عيسى القرشي, وقد ذكره الذهبي في الميزان, وذكر له هذا الحديث و لم يذكر فيه جرحا, وبيض له, وبقية رجاله وثقوا.

10729. İbn Abbâs der ki: Bir cariye, Hz. Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gelip: "Efendim beni namusuma (zinayla) itham etti ve edep yerim yanıncaya dek ateşin üzerine oturttu" dedi. Hz. Ömer cariyeye: "Peki öyle bir şey yaptığını gördü mü?" diye sorunca cariye: "Hayır" dedi. Ömer: "Ona itirafta bulundun mu?" diye sorunca cariye yine: "Hayır" dedi. Ömer: "Adamı getirin!" diye emretti (adam getirildi). Ömer adamı görünce: "Allah'ın azabıyla mı işkence çektiriyorsun?" deyince; adam: "Ey Müminlerin emiri! Onu namussuzlukla itham ettim!" dedi. Ömer: "Onu zina yaparken gördün mü?" diye sorunca adam: "Hayır" dedi. Ömer: "Peki sana itirafta bulundu mu?" diye soruca; adam yine: "Hayır" dedi. Ömer: "Canım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Köle efendisinden, oğul babasından kısas yaptırılmaz»* dediğini duymasaydım senden onun için kısas alırdım" dedi. Ömer adamı kaldırıp yüz kırbaç vurduktan sonra cariyeye: "Git, sen Allah için hürsün. Allah'ın ve Resulü'nün mevlasısın (Artık o adamın hükmünden kurtulup hürriyetine kavuşmuşsun). Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ateşle yakılan veya* (ölünün kulak ve burnunu koparmak, gözünü oymak, karnını deşmek gibi, ölüye kötü muamelede bulunmak olan) *müsle yoluyla işkenceye maruz bırakılan (köle ve cariye) hür olur! Ayrıca o kimse, Allah ve Resulü'nün mevlası (azatlısı) olur!"* buyurduğuna şahitlik ederim" dedi.

Derim ki: Tirmizî, hadisin bir bölümünü rivayet etti.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayettir. Zehebî, *Mîzânu'l-İ'tidâl* adlı eserinde Ömer b. Îsâ el-Kuraşî'yi ve bu hadisini zikretti. Ancak onunla ilgili herhangi bir cerh zikretmedi. Diğer ravileri, güvenilir sayılmıştır.

١٠٧٣٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنِي مَعْمَرٌ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي أَنَّ زِنْبَاعاً أَبَا رَوْحٍ وَجَدَ غُلَاماً لَهُ مَعَ جَارِيَةٍ لَهُ فَجَدَعَ أَنْفَهُ وَجَبَّهُ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ " مَنْ فَعَلَ هَذَا بِكَ . قَالَ زِنْبَاعٌ. فَدَعَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا حَمَلَكَ عَلَى هَذَا . فَقَالَ كَانَ مِنْ أَمْرِهِ كَذَا وَكَذَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبْدِ اذْهَبْ فَأَنْتَ حُرٌّ . فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ فَمَوْلَى مَنْ أَنَا قَالَ مَوْلَى اللهِ وَرَسُولِهِ . فَأَوْصَى بِهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمِينَ قَالَ فَلَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ وَصِيَّةُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ نَعَمْ نَجْرِي عَلَيْكَ النَّفَقَةَ وَعَلَى عِيَالِكَ. فَأَجْرَاهَا عَلَيْهِ حَتَّى قُبِضَ أَبُو بَكْرٍ فَلَمَّا اسْتُخْلِفَ عُمَرُ جَاءَهُ فَقَالَ وَصِيَّةُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ نَعَمْ أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ مِصْرَ. فَكَتَبَ عُمَرُ إِلَى صَاحِبِ مِصْرَ أَنْ يُعْطِيَهُ أَرْضاً يَأْكُلُهَا

قلت : رواه أبو داود باختصار رواه أحمد ورجاله ثقات .

وقد تقدمت له طريق في العتق .

10730. Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatıyor: Zinbâ' Ebû Ravh, bir kölesini bir cariyesi ile birlikte (ilişkide bulunurken) gördü; kölenin burnunu kesip hadım etti. Köle, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna gidip onu bu halde görünce: *"Bunu sana kim yaptı?"* diye sordu. Köle: "Zinbâ' yaptı" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Zinbâ'yı çağırıp: *"Seni bunu yapmaya sevk eden nedir?"* diye sordu. Zinbâ': "Bu köle şöyle şöyle yaptı" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) köleye: *"Git! Sen hürsün"* buyurdu. Köle: "Ben kimin mevlası (azatlısı) olacağım?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah ve Resulü'nün mevlası olacaksın"* buyurdu ve Müslümanların ona sahip çıkmasını vasiyet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince, köle Ebû Bekr'in yanına gelip: "Size Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyetini hatırlatmak istiyorum" dedi. Ebû Bekr: "Evet, vasiyeti yerine getirip sana ve ailene nafakanızı vereceğiz" dedi. Ebû Bekr, vefat edinceye kadar ona nafakasını verdi. Ömer halife olunca yanına gelip: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyetini hatırlatmak istiyorum" dedi. Ömer: "Tamam Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyetini yerine getireceğiz. Nereye gitmek istiyorsun?" deyince: "Mısır'a gitmek istiyorum" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer, Mısır valisine mektup yazarak geçineceği bir tarla vermesini istedi.

★ Derim ki: Hadisi Ebû Dâvûd kısa metniyle rivayet etti.

Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

Daha önce (köle) Azat etme bahsinde geçmişti.

١٠٧٣١ – حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُوَقَّرِيُّ ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ أَبِي هَرِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : رَغِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجِهَادِ ذَاتَ يَوْمٍ ، فَاجْتَمَعُوا عَلَيْهِ ، حَتَّى غَمُّوهُ ، وَفِي يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَرِيدَةٌ ، قَدْ نُزِعَ سُلاؤُهَا ، وَبَقِيَتْ سُلاءَةٌ لَمْ يَفْطُنْ بِهَا ، فَقَالَ : " أَخِّرُوا عَنِّي ، هَكَذَا ، فَقَدْ غَمَمْتُمُونِي " ، فَأَصَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَطْنَ رَجُلٍ ، فَأَدْمَى الرَّجُلَ ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ ، وَهُوَ يَقُولُ : هَذَا فِعْلُ نَبِيِّكَ ، فَكَيْفَ بِالنَّاسِ ؟ فَسَمِعَهُ عُمَرُ ، فَقَالَ : انْطَلِقْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَإِنْ كَانَ هُوَ أَصَابَكَ فَسَوْفَ يُعْطِيكَ الْحَقَّ مِنْ نَفْسِهِ ، وَإِنْ كُنْتَ كَذَبْتَ لأُذْعِنَنَّكَ بِعِمَامَتِكَ حَتَّى تُحْدِثَ ، فَقَالَ الرَّجُلُ : انْطَلِقْ بِسَلامٍ فَلَسْتُ أُرِيدُ أَنْ أَنْطَلِقَ مَعَكَ ، قَالَ : مَا أَنَا بِوَادِعِكَ ، فَانْطَلَقَ بِهِ عُمَرُ حَتَّى أَتَى بِهِ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : إِنَّ هَذَا يَزْعُمُ أَنَّكَ أَصَبْتَهُ وَدَمَّيْتَ بَطْنَهُ ، فَمَا تَرَى ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَحَقًّا أَنَا أَصَبْتُهُ ؟ " قَالَ الرَّجُلُ : نَعَمْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، قَالَ : " هَلْ رَأَى ذَلِكَ أَحَدٌ ؟ " قَالَ : كَانَ هَاهُنَا نَاسٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، قَالَ : " اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ بِشَهَادَةِ رَجُلٍ رَأَى ذَلِكَ إِلا أَخْبَرَنِي " ، فَقَالَ نَاسٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنْتَ دَمَّيْتَهُ وَلَمْ تُرِدْهُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " خُذْ لِمَا أَصَبْتُكَ مَالا وَانْطَلِقْ " ، قَالَ الرَّجُلُ : لا ، قَالَ : " فَهَبْ لِي ذَلِكَ " ، قَالَ : لا أَفْعَلُ ، قَالَ : " فَتُرِيدُ مَاذَا ؟ " ، قَالَ : أُرِيدُ أَنْ أَسْتَقِيدَ مِنْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَعَمْ " ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : اخْرُجْ مِنْ وَسَطِ هَؤُلاءِ ، فَخَرَجَ مِنْ وَسَطِهِمْ ، وَأَمْكَنَ الرَّجُلَ مِنَ الْجَرِيدَةِ يَسْتَقِيدُ مِنْهُ ، فَكَشَفَ عَنْهُ بَطْنَهُ ، وَجَاءَ عُمَرُ لِيُمْسِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ خَلْفِهِ ، فَقَالَ : أَرِحْنَا عَثَرْتَ بِنَعْلِكَ وَانْكَسَرَتْ أَسْنَانُكَ ، فَلَمَّا دَنَا الرَّجُلُ لِيَطْعَنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلْقَى الْجَرِيدَةَ وَقَبَّلَ سُرَّتَهُ ، وَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، هَذَا الَّذِي أَرَدْتُ لِكَيْمَا نَقْمَعَ الْجَبَّارِينَ مِنْ بَعْدِكَ " ، فَقَالَ عُمَرُ : لأَنْتَ أَوْثَقُ عَمَلا مِنِّي

رواه أبو يعلى, وفيه :الوليد بن محمد الموقري, وهو متروك .

10731. İbn Ömer der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cihada çıkmak istedi. Sahabeler etrafında toplanırken onu üzdüler. Bu arada Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) elinde dikenleri alınmış bir hurma

---

[1] Hadisi Ahmed (6710) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (5301) rivayet etmiştir.

dalı vardı. Ancak görünmeyen bir diken kalmıştı. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biraz geri çekilin! Zira beni üzdünüz"* deyip hurma dalıyla bir adamın karnına vurdu; fakat adamı yaraladı. Adam saftan çekilirken: "Bu senin peygamberinin işi, başka insanların işi nasıl olur?" diyerek çekildi. Ömer onu duyunca: "Gel Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidelim. Hz. Peygamber sana vurmuşsa, sana hakkını verecektir. Ama yalan söylüyorsan bir şeyler yapıncaya kadar sarığınla boğazını sıkacağım" dedi. Adam: "Sen selametle git! Ben seninle gitmek istemiyorum" deyince Ömer de "Seni götürmeden bırakacak değilim!" dedi ve onu alıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına götürdü. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna varınca: "Bu adam, senin ona hurma dalıyla vurduğunu ve karnını yaraladığını iddia ediyor" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gerçekten ben mi onun karnına vurmuşum?"* diye sorunca adam: "Evet ya Resûlallah!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vururken kimse gördü mü?"* diye sorunca adam: "Burada bulunan Müslümanların bir kısmı gördü" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ben bunu gören bir adamın şahitlik edip mutlaka bana bildirmesini istiyorum"* buyurdu. Müslümanlardan bazıları: "Ya Resûlallah! İstemeyerek onun karnını yaraladın" dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vurduğumdan dolayı sana fidye vereyim"* buyurunca adam: "Olmaz" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyleyse bana hakkını helal et!"* buyurunca adam: "Hayır, hakkımı helal etmem!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman ne istiyorsun?"* buyurunca adam: "Ya Resûlallah! Ben senden kısas istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tamam"* deyince adam: "Bunların arasından çık" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanların arasında çıkıp hurma dalını adama verdi ve karnını açtı. Hz. Ömer, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) arkasından tutmak için yaklaşmak isteyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizi rahat bırak! Ayakkabın bir yere takılıp düşesin ve dişlerin kırılsın!"* dedi. Adam, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vurmak için yaklaştığı vakit, hurma dalını bırakıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) göbeğini öptü ve: "Ya Resûlallah! Benim istediğim buydu. Zira senden sonra zorbaları dize getirebilelim" dedi. Bu durumu Ömer görünce: "Sen benden daha sağlam iş yapıyorsun!" dedi.

★ **Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Velîd b. Muhammed el-Mûkkarî metruktur.**[1]

---

[1] Hadisi Ebû Ya'la (4745) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Herim'in biyografisi yapılmamıştır.

١٠٧٣٢ - وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُبَيْرٍ الْخُزَاعِيِّ قَالَ : طَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : رَجُلاً فِي بَطْنِهِ إِمَّا بِقَضِيبٍ وَإِمَّا بِسِوَاكٍ فَقَالَ : أَوْجَعْتَنِي فَأَقِدْنِي فَأَعْطَاهُ العُودَ الَّذِي كَانَ مَعَهُ فَقَالَ : " اسْتَقِدْ " . فَقَبَّلَ بَطْنَهُ ثُمَّ قَالَ : بَلْ أَعْفُو لَعَلَّكَ أَنْ تَشْفَعَ لِي بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10732. Abdullah b. Cubeyr el-Huzâî bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın karnına bir çubuk ya da bir misvakla vurdu. Adam: "Beni acıttın, dolayısıyla kısas istiyorum" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elindekini verip: *"Al, kısas yap"* dedi. Adam (Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip) karnını öptü ve: "Sana hakkımı helal ederim! Bunun sayesinde belki kıyamet gününde bana şefaat edersin" dedi.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**

١٠٧٣٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ ، عَنْ مُخَارِقِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ طَارِقَ بْنَ شِهَابٍ ، يَقُولُ : لَطَمَ ابْنُ عَمٍّ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ رَجُلاً مِنَّا ، فَخَاصَمَهُ عَمُّهُ إِلَى خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ ، فَقَالَ : يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَجْعَلْ لِوُجُوهِكُمْ فَضْلاً عَلَى وُجُوهِنَا إِلا مَا فَضَّلَ اللَّهُ نَبِيَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ، فَقَالَ خَالِدٌ : " اقْتَصَّ " ، فَقَالَ الرَّجُلُ لابْنِ أَخِيهِ : الْطِمْ ، فَلَمَّا رَفَعَ يَدَهُ ، قَالَ : " دَعْهَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10733. Târık b. Şihâb anlatıyor: Hâlid b. el-Velîd'in amcası oğlu bizden bir adamın yüzüne bir tokat attı. Adamın amcası bunu Hâlid b. el-Velîd'e şikâyet edip: "Ey Kureyş topluluğu! Yüce Allah, Resûlüne verdiği fazilet müstesna, yüzlerinizi bizim yüzlerimizden daha faziletli kılmamıştır!" dedi. Bunun üzerine Hâlid: "Kısas uygula!" deyince adam kardeşinin oğluna: "Bir tokat at!" dedi. Yeğeni vurmak üzere elini kaldırınca: "Allah için bunu bırakıp affet!" dedi.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[1]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (3705) rivayet etmiştir.

(بَابُ القَسَامَةِ وَالقَتِيلَ يَكُونُ بِأَرْضِ قَوْمٍ)

Kasâme (Öldürme İthamı Halinde, Delil Yokluğunda, İddiayı Nefiy veya İspat Maksadıyla Başvurulan Hususi Bir Yemin) ve Maktulün Bir Kavmin Arazisinde Bulunması

١٠٧٣٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْرَائِيلَ إِسْمَاعِيلُ الْمُلَائِيُّ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ وُجِدَ قَتِيلٌ بَيْنَ قَرْيَتَيْنِ أَوْ مَيِّتٌ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذُرِعَ مَا بَيْنَ الْقَرْيَتَيْنِ إِلَى أَيِّهِمَا كَانَ أَقْرَبَ فَوُجِدَ أَقْرَبَ إِلَى أَحَدِهِمَا بِشِبْرٍ. قَالَ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى شِبْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَهُ عَلَى الَّذِي كَانَ أَقْرَبَ.

رواه أحمد والبزار, وفيه :عطية العوفي, وهو ضعيف .

10734. Ebû Saîd bildiriyor: İki köy arasında bir maktul veya ölü bulundu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o maktulün bu iki köyden hangisine daha yakın olduğunu tespit etmek için mesafeyi ölçtürdü. Köylerden birine bir karış daha yakın olduğu ortaya çıktı. Sanki şu anda Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) karışını görüyor gibiyim. Maktulün daha yakın olan köyü cinayetten sorumlu tuttu.

Hadisi Ahmed ve Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerinden Atıyyetu'l-Avfî zayıftır. [1]

١٠٧٣٥ - حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَامِينَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " كَانَتِ الْقَسَامَةُ فِي الدَّمِ يَوْمَ خَيْبَرَ ، وَذَلِكَ أَنَّ رَجُلا مِنَ الأَنْصَارِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فُقِدَ تَحْتَ اللَّيْلِ ، فَجَاءَتِ الأَنْصَارُ ، فَقَالُوا : إِنَّ صَاحِبَنَا يَتَشَحَّطُ فِي دَمِهِ ، فَقَالَ : تَعْرِفُونَ قَاتِلَهُ ؟ قَالُوا : لا ، أَلا إِنَّ قَتَلَتَهُ يَهُودُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اخْتَارُوا مِنْهُمْ خَمْسِينَ رَجُلا فَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ ثُمَّ خُذُوا مِنْهُمُ الدِّيَةَ فَفَعَلُوا " رواه البزار, وفيه: عبد الرحمن بن يامين, وهو ضعيف .

10735. Ebû Seleme b. Abdirrahman'ın bildirdiğine göre babası şöyle anlatıyor: (İslam'da) kasâme, ilk olarak Hayber günü gerçekleşti. Şöyle ki; Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından, Ensar'dan bir adam gece karanlığında kayboldu. Ensar, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna gelerek: "Arkadaşımız kanlar içinde kıvranıyor"

---

[1] Hadisi Ahmed (3/39-89) ve Bezzâr (1534) rivayet etmiştir. Bezzâr: "Hadisin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sadece bu senedle rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir. Senedinde bulunan Ebû İsrâîl el-Mellâî güçlü bir ravi değildir.

dediler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki siz onun katilini biliyor musunuz?"* diye sorunca: "Hayır, ama onu Yahudiler öldürmüştür" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlardan elli adam seçin, Allah adına sağlam yeminler etsinler. Sonra onlardan diyeti alın"* buyurdu. Onlar da denileni yaptılar.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Abdurrahman b. Yâmîn bulunmaktadır.[1]

١٠٧٣٦ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا أَبُو صَالِحٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، قَالا : ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " كَانَتِ الْقَسَامَةُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ حِجَازًا بَيْنَ النَّاسِ ، وَكَانَ مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينِ صَبْرٍ أُثِمَ فِيهَا ، أُرِيَ عُقُوبَةً مِنَ اللَّهِ يُنَكِّلُ بِهَا مِنَ الْجُرْأَةِ عَلَى الْمَحَارِمِ ، فَكَانُوا يَتَوَرَّعُونَ عَنْ إِيمَانِ الصَّبْرِ وَيَخَافُونَهَا ، فَلَمَّا بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَرَّ الْقَسَامَةَ ، وَكَانَ الْمُسْلِمُونَ هُمْ أَهْيَبَ لَهَا لِمَا عَلَّمَهُمُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ ، فَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْقَسَامَةِ بَيْنَ حَيَّيْنِ مِنَ الأَنْصَارِ ، يُقَالُ لَهُمْ : بَنُو حَارِثَةَ ، وَذَلِكَ أَنَّ يَهُودَ قَتَلَتْ مُحَيِّصَةَ ، فَأَنْكَرَتِ الْيَهُودُ ، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَهُودَ لِقَسَامَتِهِمْ ، لأَنَّهُمُ الَّذِينَ ادَّعَوُا الدَّمَ ، فَأَمَرَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَحْلِفُوا خَمْسِينَ يَمِينًا خَمْسِينَ رَجُلا أَنَّهُمْ لَبُرَاءٌ مِنْ قَتْلِهِ ، فَنَكَلَتْ يَهُودُ عَنِ الأَيْمَانِ ، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَنِي حَارِثَةَ ، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَحْلِفُوا خَمْسِينَ يَمِينًا خَمْسِينَ رَجُلا أَنَّ يَهُودَ قَتَلَتْهُ غِيلَةً ، وَيَسْتَحِقُّونَ بِذَلِكَ الَّذِي يَزْعُمُونَ أَنَّهُ الَّذِي قَتَلَ صَاحِبَهُمْ ، فَنَكَلَتْ بَنُو حَارِثَةَ عَنِ الأَيْمَانِ ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى بِعَقْلِهِ عَلَى يَهُودَ ، لأَنَّهُ وُجِدَ بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ وَفِي دِيَارِهِمْ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10736. İbn Abbâs anlatıyor: Kasâme, Cahiliye devrinde insanlar arasında caydırıcıydı. Bir kimse "sabır (yalan yere) yemini" ederse günah işlemiş sayılır ve günahlara olan cüretinden dolayı Allah tarafından ibret olsun diye cezalandırılırdı. Onlar, bu yüzden sabır yeminlerinden korkar ve kaçınırlardı. Yüce Allah, Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak gönderince kasâmeyi takrir edip kabul etti. Allah'ın onlara bunun ne kadar tehlikeli olduğunu öğretmesinden dolayı Müslümanlar da diğer insanlardan daha çok kasâmeden sakınırlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hârise oğulları denilen Ensar'dan iki topluluk arasında kasâme ile hükmetti. Şöyle ki;

---

1 Hadisi Bezzâr (1535) rivayet etmiş ve: "Hadisin Abdurrahman'dan sadece bu senedle rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir.

Yahudiler, Muhayyisa'yı öldürdüler. Ama bunu inkâr ettiler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Yahudileri onlarla kasâmeye (yemin etmeye) çağırdı. Çünkü onlar, Yahudilerin öldürdüğünü iddia ediyorlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara, maktulün kanından beri olduklarına dair 50 kişiye 50 yemin ettirmeyi emretti. Yahudiler yemin etmekten çekindiler. Bu sefer Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hârise oğullarını çağırıp Yahudilerin onu suikastla öldürdüğüne dair 50 kişiye 50 yemin ettirmeyi istedi. Bu şekilde arkadaşlarını öldürdüğünü iddia ettikleri kişiye kısas yapılmasını sağlamış olurlar. Ama Hârise oğulları da yemin etmekten çekindiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) durumun böyle olduğunu görünce Yahudilere maktulün diyetini ödemeye hükmetti. Zira maktul, onların arasında yurtlarında bulunmuştu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٧٣٧ – وَبِهِ ، حَدَّثَنَا أَبُو قُرَّةَ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ ، سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ : أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ ، يَقُولُ : " كَانَتِ الْقَسَامَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ ، فَأَقَرَّهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَكُونَ أَكَفَّ النَّاسِ عَنِ الدِّمَاءِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن يوسف الزبيدي, وثقه ابن حبان وقال : ربما أخطأ وأغرب, وشيخ الطبراني موسى بن عيسى الزبيدي, لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10737. Ebû Hureyre der ki: Kasâme, Cahiliye âdetlerindendi. İnsanların birbirlerinin kanını akıtmasını (kar davasını) engellemek için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kasâmeyi takrir edip yürürlüğünü kabul etti.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Yûsuf ez-Zübeydî'yi İbn Hibbân güvenilir saymış ve: "Bazen hadiste hata yapar ve garip hadis rivayet ederdi" demiştir. Taberânî'nin hocası Mûsâ b. İsâ ez-Zübeydî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٧٣٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُزَيْقِ بْنِ جَامِعٍ ، ثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ سَارِيَةَ الْعَكِّيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ وَاقِدٍ ، يَقُولُ : " إِنَّ الْيَمِينَ فِي الدَّمِ قَدْ كَانَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط من طريق عبد الملك بن سارية العكي ,عن عبد الله بن واقد ,و لم أعرفه ,وبقية رجاله ثقات .

10738. Abdullah b. Vâkıd der ki: Kasâme (öldürme ithamı halinde yemin verdirme) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devrinde mevcuttu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta "Abdulmelik b. Sâriye el-Akkî'nin, Abdullah b. Vâfid'den" yoluyla rivayet etmiştir. Abdullah b. Vâfid'i tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابٌ فِيمَنْ قُتِلَ بِالسُّمِّ)

Zehirlenerek Öldürülenin Durumu

١٠٧٣٩ – حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَرَّاقُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ يَهُودِيَّةً أَهْدَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاةً مَصْلِيَّةً ، فَأَكَلَ مِنْهَا ، ثُمَّ قَالَ : " أَخْبَرَتْنِي أَنَّهَا مَسْمُومَةٌ " ، فَمَاتَ بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ مِنْهَا فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا ، فَقَالَ : " مَا حَمَلَكِ عَلَى مَا صَنَعْتِ ؟ " ، قَالَتْ : أَرَدْتُ أَنْ أَعْلَمَ إِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ ، وَإِنْ كُنْتَ مَلِكًا أَرَحْتُ النَّاسَ مِنْكَ ، فَأَمَرَ بِهَا فَقُتِلَتْ

رواه الطبراني, وفيه :سعيد بن محمد الوراق, وهو ضعيف .

قلت : لهذا الحديث طرق في علامات النبوة وغيرها .

10739. Ebû Hureyre anlatıyor: Yahudi bir kadın, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) kızartılmış bir koyun hediye etti. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ondan (biraz) yedikten sonra: *"Koyun, bana kendisinin zehirli olduğunu bildirdi"* buyurdu. Bişr b. el-Berâ koyundan yediği için öldü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadına haber gönderip: "Neden öyle bir şey yaptın?" diye sorunca: "Bununla senin peygamber olup olmadığını öğrenmek istedim! Peygambersen bu zehir sana zarar vermez. Peygamber değil de kralsan insanların senden kurtulmasını sağlarım" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öldürülmesini emretti. Nitekim idam edildi.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Saîd b. Muhammed el-Varrâk zayıftır. [1]

Derim ki: Bu hadisin Peygamberlik Alametleri ve başka bahislerde farklı yolları vardır.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (1202) rivayet etmiştir.

(بَابُ لاَ قَوَدَ إلاَّ بِالسَّيْفِ)

Kısas Sadece Kılıçla Yapılır

١٠٧٤٠ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ السَّمَيْدَعِ الأَنْطَاكِيُّ ، ثنا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ النَّصِيبِيُّ ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ أَبِي مُعَاذٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا قَوْدَ إلا بِالسَّيْفِ "

رواه الطبراني ,وفيه: أبو معاذ سليمان بن أرقم ,وهو متروك .

10740. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kılıçtan başka bir silahla kısas yapılmaz"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Muâz Süleymân b. Erkam metruktur.[1]

١٠٧٤١ – أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زِيَادٍ الصَّائِغُ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي عَازِبٍ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْقَوَدُ بِالسَّيْفِ وَلِكُلِّ خطأ أَرْشٌ "

قلت : روى له ابن ماجة : " لا قود إلا بالسيف " . فقط . رواه البزار, وفيه: جابر الجعفي ,وهو ضعيف .

10741. Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kılıçtan başka bir silahla kısas yapılmaz. Her hatanın da bir diyeti vardır"*

Derim ki: İbn Mâce bu hadisi sadece *"kılıçtan başka bir silahla kısas yapılmaz"* şeklinde rivayet etmiştir.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Câbir el-Cu'fî bulunmaktadır.[2]

(بَابُ حُسْنِ الْقَتْلِ)

Öldürmeyi İyi Yapmak

١٠٧٤٢ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " أَعَفُّ النَّاسِ قِتْلَةً أَهْلُ الإِيمَانِ "

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (10044) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Bezzâr (1527) rivayet etmiş ve: "Hadisi Nu'mân b. Beşîr'den sadece Ebû Âzib, Ebû Âzib'ten sadece Câbir'in rivayet ettiğini biliyoruz" demiştir.

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10742. İbn Mes'ûd der ki: "Öldürürken (bile) en iyi davrananlar, iman ehlidir."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

(بَابُ الخَطَأ فِي القِصَاصِ)

Kısasta Hata

١٠٧٤٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : فِي الرَّجُلِ يُسْتَقَادُ مِنْهُ ثُمَّ يَمُوتُ ، قَالَ : " عَلَى الَّذِي اقْتَصَّ مِنْ دِيَتِهِ ثُمَّ إِنَّهُ يُطْرَحُ مِنْهُ دِيَةُ جُرْحِهِ "

رواه الطبراني وإسناده منقطع, وفيه: أبو معشر ,وهو ضعيف .

10743. İbn Mes'ûd der ki: "Kısas yapılan adamın kendisine kısas yapıldıktan sonra ölmesi durumunda: "Kendisinden diyeti alındıktan sonra yarasının diyeti düşülür" demiştir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Ebû Ma'şer bulunmaktadır.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي العَقْلِ)

Hatalı Öldürmenin Diyeti

١٠٧٤٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْجبيلِيُّ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى السَّلامِيُّ ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " دِرْهَمٌ أُعْطِيهِ فِي عَقْلٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مِائَةٍ فِي غَيْرِهِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الصمد بن عبد الأعلى ,قال الذهبي : فيه جهالة .

10744. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Hatalı ölüme sebep olma) için verdiğim bir dirhem, benim için onun dışında verdiğim yüz dirhemden daha sevimlidir."*

Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Zehebî, senedinde bulunan Abdussamed b. Abdi'l-A'lâ'nın "meçhul" olduğunu söylemiştir.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9737) rivayet etmiştir. Senedinde A'meş an'ane ile rivayet etmiştir. Hadis mevkuftur. Bak. *S. ed-Daîfe* (1232)

(بَابٌ فِيمَنْ أَخْرَجَ شَيْئاً مِنْ حَدِّهِ فَأَصَابَ بِهِ شَيْئاً)

Bir Şeyi Hedefinden Saptıranın Durumu

١٠٧٤٥ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، قَالَ : نَا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نَا حَمَّادُ بْنُ مَالِكٍ الصَّائِغُ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ أَخْرَجَ شَيْئًا مِنْ حَدِّهِ ، فَأَصَابَ بِهِ إِنْسَانًا فَهُوَ ضَامِنٌ "

رواه البزار من رواية مالك, عن الحسن البصري, قال الذهبي : مجهول .

10745. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kimsenin attığı şey, hedefinden çıkıp bir insana isabet ederse; o kişi verdiği zarardan sorumlu olur."*

★ Hadisi Bezzâr, "(Hammâd b.) Malik ani'l-Hasan el-Basrî" yoluyla rivayet etmiştir. Zehebî, onun meçhul olduğunu söylemiştir.

(بَابُ لاَ يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ)

Kâfir Karşılığında Müslüman Öldürülmez

١٠٧٤٦ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ : نَا أَبُو قُتَيْبَةَ ، قَالَ : نَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُجَيْدِ بْنِ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ . وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الزِّيَادِيُّ ، قَالَ : نَا أَبُو دَاوُدَ ، قَالَ : نَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُجَيْدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قُتِلَ رَجُلٌ مِنْ هُذَيْلٍ رَجُلًا مِنْ خُزَاعَةَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، وَكَانَ الْهُذَلِيُّ مُتَوَارِيًا ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْفَتْحِ ظَهَرَ الْهُذَلِيُّ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ مِنْ خُزَاعَةَ ، فَذَبَحَهُ كَمَا تُذْبَحُ الشَّاةُ ، فَقَالَ : اقْتُلْهُ قَبْلَ النِّدَاءِ أَوْ بَعْدَ النِّدَاءِ ، فَقَالُوا : بَعْدَ النِّدَاءِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ كُنْتُ قَاتِلا مُؤْمِنًا بِكَافِرٍ لَقَتَلْتُهُ ، فَأَخْرِجُوا عَقْلَهُ فَأَخْرَجْنَا عَقْلَهُ ، وَكَانَ أَوَّلَ عَقْلٍ فِي الإِسْلامِ "

رواه البزار ورجاله وثقهم ابن حبان, ورواه الطبراني باختصار .

10746. İmrân b. Husayn anlatıyor: Huzeyl kabilesinden bir adam Cahiliye döneminde Huzaa kabilesinden bir adamı öldürdü. Huzeyl kabilesinden olan adam saklanmıştı. Fetih gününde Huzeyl kabilesinden olan adam ortaya çıkınca Huzaa'lı bir adam onu görüp koyunu keser gibi kesti. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildirilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ezandan önce mi sonra mı öldürdün?"* diye sordu. Orada bulunanlar: "Ezandan sonra öldürdü" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer bir mümini bir kâfir*

karşılığında öldürecek olsaydım şu anda onu öldürürdüm! (ama bir kâfir karşılığında bir mümini öldüremeyeceğime göre) maktulün diyetini verin" buyurdu. Bu diyet, İslam'da ödenen ilk diyet oldu.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Ravilerini İbn Hibbân güvenilir saymıştır. Taberânî de muhtasar olarak rivayet etmiştir.[1]

١٠٧٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ الأَصْبَهَانِيُّ , قَالا : ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، ثنا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ ، عَنْ عَبْدِ السَّلامِ بْنِ أَبِي الْجَنُوبِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْمُسْلِمُونَ يَدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ ، تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ ، لا يُقْتَلُ مُؤْمِنٌ بِكَافِرٍ ، وَلا ذُو عَهْدٍ فِي عَهْدِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: عبد السلام ابن أبي الجنوب, وهو ضعيف .

10747. Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslümanlar başkalarına karşı tek bir el gibidirler (birbirlerine yardım ederler)! Kanları da eşittir. Mü'min, kâfir mukabilinde öldürülmez; ahid (zimmet) sahibi de anlaşma müddeti esnasında (küfrü sebebiyle) öldürülmez."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Abdusselâm b. Ebi'l-Cenûb bulunmaktadır.[2]

١٠٧٤٨ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمْرَةَ بِنْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، تُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّهَا قَالَتْ : وَجَدْتُ فِي قَائِمِ سَيْفِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِتَابًا : " إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عُتُوًّا مَنْ ضَرَبَ غَيْرَ ضَارِبِهِ ، وَرَجُلٌ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ ، وَرَجُلٌ تَوَلَّى غَيْرَ أَهْلِ نِعْمَتِهِ ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ ، فَقَدْ كَفَرَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ، لا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلا عَدْلا ، وَفِي الأَخَرِ الْمُؤْمِنُونَ تَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ ، وَيَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ "

" لا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ ، وَلا ذُو عَهْدٍ فِي عَهْدِهِ ، وَلا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ "

---

[1] Hadisi Bezzâr (1546) ve Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (18/110-111) rivayet etmiştir. Bezzâr: "Hadisin sadece bu kanalla rivayet edildiğini biliyoruz. Bundan daha muttasıl bir yol olduğunu bilmediğimiz için bu yolla rivayet ettik. Bak. *Tehzîbu'l-Âsâr –Müsned İbn Abbâs–* (1/34)

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (20/206) rivayet etmiştir.

" وَلا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا ، وَلا عَلَى خَالَتِهَا " " وَلا صَلاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ " " وَلا تُسَافِرُ امْرَأَةٌ ثَلاثَ لَيَالٍ مَعَ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير مالك بن أبي الرجال , وقد وثقه ابن حبان, و لم يضعفه أحد .

10748. Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcının kabzasında bir yazı buldum. Yazıda şöyle geçiyordu:

"Taşkınlık/azgınlık bakımından insanların en ilerisi, kendisini vuranın yerine başkasını vuran, maktulün katili yerine yerine başkasını öldüren ve nimetini gördüğü (efendisi) dışındakilere kendini neseben mensup gösteren kimsedir! Kim böyle bir şey yaparsa, Allah ve Resûlüne küfretmiş olur. Yüce Allah onun ne farz, ne de nafile hiçbir hayrını kabul etmez! Sevap (veya kıymet) yönünden müminlerin kanları eşittir. Onların en zayıfları, himayesine birini aldığı zaman bütün Müslümanlar buna uyarlar! Müslüman, kâfir mukabilinde öldürülmez; ahid (antlaşma/zimmet) sahibi de anlaşma müddeti esnasında (küfrü sebebiyle) öldürülmez. İki ayrı milletten olan insanlar birbirlerine varis olamazlar. Kadın, halası veya teyzesi üzerine nikâhlanamaz. İkindi namazından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılınmaz. Kadın yanınıda mahremi olmadan üç gecelik bir yolculuğa tek başına çıkamaz!"

★ Hadisi Ebû Ya'la rivayet etmiştir. Mâlik b. Ebi'r-Ricâl dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridir. İbn Hibbân Mâlik'i güvenilir saymış, hiç kimse zayıf addetmemiştir.

(بَابُ وَضْعِ دِمَاءِ الْجَاهِلِيَّةِ)

Cahiliye Dönemine Ait Kan Davalarının Kaldırılması

١٠٧٤٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَتَشٍ الصَّنْعَانِيُّ ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ وَهْبٍ الْجَنَدِيُّ ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بُزُرْجَ ، عَنْ أَبَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ ، أَنَّهُ خَطَبَ ، فَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ " وَضَعَ كُلَّ دَمٍ كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ "

رواه الطبراني والبزار, وفيه قصة, وإسناد البزار ضعيف, وشيخ الطبراني علي بن المبارك الصنعاني ,عن يزيد بن المبارك, لم أعرفهما, وبقية رجاله ثقات .

10749. Ebân b. Saîd b. el-Âs bir hutbesinde şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cahiliye döneminde güdülen bütün kan davalarını kaldırmıştır.

★ Hadisi Taberânî ve Bezzâr rivayet etmiştir. Hadiste bir kıssa vardır. Bezzâr'ın senedi zayıftır. Taberânî'nin hocası Ali b. el-Mübârek es-San'ânî ve Yezîd b. el-Mübârek'i tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابٌ فِي الْقَتِيلِ يُوْجَدُ فِي الفَلاَةِ)

Maktulün Boş Bir Arazide Bulunması

١٠٧٥٠ – حدثنا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، ثنا أبو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، قَالا : ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا يُتْرَكُ مُفْرَجٌ فِي الإِسْلامِ " زَادَ ابْنُ نُمَيْرٍ فِي حَدِيثِهِ " حَتَّى يُضَمَّ إِلَى قَبِيلَةٍ "

قال ابن الأثير في النهاية : ولا يترك مفرج في الإسلام , قيل : هو القتيل يوجد بأرض فلاة لا يكون قريبا من قرية فإنه يودى من بيت المال ولا يطل دمه ويروى بالحاء المهملة .

رواه الطبراني, وفيه: كثير بن عبد الله المزني, وهو ضعيف وقد حسن الترمذي حديثه,وبقية رجاله ثقات .

10750. Kesîr b. Abdillah b. Amr b. Avf, babasından, o da dedesinden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İslam'da "müfrec" (boş bir arazide bulunan maktul, olduğu gibi) terk edilmez"* İbn Nümeyr rivayetinde: *"(arazide bulunan maktül) bir kabileye ilhak edilir"* ibaresini eklemiştir.

İbnü'l-Esîr, *Nihâye* adlı eserinde der ki: Müfrec: Bir yerleşim yerine yakın olmayan boş bir arazide bulunan maktuldür. Böyle birisinin defin masrafı devlet hazinesinden karşılanır ve kanı heder (diyetsiz) sayılır.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Kesîr b. Abdillah el-Müzenî zayıftır. Ama Tirmîzî, hadisini hasen saymıştır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

(بَابٌ فِيمَنْ قَتَلَ مُعَاهِداً أَوْ أَخفَرَ ذِمَّةً)

(Kendisine Eman Verilerek Antlaşma Yapılan) Muâhedi Öldüren veya Himayesine Aldığı Kişiye Hıyanet Edenin Durumu

١٠٧٥١ – قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبو النَّضْرِ قَالَ حَدَّثَنَا الأَشْجَعِيُّ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الأَعْمَشِ عَنْ هِلاَلِ بْنِ يِسَافٍ عَنْ رَجُلٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " سَيَكُونُ قَوْمٌ لَهُمْ عَهْدٌ فَمَنْ قَتَلَ رَجُلاً مِنْهُمْ لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ سَبْعِينَ عَاماً "

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (634) ve Bezzâr (1547) rivayet etmiştir.
[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (17/24) rivayet etmiştir.

10751. Hilâl b. Yesâf, bir adamdan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: *"Kendilerine himaye ahdi verilen insanlar olacak; kim onlardan bir adamı öldürürse, cennetin kokusunu duymayacaktır. Hâlbuki onun kokusu yetmiş yıllık mesafeden hissedilir"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٧٥٢ - وَبِهِ : عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ قَتَلَ نَفْسًا مُعَاهَدَةً بِغَيْرِ حَقِّهَا لَمْ يُرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ ، وَإِنَّ رِيحَهَا لَتُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ "

قلت : رواه ابن ماجة غير قوله : " خمسمائة عام " .

10752. Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim, kendisine himaye ahdi verilen bir kişiyi haksız yere öldürürse, cennetin kokusunu duymayacaktır. Hâlbuki onun kokusu beş yüz yıllık mesafeden hissedilir."*[2]

★ Derim ki: Hadisin İbn Mâce (doğrusu Nesâî) *"beş yüz"* ibaresi dışındaki kısmını rivayet etti.

١٠٧٥٣ - وفي روا ية" مِائَةِ عَامٍ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن عبد الرحمن العلاف, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10753. Başka bir rivayette: *"Yüz yıllık"* diye geçmektedir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Abdirrahman el-Allâf'ı tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٧٥٤ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ التَّمَّارُ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْحَضْرَمِيِّ ، عَنْ أَبِي السَّوَّارِ ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : وَبَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ يُخْفِرْ ذِمَّتِي كُنْتُ خَصْمَهُ ، وَمَنْ خَاصَمْتُهُ خَصَمْتُهُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط ورجاله ثقات .

10754. Cundub b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim zimmetime (antlaşmayla verdiğim himaye ahdime) hıyanet ederse onun hasmı olurum! Kimin hasmı olursam onu mağlup ederim"* buyurdu.

---

[1] Hadisi Ahmed (4/61) ve (5/374) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî başka bir senedle *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (433-2944) rivayet etmiştir.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٧٥٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي مُعَيْدٍ حَفْصِ بْنِ غَيْلانَ ، عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " لا عَدْوَى ، وَلا صَفَرَ ، وَلا هَامَ ، وَلا يَتِمُّ شَهْرَانِ ، وَمَنْ خَفَرَ بِذِمَّةٍ لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني, وفيه: صدقة بن عبد الله السمين, وثقه دحيم وغيره, وضعفه أحمد وغيره .

10755. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne sirâyet (hastalık bulaşması), ne safer (karın/mide yılanı/kurdu inancı), ne de hâme (baykuş uğursuzluğu) vardır! İki ay peşpeşe otuza tamamlanmaz! Kim zimmete (antlaşmayla verilen himaye ahdine) hıyanet ederse, cennetin kokusunu duymayacaktır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Sadaka b. Abdillah es-Semîn'i Duhaym ve başkası güvenilir saymış, Ahmed ve diğerleri zayıf addetmiştir.

١٠٧٥٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُعَلَّلُ بْنُ نُفَيْلٍ ، قَالَ : نا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ عَوْفٍ الأَعْرَابِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَتَلَ نَفْسًا مُعَاهَدَةً بِغَيْرِ حَقِّهَا ، لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ ، وَإِنَّ رِيحَ الْجَنَّةِ تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ مِائَةِ عَامٍ "

قلت : رواه الترمذي وابن ماجة إلا أنه قال : من مسيرة سبعين عاما .

رواه الطبراني في الأوسط, عن شيخه أحمد بن القاسم, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات رجال الصحيح غير معلل بن نفيل وهو ثقة .

10756. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim, kendisine himaye ahdi verilen bir kişiyi haksız yere öldürürse, cennetin kokusunu duymayacaktır. Hâlbuki cennetin kokusu yüz yıllık mesafeden hissedilir"* buyurdu.

Derim ki: Hadisi Tirmîzî ve *"Yetmiş yıllık mesafeden"* ibaresiyle İbn Mâce rivayet etmişlerdir.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Ahmed b. el-Kâsım'dan rivayet etmiştir. Ancak bu râviyi tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir bir ravi olan Muallil b. Nüfeyl dışında *Sahîh*'in ravilerdir.[2]

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (1668) rivayet etmiştir.

2 Bu hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta bulamadım.

(بَابٌ فِي الْمُحَارِبِيْنَ)

(Müslümanlara Karşı) Silaha Sarılanlar

١٠٧٥٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ , ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ , ثنا ابْنُ وَهْبٍ , أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلالٍ , عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ : " أَنَّ نَاسًا أَغَارُوا عَلَى إِبِلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , فَاسْتَاقُوهَا , وَارْتَدُّوا عَنِ الإِسْلامِ , وَقَتَلُوا رَاعِيَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤْمِنًا , فَبَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آثَارِهِمْ , فَأُخِذُوا , فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ , وَسَمَلَ أَعْيُنَهُمْ "

رواه الطبراني, عن شيخه أحمد بن محمد بن الحجاج بن رشدين ,وهو ضعيف .

10757. Abdullah b. Ömer anlatıyor: Bir topluluk Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) deve sürüsüne saldırarak sürüp götürdüler ve İslam'ı bırakıp küfre döndüler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), mü'min olan çobanını da öldürdüler. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) arkalarına bir takipçi grup· gönderdi. Onları yakalayıp getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların ellerini ve ayaklarını kesip gözlerini çıkarttı (kör etti).

★ **Hadisi Taberânî şeyhi Ahmed b. Muhammed b. el-Haccâc b. Rişdîn'den rivayet etmiştir. Bu ravi zayıftır.**[1]

١٠٧٥٧ – حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بن إِبْرَاهِيمَ بن حَمْزَةَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بن الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، ح وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بن إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن الْوَلِيدِ الْمَدَنِيُّ، قَالا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن طَلْحَةَ التَّيْمِيُّ، عَنْ مُوسَى بن مُحَمَّدِ بن إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سَلَمَةَ بن الأَكْوَعِ، قَالَ:"كَانَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُلامٌ يُقَالُ لَهُ: يَسَارٌ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ يُحْسِنُ الصَّلاةَ، فَأَعْتَقَهُ، وَبَعَثَهُ فِي لِقَاحٍ لَهُ بِالْحَرَّةِ، وَكَانَ بِهَا، فَأَظْهَرَ قَوْمٌ الإِسْلامَ مِنْ عُرَيْنَةَ مِنَ الْيَمَنِ، وَجَاءُوا وَهُمْ مَرْضَى مَوْعُوكُونَ، وَقَدْ عَظُمَتْ بُطُونُهُمْ، فَبَعَثَ بِهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى يَسَارٍ، وَكَانُوا يَشْرَبُونَ مِنْ أَلْبَانِ الإِبِلِ حَتَّى انْطَوَتْ بُطُونُهُمْ، ثُمَّ عَدَوْا عَلَى يَسَارٍ فَذَبَحُوهُ، وَجَعَلُوا الشَّوْكَ فِي عَيْنَيْهِ، ثُمَّ طَرَدُوا الإِبِلَ، فَبَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آثَارِهِمْ خَيْلا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (13247) rivayet etmiştir. Ahmed b. Rişdîn yalancıdır.

، أَمِيرُهُمْ كُرْزُ بن جَابِرٍ الْفِهْرِيُّ، فَلَحِقَهُمْ، فَجَاءَ بِهِمْ، فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ، وَسَمَلَ أَعْيُنَهُمْ" .

رواه الطبراني, عن شيخه أحمد بن محمد بن الحجاج بن رشدين ,وهو ضعيف .

10758. Seleme b. el-Ekva' anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Yesâr adında bir kölesi vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) , onun güzel namaz kıldığını görünce onu azat etti ve (süt) develerinin başında Harra'ya gönderdi. Bu arada Yemen'den -Ureyne kabilesinden- bir topluluk gelerek İslam'ı izhar ettiler (Müslüman olduklarını söylediler). Medine'ye geldikleri zaman hastalanıp ateşleri yükselmiş ve karınları şişmişti. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onları Yesâr'ın yanına gönderdi. Orada iyileşip karınları normal haline gelinceye kadar kalıp develerin sütünden içtiler. İyileştikten sonra Yesâr'a saldırıp boğazladılar ve gözlerine diken soktular. Sonra develeri sürüp götürdüler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkalarından Müslüman atlıları gönderdi. Komutanları Kurz b. Câbir el-Fihrî idi. Onları yakalayıp getirerek ellerini ve ayaklarını kestirip gözlerini oydurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Mûsâ b. Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris et-Teymî bulunmaktadır.

١٠٧٥٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَزَّارُ ، ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِدْرِيسَ ، ثنا بَكَّارُ بْنُ أَخِي مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ جَرِيرٍ : أَنَّ نَاسًا مِنْ عُرَيْنَةَ أَغَارُوا عَلَى لِقَاحِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ ، وَأَنْ تُسَمَّرَ أَعْيُنُهُمْ "

رواه الطبراني, وفيه :موسى بن عبيدة , وهو ضعيف .

10759. Cerîr der ki: Ureyne'den bir grup Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) süt develerine saldırdı. (Yakalanıp getirilince) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ellerinin ve ayaklarının kesilmesini, gözlerinin oyulmasını emretti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Mûsâ b. Ubeyde zayıftır.[1]

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (2509) rivayet etmiştir.

(بَابٌ فِيمَنْ عَضَّ يَدَ رَجُلٍ فَانْتَزَعَهَا فَسَقَطَتْ ثَنِيَّةُ الْعَاضِّ)

Bir Kişi, Birinin Elini Isırırken Eli Isırılan Şahsın Elini Çekmesi Sonucunda Isıranın Dişlerinin Sökülüp Düşmesi

١٠٧٦٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الأَشْعَثِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَجُلاً عَضَّ يَدَ رَجُلٍ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْتَزَعَ ثَنِيَّتَهُ ، " فَأَهْدَرَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن الطبراني حكم على سعيد بن عمرو الأشعثي بالوهم , وقد خالفه أصحاب ابن عيينة فرووه عن ابن عيينة, عن عمرو, عن عطاء ,عن صفوان بن يعلى بن أمية, وهو الصواب والله أعلم .

10760. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir adam, başka bir adamın elini ısırdı. Isırılan adam elini çekince ısıranın dişleri sökülüp düştü. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun dişlerini heder etti. (Diğerine diyet ödetmedi)

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Taberânî, Saîd b. Amr el-Eş'asî'nin yanıldığına hükmetti. Zira İbn Uyeyne'nin öğrencileri ona muhalefet edip bu hadisi " İbn Uyeyne an Atâ an Safvân b. Ya'lâ b. Umeyye" kanalıyla rivayet ettiler. Doğrusu da budur. Allah daha doğrusunu bilir.[1]

(بَابٌ فِيمَنْ لَهُ عَيْنٌ وَاحِدَةٌ فَفَقَأَ إِحْدَى عَيْنَيْ غَيْرِهِ)

Tek Gözlü Birinin, Başka Birisinin Gözünü Çıkarması

١٠٧٦١ - حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ الْمِصْرِيُّ ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ الصَّدَفِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ ، عَنْ عِصْمَةَ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ فُقِئَتْ عَيْنُهُ ، فَقَالَ لَهُ : " مَنْ ضَرَبَكَ ؟ " قَالَ : أَعْوَرُ بَنِي فُلانٍ ، فَبَعَثَ ، فَجَاءَ ، فَقَالَ : " أَنْتَ فَقَأْتَ عَيْنَ هَذَا ؟ " قَالَ : نَعَمْ ، فَقَضَى عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالدِّيَةِ ، وَقَالَ : " لا تَفْقَأْ عَيْنَهُ تَدَعْهُ غَيْرَ بَصِيرٍ "

رواه الطبراني, وفيه: الفضل بن المختار, وهو ضعيف .

10761. İsmet anlatıyor: Gözü çıkarılan bir adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana kim vurdu?"* diye sorunca: "Falan oğullarının tek gözlüsü" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), onu çağırtıp: *"Sen mi bunun gözünü çıkardın?"* diye sordu. Adam: "Evet" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11393) rivayet etmiştir.

vesellem) diyet ödemesine hükmetti ve: *"(Kısas uygulayarak zaten bir gözü olmayan saldırgan) adamın gözünü çıkarıp kör etme!"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Fadl b. el-Muhtâr bulunmaktadır.[1]

(بَابٌ فِيمَنْ كَشَفَ سِتْرَ بَيْتِ غَيْرِهِ فَنَظَرَ إِلَى أَهْلِهِ بِغَيْرِ إِذْنٍ فَفَقَأُوا عَيْنَهُ)

Bir Kişinin, Başkasının Evinin Perdesini Aralayıp Ev Halkına İzinsiz Bakarken Gözünü Çıkarmaları

١٠٧٦٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. وَمُوسَى حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" أَيُّمَا رَجُلٍ كَشَفَ سِتْراً فَأَدْخَلَ بَصَرَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ فَقَدْ أَتَى حَدًّا لاَ يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ وَلَوْ أَنَّ رَجُلاً فَقَأَ عَيْنَهُ لَهُدِرَتْ وَلَوْ أَنَّ رَجُلاً مَرَّ عَلَى بَابٍ لاَ سِتْرَ لَهُ فَرَأَى عَوْرَةَ أَهْلِهِ فَلاَ خَطِيئَةَ عَلَيْهِ إِنَّمَا الْخَطِيئَةُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ" قلت : روى الترمذي بعضه .

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير ابن لهيعة وهو حسن الحديث وفيه ضعف .

10762. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kişi, kendisine izin verilmeden önce bir evin perdesini (veya kapısını) aralayıp içeriye bakarsa, kendisine helal olmayan bir had (cürüm) işlemiş olur. (Ev halkından) Bir adam onun gözünü çıkarsa (kör etse), gözü heder olur (kısas veya diyet gerekmez). Bir kişi (yoldan geçerken) örtüsü olmayan (bir evin) kapısından içeriye baksa ve ev halkından birinin edep yerini görse, günaha girmiş olmaz! Suç ev halkına ait olur!"*

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ravilerden İbn Lehîa'nın kendisinde zayıflık bulunmasına rağmen hadisi hasendir.[2]

١٠٧٦٣ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى ، ثنا مُسَدَّدٌ ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنِ اطَّلَعَ مِنْ سُتْرَةٍ إِلَى قَوْمٍ ، فَفُقِئَتْ عَيْنُهُ ، فَهِيَ هَدَرٌ

رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما: حكيم بن أبي حكيم ,وفي الأخرى : ليث بن أبي حكيم, وكلاهما عن أبي أمامة , ولم أعرفهما , وبقية رجال أحدهما ثقات .

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (11393) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Taberânî'nin hocası Ahmed b. Rişdîn hadis uydurmakla suçlanmıştır.

[2] Hadisi Ahmed (5/171) rivayet etmiştir.

10763. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kişi bir kavmin örtüsünü (kapı veya perdesini) aralayıp içeriye baksa ve (ev halkı tarafından) gözü çıkarılsa; gözü heder olur"* (kısas veya diyet gerekmez) buyurdu.

★ Hadisi Taberânî iki senedle rivayet etmiştir. Birinin senedinde Hakîm b. Ebî Hakîm, diğerininkinde ise Leys b. Ebî Hakîm bulunmaktadır. İkisi de hadisi Ebû Umâme'den rivayet ettiler, ikisini de tanımıyorum. Birinin diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجِرَاحَاتِ)

Yaralamalar Hakkında

١٠٧٦٤ - قَالَ وَذَكَرَ عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَجُلٍ طَعَنَ رَجُلاً بِقَرْنٍ فِي رِجْلِهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقْدِنِي فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لاَ تَعْجَلْ حَتَّى يَبْرَأَ جُرْحُكَ قَالَ فَأَبَى الرَّجُلُ إِلاَّ أَنْ يَسْتَقِيدَ فَأَقَادَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ قَالَ فَعَرَجَ الْمُسْتَقِيدُ وَبَرَأَ الْمُسْتَقَادُ مِنْهُ فَأَتَى الْمُسْتَقِيدُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَرَجْتُ وَبَرَأَ صَاحِبِي فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَمْ آمُرْكَ أَنْ لاَ تَسْتَقِيدَ حَتَّى يَبْرَأَ جُرْحُكَ فَعَصَيْتَنِي فَأَبْعَدَكَ اللَّهُ وَبَطَلَ جُرْحُكَ . ثُمَّ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الرَّجُلِ الَّذِي عَرَجَ مَنْ كَانَ بِهِ جُرْحٌ أَنْ لاَ يَسْتَقِيدَ حَتَّى تَبْرَأَ جِرَاحَتُهُ فَإِذَا بَرِئَتْ جِرَاحَتُهُ اسْتَقَادَ. رواه أحمد ورجاله ثقات

10764. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bir adamın ayağını boynuzla yaralayan bir kişi hakkında hüküm verdi. Yaralanan adam: "Ya Resûlallah! Kısas yaptırıp hakkımı al!" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Acele etme! Bekle, yaran iyileşsin!"* buyurdu. Ama adam kabul etmeyip ısrarla kısas isteyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), adama kısas yaptırdı. Bir müddet sonra kendisine kısas yapılan adam iyileşti, kısas yaptıran da topal kaldı. Kısas yaptıran adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ya Resûlallah! Arkadaşım iyileşti; ama ben topal kaldım" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben, sana iyileşinceye kadar kısas yapma demedim mi? Bana isyan ettin! Böylece Yüce Allah seni uzaklaştırdı (cezalandırdı)! Yaran da tam iyileşmediği gibi (hakkın da zayi oldu)"* buyurdu. Ayağı topal kalan bu adama hüküm verdikten sonra,

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (8029- 8030) rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Leys b. Ebî Süleym zayıftır. Leys b. Ebî Hakîm'den değil de Ebû Hakîm'den rivayet etmiştir.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), bir daha yarası iyileşinceye kadar kimsenin kısas yapmamasını, yarası iyileşince kısas yapmasını (veya diyet almasını) emretti.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٧٦٥ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ بِنْتِ شُرَحْبِيلَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الذِّمَارِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: " رُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ طَعَنَ رَجُلًا عَلَى فَخِذِهِ بِقَرْنٍ، فَقَالَ الَّذِي طُعِنَتْ فَخِذُهُ: أَقِدْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دَاوِهَا وَاسْتَأْنِ بِهَا حَتَّى نَنْظُرَ إِلَى مَا تَصِيرُ، فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقِدْنِي، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَقِدْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَقَادَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَبِسَتْ رِجْلُ الرَّجُلِ الَّذِي أَقَادَهُ، اسْتَقَادَهُ، وَبَرِئَ رِجْلُ الرَّجُلِ الَّذِي اسْتُقِيدَ مِنْهُ، فَأَبْطَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِيَتَهَا "

10765. Câbir anlatıyor: Bir adamı boynuzla bacağından yaralayan bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şikâyet edildi. Bacağı yaralanan: "Ya Resûlallah! Kısas yaptırıp hakkımı al!" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bacağını tedavi edip bekle, bakalım nasıl olacak!"* buyurdu. Adam: "Ya Resûlallah! Kısas yaptırıp hakkımı al!" diye ısrar etti. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şekilde cevap verdi. Adam tekrar: "Ya Resûlallah! Kısas yaptırıp hakkımı al!" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kısas yaptırdı. (Ama bir müddet sonra) Kısas yaptıran (bacağı yaralanan) adamın ayağı sakat kaldı. Kendisine kısas uygulanan adamın ayağı ise iyileşti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bacağın diyetini iptal etti.[1]

١٠٧٦٦ – وفي رواية: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَلَفٍ الضَّرَّابُ، نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: رُفِعَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِرَاحَةُ رَجُلٍ، فَقَالَ: " دَاوُوهَا "، وَأَجَّلَهُ سَنَةً

10766. Başka bir rivayette Câbir der ki: (Ayağı) yaralanan bir adamın durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iletildi (hüküm vermesi için şikâyet edildi). Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu tedavi edin!"* buyurdu ve bir yıl mühlet verdi.[2]

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr*'de (377) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'tae (126) rivayet etmiştir.

١٠٧٦٧ – وفي رواية : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ ، قَالَ : نا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأُمَوِيُّ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَطَاءٍ ، وَابْنِ جُرَيْجٍ ، وعثمان بن الأسود ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ رَجُلا جَرَحَ رَجُلا ، فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَقِيدَ ، فَنَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُسْتَقَادَ مِنَ الْجَارِحِ حَتَّى يَبْرَأَ الْمَجْرُوحُ "

روى الأول الطبراني في الصغير والأوسط, ومن قولي وفي رواية رواه في الأوسط, وفيه: محمد بن عبد الله بن نمران, وهو ضعيف .

10767. Diğer bir rivayette Câbir der ki: Bir adam, başka bir adamı yaraladı. Yaralanan adam kısas isteyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yaralanan adam iyileşinceye kadar yaralayan adama kısas yapılmamasını emretti.

★ Birinci hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Abdillah b. Nimrân zayıftır.

١٠٧٦٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي هَدِيَّةُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا عُمَرُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو سَعْدٍ الْبَقَّالُ ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ، قَالَ : " لَقَدْ تَرَكْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ مُتَوَافِرُونَ ، وَمَا مِنَّا أَحَدٌ فُتِّشَ عَنْ جَائِفَةٍ أَوْ مُنَقِّلَةٍ ، إِلا عُمَرَ أَوِ ابْنَ عُمَرَ " رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: أبو سعيد البقال, وهو ضعيف وقد وثق .

قلت : وتأتي أحاديث في الجراحات في الديات إن شاء الله .

10768. Huzeyfe anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bizi dünyada bırakıp vefat ettiği zaman çoktuk (sahabenin çoğu hayattaydı). *Câife* (bedenin iç kısmına ulaşan yara) ile *munakkile* (kemiği kırıp yerinden kaydıran yaranın kısası veya diyeti) hakkında Hz. Ömer veya İbn Ömer dışında bizden hiç kimseye bir şey sorulmaz oldu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Saîd el-Bakkâl zayıftır, ancak güvenilir sayılmıştır.

Derim ki: Yaralamaların diyeti konusunda toplu hadisler inşallah gelecektir.

(بَابُ الدِّيَاتِ فِي الأَعْضَاءِ وَغَيْرِهَا)

Organlar ile Diğer Şeylerin Diyetleri

١٠٧٦٩ – حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : نا أَبِي ، عَنْ عِيسَى بْنِ الْمُخْتَارِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ

أبِيهِ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " فِي الأَنْفِ إِذَا اسْتُوعِبَ جَدْعُهُ الدِّيَةُ، وَفِي الْعَيْنِ خَمْسُونَ، وَفِي الْيَدِ خَمْسُونَ، وَفِي الرِّجْلِ خَمْسُونَ، وَفِي الْجَائِفَةِ ثُلُثُ النَّفْسِ، وَفِي الْمُنَقِّلَةِ خَمْسَ عَشْرَةَ، وَفِي الْمُوضِحَةِ خَمْسٌ، وَفِي السِّنِّ خَمْسٌ، وَفِي كُلِّ أُصْبُعٍ مِمَّا هُنَاكَ عَشْرٌ عَشْرٌ " رواه البزار، وفيه: محمد بن أبي ليلى، وهو سيئ الحفظ، وبقية رجاله ثقات.

10769. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Burnun tamamen koparılması halinde diyetin tamamı vardır (ödenir). Bir gözün çıkarılmasında 50 (deve), bir elin kesilmesinde (koparılması veya sakat bırakılması halinde) 50 (deve), bir ayağın kesilmesinde (koparılması veya sakat bırakılması halinde) 50 (deve diyet) vardır (ödenir). **Câifede** (yani vücudun iç kısmına ulaşan yaralamalarda) diyetin üçte biri, **münakkilede** (yani kemiği kırıp yerinden kaydıran yaralamalarda) 15 (deve), **mûdihada** (yani kemiğin açığa çıkmasına sebep olan yaralamalarda) 5 (deve), dişin kırılmasında 5 (deve), parmakların her biri için de 10 deve (diyet) vardır (ödenir)."*

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Muhammed b. Ebî Leylâ'nın ezberi kötüdür. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٧٧٠ - وعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ قَضَى فِي دِيَةِ العُظْمَى الْمُغَلَّظَةِ بِثَلاثِينَ حِقَّةً وَثَلاثِينَ جَذَعَةً وَعِشْرِينَ بَنَاتِ لَبُونٍ وَعِشْرِينَ بَنِي لَبُونٍ ذُكُورٍ

رواه الطبراني وإسحاق بن يحيى لم يسمع من عبادة.

10770. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), **diyet-i uzmâ-i muğallaza**'da yani büyük ağırlaştırılmış diyette; 30 **hikka** (dört yaşına girmiş deve), 30 **cezea** (beş yaşına girmiş deve), 20 **bint-i lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren dişi deve) ve 20 **ibn lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren erkek deve) ödenmesine hükmetti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Ancak İshâk b. Yahyâ, Ubâde'den (hadis) işitmemiştir.

١٠٧٧١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ حَدَّثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ عَنْ عُبَادَةَ قَالَ: وَقَضَى فِي دِيَةِ الْكُبْرَى الْمُغَلَّظَةِ ثَلاثِينَ ابْنَةَ لَبُونٍ وَثَلاثِينَ حِقَّةً وَأَرْبَعِينَ خَلِفَةً وَقَضَى فِي دِيَةِ الصُّغْرَى ثَلاثِينَ ابْنَةَ لَبُونٍ وَثَلاثِينَ حِقَّةً وَعِشْرِينَ ابْنَةَ مَخَاضٍ وَعِشْرِينَ بَنِي مَخَاضٍ ذُكُورٍ ثُمَّ غَلَتِ الإِبِلُ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ

---

1 Hadisi Bezzâr (1531) rivayet etmiş ve: "Hadisin Ömer'den sadece bu senedle rivayet edildiğini biliyoruz" demiştir.

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَانَتِ الدَّرَاهِمُ فَقَوَّمَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِبِلَ الْمَدِينَةِ سِتَّةَ آلاَفِ دِرْهَمٍ حِسَابَ أُوقِيَّةٍ لِكُلِّ بَعِيرٍ ثُمَّ غَلَتِ الإِبِلُ وَهَانَتِ الْوَرِقُ فَزَادَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَلْفَيْنِ حِسَابَ أُوقِيَّتَيْنِ لِكُلِّ بَعِيرٍ ثُمَّ غَلَتِ الإِبِلُ وَهَانَتِ الدَّرَاهِمُ فَأَتَمَّهَا عُمَرُ اثْنَيْ عَشَرَ أَلْفاً حِسَابَ ثَلاَثِ أَوَاقٍ لِكُلِّ بَعِيرٍ. قَالَ فَزَادَ ثُلُثُ الدِّيَةِ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَثُلُثٌ آخَرُ فِي الْبَلَدِ الْحَرَامِ. قَالَ فَتَمَّتْ دِيَةُ الْحَرَمَيْنِ عِشْرِينَ أَلْفاً. قَالَ فَكَانَ يُقَالُ يُؤْخَذُ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ مِنْ مَاشِيَتِهِمْ لاَ يُكَلَّفُونَ الْوَرِقَ وَلاَ الذَّهَبَ وَيُؤْخَذُ مِنْ كُلِّ قَوْمٍ مَا لَهُمْ قِيمَةُ الْعَدْلِ مِنْ أَمْوَالِهِمْ

رواه عبد الله في زياداته على أبيه في حديث طويل تقدم في الأحكام وإسحاق بن يحيى لم يدرك عبادة .

10771. Ubâde b. es-Sâmit anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), **diyet-i kübrâ-i muğallaza**'da, yani büyük ağırlaştırılmış diyette; 30 **bint-i lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren dişi deve), 30 **hikka** (dört yaşına girmiş deve) ve 40 **halife** (gebe deve) ödenmesine hükmetti.

Diyet-i suğrâ'da, yani küçük diyette; 30 **bint-i lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren dişi deve), 30 **hikka** (dört yaşına girmiş deve), 20 **bint-i mahâd** (bir yaşını bitirip iki yaşına giren dişi deve) ve 20 **ibn mahâd** (bir yaşını bitirip iki yaşına giren erkek deve) ödenmesine hükmetti.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra develerin kıymeti arttı, dirhemlerin (gümüşün) kıymeti azalınca Ömer b. el-Hattâb, Medine develerine -her bir devenin değerini «ukiyye» ile hesaplayarak- altı bin dirhem değer biçti. Daha sonra tekrar develerin değeri artıp gümüşün değeri düşünce Ömer b. el-Hattâb iki bin dirhem -her bir devenin değerini iki «ukiyye» olarak hesaplayarak- ekledi. Sonra tekrar develerin değeri artıp dirhemlerin değeri düşünce Ömer, -her bir devenin değerini üç «ukiyye» olarak hesaplayarak- (diyeti) on iki bin dirheme tamamladı.

Ubâde dedi ki: "(Ömer) diyetin değerini haram ayda üçte bir, Haram beldede üçte iki artırdı. Böylece "Harameyn'in" diyeti (Mekke ve Medine harem bölgelerinde vacip olan diyetin miktarı) yirmi bin dirheme tamamlandı."

Ubâde ekledi: "Bedevilerden, malik oldukları sürülerden diyet alınır. Gümüş ve altın vermeye zorlanmazlar. Her kavimden, malik oldukları mallardan adaletle diyetin kıymeti alınır" denirdi.

★ Hadisi Abdullah (b. Ahmed), babasının rivayetlerine eklerinde uzun bir hadiste rivayet etmiştir. Bu hadis, Ahkâm bahsinde geçmişti. İshâk b. Yahyâ, Ubâde'ye yetişmemiştir.

١٠٧٧٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ ، ثنا أَبُو مَعْشَرٍ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الأَخْضَرِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : " كَانَتِ الدِّيَةُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِائَةً مِنَ الإِبِلِ : أَرْبَعَةَ أَسْنَانٍ ، خَمْسَةً وَعِشْرِينَ حِقَّةً ، وَخَمْسَةً وَعِشْرِينَ جَذَعَةً ، وَخَمْسَةً وَعِشْرِينَ بَنَاتِ لَبُونٍ ، وَخَمْسَةً وَعِشْرِينَ بَنَاتِ مَخَاضٍ ، حَتَّى كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، وَمَصَّرَ الأَمْصَارَ ، قَالَ عُمَرُ : لَيْسَ كُلُّ النَّاسِ يَجِدُونَ الإِبِلَ ، فَقَوِّمُوا الإِبِلَ أُوقِيَّةً أُوقِيَّةً ، فَكَانَتْ أَرْبَعَةَ آلافِ دِرْهَمٍ ، ثُمَّ غَلَتِ الإِبِلُ ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ : قَوِّمُوا الإِبِلَ ، فَقُوِّمَتِ الإِبِلُ أُوقِيَّةً وَنِصْفًا ، فَكَانَتْ سِتَّةَ آلافِ دِرْهَمٍ ، ثُمَّ غَلَتِ الإِبِلُ ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ : قَوِّمُوا الإِبِلَ ، فَقُوِّمَتْ أُوقِيَّتَيْنِ فَكَانَتْ ثَمَانِيَةَ آلافِ دِرْهَمٍ ، ثُمَّ غَلَتِ الإِبِلُ ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ : قَوِّمُوا الإِبِلَ ، فَقُوِّمَتْ ثَلاثَةَ أَوَاقٍ ، فَكَانَتِ اثْنَتَيْ عَشَرَ أَلْفًا ، فَجَعَلَ عَلَى أَهْلِ الْوَرِقِ اثْنَيْ عَشَرَ أَلْفًا ، وَعَلَى أَهْلِ الإِبِلِ مِائَةً مِنَ الإِبِلِ ، وَعَلَى أَهْلِ الذَّهَبِ أَلْفَ دِينَارٍ ، وَعَلَى أَهْلِ الْحُلَلِ مِئَتَيْ حُلَّةٍ قِيمَةُ كُلِّ حُلَّةٍ خَمْسَةُ دَنَانِيرَ ، وَعَلَى أَهْلِ الضَّأْنِ أَلْفَ ضَائِنَةٍ ، وَعَلَى أَهْلِ الْمَعْزِ أَلْفَ مَاعِزَةٍ ، وَعَلَى الْبَقَرِ مِئَتَيْ بَقَرَةٍ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو معشر نجيح ,وصالح بن أبي الأخضر, وكلاهما ضعيف .

10772. Sâib b. Yezîd anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde diyetin miktarı -dört ayrı yaşta- yüz deve idi: 25 **hikka** (dört yaşına girmiş deve), 25 **cezea** (beş yaşına girmiş deve), 25 **bint-i lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren dişi deve) ve 25 **bint-i mahâd**'dır (bir yaşını bitirip iki yaşına giren dişi deve).

Bu durum Hz. Ömer'in hilafetine kadar devam etti. Ömer halife olup şehirleri oluşturunca: "Bütün insanlar deve bulamazlar. Dolayısıyla develerin her birinin değerini bir «ukiyye» sayınız" dedi. Böyle diyetin miktarı dört bin dirhem olarak ayarlandı. Sonra develerin değeri artınca Ömer: "Develere yeniden değer biçin" dedi. Neticede develerin her birine bir buçuk «ukiyye» değer biçildi. Böylece diyetin miktarı altı bin dirhem olarak ayarlandı. Daha sonra tekrar develerin değeri artınca Ömer: "Develere yeniden değer biçin" dedi. Develerin değerleri yeniden ayarlanıp her birine iki «ukiyye» değer biçildi. Böylece diyetin miktarı sekiz bin dirhem olarak ayarlandı. Sonra tekrar develerin değeri artınca Ömer: "Develere yeniden değer biçin" dedi. Bu sefer develerin her

birine üç «ukiyye» değer biçildi ve diyetin miktarı on iki bin dirhem olarak ayarlandı. Ömer, gümüşü olanlara on iki bin dirhem, devesi olanlara yüz deve, altını olanlara bin dinar, elbise sahiplerine iki yüz elbise; her elbisenin değeri beş dinar, koyunu olanlara bin koyun, keçisi olanlara bin keçi ve ineği olanlara iki yüz inek olarak ayarladı.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ebû Ma'şer Necîh ve Sâlih b. el-Ahdar zayıf sayılmışlardır.**[1]

١٠٧٧٣ – حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ الْعَطَّارُ الْمَكِّيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ إِلْيَاسَ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ ، عَنِ الشِّفَاءِ أُمِّ سُلَيْمَانَ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَعْمَلَ أَبَا جَهْمِ بْنَ حُذَيْفَةَ عَلَى الْمَغَانِمِ ، فَأَصَابَ رَجُلا بِقَوْسِهِ فَشَجَّهُ مُنَقِّلَةً ، فَقَضَى فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسَ عَشْرَةَ فَرِيضَةً "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: خالد بن إلياس, وهو متروك .

10773. Şifâ Ümmü Süleymân bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Cehm b. Huzeyfe'yi ganimet malları üzerine görevlendirdi. (Görevi esnasında) yayı ile bir adamı vurup "**munakkile**" şeklinde yaraladı (yani vuruşun etkisiyle vurulanın kemiği kırılıp yerinden kaydı). Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) 15 deve (diyet) ödemesine hükmetti.

★ **Hadisi Taberânî** *el-Mu'cemu'l-kebîr* **ve** *el-Mu'cemu'l-evsat*'**ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Hâlid b. İlyâs metruktur.**[2]

١٠٧٧٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ ، ح وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَسَنٍ الْعَطَّارُ ، ثنا أَبو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ ، قَالا : ثنا أَبو أُمَيَّةَ بْنُ يَعْلَى ، حَدَّثَنِي أَبو الزِّنَادِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : قَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ : " لَمْ يَقْضِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلا ثَلاثَ قَضِيَّاتٍ فِي الآمَّةِ وَالْمُنَقِّلَةِ وَالْمُوضِحَةِ ، فِي الآمَّةِ ثَلاثًا وَثَلاثِينَ ، وَفِي الْمُنَقِّلَةِ خَمْسَ عَشْرَةَ ، وَفِي الْمُوضِحَةِ خَمْسًا ، وَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَيْنِ الدَّابَّةِ رُبُعَ ثَمَنِهَا"

رواه الطبراني ,وفيه: أبو أمية بن يعلى, وهو ضعيف .

10774. Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sadece üç şeyde hükmetti: **Âmme** (başın derin bir şekilde yaralanması), **munakkile** (kemiği kırıp yerinden kaydıran yara) ve **mûdiha**'da

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (6664) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (24/313) rivayet etmiştir.

(kemiğin açığa çıkmasına sebep olan yara) hükmetti. **Âmme**'de 33 deve, **munakkile**'de 15 deve, **mûdiha**'da 5 deve (diyet) ödenmesine hükmetti.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Ebû Umeyye b. Ya'lâ bulunmaktadır.[1]

١٠٧٧٥ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا أَبُو الأَسْوَدِ النَّضْرُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : " قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الأَصَابِعِ عَشْرًا عَشْرًا ، وَفِي الْيَدِ خَمْسِينَ فَرِيضَةً "

قلت : له في الصحيح الأصابع سواء فقط . رواه الطبراني عن شيخه المقدام بن داود, وهو ضعيف .

10775. İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) parmakların her biri için 10 deve, el için de 50 deve (diyet) ödenmesine hükmetti.

Derim ki: *Sahîh*'de onun *"Parmakların tümü hükümde eşittir"* hadisi yer almıştır.

★ Hadisi Taberânî, zayıf sayılan hocası Mikdâm b. Dâvûd'dan rivayet etmiştir.[2]

١٠٧٧٦ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " الْعَيْنَانِ سَوَاءٌ ، وَالأُنْثَيَانِ سَوَاءٌ ، وَالأَصَابِعُ سَوَاءٌ ، وَالأَسْنَانُ سَوَاءٌ ، وَالْيَدَانِ سَوَاءٌ ، وَالرِّجْلانِ سَوَاءٌ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن الشعبي لم يسمع من ابن مسعود .

10776. İbn Mes'ûd der ki: "(Diyet yönünden) gözler (birbirine) eşittir, husyeler (testisler) eşittir, parmaklar eşittir, dişler eşittir, eller ve ayaklar da eşittir."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Şa'bî, İbn Mes'ûd'dan (hadis) işitmemiştir.

١٠٧٧٧ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَنَّ عَلْقَمَةَ بْنَ قَيْسٍ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " كُلُّ زَوْجَيْنِ فَفِيهِمَا الدِّيَةُ ، وَكُلُّ وَاحِدٍ فَفِيهِ الدِّيَةُ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10777. İbn Mes'ûd der ki: Çift olan organların ikisinde (eller gibi) diyetin tamamı vardır. Tek olan organlarda da (burun gibi) diyetin tamamı vardır.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (4878) rivayet etmiştir.

2 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (10699) rivayet etmiştir.

١٠٧٧٨ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : لَقِيتُ عُمَرَ ، وَهُوَ بِالْمَوْسِمِ ، فَنَادَيْتُهُ مِنْ وَرَاءِ الْفُسْطَاطِ أَلا إِنِّي فُلانُ بْنُ فُلانٍ الْجَرْمِيُّ ، وَإِنَّ ابْنَ أُخْتٍ لَنَا ، لَهُ أَخٌ عَانٍ فِي بَنِي فُلانٍ ، وَقَدْ عَرَضْنَا عَلَيْهِ فَرِيضَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَبَى ، قَالَ : فَرَفَعَ عُمَرُ جَانِبَ الْفُسْطَاطِ ، فَقَالَ : " أَتَعْرِفُ صَاحِبَكَ ؟ ، قُلْتُ : نَعَمْ ، هُوَ ذَاكَ ، قَالَ : انْطَلَقْنَا بِهِ حَتَّى يُنَفِّذَ لَكُمَا قَضِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : وَكُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ الْقَضِيَّةَ أَرْبَعٌ مِنَ الإِبِلِ " رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

10778. Âsım b. Kuleyb, babasından bildiriyor: Hac mevsiminde Hz. Ömer'le buluştum. Çadırın arkasından: "Ben, Falan b. Filan el-Cermî'yim. Bacımızın oğlunun, Falan oğullarında hapsedilmiş (veya esir edilmiş) bir kardeşi var. Ona Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hükmünü (ödemesi gereken diyeti) arz ettik, kabul etmedi" diye seslendim. Ömer çadırın kenarını açıp: "Arkadaşını tanıyor musun?" diye sorunca: "Evet! İşte şu adam" dedim. Ömer: "Onu götürün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hükmünü yerine getirsin" dedi. Biz hükmün dört deve olduğunu konuşuyorduk.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٧٧٩ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " شِبْهُ الْعَمْدِ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ حِقَّةً ، وَخَمْسٌ وَعِشْرُونَ جَذَعَةً ، وَخَمْسٌ وَعِشْرُونَ بِنْتَ مَخَاضٍ ، وَخَمْسٌ وَعِشْرُونَ بِنْتَ لَبُونٍ "

رواه الطبراني , وإبراهيم لم يسمع من ابن مسعود, ورجاله رجال الصحيح .

10779. İbn Mes'ûd der ki: Kasten öldürmeye benzeyen öldürmelerde (diyet olarak): 25 **hikka** (dört yaşına girmiş deve), 25 **cezea** (beş yaşına girmiş deve), 25 **bint-i mahâd** (bir yaşını bitirip iki yaşına giren dişi deve) ve 25 **bint-i lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren dişi deve) ödenir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'dan (hadis) işitmemiştir.[3]

---

1 Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9731) rivayet etmiştir.
2 Hadisi Ebû Ya'la (169) rivayet etmiştir.
3 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9729) rivayet etmiştir.

١٠٧٨٠ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " فِي الْخَطَإِ أَخْمَاسًا عِشْرُونَ حِقَّةً ، وَعِشْرُونَ جَذَعَةً ، وَعِشْرُونَ بَنَاتِ مَخَاضٍ ، وَعِشْرُونَ ابْنَ مَخَاضٍ وَعِشْرُونَ ابْنَةَ لَبُونٍ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن إبراهيم لم يدرك ابن مسعود .

10780. İbn Mes'ûd der ki: Hataen (yanlışlıkla) öldürmede diyet beş ayrı yaştan: 20 **hikka** (dört yaşına girmiş deve), 20 **cezea** (beş yaşına girmiş deve), 20 **bint-i mahâd** (bir yaşını bitirip iki yaşına giren dişi deve), 20 **ibn mahâd** (bir yaşını bitirip iki yaşına giren erkek deve) ve 20 **bint-i lebûn** (iki yaşını bitirip üç yaşına giren dişi deve) ödenir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a ulaşmamıştır.[1]

١٠٧٨١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، أنا مَعْمَرٌ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " وَالْمَرْأَةِ فِي الرَّجُلِ هُمَا سَوَاءٌ إِلَى خَمْسٍ مِنَ الإِبِلِ " ، قَالَ : قَالَ عَلِيٌّ : " النِّصْفُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن مجاهدا لم يدرك ابن مسعود .

10781. İbn Mes'ûd der ki: "Beş deveye kadar kadınla erkek eşittir." Hz. Ali: "Her şeyde (erkeğin) yarısıdır" demiştir.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Mücâhid, İbn Mes'ûd'a ulaşmamıştır.[2]

١٠٧٨٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، قَالَ : نا أَبُو كُرْزٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كُرْزٍ الْقُرَشِيُّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " دِيَةُ الذِّمِّيِّ دِيَةُ الْمُسْلِمِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: أبو كرز, وهو ضعيف وهذا أنكر حديث رواه .

10782. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zimmînin diyeti hürün diyetinin aynısıdır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Ebû Kurz bulunmaktadır. Bu, rivayet ettiği en münker hadistir.[1]

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9730) rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9733) rivayet etmiştir.

١٠٧٨٣ - وَبِهِ : عَنِ النَّضْرِ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ ، عَنْ أَشْعَثَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ دِيَةَ الْمُعَاهِدِ نِصْفُ دِيَةِ الْمُسْلِمِ "

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه جماعة لم أعرفهم.

10783. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muâhidin (antlaşma mucibince İslâm diyarında yaşamasına müsaade edilen gayr-i müslimin) diyeti, Müslümanın diyetinin yarısıdır"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde tanımadığım raviler vardır.

١٠٧٨٤ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " دِيَةُ الْمُعَاهِدِ مِثْلُ دِيَةِ الْمُسْلِمِ " ، وَقَالَ : عَلِيٌّ أَيْضًا

ورجاله رجال الصحيح إلا أن مجاهدا لم يسمع من ابن مسعود ولا من علي.

10784. İbn Mes'ûd der ki: "Muâhidin (yani zımminin) diyeti Müslümanın diyeti gibidir." Hz. Ali de böyle hükmetmiştir.

★ (Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup) ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Mücâhid, ne İbn Mes'ûd'dan, ne de Ali'den (hadis) işitmemiştir.[2]

١٠٧٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ ذَكَرَ عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَقْلِ الْجَنِينِ إِذَا كَانَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ بِغُرَّةٍ عَبْدٍ أَوْ أَمَةٍ فَقَضَى بِذَلِكَ فِي امْرَأَةِ حَمَلِ بْنِ مَالِكِ بْنِ النَّابِغَةِ الْهُذَلِيِّ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " قَالَ " لاَ شِغَارَ فِي الإِسْلاَمِ "

رواه أحمد، وفيه: ابن إسحاق، وهو مدلس، وبقية رجاله ثقات.

10785. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ceninin ana karnında öldürülmesi halinde (öldürenin) - köle, cariye, at vb. malın iyisi demek olan) "ğurre", yani bir köle veya cariye ödemesine hükmetti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hamel b. Mâlik b. en-Nâbiğa el-Hüzelî'nin karısı için böyle hüküm verdi.

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (795) rivayet etmiş ve: "Bu hadisi Nâfi'den sadece Ebû Kurz Abdullah b. Kurz el-Kuraşî rivayet etmiştir. Ali b. el-Ca'd hadisi rivayette tek kalmıştır" dedi.

2 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (9738) rivayet etmiştir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam'da şiğâr (yani kişinin evleneceği kadının mehrine bedel olarak velisi bulunduğu kadını nikâhlaması) yoktur"* buyurmuştur.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde bulunan İbn İshâk, müdellistir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٧٨٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَابْنُ بَكْرٍ قَالاَ أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ طَاوُساً يُخْبِرُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ شَهِدَ قَضَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ فَجَاءَ حَمَلُ بْنُ مَالِكِ بْنِ النَّابِغَةِ فَقَالَ كُنْتُ بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ فَضَرَبَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى بِمِسْطَحٍ فَقَتَلَتْهَا وَجَنِينَهَا. فَقَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنِينِهَا بِغُرَّةٍ عَبْدٍ وَأَنْ تُقْتَلَ

قلت : حديث حمل في السنن الثلاثة من طريق حمل نفسه وأخرجته لرواية ابن عباس عن عمر : أنه شهد قضاء النبي صلى الله عليه و سلم . رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10786. İbn Abbâs, Ömer'den nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda hüküm verdiği zaman Hz. Ömer orada bulunuyordu. Hamel b. Mâlik b. en-Nâbiğa gelip: "İki kadın arasında bulunuyordum. Biri diğerine bir çadır direğiyle vurdu; hem kadını, hem kadının karnında bulunan cenini öldürdü" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), cenini için (diyet olarak) "ğurre" yani bir köle verilmesine, (katil) kadının da öldürülmesine hükmetti.

Derim ki: Hamel'in hadisi üç *Sünen* kitaplarında Hamel'in kendisinden rivayet edilmiştir. Hadisi burada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hüküm verdiği zaman İbn Abbâs kanalıyla Ömer'in şahit olmasından dolayı irade ettim.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٧٨٧ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، حَدَّثَنَا مُجَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ ، حَدَّثَنِي الشَّعْبِيُّ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ امْرَأَتَيْنِ مِنْ هُذَيْلٍ قَتَلَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى ، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا زَوْجٌ وَوَلَدٌ ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِيَةَ الْمَقْتُولِ عَلَى عَاقِلَةِ الْقَاتِلَةِ ، وَبَرَّأَ زَوْجَهَا وَوَلَدَهَا ، قَالَ : فَقَالَ عَاقِلَةُ الْمَقْتُولِ : مِيرَاثُهَا لَنَا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا ، مِيرَاثُهَا لِزَوْجِهَا وَوَلَدِهَا " ، قَالَ : وَكَانَتْ حُبْلَى ، فَقَالَتْ عَاقِلَةُ الْمَقْتُولَةِ : إِنَّهَا كَانَتْ حُبْلَى ، وَأَلْقَتْ جَنِينًا ، قَالَ : فَخَافَ عَاقِلَةُ الْقَاتِلَةِ أَنْ يُضَمِّنَهُمْ ، قَالَ : فَقَالُوا : يَا

1 Hadisi Ahmed (3439-16798) rivayet etmiştir.

رَسُولَ اللَّهِ ، لا شَرِبَ ، وَلا أَكَلَ ، وَلا صَاحَ ، فَاسْتَهَلَّ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
" أَسَجَعُ الْجَاهِلِيَّةِ ؟ " ، فَقَضَى فِي الْجَنِينِ غُرَّةً : عَبْدٌ أَوْ أَمَةٌ

رواه أبو يعلى من رواية مجالد بن سعيد, عن الشعبي, قال ابن عدي : هذه الطريق أحاديثها صالحة, وبقية رجاله رجال الصحيح وقد ضعف مجالدا جماعة, والحديث عند أبي داود وابن ماجة دون ذكر سجع الجاهلية .

10787. Câbir bildiriyor: Hüzeyl kabilesinden bir kadın, yine aynı kabileden başka bir kadını öldürdü. Her birinin kocası ve çocukları vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), öldüren kadının **âkilesinin** (baba tarafından akrabalarının), öldürülen kadının diyetini ödemesi gerektiğine hükmetti. Kocasını ve çocuklarını bu işten beraat ettirdi (onlara bir şey gerekmediğine hükmetti). Bunun üzerine öldürülenin **âkilesi** (baba tarafından akrabaları): "(Öldürülen) kadının mirası bize aittir" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, mirası kocasına ve çocuklarına aittir"* buyurdu. Öldürülen kadın hamileydi. Öldürülen kadının **âkilesi**" (baba tarafında akrabaları): "Kadın hamileydi! Karnındaki çocuğunu da düşürdü (cenin de öldü)" dediler. Öldüren kadının **âkilesi**, (baba tarafından akrabaları) ceninin diyetini ödetmesinden korkup: "Ya Resûlallah! Bu cenin ne yedi ne içti, ne de doğarken ağlayıp ses çıkardı (yani canlı olarak doğmadı)" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cahiliye seciyesi mi yapıyorsunuz?"* buyurup cenin için diyet olarak "**ğurre**" yani bir köle veya cariye ödenmesine hükmetti.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ, "Mücâlid b. Saîd, Şa'bî'den" yoluyla rivayet etmiştir. İbn Adiyy: "Bu yolun hadisleri şartlara uygundur" demiştir. Diğer ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Bir topluluk Mücâlid'i zayıf saymıştır. Hadisi Ebû Dâvûd ve İbn Mâce "Cahiliye seciyesini" zikretmeden rivayet etmişlerdir.[1]

١٠٧٨٨ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الْمُرِّيُّ ، ثنا الْمِنْهَالُ بْنُ خَلِيفَةَ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ تَمَّامٍ ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ الْهُذَلِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : فِينَا رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ : حَمَلُ بْنُ مَالِكٍ ، لَهُ امْرَأَتَانِ إِحْدَاهُمَا هُذَلِيَّةٌ ، وَالأُخْرَى عَامِرِيَّةٌ ، فَضَرَبَتِ الْهُذَلِيَّةُ بَطْنَ الْعَامِرِيَّةِ بِعَمُودِ خِبَاءٍ أَوْ فُسْطَاطٍ فَأَلْقَتْ جَنِينًا مَيِّتًا ، فَانْطَلَقَ بِالضَّارِبَةِ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهَا أَخٌ لَهَا يُقَالُ لَهُ : عِمْرَانُ بْنُ عُوَيْمِرٍ ، فَلَمَّا قَصُّوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقِصَّةَ ، قَالَ : " دُوهُ " ، فَقَالَ عِمْرَانُ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، أَنَدِي مَنْ لا أَكَلَ ، وَلا شَرِبَ ، وَلا صَاحَ فَاسْتَهَلَّ ؟ مِثْلُ هَذَا يُطَلُّ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " دَعْنِي مِنْ رِجْزِ الأَعْرَابِ ، فِيهِ غُرَّةٌ : عَبْدٌ أَوْ أَمَةٌ ،

[1] Hadisi Ebû Ya'la (1823) rivayet etmiştir.

أَوْ خَمْسُ مِائَةٍ أَوْ فَرَسٌ ، أَوْ عِشْرُونَ وَمِئَةُ شَاةٍ " ، فَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، إِنَّ لَهَا ابْنَيْنِ هُمَا سَادَةُ الْحَيِّ ، وَهُمْ أَحَقُّ أَنْ يَعْقِلُوا عَنْ أُمِّهِمْ ، قَالَ : " أَنْتَ أَحَقُّ أَنْ تَعْقِلَ عَنْ أُخْتِكَ مِنْ وَلَدِهَا " ، قَالَ : مَا لِي شَيْءٌ أَعْقِلُ فِيهِ ، قَالَ : " يَا حَمَلُ بْنَ مَالِكٍ ، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ عَلَى صَدَقَاتِ هُذَيْلٍ ، وَهُوَ زَوْجُ الْمَرْأَتَيْنِ ، وَأَبُو الْجَنِينِ الْمَقْتُولِ ، اقْبِضْ مِنْ تَحْتِ يَدِكَ مِنْ صَدَقَاتِ هُذَيْلٍ عِشْرِينَ وَمِئَةَ شَاةٍ " ، فَفَعَلَ

رواه الطبراني والبزار باختصار كثير, وفيه :المنهال بن خليفة, وثقه أبو حاتم, وضعفه جماعة, وبقية رجاله ثقات

10788. Ebû'l-Melîh el-Hüzelî, babasından bildiriyor: Aramızda Hamel b. Mâlik adında bir adam vardı. Bu adamın iki karısı vardı; biri Hüzelî (Hüzeyl kabilesinden), diğeri Âmirî (Âmir kabilesinden) idi. Hüzeyl kabilesinden olan kadın, Âmir kabilesinden kadının karnına bir çadır direğiyle vurdu. Kadın hamileydi, dolayısıyla dölünü ölü olarak düşürdü. Adam vuran kadını Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına götürdü. Kadınlarla beraber İmrân b. Umeyr adında bir kardeşi de vardı. Olanları Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ceninin diyetini ödeyin"* buyurdu. İmrân: "Ya Resûlallah! Yemeyen, içmeyen ve doğarken ağlayıp ses çıkarmayan ceninin diyetini mi ödeyelim? Bunun gibisi heder edilir (diyeti ödenmez)" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bedevilerin recezini (şiirli ifadeleri) bir tarafa bırak! Cenin için «ğurre» yani bir köle veya cariye ya da beş yüz (dirhem) ya da bir at veya yüz yirmi koyun verilmesi gerekir"* buyurdu. İmrân: "Ya Resûlallah! Kadının iki oğlu var ve kabilenin efendileri sayılırlar. Dolayısıyla anneleri yerine kendilerinin ödeme yapmaları gerekir" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis kardeşinin yerine, çocukları değil de senin diyeti ödemen gerekir"* buyurdu. İmrân: "Diyeti ödeyeceğim bir şeyim yoktur!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Hamel b. Mâlik* -ki o zamanlar Hamel, iki kadının da kocası, ceninin de babasıydı. Bununla birlikte Hüzeyl kabilesinin zekât memuru idi- *elinin altında bulunan Hüzeyl kabilesinin zekâtından yüz yirmi koyun al"* buyurdu. Nihayet Hamel öyle yaptı.

★ Hadisi Taberânî ve çok özetleyerek Bezzâr rivayet ettiler. Senedinde bulunan Minhâl b. Halîfe'yi Ebû Hâtim güvenilir sayarken bir topluluk zayıf saymıştır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٧٨٩ – حَدَّثَنَا الْمِقْدَامُ بْنُ دَاوُدَ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الْمَلِيحِ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَكَانَ قَدْ صَحِبَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (514-515) ve Bezzâr (1533) rivayet etmiştir.

: كَانَتْ فِيهَا امْرَأَتَانِ ضَرَبَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى بِعَمُودٍ فَقَتَلَهَا وَقَتَلَتْ مَا فِي بَطْنِهَا " فَقَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَرْأَةِ بِالْعَقْلِ ، وَفِي الْجَنِينِ بِغُرَّةٍ : عَبْدٍ ، أَوْ أَمَةٍ ، أَوْ بِفَرَسٍ ، أَوْ بَعِيرَيْنِ مِنَ الإِبِلِ ، أَوْ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْغَنَمِ " ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ رَهْطِ الْقَاتِلَةِ : كَيْفَ نَعْقِلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لا أَكَلَ ، وَلا شَرِبَ ، وَلا صَاحَ فَاسْتَهَلَّ ؟ فَمِثْلُ ذَلِكَ يُطَلُّ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَسَجَّاعَةٌ أَنْتَ ؟ " وَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَنَّ مِيرَاثَ الْمَرْأَةِ لِزَوْجِهَا وَوَلَدِهَا ، وَأَنَّ الْعَقْلَ عَلَى عَصَبَةِ الْقَاتِلَةِ "

رواه الطبراني , عن شيخه المقدام بن داود , وهو ضعيف .

10789. Ebu'l-Melîh'in bildirdiğine babası -Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından idi- şöyle demiştir: Aramızda iki kadın vardı. Biri diğerini bir direkle vurup hem onu, hem de karnında bulunan cenini öldürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadın için diyet, cenin için de "**ğurre**": bir köle veya cariye veya at veya iki deve veya şu şu sayıda koyun ödenmesine hükmetti. Katil kadının akrabalarından bir adam: "Ya Resûlallah! Yemeyen, içmeyen ve doğarken ağlayıp ses çıkarmayan ceninin diyetini nasıl ödeyelim? Bunun gibisi heder edilir (diyeti ödenmez)" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen seciyeli (kafiyeli söz) mü söylüyorsun?"* dedi ve ölen kadının mirasını kocasına ve çocuklarına düşürdü. Diyetinin de katil kadının baba yönünden akrabaları tarafından ödenmesine hükmetti.

★ **Hadisi Taberânî, hocası Mikdâm b. Dâvûd'dan rivayet etmiştir. Bu ravi zayıftır.** [1]

١٠٧٩٠ - حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ مَسْمُولٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ تَمِيمِ بْنِ عُوَيْمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : كَانَتْ أُخْتِي مُلَيْكَةُ ، وَامْرَأَةٌ مِنَّا يُقَالُ لَهَا أُمُّ عَفِيفٍ بِنْتُ مَسْرُوحٍ تَحْتَ حَمَلِ بْنِ النَّابِغَةِ ، فَضَرَبَتْ أُمُّ عَفِيفٍ مُلَيْكَةَ بِمِسْطَحِ بَيْتِهَا وَهِيَ حَامِلٌ فَقَتَلَتْهَا وَمَا فِي بَطْنِهَا ، فَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا بِالدِّيَةِ ، وَفِي جَنِينِهَا بِغُرَّةٍ عَبْدٍ أَوْ وَلِيدَةٍ ، فَقَالَ أَخُوهَا الْعَلاءُ بْنُ مَسْرُوحٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنُغْرَمُ مَنْ لا أَكَلَ , وَلا شَرِبَ ، وَلا نَطَرَ ، وَلا اسْتَهَلَّ ، فَمِثْلُ هَذَا يُطَلُّ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَسَجْعٌ كَسَجْعِ الْجَاهِلِيَّةِ ؟ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن سليمان بن مسمول, وهو ضعيف .

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (513) rivayet etmiştir.

10790. Amr b. Temîm b. Uveym, babasından, o da dedesinden nakletmiştir: Kız kardeşim Melîke ve Ümmü Afîf binti Mesrûh adlı bizden bir kadın, Hamel b. en-Nâbiğa ile evliydi. Ümmü Afîf, evinin (çadırının) direğiyle, o anda hamile bulunan Melîke'ye vurup onu ve karnındaki çocuğunu öldürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kız kardeşim için diyet ödenmesine, cenin için de "**ğurre**": bir köle veya cariye verilmesine hükmetti. Katil kadının kardeşi Alâ b. Mesrûh ise: "Ya Resûlallah! Yemeyen, içmeyen, (dünyayı) görmemiş ve doğarken ağlayıp ses çıkarmamış ceninin tazminatını mı vereceğiz? Böylesi heder edilir (diyeti ödenmez)" deyince Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cahiliye seciyesi (kafiyeli sözü) mü söylüyorsun?"* diyerek azarladı.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup senedinde zayıf sayılan Muhammed b. Süleymân b. Mesmûl bulunmaktadır.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي العَاقِلَة)

Âkile (Kişinin Irkı, Baba Tarafından Akrabaları) Hakkında

١٠٧٩١ - حَدَّثَنَا أَبو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي أَبو الزُّبَيْرِ ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ، يَقُولُ : " كَتَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى كُلِّ بَطْنٍ عُقُولَهُ ، ثُمَّ كَتَبَ أَنَّهُ لا يَحِلُّ أَنْ يَتَوَلَّى مَوْلَى رَجُلٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ إِذْنِهِ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح .

وقد تقدم حديث أبي المليح عن أبيه وإسناده حسن وفيه : عقل الأخ دون الولد .

10791. Câbir b. Abdillah bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), her oymağa, âkilenin diyetten üzerine düşen borcu yazarak, her birinin mükellefiyetini beyan etti. Sonra "Hiçbir azatlıya kendini azat edenden başka bir Müslümanı asıl azat edenin izni olmadan kendine mevla ittihaz etmesi helal olmaz" diye yazdı.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

"Diyeti oğul yerine kardeşin ödemesi gerektiği" Ebû'l-Melîh'in hasen senedle babasından rivayet ettiği hadisinde geçmişti.[2]

---

[1] Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (17/141) sonunu özetleyerek rivayet etmiştir.

[2] Hadisi Ebû Ya'la (2228) ve Ahmed (3/321-342-349) rivayet etmiştir. Hadis Müslim (1507) ve Nesâî'de de (8/52) bulunmaktadır. M. Zevâid'in ilk matbu nüshasının dipnotunda: "Bu hadis, *Sünen*'de mevcuttur" diye geçmektedir.

١٠٧٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلابِيُّ ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مِهْرَانَ ، ثنا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ غَرْقَدَةَ ، عَنِ الْمُسْتَظِلِّ بْنِ حُصَيْنٍ ، عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " كُلُّ بَنِي أُنْثَى فَإِنَّ عَصَبَتَهُمْ لأَبِيهِمْ ، مَا خَلا وَلَدَ فَاطِمَةَ فَإِنِّي أَنَا عَصَبَتُهُمْ ، وَأَنَا أَبُوهُمْ " رواه الطبراني, وفيه: بشر بن مهران, وهو متروك .

وله طريق في المناقب وحديث آخر في الفرائض

10792. Hz. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kadının çocuğunun asabesi (kan bağı, ırkı) babasıdır. Sadece Fâtıma'nın çocukları buna dâhil değildir. Onların asabesi (kan bağı, ırkı) benim, ben onların babasıyım"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Bişr b. Mihrân metruktür.**

Hadisin Menkıbeler bahsinde bir versiyonu, Ferâiz bahsinde de başka bir kanalı vardır.

١٠٧٩٣ - وعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ "لاَ تَجْعَلُوا عَلَى العَاقِلَةِ مِنْ قَوْلِ مُعْتَرِفٍ شَيْئاً " رواه الطبراني, وفيه :الحارث بن نبهان, وهو متروك .

10793. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İtiraf eden kişiye vacip olan diyetten âkile'ye (diyet ödemekle mükellef olan baba akrabalarına) bir şey yüklemeyin"* buyurdu.

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Hâris b. Nebhân metruktur.**

(بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّهْرِ الحَرَامِ)

Haram Ay(da İşlenen Cinayetin Diyeti)

١٠٧٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَادَةَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْقُرَشِيُّ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي النَّضْرِ ، عَنْ أُمِّ الْبَنِينَ بِنْتِ شَرَاحِيلَ ، عَنْ عَائِذِ بْنِ سَعِيدٍ ، قَالَ : قَالَ سُمَيْرُ بْنُ زُهَيْرٍ الْحَسْرِيُّ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ أَخِي سَلَمَةَ بْنَ زُهَيْرٍ خَرَجَ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولِهِ ، فَلَقِيَهُ رِعَاءُ رِكَابِكَ مِنْ بَنِي غِفَارٍ فَقَتَلُوهُ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ ، وَقَدْ كَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ دَمٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، فَدَعَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُمْ عَنْ ذَلِكَ ، فَقَالُوا : وَجَدْنَاهُ يَسُوقُ رِكَابَكَ فَأَرَدْنَا أَخْذَهُ ، فَامْتَنَعَ مِنَّا ، فَقَتَلْنَاهُ ، فَلا أَدْرِي هَلْ حَلَّفَهُمْ ، أَوْ صَدَّقَهُمْ ، غَيْرَ أَنَّهُ قَدْ سَأَلَهُ عَنْ إِسْلامِ أَخِيهِ فَلَمْ يَجِدْ بَيِّنَةً ، " فَعَقَلَ لَهُ حُرْمَةَ الشَّهْرِ الْحَرَامِ خَمْسِينَ مِنَ الإِبِلِ " ، قَالَ : فَبَقِيَتِ الإِبِلُ فِي أَهْلِ بَيْتِهِ أَفْضَلَ نَعَمٍ , وَأَعْظَمَ بَرَكَةٍ

رواه الطبراني، وفيه: يعقوب بن محمد الزهري، وهو متروك .

10794. Âiz b. Saîd anlatıyor: Sumeyr b. Zuheyr el-Cisrî: "Ya Resûlallah! Kardeşim Seleme b. Zuheyr Allah'a ve Resûlüne hicret etmek üzere yola çıktı. Ğifâr oğullarından develerinin çobanları onun yolunu kesip haram ayda öldürdüler. Cahiliye döneminde onlarla aramızda kan davası vardı" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onları çağırıp anlatılanları sorunca: "Develerini sürdüğünü gördük; develeri kendisinden almak istedik, bize mani olmaya çalışınca onu öldürdük" dediler. Onlara yemin mi ettirdi, yoksa onların doğru söylediğine mi inandı, bilmiyorum. Lakin kardeşinin Müslüman olup olmadığını sordu; Müslüman olduğuna dair delil bulamadı. Bundan dolayı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine haram ayın hürmetine diyet olarak 50 deve verilmesine hükmetti. Sumeyr: "O develer, evinde en iyi ve en bereketli develer olarak kaldı" diye ekledi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ya'kûb b. Muhammed ez-Zührî metruktur.[1]

(بَابُ مَا جَاءَ فِي العَفْوِ عَنْ الجَانِي وَالقَاتِلِ)

Cani ve Katili Affetmek

١٠٧٩٥ - حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ ، قَالَ : نَا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ ، قَالَ : نَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَبْهَانَ ، عَنْ أَبِي شَدَّادٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ثَلاثٌ مَنْ جَاءَ بِهِنَّ مَعَ إِيمَانٍ دَخَلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ ، وَزُوِّجَ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ كَمْ شَاءَ : مَنْ أَدَّى دَيْنًا خَفِيًّا ، وَعَفَا عَنْ قَاتِلِهِ ، وَقَرَأَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاةٍ مَكْتُوبَةٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ " ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَوْ إِحْدَاهُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : " أَوْ إِحْدَاهُنَّ "

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه : عمر بن نبهان، وهو ضعيف .

10795. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim imanla birlikte üç şeyle gelirse: Hafi (gizli, emanet vb.) borcu ödeyen, katilini affeden ve her farz namazdan sonra on defa İhlâs suresini okuyan, cennetin kapılarından hangisinden isterse (cennete) girer ve hurilerden istediği kadarıyla evlendirilir."* Ebû Bekr: "Ya Resûlallah! Bir tanesini yapan da mı?" diye sorunca: *"Bir tanesini yapan da"* buyurdu.

---

[1] Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (18/22) rivayet etmiştir. İlk matbu nüshanın dipnotunda: "Ya'kûb için metruk, Câbir el-Cu'fî için zayıf denilemez. Doğru olan aksidir" ifadesi geçmektedir.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Ömer b. Nebhân zayıftır.

١٠٧٩٦ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِرْقٍ الْحِمْصِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحُرِّ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَنْ كَانَ فِيهِ وَاحِدَةٌ مِنْ ثَلاثٍ زَوَّجَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ ، يَعْنِي أَمَانَةً خَفِيَّةً شَهِيَّةً ، فَأَدَّاهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ ، أَوْ رَجُلٌ عَفَا عَنْ قَاتِلِهِ ، أَوْ رَجُلٌ قَرَأَ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ دُبُرَ كُلِّ صَلاةٍ " رواه الطبراني, وفيه:جماعة لم أعرفهم .

10796. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim bu üç şeyden birini yaparsa; yanında gizli tatlı (hoşuna giden değerli) bir emanet bulunursa ve bunu Allah'tan korktuğu için sahibine verirse veya katilini affederse veya her namazdan sonra İhlâs suresini okursa; Yüce Allah onu hurilerle evlendirir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Senedinde tanımadığım raviler vardır.[1]

١٠٧٩٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ أَبُو مَعْمَرٍ الْهُذَلِيُّ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مُغِيرَةَ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" مَنْ تَصَدَّقَ عَنْ جَسَدِهِ بِشَيْءٍ كَفَّرَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ بِقَدْرِ ذُنُوبِهِ"

رواه عبد الله بن أحمد والطبراني بلفظ : " من تصدق بشيء من جسده أعطي بقدر ما تصدق به "

ورجال المسند رجال الصحيح .

10797. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim cesedi için bir şeyi sadaka olarak verirse (kendini yaralayanı affederse) Yüce Allah onun miktarı kadar günahını affeder!"*

★ Hadisi *Müsned*'de Abdullah b. Ahmed ve *"Kim vücudundan bir şeyi tasadduk ederse; kendisine o uzvun kıymeti kadar verilir (sevap yazılır)"* ibaresiyle Taberânî rivayet ettiler.

Müsned'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١٠٧٩٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنِ الْمُغِيرَةِ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " مَا مِنْ رَجُلٍ يُجْرَحُ فِي جَسَدِهِ جِرَاحَةً فَيَتَصَدَّقُ بِهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللَّهُ عَنْهُ مِثْلَ مَا تَصَدَّقَ بِهِ"

---

1 Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de (23/295) rivayet etmiştir. Bak. Elbânî *S. ed-Daîfe* (1276)

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10798. Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vücudunun herhangi bir yerinden (başkası tarafından) yaralanıp bu yaralanmasını tasadduk eden (yaralayanı affeden) hiçbir kimse yok ki, Yüce Allah, tasadduk ettiği kadar günahını affetmiş olmasın"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٧٩٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ عَنْ مُجَالِدٍ عَنْ عَامِرٍ عَنْ مُحَرَّرِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " مَنْ أُصِيبَ بِشَيْءٍ فِي جَسَدِهِ فَتَرَكَهُ لِلَّهِ كَانَ كَفَّارَةً لَهُ" رواه أحمد, وفيه: مجالد وقد اختلط .

10799. Muharrir b. Ebî Hureyre, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birinden, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: *"Kimin (başkası tarafından) vücuduna bir zarar verilirse ve bunun karşılığını Allah için terk ederse (yani onu bağışlarsa) bu, kendisi için günahınları için bir kefaret olur."*

★ Hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Senedinde bulunan Mücâlid'in âhir ömründe hıfzı bozulmuştur.[2]

١٠٨٠٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ ظَبْيَانَ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : هَشَمَ رَجُلٌ فَمَ رَجُلٍ عَلَى عَهْدِ مُعَاوِيَةَ ، فَأُعْطِيَ دِيَتَهُ ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ حَتَّى أُعْطِيَ ثَلَاثًا ، فَقَالَ رَجُلٌ : إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ : " مَنْ تَصَدَّقَ بِدَمٍ أَوْ دُونَهُ ، كَانَ كَفَّارَةً لَهُ مِنْ يَوْمِ وُلِدَ إِلَى يَوْمِ تَصَدَّقَ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير عمران بن ظبيان, وقد وثقه ابن حبان , وفيه ضعف .

10800. Adiy b. Sâbit bildiriyor: Muâviye döneminde bir adam, başka bir adamın ağzını dağıttı. Adama diyeti verilmek istendiğinde -diyetin üç katı verilinceye kadar- kabul etmedi. Bunun üzerine bir adam: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim kanını veya daha düşük bir yaralanmayı tasadduk ederse (katili veya yaralayanı affederse) bu, doğduğu günden tasadduk ettiği güne kadar işlemiş olduğu günahlarının kefareti olur"* buyurduğunu işittim" dedi.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, zayıf olmasının yanısıra İbn Hibbân'ın güvenilir addettiği İmrân b. Zibyân dışında *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

1 Hadisi Ahmed (5/316) rivayet etmiştir.
2 Hadisi Ahmed (5/412) rivayet etmiştir.

١٠٨٠١ - وعَنْ يَزِيدَ ابْنُ مَعْبَدٍ أَنَّ أَخَاهُ قَيْسَ بْنَ مَعْبَدٍ وَجارِيَةَ بْنَ ظَفَر اقْتَتَلا فِي مَرْعى كَانَ بَيْنَهُمَا فَضَرَبَهُ جَارِيَةَ ضَرْبَةً وَضَرَبَهُ قَيْسٌ ضَرْبَةً فَأَبَتْ يَدُهُ فَاخْتَصَمَا إِلَى رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا قَالَ يَزِيدُ : فَخَرَجْنا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَصَّا عَلَيْهِ القِصَّةَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " هَبْ لِي يَدَهُ تَأْتِيكَ يَوْمَ القِيَامَةِ بَيْضَاءَ سَلِيْمَةً " . فَأَبَى فَقَالَ النَّبِيُّ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " ادْعُهُ " ثُمَّ قَالَ لِي : " يَا يَزِيْدُ هَبْ لِي عَقْلَها " . قَالَ : قُلْتُ : هِيَ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ فَدَعَانِي رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي الدِّيَةَ وَقَالَ : " بَارَكَ اللّهُ لَكَ " . وَقَالَ لِجَارِيَةَ بْنَ ظَفَر : " خُذْهَا " . فَأَخَذَهَا يَزِيْدُ فَكُنَا نَعْرِفُ البَرَكَةَ فِينَا بِدَعْوَةِ رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رواه البزار, وفيه: جماعة لم أعرفهم .

10801. Yezîd b. Ma'bed'in bildirdiğine göre kardeşi Kays b. Ma'bed ile Câriye b. Zafer bir otlak için kavga etiler. Câriye, Kays'a vurdu, Kays ta Câriye'yi vurup elini kesti. Bunun üzerine bu davalarını Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) arz ettiler. Yezîd anlatıyor:

Yola çıkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardık; davalarını Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Onun elini bana hibe et (onu affet)! Kıyamet günü bembeyaz ve sağlam bir şekilde sana geri verilsin!"* buyurdu. Kabul etmeyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu çağır!"* buyurdu. Sonra bana: *"Ey Yezîd! Elin diyetini bana hibe et!"* buyurdu. Ben de: "Ya Resûlallah! Senin olsun!" dedim. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) beni çağırıp diyeti bana verdi ve: *"Allah bunu sana bereketli kılsın!"* diye dua etti. Câriye b. Zafer'e de: *"Al bunu!"* dedi. Yezîd diyeti aldı. Bizdeki bereketin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duası sayesinde olduğunu bilirdik.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Senedinde tanımadığım raviler vardır.

(بَابُ إِذَا عَفَا بَعْضُ الأَوْلِيَاءِ)

Velilerin Birisi Affederse

١٠٨٠٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، رُفِعَ إِلَيْهِ رَجُلٌ قَتَلَ رَجُلا ، فَجَاءَ أَوْلادُ الْمَقْتُولِ وَقَدْ عَفَا أَحَدُهُمْ ، فَقَالَ عُمَرُ ،

[1] Hadisi Ebû Ya'la (6869) rivayet etmiştir.

لابْنِ مَسْعُودٍ ، وَهُوَ إِلَى جَنْبِهِ : مَا تَقُولُ ؟ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " أَقُولُ لَهُ قَدْ أُحْرِزَ مِنَ الْقَتْلِ " ، قَالَ : فَضَرَبَ عَلَى كَتِفِهِ ، وَقَالَ : كَنِيفٌ مُلِئَ عِلْمًا

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن قتادة لم يدرك عمر ولا ابن مسعود .

10802. Katâde'nin bildirdiğine göre birisini öldüren bir adam Ömer b. el-Hattâb'a dava edildi. Öldürülen adamın çocukları geldi, ama çocuklarından biri katili affetti. Bunun üzerine Ömer, yanında oturan Abdullah b. Mes'ûd'a: "Bu konuda ne dersin?" diye sorunca Abdullah b. Mes'ûd: "Katil, kısastan (öldürülmekten) kurtuldu, derim" dedi. Bunun üzerine Ömer, Abdullah b. Mes'ûd'un omzuna vurup: "İlimle dolu bir kap!" dedi.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Katâde, ne Ömer'e, ne de İbn Mes'ûd'a ulaşmamıştır.

(بَابٌ فِيمَا هُوَ جُبَارٌ)

Cubâr (Birşey Gerekmeyip Heder) Sayılan Şeyler

١٠٨٠٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ عَنْ مُجَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" السَّائِبَةُ جُبَارٌ وَالْجُبُّ جُبَارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ "

رواه أحمد وأبو يعلى إلا أنه قال : " السائبة " مكان : " السائمة ", ونقلها الإمام أحمد عن خلف و لم يروها, وفيه: مجالد بن سعيد, وقد اختلط .

10803. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Otlakta kendi başına otlayan davarın verdiği zarar, hederdir, kuyu(nun sebep olduğu mağduriyet) hederdir. Maden(de maruz kalınan kaza türünden zarar) hederdir (yani mağdura bu zararlar karşılığında bir şey ödenmez). Definede humus (beşte bir nispetinde zekât) vardır"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. İmam Ahmed, "sâibe" ibaresi yerine "sâime" ibaresini Halef'ten rivayet etmeden nakletti. Senedinde bulunan Mücâlid b. Saîd'in âhir ömründe ezberi bozulmuştur.[1]

---

[1] Hadisi Ahmed (3/353-354), Ebû Ya'la (2134) ve Bezzâr (2134) rivayet etmiştir.

كتابُ التفسير

Tefsir Kitabı

(بَابُ كَيْفَ يُفَسَّرُ الْقُرْآنُ)

Kur'ân'ı Tefsir Yöntemi

١٠٨٠٤ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ ، حَدَّثَنَا مَعْنُ الْقَزَّازُ ، عَنْ فُلانِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ لا يُفَسِّرُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ بِرَأْيِهِ ، إلا آيًا بِعَدَدٍ ، عَلَّمَهُنَّ إِيَّاهُ جِبْرِيلُ "

رواه أبو يعلى والبزار بنحوه ,وفيه: راو لم يتحرر اسمه عند واحد منهما ,وبقية رجاله رجال الصحيح . أما البزار فقال : عن حفص ,أظنه ابن عبد الله ,عن هشام بن عروة . وقال أبو يعلى : عن فلان بن محمد بن خالد ,عن هشام .

10804. Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'ın hiçbir parçasını kendi kişisel görüşüne göre tefsir etmezdi. (Hayatı boyunca) sadece sayılı bir kaç âyeti tefsir etmiştir ki, onları da kendisine Cebrail öğretmişti.[1]

★ Hadisi Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup isnâdında yer alan bir ravinin ismi her iki kaynakta da tam olarak belirlenmemiştir. Kalan raviler ise, *Sahîh*'in ravileridir.

Bezzâr "Hafs kanalıyla Hişâm b. Urve'den" ifadesini kullanmıştır. Sanırım Hafs'dan maksat, İbn Abdillah'tır.

Ebû Ya'lâ ise "Falan b. Muhammed b. Hâlid kanalıyla Hişâm'dan" ifadesini kullanmıştır.

١٠٨٠٥ – حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ الرَّمَادِيُّ ، ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَرَّانِيُّ وَهُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّرَائِفِيُّ ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَيَّاشٍ ، وَمُوسَى بْنُ يَزِيدَ الْحَرَّانِيَّانِ ، قَالا : ثنا جُوَيْبِرٌ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ الْهِلالِيِّ ، قَالَ : " خَرَجَ نَافِعُ بْنُ الأَزْرَقِ ، وَنَجْدَةُ بْنُ عُوَيْمِرٍ فِي نَفَرٍ مِنْ رُؤُوسِ الْخَوَارِجِ لِيَنْقُرُونَ عَنِ الْعِلْمِ وَيَطْلُبُونَهُ ، حَتَّى قَدِمُوا مَكَّةَ ، فَإِذَا هُمْ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَاعِدًا قَرِيبًا مِنْ زَمْزَمَ ، وَعَلَيْهِ رِدَاءٌ أَحْمَرُ وَقَمِيصٌ ، وَإِذَا نَاسٌ قِيَامٌ يَسْأَلُونَهُ

---

[1] Ebû Ya'lâ (4528); Bezzar (2185)

عَنِ التَّفْسِيرِ ، يَقُولُونَ : يَا ابْنَ عَبَّاسٍ مَا تَقُولُ فِي كَذَا وَكَذَا ؟ فَيَقُولُ : " كَذَا وَكَذَا " ، فَقَالَ لَهُ نَافِعٌ الأَزْرَقُ : مَا أَجْرَأَكَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ عَلَى مَا تُجْرِيهِ الْيَوْمَ ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ : " ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا نَافِعُ وَعَدِمَتْكَ ، أَلا أُخْبِرُكَ مَنْ هُوَ أَجْرَأُ مِنِّي ؟ " قَالَ : مَنْ هُوَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ ؟ قَالَ : " رَجُلٌ تَكَلَّمَ بِمَا لَيْسَ لَهُ بِهِ عِلْمٌ ، وَرَجُلٌ كَتَمَ عِلْمًا عِنْدَهُ " ، قَالَ : صَدَقْتَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ ، أَتَيْتُكَ لأَسْأَلَكَ ، قَالَ : " هَاتِ يَا ابْنَ الأَزْرَقِ فَسَلْ " ، قَالَ : أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ﴾، مَا الشُّوَاظُ ؟ قَالَ : " اللَّهَبُ الَّذِي لا دُخَانَ فِيهِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ : أَلا مَنْ مُبْلِغٌ حَسَّانَ عَنِّي مُغَلْغَلَةً تَدِبُّ إِلَى عُكَّاظِ أَلَيْسَ أَبُوكَ قَيْنًا كَانَ فِينَا إِلَى الْقَيْنَاتِ فَسْلا فِي الْحِفَاظِ يَمَانِيًّا يَظَلُّ يَشُبُّ كِيرًا وَيَنْفُخُ دَائِبًا لَهَبَ الشُّوَاظِ , قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِهِ : ﴿وَنُحَاسٌ فَلا تَنْتَصِرَانِ﴾ ، مَا النُّحَاسُ ؟ قَالَ : " الدُّخَانُ الَّذِي لا لَهَبَ فِيهِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ نَابِغَةَ بَنِي ذُبْيَانَ يَقُولُ : يُضِيءُ كَضَوْءِ سِرَاجِ السَّلِيطِ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ فِيهِ نُحَاسًا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ﴾، قَالَ : " مَاءُ الرَّجُلِ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ إِذَا اجْتَمَعَا فِي الرَّحِمِ كَانَ مَشْجًا " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أَبِي ذُؤَيْبٍ الْهُذَلِيِّ وَهُوَ يَقُولُ : كَأَنَّ النَّصْلَ وَالْفُوقَيْنِ مِنْهُ خِلالَ الرِّيشِ سِيطَ بِهِ مَشِيجُ . قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ﴾، مَا السَّاقُ بِالسَّاقِ ؟ قَالَ : " الْحَرْبُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أَبِي ذُؤَيْبٍ :أَخُو الْحَرْبِ إِنْ عَضَّتْ بِهِ الْحَرْبُ عَضَّهَا وَإِنْ شَمَّرَتْ عَنْ سَاقِهَا الْحَرْبُ شَمَّرَا . قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ ، مَا الْبَنُونَ وَالْحَفَدَةُ ؟ قَالَ : " أَمَّا بَنُوكَ فَإِنَّهُمْ يُعَاطُونَكَ ، وَأَمَّا حَفَدَتُكَ فَإِنَّهُمْ خَدَمُكَ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ الثَّقَفِيِّ : حَفَدَ الْوَلائِدُ حَوْلَهُنَّ وَأُلْقِيَتْ بِأَكُفِّهِنَّ أَزِمَّةُ الأَحْمَالِ . قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ﴾

، مَا الْمُسَحَّرُونَ ؟ قَالَ : " مِنَ الْمَخْلُوقِينَ " ، قَالَ : فَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتُ قَوْلَ أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ وَهُوَ يَقُولُ : فَإِنْ تَسْأَلِينَا مِمَّ نَحْنُ فَإِنَّنَاعَصَافِيرُ مِنْ هَذَا الأَنَامِ الْمُسَحَّرِ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنَا عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾، مَا الْمُلِيمُ ؟ قَالَ : " الْمُذْنِبُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ وَهُوَ يَقُولُ : بَعِيدٌ مِنَ الآفَاتِ لَسْتَ لَهَا بِأَهْلٍ وَلَكِنَّ الْمُسِيءَ هُوَ الْمُلِيمُ . قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾، مَا الْفَلَقُ ؟ قَالَ : " ضَوْءُ الصُّبْحِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ لَبِيدِ بْنِ رَبِيعَةَ : الْفَارِجُ الْهَمِّ مَبْذُولٌ عَسَاكِرُهُ كَمَا يُفَرِّجُ ضَوْءَ الظُّلْمَةِ الْفَلَقُ. قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿لِكَيْلا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ﴾، مَا الأَسَى ؟ قَالَ : " لِكَي لا تَحْزَنُوا " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ لَبِيدِ بْنِ رَبِيعَةَ : قَلِيلُ الأَسَى فِيمَا أَتَى الدَّهْرُ دُونَهُ كَرِيمُ النَّثَا حُلْوُ الشَّمَائِلِ مُعجبُ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ﴾ ، مَا يَحُورُ ؟ قَالَ : " يَرْجِعُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ لَبِيدِ بْنِ رَبِيعَةَ : وَمَا الْمَرْءُ إِلا كَالشِّهَابِ وَضَوْؤُهُ يَحُورُ رَمَادًا بَعْدَ إِذْ هُوَ سَاطِعُ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ﴾ ، مَا الآنُ ؟ قَالَ : " الَّذِي قَدِ انْتَهَى حَرُّهُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ نَابِغَةَ بَنِي ذُبْيَانٍ :فَإِنْ يَقْبِضْ عَلَيْكَ أَبو قُبَيْسٍ تَحُطُّ بِكَ الْمَنِيَّةُ فِي هَوَانٍ وَتَخْضِبُ لِحْيَةً غَدَرَتْ وَخَانَتْ بِأَحْمَرَ مِنْ نَجِيعِ الْجَوْفِ آنٍ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ﴾ مَا الصَّرِيمِ ؟ قَالَ : " كَاللَّيْلِ الْمُظْلِمِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ نَابِغَةَ بَنِي ذُبْيَانَ : لا تَزْجُرُوا مُكْفَهِرًّا الأَكْفَاءَ لَهُ كَاللَّيْلِ يَخْلِطُ أَصْرَامًا بِأَصْرَامِ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي

عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ﴾ ، مَا غَسَقُ اللَّيْلِ ؟ قَالَ : " إِذَا أَظْلَمَ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ النَّابِغَةِ : كَأَنَّمَا حُلٌّ مَا قَالُوا وَمَا وَعَدُوا آلٌ تَضَمَّنَهُ مِنْ دَامِسٍ غَسَقِ قَالَ أَبُو خَلِيفَةَ : الآلُ الشَّرَابُ ، الصَّوَابُ كَأَنَّمَا حَلَّ مَا قَالُوا وَمَا وَعَدُوا " ، قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا﴾ ، مَا الْمُقِيتُ ؟ قَالَ : " قَادِرًا " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ النَّابِغَةِ : وَذِي ضَغَنٍ كَفَفْتُ النَّفْسَ عَنْهُ وَإِنِّي فِي مُسَاءَتِهِ مُقِيتُ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ﴾ ، قَالَ : " إِقْبَالِهِ بِسَوَادِهِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ امْرِئِ الْقَيْسِ : عَسْعَسَ حَتَّى لَوْ يَشَاءُ كَانَ لَنَا مِنْ ضَوْءِ نُورِهِ قَبَسُ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ﴾، قَالَ : " الزَّعِيمُ : الْكَفِيلُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ امْرِئِ الْقَيْسِ :وَإِنِّي زَعِيمٌ إِنْ رَجَعْتُ مُمَلَّكًا بِسَيْرٍ تَرَى مِنْهُ الفُرَانِقُ أَزْوَرَا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَفُومِهَا﴾ مَا الْفُومُ ؟ قَالَ : " الْحِنْطَةُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أَبُو ذُؤَيْبٍ الْهُذَلِيُّ :قَدْ كُنْتَ تَحْسِبُنِي كَأَغْنَى وَافِدٍ قَدِمَ الْمَدِينَةَ عَنْ زِرَاعَةِ فُومِ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَالأَزْلامُ﴾ مَا الأَزْلامُ ؟ قَالَ : " الْقِدَاحُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ الْحُطَيْئَةِ : لا يُزْجَرُ الطَّيْرُ إِنْ مَرَّتْ بِهِ سَنَحًا وَلا يُقَامُ لَهُ قَدَحٌ بِأَزْلَامِ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ﴾ قَالَ : " أَصْحَابُ الشِّمَالِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ زُهَيْرِ بْنِ أَبِي سُلْمَى :نَزَلَ الشَّيْبُ بِالشِّمَالِ قَرِيبًا وَالْمَرُورَاتِ دَائِبًا وَحَقِيرًا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾ قَالَ : " اخْتَلَطَ مَاؤُهَا بِمَاءِ الأَرْضِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ

تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ زُهَيْرِ بْنِ أَبِي سُلْمَى : لَقَدْ عَرَفَتْ رَبِيعَةُ فِي جُذَامٍ وَكَعْبٌ خَالُهَا وَابْنَا ضِرَارٍ لَقَدْ نَازَعْتُمْ حَسَبًا قَدِيمًا وَقَدْ سَحَّرَتْ بِحَارُهُمْ بِحَارِي قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ﴾ مَا الْحُبُكُ ؟ قَالَ : " ذَاتُ الطَّرَائِقِ " ، قَالَ : فَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ زُهَيْرِ بْنِ أَبِي سُلْمَى : مُكَلَّلٌ بِأُصُولِ النَّجْمِ تَنْسِجُهُ رِيحُ الشَّمَالِ لِضَاحِي مَائِهِ حُبُكُ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿جَدُّ رَبِّنَا﴾ مَا جَدُّ رَبِّنَا ؟ قَالَ : " ارْتَفَعَتْ عَظَمَتُهُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ طَرَفَةَ بْنِ الْعَبْدِ لِلنُّعْمَانِ بْنِ الْمُنْذِرِ :إِلَى مَلِكٍ يَضْرِبُ الدَّارِعِينَ لَمْ يَنْقُصِ الشَّيْبُ مِنْهُ قَبَالا تَرَفَّعْ بِجَدِّكَ إِنِّي امْرُؤٌ سَقَتْنِي الأَعَادِي سِجَالا سِجَالا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا﴾، قَالَ : " الْحَرَضُ : الْبَالِي " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ طَرَفَةَ بْنِ الْعَبْدِ : أَمِنْ ذِكْرِ لَيْلَى إِنْ نَأَتْ غُرْبَةً بِهَا أُعَدُّ حَرِيضًا لِلْكَرَا مُحَرَّمٍ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ جَلَّ ذِكْرُهُ : ﴿وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ﴾، ما سَامِدُونَ ؟ قَالَ : " لاهُونَ " ، قَالَ : فَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ هُزَيْلَةَ بِنْتِ بَكْرٍ وَهِيَ تَبْكِي عَادًا :بَعَثَتْ عَادٌ لَقِيمًا وَأَبَا سَعْدٍ مُرِيدًا قِيلَ قُمْ فَانْظُرْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ دَعْ عَنْكَ السُّمُودَا .قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِذَا اتَّسَقَ﴾ ، مَا اتِسَاقُهُ ؟ قَالَ : " إِذَا اجْتَمَعَ " ، قَالَ : فَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ ابْنِ صِرْمَةَ الأَنْصَارِيِّ : إِنَّ لَنَا قَلائِصًا نَقَانِقًا مُسْتَوْسَقَاتٍ لَوْ يَجِدْنَ سَائِقًا . قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿أَحَدٌ﴾ ﴿الصَّمَدُ﴾، أَمَّا الأَحَدُ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ ، فَمَا الصَّمَدُ ؟ قَالَ : " الَّذِي يُصْمَدُ إِلَيْهِ فِي الأُمُورِ كُلِّهَا " ، قَالَ : فَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ الأَسَدِيَّةِ : أَلا بَكَّرَ النَّاعِي بِخَيْرَيْ بَنِي أَسَدٍ بِعَمْرِو بْنِ مَسْعُودٍ وبِالسَّيِّدِ الصَّمَدِ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

: ﴿يَلْقَ أَثَامًا﴾، مَا الأَثَامُ ؟ قَالَ : " جَزَاءٌ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ بِشْرِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ الأَسَدِيِّ : وَإِنَّ مَقَامَنَا نَدْعُو عَلَيْهِمْ بِأَبْطَحِ ذِي الْمَجَازِ لَهُ أَثَامُ قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ مَا الْكَظِيمُ ؟ قَالَ : " السَّاكِتُ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ زُهَيْرِ بْنِ جُذَيْمَةَ الْعَبْسِيِّ : فَإِنْ تَكُ كَاظِمًا بِمُصَابِ شَاسٍ فَإِنِّي الْيَوْمَ مُنْطَلِقٌ لِسَانِي قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا﴾ ، قَالَ : " صَوَابًا " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ خِدَاشِ بْنِ زُهَيْرٍ : فَإِنْ سَمِعْتُمْ بِجَبَلٍ هَابِطٍ سَرَفًا أَوْ بَطْنِ قَوْمٍ فَاخْفُوا الرِّكْزَ وَاكْتَتِمُوا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ﴾ قَالَ : " إِذْ تَقْتُلُونَهُمْ بِإِذْنِهِ " ، قَالَ : وَهَلْ كَانَتِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ بِقَوْلِ عُتْبَةَ اللَّيْثِيِّ : نَحُسُّهُمْ بِالْبِيضِ حَتَّى كَأَنَّمَا نُفَلِّقُ مِنْهُمْ بِالْجَمَاجِمِ حَنْظَلا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَأَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ :﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ﴾ هَلْ كَانَ الطَّلاقُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، طَلاقا بَائِنًا ثَلاثًا " ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أَعْشَى بَنِي قَيْسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ حِينَ أَخَذَهُ أَخْتَانُهُ عَنَزَةُ ، فَقَالُوا لَهُ : إِنَّكَ قَدْ أَضْرَرْتَ بِصَاحِبَتِنَا ، وَإِنَّا نُقْسِمُ بِاللَّهِ أَنْ لا نَضَعُ الْعَصَا عَنْكَ أَوْ تُطَلِّقَهَا ، فَلَمَّا رَأَى الْجِدَّ مِنْهُمْ وَأَنَّهُمْ فَاعِلُونَ بِهِ شَرًّا قَالَ :يَا جَارَتَا بِينِي فَإِنَّكِ طَالِقَةْ كَذَاكَ أُمُورُ النَّاسِ غَادٍ وَطَارِقَةْفَقَالُوا : وَاللَّهِ لَتُبَيِّنَنَّ لَهَا الطَّلاقُ أَوْ لا نَضَعُ الْعَصَا عَنْكَ ، فَقَالَ :فَبِينِي حَصَانَ الْفَرْجِ غَيْرُ ذَمِيمَةٍ وَمَا مُوقَةٌ مِنَّا كَمَا أَنْتِ وَامِقَةْ فَقَالُوا : وَاللَّهِ لَتُبَيِّنَنَّ لَهَا الطَّلاقُ أَوْ لا نَضَعُ الْعَصَا عَنْكَ ، فَقَالَ : وَبِينِي فَإِنَّ الْبَيْنَ خَيْرٌ مِنَ الْعَصَا وَأَنْ لا تَزَالِي فَوْقَ رَأْسِكِ بَارِقَةْ فَأَبَانَهَا بِثَلاثِ تَطْلِيقَاتٍ "

رواه الطبراني, وفيه: جويبر, وهو متروك .

10805. Dahhâk b. Müzahim el-Hilâlî anlatmaktadır: Aralarında Nâfi' b. el-Ezrak ve Necde b. Uveymir'in de bulunduğu Harici liderlerinden oluşan bir grup, ilim öğrenmek ve araştırma yapmak amacıyla (yolculuğa) çıktılar. Bu amaçla Mekke'ye geldiklerinde Abdullah b. Abbâs'ın Zemzem kuyusunun yakınında bir yerde oturduğunu gördüler. Üzerinde kırmızı bir hırka ve gömlek vardı. Baktılar ki insanlar ayakta kendisine "Ey İbn Abbâs, şu şu konuda ne dersin?" diye

tefsirle ilgili meseleler soruyorlar, o da "şöyle şöyle" diyerek sorulan sorulara cevap veriyordu. Derken Nâfi' b. el-Erzak dayanamadı ve: "Sabahtan beri anlatıp durduğun konularda ne kadar cüretkârsın sen, İbn Abbâs!" diye itiraz etti.

İbn Abbâs: "Hay ölesin de annen evlatsız kala! Nâfi! Sana benden daha cüretkâr olanı söyleyeyim mi?" dedi.

Nâfi': "Kimdir o, ey İbn Abbâs?" deyince İbn Abbâs: "Bilmediği konuda konuşan ya da bildiği bir bilgiyi gizleyen kimsedir" dedi. Bunun üzerine Nâfi': "Doğru söylüyorsun, ey İbn Abbâs. Esasen ben sana bir şeyler sormak için gelmiştim" dedi. İbn Abbâs: "Haydi sor, ey İbnü'l-Ezrak" dedi ve sonra aralarında şu diyalog geçti:

Nâfi: Bana aziz ve celil olan Allah'ın "**Ey insanlar ve cinler! Üzerinize dumansız bir alev ... gönderilir** "[1] âyetini anlat. "شواظ (dumansız bir alev ve ateşsiz bir duman)" nedir?

İbn Abbâs: "Dumansız alevdir."

Nâfi': "Kitab, Muhammed'e inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Evet, biliyorlardı. Sen Umeyye b. es-Salt'ın şu sözlerini işitmedin mi?

Benden kim ulaştırır şu mesajı Ukâz'da Hassân'a[2]:

Senin baban bizde demircilerin yanında bir demirci değil miydi?

Yakınlarını bile koruyamayan beceriksizin teki değil miydi?

Yemenli olup sürekli körük çekmez, dumansız ateşi durmadan körüklemez miydi?

Nâfi: "Doğru söylüyorsun. Şimdi de «**... ve ateşsiz bir duman** (ونحاس) **gönderilir de kurtulamazsınız**»[3] âyetini anlat. (ونحاس) kelimesinin anlamı nedir?"

İbn Abbâs: "Ateşsiz dumandır."

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e inmeden önce Araplar bu kelimeyi bilirler miydi?"[1]

---

[1] Rahman Sur. 35.

[2] Hassân b. Sâbit (mütercim)

[3] Rahman Sur. 35.

İbn Abbâs: "Elbette. Sen Zibyân oğullarından Nâbiğa'nın şu beytini işitmedin mi?"

Zeytin yağıyla yanan kandilin aydınlattığı gibi aydınlatır,

Ki, Allah onda duman (nuhâs) yaratmamıştır.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de «**Biz insanı katışık bir nutfeden** (امشاج) **yaratmışızdır; onu deneriz**»[2] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "Bundan maksat, erkekle kadının suyudur ki, bunlar rahimde birleştiklerinde (مشيج) (döllenmiş yumurta) ismini alır."

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?

İbn Abbâs: "Elbette. Sen Ebû Züeyb el-Hüzelî'nin şu beytini işitmedin mi?"

Yeleğin (okun sonuna bağlanan kuş tüyü) etkisiyle,

Başak (ok demiri) ve ayak (okun kirişe gelen kısmı), ona öyle bir işledi ki,

Eti ve kanı birbirine karıştı (مشيج).

Nâfi: "Doğru. Şimdi de «**Bacaklar birbirine dolaşır**»[3] âyetini açıkla. Bacakların birbirine dolaşması ne demektir?"

İbn Abbâs: "Savaş, demektir."

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?

İbn Abbâs: "Evet, biliyorlardı. Sen Ebû Züeyb'in şu beytini duymadın mı?"

Harp aşığı (Ebu'l-Harb), eğer harp çıkarsa, savaşır.

Harp şiddetlenirse, o da şiddetini artırır (paçaları sıvar).

Nâfi: "Doğru. Bana aziz ve celil olan Allah'ın «**(Eşlerinizden de) oğullar ve torunlar var eder**»[1] âyetini açıkla. "البنون و الحفدة" kelimelerinden maksat nedir?

---

[1] *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de "Kitab, Muhammed'e inmeden önce" kısmı yer almamıştır.

[2] İnsan Sur. 2.

[3] Kıyâme Sur. 29.

İbn Abbâs: "Oğulların, sana yardım ederler. Torunların ise senin hizmetçilerindir."

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette. Sen Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın şu beytini duymadın mı?"

Hizmetçiler etraflarında hizmetlerine koştular,

Bütün yüklerin ipleri onların omzuna atıldı.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Sen şüphesiz büyülenmişlerdensin** (musahhar)»[2] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "Bu, mahlukattan birisin, demektir"[3]

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?

İbn Abbâs: "Evet, biliyorlardı. Sen Umeyye b. Ebi's-Salt'ın şu beyitlerini duymadın mı?"

Bizim kimlerden olduğumuzu bana soruyorsan eğer,

Bil ki bizler şu yaratılmış (musahhar) mahlûkattanız.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Sonunda onu ve ordularını yakalayıp denize attık. O, (yaptıklarından dolayı) kendi kendini kınayıp duruyordu** (mulîm)"[4] âyetini açıkla. «مليم» ne demektir?"

İbn Abbâs: "Günahkâr, demektir"

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?

---

[1] Nahl Sur. 72.

[2] Şuarâ Sur. 153.

[3] Bu rivayete göre İbn Abbas, âyette yer alan "musahhar" kelimesini "yaratılmış" anlamında yorumlamıştır. Fakat tercüme, kelimenin ilk akla gelen ve tercihe şayan olan "büyülenmiş" manasına göre yapılmıştır. (Mütercim)

[4] Zâriyât Sur. 40.

Kitapta zikredilen ibareyle bir âyet mevcut değildir. Ona en yakın duran âyet ez-Zâriyât sûresinin 40. âyetidir. Bu sebeple onun tercümesini verdik. Zira asıl olan "mulîm" kelimesidir. Soru da bununla ilgili olarak sorulmuştur. (mütercim)

İbn Abbâs: "Evet. Sen Umeyye b. Ebi's-Salt'ın şu beyitlerini duymadın mı?"

Bu bir felakettir ki, sen bunu hak etmedin.

Fakat asıl suçlu olandır, kınanması gereken (mulim).

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Sabah aydınlığını yaratan Rabbe sığınırım**»[1] âyetini açıkla. (الفلق) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Sabah aydınlığı, demektir"

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Evet. Sen Lebîd b. Rabi'a'nın[2] şu beyitlerini duymadın mı?"

Sıkıntıyı o giderir. Askerleri her tarafa yayılmıştır.

Tıpkı şafağın (felak), karanlığı aydınlığa çevirdiği gibi.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmamanız içindir**»[3] âyetini açıkla. (الأساة) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Yani, üzülmeyesiniz diye, demektir."

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Evet. Sen Lebîd b. Rabi'a'nın şu beyitlerini duymadın mı?"

Zamanın başına açtığı belalara pek az üzülür (قليل الأسى),

Övülmeyi hak eder, ahlakı güzel ve hoştur.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Zira; o, bir daha dirilip dönmeyeceğini sanmıştı**»[4] âyetini açıkla. (يحور) ne demektir?

İbn Abbâs: "Dönmek" demektir.

---

[1] Felak Sur. 1.

[2] Bu beyti Lebîd b. Rabî'a el-Âmirî'nin divanında (nşr. Dr. İhsân Abbâs) bulamadım. *el-İtkân*'da müellif bunu Züheyr b. Ebî Selmâ'ya izafe etmiştir.

[3] Hadid Sur. 23.

[4] İnşikak Sur. 14.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Evet. Sen Lebîd b. Rabi'a'nın şu beyitlerini duymadın mı?"

İnsan, tamamen yıldız ve onun ışığına benzer,

Parlak iken bir de bakmışsın küle dönmüş.

Nâfi: "Doğru. Şimdi ise aziz ve celil olan Allah'ın «**Onlar, cehennem ateşiyle kaynar su arasında dolaşır dururlar**»[1] âyetini açıkla. (الآن) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Son derece sıcak" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Nâbiğa b. Zabyân'ın şu beyitlerini duymadın mı?"

Eğer Ebû Kubeys seni yakalarsa, alçakça ölürsün,

İhanet eden, hainlik eden bir sakal,

Karından fışkıran sıcak ve kırmızı kana boyanır.

Nâfi: "Doğru. Şimdi ise aziz ve celil olan Allah'ın «**Bahçe kapkara kesilmişti**»[2] âyetini açıkla. (الصريم) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Zifiri karanlık gece" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Nâbiğa b. Zabyân'ın şu beyitlerini duymadın mı?"

Benzeri görülmemiş koca orduya karşı durmayın,

Ki gece karanlığı gibi her canı kendi kabilesine sokar/sığındırır.

Nâfi: "Doğru. Şimdi ise aziz ve celil olan Allah'ın «**Gecenin kararmasına kadar**»[1] âyetini açıkla. (غسق الليل) ne demektir?"

---

[1] Rahman Sur. 44.

[2] Kalem Sur. 20.

İbn Abbâs: "Gecenin karardığı an" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Nâbiğa'nın şu sözlerini duymadın mı?"

Anlaşılan o ki, onların sözlerinin ve vaatlerinin çoğu bir serapmış,

Zifiri karanlık içinde kaybolup yok olmuş.

Ebû Halîfe beyit içinde geçen "الآل" kelimesini "serap" diye açıklamıştır. -Doğrusu, "Anlaşılan o ki, onların sözlerinin ve vaatlerinin çoğu..." şeklinde olmalıdır.-

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Allah her şeyin karşılığını verir**»[2] âyetini açıkla. (المقيت) ne demektir?

İbn Abbâs: "Muktedir" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen İmru'l-Kays'ın şu sözlerini duymadın mı?"

Kindar kimsenin gönlünden kinini çekip aldım,

Elbette ki ben onu incitmeye muktedirimdir (mukît).

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Kararmaya yüz tuttuğunda geceye andolsun**»[3] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "Gecenin kararması" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen İmriü'l-Kays'ın şu beyitlerini duymadın mı?"

Karanlık çöktü, ama eğer dileseydi,

Onun aydınlığından bizde bir ışık kalırdı.

---

[1] Kalem Sur. 20.

[2] Nisâ Sur. 85.

[3] Tekvir Sur. 17.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Ben buna kefilim**»[1] âyetini açıkla.

İbn Abbâs: "(الزعيم) kefil" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen İmriü'l-Kays'ın şu beyitlerini duymadın mı?

Eminim ki (زعيم) şayet ben, bir seferden muzaffer olarak dönersem,

Ordunun coşkusu karşısında aslanların bile ürküp kaçıştığını görürsün.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «وفومها»[2] âyetini açıkla. (الفوم) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Buğday" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Ebû Zueyb el-Huzelî'nin şu sözlerini duymadın mı?"

Kendimi Medine'ye gelmiş en zengin buğday üreticisi sanırdım.[3]

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «والازلام»[4] âyetini açıkla. (الازلام) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Fal okları" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Hutay'e'nin şu sözlerini duymadın mı?"

Kuş görse sağ yanından uçup uçmadığına bakmaz,

Fal oklarından kendisi için şans oku çektirmez.[1]

---

[1] Yusuf Sur. 72.

[2] Bakara Sur. 61.

[3] Suyûtî *el-İtkân*'da bu beyti Ebû Mihcen es-Sekafî'ye nisbet etmiştir. (1/388)

[4] Mâide Sur. 90.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Soldakiler, ne bahtsızdırlar o soldakiler!**»[2] âyetini açıkla. (أصحاب المشئمة) ne demektir?

İbn Abbâs: "Soldakiler" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Züheyr b. Ebî Selmâ'nın şu sözlerini duymadın mı?"

Yakın zamanda sol tarafa (şimâl) ihtiyarlık geldi

Bundan sonra acılar pek yakındır, eksik olmazlar.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Denizler kaynatıldığında** (سجرت)»[3] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "Deniz sularının karasularına karışması" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Züheyr b. Ebî Selmâ'nın şu sözlerini duymadın mı?"

Cüzam kabilesinden Rabi'a, bir de dayısı Ka'b ve Dırar'ın iki oğlu,

İyi bilirler ki, ben eski bir soy davası için onlarla atışmıştım.

Zira suları/soyları sulanma/soylanma karışmıştı.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**İçinde yörüngeleri olan göğe and olsun** (الحبك)»[4] âyetini açıkla. (الحبك) ne demektir?

İbn Abbâs: "Yollar/yörüngeler" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Züheyr b. Ebî Selmâ'nın şu sözlerini duymadın mı?"

---

[1] Hutay'e'nin Ebû Mûsa el-Eş'arî'yi övdüğü bu beytiyle o, Ebû Mûsa'nın İslam yolunu seçerek bütün türleriyle falcılığı bıraktığını kastetmektedir.

[2] Vâkıa Sur. 9.

[3] Tekvir Sur. 6.

[4] Zâriyât Sur. 7.

Yıldızların kökleriyle süslenmiş.

Kuzey rüzgârı onu yollardan yoksun bir çöle işler.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Hakikat şu ki Rabbimizin şanı çok yücedir** (جد ربنا)»[1] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "Rabbimizin azameti büyüktür" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Tarafe b. el-Abd'in Nu'mân b. el-Münzir için söylediği şu sözlerini duymadın mı?"

Zırhlılara darbe indiren krala ki,

İhtiyarlık gücünden bir şey eksiltmedi,

Senin azametin sayesinde (بجدك) yüceliyorum,

Ben düşmanların kova kova içki sunduğu bir kişiyim.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın "**sonunda ya hasta olacaksın...** (حرضا)"[2] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "الحرض eskimiş, yıpranmış" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Tarafe b. Abd'in şu sözlerini duymadın mı?"

Uzak düştüğüm Leylâ'yı anmaktan dolayı iyileşmeyen bitkin bir hasta sayılır mıyım?

Nâfi: Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın "**ve siz gaflet içinde oyalanmaktasınız** (السامدون)"[3] âyetini açıkla?

İbn Abbâs: "Oyun ve eğlenceyle vakit geçirenler" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

---

[1] Cin Sur. 3.

[2] Yusuf Sur. 85.

[3] Necm Sur. 61.

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Âd'e ağıt yakıp ağlayan Hüzeyle binti Bekr'in şu sözlerini duymadın mı?"

Ölmüş Âd, birden dirildi,

ve Sa'd perişan bir halde geldi

Dendi ki: Kalk da şunlara bak,

Sonra oyun ve eğlenceyi (السمود) *bırak.*

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın "**dolunay olmuş aya yemin ederim ki** (إذا اتسق)"[1] âyetini açıkla. (اتساق) ne demektir?"

İbn Abbâs: "(Ayın) dolunay haline gelmesi" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Ebû Surme el-Ensârî'nin şu sözlerini duymadın mı?"

"Bizim biraraya toplanmış (المتسقات) *genç ve hızlı dişi develerimiz var, bir de sürücüleri olsa."*

Nâfi: Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın "**Samed** kelimesini açıkla. "(Allah) **Birdir** (الأحد)"'in ne demek olduğunu biliyoruz. Ya (الصمد)[2] ne demektir?

İbn Abbâs: "Bütün işlerde kendisine ihtiyaç duyulan" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Esedli kadının şu sözlerini duymadın mı?"

Haydi, haberci gecikme de ilan et, Esed oğullarının en hayırlı kişisinin;

Kabilenin dayanağı (الصمد) *ve efendisi Amr b. Mesûd'un ölüm haberini.*

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın "**Bunları yapan günah(ın cezasını) görür**"[3] âyetini açıkla. (أثاما)" ne demektir?"

---

[1] İnşikak Sur. 18.

[2] İhlâs Sur. 2.

[3] Furkân Sur. 68.

İbn Abbâs: "Karşılık/ceza" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Bişr b. Ebî Hâzım el-Esedî'nin şu sözlerini duymadın mı?"

Bizim Ebtah'taki Zülmecâz'da kalmamız, onun için Allah'tan bir bedduadır (cezadır).

Nâfi: "Doğru. Şimdi de Yüce Allah'ın «..**öfkesinden yutkunur durur** (كظيم)»[1] âyetini açıkla. (الكظيم) ne demektir?"

İbn Abbâs: "Sükût eden" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Züheyr b. Cuzeyme el-Absî'nin şu sözlerini duymadın mı?"

"Eğer o Şâs'ın başına gelen karşısında susuyorsa,

(Bilsin ki) ben bugün gözümü yumar, ağzımı açarım (yani asla susmam)."

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**veya onlara ait cılız bir ses işitiyor musun**»[2] âyetini açıkla. (الركز)" ne demektir?"

İbn Abbâs: "Ses" demektir.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Hıraş b. Züheyr'in şu beytini duymadın mı?"

Şayet tepeden aşağı inen ya da kavim içlerine kadar girmiş kısrak sesleri duyarsanız, hemen sesinizi kısıp saklanıverin.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de aziz ve celil olan Allah'ın «**Siz Allah'ın izni ile düşmanlarınızı öldürürken** ...»[3] âyetini açıkla."

İbn Abbâs: "Allah'ın izni ile onları öldürürken..." demektir.

---

[1] Zuhruf Sur. 17

[2] Meryem Sur. 98.

[3] Âl-i İmran Sur. 152.

Nâfi: "Kitab, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inmeden önce Araplar bu kelimeyi biliyorlar mıydı?"

İbn Abbâs: "Elbette biliyorlardı. Sen Utbe el-Leysî'nin şu beytini duymadın mı?"

Onları parlak kılıçlarla öldürürüz,

Kafataslarını Ebû Cehil karpuzu gibi bedenlerinden ayırırız.

Nâfi: "Doğru. Şimdi de Yüce Allah'ın "**Ey peygamber, kadınları boşayacağınız zaman ...**"[1] âyetini açıkla. Cahiliye döneminde boşama bilinir miydi?"

İbn Abbâs bu soruya şöyle cevap verdi: "Elbette. Üç kez boşamayla gerçekleşen bâin talak bilinirdi. Sen A'şâ b. Kays b. Sa'lebe'nin sözünü duymadın mı? Kayın biraderleri onu kıskançlıkları sebebiyle yakalayıp "Sen bizim kız kardeşimize zarar verdin. Allah adına yemin ederiz ki ya onu boşarsın, ya da sırtından sopayı indirmeyiz" demişlerdi. A'şâ da işin ciddiyetini anlayıp onların kendisine bir kötülük yapacaklarını hissedince şu beyitleri okumuştu:

Ey Cârâ ayrıl; zira sen boşsun.

İşte insanlar işlerini böyle yürütürler; zamansız ve beklenmedik bir anda yaparlar.

Biraderleri yine: "Ya onu tamamen ayırırsın ya da sırtından sopayı indirmeyiz" dediler. Bu defa da şu beyitleri okudu:

Benden ayrıl ey iffetli ve şerefli kadın.

Bizim (sana karşı) bir kinimiz yoktur. Ayrıca sen de seviyorsun.

Biraderleri tekrar "Vallahi ya onu bâin talakla boşarsın ya da sırtından sopayı eksik etmeyiz" dediler. Bunun üzerine şu beyitleri okudu:

Artık ayrıl. Zira ayrılman, her gün başının üstünde çekiç gibi duran sopadan daha hayırlıdır.

---

1 Talâk Sur. 1.

Böylece üç talakla yani bâin talakla kadını boşamış oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Cuveyriyye metruktur.

(بَابُ مَا جَاءَ فِي بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَفَاتِحَةِ الْكِتَابِ)

Besmele ve Fatiha Sûresi

١٠٨٠٦ – حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ، قَالَ : أَنَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، أَشُكُّ فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَةَ ، قَالَ : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَوْ قَالَ : عَنْ سَعِيدٍ ، وَلَمْ يَقُلْ : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يَعْرِفُ خَاتِمَةَ السُّورَةِ حَتَّى يَنْزِلَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، فَإِذَا نَزَلَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ عَلِمَ أَنَّ السُّورَةَ قَدْ خُتِمَتْ ، وَاسْتَقْبَلَتْ ، أَوِ ابْتُدِئَتْ سُورَةٌ أُخْرَى

قلت : روى أبو داود منه : لا يعرف خاتمة السورة حتى تنزل بسم الله الرحمن الرحيم فقط .

رواه البزار بإسنادين ورجال أحدهما رجال الصحيح . وقد تقدمت أحاديث هذا الباب في الصلاة .

10806. İbn Abbâs der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele ininceye kadar bir sûrenin nerede bittiğini bilmezdi. Besmele inince bir sûrenin bittiğini ve diğer bir sûrenin başladığını anladı.

★ Ben derim ki: Ebû Dâvud hadisin yalnız "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Besmele ininceye kadar bir sûrenin nerede bittiğini bilmezdi" kısmını irad etmiştir.

Hadisi iki ayrı isnâdla Bezzâr rivayet etmiş olup birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

Konuyla ilgili başka hadisler, Namaz bölümünde geçmişti.

١٠٨٠٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا هَاشِمٌ يَعْنِي ابْنَ الْبَرِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنِ ابْنِ جَابِرٍ قَالَ انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ أَهْرَاقَ الْمَاءَ فَقُلْتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَقُلْتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَقُلْتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي وَأَنَا خَلْفَهُ حَتَّى دَخَلَ رَحْلَهُ وَدَخَلْتُ أَنَا إِلَى الْمَسْجِدِ فَجَلَسْتُ كَئِيباً حَزِيناً فَخَرَجَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ تَطَهَّرَ فَقَالَ " عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. ثُمَّ قَالَ أَلا أُخْبِرُكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَابِرٍ بِخَيْرِ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ " . قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ اقْرَأِ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ حَتَّى تَخْتِمَهَا

رواه أحمد, وفيه: عبد الله بن محمد بن عقيل, وهو سيئ الحفظ وحديثه حسن, وبقية رجاله ثقات .

10807. İbn Câbir anlatmaktadır. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Su dökünmüştü. "Selamün aleyküm, ey Allah'ın Resûlü" dedim. Selamımı almadı. Tekrar "Selamün aleyküm, ey Allah'ın Resûlü" dedim. Yine selamımı almadı. Ben tekrar "Selamün aleyküm, ey Allah'ın Resûlü" dedim, ama yine selamımı almadı. Sonra kalkıp yürümeye başladı. Ben de ardı sıra yürüdüm. Sonunda o evine girdi. Ben ise Mescid'e girip üzgün bir şekilde oturdum. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma çıkageldi. Abdest almıştı. *"Aleyke's-selam ve rahmetullahi, aleyke's-selam ve rahmetullahi, aleyke's-selam ve rahmetullahi (üç kere, Allah'ın selamı ve rahmeti senin de üzerine olsun)"* dedikten sonra: *"Dinle Abdullah b. Câbir! Sana Kur'ân'daki en hayırlı sûreyi söyleyeyim mi?"* diye ekledi. Ben: "Olur, ya Resûlullah, söyle" deyince buyurdu ki: *"Elhamdülillahi rabbilâlemin (el-Hamd=Fatiha) sûresini oku."*

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Muhammed b. Akîl'in hafızası zayıf, dolayısıyla hadisi hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٨٠٨ - حدَّثنا إبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا سَعْدٌ ، قَالَ : نا سُلَيْمُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ يَزِيدَ الرِّشْكِ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا زَيْدٍ ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ ، قَالَ : كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ فِجَاجِ الْمَدِينَةِ ، فَسَمِعَ رَجُلا يَتَهَجَّدُ وَيَقْرَأُ بِأُمِّ الْقُرْآنِ ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَمَعَ حَتَّى خَتَمَهَا ، ثُمَّ قَالَ : " مَا فِي الْقُرْآنِ مِثْلُهَا "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الحسن بن دينار, وهو ضعيف .

10808. Sahabi olan Ebû Zeyd anlatıyor: Ben Medine sokaklarından birinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdim. O sırada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın teheccüd kıldığını ve namazda Ümmü'l-Kur'ân'ı (Fatiha sûresini) okuduğunu işitti. Hemen durup onu dinlemeye başladı ve sonuna kadar dinledi. Sonra: *"Kur'ân'da bu sûrenin bir benzeri daha yoktur"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup isnâdında yer alan Hasan b. Dînâr zayıftır.

١٠٨٠٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيِّ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَقِيقٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِوَادِي الْقُرَى وَهُوَ عَلَى

[1] Ahmed b. Hanbel (4/177). (*"Sûresini sonuna kadar oku"* ifadesiyle")

فَرَسِهِ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ مِنْ بُلْقِينَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ هَؤُلَاءِ قَالَ " هَؤُلَاءِ الْمَغْضُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَشَارَ إِلَى الْيَهُودِ. قَالَ فَمَنْ هَؤُلَاءِ قَالَ هَؤُلَاءِ الضَّالِّينَ. يَعْنِى النَّصَارَى. قَالَ وَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ اسْتُشْهِدَ مَوْلَاكَ أَوْ قَالَ غُلَامُكَ فُلَانٌ. قَالَ بَلْ يُجَرُّ إِلَى النَّارِ فِي عَبَاءَةٍ غَلَّهَا "

10809. Abdullah b. Şakîk'in dediğine göre Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) dinleyen biri kendisine şöyle nakletmiş: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Vâdi'l-Kurâ'da at sırtındayken, Bulkin'li bir adam kendisine "Bunlar kimlerdir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kendilerine gazap edilenler"*[1] deyip Yahudilere işaret etti. Adam: "Peki, bunlar kimlerdir?" diye sordu. Hıristiyanları kastederek *"Sapıtanlardır"* buyurdu.

Daha sonra bir adam O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek: "Azatlın veya kölen şehit edildi" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Bilakis, o ganimet mallarından gizlice aşırdığı bir aba yüzünden şimdi cehenneme sürüklenmektedir"* buyurdu.[2]

١٠٨١٠ - وفي رواية حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَقِيقٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِوَادِي الْقُرَى وَهُوَ عَلَى فَرَسِهِ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ مِنْ بُلْقِينٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هَؤُلَاءِ قَالَ " هَؤُلَاءِ الْمَغْضُوبُ عَلَيْهِمْ ". فَأَشَارَ إِلَى الْيَهُودِ فذكر نحوه

رواه كله أحمد ورجال الجميع رجال الصحيح .

10810. Hadisin diğer bir varyantında ise ifade şöyledir: Bulkîn'li bir adam: "Ya Resûlallah! Şu kendilerine gazap edilenler kimlerdir?" diye sordu. O da Yahudilere işaret etti....

★ **Hepsini de Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[3]

١٠٨١١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ نُبَاتَةَ الرَّازِيُّ ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمُقْرِئُ ، قَالَ : قَرَأْتُ الْقُرْآنَ عَلَى طَلْحَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ أَخِي إِسْحَاقَ بْنِ سُلَيْمَانَ ، فَقَالَ لِي طَلْحَةُ قَرَأْتُ عَلَى الْفَيَّاضِ بْنِ غَزْوَانَ ، وَقَالَ الْفَيَّاضُ قَرَأْتُ عَلَى طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ الْيَامِيِّ ، وَقَالَ طَلْحَةُ قَرَأْتُ عَلَى يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ ، وَقَرَأَ

---

1 Fâtiha Sur. 7.

2 Ahmed b. Hanbel (5/32-33)

3 9726 numaralı hadisin mükerreridir. Ayrıca bak. Ahmed b. Hanbel (5/77).

يَحْيَى بْنُ وَثَّابٍ عَلَى عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ ، وَقَرَأَ عَلْقَمَةُ بْنُ قَيْسٍ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، وَقَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ بِالأَلِفِ ، ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾ خَفَضَ "

رواه الطبراني, وفيه: الفياض بن غزوان, وهو ضعيف وجماعة لم أعرفهم .

10811. Abdullah (İbn Mes'ûd), Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) "مالك يوم الدين" âyetini elifli (uzatarak), "غير المغضوب عليهم" âyetini ise kesreli olarak okumuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Feyyâd b. Ğazvân zayıftır. Ayrıca bir grup raviyi de tanımıyorum.[1]

١٠٨١٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا صَالِحُ بْنُ حَاتِمِ بْنِ وَرْدَانَ ، أنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ ، ثنا أَبُو سَعْدٍ الْبَقَّالُ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي﴾ قَالَ : " هِيَ أُمُّ الْكِتَابِ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو سعيد البقال, وهو مدلس .

10812. İbn Abbâs, "Andolsun ki biz sana tekrarlanan yedi âyeti... verdik"[2] âyetiyle kastedilenin Ümmü'l-Kitab (Fatiha sûresi) olduğunu söylemiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Saîd el-Bakkâl müdellistir.[3]

١٠٨١٣ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : نا أَبُو الأَحْوَصِ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، " أَنَّ إِبْلِيسَ رَنَّ حِينَ أُنْزِلَتْ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ ، وَأُنْزِلَتْ بِالْمَدِينَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وهو شبيه المرفوع ورجاله رجال الصحيح .

10813. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre İblis, Fatiha sûresi inince feryat etmiştir. Bu sûre, Medine'de inmişti.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Rivayet (hükmen) merfû hadisi andırmakta olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

---

[1] Taberânâ, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10067)

[2] Hicr Sur. 86.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11700)

١٠٨١٤ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَزَّانُ ، قَالَ : نا الْوَلِيدُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنِ ابْنِ ثَوْبَانَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا مِنْ مَوْلُودٍ يُولَدُ إِلا وَهُوَ مَكْتُوبٌ فِي تَشْبِيكِ رَأْسِهِ خَمْسُ آيَاتٍ مِنْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه:الوليد بن الوليد, وثقه أبو حاتم وابن حبان وتركه جماعة, وبقية رجاله ثقات .

10814. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her doğan çocuk kafatasında Fatihâ sûresinden beş âyet yazılı olarak doğar"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Velîd b. el-Velîd'i Ebû Hâtim ve İbn Hibbân güvenilir kabul ederlerken bir grup bilgin onu terk etmiştir. Diğer ravileri ise, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٨١٥ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالَ : نَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الأَحْوَلُ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ أُمَّ الْقُرْآنِ وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فَكَأَنَّمَا قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: سليمان بن أحمد الواسطي, وهو متروك .

10815. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Ümmü'l-Kur'ân (Fatiha) ve Kul huvallahu ehad (İhlas) sûrelerini okursa Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi olur"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Ahmed el-Vâsıtî metruktur.

(بَابُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ)

Bakara Sûresi

١٠٨١٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَارِمٌ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " الْبَقَرَةُ سَنَامُ الْقُرْآنِ وَذُرْوَتُهُ نَزَلَ مَعَ كُلِّ آيَةٍ مِنْهَا ثَمَانُونَ مَلَكاً وَاسْتُخْرِجَتْ ﴿اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ فَوُصِلَتْ بِهَا أَوْ فَوُصِلَتْ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ وَ﴿يس﴾ قَلْبُ الْقُرْآنِ لاَ يَقْرَأُهَا رَجُلٌ يُرِيدُ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَالدَّارَ الآخِرَةَ إِلاَّ غُفِرَ لَهُ وَاقْرَءُوهَا عَلَى مَوْتَاكُمْ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1784)

قلت : في سنن أبي داود منه طرف .

رواه أحمد, وفيه: راو لم يسم, وبقية رجاله رجال الصحيح , ورواه الطبراني وأسقط المبهم .

10816. Ma'kıl b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Bakara sûresi, Kur'ân'ın tepesi ve zirvesidir. Onun her bir âyetiyle birlikte seksen melek indi. Ondaki «Allahü lâ ilahe illa huve'l-hayyu'l-kayyûm» âyeti (Âyetelkürsî) tâ Arş'ın altından çıkarılıp Bakara sûresine eklendi. Diğer taraftan Yâ Sîn sûresi, Kur'ân'ın kalbidir. Onu Allah'ın rızası ve âhiret yurdunun mutluluğuna ulaşmak maksadıyla okuyan, muhakkak bağışlanır. Onu ölüleriniz üzerine de okuyun."

★ Ben derim ki: Ebû Davud'un *Sünen*'inde hadisin bir kısmı geçmiştir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden birinin ismi zikredilmemiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir. Aynı hadisi Taberânî de ismi müphem bırakılan raviyi zikretmeksizin nakletmiştir.[1]

١٠٨١٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالا : ثنا الأَزْرَقُ بْنُ عَلِيٍّ ، ثنا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ خَالِدٍ الْمَدَنِيُّ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا ، وَإِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ، مَنْ قَرَأَهَا فِي بَيْتِهِ لَيْلَةً لَمْ يَدْخُلْهُ شَيْطَانٌ ثَلاثَ لَيَالٍ ، وَمَنْ قَرَأَهَا فِي بَيْتِهِ نَهَارًا لَمْ يَدْخُلْهُ شَيْطَانٌ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ "

رواه الطبراني, وفيه: سعيد بن خالد الخزاعي المدني, وهو ضعيف .

10817. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kuşkusuz her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara sûresidir. Kim gece evinde Bakara sûresini okursa oraya üç gece şeytan giremez. Kim gündüz evinde Bakara sûresini okursa oraya üç gün şeytan girmez."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hâlid b. Saîd el-Huzâî el-Medenî zayıftır.[2]

---

1 Ahmed b. Hanbel (5/26); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/220, 230). Hadiste hem karışıklık var hem de ravileri arasında bilinmeyenler vardır.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5864); Ebû Ya'lâ (7554); İbn Hibbân, *Sahih* (780 (aynı isnâdla). İbn Hibbân ayrıca şu açıklamayı yapar: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi

١٠٨١٨ - وعَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :"الْبَيْتُ الَّذِي يُقْرَأُ فِيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ لاَ يَدْخُلُهُ الشَّيْطَانُ تِلْكَ اللَّيْلَةِ"

رواه الطبراني ,وفيه: عدي بن الفضل ,وهو ضعيف .

10818. Abdullah b. Muğaffel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde Bakara sûresinin okunduğu eve o gece şeytan girmez"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Adî b. el-Fadl zayıftır.

١٠٨١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الأَشْجَعِىُّ عَنْ رِبْعِىِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ قَالَ كَانَ النَّبِىُّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ "وَأُعْطِيتُ هَذِهِ الآيَاتِ مِنْ آخِرِ الْبَقَرَةِ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ لَمْ يُعْطَهَا نَبِىٌّ قَبْلِى" . قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ كُلُّهُ عَنِ النَّبِىِّ -صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط, ورجال أحمد رجال الصحيح .

10819. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Bakara sûresinin sonundaki âyetler, Arş'ın altındaki hazineden verildi. Onlar benden önce hiçbir peygambere verilmemişti"* buyururdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٨٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّازِىُّ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنِى مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِى حَبِيبٍ عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ الْيَزَنِىِّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِىِّ قَالَ قَالَ لِى رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" اقْرَإِ الآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فَإِنِّى أُعْطِيتُهُمَا مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ"

10820. Ukbe b. Âmir el-Cühenî bildiriyor: Bana Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti oku; zira onlar bana Arş'ın altından verildi"* buyurdu.[2]

vesellem) *"Şeytan evine üç gün girmez"* sözüyle bütün şeytanları değil, sadece azgınlarını kastetmiştir.

[1] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (5/383); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3025)

[2] Ahmed b. Hanbel (4/137); Ebû Yâ'lâ (1735); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 17/283). Senetlerinde ismi geçen (müdellis) İbn İshak hadisi an-an sıygasıyla rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın senedinde Seleme b. el-Fadl yer almamıştır.

١٠٨٢١ – وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ أَنْبَأَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِى الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ " اقْرَءُوا هَاتَيْنِ الآيَتَيْنِ" فذكر نحوه

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني, وفيه: سلمة بن الفضل, وثقه ابن حبان, وقال : يخطئ وضعفه جماعة وقد تابعه ابن لهيعة فالحديث حسن .

10821. Diğer bir rivayette ise der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) minberde *"Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti okuyun..."* buyururken işittim.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Seleme b. el-Fadl'ı İbn Hibbân güvenilir kabul ederek "bazen hata ederdi" derken bir grup bilgin onu zayıf olarak değerlendirmiştir. Ancak ona İbn Lehîa mutabaat etmiştir. Dolayısıyla hadis, hasen derecesindedir.[1]

١٠٨٢٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِى ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِنِّى أُوتِيتُهُمَا مِنْ كَنْزٍ مِنْ بَيْتٍ تَحْتَ الْعَرْشِ وَلَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِىٌّ قَبْلِى ". يَعْنِى الآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

10822. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"İki âyet bana Arş'ın altındaki bir köşkte bulunan hazineden verildi. Onlar benden önce hiçbir peygambere verilmemişti"* buyurmuştur. Bu iki âyetle Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti kastetmektedir.[2]

١٠٨٢٣ – وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ قَالَ مَنْصُورٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ ظَبْيَانَ أَوْ عَنْ رَجُلٍ – عَنْ أَبِى ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أُعْطِيتُ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مِنْ بَيْتٍ "

رواه كله أحمد بأسانيد ورجال أحدها رجال الصحيح .

10823. Diğer bir rivayete göre ise: *"Bana Bakara sûresinin son âyetleri (Arş'ın altındaki) bir köşkten verildi"* buyurmuştur.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (4/158). Senedinde (zayıf biri olan) İbn Lehîa yer almıştır.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/151, 180).

★ **Bu rivayetlerin hepsini de birkaç isnâdla Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup** isnâdlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٨٢٤ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَقَدْ أَكْثَرَ وَأَطْيَبَ "

رواه الطبراني, وفيه :المسعودي وقد اختلط .

10824. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kim gece Bakara sûresinin sonunu okursa, çok sevaplı bir iş yapmış ve iyi bir amel işlemiş olur."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup isnâdında yer alan el-Mes'ûdî âhir ömründe bunamıştı.**[2]

١٠٨٢٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، ثنا أَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَرْمِيُّ ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ بِأَلْفَيْ عَامٍ ، وَأَنْزَلَ فِيهِ آيَتَيْنِ خَتَمَ بِهِمَا سُورَةَ الْبَقَرَةِ ، لا يُقْرَآنِ فِي دَارٍ ثَلاثَ لَيَالٍ ، فَيَقْرَبُهَا شَيْطَانٌ " رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10825. Şeddâd b. Evs'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kuşkusuz Yüce Allah, gökleri ve yeri yaratmadan iki bin yıl önce bir kitap yazdı. O kitaptan iki âyet indirerek onlarla Bakara sûresini tamamladı. Bu iki âyet hangi evde üç gece okunursa o eve şeytan yaklaşamaz."

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[3]

١٠٨٢٦ – حدثنا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ، عَنْ سُوَيْدٍ الْحَاسِبِ الْمَهْرِيُّ ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، أَنَّهُ قَالَ : " تَرَدَّدُوا فِي الآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ، ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ﴾ إِلَى خَاتِمَتِهَا ، فَإِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى بِهَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/151).

[2] Hadisi Tabeânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8671) rivayet etmiştir. Ancak senedinde ismi geçen Ebû Nuaym Dırar b. Sured zayıftır.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7146)

رواه الطبراني, وفيه: عمرو بن الحارث سويد الحاسب المهري, و لم أعرفه ,وبقية رجاله رجال الصحيح .

10826. Ukbe b. Âmir der ki: "Bakara sûresinin son iki âyetini; Âmenerresûlü'yü sonuna kadar çokça okunuz. Zira Allah, bunları yalnızca Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) vermiştir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. el-Hâris b. Süveyd el-Hasib el-Mehrî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٨٢٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو أَبُو طَلْحَةَ الْمُحَاشِعِيُّ الْبَصْرِيُّ ، بِهَا أَيْ بِالْبَصْرَةِ ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو يُوسُفَ الْقَلُوسِيُّ ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ السَّرِيِّ الأَوْدِيُّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " لا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الأُخْرَى ، ثُمَّ يَتَغَنَّى وَيَدَعُ أَنْ يَقْرَأَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: ابن إسحاق ,وهو مدلس ومن لم أعرفهم أيضا .

10827. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın herhangi birinizi bacak bacak üzere atıp şarkı söyleyip de Bakara sûresini okumayı ihmal ettiğini görmeyeyim"* buyurmuştur.

★ Hadisi, Taberânî *el-Mu'cemu's-sağir*'de rivayet etmiş olup isnâdında müdellis biri olan İbn İshâk ve ayrıca isimlerini bilmediğim bazı raviler yer almıştır.[2]

١٠٨٢٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَلادٍ الدَّوْرَقِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ مَخْلَدٍ اللَّيْثِيُّ ، ثنا عَاصِمُ بْنُ هِلالٍ الْبَارِقِيُّ ، ثنا قتادة ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " تَعَلَّمُوا الزَّهْرَاوَيْنِ الْبَقَرَةَ ، وَآلَ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا يَجِيئَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ ، أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَايَتَانِ ، أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٌّ يُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا ، تَعَلَّمُوا الْبَقَرَةَ ، فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ ، وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ ، وَلا تَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ "

رواه الطبراني, وفيه:عاصم بن هلال البارقي, وثقه أبو حاتم وغيره ,وضعفه ابن معين وغيره, وعبد الرحمن بن خلاد وعمرو بن مخلد الليثي: لم أعرفهما .

10828. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, (17/283-284)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağir* (141) Taberânî demiştir ki. Bunu Halef b. es-Serî'den sadece Hâris b. Muhammed el-Kûfî rivayet etmiş olup bu hadiste Ebû Yûsuf Ya'kûb b. İshâk el-Kalûsî teferrüd etmiştir. Bak. 10830 nolu hadis.

"Zehrâveyni; (yani) Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini öğreniniz. Zira bu iki sûre, kıyamet günü âdetâ iki bulut halinde veya sıra sıra dizilmiş iki ayrı kuş sürüsü halinde gelerek okuyucularını savunurlar. Bakara sûresini öğreniniz; zira Bakara sûresini bellemek bereket, terk etmek ise pişmanlık vesilesidir. (Şunu iyi bilin ki) tembeller asla onu belleyemezler. (ya da büyücüler asla onun sırrına eremezler)"

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Hilâl el-Bârikî'yi Ebû Hâtim ve başkaları güvenilir görürlerken, İbn Maîn ve başkaları zayıf saymışlardır. Ayrıca yine ravileri arasında bulunan Abdurrahman b. Hallâd ve Amr b. Mahled el-Leysî'yi de tanımıyorum.[1]

١٠٨٢٩ - وقد روى الطبراني في الأوسط عن أنس نحوه

وفيه: مبارك بن سحيم, وهو متروك .

10829. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Enes'ten aynısını rivayet etmiştir. Fakat isnâdında ismi geçen Mübârek b. Suhaym metruktur.[2]

١٠٨٣٠ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو أَبُو طَلْحَةَ الْمُحَاشِعِيُّ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : نا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو يُوسُفَ الْقُلُوسِيُّ ، قَالَ : نا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ ، قَالَ : نا حُلْوُ بْنُ السَّرِيِّ الأَوْدِيُّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الأُخْرَى ثُمَّ يَتَغَنَّى وَيَدَعُ أَنْ يَقْرَأَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه من لم أعرفهم .

10830. Abdullah (İbn Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakın herhangi birinizi bacak bacak üzere atıp şarkı söyleyip de Bakara sûresini okumayı ihmal ettiğini görmeyeyim"* **buyurmuştur.**

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.[3]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11844)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1653)

3 Bak. 10827 nolu hadis.

قوله تعالى :﴿أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ﴾

Yüce Allah'ın " أَوْ كَصَيِّبٍ (Sağanak Yağmur)" Sözü Hakkında

١٠٨٣١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ الأَحْمَسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ :﴿أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ﴾، قَالَ : " الصَّيِّبُ : الْمَطَرُ "

رواه أبو يعلى, وفيه: أبو جناب ,وهو مدلس .

10831. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "أو كصيب من السماء (**Gökten boşanan sağanak yağmur**) âyetinde geçen "أو كصيب" kelimesini, "yağmur" olarak açıklamıştır.

★ **Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Cenâb müdellistir.**[1]

قوله تعالى : ﴿أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا﴾

Yüce Allah'ın Orada Fesat Çıkaracak Birini mi Yaratacaksın"[2] Âyeti

١٠٨٣٢– حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِى بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ نَافِعٍ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ سَمِعَ نَبِىَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " إِنَّ آدَمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا أَهْبَطَهُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَى الأَرْضِ قَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ أَىْ رَبِّ ﴿أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّى أَعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ﴾. قَالُوا رَبَّنَا نَحْنُ أَطْوَعُ لَكَ مِنْ بَنِى آدَمَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِلْمَلاَئِكَةِ هَلُمُّوا مَلَكَيْنِ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ حَتَّى يُهْبَطَ بِهِمَا إِلَى الأَرْضِ فَنَنْظُرَ كَيْفَ يَعْمَلاَنِ. قَالُوا رَبَّنَا هَارُوتُ وَمَارُوتُ. فَأُهبِطَا إِلَى الأَرْضِ وَمُثِّلَتْ لَهُمَا الزُّهَرَةُ امْرَأَةً مِنْ أَحْسَنِ الْبَشَرِ فَجَاءَتْهُمَا فَسَأَلاَهَا نَفْسَهَا فَقَالَتْ لاَ وَاللَّهِ حَتَّى تَكَلَّمَا بِهَذِهِ الْكَلِمَةِ مِنَ الإِشْرَاكِ. فَقَالاَ وَاللَّهِ لاَ نُشْرِكُ بِاللَّهِ أَبَداً. فَذَهَبَتْ عَنْهُمَا ثُمَّ رَجَعَتْ بِصَبِىٍّ تَحْمِلُهُ فَسَأَلاَهَا نَفْسَهَا قَالَتْ لاَ وَاللَّهِ حَتَّى تَقْتُلاَ هَذَا الصَّبِىَّ. فَقَالاَ وَاللَّهِ لاَ نَقْتُلُهُ أَبَداً. فَذَهَبَتْ ثُمَّ رَجَعَتْ بِقَدَحِ خَمْرٍ تَحْمِلُهُ فَسَأَلاَهَا نَفْسَهَا قَالَتْ لاَ وَاللَّهِ حَتَّى تَشْرَبَا هَذَا الْخَمْرَ. فَشَرِبَا فَسَكِرَا فَوَقَعَا عَلَيْهَا وَقَتَلاَ الصَّبِىَّ فَلَمَّا أَفَاقَا

---

[1] Ebû Ya'la (2664); Taberî, *Tefsîr* (1/148). (İki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlarden biri sahihtir).

[2] Bakara Sur. 30.

قَالَتِ الْمَرْأَةُ وَاللهِ مَا تَرَكْتُمَا شَيْئاً مِمَّا أَبَيْتُمَاهُ عَلَيَّ إِلاَّ قَدْ فَعَلْتُمَا حِينَ سَكِرْتُمَا فَخُيِّرَا بَيْنَ عَذَابِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ فَاخْتَارَا عَذَابَ الدُّنْيَا

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير موسى بن جبير وهو ثقة .

10832. Abdullah b. Ömer, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitmiş:

"Yüce Allah, Âdem'i yeryüzüne indirince melekler dediler ki: "Ey Rabbimiz **«Sen orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa ki biz seni hamd ile tespih ve takdis ediyoruz. Allah da onlara: Kuşkusuz ben sizin bilmediklerinizi bilirim, dedi.»**[1] *Melekler devamla: «Ey Rabbimiz! Ayrıca biz sana karşı Âdemoğullarından daha itaatkârız» dediler.*

Bunun üzerine Allah meleklere: «Öyleyse bana meleklerden iki melek getirin. Onlar yeryüzüne insinler ve onların nasıl amel edeceklerine bakalım» buyurdu.

Melekler de: «Bu iki melek Harut ile Marut olsun» dediler. Sonra bu iki melek yeryüzüne indi. Derken Zühre (yıldızı) onlar için insan türünün en güzelinden bir kadın sûretine girerek karşılarına çıktı. Melekler, kendisinden vücudunu onlara teslim etmesini istediler. Kadın: «Sizler şirk sözcüğünü telaffuz etmedikçe vallahi olmaz» deyip reddetti. Melekler: «Vallahi biz asla Allah'a şirk koşmayız» dediler ve bunun üzerine kadın yanlarından uzaklaştı.

Sonra aynı kadın kucağında bir bebekle geri döndü. Melekler ondan yine kendisini onlara teslim etmesini istediler. Kadın yine: «Bu çocuğu öldürmediğiniz sürece vallahi olmaz» deyip reddetti. Melekler: «Vallahi biz asla onu öldürmeyiz» dediler ve bunun üzerine kadın yine çekip gitti.

Sonra elinde bir kadeh şarapla geri döndü. Melekler yine ondan kendisini teslim etmesini istediler. Kadın: «Siz bu içkiyi içmedikçe vallahi olmaz» deyip reddetti. Bunun üzerine melekler içkiyi içip sarhoş oldular. Ondan sonra da hem kadınla ilişkiye girdiler, hem de çocuğu öldürdüler. Ayıldıkları zaman kadın: «Vallahi sizler sarhoş olunca daha evvel yapmayı reddettiğiniz her şeyi işlediniz» dedi.

Sonra melekler bu yaptıklarından dolayı dünya cezası ile âhiret azabı arasında seçim yapmaları için muhayyer bırakıldılar. Onlar da dünya cezasını seçtiler."

---

[1] Bakara Sur. 30.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, Mûsa b. Cübeyr hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Mûsa da güvenilirdir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَقُولُوا حِطَّةٌ﴾

Yüce Allah'ın "(Girerken) Hıtta! (Ya Rabbi Bizi Affet) Deyin"[2] Âyeti

١٠٨٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعْدٍ الأَزْدِيُّ ، عَنْ أَبِي الْكَنُودِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَقُولُوا حِطَّةٌ﴾ قَالَ : " قَالُوا حِنْطَةٌ حَبَّةٌ حَمْرَاءُ فِيهَا شَعِيرَةٌ ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ : ﴿فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلاً غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ﴾"

رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

10833. İbn Mes'ûd, **"(Girerken) Hıtta! (Ya Rabbi, bizi affet) deyin"**[3] âyetini şöyle açıklamıştır: Bunun, içinde arpa karışımı bulunan kızıl buğday olduğunu söylediler. Nitekim **"Fakat zalimler kendilerine söyleneni başka sözlerle değiştirdiler"**[4] âyetiyle bu hususa işaret edilmiştir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[5]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ اللهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً﴾

Yüce Allah'ın "Hani Musa kavmine «Allah, Muhakkak Sizin Bir Sığır Kesmenizi Emrediyor» Demişti"[6] Âyeti

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6178). Mûsa b. Cübeyr'i İbn Hibbân *Sikât*'ta zikrederek: "Bazen yanılıp (güvenilir ravilere) muhalefet ederdi" derken İbnu'l-Kattân ise: "Durumu bilinmemektedir" demiştir. Hadisi *Tefsir*'inde zikreden İbn Kesîr de: "Bu konuda söylenecek en doğru söz, bunun Abdullah b. Ömer'in Hz. Peygamber'e değil (sallallahu aleyhi vesellem), Ka'bu'l-Ahbâr'a dayandırarak naklettiği bir rivayet olduğudur" açıklamasını yapmıştır.

[2] Bakara Sur. 58.

[3] Bakara Sur. 58.

[4] Bakara Sur. 59.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9027)

[6] Bakara Sur. 67.

١٠٨٣٤ –عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ " : إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَوْ أَخَذُوا أَدْنَى بَقَرَةٍ لأَجْزَأَتْهُمْ أَوْ لأَجْزَأَتْ عَنْهُمْ "

رواه البزار, وفيه: عباد بن منصور, وهو ضعيف, وبقية رجاله ثقات .

10834. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Eğer İsrail oğulları en yakındaki bir sığırı tutup kesselerdi, emri yerine getirmiş olurlardı."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Mansûr zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿فتَمَنَّوُا الْمَوْتَ﴾

Yüce Allah'ın "...Haydi Ölümü Temenni Edin (de Görelim)[2] Âyeti

١٠٨٣٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : نَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ ، قَالَ : نَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ أَبُو جَهْلٍ : لَئِنْ رَأَيْتُ مُحَمَّدًا يُصَلِّي لأَطَأَنَّ عَلَى عُنُقِهِ ، قَالَ : فَقِيلَ : هُوَ ذَاكَ هُوَ . فَقَالَ : مَا أَرَاهُ . قَالَ : فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَوْ فَعَلَ لأَخَذَتْهُ الْمَلائِكَةُ عِيَانًا ، وَلَوْ أَنَّ الْيَهُودَ تَمَنَّوُا الْمَوْتَ لَمَاتُوا "

قلت : هو في الصحيح بغير سياقه . رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

10835. İbn Abbâs der ki: Ebû Cehil: "Muhammed'i namaz kılarken görürsem muhakkak ayağımla boynuna basacağım" dedi. Kendisine: "İşte Muhammed orada" denilince; "Onu göremiyorum" dedi. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer dediğini yapmaya kalkışsaydı, melekler herkesin gözü önünde onu engellerlerdi. Eğer Yahudiler ölümü temenni etselerdi, muhakkak ölürlerdi."*

★ Ben derim ki: Hadis *Sahîh*'de farklı ifadelerle geçmiştir.

Bu şekliyle ise onu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

---

1 Bezzâr (2188). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Ebû Hureyre'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz."

2 Bakara Sur. 94.

3 Bezzâr (2189); Ahmed b. Hanbel (1/248); Ebû Ya'lâ (2604)

قوله تعالى: ﴿وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلا أَيَّامًا مَعْدُودَةً﴾

Yüce Allah'ın "İsrail Oğulları: «Sayılı Birkaç Gün Müstesna, Bize Ateş Dokunmayacaktır» Dediler...."[1] Âyeti

١٠٨٣٦ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ سَيْفِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ يَهُودَ كَانُوا يَقُولُونَ هَذِهِ الدُّنْيَا سَبْعَةُ آلافِ سَنَةٍ ، وَإِنَّمَا نُعَذَّبُ لِكُلِّ أَلْفِ سَنَةٍ يَوْمًا فِي النَّارِ وَإِنَّمَا هِيَ سَبْعَةُ أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ : ﴿وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلا أَيَّامًا مَعْدُودَةً﴾إِلَى قَوْلِهِ : ﴿فِيهَا خَالِدُونَ﴾ رواه الطبراني .

10836. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Yahudiler: "Bu dünyanın ömrü, yedi yıldır. Biz her bin yıla karşılık sadece bir gün cehennem azabı görürüz. Dolayısıyla hepsi sayılı yedi günden ibarettir" derlerdi. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah: "**İsrail oğulları: «Sayılı birkaç gün müstesna, bize ateş dokunmayacaktır» dediler. De ki: Siz Allah katından bir söz mü aldınız** –ki Allah sözünden caymaz- **yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz? Onlar orada ebedi kalacaklardır**"[2] âyetini indirdi.[3]

قوله تعالى: ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ﴾

Yüce Allah'ın "Cebrail'e Kim Düşman İse Şunu İyi Bilsin Ki..."[4] Âyeti

١٠٨٣٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ , ثنا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " حَضَرَتْ عِصَابَةٌ مِنَ الْيَهُودِ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا , فَقَالُوا : يَا أَبَا الْقَاسِمِ حَدِّثْنَا عَنْ خِلالٍ نَسْأَلُكَ عَنْهُنَّ لا يَعْلَمُهُنَّ إِلا نَبِيٌّ , قَالَ : " سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ , وَلَكِنِ اجْعَلُوا لِي ذِمَّةَ اللَّهِ وَمَا أَخَذَ يَعْقُوبُ عَلَى بَنِيهِ لَئِنْ أَنَا حَدَّثْتُكُمْ شَيْئًا فَعَرَفْتُمُوهُ لَتُتَابِعُنِّي " , قَالُوا : فَذَلِكَ لَكَ , قَالُوا : أَرْبَعُ خِلالٍ نَسْأَلُكَ عَنْهَا , أَخْبِرْنَا : أَيُّ الطَّعَامِ حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ ؟

---

1 Bakara Sur. 80-81.

2 Bakara Sur. 80-81.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11160). Senedinde zayıf raviler yer almıştır.

4 Bakara Sur. 97.

وَأَخْبِرْنَا كَيْفَ مَاءُ الْمَرْأَةِ مِنْ مَاءِ الرَّجُلِ ؟ وَكَيْفَ يَكُونُ الأُنْثَى مِنْهُ وَالذَّكَرُ ؟ وَأَخْبِرْنَا كَيْفَ هَذَا النَّبِيُّ الأُمِّيُّ فِي الْقَوْمِ ؟ وَمَنْ وَلِيُّهُ مِنَ الْمَلائِكَةِ ؟ قَالَ : فَعَلَيْكُمْ عَهْدُ اللَّهِ لَئِنْ أَنَا أَخْبَرْتُكُمْ لَتُتَابِعُنِّي , فَأَعْطُوهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ , قَالَ : " فَأَنْشُدُكُمْ بِالَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى , هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ إِسْرَائِيلَ مَرِضَ مَرَضًا شَدِيدًا , فَطَالَ سَقَمُهُ , فَنَذَرَ نَذْرًا لَئِنْ عَافَاهُ اللَّهُ مِنْ سَقَمِهِ لَيُحَرِّمَنَّ أَحَبَّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ , وَأَحَبَّ الطَّعَامِ إِلَيْهِ , وَكَانَ أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَيْهِ لُحْمَانَ الإِبِلِ , وَأَحَبُّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ أَلْبَانَهَا ؟ " قَالُوا : اللَّهُمَّ نَعَمْ , قَالَ : " اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ , قَالَ : فَأَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا هُوَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ , وَأَنَّ مَاءَ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ رَقِيقٌ , فَأَيُّهُمَا عَلا كَانَ الْوَلَدُ وَالشَّبَهُ بِإِذْنِ اللَّهِ , إِنْ عَلا مَاءُ الرَّجُلِ كَانَ ذَكَرًا بِإِذْنِ اللَّهِ , وَإِنْ عَلا مَاءُ الْمَرْأَةِ كَانَ أُنْثَى بِإِذْنِ اللَّهِ ؟ " قَالُوا : اللَّهُمَّ نَعَمْ , قَالَ : " اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ , قَالَ : فَأَنْشُدُكُمْ بِالَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ هَذَا تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلا يَنَامُ قَلْبُهُ ؟ " قَالُوا : اللَّهُمَّ نَعَمْ , قَالَ : " اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ " , قَالُوا : أَنْتَ الآنَ , فَحَدِّثْنَا مَنْ وَلِيُّكَ مِنَ الْمَلائِكَةِ فَعِنْدَهَا نُجَامِعُكَ أَوْ نُفَارِقُكَ , قَالَ : " فَإِنَّ وَلِيِّي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ , وَلَمْ يَبْعَثِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيًّا قَطُّ إِلا وَهُوَ وَلِيُّهُ " , قَالُوا : فَعِنْدَهَا نُفَارِقُكَ لَوْ كَانَ وَلِيُّكَ سِوَاهُ مِنَ الْمَلائِكَةِ لاتَّبَعْنَاكَ وَصَدَّقْنَاكَ , قَالَ : " فَمَا يَمْنَعُكُمْ أَنْ تُصَدِّقُوهُ " ؟ قَالُوا : هُوَ عَدُوُّنَا , فَعِنْدَ ذَلِكَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ إِلَى وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لا يَعْلَمُونَ﴾ , فَعِنْدَ ذَلِكَ بَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ "

رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

10837. İbn Abbâs anlatıyor: Bir gün Yahudilerden bir grup Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Ebu'l-Kasım! Sana soracağımız şu hususları bize açıkla ki, onları bir peygamberden başkası bilemez" dediler.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dilediğiniz şeyi sorun. Fakat bana Allah adına söz verin, Ya'kûb'un kendi oğullarından aldığı sözü verin; şayet ben size bir hususu açıklarım ve siz de onun gerçek olduğunu bilirseniz, muhakkak bana tâbi olacaksınız"* buyurdu.

Yahudiler: "Peki, dediğin gibi yapacağız" dediler ve şöyle devam ettiler: "Sana dört şey soracağız.

Bize Tevrat inmeden önce İsrail'in kendisine haram kıldığı yiyeceğin ne olduğunu söyle.

Bize kadının menisi ile erkeğin menisi arasındaki farkı ve bundan erkek ve dişinin nasıl meydana geldiğini anlat.

Bize, şu ümmi peygamberin uykudaki halini ve meleklerden onun dostu olanın kim olduğunu bildir."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ben bunları size açıklarsam, mutlaka bana tâbi olacaksınız"* diye kendilerinden Allah adına söz aldı. Onlar da dilediği kadar kendisine söz verdiler. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerine şöyle devam etti: *"Tevrat'ı Mûsa'ya indiren (Allah) aşkı için söyleyin, bilmez misiniz ki İsrail [ağır] bir hastalığa yakalanmıştı da hastalığı uzun sürmüştü. Bunun üzerine eğer Allah onu hastalığından kurtarırsa, en sevdiği içeceği ve en sevdiği yiyeceği kendisine haram kılacağına dair adak adamıştı. En sevdiği yiyecek deve eti, en sevdiği içecek de deve sütü idi."*

Yahudiler: "Allah şahidimiz olsun ki doğru söylüyorsun" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şahit ol Allahım"* dedi ve devam etti:

"Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah aşkı için söyleyin, bilmez misiniz ki erkeğin menisi katıdır. Kadının menisi ise sarı ve berraktır. Hangisinin menisi baskın gelirse Allah'ın izniyle çocuk ona benzer. Erkeğin menisi baskın gelirse, Yüce Allah'ın izniyle çocuk erkek; kadının menisi baskın gelirse Allah'ın izniyle kız olur."

Yahudiler: "Allah şahidimiz olsun ki doğru söylüyorsun" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şahit ol Allahım"* dedi ve devam etti:

"Tevrat'ı Mûsa'ya indiren (Allah) aşkı için söyleyin, bilmez misiniz ki bu ümmi peygamberin gözleri uyur kalbi uyumaz."

Yahudiler de: "Allah şahidimiz olsun ki doğru" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Şahit ol Allahım"* dedi.

Sonra Yahudiler: "Sen şu halde bize her şeyi anlattın. Fakat meleklerden senin dostun kimdir? Onu da söyle. Ona göre sana katılacağız veya seni terk edeceğiz" dediler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim dostum Cebrail'dir. Zira Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki Cebrail onun dostu olmasın"* deyince Yahudiler: "Öyleyse biz seni terk edeceğiz. Eğer senin meleklerden dostun başkası olsaydı, sana tâbi olur, seni tasdik ederdik" dediler.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Niçin tasdik etmiyorsunuz?"* deyince de: "O bizim düşmanımızdır" dediler. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah şu âyetleri indirdi:

"De ki: Cebrail'e kim düşman ise şunu iyi bilsin ki Allah'ın izniyle Kur'ân'ı senin kalbine kendinden önceki vahiyleri onaylayıcı, müminlere hidayet ve müjde kaynağı olmak üzere o indirdi.

Her kim Allah'a, Allah'ın meleklerine, peygamberlerine, Cebrail ile Mîkâil'e düşman olursa, iyi bilsin ki, Allah da o kâfirlerin düşmanıdır.

Andolsun ki sana apaçık âyetler (parlak mucizeler) indirdik. (Ey Muhammed) Onları ancak fasıklar inkâr eder.

Her ne zaman onlar bir anlaşma yaptılarsa, yine kendilerinden bir grup onu bozmadı mı? Zaten onların çoğu iman etmez.

Allah tarafından onlara, yanlarındaki kitabı tasdik edici bir peygamber gelince, daha önce kendilerine kitap verilenlerden bir grup, sanki Allah'ın kitabını bilmiyorlarmış gibi onu arkalarına atıp terk ettiler."[1] İşte o zaman gazap üzerine gazaba duçar oldular.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[2]

قوله تعالى: ﴿مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "Biz Bir Âyetin Hükmünü Yürürlükten Kaldırırsak..."[3] Âyeti

١٠٨٣٨- حَدَّثَنَا أَبُو شُبَيْلٍ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَاقِدٍ , ثنا أَبِي , ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ , عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَرْقَمَ , عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ , عَنْ أَبِيهِ , قَالَ : قَرَأَ رَجُلانِ مِنَ الأَنْصَارِ سُورَةً , أَقْرَأَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , وَكَانَا يَقْرَآنِ بِهِمَا , فَقَامَا ذَاتَ لَيْلَةٍ يُصَلِّيَانِ فَلَمْ يَقْدِرَا مِنْهَا عَلَى حَرْفٍ , فَأَصْبَحَا غَادِيَيْنِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَا لَهُ ذَلِكَ , فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهَا مِمَّا نُسِخَ وَأُنْسِيَ , فَالْهَوْا عَنْهَا " , فَكَانَ الزُّهْرِيُّ يَقْرَؤُهَا : ﴿مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنْسِهَا﴾ بِضَمِّ النُّونِ خَفِيفَةً

---

1 Bakara Sur. 97-101.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13012). Senedinde ismi geçen Şehr b. Havşeb dürüst olmakla beraber çokça yanılan (vehim sahibi) ve mürsel rivayette bulunan biridir.

3 Bakara Sur. 106.

رواه الطبراني, وفيه: سليمان بن أرقم, وهو متروك .

10838. İbn Ömer bildiriyor: Ensâr'dan iki kişi, kendilerine Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) okutmuş olduğu bir sûreyi okudular. Onlar bu sûreyi, sürekli okurlardı. Yine bir gece kalkıp aynı sûreyi namazda okumak istediler; fakat ondan bir harfi hatırlayamadılar/okuyamadılar. Sabah olunca doğruca Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek bu durumu ona anlattılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, yürürlükten kaldırılan veya unutturulan âyetlerdendir. Onu geçin"* buyurdu. Zührî âyeti: " ما ننسخ من آية أو ننسها" şeklinde son kelimeyi ötreli ve cezimli nûn ile okurdu.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Süleymân b. Erkam metruktur.**[1]

قوله تعالى : ﴿رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾

Yüce Allah'ın "İbrâhîm de Demiştir ki: Ey Rabbimiz! Burayı Emin Bir Belde Yap, Halkından Allah'a ve Âhiret Gününe İnananları Çeşitli Meyvelerle Rızıklandır"[2] Âyeti

١٠٨٣٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الأَشْعَثِيُّ , ثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ , عَنْ حُمَيْدٍ الْخَرَّاطِ , عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : " ﴿رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : كَانَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلامُ احْتَجَرَهَا دُونَ النَّاسِ , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : وَمَنْ كَفَرَ أَيْضًا , فَأَنَا أَرْزُقُهُمْ كَمَا أَرْزُقُ الْمُؤْمِنِينَ , أَخْلُقُ خَلْقًا لا أَرْزُقُهُمْ , أُمَتِّعُهُمْ قَلِيلا , ثُمَّ اضْطَرُّهُمْ إِلَى عَذَابِ النَّارِ , ثُمَّ قَرَأَ ابْنُ عَبَّاسٍ : ﴿كُلًّا نُمِدُّ هَؤُلاءِ وَهَؤُلاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10839. İbn Abbâs der ki: Hz. İbrâhîm, insanlardan bir grubu rızık dileği dışında tutunca Allah: "**Allah da, «İnkâr edeni bile az bir süre, (bu geçici kısa hayatta) rızıklandırır; sonra onu cehennem azabına girmek**

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13141)

[2] Bakara Sur. 126.

zorunda bırakırım. Ne kötü varılacak yerdir orası!» demişti" âyetini indirdi. Yani şöyle demek istemiştir: İnananlara rızk verdiğim gibi kâfirlere de rızık veririm. Bir topluluk daha yaratırım ki onları az bir süre nimetlerden faydalandırır, sonra cehennem azabına sürüklerim. Sonra İbn Abbâs (bu açıklamasını teyit için) şu âyeti okudu: **"Hepsine onlara da bunlara da (dünyayı isteyenlere de, âhireti isteyenlere de) Rabbinin ihsanından (istediklerini) veririz. Rabbinin ihsanı (kimseye) kısıtlanmış değildir."**[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾

Yüce Allah'ın "Bunun İçin Sizi Mutedil Bir Millet Kıldık"[3] Âyeti

١٠٨٤٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾ قَالَ " عَدْلاً "

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح

10840. Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın **"Bunun için sizi mutedil bir millet kıldık"**[4] âyetinde geçen "وسطا" kelimesini "عدلا (mutedil, ılımlı)" olarak açıklamıştır.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[5]

قوله تعالى : وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى

Yüce Allah'ın "İbrâhîm'in Makamında Bir Namazgâh Edinin (Orada Namaz Kılın)"[6] Âyeti

١٠٨٤١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ , ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِيُّ , ثنا أَبِي , ثنا هَارُونُ بْنُ مُوسَى النَّحْوِيُّ , عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ , عَنِ الْحَكَمِ , عَنْ مُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عُمَرَ , أَنَّ عُمَرَ , قَالَ : يَا

---

[1] İsrâ Sur. 20.
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr.*
[3] Bakara Sur. 143.
[4] Bakara Sur. 143.
[5] Ahmed b. Hanbel (3/9, 32)
[6] Bakara Sur. 125.

رَسُولَ اللّٰهِ , " لَوِ اتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى , فَنَزَلَتْ : ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾

رواه الطبراني, وفيه :جعفر بن محمد بن جعفر المدائني, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10841. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Ya Resûlallah! İbrâhîm'in makamını namazgâh edinsek" dedi. Bunun üzerine **"İbrâhîm'in makamında bir namazgâh edinin (orada namaz kılın)"**[1] âyeti indi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Câfer b. Muhammed b. Câfer el-Medâinî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى : ﴿فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا﴾

Yüce Allah'ın "Seni Muhakkak Memnun Kalacağın Bir Kıbleye Döndüreceğiz" Âyeti

١٠٨٤٢ - عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو فِي قوله : ﴿فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا﴾ قال : نَحْوَ مِيزَابِ الْكَعْبَةِ

رواه الطبراني من طريقين ورجال إحداهما ثقات .

10842. Abdullah b. Amr **"Seni muhakkak memnun kalacağın bir kıbleye döndüreceğiz"**[3] âyetini, "Kabe'nin altın oluğuna doğru (döndüreceğiz)" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

[1] Bakara Sur. 125.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13475)

Bu konuda gözden kaçırılmış zevâidden biri de şöyledir:

Câbir der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İbrâhîm'in makamında bir namazgâh edinin (orada namaz kılın)* [Bakara Sur. 125] âyetini okudu. Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (705) rivayet etmiş ve peşinden "Bu hadisi Ravh b. el-Kâsım'dan sadece Yezîd b. Zurey', Zeyd'den de sadece Umeyye b. Bistâm rivayette teferrüd etmiştir" açıklamasını yapmıştır.

[3] Bakara Sur. 144.

قوله تعالى : ﴿وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ﴾

Yüce Allah'ın "Asıl İyilik O Kimsenin Yaptığıdır ki Allah'a İnanır... Çok Sevdiği Malını Yakınlarına... Verir"[1] Âyeti

١٠٨٤٣ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ زُبَيْدٍ ، عَنْ مُرَّةَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ﴾ قَالَ : قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " أَنْ تُؤْتِيَهُ ، وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَأْمُلُ الْعَيْشَ ، وَتَخْشَى الْفَقْرَ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10843. İbn Mes'ûd, bu âyeti şöyle yorumlamıştır: "Yani, malını, sağlığın yerinde iken, cimrilik duyguların kabarık, henüz yaşama umudunu yitirmediğin ve fakirlik korkusu çektiğin zamanda vermendir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ﴾

Yüce Allah'ın "Artık Taraflar Hakkaniyete Uymalı ve (Öldüren) Diğer Tarafa (Gereken) Diyeti Güzellikle Ödemelidir" Âyeti

١٠٨٤٤ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي نُعَيْمٍ الْوَاسِطِيُّ ، أنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ﴿فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ﴾ قَالَ : " كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِذَا قُتِلَ مِنْهُمُ الْقَتِيلُ عَمْدًا لَمْ يَحِلَّ لَهُمْ إِلا الْقَوَدُ ، وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الدِّيَةُ فَأُمِرَ هَذَا أَنْ يَتَّبِعَ بِمَعْرُوفٍ ، وَأُمِرَ هَذَا أَنْ يُؤَدِّيَ بِإِحْسَانٍ ﴿ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ﴾

رواه الطبراني ,وفيه:الحسن بن علي المعمري ,وهو ضعيف وقد وثق .

10844. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Artık taraflar hakkaniyete uymalı ve (öldüren) diğer tarafa (gereken) diyeti güzellikle ödemelidir**"[3] âyeti hakkında şunları söylemiştir: "İsrail oğullarına, eğer içlerinden biri kasten öldürülmüşse kısas hükmü dışında bir seçeneği kabul etmeleri

---

1 Bakara Sur. 177.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8503)

3 Bakara Sur. 178.

caiz değildi. Bu ümmette ise diyet kabul etmek caiz kılındı. Dolayısıyla burada taraflardan birine hakkaniyete tâbi olması, diğerine de diyeti güzellikle ödemesi emredilmiştir. Bu, Rabbiniz tarafından (sizin için) hafifletilmiş bir hükümdür."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Hasan b. Ali el-Ma'merî zayıf olmakla beraber güvenilir olarak da değerlendirilmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ﴾

Yüce Allah'ın "Kur'ân'ın İndirildiği Ramazan Ayı..." Âyeti

١٠٨٤٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَيْمُونٍ ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ سَلامٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ﴾ وَقَوْلِهِ : ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ﴾ فَقَالَ : " إِنَّهُ قَدْ أُنْزِلَ فِي رَمَضَانَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ جُمْلَةً وَاحِدَةً ، ثُمَّ أُرْسِلَ عَلَى مَوَاقِعِ النُّجُومِ رُسْلًا فِي الشُّهُورِ وَالأَيَّامِ " رواه الطبراني, وفيه: سعد بن طريف, وهو متروك .

10845. İbn Abbâs'a "**Kur'ân'ın İndirildiği Ramazan Ayı...**"[2] ve "**Biz onu mübarek bir gecede indirdik**"[3] âyetleri soruldu. Şöyle cevap verdi: "Kur'ân, Ramazan ayı içinde mübarek bir gece olan Kadir gecesinde bir defada nâzil oldu. Sonra aylara ve günlere göre tedrici bir yolla peyderpey indirildi."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Sa'd b. Tarîf metruktur.[4]

قوله تعالى : ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾

Yüce Allah'ın "O Sabredenler, Başlarına Bir Musibet Geldiğinde: «Biz Allah'ın Kullarıyız ve Biz O'na Döneceğiz» Derler" Âyeti

١٠٨٤٦– حَدَّثَنَا بَكْرٌ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ , قَالَ : أَخْبَرَنَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَّ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11155)
[2] Bakara Sur. 185.
[3] Duhân Sur. 3.
[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12095)

الْمُؤْمِنَ إِذَا سَلَّمَ لأَمْرِ اللَّهِ وَرَجَعَ , فَاسْتَرْجَعَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ كَتَبَ ثَلاثَ خِصَالٍ مِنَ الْخَيْرِ : الصَّلاةُ , وَالرَّحْمَةُ وَتَحْقِيقُ سَبِيلِ الْهُدَى , وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ اسْتَرْجَعَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ جَبَرَ اللَّهُ مُصِيبَتَهُ , وَأَحْسَنَ عُقْبَاهُ , وَجَعَلَ لَهُ خَلَفًا صَالِحًا يَرْضَاهُ "

رواه الطبراني وإسناده حسن

10846. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**O sabredenler, başlarına bir musibet geldiğinde: «Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz» derler. İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet, hep onlaradır ve doğru yolu bulanlar da onlardır**"[1] âyeti hakkında şu yorumu yapmıştır: Bu âyetle Yüce Allah şunu bildirmiştir ki: Mümin kulum (yolculuğunda) Allah'ın emrine teslim olur ve (selametle) geri döner, sonra musibet anında istirca yaparsa (yani "innâ lillahi ve innâ ileyhi raciun", derse) onun için üç iyilik yazılır: Allah'ın bağışlaması, Allah'ın rahmeti ve bir de kesin hidayet yolu üzere olmak. Nitekim Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurmuştur ki: *"Kim musibet anında istirca yaparsa, Allah onun musibetten doğan yaralarını sarar ve sonunu güzel eyler. Ona, (kaybettiğine karşılık) memnun kalacağı bir bedel verir."*

★ Hadisi Taberânî hasen bir isnâdla rivayet etmiştir.[2]

قوله تعالى: ﴿عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَخْتَانُونَ أَنفُسَكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Allah, Sizin Kendinize Yazık/Kötülük Etmekte Olduğunuzu Bildi" Âyeti [3]

١٠٨٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَتَّابُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ جُبَيْرٍ مَوْلَى بَنِي سَلِمَةَ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّاسُ فِي رَمَضَانَ إِذَا صَامَ الرَّجُلُ فَأَمْسَى فَنَامَ حَرُمَ عَلَيْهِ الطَّعَامُ وَالشَّرَابُ وَالنِّسَاءُ حَتَّى يُفْطِرَ مِنَ الْغَدِ فَرَجَعَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ وَقَدْ سَهِرَ عِنْدَهُ فَوَجَدَ امْرَأَتَهُ قَدْ نَامَتْ فَأَرَادَهَا فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ نِمْتُ. قَالَ مَا نِمْتِ. ثُمَّ وَقَعَ بِهَا

---

[1] Bakara Sur. 156-157.

[2] Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12852).

[3] Bakara Sur. 187.

وَصَنَعَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ مِثْلَ ذَلِكَ فَغَدَا عُمَرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى ﴿عَلِمَ اللهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ﴾

رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وحديثه حسن وقد ضعف, وبقية رجاله ثقات .

10847. Ka'b b. Mâlik anlatıyor: Ramazan ayıyla ilgili toplumda şu örf egemendi: Kişi bu ayda oruçlu olarak akşamlar ve (iftar etmeden) uyursa, ertesi gün iftarını açana kadar kendisine yemek, içmek ve kadınlarla cinsel ilişki haram kabul edilirdi. Bir gece Hz. Ömer, geç vakitlere kadar sohbet ettiği Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanından döndü ve hanımının uyumuş olduğunu gördü. Ama onunla birlikte olmak istiyordu. Hanımı: "Ben artık uyudum" dedi. Ömer: "Ama ben uyumadım" deyip onunla ilişkiye girdi. Ka'b b. Mâlik de aynı şeyi yaptı. Sabah olunda Ömer doğruca Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek bu durumu kendisine anlattı. Bunun üzerine Yüce Allah **"Allah, sizin kendinize yazık etmekte olduğunuzu bildi ve tövbenizi kabul edip sizi affetti"** âyetini indirdi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa, zayıf görülmekle beraber hadisleri hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾

Yüce Allah'ın "Kendi Ellerinizle Kendinizi Tehlikeye Atmayın" Âyeti

١٠٨٤٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ أَبِي جَبِيرَةَ بْنِ الضَّحَّاكِ ، قَالَ : " كَانَ الأَنْصَارُ يَتَصَدَّقُونَ وَيُعْطُونَ مَا شَاءَ اللهُ فَأَصَابَتْهُمْ سَنَةٌ فَأَمْسَكُوا ، فَأَنْزَلَ اللهُ ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وزاد : ﴿وأحسنوا إن الله يحب المحسنين﴾ , ورجالهما رجال الصحيح .

10848. Ebû Cebîre b. ed-Dahhâk anlatıyor: Ensâr, Allah'ın dilediği kadar tasadduk ediyor, sadaka veriyorlardı. Derken kıtlık yaşadılar ve sadaka vermemeye başladılar. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın"**[2] âyetini indirdi.

---

[1] Ahmed b. Hanel (3/460). İbn Lehîa'nın ravisi Abdullah b. el-Mübârek'tir. Fakat senette ismi geçen Mûsa b. Cubeyr'in durumu bilinmemektedir.

[2] Bakara Sur. 195.

★ Hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *"İyilik edin. Doğrusu Allah iyilik edenleri sever"* kısmın ilavesiyle *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup her iki kaynağın da ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٨٤٩ – دثنا محمد بن عبد الله الحضرمي، قال: ثنا هدبة بن خالد، قال: ثنا حماد بن سلمة، عن سماك بن حرب، عن النعمان بن بشير، في قول الله عز وجل: ﴿وَلا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ قال: "كان الرجل يذنب الذنب، فيقول: لا يغفر لي"، فأنزل الله عز وجل: ﴿وَلا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ورجالهما رجال الصحيح .

10849. Nu'mân b. Beşîr **"Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın"**[2] âyeti hakkında şu açıklamayı yapmıştır: Kişi bir günah işliyor ve "Allah beni bağışlamaz" diyordu. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik edin. Doğrusu Allah iyilik edenleri sever"**[3] âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup her iki rivayetin de ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى : ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلا رَفَثَ﴾

Yüce Allah'ın "Hac, Bilinen Aylardadır. Kim O Aylarda (İhrama Girerek) Hacca Niyet Ederse (Bilsin ki) Hac Esnasında Kadına Yaklaşmak, Günaha Sapmak ve Kavga Etmek Yoktur"[4] Âyeti

١٠٨٥٠ – حدثنا يحيى بن السكن، ثنا شريك، عن إبراهيم بن مهاجر، عن مجاهد، عن ابن عمر، في قول الله عز وجل: ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ﴾، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "ذو القعدة وذو الحجة" ﴿فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ﴾، قال ابن عمر: التلبية والإحرام، ﴿فَلا رَفَثَ﴾، غشيان النساء ﴿وَلا فُسُوقَ﴾، السباب ولا جدال، المراء"

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :يحيى بن السكن, وهو ضعيف .

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/390)

[2] Bakara Sur. 195.

[3] Bakara Sur. 195.

[4] Bakara Sur. 197.

10850. Yüce Allah'ın "**Hac, bilinen aylardadır**" âyeti hakkında İbn Ömer'in bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Maksat Zilkâde ve Zilhicce aylarıdır"* buyurmuştur. Yine İbn Ömer âyetin devamında yer alan "**Kim o aylarda (ihrama girerek) hacca niyet ederse**" ifadesini "telbiye ve ihram", "فلا رفث" ibaresini "kadınlarla cinsel ilişki", "و لا فسوق" ibaresini "sövmek" ve "ولا جدال" ibaresini de "tartışma" olarak tefsir etmiştir.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. es-Seken zayıftır.

١٠٨٥١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أُسَيْدٍ أَبُو أُسَيْدٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَوَابٍ الْهَبَارِيُّ ، حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ مُخَارِقٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : " ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ﴾ ، قَالَ : شَوَّالٌ ، وَذُو الْقَعْدَةِ ، وَذُو الْحَجَّةِ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: حصين بن مخارق, وهو ضعيف جدا .

10851. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "**Hac, bilinen aylardadır**" âyetini *"Yani Şevvâl, Zilkâde ve Zilhicce aylarındadır"* diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Husayn b. Muhârik son derece zayıftır.[1]

١٠٨٥٢ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا سَوَّارُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُرَيْشٍ الْعَنْبَرِيُّ الْبَصْرِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، ثنا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿فَلا رَفَثَ وَلا فُسُوقَ وَلا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ قَالَ : " الرَّفَثُ : الإِعْرَابَةُ وَالتَّعَرُّضُ لِلنِّسَاءِ بِالْجِمَاعِ ، وَالْفُسُوقُ : الْمَعَاصِي كُلُّهَا ، وَالْجِدَالُ : جِدَالُ الرَّجُلِ صَاحِبَهُ "

رواه الطبراني عن شيخه يحيى بن عثمان بن صالح, عن سوار بن محمد بن قريش, وكلاهما فيه لين وقد وثقا ,وبقية رجاله رجال الصحيح .

10852. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın "فلا رفث ولا فسوق ولا جدال في الحج" *âyetinde geçen* "الرفث"

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (180 ve *el-Mu'cemul-evsat* (1607)

kelimesini *"çirkin söz söylemek ve kadınlarla cinsel ilişki kurmak"*, "الفسوق" kelimesini *"bütün günahlar"* ve "الجدال" kelimesini de kişinin arkadaşıyla "tartışması" olarak açıklamıştır.

★ Hadisi Taberânî, hocası Yahya b. Osmân b. Sâlih kanalıyla Sevvâr b. Muhammed b. Kureyş'ten rivayet etmiştir ki her ikisinde de gevşeklik vardır. Fakat güvenilir de görülmüşlerdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٨٥٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، قَالَ : سَمِعْتُ خُصَيْفَ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : ﴿لا رَفَثَ﴾ ، قَالَ : " الرَّفَثُ : الْجِمَاعُ " ، ﴿وَلا فُسُوقَ﴾ ، قَالَ : " الْفُسُوقُ : الْمَعَاصِي " ،﴿وَلا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ ، " قَالَ : الْمِرَاءُ "

رواه أبو يعلى, وفيه: خصيف, وثقه العجلي وابن معين, وضعفه جماعة, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10853. İbn Abbâs der ki: "فلا رفث" kelimesiyle "cinsel ilişki." "ولا فسوق" kelimesiyle "günahlar;" "ولا جدال في الحج" kelimesiyle de "tartışma" kastedilmektedir.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Husayf'ı İclî ve İbn Maîn güvenilir kabul ederlerken bir grup bilgin kendisini zayıf görmüştür. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾

Yüce Allah'ın "Kendiniz İçin Azık Hazırlayın. (Bilin ki) En Hayırlı Azık Takvadır" Âyeti [3]

١٠٨٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلْمٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ الْبَقَّالِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ ، يَقُولُ : " كَانَ النَّاسُ يَتَّكِلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الزَّادِ ، فَأَمَرَهُمُ اللَّهُ أَنْ يَتَزَوَّدُوا ، فَقَالَ : ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾

رواه الطبراني, وفيه: أبو سعد البقال, وهو ضعيف .

10854. İbnu'z-Zübeyr bu âyetle der ki: İnsanlar azık için birbirlerine güveniyorlardı. Yüce Allah onlara kendi azıklarını kendilerinin

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10914)

[2] Ebû Ya'lâ (2709). Hadis başka bir tarikten sahih olarak nakledilmiştir. Bak. Hâkim, *Müstedrek* (2/276).

[3] Bakara Sur. 197.

hazırlamalarını emrederek "**Kendiniz için azık hazırlayın. (Bilin ki) en hayırlı azık takvadır**" buyurdu.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Saîd el-Bakkâl zayıftır.**

قوله تعالى : ﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ﴾

Yüce Allah'ın "Kim İki Gün İçinde Acele Edip (Mina'dan Mekke'ye) Dönerse ..." Âyeti[1]

١٠٨٥٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ ، قَالَ : " مَغْفُورٌ لَهُ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم ,وهو ضعيف .

10855. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Kim iki gün içinde acele edip (Mina'dan Mekke'ye) dönerse ona günah yoktur. Kim geri kalırsa ona da günah yoktur**" âyetinde geçen "günah yoktur" ifadesini "yani, (bu hatası) bağışlanır" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[2]

قوله تعالى: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابتغاء مرضاة الله﴾

Yüce Allah'ın "İnsanlardan Öylesi de Vardır ki Allah'ın Rızasını Kazanmak İçin Kendisini Feda Eder ..." Âyeti[3]

١٠٨٥٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، فِي قَوْلِهِ : " ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ﴾ نَزَلَتْ فِي صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ وَأَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، وَأَنَّ الَّذِي أَدْرَكَ صُهَيْبًا بِطَرِيقِ الْمَدِينَةِ قُنْفُذُ بْنُ عُمَيْرِ بْنِ جُدْعَانَ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلى ابن جريج .

10856. İbn Cüreyc, Yüce Allah'ın "**İnsanlardan öylesi de vardır ki Allah'ın rızasını kazanmak için kendisini feda eder ...**" âyetinin Suheyb b.

---

[1] Bakara Sur. 203.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9028)

[3] Bakara Sur. 207.

Sinân, Ebû Zer ve Medine yolunda Suheyb'e yetişen Kunfuz b. Umeyr b. Cud'ân hakkında nâzil olduğunu söylemiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup İbn Cüreyc'e kadarki ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾

Yüce Allah'ın "İnsanlar Tek Bir Ümmet/Millet İdi" Âyeti

١٠٨٥٧ - حَدَّثَنَا شَيْبَانُ ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ ، قَالَ : " عَلَى الإِسْلامِ كُلُّهُمْ " . وَقَالَ الْكَلْبِيُّ : يَعْنِي : عَلَى الْكُفْرِ كُلُّهُمْ

رواه أبو يعلى والطبراني باختصار ورجال أبي يعلى رجال الصحيح .

10857. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"İnsanlar tek bir ümmet/millet idi"**[2] âyetini "Hepsi İslam üzere idi" diye tefsir ederken Kelbî "yani hepsi küfür üzere idi" şeklinde yorumlamıştır.

★ Bunu Ebû Ya'lâ ve muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١٠٨٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : نا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ النُّعْمَانِ ، قَالَ : نَا هَمَّامٌ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : كَانَ بَيْنَ آدَمَ وَنُوحٍ عَشْرُ قُرُونٍ كُلُّهُمْ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْحَقِّ ، قَالَ : فَلَمَّا بَعَثَ اللَّهُ النَّبِيَّ ، وَأَنْزَلَ كِتَابَهُ ، قَالَ : فَكَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً

رواه البزار, وفيه: عبد الصمد بن النعمان, وثقه ابن معين, وقال غيره : ليس بالقوي .

10858. İbn Abbâs der ki: Hz. Âdem ile Nuh arasında on nesil vardı ki hepsi de Hak'tan gelen şeriat üzere idiler. İşte Allah, Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gönderip kendisine Kitab'ı indirince buna işaretle **"İnsanlar tek bir ümmet idi"** buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdussamed b. en-Nu'mân'ı İbn Maîn güvenilir olarak değerlendirirken başkası, hakkında "Sağlam değildir" demiştir.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7289)

[2] Bakara Sur. 213.

[3] Ebû Ya'lâ (11830); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11830)

[4] Bezzâr (2190)

قوله تعالى : ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ﴾

تقدم حديث هذه الآية في أواخر المغازي والسير في أبواب البعوث والسرايا .

Yüce Allah'ın "Sana Haram Ayı, Yani Onda Savaşmanın Hükmünü Soruyorlar" Âyeti[1]

Bu âyetle ilgili rivayet, Gazveler ve Siyer kitabının Elçiler ve Müfrezeler ile ilgili bölümünde geçmişti.

قوله تعالى ﴿وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Sana (İyilik Yolunda) Ne Harcayacaklarını Soruyorlar" Âyeti[2]

١٠٨٥٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ﴾ قَالَ : " الْفَضْلُ عَلَى الْعِيَالِ "

رواه الطبراني, وفيه:محمد بن أبي ليلى ,وهو سيئ الحفظ, وبقية رجاله ثقات .

10859. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Sana (iyilik yolunda) ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: İhtiyaç fazlasını**" âyetinde yer alan "العفو" kelimesini "çoluk çocuğun nafakasından arta kalan" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

---

1 Bakara Sur. 217.

2 Bakara Sur. 219.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12075)

قوله تعالى : ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ﴾ وقوله ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Sana Kadınların Ay Halini Soruyorlar"[1] ve "Kadınlarınız Sizin İçin Bir Tarladır" Âyetleri Hakkında

١٠٨٦٠ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَتَّاب أَبُو بَكْرٍ الأَعْيَنُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، قَالَ : نا أَبِي ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : " أَنَّمَا نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ﴾ رُخْصَةً فِي إِتْيَانِ الدُّبُرِ "

رواه الطبراني في الأوسط, عن شيخه علي بن سعيد بن بشير وهو حافظ, وقال فيه الدارقطني : ليس بذاك, وبقية رجاله ثقات .

10860. İbn Ömer der ki: "**Kadınlarınız sizin için bir tarladır**"[2] âyeti esasen kadınlarla arka taraftan ilişki kurmaya ruhsat olarak nâzil olmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hadis hafızı birî olan hocası Ali b. Saîd b. Beşîr'den rivayet etmiştir. Bununla beraber Dârekutnî onun için "O kadar sağlam değildir" değerlendirmesini yapmıştır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

١٠٨٦١ – حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ سُرَيْجٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : " أَبْعَرَ رَجُلٌ امْرَأَتَهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا : أَبْعَرَ فُلانٌ امْرَأَتَهُ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ :﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ﴾.

رواه أبو يعلى, عن شيخه الحارث بن سريج البقال, وهو ضعيف كذاب .

10861. Ebû Saîd anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir adam karısıyla anal cinsel ilişki kurdu. İnsanlar: "Falan kimse karısıyla arka taraftan ilişki kurmuş" diyerek bunu kınamaya başlayınca Yüce Allah: "**Kadınlarınız sizin için bir tarladır. Tarlanıza nasıl dilerseniz öyle varın**"[3] âyetini indirdi.

---

1 Bakara Sur. 222.
2 Bakara Sur. 223.
3 Bakara Sur. 223.

★ Bunu Ebû Ya'lâ, yalancı ve zayıf biri olan hocası Hâris b. Süreyc el-Bakkâl'dan rivayet etmiştir.[1]

١٠٨٦٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، نا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثَنَا أَبُو صَفْوَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ ، عَنْ نافع ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، أَنَّ رَجُلاً أَصَابَ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَنْكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : "﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ﴾ .

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يعقوب بن حميد بن كاسب, وثقه ابن حبان وضعفه الأكثرون, وبقية رجاله ثقات

10862. İbn Ömer'in bildirdiğine göre bir adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında hanımıyla arkadan ilişki kurmuş. İnsanlar onun bu davranışını kınayınca Allah: "**Kadınlarınız sizin için bir tarladır**"[2] âyetini indirmiş.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ya'kûb b. Humeyd b. Kâsib'i İbn Hibbân güvenilir görürken çoğunluk zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

١٠٨٦٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ يَعْنِي الْقُمِّيَّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتُ. قَالَ " وَمَا الَّذِى أَهْلَكَكَ. قَالَ حَوَّلْتُ رَحْلِيَ الْبَارِحَةَ. قَالَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ شَيْئاً قَالَ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى رَسُولِهِ هَذِهِ الآيَةَ ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ﴾ قَالَ أَقْبِلْ وَأَدْبِرْ وَاتَّقُوا الدُّبُرَ وَالْحَيْضَةَ"

رواه أحمد ورجاله ثقات .

10863. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Ömer, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Ey Allah'ın Resûlü, helak oldum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni ne helak etti?"* diye sordu. "Dün gece eğerimi ters çevirdim (yani hanımımı yüzüstü yatırıp onunla arkadan vajinal ilişki kurdum)" dedi. (Ömer demiştir ki) Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana yanıt vermedi. Sonra kendisine (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyet nâzil oldu: "**Kadınlarınız sizin için bir tarladır. Tarlanıza nasıl dilerseniz**

---

[1] Ebû Ya'lâ (1103). Ravilerinden Hâris b. Süreyc tartışmalıdır.

[2] Bakara Sur. 223.

öyle varın"[1]. Yani, onunla sırtüstü ya da yüzüstü yatırarak ilişki kur. Ama hayız dönemlerinde ve bir de makattan ilişki kurmaktan sakın.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٨٦٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ ثَوْبَانَ عَنْ عَامِرِ بْنِ يَحْيَى الْمَعَافِرِيِّ حَدَّثَنِي حَنَشٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ﴾ فِي أُنَاسٍ مِنَ الأَنْصَارِ أَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلُوهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ائْتِهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ إِذَا كَانَ فِي الْفَرْجِ "

رواه أحمد, وفيه: رشدين بن سعد, وهو ضعيف .

قلت : وقد تقدم في النكاح أحاديث من هذا الباب .

10864. İbn Abbâs der ki: **"Kadınlarınız sizin için bir tarladır"**[3] âyeti Ensâr'dan bazı kimseler hakkında nâzil oldu. Bunlar, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek (kadınlarla hangi vaziyette cinsel ilişki kurulabileceğini) sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Hanımınla her vaziyette ilişki kurabilirsin, yeter ki ilişki vajinal olsun"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Rişdeyn b. Sa'd tartışmalıdır.[4]

Ben derim ki: Daha evvel Nikah bölümünde konuyla ilgili başka hadisler geçmişti.

١٠٨٦٥ - وَعَنْ جَابِرٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِ اللهِ تَعَالَى : ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ﴾ فَقَالُوا : إِنَّ الْيَهُودَ قَالُوا : مَنْ أَتَى امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا كَانَ وَلَدُهُ أَحْوَلَ . وَكَانَ نِسَاءُ الأَنْصَارِ لاَ يَدَعْنَ أَزْوَاجَهُنَّ يَأْتُونَهُنَّ مِنْ أَدْبَارِهِنَّ فَجَاءُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلُوهُ عَنْ إِتْيَانِ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ : ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ﴾ حَتَّى الأَطْهَارِ ﴿فَإِذَا تَطَهَّرْنَ﴾ الاغْتِسَالِ ﴿فَأْتُوهُنَّ مِنْ

---

[1] Bakara Sur. 223.

[2] Ahmed b. Hanbel (2703); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12317). Tirmizî'de (4064)'da geçen bu hadis, Heysemî'nin zevaid şartına uygun değildir.

[3] Bakara Sur. 223.

[4] Ahmed b. Hanbel (2414)

حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّٰهُ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ . نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ﴾ إِنَّمَا الحَرْثُ مِنْ حَيْثُ الوَلَدُ"

قلت : رواه مسلم باختصار .

رواه البزار, وفيه: عبيد اللّٰه بن يزيد بن إبراهيم القردواني, و لم يروه عنه غير ابنه ,وبقية رجاله وثقوا .

10865. Câbir, "**Sana kadınların ay halini soruyorlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay hali olan kadınlardan uzak durun**"[1] âyetiyle ilgili olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak şöyle nakletmiştir: Yahudiler, "Kadınlarla arkadan (vajinal) ilişki kuran kimsenin çocuğu şaşı doğar" dediler. Bu yüzden Ensârlı kadınlar, kocalarının kendileriyle arka taraftan ilişki kurmalarına izin vermezlerdi. Bunun üzerine Ensârlı erkekler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek erkeğin hayız olan hanımıyla makattan ilişki kurmasının hükmünü sordular. İşte bu konuda Yüce Allah: "**Sana kadınların ay halini soruyorlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay hali olan kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit (yani yıkandıkları vakit) Allah'ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şunu iyi bilin ki Allah tövbe edenleri de sever temizlenenleri de sever. Kadınlarınız sizin için bir tarladır. Tarlanıza nasıl dilerseniz öyle varın**"[2] âyetlerini indirdi. Tarladan maksat, ancak çocuğun doğduğu mahal (vajina)dır.

★ Ben derim ki: Hadisi Müslim kısa metinle rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise onu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeyd b. Yezîd b. İbrâhîm el-Kardevânî'den kendi oğlundan başkası rivayette bulunmamıştır. Diğer ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[3]

---

[1] Bakara Sur. 222.

[2] Bakara Sur. 222.

[3] Bezzâr (2192). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) sadece bu ravi zinciriyle rivayet edildiğini bilmekteyiz."

قوله تعالى :﴿أَوْ يَعْفُو الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ﴾

Yüce Allah'ın "veya Nikah Bağı Elinde Bulunanın (Velinin) Vazgeçmesi Hâli Müstesna..." Âyeti [1]

١٠٨٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، ثَنَا أَبِي ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ : الزَّوْجُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف .

10866. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nikah bağı elinde bulunan, kocadır"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık vardır.

قوله تعالى : ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Namazlara ve Orta Namaza Devam Edin. Allah'a Saygı ve Bağlılık İçinde İbadet Edin (Namaz Kılın)" Âyeti [2]

١٠٨٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ، وَنَافِعٌ ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ نَافِعٍ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ حَدَّثَهُمَا أَنَّهُ ، كَانَ يَكْتُبُ الْمَصَاحِفَ فِي عَهْدِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَاسْتَكْتَبَتْنِي حَفْصَةُ مُصْحَفًا ، وَقَالَتْ لِي : إِذَا بَلَغْتَ هَذِهِ الآيَةَ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ، فَلا تَكْتُبْهَا حَتَّى تَأْتِيَنِي بِهَا ، فَأُمْلِيهَا عَلَيْكَ كَمَا حَفِظْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَلَمَّا بَلَغْتُهَا جِئْتُهَا بِالْوَرَقَةِ الَّتِي أَكْتُبُهَا ، فَقَالَتِ : اكْتُبْ : ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاةِ الْوُسْطَى﴾، وَصَلاةِ الْعَصْرِ ، وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

10867. Ömer b. el-Hattâb'ın azatlısı Amr b. Râfi'nin anlattığına göre kendisi, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri hayatta iken mushaf yazardı. O anlatıyor: Hafsa benden bir mushaf yazmamı istedi ve: "Bakara sûresinin şu âyetine gelince, onu bana göstermeden yazma.

[1] Bakara Sur. 237.

[2] Bakara Sur. 238.

Onu sana, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bellediğim gibi ben yazdıracağım" dedi. Söz konusu âyete gelince onu yazacağım varağı Hafsa'ya götürdüm. "Şöyle yaz" dedi: "**Namazlara ve orta namaza (ikindi namazına) devam edin. Allah'a saygı ve bağlılık içinde ibadet edin (namaz kılın).**"

★ **Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[1]

١٠٨٦٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا دَرَّاجٌ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " كُلُّ حَرْفٍ مِنَ الْقُرْآنِ يُذْكَرُ فِيهِ الْقُنُوتُ فَهُوَ الطَّاعَةُ"

رواه أحمد وأبو يعلى والطبراني في الأوسط, وفي إسناد أحمد وأبي يعلى ابن لهيعة وهو ضعيف , وقد يحسن حديثه وفي رجال الأوسط: رشدين بن سعد, وهو ضعيف .

10868. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın içinde «kunût» kelimesinin geçtiği her âyetiyle kastedilen, «itaat»tir"* buyurmuştur.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ'nın isnâdlarında zayıf biri olan İbn Lehîa yer almıştır. Fakat hadisi hasen derecesinde değerlendirilebilir. *el-Mu'cemu'l-evsat*'taki rivayetin ravileri arasında ise zayıf biri olan Rişdeyn b. Sa'd yer almıştır.**[2]

١٠٨٦٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَوَّاسٍ الْحَنَفِيُّ ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ قَالَ : " كَانُوا يَتَكَلَّمُونَ فِي الصَّلاةِ يَجِيءُ خَادِمُ الرَّجُلِ إِلَيْهِ وَهُوَ فِي الصَّلاةِ فَيُكَلِّمُهُ فِي حَاجَتِهِ فَنُهُوا عَنِ الْكَلامِ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10869. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın: "**Allah'a saygı ve bağlılık içinde ibadet edin (namaz kılın)**"[3] âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: (Başlangıçta) insanlar namazda iken konuşurlardı. Herhangi bir kişinin

[1] Ebû Ya'lâ (7129). Amr b. Râfi ve babasının ismi tartışmalıdır. Bu konuda zikri geçen kaynağa müracat edilebilir.

[2] Ahmed b. Hanbel (3/75); Ebû Ya'lâ (1379). Hadisin merfû rivayeti, münkerdir. Bak. İbn Kesir, *Tefsir* (1/281)

[3] Bakara Sur. 238.

hizmetçisi/kölesi, o namazda iken yanına gelir ve onunla konuşarak ihtiyacını bildirirdi. Bu yüzden bu âyetle namazda konuşmaktan men edildiler.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[1]

قوله تعالى : ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾

Yüce Allah'ın "Kim Allah'a Güzel Bir Borç Verir?" Âyeti [2]

١٠٨٧٠- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ مَالِجٍ ، قَالَ : نا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ ، عَنْ حُمَيْدٍ الأَعْرَجِ وَهُوَ ابْنُ عَطَاءٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لَمَّا نَزَلَتْ ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ ، قَالَ أَبُو الدَّحْدَاحِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَإِنَّ اللَّهَ يُرِيدُ مِنَّا الْقَرْضَ ؟ قَالَ : نَعَمْ يَا أَبَا الدَّحْدَاحِ ، قَالَ : فَإِنِّي قَدْ أَقْرَضْتُ رَبِّي حَائِطِي ، حَائِطًا فِيهِ سِتُّ مِائَةِ نَخْلَةٍ ، ثُمَّ جَاءَ يَمْشِي حَتَّى أَتَى الْحَائِطَ وَفِيهِ أُمُّ الدَّحْدَاحِ فِي عِيَالِهَا فَنَادَاهَا : يَا أُمَّ الدَّحْدَاحِ ، قَالَتْ : لَبَّيْكَ ، قَالَ : اخْرُجِي ، فَإِنِّي أَقْرَضْتُ رَبِّي حَائِطًا فِيهِ سِتُّ مِائَةِ نَخْلَةٍ "

رواه البزار ورجاله ثقات .

10870. Abdullah b. Mes'ûd bu âyetle ilgili şunları söylemiştir: **"Kim Allah'a güzel bir borç verir?"** âyeti nâzil olunca Ebu'd-Dehdâh: "Ya Resûlallah! Allah bizden borç mu istiyor?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet, Ebu'd-Dehdâh"* deyince Ebu'd-Dehdâh: "O zaman ben içinde 600 hurma ağacı bulunan bahçeyi Rabbime ödünç/borç veriyorum" dedi. Sonra kalkıp bahçesine gitti. Ümmü'd-Dehdâh çocuklarıyla beraber oradaydı. "Ey Ümmü'd-Dehdâh" diye seslendi. Hanımı: "Buyur!" dedi. Ebu'd-Dehdâh: "Dışarı çık. Çünkü ben içinde 600 hurma ağacı bulunan bu bahçeyi Rabbime ödünç verdim" dedi.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11776)

[2] Bakara Sur. 245.

[3] Bezzâr (2195). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin İbn Mes'ûd'dan bundan başka bir isnâdla rivayet edildiğini bilmiyoruz."

قوله تعالى : ﴿فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Onun İçinde Rabbinizden Size Bir Sekine (Sükunet) Vardır"[1] Âyeti

١٠٨٧١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ ، نَا خَلَفُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُثْمَانَ ، قَالَ وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي ، وَعَمِّي ، عَنْ جَدِّي ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَرْعَرَةَ ، عَنْ عَلِيٍّ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " السَّكِينَةُ رِيحٌ خَجُوجٌ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: من لم أعرفهم .

10871. Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sekineden maksat, hızlı esen sert rüzgârdır"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.

قوله تعالى : ﴿اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

Yüce Allah'ın "Allah ki O'ndan Başka Tanrı Yoktur. O, Hayy'dır, Kayyûm'dur"[2] Âyeti (Âyetu'l-Kürsî)

١٠٨٧٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى عُبَيْدُ اللَّهِ الْقَوَارِيرِىُّ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِىُّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ عَنْ أُبَىٍّ أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ " أَىُّ آيَةٍ فِى كِتَابِ اللَّهِ أَعْظَمُ. قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . فَرَدَّدَهَا مِرَاراً ثُمَّ قَالَ أُبَىٌّ آيَةُ الْكُرْسِىِّ. قَالَ لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ إِنَّ لَهَا لِسَاناً وَشَفَتَيْنِ تُقَدِّسُ الْمَلِكَ عِنْدَ سَاقِ الْعَرْشِ " قلت : هو في الصحيح باختصار .

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10872. Ubey (b. Ka'b)'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Yüce Allah'ın Kitab'ında hangi âyet en yücedir?"* diye sormuş. O da: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" demiş. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) aynı soruyu defalarca tekrarlamış. Sonunda Ubey: Âyetel-Kürsî, diye cevap vermiş. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem):

---

1 Bakara Sur. 248.

2 Bakara Sur. 255.

"İlmini kutlarım ey Ebu'l-Münzir. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki o âyet, bir dili ve iki dudağıyla Arş'ın ayağı yanında Melik'i takdis etmektedir" buyurmuş.

★ Ben derim ki: Hadis, *Sahîh*'de kısa metniyle geçmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٨٧٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا السَّلِيلِ قَالَ كَانَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يُحَدِّثُ النَّاسَ حَتَّى يُكْثِرَ عَلَيْهِ فَيَصْعَدَ عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ فَيُحَدِّثُ النَّاسَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " أَيُّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ أَعْظَمُ . قَالَ فَقَالَ رَجُلٌ ﴿اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ قَالَ فَوَضَعَ يَدَهُ بَيْنَ كَتِفَيَّ قَالَ فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ ثَدْيَيَّ. أَوْ قَالَ فَوَضَعَ يَدَهُ بَيْنَ ثَدْيَيَّ فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ كَتِفَيَّ. قَالَ يَهْنِكَ يَا أَبَا الْمُنْذِرِ الْعِلْمَ الْعِلْمَ " رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10873. Ebu's-Selîl anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı arasında bir adam vardı. Halka çokça hitap ederdi. Bir evin damına çıkıp halka konuşurdu. Bir gün dedi ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Kur'ân'ın hangi âyeti en yücedir?"* diye sordu. Bir zat da: **"Allah ki O'ndan başka tanrı yoktur. O, Hayy'dır, Kayyûm'dur"**[2] âyeti, diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elini iki omuzum arasına koydu, öyle ki ellerinin soğukluğunu göğsümde hissettim. -Veya şöyle dedi:- Elini göğsüme koydu, öyle ki elinin soğukluğunu omuzlarımda hissettim. Sonra: *"Seni kutlarım ey Ebu'l-Münzir"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١٠٨٧٤ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ أَبِي عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، ثنا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ عَطَاءٍ ، أَنَّ مَوْلَى ابْنِ الأَسْقَعِ رَجُلٌ صِدْقٌ أَخْبَرَهُ ، عَنِ الأَسْقَعِ الْبَكْرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَهُمْ فِي صِفَةِ الْمُهَاجِرِينَ ، فَسَأَلَهُ إِنْسَانٌ أَيُّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ أَعْظَمُ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلا نَوْمٌ﴾ رواه الطبراني ,وفيه: راو لم يسم وقد وثق, وبقية رجاله ثقات .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/141-142). Ayrıca bir sonraki hadise bk.

[2] Bakara Sur. 255.

[3] Ahmed b. Hanbel (5/58). Ayrıca bir önceki hadise bk.

10874. Eska' el-Bekrî anlatmaktadır: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) muhacirlerin kaldığı sofaya yanlarına geldi. Bir adam kendisine: Kur'ân'da hangi âyet en yücedir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"Allah ki, O'ndan başka tanrı yoktur. O Hayy'dır, Kayyûm'dur. O'nu ne uyku, ne de uyuklama tutar..."**[1] âyeti buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup isnâdında güvenilir görülmekle beraber ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Kalan ravileri ise güvenilirdir.[2]

١٠٨٧٥ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ ، ثنا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ خَالِدٍ الْحَنَفِيُّ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : بَلَغَنِي أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ ، أَخَذَ الشَّيْطَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَتَيْتُهُ ، فَقُلْتُ : بَلَغَنِي أَنَّكَ أَخَذْتَ الشَّيْطَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : نَعَمْ ، ضَمَّ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَمْرَ الصَّدَقَةِ ، فَجَعَلْتُهُ فِي غُرْفَةٍ لِي ، فَكُنْتُ أَجِدُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ نُقْصَانًا ، فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ لِي : " هُوَ عَمَلُ الشَّيْطَانِ ، فَارْصُدْهُ " ، فَرَصَدْتُهُ لَيْلا ، فَلَمَّا ذَهَبَ هَوِيٌّ مِنَ اللَّيْلِ أَقْبَلَ عَلَى صُورَةِ الْفِيلِ ، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى الْبَابِ دَخَلَ مِنْ خَلَلِ الْبَابِ عَلَى غَيْرِ صُورَتِهِ ، فَدَنَا مِنَ التَّمْرِ ، فَجَعَلَ يَلْتَقِمُهُ ، فَشَدَدْتُ عَلَيَّ ثِيَابِي فَتَوَسَّطْتُهُ ، فَقُلْتُ : أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ يَا عَدُوَّ اللَّهِ ، وَثَبْتَ إِلَى تَمْرِ الصَّدَقَةِ ، فَأَخَذْتَهُ ، وَكَانُوا أَحَقَّ بِهِ مِنْكَ ، لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَيَفْضَحَكَ ، فَعَاهَدَنِي أَنْ لا يَعُودَ ، فَغَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ لِي : " مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ ؟ " قُلْتُ : عَاهَدَنِي أَنْ لا يَعُودَ ، قَالَ : " إِنَّهُ عَائِدٌ فَارْصُدْهُ " ، فَرَصَدْتُهُ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ ، صَنَعَ مِثْلَ ذَلِكَ وَصَنَعْتُ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَعَاهَدَنِي أَنْ لا يَعُودَ ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ ، ثُمَّ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأُخْبِرَهُ ، فَإِذَا مُنَادِيهِ يُنَادِي : أَيْنَ مُعَاذٌ ؟ فَقَالَ لِي : " يَا مُعَاذُ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ ؟ " فَأَخْبَرْتُهُ ، فَقَالَ : " إِنَّهُ عَائِدٌ فَارْصُدْهُ " ، فَرَصَدْتُهُ اللَّيْلَةَ الثَّالِثَةَ ، فَصَنَعَ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَصَنَعْتُ بِهِ مِثْلَ ذَلِكَ ، وَقُلْتُ : يَا عَدُوَّ اللَّهِ ، عَاهَدْتَنِي مَرَّتَيْنِ ، وَهَذِهِ الثَّالِثَةُ ، لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ، فَيَفْضَحَكَ ، فَقَالَ : إِنِّي شَيْطَانٌ ذُو عِيَالٍ ، وَمَا أَتَيْتُكَ إِلا مِنْ نَصِيبِينَ ، وَلَوْ أَصَبْتُ شَيْئًا دُونَهُ مَا أَتَيْتُكَ ، وَلَقَدْ كُنَّا فِي مَدِينَتِكُمْ هَذِهِ حَتَّى بُعِثَ صَاحِبُكُمْ ، فَلَمَّا نَزَلَتْ

[1] Bakara Sur. 255.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (999)

عَلَيْهِ آيَتَانِ أَنْفَرَتَنَا مِنْهَا ، فَوَقَعْنَا بِنَصِيبِينَ لا تُقْرَآنِ فِي بَيْتٍ إِلا لَمْ يَلِجْ فِيهِ الشَّيْطَانُ ثَلاثًا ، فَإِنْ خَلَّيْتَ سَبِيلِي عَلَّمْتُكَهُمَا ، قُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : آيَةُ الْكُرْسِيِّ ، وَآخَرُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مِنْ قَوْلِهِ : ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ﴾ إِلَى آخِرِهَا ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ ، ثُمَّ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأُخْبِرَهُ ، فَإِذَا مُنَادِيهِ يُنَادِي : " أَيْنَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ ؟ " فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَيْهِ قَالَ لِي : " مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ ؟ " فَقُلْتُ : عَاهَدَنِي أَنْ لا يَعُودَ ، فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَدَقَ الْخَبِيثُ وَهُوَ كَذُوبٌ ، قَالَ : فَكُنْتُ اقْرَأُهُمَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ فَلا أَجِدُ فِيهِ نُقْصَانًا " رواه الطبراني عن شيخه يحيى بن عثمان بن صالح, وهو صدوق إن شاء الله كما قال الذهبي قال ابن أبي حاتم : وقد تكلموا فيه, وبقية رجاله وثقوا

10875. Büreyde anlatmaktadır: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Muâz b. Cebel'in şeytanı yakalamış olduğu kulağıma çalınmıştı. Hemen yanına giderek ona: "Duydum ki sen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında şeytanı yakalamışsın" dedim. "Doğru" dedi ve olayı şöyle anlattı:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana zekat hurmalarını teslim etmişti. Ben de onları bana ait bir ardiyeye koydum. Hurmaların her geçen gün azaldığını görüyordum. Bu durumu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) şikayet ettim. Bana: *"O şeytanın işidir. Onu gözetle"* buyurdu. Bunun üzerine bir gece onu gözetledim. Gece olduktan kısa bir zaman sonra şeytan fil sûretinde çıkageldi. Kapı önüne geldiğinde kapı aralığından farklı bir sûrette içeri girdi. Hurmalara yaklaşıp onlardan yemeğe başladı. Hemen üzerine elbisemi atarak onu sıkıca bağladım. Dedim ki: "Ben şahadet ederim ki Allah'tan başka tanrı yoktur. Muhammed de onun kulu ve elçisidir. Ey Allah'ın düşmanı! Sen zekât hurmalarına saldırıp aldın. Oysa ki insanlar ona senden daha layıktılar. Seni mutlaka Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) karşısına çıkaracağım ve o seni rezil edecektir." Bunun üzerine şeytan bir daha yapmayacağına dair bana söz verdi.

Sabah olunca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Bana: *"Esirin ne yaptı?"* diye sordu. "Bir daha yapmayacağına dair bana söz verdi" dedim. *"O tekrar gelecek. Sen onu gözetle"* buyurdu. İkinci gece de onu gözetledim. Aynısını yaptı. Ben de aynısını yaptım. Yine bir daha yapmayacağına dair bana söz verdi. Ben de serbest bıraktım. Sonra sabah olunca durumu bildirmek için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde baktım, münadisi *"Muâz nerede?"* diye sesleniyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Muâz esirin ne yaptı?"* diye

sordu. Ben de olan biteni anlattım. Bana: *"O tekrar dönecektir. Sen onu gözetle"* buyurdu.

Bunun üzerine üçüncü gece de onu gözetledim. Aynısını yaptı. Ben de aynısını yaptım. Dedim ki: "Ey Allah'ın düşmanı! Sen bana iki kere söz verdin. Bu üçüncüsüdür. Seni mutlaka Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) karşısına çıkaracağım ve o seni rezil edecektir." Bunun üzerine dedi ki: "Ben çoluk çocuk sahibi bir şeytanım. Senin yanına tâ Nusaybin (veya Nasîbîn)'den geldim. Eğer başka yerde bir şey bulabilseydim, senin yanına gelmezdim. Bizler, arkadaşınız peygamber olarak gönderilinceye kadar sizin bu şehrinizde yaşıyorduk. İki âyet ona nâzil olunca, bu iki âyet bizi bu şehirden uzaklaştırdı. Biz de ancak Nusaybin'e yerleşebildik. O iki âyet hangi evde okunursa, oraya üç gün boyunca hiçbir şeytan giremez. Eğer beni serbest bırakırsan o iki âyeti sana öğretirim."

Ben de: "Tamam" dedim. Bunun üzerine "Bunlar Âyete'l-kürsî ile «Âmenerresûl» cümlesiyle başlayan Bakara sûresinin son âyetleridir" dedi. Ben de kendisini serbest bıraktım. Sonra sabah olunca bu durumu bildirmek üzere Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde münadisi de: *"Muâz b. Cebel nerede?"* diye sesleniyordu. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna girdiğimde bana: *"Esirin ne yaptı?"* diye sordu. Ben de: "Bana bir daha yapmayacağına dair söz verdi" dedim ve kendisine onun söylediklerini anlattım. Bunun üzerine: *"İğrenç mahlûk, aslında yalancının teki olmasına rağmen bu sefer doğru söylemiş"* buyurdu.

Daha sonra ben o iki âyeti evde okuyordum ve hurmalarda hiç bir eksilme olmadığını görüyordum.

★ Rivayeti Taberânî, hocası Yahya b. Osmân b. Sâlih'den nakletmiş olup bu zat hakkında Zehebî: "İnşallah dürüsttür" derken İbn Ebî Hâtim tenkit edildiğini belirtmiştir. Kalan ravileri ise güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.[1]

١٠٨٧٦ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَرَوِيُّ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ مِنْ أَبِي أُمِّي مَالِكِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ الْخَزْرَجِيِّ ، قَالَ : وَلَهُ بِئْرٌ بِالْمَدِينَةِ يُقَالُ لَهَا بِئْرُ بُضَاعَةَ قَدْ بَصَقَ فِيهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَهُوَ يُبَشِّرُ بِهَا وَيَتَيَمَّنُ بِهَا ، قَالَ :

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* 20/51 (Bureyde tariki); 20/161 (Ebu'l-Esved kanalıyla Muaz'dan); 20/101 (Hasan b. Câbir el-Kuraşî kanalıyla Muâz'dan).

فَلَمَّا قَطَعَ أَبُو أُسَيْدٍ ثَمَرَةَ حَائِطِهِ جَعَلَهَا فِي غُرْفَةٍ لَهُ ، فَكَانَتِ الْغُولُ تُخَالِفُهُ إِلَى مَشْرَبَتِهِ فَتَسْرِقُ تَمْرَهُ وَتُفْسِدُهُ عَلَيْهِ ، فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " تِلْكَ الْغُولُ يَا أَبَا أُسَيْدٍ ، فَاسْتَمِعْ عَلَيْهَا ، فَإِذَا سَمِعْتَ اقْتِحَامَهَا ، يَعْنِي وَجْبَتَهَا ، فَقُلْ : بِسْمِ اللَّهِ ، حَبَسَنِي رَسُولُ اللَّهِ " ، فَقَالَتِ الْغُولُ : يَا أَبَا أُسَيْدٍ ، اعْفِنِي أَنْ تُكَلِّفَنِي أَذْهَبُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأُعْطِيكَ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ أَنْ لا أُخَالِفَكَ إِلَى بَيْتِكَ وَلا أَسْرِقَ تَمْرَكَ ، فَأَدُلُّكَ عَلَى آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَتَقْرَأُ بِهَا عَلَى بَيْتِكَ فَلا نُخَالِفَ إِلَى أَهْلِكَ ، وَلا نَكْشِفَ غِطَاءَهُ ، فَأَعْطَتْهُ الْمَوْثِقَ الَّذِي رَضِيَ بِهِ مِنْهَا ، فَقَالَتِ : الآيَةُ الَّتِي أَدُلُّكَ عَلَيْهَا هِيَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ ، ثُمَّ حَكَّتِ اسْتَهَا تَضْرَطُ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ حَيْثُ وَلَّتْ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " صَدَقَتْ وَهِيَ كَذُوبٌ "

رواه الطبراني ورجاله وثقوا كلهم وفي بعضهم ضعف .

10876. Mâlik b. Hamza b. Ebî Esîd, babasından, o da dedesi Ebû Esîd es-Sâidî el-Hazrecî'den nakletmiştir: Ebû Esîd'in Medine'de Budâ'a adıyla bilinen bir kuyusu vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o kuyuya tükürmüş ve bu yüzden o kuyudan hayır ve bereket umulurdu. Ebû Esîd bahçesinin hurmalarını toplayınca onları bir odaya koydu. Fakat bir cin sürekli onun ardiyesine girerek, hurmalarını çalar, onları ezerdi. Bu durumu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) şikayet etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O cindir, ey Ebû Esîd. Onu dinle ve hurmalara daldığını işittiğinde «Allah adına Resûlullah'a itaat et» de!"* buyurdu.

Bunun üzerine cin dedi ki: "Ey Ebû Esîd! Beni bağışla, benden Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gitmemi isteme. Bir daha evine girmeyeceğime ve hurmalarını çalmayacağıma dair Allah adına sana söz veririm. Sonra sana bir âyet öğretirim ki onu evinde okursan, ailenin yanına girmeyiz; kaplarına okursan, kapağını açmayız." Böylece cin onu memnun edecek bir söz verdi ve "Sana öğreteceğim âyet, Âyete'l-kürsî'dir" dedi. Sonra kıçından yellenmeye başladı. Cin arkasını dönüp gittikten sonra Ebû Esîd, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek olayı kendisine anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Yalancının teki olmasına rağmen bu sefer doğru söylemiş"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinin hepsi, bir kısmında zayıflık bulunmakla beraber güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.

١٠٨٧٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، قَالَ : جَلَسَ مَسْرُوقٌ ، وَشُتَيْرُ بْنُ شَكَلٍ فِي مَسْجِدِ الأَعْظَمِ ، فَرَآهُمَا نَاسٌ فَتَحَوَّلُوا إِلَيْهِمَا ، فَقَالَ مَسْرُوقٌ لِشُتَيْرٍ : إِنَّمَا تَحَوَّلَ إِلَيْنَا هَؤُلاءِ لِنُحَدِّثَهُمْ ، فَإِمَّا أَنْ تُحَدِّثَ وَأُصَدِّقُكَ ، وَإِمَّا أَنْ أُحَدِّثَ وَتُصَدِّقَنِي ، فقال مسروق حَدِّثْ أُصَدِّقْكَ ، قَالَ شُتَيْرٌ : ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ " إِنَّ أَعْظَمَ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ : ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ " ، فَقَالَ مَسْرُوقٌ : صَدَقْتَ .

قلت : وهو بتمامه في سورة الطلاق . رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10877. Şa'bî anlatmaktadır: Mesrûk ile Şüteyr b. Şekel, Mescid-i Azam'da oturdular. İnsanlar onları görünce kalkıp yanlarına gittiler. Şüteyr, Mesrûk'a: "Bu insanlar yanımıza, başka bir maksatla değil, ancak kendilerine rivayette bulunalım diye geldiler. Ya sen hadis naklet, ben seni tasdik edeyim. Ya da ben hadis nakledeyim, sen beni tasdik et" dedi. Mesrûk: "Sen naklet. Ben seni tasdik edeyim" deyince Şüteyr şunu nakletti: Bize Abdullah b. Mesûd bildirdi ki: Allah'ın Kitab'ında en yüce âyet "**Allah ki O'ndan başka tanrı yoktur. O, Hayy'dır, Kayyûm'dur. O'nu ne uyku, ne de uyuklama tutar...**"[1] âyetidir.

Mesrûk da: "Doğru söylüyor" diyerek onu tasdik etti.

★ Ben derim ki: Rivayetin tamamı Talak sûresinin tefsirinde gelecektir.

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٠٨٧٨ - حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ , ثنا أَبُو عَاصِمٍ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : " ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ﴾ , قَالَ : مَوْضِعُ الْقَدَمَيْنِ , وَلا يُقْدَرُ قَدْرُ عَرْشِهِ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10878. İbn Abbâs: "**O'nun kürsüsü göklerde ve yerde olanları içine alır**"[3] ifadesi hakkında "Maksat iki ayağının kapsadığı yerdir. Yoksa Allah'ın Arş'ının büyüklüğünü O'dan başkası bilemez" demiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

1 Bakara Sur. 255.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8659)

3 Bakara Sur. 255.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12404); Hâkim, *Müstedrek* (2/282)

قوله تعالى : ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا﴾

Yüce Allah'ın "Allah, İnananların Dostudur" Âyeti [1]

١٠٨٧٩ - حدَّثَنا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ ، ثنا أبو بِلالٍ الأشْعَرِيُّ ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، وَمُجَاهِدٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ قَالَ : " هُمْ قَوْمٌ كَانُوا كَفَرُوا بِعِيسَى فَآمَنُوا بِمُحَمَّدٍ ، ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ﴾ هُمْ قَوْمٌ آمَنُوا بِعِيسَى ، فَلَمَّا بُعِثَ مُحَمَّدٌ كَفَرُوا بِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو بلال الأشعري, وهو ضعيف .

10879. İbn Abbâs demiştir ki: "**Allah, inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır.**" Bunlar İsa'yı inkâr ettikleri halde Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) inanan bir topluluktur. "**İnkâr edenlerin ise dostları (tâğutlar) putlardır. Onları aydınlıktan karanlıklara sürüklerler.**"[2] Bunlar ise İsa'ya inandıkları halde Muhammed peygamber olarak gönderildiğinde onu inkâr eden bir topluluktur.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Hilâl el-Eş'arî zayıftır.**[3]

قوله تعالى :﴿لَمْ يَتَسَنَّهْ﴾

Yüce Allah'ın "لم يتسنه (Henüz Bozulmamış)" Âyeti [4]

١٠٨٨٠ - حَدَّثَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنا عَبْدَةُ ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ عَرَبِيٍّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ :﴿فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ﴾ ، قَالَ : " لَمْ يَتَغَيَّرْ "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح .

10880. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamıştır**" âyetinde geçen "لم يتسنه" kelimesini "Henüz bozulmamıştır" diye açıklamıştır.

★ **Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**[1]

---

1 Bakara Sur. 257.

2 Bakara Sur. 257.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1114).

4 Bakara Sur. 259.

قوله تعالى : ﴿إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ﴾

Yüce Allah'ın "إعصار فيه نار (İçinde Ateş Bulunan Bir Kasırga)" Âyeti [2]

١٠٨٨١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ الأَحْمَسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ﴾ قَالَ : " الإِعْصَارُ : الرِّيحُ الشَّدِيدُ "

رواه أبو يعلى, وفيه: محمد بن السائب الكلبي, وهو ضعيف جدا .

10881. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**İçinde ateş bulunan bir kasırga isabet edip yakıp kül etsin**" âyetinde yer alan "إعصار" kelimesini "şiddetli rüzgar, kasırga" olarak tefsir etmiştir.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî son derece zayıf biridir.[3]

قوله تعالى : ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "(Ey Muhammed!) Onları Doğru Yola İletmek Senin İşin Değildir" Âyeti [4]

١٠٨٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا سُفْيَانُ , عَنِ الأَعْمَشِ , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَاسٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يَرْضَخُوا لأَنْسَابِهِمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ , فَسَأَلُوا فَرُخِّصَ لَهُمْ , فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلأَنْفُسِكُمْ﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَأَنْتُمْ لا تُظْلَمُونَ﴾

رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم ,وهو ضعيف .

رواه البزار بنحوه ورجاله ثقات .

---

1 Ebû Ya'lâ (2658). Senedinde ismi geçen Nadr b. Arabî güvenilir olsa da *Sahîh*'in ravilerinden değildir.

2 Bakara Sur. 266.

3 Ebû Ya'lâ (2666); Hâkim, *Müstedrek* (2/283). Hadisi farklı bir isnâdla rivayet eden Hâkim, onu sahih olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu hükmüne katılmıştır.

4 Bakara Sur. 272.

10882. İbn Abbâs der ki: Müslümanlar müşrik akrabalarına yardımda bulunmayı hoş karşılamazlardı. Sonra bu hususu (Resûlullah'a) sorduklarında kendilerine ruhsat verildi ve konuyla ilgili şu âyet indi: "(Ey Muhammed!) **Onları doğru yola iletmek senin işin değildir. Fakat Allah dilediğini doğru yola iletir. Hayır olarak harcadıklarınız kendi iyiliğiniz içindir.... Asla haksızlığa uğratılmazsınız.**"[1]

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.

Bezzâr ise benzerini rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى : ﴿الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلانِيَةً﴾

Yüce Allah'ın "Mallarını Gece Gündüz, Gizli Açık Hayır Yolunda Harcayanlar Var Ya..." Âyeti [3]

١٠٨٨٣ – حدثنا أحمد بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِقَالٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا أبو جعفر النُّفَيْلِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سِنَانَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُرَيْبٍ الْمُلَيْكِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَنَّ هَذِهِ الآيَةَ نَزَلَتْ : ﴿الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلانِيَةً﴾ أَنَّهَا نَزَلَتْ فِي نَفَقَاتِ الْخَيْلِ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, ويزيد بن عبد الله وأبوه لا يعرفان .

10883. Yezîd b. Abdillah b. Ureyb'in babasından, onun da dedesinden, onun da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiğine göre "**Mallarını gece gündüz, gizli açık hayır yolunda harcayanlar var ya** ..." âyeti (Allah yolunda kullanılan) atlar için yapılan harcamalar hususunda nâzil olmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Abdillah ve babası tanınmamaktadır.[4]

١٠٨٨٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وُهَيْبٍ الْغَزِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ ، ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿الَّذِينَ يُنفِقُونَ

---

[1] Bakara Sur. 272.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12453); Bezzâr (2193)

[3] Bakara Sur. 274.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/188); *el-Mu'cemu'l-evsat* (1087)

أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلانِيَةً﴾ قَالَ : " نَزَلَتْ فِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ كَانَتْ عِنْدَهُ أَرْبَعَةُ دَرَاهِمَ ، فَأَنْفَقَ بِاللَّيْلِ وَاحِدًا ، وَبِالنَّهَارِ وَاحِدًا ، وَفِي السِّرِّ وَاحِدًا ، وَفِي الْعَلانِيَةِ وَاحِدًا " رواه الطبراني, وفيه:عبد الواحد بن مجاهد, وهو ضعيف .

10884. İbn Abbâs demiştir ki: "**Mallarını gece gündüz, gizli açık hayır yolunda harcayanlar var ya ...**"[1] âyeti, Ali b. Ebî Tâlib hakkında nâzil oldu. Zira Ali'de dört dirhem vardı ve o bunların birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini de açıktan sarf etmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülvâhid b. Mücâhid zayıftır.[2]

قوله تعالى : ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah'a Döndürüleceğiniz Bir Günden Korkun" Âyeti[3]

١٠٨٨٥ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَضِرِ الْخُزَاعِيُّ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَةَ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ يَزِيدَ النَّحْوِيِّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ﴾ " أَنَّهَا آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما ثقات .

10885. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Allah'a döndürüleceğiniz bir günden korkun**" âyetinin Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) en son inen âyet olduğunu belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

---

1 Bakara Sur. 274.
2 Taber, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11164)
3 Bakara Sur. 281.
4 Taber, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12040)

قوله تعالى : ﴿آمَنَ الرَّسُولُ﴾

Yüce Allah'ın "Peygamber... İman Etti" Âyeti[1]

١٠٨٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الأَشْجَعِيُّ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ " وَأُعْطِيتُ هَذِهِ الآيَاتِ مِنْ آخِرِ الْبَقَرَةِ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ لَمْ يُعْطَهَا نَبِيٌّ قَبْلِي " رواه أحمد في الكبير والأوسط ورجال أحمد رجال الصحيح .

قلت : وقد تقدمت طرق هذا الحديث في أول السورة .

10886. Huzeyfe'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururdu: *"Bakara sûresinin sonundaki şu âyetler ("Âmene'r-resûlü") bana Arş'ın altındaki hazineden vahyedildi. Onlar benden önce hiçbir peygambere vahyedilmedi."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

Ben derim ki: Bu hadisin farklı tarikleri sûrenin başında geçmişti.

(بَابُ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ)

Âl-i İmrân Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ﴾

Yüce Allah'ın "İlimde Yüksek Payeye Erişenler"[3] Âyeti

١٠٨٨٧ - حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْقِرْطِبِيُّ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ آدَمَ ، حَدَّثَنِي أَبُو الدَّرْدَاءِ ، وَأَبُو أُمَامَةَ ، وَوَاثِلَةُ بْنُ الأَسْقَعِ ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، قَالُوا : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ ؟ قَالَ : " هُوَ مَنْ بَرَّتْ يَمِينُهُ ، وَصَدَقَ لِسَانُهُ ، وَعَفَّ بَطْنُهُ وَفَرْجُهُ ، فَذَاكَ الرَّاسِخُ "

رواه الطبراني, وعبد الله بن يزيد , ضعيف .

10887. Abdullah b. Yezîd b. Âdem demiştir ki: Bana Ebu'd-Derdâ ve Ebû Umâme, Vâsile b. el-Eska' ve Enes b. Mâlik bildirdiler. Dediler ki:

---

1 Bakara Sur. 285-6.

2 Ahmed b. Hanbel (5/383); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3025)

3 Âl-i İmrân Sur. 7.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlimde yüksek payeye erişenler kimlerdir?"* diye soruldu. O da: *"O yeminini tutan, dili doğru söyleyen, cinsel organını ve midesini haramdan koruyandır. İşte bu kişi, ilimde yüksek payeye erişmiştir"* buyurdu.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Yezîd zayıftır.**

قوله تعالى : ﴿رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبنا﴾

Yüce Allah'ın "Rabbimiz ... Kalplerimizi Eğriltme"[1] Âyeti

١٠٨٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هَاشِمٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ قَالَ حَدَّثَنِي شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ قَالَ سَمِعْتُ أُمَّ سَلَمَةَ تُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ يُكْثِرُ فِي دُعَائِهِ أَنْ يَقُولَ " اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ . قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَوَإِنَّ الْقُلُوبَ لَتَتَقَلَّبُ قَالَ نَعَمْ مَا مِنْ خَلْقِ اللهِ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ بَشَرٍ إِلاَّ وَقَلْبُهُ بَيْنَ أُصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ اللهِ فَإِنْ شَاءَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقَامَهُ وَإِنْ شَاءَ أَزَاغَهُ فَنَسْأَلُ اللهَ رَبَّنَا أَنْ لاَ يُزِيغَ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا وَنَسْأَلُهُ أَنْ يَهَبَ لَنَا مِنْ لَدُنْهُ رَحْمَةً إِنَّهُ هُوَ الْوَهَّابُ . قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَلاَ تُعَلِّمُنِي دَعْوَةً أَدْعُو بِهَا لِنَفْسِي. قَالَ بَلَى قُولِي اللَّهُمَّ رَبَّ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَأَذْهِبْ غَيْظَ قَلْبِي وَأَجِرْنِي مِنْ مُضِلاَّتِ الْفِتَنِ مَا أَحْيَيْتَنَا "

قلت : روى الترمذي بعضه . رواه أحمد, وفيه: شهر بن حوشب, وهو ضعيف وقد وثق .

وتأتي بقية طرق هذا الحديث في القدر والأدعية إن شاء الله .

10888. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sık sık şöyle dua ederdi: *"Ey kalpleri dilediği şekle sokma kudretine sahip Allahım! Benim kalbimi dinin üzere sabit kıl."*

Ümmü Seleme, devamla der ki:

Ben: "Ya Resûlallah! Kalpler de şekilden şekle girer miymiş?" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Elbette. Allah'ın Âdemoğullarından yarattığı her beşerin kalbi, Yüce Allah'ın iki parmağı arasındadır. Allah dilerse onun kalbini doğrultur, dilerse eğriltir. Bu yüzden Rabbimiz Allah'tan bizi doğru yola ulaştırdıktan sonra kalplerimizi eğriltmemesini dileriz. Yine O'ndan bize katından rahmet lütfetmesini dileriz. Kuşkusuz O'nun lütfu boldur."

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 8.

Ben: "Ya Resûlallah! Bana kendim için yapacağım bir dua öğretir misin?" diye ricada bulundum. Buyurdu ku: *"Elbette öğretirim. Şöyle dua et: Ey Allahım! Ey Muhammed Peygamber'in Rabbi! Günahlarımı bağışla, kalbimdeki öfkeyi gider, bana ömür verdiğin sürece beni saptırıcı fitnelerin şerrinden koru."*

★ Ben derim ki: Tirmizî hadisin bir kısmını rivayet etmiştir.

Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb zayıf olmakla beraber güvenilir olarak da değerlendirilmiştir.

قوله تعالى : ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ﴾

Yüce Allah'ın "Allah Tanıklık Etmiştir ki Kendisinden Başka İlah Yoktur" Âyeti[1]

١٠٨٨٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنِي جُبَيْرُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَعْدٍ الأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي يَحْيَى مَوْلَى آلِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِعَرَفَةَ يَقْرَأُ هَذِهِ الآيَةَ ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِماً بِالْقِسْطِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ يَا رَبِّ. "

رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال : وسمعت رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول حين تلا هذه الآية ﴿شهد الله أنه لا إله إلا هو﴾ إلى قوله : ﴿العزيز الحكيم﴾ . قال : " وأنا أشهد أن لا إله إلا هو العزيز الحكيم " . وفي أسانيدهما مجاهيل .

10889. Zübeyr b. el-Avvâm anlatıyor: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyeti okurken işittim: **"Allah adaleti yerine getirerek (delilleriyle) tanıklık etmiştir ki kendisinden başka tanrı yoktur. Melekler ve ilim sahipleri de (aynı tanıklığı yapmışlardır). Gerçekte O'ndan başka tanrı yoktur. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir."** Peşinden: *"Ya Rabbi! Ben de buna tanıklık edenlerdenim"* buyurdu.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî'nin ifadesi şöyledir: Zübeyr der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) "Allah adaleti yerine getirerek (delilleriyle) tanıklık etmiştir ki kendisinden başka tanrı yoktur. .... O, mutlak güç ve hikmet sahibidir" âyetini okuduğu zaman *"Ben de tanıklık ederim ki senden başka tanrı yoktur. Sen mutlak güç ve hikmet sahibisin"* derken işittim.

Her iki rivayetin isnâdlarında meçhul raviler vardır.[2]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 18

[2] Ahmed b. Hanbel (1321); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (250)

١٠٨٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، وَعَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالا : ثنا عَمَّارُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْمُخْتَارِ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي غَالِبٌ الْقَطَّانُ ، قَالَ : أَتَيْتُ الْكُوفَةَ فِي تِجَارَةٍ ، فَنَزَلْتُ قَرِيبًا مِنَ الأَعْمَشِ ، فَلَمَّا كَانَ لَيْلَةٌ أَرَدْتُ أَنْ أَنْحَدِرَ ، قَامَ فَتَهَجَّدَ مِنَ اللَّيْلِ ، فَمَرَّ بِهَذِهِ الآيَةِ ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لا إِلَهَ إِلا هُوَ وَالْمَلائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الإِسْلامُ﴾ ، ثُمَّ قَالَ الأَعْمَشُ : وَأَنَا أَشْهَدُ بِمَا شَهِدَ اللَّهُ بِهِ ، وَأَسْتَوْدِعُ اللَّهَ هَذِهِ الشَّهَادَةَ ، وَهِيَ عِنْدَ اللَّهِ وَدِيعَةٌ ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الإِسْلامُ﴾ ، قَالَهَا مِرَارًا ، قُلْتُ : لَقَدْ سَمِعَ فِيهَا شَيْئًا ، فَغَدَوْتُ إِلَيْهِ فَوَدَّعْتُهُ ، ثُمَّ قُلْتُ : يَا أَبَا مُحَمَّدٍ ، إِنِّي سَمِعْتُكَ تُرَدِّدُ هَذِهِ الآيَةَ ، قَالَ : أَوَ مَا بَلَغَكَ مَا فِيهَا ؟ قُلْتُ : أَنَا عِنْدَكَ مُنْذُ شَهْرٍ لَمْ تُحَدِّثْنِي ، قَالَ : وَاللَّهِ لأُحَدِّثَنَّكَ بِهَا إِلَى سَنَةٍ ، فَأَقَمْتُ سَنَةً فَكُنْتُ عَلَى بَابِهِ ، فَلَمَّا مَضَتِ السَّنَةُ ، قُلْتُ : يَا أَبَا مُحَمَّدٍ ، قَدْ مَضَتِ السَّنَةُ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يُجَاءُ بِصَاحِبِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : عَبْدِي عَهِدَ إِلَيَّ ، وَأَنَا أَحَقُّ مَنْ وَفَى بِالْعَهْدِ ، أَدْخِلُوا عَبْدِي الْجَنَّةَ "

رواه الطبراني، وفيه: عمر بن المختار، وهو ضعيف .

10890. Ğâlib el-Kattân anlatıyor: Ticari bir amaçla Kufe'ye gittim. A'meş'e yakın bir yerde konakladım. Bir gece tam ben yola çıkmak istediğimde A'meş kalkıp teheccüt namazına durdu. Namazda: "**Allah adaleti yerine getirerek (delilleriyle) tanıklık etmiştir ki kendisinden başka tanrı yoktur. Melekler ve ilim sahipleri de (aynı tanıklığı yapmışlardır). Gerçekte O'ndan başka tanrı yoktur. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir. Allah nezdinde tek din İslam'dır**"[1] âyetine gelince: "Allah'ın tanıklık ettiğine ben de tanıklık eder, bu tanıklığımı Allah nezdinde bir emanet olarak bırakırım. Bu, Allah katında duran bir emanettir" dedi. Sonra "**Allah katında tek din İslam'dır**" âyetini defalarca tekrarladı. Ben: "Acaba bu konuda bir şey mi duydu ki!" dedim. Sabah olunca yanına gidip vedalaştım. Sonra "Ey Ebû Muhammed! Senin şu âyeti tekrar tekrar okuduğunu işittim (niçin?)" diye sordum. "Sen ondaki özellikleri işitmedin mi?" dedi. Ben: "Bir aydan beri senin yanındayım. Ama sen bana bundan hiç bahsetmedin" deyince "Vallahi bir sene kalırsan bunu sana anlatırım" dedi. Ben de bir sene orada kaldım. Kapısının hemen yanı başında kalıyordum. Bir yıl geçince kendisine "Ey Ebû

---

1 Âl-i İmrân Sur. 18

Muhammed! Bir yıl geçti" diye hatırlatma yaptım. Dedi ki: Bana Ebû Vâil'in Abdullah (b. Mes'ûd)'dan naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş:

"Bu tanıklığın sahibi kıyamet günü getirilir ve Yüce Allah der ki: «Kulum benden söz aldı ve sözünü yerine getirmeye en layık olan Benim. Haydi kulumu cennete sokun»"

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ömer b. el-Muhtâr zayıftır.**[1]

قوله تعالى : ﴿وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾

Yüce Allah'ın "Göktekiler ve Yerdekiler Gönüllü Gönülsüz O'na Teslim Olmuştur" Âyeti [2]

١٠٨٩١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ الْعَسْكَرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ حَفْصٍ النُّفَيْلِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِحْصَنٍ الْعُكَاشِيُّ ، ثنا الأَوْزَاعِيُّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾ " : أَمَّا مَنْ فِي السَّمَوَاتِ فَالْمَلائِكَةُ ، وَأَمَّا مَنْ فِي الأَرْضِ فَمَنْ وُلِدَ عَلَى الإِسْلامِ ، وَأَمَّا كَرْهًا فَمَنْ أُتِيَ بِهِ مِنْ سَبَايَا الأُمَمِ فِي السَّلاسِلِ ، وَالأَغلالِ يُقَادُونَ إِلَى الْجَنَّةِ وَهُمْ كَارِهُونَ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن محصن العكاشي ,وهو متروك .

10891. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "**Göktekiler ve yerdekiler gönüllü gönülsüz O'na teslim olmuştur**" âyeti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Göktekilerden maksat meleklerdir. Yerdekiler ise İslam fıtratı üzere doğanlardır. Gönülsüz olarak teslim olanlar da sair milletlerden zincirler ve prangalar içinde getirilen esirlerdir. Bunlar aynı şekilde gönülsüz olarak cennete sevk edilirler."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Mihsan el-Ukkâşî metruktur.**[3]

---

[1] Taberânî (10453); İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (146, 147, 148). İbnü'l-Cevzî demiştir ki: "Bu hadisin Hz. Peygamber'den rivayeti sahih değildir. Zira hadisi tek başına rivayet eden Ömer b. el-Muhtâr batıl rivayetler nakletmektedir."

[2] Âl-i İmrân Sur. 83.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11473)

قوله تعالى : ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾

Yüce Allah'ın "Sevdiğiniz Şeylerden (Allah Yolunda) Harcamadıkça Fazilete Eremezsiniz" Âyeti [1]

١٠٨٩٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ : حَضَرَتْنِي هَذِهِ الآيَةَ ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ فَذَكَرْتُ مَا أَعْطَانِي اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَلَمْ أَجِدْ شَيْئًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مُرْجَانَةَ جَارِيَةٍ لِي رُومِيَّةٍ فَقَالَ : هِيَ حُرَّةٌ لِوَجْهِ اللهِ فَلَوْ أَنِّي أَعُودُ فِي شَيْءٍ جَعَلْتُهُ للهِ لَنَكَحْتُهَا .

رواه البزار, وفيه من لم أعرفه .

10892. Abdullah b. Ömer der ki: Bir gün "**Sevdiklerinizden (Allah yolunda) harcamadıkça fazilet mertebesine eremezsiniz**" âyeti aklıma geldi. Sonra Yüce Allah'ın bana verdiklerini gözden geçirdim ve onlar içinde bana Bizanslı cariyem Mercâne'den daha sevimli gelen bir şey bulamadım. Hemen "Allah rızası için o hürdür" deyiverdim. Eğer ben Allah için yaptığım bir iyilikten dönecek olsaydım, muhakkak onunla evlenirdim.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.[2]

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İnananlar Allah'tan O'na Yaraşır Şekilde Korkun" Âyeti [3]

١٠٨٩٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ زُبَيْدٍ ، عَنْ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ﴾ ، قَالَ : " أَنْ يُطَاعَ وَلا يُعْصَى ، وَأَنْ يُشْكَرَ وَلا يُكْفَرَ ، وَأَنْ يُذْكَرَ ، وَلا يُنْسَى "

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح والآخر ضعيف .

---

1 Âl-i İmrân Sur.92.

2 Bezzâr (2194). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Abdullah b. Ömer'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz." Ravileri, biyografileri müelliflerce yazılmış, bilinen ravilerdir.

3 Âl-i İmrân Sur.102.

10893. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Allah'tan O'na yaraşır şekilde korkun**" âyeti ile ilgili olarak der ki: "Maksat, kendisine itaat edilmesi, isyan edilmemesi; şükredilmesi, nankörlük edilmemesi ve sürekli anılması ve unutulmamasıdır."

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Diğeri ise zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾

Yüce Allah'ın "Hep Birlikte Allah'ın İpine Sımsıkı Sarılın" Âyeti [2]

١٠٨٩٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ جَامِعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ فِي قَوْلِهِ : ﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " الْقُرْآنُ "

10894. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın**" âyetinde geçen "Allah'ın ipi" tabirini Kur'ân olarak açıklamıştır.[3]

١٠٨٩٥ – وفي رواية : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا هُشَيْمٌ ، أنا الْعَوَّامُ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " حَبْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ هُوَ الْجَمَاعَةُ "

ورجال الأول رجال الصحيح والثاني منقطع الإسناد .

10895. Diğer bir rivayete göre ise "Allah'ın ipi, cemaattir" demiştir.

Birinci rivayetin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. İkinci rivayetin ise isnâdında kopukluk vardır.[4]

١٠٨٩٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ هَذَا الصِّرَاطَ مُحْتَضَرٌ تَحْضُرُهُ الشَّيَاطِينُ يَقُولُونَ : يَا عِبَادَ اللَّهِ هَذَا الطَّرِيقُ فَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ فَإِنَّ الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ كِتَابُ اللَّهِ " رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8501)

[2] Âl-i İmrân Sur.103.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9032)

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9033)

10896. Abdullah b. Mes'ûd der ki: Kuşkusuz bu yolun etrafı sarılmıştır. Onun etrafını şeytanlar sarıp: "Ey Allah'ın kulları! Yol bu yoldur. Allah'ın ipine sımsıkı sarılın. Zira doğru yol Allah'ın Kitab'ıdır" derler.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ﴾

Yüce Allah'ın "Size Allah'ın Âyetleri Okunurken Nasıl Olur da İnkara Saparsınız" Âyeti [2]

١٠٨٩٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي اللَّيْثِ , ثنا الأَشْجَعِيُّ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنِ الأَغَرِّ بْنِ الصَّبَّاحِ , عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ حُصَيْنٍ , عَنْ أَبِي نَصْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , ﴿وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ﴾ , قَالَ : " كَانَ الأَوْسُ يَتَحَدَّثُونَ إِذْ ذَكَرُوا أَمْرَ الْجَاهِلِيَّةِ , فَغَضِبُوا حَتَّى كَانَ بَيْنَهُمْ حَرْبٌ , فَأَخَذُوا السِّلاحَ , وَمَشَى بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ , فَنَزَلَتْ : ﴿وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ﴾ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا﴾

رواه الطبراني، وفيه: إبراهيم بن أبي الليث، وهو متروك .

10897. İbn Abbâs: "**Size Allah'ın âyetleri okunurken, üstelik Allah Resûlü de aranızda bulunduğu halde nasıl olur da inkara saparsınız**" âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: Evs ve Hazrec kabileleri, aralarında sohbet ediyorlardı. Birden Cahiliye dönemindeki ilişkilerini hatırlayarak öfkelendiler. Öyle ki aralarında çatışma çıktı. Hemen silaha sarılarak birbirlerinin üzerine yürüdüler. İşte bu olay üzerine: "**Size Allah'ın âyetleri okunurken, üstelik Allah Resûlü de aranızda bulunduğu halde nasıl olur da inkara saparsınız... Oradan sizi O kurtarmıştı**"[3] âyetleri nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Ebi'l-Leys metruktur.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9031)

[2] Âl-i İmrân Sur. 101.

[3] Âl-i İmrân Sur. 101-104.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12667)

قوله تعالى : ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾

Yüce Allah'ın "Siz İnsanların İyiliği İçin Ortaya Çıkarılmış En Hayırlı Ümmetsiniz" Âyeti [1]

١٠٨٩٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ وَأَبُو نُعَيْمٍ قَالاَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ قَالَ هُمُ الَّذِينَ هَاجَرُوا مَعَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَدِينَةِ

رواه أحمد والطبراني، ورجال أحمد رجال الصحيح .

10898. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten menedersiniz**" âyeti ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: "Bunlar, Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Medine'ye hicret edenlerdir."

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿لَيْسُوا سَوَاءً﴾

Yüce Allah'ın "Hepsi Bir Değildir" Âyeti [3]

١٠٨٩٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مُحَمَّدٍ مَوْلَى زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ ، أَوْ عِكْرِمَةُ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : " لَمَّا أَسْلَمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلامٍ ، وَثَعْلَبَةُ بْنُ سَعْيَةَ ، وَأَسَدُ بْنُ عُبَيْدٍ ، وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْ يَهُودَ ، فَآمَنُوا ، وَصَدَّقُوا ، وَرَغِبُوا فِي الإِسْلامِ ، قَالَتْ أَحْبَارُ يَهُودَ أَهْلُ الْكُفْرِ : " مَا آمَنَ بِمُحَمَّدٍ ، وَلا تَبِعَهُ إِلا شِرَارُنَا ، وَلَوْ كَانُوا مِنْ خِيَارِنَا ، مَا تَرَكُوا دِينَ آبَائِهِمْ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ مِنْ قَوْلِهِمْ : ﴿لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ رواه الطبراني ورجاله ثقات .

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 110.

[2] Ahmed b. Hanbel (2463, 2989, 3321); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12303); Hâkim, *Müstedrek* (2/294). Hâkim rivayeti sahih olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır.

[3] Âl-i İmrân Sur. 113-114.

10899. İbn Abbâs anlatıyor: Ne zaman ki Abdullah b. Selâm, Sa'lebe b. Sa'ye, Esed b. Ubeyd ve Yahudilerden İslâmiyet'i seçen daha başkaları Müslüman oldular, inanıp tasdik ettikler, İslam'a meylettiler. Bunun üzerine Yahudi âlimleri şöyle dediler: "Bunlar, küfür ehlidir. Muhammed'e bizim en kötülerimizden başkası inanıp tâbi olmamıştır. Eğer onlar bizim en hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dinini terk etmezlerdi." Bunun üzerine Yüce Allah şu âyetleri indirdi: **"Hepsi bir değildir; Kitap ehli içinde istikamet üzere olan bir topluluk vardır..... İşte bunlar salihlerdendirler."**

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir kimselerdir.

قوله تعالى : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Sizden Olmayanları Sırdaş Edinmeyin" Âyeti [1]

١٠٩٠٠ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ دَاوُدَ الصَّوَّافُ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا الْمُنْذِرُ بْنُ الْوَلِيدِ الْجَارُودِيُّ ، حَدَّثَنِي ، ثنا حُمَيْدُ بْنُ مِهْرَانَ ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لا يَأْلُونَكُمْ خَبَالا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾ قَالَ : " هُمُ الْخَوَارِجُ "

رواه الطبراني وإسناده جيد .

10900. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın "**Ey inananlar! Sizden olmayanları sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık yapmaktan geri durmazlar, sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların kin ve düşmanlıkları ağızlarından (dökülen sözlerden) belli olmaktadır. Kalplerinde sakladıkları ise daha büyüktür. Eğer düşünüp anlıyorsanız, şüphesiz size âyetlerimizi açıklamış bulunuyoruz**" âyetinden maksat: *"Bunlar, Haricilerdir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, ceyyid bir ravi zinciriyle rivayet etmiştir.

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 118.

قوله تعالى : ﴿مُسَوِّمِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Nişanlı Beş Bin Melek" Âyeti [1]

١٠٩٠١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْمَكِّيُّ ، ثنا حَمْزَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الثَّقَفِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ حَبِيبٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ ﴿مُسَوِّمِينَ﴾ ، قَالَ : " مُعَلَّمِينَ ، وَكَانَتْ سِيمَاءُ الْمَلَائِكَةِ يَوْمَ بَدْرٍ عمائم سُودٍ ، وَيَوْمَ أُحَدٍ عمائمَ حُمْرٍ " رواه الطبراني, وفيه: عبد القدوس بن حبيب ,وهو متروك .

10901. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "مُسَوِّمِينَ (nişanlı)" kelimesini şöyle açıklamıştır: "İşaretli (beş bin melek). Meleklerin Bedir savaşındaki işaretleri siyah renkli sarıklar, Uhud savaşındaki işaretleri ise kırmızı renkli sarıklardı."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülkuddûs b. Habîb metruktur.

قوله تعالى : ﴿وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالأَرْضُ﴾

Yüce Allah'ın "Genişliği Gökler ve Yer Kadar Olan Cennet..."[2] Âyeti

١٠٩٠٢ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ: أَرَأَيْتَ قَوْلَهُ : ﴿وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالأَرْضُ﴾ قَالَ : فَأَيْنَ النَّارُ ؟ قَالَ : " أَرَأَيْتَ اللَّيْلَ قَدْ كَانَ ثُمَّ لَيْسَ شَيْءٌ " . فَأَيْنَ النَّهَارُ ؟ قَالَ : " حَيْثُ شَاءَ اللهُ " . قَالَ : " فَكَذَلِكَ النَّارُ حَيْثُ شَاءَ اللهُ " رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

10902. Ebû Hureyre'nin anlattığına göre bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Âyette «**Genişliği gökler ve yer kadar olan cennet...**» diye bahsedilmektedir. Öyleyse cehennem nerededir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ona şu soruyla karşılık verdi: *"Geceyi düşün. Gece karanlığı basar ve sonra yok olur gider. Bu durumda gündüz nerededir?"* Adam: "Allah'ın dilediği bir yerde" deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aynı şekilde cehennem de Allah'ın dilediği bir yerde olur"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 125.

[2] Âl-i İmrân Sur. 133.

قوله تعالى : ﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ﴾

Yüce Allah'ın "Nice Peygamberler Vardı ki..." Âyeti [1]

١٠٩٠٣ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ﴾ قَالَ : " أُلُوفٌ "

رواه الطبراني, وفيه :عاصم بن بهدلة, وثقه النسائي وغيره ,وضعفه جماعة .

10903. Abdullah (b. Mes'ûd), "**Nice peygamber vardır ki beraberlerindeki birçok Allah eriyle birlikte öldürülmüşlerdir**" âyetinde konu edilen Allah erlerini "binlerce" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele'yi Nesâî ve başkaları güvenilir bulurken bir grup bilgin zayıf olarak değerlendirmiştir.

قوله تعالى : ﴿مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا﴾

Yüce Allah'ın "Dünyayı İsteyeniniz de Vardı..." Âyeti [2]

١٠٩٠٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ الْمُفَضَّلِ ، قَالَ : نا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ , قَالَ : " مَا كُنْتُ أَرَى أَنَّ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ الدُّنْيَا ، حَتَّى نَزَلَتْ فِينَا يَوْمَ أُحُدٍ : ﴿مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الآخِرَةَ﴾

رواه الطبراني في الأوسط وأحمد في حديث طويل – تقدم في وقعة أحد – ورجال الطبراني ثقات .

10904. Abdullah b. Mes'ûd der ki: Uhud savaşı sırasında hakkımızda "**Dünyayı isteyeniniz de vardı, âhireti isteyeniniz de vardı**" âyeti ininceye kadar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından kimsenin dünyayı isteyeceği hiç aklıma gelmezdi.

★ Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî ve uzunca bir hadis içerisinde Ahmed b. Habel rivayet etmiş olup –Uhud savaşı bahsine bakın- Taberânî'nin ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 146.

[2] Âl-i İmrân Sur. 152.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1421)

قوله تعالى : ﴿ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً﴾

Yüce Allah'ın "Sonra Tasanın Ardından Size Güven Duygusu Verdi" Âyeti [1]

١٠٩٠٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ضِرَارُ بْنُ صُرَدٍ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمِسْوَرِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُعَاسًا﴾ قَالَ : " أُلْقِيَ عَلَيْنَا النَّوْمُ يَوْمَ أُحُدٍ " رواه الطبراني, وفيه: ضرار بن صرد, وهو ضعيف .

10905. Abdurrahman b. Avf, Yüce Allah'ın "**Sonra tasanın ardından size güven duygusu verdi; bir kısmınızı saran bir uyuklama hali indirdi**" âyetini "Yani, Uhud savaşında(n sonra) uyuklamamıza imkan verdi" diye açıklamıştır.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Dırâr b. Sured zayıftır.**

١٠٩٠٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ ، ثنا أَبُو غَسَّانَ النَّهْدِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " النُّعَاسُ عِنْدَ الْقِتَالِ أَمَنَةٌ مِنَ اللَّهِ ، وَالنُّعَاسُ فِي الصَّلاةِ مِنَ الشَّيْطَانِ "

رواه الطبراني, وفيه: قيس بن الربيع ,وثقه شعبة وغيره, وضعفه جماعة .

10906. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Savaş sırasında gelen uyuklama, Yüce Allah'ın verdiği bir güvendir. Namaz sırasındaki uyuklama ise şeytandandır."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Kays b. er-Rabî'yi, Şu'be ve başkaları güvenilir kabul ederken, bir grup zayıf görmüştür.**[2]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 154.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (285)

قوله تعالى : ﴿و مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ﴾

Yüce Allah'ın "Bir Peygambere Ganimete/Emanete Hıyanet Etmek Yaraşmaz..." Âyeti [1]

١٠٩٠٧ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ: ﴿و مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ﴾. قَالَ : مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَتَّهِمَهُ قَوْمُهُ

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

10907. İbn Abbâs, "**Bir peygambere ganimete/emanete hıyanet etmek yaraşmaz...**" âyetini "Yani bir peygamberi ashâbının böyle bir suçla itham etmesi yakışık almaz" diye açıklamıştır.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١٠٩٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ , ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ الرَّقِّيُّ , ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ , ثنا سُفْيَانُ , عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " بَعَثَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَيْشًا فَرُدَّتْ رَايَتُهُ , ثُمَّ بَعَثَ فَرُدَّتْ بِغُلُولِ رَأْسِ غَزَالٍ مِنْ ذَهَبٍ , فَنَزَلَتْ : ﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ﴾

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10908. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir ordu hazırlayıp sefere gönderdi ve sancak geri geldi (yani ordu selametle geri döndü). Sonra bir ordu daha gönderdi. Onun da sancağı geri geldi. Sonra bir ordu daha gönderdi. Onun da sancağı geri geldi. Ama ganimet malları arasından, altından yapılma bir ceylan başı çalınmıştı. Bunun üzerine "**Bir peygambere ganimete/emanete hıyanet etmek yaraşmaz...**"[3] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 161.

[2] Bezzâr (2197, 2198)

[3] Âl-i İmrân Sur. 161.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12684)

قوله تعالى : ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا﴾

Yüce Allah'ın "Allah Yolunda Öldürülenleri Sakın Ölüler Sanmayın" Âyeti [1]

١٠٩٠٩ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، قَالَ : سَأَلْنَا عَبْدَ اللَّهِ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ إِلَى ﴿يُرْزَقُونَ﴾ قَالَ : " أَرْوَاحُ الشُّهَدَاءِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ كَطَيْرٍ خُضْرٍ ، لَهَا قَنَادِيلُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ ، تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ " ، قَالَ : " فَاطَّلَعَ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ اطِّلاعَةً ، فَقَالَ : هَلْ تَشْتَهُونَ مِنْ شَيْءٍ فَأَزِيدُكُمُوهُ ؟ قَالُوا : رَبَّنَا أَلَسْنَا نَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ فِي أَيِّهَا حَيْثُ شِئْنَا ؟ " قَالَ : " ثُمَّ اطَّلَعَ عَلَيْهِمُ الثَّانِيَةَ ، فَقَالَ : هَلْ تَشْتَهُونَ مِنْ شَيْءٍ فَأَزِيدُكُمُوهُ ؟ قَالُوا : رَبَّنَا أَلَسْنَا نَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ فِي أَيِّهَا حَيْثُ شِئْنَا ؟ ثُمَّ اطَّلَعَ إِلَيْهِمُ الثَّالِثَةَ ، فَقَالَ : هَلْ تَشْتَهُونَ مِنْ شَيْءٍ فَأَزِيدُكُمُوهُ ؟ قَالُوا : تُعِيدُ أَرْوَاحَنَا فِي أَجْسَادِنَا فَنُقَاتِلُ فِي سَبِيلِكَ فَنُقْتَلُ مَرَّةً أُخْرَى " ، قَالَ : " فَسَكَتَ عَنْهُمْ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح وله أسانيد أخر ضعيفة .

10909. Mesrûk anlatıyor: Abdullah (b. Mes'ûd)'a "**Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın; bilakis onlar diridirler ve Rableri katında rızıklanırlar**" âyetinin mânâsını sorduk. Şu karşılığı verdi: Allah katında şehitlerin ruhları yeşil kuşlara benzer. Onlar için Arş'a asılmış kandiller bulunmaktadır ve cennette diledikleri yere uçarlar.

Rabbin onları ilk defa gördüğünde "İstediğiniz bir şey var mı? Size olan ikramımı artırayım?" buyurur. Onlar da: "Ey Rabbimiz! Nasıl olsa bizim cennette istediğimiz yere uçma imkânımız yok mudur?" derler.

Sonra ikinci defa onları görür ve "İstediğiniz bir şey var mı? Size olan ikramımı artırayım?" buyurur. Onlar yine: "Ey Rabbimiz! Nasıl olsa bizim cennette istediğimiz yere uçma imkânımız yok mudur?" derler.

Sonra onları üçüncü kez görür ve "İstediğiniz bir şey var mı? Size olan ikramımı artırayım?" buyurur. Bu sefer şehitler: "(Ey Rabbimiz) ruhlarımızı bedenlerimize iade ediver de senin yolunda savaşalım ve bu

1 Âl-i İmrân Sur. 169.

uğurda bir kere daha öldürülelim" derler. Bunun üzerine Rableri susar, bir şey buyurmaz.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Rivayetin başka zayıf isnâdlari de bulunmaktadır.[1]

١٠٩١٠ – حَدَّثَنَا الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا مَنصُورُ بْنُ مُزَاحِمٍ ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، قَالَ : " لَمَّا أُصِيبَ حَمْزَةُ وَأَصْحَابُهُ يَوْمَ أُحُدٍ ، قَالُوا : لَيْتَ أَنَّ مَنْ خَلْفَنَا عَلِمُوا مَا أَعْطَانَا اللَّهُ مِنَ الثَّوَابِ لِيَكُونَ أَجْرًا لَهُمْ ، فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : أَنَا أُعْلِمُهُمْ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿وَلا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا﴾

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلا أنه مرسل .

10910. Saîd b. Cübeyr anlatıyor: Uhud savaşında öldürülen Hamza ve arkadaşları (kabirlerinde) dediler ki: "Keşke arkada bıraktıklarımız Allah'ın bize vermiş olduğu sevabın ne olduğunu bilseler. Bu belki onları daha da cesaretlendirir." Buna muttali olan Yüce Allah: "Ben bunu onlara bildiririm" buyurdu. Sonra Yüce Allah **"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın; bilakis onlar diridirler"**[2] âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Ancak rivayet mürseldir.[3]

قوله تعالى : ﴿سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Cimrilik Edip Vermedikleri Şey Kıyamet Günü Boyunlarına Dolanacaktır" Âyeti [4]

١٠٩١١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾، قَالَ : " يُطَوَّقُ شُجَاعًا أَقْرَعَ بِفِيهِ زَبِيبَتَانِ يَنْقُرُ رَأْسَهُ ، فَيَقُولُ : مَا لِي وَلَكَ ، فَيَقُولُ : أَنَا مَالُكَ الَّذِي بَخِلْتَ بِهِ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9023)
2 Âl-i İmrân Sur. 169.
3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2945)
4 Âl-i İmrân Sur. 180.

10911. Abdullah (b. Mes'ûd) **"Cimrilik edip vermedikleri şey, kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır"** âyetini şöyle açıklamıştır:

Dazlak bir yılan boyunlarına dolanır ve iki dişiyle onun başını gagalar. Cimri: "Senin benimle ne alıp veremediğin var?" deyince yılan: "Ben senin cimrilik edip (muhtaçlardan) esirgediğin malınım" diye karşılık verir.[1]

١٠٩١٢ – وفي رواية حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " مَنْ كَانَ لَهُ مَالٌ لَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ طُوِّقَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ يَنْقُرُ رَأْسَهُ يَقُولُ : أَنَا مَالُكَ الَّذِي كُنْتَ تَبْخَلُ بِهِ " ﴿سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ رواه كله الطبراني بأسانيد ورجال أحدها ثقات .

10912. Yine Abdullah b. Mes'ûd'dan gelen bir başka rivayet ise şöyledir: Malı olup da onun zekâtını vermeyen kimsenin boynuna kıyamet günü dazlak bir yılan dolanarak başını gagalar ve "Ben senin cimrilik edip de vermediğin malınım" der. Nitekim âyette **"Cimrilik edip vermedikleri şey kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır"**[2] buyrulmuştur.

★ **Bunların hepsini Taberânî birkaç farklı isnâdla rivayet etmiş olup rivayetlerden birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.**[3]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ﴾

Yüce Allah'ın "Göklerin ve Yerin Yaratılışında... Gerçekten Deliller Vardır" Âyeti [4]

١٠٩١٣ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ , ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ , ثنا يَعْقُوبُ الْقُمِّيُّ , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " أَتَتْ قُرَيْشٌ الْيَهُودَ , فَقَالُوا : بِمَ جَاءَكُمْ مُوسَى ؟ قَالُوا : عَصَاهُ وَيَدُهُ بَيْضَاءَ لِلنَّاظِرِينَ , وَأَتَوُا النَّصَارَى , فَقَالُوا : كَيْفَ كَانَ عِيسَى ؟ قَالُوا : كَانَ يُبْرِئُ الأَكْمَهَ , وَالأَبْرَصَ , وَيُحْيِي الْمَوْتَى , فَأَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9122, 9124, 9125, 9126)

[2] Âl-i İmrân Sur. 180.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9123)

[4] Âl-i İmrân Sur. 190.

وَسَلَّمَ , فَقَالُوا : ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يَجْعَلْ لَنَا الصَّفَا ذَهَبًا , فَدَعَا رَبَّهُ , فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَاخْتِلافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لأُولِي الأَلْبَابِ﴾ فَلْيَتَفَكَّرُوا فِيهَا"

رواه الطبراني, وفيه: يحيى الحماني, وهو ضعيف .

10913. İbn Abbâs anlatıyor: Kureyşliler, Yahudilere giderek "Mûsa size ne (mucize) getirdi?" diye sordular. Yahudiler: "Asasını ve bakanlarda şaşkınlık yaratan parlak elini" diye cevap verdiler.

Sonra Hıristiyanlara giderek: "İsa nasıldı?" diye sordular. Hıristiyanlar da: "Körü ve alacalıyı iyileştiririr, ölüleri diriltirdi" diye cevap verdiler.

Sonra Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Rabbine dua ediver de bizim için Safa tepesini altına çevirsin" dediler. O da Rabbine dua etti. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: "**Kuşkusuz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbirini takip edişinde akıl sahipleri için deliller vardır**" "Öyleyse onlar üzerinde düşünsünler."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.

قوله تعالى : ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا﴾

Yüce Allah'ın "Onlar Ayakta Dururken, Otururken... Allah'ı Zikrederler" Âyeti [1]

١٠٩١٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ جُوَيْبِرٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ﴾ ، قَالَ : " إِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تُصَلِّيَ قَائِمًا فَقَاعِدًا ، وَإِلا فَمُضْطَجِعٌ "

رواه الطبراني وإسناده منقطع, وفيه: جويبر, وهو متروك .

10914. İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın: "**Onlar ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar**" âyetini şöyle tefsir etmiştir: "Kişi ayakta namaz kılmaya güç yetiremezse, oturarak kılar. O da olmazsa yanı üzerine yatarak kılar."

★ Bunu Taberânî, kopuk bir isnâdla rivayet etmiş olup ravilerinden Cüveybir metruktur.

---

1 Âl-i İmrân Sur. 191.

(بَابُ سُورَةِ النِّسَاءِ)

Nisâ Sûresi

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا﴾

Yüce Allah'ın "Haksızlıkla Yetimlerin Mallarını Yiyenler..." Âyeti [1]

١٠٩١٥ - حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ الْحَارِثِ ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " يَبْعَثُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَوْمًا مِنْ قُبُورِهِمْ تَأَجَّجُ أَفْوَاهُهُمْ نَارًا " ، فَقِيلَ : مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : " أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا﴾"

رواه أبو يعلى والطبراني ,وفيه: زياد بن المنذر, وهو كذاب .

10915. Ebû Berze'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü Yüce Allah ağızlarında ateş tutuşturulmuş bir topluluk diriltir."

Kendisine: "Onlar kimlerdir, ya Resûlallah?" diye sorulunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Görmez misin ki Allah şöyle buyurur:* **"Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkınmış olurlar."**

★ Bunu Ebû Ya'lâ ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ziyâd b. el-Münzir hadis uydurucusudur.[2]

قوله تعالى : ﴿فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ﴾

Yüce Allah'ın "... O Kadınları Ev Hapsinde Tutun" Âyeti [3]

١٠٩١٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ مُسْلِمٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ﴾إِلَى قَوْلِهِ : ﴿حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ﴾ قَالَ : " كُنَّ يُحْبَسْنَ فِي الْبُيُوتِ فَإِنْ مَاتَتْ

---

1 Nisâ Sur. 10.

2 Ebû Ya'lâ (7440). Senedinde ismi geçen Nâfi (veya Nufey') b. el-Hâris Ebû Dâvud el-A'mâ hadis uydurucusudur.

3 Nisâ Sur. 15.

مَاتَتْ ، وَإِنْ عَاشَتْ عَاشَتْ ، حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ الَّتِي فِي النُّورِ ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ﴾ وَنَزَلَتْ سُورَةُ الْحُدُودِ ، فَمَنْ عَمِلَ شَيْئًا جُلِدَ وَأُرْسِلَ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

وروى البزار بنحوه إلا أنه قال : كن يحبسن في البيوت حتى يمتن, فلما نزلت سورة النور ونزلت الحدود نسختها . ورجاله رجال الصحيح غير موسى بن إسحاق بن موسى الأنصاري وهو ثقة .

10916. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı aranızdan dört şahit getirin. Eğer şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye yahut Allah onlara bir yol açıncaya kadar evlerde hapsedin**" âyeti hakkında şunları söylemiştir: Böyle kadınlar evlerde hapsedilirlerdi. Ölürse ölür, yaşarsa yaşardı. Derken Nûr sûresinin şu âyeti nâzil oldu: "**Zina eden kadın ve erkeğin her birine yüzer değnek vurun.**"[1] Sonra hadlerle (şer'i cezalarla) ilgili sûre nâzil oldu ve ondan sonra kim ne suç işlerse, sopa cezası alır ve serbest bırakılırdı.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.

Aynı hadisin benzerini ise şu ifadelerle Bezzâr da rivayet etmiştir: Böyle kadınlar ölünceye kadar evlerde hapsedilirlerdi. Nûr sûresi ve hadler nâzil olunca, bu hüküm yürürlükten kalktı.

Bu rivayetin ravileri, Mûsa b. İshâk b. Mûsa el-Ensârî hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Mûsa da güvenilirdir.[2]

١٠٩١٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حِبَّانَ الرَّقِّيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الزِّنْبَاعِ رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، قَالا : ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَخِيهِ عِيسَى بْنِ لَهِيعَةَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : لَمَّا نزلت سُورَةُ النِّسَاءِ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا حَبْسَ بَعْدَ سُورَةِ النِّسَاءِ "

رواه الطبراني, وفيه: عيسى بن لهيعة, وهو ضعيف .

10917. İbn Abbâs anlatıyor: Nisâ sûresi inince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Nisâ sûresi indikten sonra (zina eden kadınlarla ilgili) ev hapsi hükmü kalkmıştır"* buyurdu.

---

[1] Nûr Sur. 2.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11134); Bezzâr (2199). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin bu ifadelerle sadece İbn Abbas'dan rivayet edildiğini bilmekteyiz. Ubâde b. es-Sâmit'ten de benzeri nakledilmiştir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İsa b. Lehîa zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ﴾

Yüce Allah'ın "Babalarınızın Evlendiği Kadınlarla Evlenmeyin" Âyeti [2]

١٠٩١٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ ، قَالَ : تُوُفِّيَ أَبُو قَيْسٍ ، وَكَانَ مِنْ صَالِحِي الأَنْصَارِ ، فَخَطَبَ ابْنُهُ قَيْسٌ امْرَأَتَهُ ، فَقَالَتْ : أَنَا أَعُدُّكَ وَلَدًا ، وَأَنْتَ مِنْ صَالِحِي قَوْمِكَ ، وَلَكِنِّي آتِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْتَأْمِرُهُ ، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَتْ : " إِنَّ أَبَا قَيْسٍ تُوُفِّيَ ، فَقَالَ لَهَا : خَيْرًا ، قَالَتْ : وَإِنَّ ابْنَهُ قَيْسًا خَطَبَنِي وَهُوَ مِنْ صَالِحِي قَوْمِهِ ، وَإِنَّمَا كُنْتُ أَعُدُّهُ وَلَدًا ، فَقَالَ لَهَا : ارْجِعِي إِلَى بَيْتِكِ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ﴾

رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

قوله تعالى : ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ﴾

10918. Ensârlı bir adam anlatıyor: Ensâr'ın iyilerinden olan Ebû Kays vefat edince oğlu Kays onun karısına dünür gitti. Kadın: "Ben seni kendi evladım gibi görüyorum ve sen kavminin erdemlilerindensin. Yine de ben Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bir danışayım" dedi. Böylece Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ebû Kays vefat etti" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güzel sözler söyleyerek onu teselli etti. Kadın: "Fakat kavmin iyilerinden olan oğlu Kays bana dünür geldi. Oysa ki ben onu kendi çocuğum gibi görürdüm" diye devam edince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen şimdi evine dön"* buyurdu. Çok geçmeden "**Babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin**" âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12033)

[2] Nisâ Sur. 22.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12/393). Senedinde kopukluk vardır. Ayrıca ravilerinden Eş'as b. Sevvâr da, ravisi Kays b. er-Rabî de zayıftır.

قوله تعالى : ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ﴾

Yüce Allah'ın "(Harp Esiri Olarak) Sahip Olduğunuz Cariyeler Müstesna Muhsan (Evli) Kadınlar da Size Haram Kılındı" Âyeti [1]

١٠٩١٩ – حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : نا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي الْوَضَّاحِ ، قَالَ : نا سَالِمٌ الأَفْطَسِ ، قَالَ : حَدَّثَنِي رَزِينٌ الْجُرْجَانِيُّ ، قَالَ : سَأَلْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ ؟ قَالَ : لا عِلْمَ لِي بِهَا ، فَسَأَلْتُ الضَّحَّاكَ بْنَ مُزَاحِمٍ ، وَذَكَرْتُ لَهُ قَوْلَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، قَالَ : أَشْهَدُ لَسَمِعْتُهُ يَسْأَلُ عَنْهَا ابْنَ عَبَّاسٍ ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : " نَزَلَتْ يَوْمَ خَيْبَرَ ، لَمَّا فَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْبَرَ أَصَابَ الْمُسْلِمُونَ نِسَاءً مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْكِتَابِ ، لَهُنَّ أَزْوَاجٌ ، وَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ الْمَرْأَةَ مِنْهُنَّ ، قَالَتْ : إِنَّ لِي زَوْجًا ، فَسُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ ، فَأُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ " ، يَعْنِي : وَالسَّبْيُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يُصَابُ ، لا بَأْسَ بِذَلِكَ ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، فَقَالَ : صَدَقَ الضَّحَّاكُ

رواه الطبراني في الكبير والأوسط , ورزين الجرجاني: لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10919. Razîn el-Cürcânî anlatıyor: Saîd b. Cübeyr'e **"(Harp esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeler müstesna muhsan (evli) kadınlar da size haram kılındı"** âyetinin anlamını sordum. "Hiçbir bilgim yoktur" dedi. Aynı şeyi Dahhâk b. Müzâhim'e sordum ve ona Saîd b. Cübeyr'in cevabını söyledim. Dahhâk dedi ki: Yemin ederim ki ben, o (Saîd) bu âyeti İbn Abbâs'a sorarken işittim. İbn Abbâs şöyle cevap vermişti:

Bu âyet, Hayber'in fethinde indi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hayber'i fethettiğinde Müslümanlar, kitap ehli (Yahudi) kadınlarından evli bazı kadınları esir aldılar. Müslüman erkek, bu kadınlardan biriyle birlikte olmak istediğinde kadın: "Benim bir kocam var" deyip reddederdi. Sonra bu husus Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorulunca Yüce Allah: **"(Harp esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeler müstesna, muhsan** (evli) **kadınlar da size haram kılındı"** âyeti nâzil oldu. Yani, esir

---

[1] Nisâ Sur. 24.

alınan müşrik kadınlarla (evli de olsa cariye hükmüne girdiğinden dolayı) ilişkiye girilebilir, bunda bir sakınca yoktur.

Daha sonra bu cevabı Saîd b. Cübeyr'e anlattığımda Saîd: "Doğru söylemiş" dedi.

★Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Razin el-Cürcânî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٩٢٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلِيٍّ ، وَابْنِ مَسْعُودٍ فِي قوله : ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ ، قَالَ عَلِيٌّ : " الْمُشْرِكَاتُ إِذَا سُبِينَ حَلَّتْ لَهُ " ، وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " الْمُشْرِكَاتُ ، وَالْمُسْلِمَاتُ "

رواه الطبراني، عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم، وهو ضعيف .

10920. Hz. Ali ile İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**(Harp esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeler müstesna muhsan (evli) kadınlar da size haram kılındı**" âyetini şöyle açıklamışlardır:

Hz. Ali: "Esir alınan müşrik kadınlarla (cinsel ilişki) helaldır"; İbn Mes'ûd ise: "Yani, bu durumda hem müşrik ve hem de Müslüman kadınlarla (cinsel ilişki) helaldir" dediler.

★ Hadisi Taberânî zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Mallarınızı Aranızda Haksız ve Meşru Olmayan Yollarla Yemeyin" Âyeti [3]

١٠٩٢١ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، عَنْ دَاوُدَ الأَوْدِيِّ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾ ، قَالَ : " إِنَّهَا مُحْكَمَةٌ مَا نُسِخَتْ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12637)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9036)

[3] Nisâ Sur. 29.

10921. Abdullah (b. Mes'ûd), "**Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksız ve meşru olmayan yollarla yemeyin**" âyetinin muhkem olduğunu, hükmünün yürürlükten kalkmadığını belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Eğer Size Yasaklanan Büyük Günahlardan Uzak Durursanız, Sizin Küçük Kusurlarınızı Bağışlarız" Âyeti [2]

١٠٩٢٢ – حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَامٍ ، نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، نَا الْجَلْدُ بْنُ أَيُّوبَ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ ، عَنْ أَنَسٍ : أَنَّهُ قَالَ : لَمْ نَرَ مِثْلَ الَّذِي بَلَغَنَا عَنْ رَبِّنَا ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، ثُمَّ لَمْ نَخْرُجْ لَهُ مِنْ كُلِّ أَهْلٍ وَمَالٍ أَنْ تَجَاوَزَ لَنَا عَمَّا دُونَ الْكَبَائِرِ يَقُولُ اللَّهُ ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾

رواه البزار, وفيه: الجلد بن أيوب, وهو ضعيف .

10922. Enes der ki: Bizler yüce Rabbimizden bize gelen bağış gibisini görmedik. Buna rağmen O'nun için her türlü aile ve maldan fedakarlık yapmadık. O, bizim büyük günahlar dışında kalan kusurlarımızı affetmiştir. Bu hususta Yüce Allah buyurur ki: "**Eğer size yasaklanan büyük günahlardan uzak durursanız, sizin küçük kabahatlerinizi bağışlarız ve sizi değerli bir yere sokarız.**"

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Celd b. Eyyûb zayıftır.

١٠٩٢٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، قَالَ : نَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، سُئِلَ عَنِ الْكَبَائِرِ ، فَقَالَ : " مَا بَيْنَ أَوَّلِ سُورَةِ النِّسَاءِ إِلَى رَأْسِ الثَّلاثِينَ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح . قلت : وقد تقدمت أبواب الكبائر في أواخر كتاب الإيمان .

10923. Abdullah (b. Mes'ûd), kendisine büyük günahların ne olduğu sorulunca "Nisâ sûresinin başından otuzuncu âyetine kadar açıklananlar" diye cevap verdi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

Ben derim ki: İman kitabının sonunda büyük günahlara dair bölümler geçmişti.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10061)

[2] Nisâ Sur. 31.

قوله تعالى : ﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾

Yüce Allah'ın "Yakın Arkadaşa... İyi Davranın" Âyeti [2]

١٠٩٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، أَوِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾ ، قَالَ : " الْمَرْأَةُ "

رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

10924. İbn Mes'ûd, "yakın arkadaş"tan maksadın kişinin kendi karısı olduğunu söylemiştir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[3]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾

Yüce Allah'ın "Kuşkusuz Allah Kendini Beğenip Övüneni Sevmez" Âyeti [4]

١٠٩٢٥ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ وَارَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابِقٍ ، ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَخِيهِ عِيسَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ الأَنْصَارِيِّ ، قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ فَذَكَرَ الْكِبْرَ فَعَظَّمَهُ ، فَبَكَى ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ ، فَقَالَ لَهُ نَبِيُّ اللَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا يُبْكِيكَ ؟ " ، فَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، إِنِّي أُحِبُّ الْجَمَالَ ، حَتَّى إِنِّي لَيُعْجِبُنِي أَنْ يَحْسُنَ شِرَاكُ نَعْلِي ، قَالَ : " فَأَنْتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، إِنَّهُ لَيْسَ الْكِبْرُ بِأَنْ تُحْسِنَ رَاحِلَتَكَ ، ورَحْلَكَ ، وَلَكِنَّ الْكِبْرَ مَنْ سَفِهَ الْحَقَّ ، وَغَمَصَ النَّاسَ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن أبي ليلى ,وهو سيئ الحفظ وأبوه عبد الرحمن لم يدرك ثابت بن قيس .

10925. Sâbit b. Kays b. Şemmâs anlatıyor: Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **"Kuşkusuz Allah kendini beğenip övüneni sevmez"** âyetini okudu. Sonra

---

[1] Bezzâr (2201); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8504)

[2] Nisâ Sur. 36.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9037)

[4] Nisâ Sur. 36.

kibri anlatarak onun çok fena bir duygu olduğunu belirtti. Sâbit b. Kays bunu duyunca ağladı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Niçin ağlıyorsun?"* diye sorunca "Ey Allah'ın Nebisi! Ben güzel görünmeyi severim, ayakkabımın bağcığının güzel olması (bile) hoşuma gider" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen cennetliklerdensin. Sahip olduğun devenin gösterişli ve eğerin kaliteli/güzel olması kibir çeşidine girmez. Fakat asıl kibir, hakkı inkâr etmek ve insanları hor görmektir"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır. Ayrıca babası Abdurrahman da Sâbit b. Kays'a yetişememiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ﴾

Yüce Allah'ın "Her Bir Ümmetten Bir Şahit Getirdiğimizde... Halleri Nice Olacaktır!" Âyeti [2]

١٠٩٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالا : ثنا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ الْجَحْدَرِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْبَغَوِيُّ ، ثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبَصْرِيُّ ، ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَضَالَةَ الظَّفَرِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، وَكَانَ مِمَّنْ صَحِبَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَتَاهُمْ فِي مَسْجِدِ بَنِي ظَفَرٍ ، فَجَلَسَ عَلَى الصَّخْرَةِ الَّتِي فِي مَسْجِدِ بَنِي ظَفَرٍ الْيَوْمَ ، وَمَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ ، وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ ، وَأُنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَارِئًا ، فَقَرَأَ حَتَّى أَتَى عَلَى هَذِهِ الآيَةِ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلاءِ شَهِيدًا﴾ ، فَبَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، حَتَّى اضْطَرَبَ لَحْيَاهُ ، فَقَالَ : " أَيْ رَبِّ ، شَهِدْتُ عَلَى مَنْ أَنَا بَيْنَ ظَهْرَيْهِ ، فَكَيْفَ بِمَنْ لَمْ أَرَ ؟ " رواه الطبراني, ورجاله ثقات .

10926. Sahabilerden Muhammed b. Fadâle ez-Zaferî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zafer oğulları mescidinde yanlarına vararak, o gün Zafer oğulları mescidinde bulunan bir kayanın üzerine oturur. Yanında aralarında Abdullah b. Mes'ûd ile Muâz b. Cebel'in de bulunduğu sahabesinden bazı kimseler vardır. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kâriye (Kur'ân) okumasını emreder. Kâri okumaya başlar. **"Her bir ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlara şahit olarak**

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1318)

[2] Nisâ Sur. 41.

gösterdiğimiz zaman halleri nice olacak!" âyetine gelince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ağlar, öyle ki sakalları titreyerek: *"Ey Rabbim! Ben aralarında bulunduklarıma şahit oldum (onlar için tanıklık ederim). Ya görmediklerime nasıl şahitlik ederim?"* buyurur.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**

١٠٩٢٧ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبَّادٍ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ بُهْلُولٍ ، ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ لَبِيبَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ إِذَا قَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ : ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلاءِ شَهِيدًا﴾ بَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَقَالَ : " يَا رَبُّ هَذَا شَهِدْتُ عَلَى مَنْ أَنَا بَيْنَ ظَهْرَيْهِ ، فَكَيْفَ بِمَنْ لَمْ أَرَ ؟ "

رواه الطبراني , وعبد الرحمن بن لبيبة, لم أعرفه ,وبقية رجاله ثقات .

10927. Yahya b. Abdirrahman b. Lebîbe, babası kanalıyla dedesinden naklediyor:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) **"Her bir ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlara şahit olarak gösterdiğimiz zaman halleri nice olacak!"**[1] âyetini okuyunca ağladı ve: *"Ya Rabbi! Ben aralarında bulunduklarıma şahit oldum (onlar için tanıklık ederim). Ya görmediklerime nasıl şahitlik ederim?"* buyurdu.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup Abdurrahman b. Lebîbe'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.**[2]

قوله تعالى : ﴿لا تَقُولُوا رَاعِنَا﴾

Yüce Allah'ın "«Râinâ» Demeyin" Âyeti [3]

١٠٩٢٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ , ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَارَةَ , عَنْ أَبِي رَوْقٍ, عَنِ الضَّحَّاكِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : " ﴿لا تَقُولُوا رَاعِنَا﴾ , قَالَ : كَانُوا يَقُولُونَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ارْعَنَا سَمْعَكَ , وَإِنَّمَا رَاعِنَا كَقَوْلِكَ : عَاطِنَا , ﴿وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ﴾ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : يَقُولُونَ : لا سَمِعْتَ وَاسْمَعْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

---

[1] Nisâ Sur. 41.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/221)

[3] Bakara Sur. 104.

لا سَمِعْتَ , قَالَ : ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾

رواه الطبراني, وفيه:بشر بن الحارث, وهو ضعيف .

10928. İbn Abbâs "**«Rainâ» demeyin**" âyeti ile ilgili olarak der ki: Onlar Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) derlerdi ki: "أرعنا سمعك (Bize kulak ver). Bizim "**râina** (bize bak)" sözümüz, senin "**âtınâ** (Bizi kolla)" sözünden başka bir anlam ifade etmez.

Yine Hz. Peygamber'e (Yahudiler tarafından) söylenen "**Dinle, ey dinlenmez olası**"[1] ifadesiyle ilgili şunları söylemiştir: Resûlullah'a derlerdi ki "Dinle, ey dinlenmez olası!" Bu yüzden Allah: "**Eğer onlar «İşittik ve itaat ettik. Dinle ve bizi gözet» deselerdi, şüphesiz bu kendileri için daha hayırlı olacaktı**"[2] buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Bişr b. el-Hâris zayıftır.[3]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah, Kendisine Ortak Koşulmasını Asla Bağışlamaz!" Âyeti [4]

١٠٩٢٩ - حَدَّثَنَا شَيْبَانُ ، حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ سُرَيْجٍ الْمِنْقَرِيُّ ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ السَّخْتِيَانِيُّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كُنَّا نُمْسِكُ عَنِ الاسْتِغْفَارِ ، لأَهْلِ الْكَبَائِرِ ، حَتَّى سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾، قَالَ : إِنِّي ادَّخَرْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لأَهْلِ الْكَبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي " ، قَالَ : فَأَمْسَكْنَا عَنْ كَثِيرٍ مِمَّا كَانَ فِي أَنْفُسِنَا ، ثُمَّ نَطَقْنَا بَعْدُ وَرَجَوْنَا

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير حرب بن سريج وهو ثقة .

10929. İbn Ömer der ki: Biz büyük günah sahipleri için istiğfarda bulunmaktan sakınırdık. Tâ ki Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözleri duyduk: "**Kuşkusuz Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bunun dışında kalan günahları ise dilediği kimseler için**

---

[1] Nisâ Sur. 46.

[2] Nisâ Sur. 46.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12659). Senedinde yer alan Bişr b. Umâre –İbn Hâris değil- zayıftır.

[4] Nisâ Sur. 48.

bağışlar. *"Ben duamı, yani şefaatimi ümmetimden büyük günah sahipleri için sakladım."*

Daha önce içimizde sakladığımız birçok düşüncemizi dile getirmekten sakınırdık. Fakat sonra bunları açığa vurduk ve (bağışlanmayı) umduk.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, Harb b. Süreyc hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Harb de güvenilirdir.[1]

١٠٩٣٠ - ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَبَّابٍ الْمِصِّيصِيُّ ، ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، عَنْ وَاصِلِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : إِنَّ لِي ابْنَ أَخٍ لا يَنْتَهِي عَنْ حَرَامٍ ، قَالَ : " مَا دِينُهُ ؟ " , قَالَ : يُصَلِّي وَيُوَحِّدُ اللهَ ، قَالَ : " فَاسْتَوْهِبْ مِنْهُ دِينَهُ ، فَإِنْ أَبَى فَابْتَعْهُ مِنْهُ " ، فَطَلَبَ ذَلِكَ الرَّجُلُ مِنْهُ ، فَأَبَى عَلَيْهِ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ : وَجَدْتُهُ شَحِيحًا عَلَى دِينِهِ ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

رواه الطبراني, وفيه: واصل بن السائب, وهو ضعيف .

10930. Ebû Eyyûb anlatıyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Benim bir erkek kardeşim var. Haramı terk etmiyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dini nedir?"* diye sordu. Adam: "Allah'ı birler (tevhide inanır) ve namaz kılar" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ondan dinini sana hibe etmesini iste. Reddederse, ondan dinini satın al"* buyurdu. Adam da kardeşinden dinini istedi; ama o vermeyi reddetti. Hemen Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek bu durumu ona bildirdi. Dedi ki: "Onu dini konusunda son derece cimri gördüm." Bunun üzerine **"Kuşkusuz Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bunun dışında kalan günahları ise dilediği kimseler için bağışlar"**[2] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Vâsıl b. es-Sâib zayıftır.

---

[1] Ebû Ya'lâ (5813); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (830). Harb b. Süreyc dürüst olmakla beraber bazen hata ederdi.

[2] Nisâ Sur. 48.

قوله تعالى : ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا﴾

Yüce Allah'ın "Kendilerine Kitap Verilmiş Olanların, Puta ve Şeytana Kanıp, İnkâr Edenler İçin: «Bunlar, İnananlardan Daha Doğru Yoldadırlar» Dediklerini Görmedin mi?" Âyeti [1]

١٠٩٣١ – حَدَّثَنَا الْمُنْتَصِرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَصِرِ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا يُونُسُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْحَمَّالُ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " قَدِمَ حُيَيُّ بْنُ أَخْطَبَ وَكَعْبُ بْنُ الأَشْرَفِ مَكَّةَ عَلَى قُرَيْشٍ فَحَالَفُوهُمْ عَلَى قِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا لَهُمْ : أَنْتُمْ أَهْلُ الْعِلْمِ الْقَدِيمِ ، وَأَهْلُ الْكِتَابِ ، فَأَخْبِرُونَا عَنَّا وَعَنْ مُحَمَّدٍ ، قَالُوا : وَمَا أَنْتُمْ وَمَا مُحَمَّدٌ ؟ قَالُوا : نَحْنُ نَنْحَرُ الْكَوْمَاءَ ، وَنَسْقِي اللَّبَنَ عَلَى الْمَاءِ ، وَنَفُكُّ الْعُنَاةَ ، وَنَسْقِي الْحَجِيجَ ، وَنَصِلُ الأَرْحَامَ ، قَالُوا : فَمَا مُحَمَّدٌ ؟ قَالُوا : صنبورٌ قَطَعَ أَرْحامَنا ، وَاتَّبَعَهُ سُرَّاقُ الْحَجِيجِ بَنُو غِفَارٍ ، قَالُوا : بَلْ أَنْتُمْ خَيْرٌ مِنْهُ ، وَأَهْدَى سَبِيلا ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ

رواه الطبراني, وفيه: يونس بن سليمان الجمال, و لم أعرفه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

10931. İbn Abbâs anlatıyor: Huyey b. Ahtab ve Ka'b b. Eşref Mekke'ye Kureyşlilerin yanına gittiler. Onlarla, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) karşı savaşmak üzere anlaştılar. Kureyşliler onlara: "Sizler eski ilme ve ilk kitaba vakıfsınız. O halde bizi, kendimiz ve Muhammed hakkında bilgilendirin" dediler. Onlar da: "Sizler kimsiniz? Muhammed kimdir?" diye sordular. Kureyşliler bu soruya şöyle cevap verdiler: "Biz yüksek hörgüçlü dişi deve keseriz, (hacılara) ayran içiririz, esirleri kurtarırız, hacılara su dağıtırız ve akrabalık ilişkilerini koruruz."

"Peki Muhammed kimdir?" diye sordular. Bunu da şöyle cevapladılar: "O akrabalık ilişkilerini koparmış zavallı soysuzun tekidir. Kendisine sadece, hacıları soyan Ğıfar oğulları tâbi oldu." Bunun üzerine "Sizler ondan daha yararlısınız ve sizin yolunuz onunkinden daha doğrudur" dediler.

---

[1] Nisâ Sur. 51.

Bu olay üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi: "**Kendilerine kitap verilmiş olanların, puta ve şeytana kanıp, inkar edenler için: «Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadırlar» dediklerini görmedin mi?"**

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yûnus b. Süleymân el-Cemmâl'i tanımıyorum. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

قوله تعالى : ﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Yoksa Onlar, Allah'ın Lütfedip Nimet Verdiği İnsanları mı Çekemiyorlar?" Âyeti [2]

١٠٩٣٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَوْلُهُ : ﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : " نَحْنُ النَّاسُ دُونَ النَّاسِ "

رواه الطبراني,وفيه:يحيى الحماني,وهو ضعيف .

10932. İbn Abbâs bu âyetle ilgili olarak: "Kastedilen insanlar biziz. Başkaları değil" demiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[3]

قوله تعالى : ﴿كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا﴾

Yüce Allah'ın "Derileri Yanıp Acıyı Duymaz Hale Geldikçe, Derilerini Başka Derilerle Değiştiririz ki Acıyı Hissetsinler" Âyeti [4]

١٠٩٣٣ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى اللَّخْمِيُّ ، قَالَ : نَا نَافِعٌ مَوْلَى يُوسُفَ السُّلَمِيِّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قُرِئَ عِنْدَ عُمَرَ : ﴿كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا﴾ ، فَقَالَ عُمَرُ : أَعِدْهَا ، فَأَعَادَهَا ، فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ : عِنْدِي تَفْسِيرُهَا : " تُبَدَّلُ فِي سَاعَةٍ مِائَةَ مَرَّةٍ " ، فَقَالَ عُمَرُ : هَكَذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11645)

2 Nisâ Sur. 54.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11313)

4 Nisâ Sur. 56.

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه: نافع مولى يوسف السلمي، وهو متروك.

10933. İbn Ömer anlatıyor: Hz. Ömer'in yanında **"Derileri yanıp acıyı duymaz hale geldikçe, derilerini başka derilerle değiştiririz ki acıyı hissetsinler"** âyeti okununca okuyucuya "Onu tekrar oku!" dedi. Tekrar okudu. Bunun üzerine Muâz b. Cebel: "Ben onun tefsirini biliyorum: Derileri her saat yüz kere değiştirilir" dedi. Ömer de: "Bunu ben de Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde işittim" dedi.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yûsuf es-Sülemî'nin azatlısı Nâfi metruktur.

قوله تعالى : ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا﴾

Yüce Allah'ın "Sana İndirilen (Kur'ân'a) ve Senden Önce İndirilenlere İnandıklarını İddia Edenleri Görmedin mi?" Âyeti [1]

١٠٩٣٤ - حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ الْحَوْطِيُّ، ثنا أَبُو الْيَمَانِ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: "كَانَ أَبُو بَرْزَةَ الأَسْلَمِيُّ كَاهِنًا يَقْضِي بَيْنَ الْيَهُودِ فِيمَا يَتَنَافَرُونَ إِلَيْهِ، فَتَنَافَرَ إِلَيْهِ نَاسٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾، إِلَى قَوْلِهِ: ﴿إِنْ أَرَدْنَا إِلا إِحْسَانًا﴾

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.

10934. İbn Abbâs anlatıyor: Ebû Berze el-Eslemî kâhindi ve kendisine müracaat eden davalı Yahudiler arasında hüküm verirdi. Sonra bir grup Müslüman da aralarındaki anlaşmazlığı çözmesi için ona başvurdular. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi:

"Sana indirilen (Kur'ân'a) ve senden önce indirilenlere inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tâğut'a inanmamaları kendilerine emrolunduğu halde Tâğut'un önünde muhakeme olmak istiyorlar. Şeytan onları derin bir sapıklığa düşürmek ister. Onlara: «Allah'ın indirdiğine ve Peygambere gelin» dendiği zaman, münafıkların senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün. Başlarına kendi işlediklerinden ötürü bir felaket gelince hemen nasıl da sana gelip Allah'a yemin ederek: «Biz

---

[1] Nisâ Sur. 60.

sadece iyilik etmek ve arayı bulmak istedik» derler."[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Hayır; Rabbine Andolsun ki, Aralarında Çıkan Anlaşmazlıkların Çözümü İçin Seni Hakem Tayin Edip, Sonra da Verdiğin Hükmü İçlerinde Hiçbir Sıkıntı Duymaksızın Tamamen Kabullenmedikçe İman Etmiş Olmazlar" Âyeti [3]

١٠٩٣٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْخَلَّالُ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَلَمَةَ ، رَجُلٍ مِنْ وَلَدِ أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، قَالَتْ : خَاصَمَ الزُّبَيْرُ رَجُلًا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَضَى لِلزُّبَيْرِ ، فَقَالَ الرَّجُلُ : إِنَّمَا قَضَى لَهُ لِأَنَّهُ ابْنُ عَمَّتِهِ ، فَنَزَلَتْ ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: يعقوب بن حميد, وثقة ابن حبان وضعفه غيره .

10935. Ümmü Seleme anlatıyor: Zübeyr ile bir adam Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda davalaştılar. Hükmü içine sindiremeyen adamın: "Sadece Zübeyr onun amcasını oğlu olduğu için onun lehine karar verdi" demesi üzerine şu âyet indi: **"Hayır, Rabbine andolsun ki aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem kılıp sonra da verdiğin hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın (onu) tam anlamıyla kabullenmedikçe iman etmiş olmazlar."**

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ya'kûb b. Humeyd'i İbn Hibbân güvenilir kabul ederken başkası zayıf olarak görmüştür.[4]

---

1 Nisâ Sur. 60-62.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12045)

3 Nisâ Sur. 65.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/294)

قوله تعالى: ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ﴾

Yüce Allah'ın "Kim Allah'a ve Resûlüne İtaat Ederse..." Âyeti[1]

١٠٩٣٦ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ, ثنا ثَابِتُ بْنُ عَبَّاسٍ أَبو بَكْرٍ الأَحْدَبُ, ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ, عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ, عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ " أَنَّ رَجُلا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ, إِنِّي لأُحِبُّكَ حَتَّى إِنِّي لأَذْكُرُكَ, فَلَوْلا أَنِّي أَجِيءُ فَأَنْظُرُ إِلَيْكَ ظَنَنْتُ أَنَّ نَفْسِي تَخْرُجُ, فَأَذْكُرُ أَنِّي إِنْ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ صِرْتُ دُونَكَ فِي الْمَنْزِلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيَّ, وَأُحِبُّ أَنْ أَكُونَ مَعَكَ فِي الدَّرَجَةِ, فَلَمْ يَرُدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا, فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾, فَدَعَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, فَتَلاهَا عَلَيْهِ "

رواه الطبراني, وفيه: عطاء بن السائب, وقد اختلط.

10936. İbn Abbâs anlatıyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Ben seni hakikaten seviyorum. Hatta seni sık sık yâd ediyorum. Eğer sana gelip yüzünü görmesem, ruhum çıkacak gibi oluyor. Sonra sen cennete girdiğinde, benim yerim seninkinden aşağıda olacak diye düşünüyor ve bu yüzden kahroluyorum. Çünkü ben seninle aynı yerde olmak istiyorum."

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adama cevap vermedi. Sonra Yüce Allah şu âyeti indirdi: **"Kim Allah'a ve Resûle itaat ederse, onlar Allah'ın kendilerine nimetler ihsan ettiği peygamberler, sıddikler (dosdoğru olanlar), şehitler ve salih kişilerle beraberdirler. Bunlar ne iyi arkadaştırlar!"** Âyet inince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o adamı çağırtıp bunu ona okudu.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib âhir ömründe bunamıştır.[2]

١٠٩٣٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْخَلالُ الْمَكِّيُّ أَبو عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ الْعَابِدِيُّ، حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، " وَاللَّهِ إِنَّكَ لأَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي، وَإِنَّكَ

[1] Nisâ Sur. 69.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12559)

لأحَبُّ إلَيَّ مِنْ أهْلِي وَمَالِي ، وَأحَبُّ إلَيَّ مِنْ وَلَدِي ، وَإنِّي لأكُونُ فِي الْبَيْتِ ، فَأذْكُرُكَ فَمَا أصْبِرُ حَتَّى آتِيَكَ ، فَأنْظُرَ إلَيْكَ ، وَإذَا ذَكَرْتُ مَوْتِي وَمَوْتَكَ عَرَفْتُ أنَّكَ إذَا دَخَلْتَ الْجَنَّةَ رُفِعْتَ مَعَ النَّبِيِّينَ ، وَإنِّي إذَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ خَشِيتُ أنْ لا أرَاكَ ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا حَتَّى نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ بِهَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ﴾

رواه الطبراني في الصغير والأوسط ورجاله رجال الصحيح غير عبد الله بن عمران العابدي وهو ثقة .

10937. Hz. Âişe anlatıyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek şöyle dedi: "Ya Resûlallah! Ben seni kendi canımdan daha çok seviyorum. Ben seni kendi ailem ve malımdan daha çok seviyorum. Ben seni kendi çocuğumdan daha çok seviyorum. Bazen evde oluyorum, seni hatırlıyorum ve yanına gelip seni görmeden rahat edemiyorum. Sonra benim de senin de öleceğin aklıma gelince, biliyorum ki sen cennete girince peygamberlerle birlikte yüksek mertebelerde olacaksın. Bu yüzden ben cennete girince seni göremeyeceğimden korkuyorum?!"

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama yanıt vermedi. Derken Cebrail şu âyeti indirdi. "**Kim Allah'a ve Resûle itaat ederse, onlar Allah'ın kendilerine nimetler ihsan ettiği peygamberler, sıddikler (dosdoğru olanlar), şehitler ve salih kişilerle beraberdirler. Bunlar ne iyi arkadaştırlar!**"[1]

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir biri olan Abdullah b. İmrân el-Âbidî müstesna, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَإذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ﴾

Yüce Allah'ın "Size Bir Selam Verildiği Zaman..." Âyeti[3]

١٠٩٣٨ - حَدَّثَنَا إسْحَاقُ ، حَدَّثَنَا سَالِمُ بْنُ نُوحٍ ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الْحَسَنِ " ﴿وَإذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأحْسَنَ مِنْهَا﴾ لأهْلِ الإسْلامِ أوْ رُدُّوهَا عَلَى أهْلِ الشِّرْكِ "

---

[1] Nisâ Sur. 69.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (52); *el-Mu'cemu'l-evsat* (480). Ayrıca demiştir ki: "Hadisi Mansûr-İbrâhîm-Esved-Âişe kanalıyla sadece Fadl b. Iyâz rivayet etmiş olup bu rivayette Abdullah b. İmrân teferrüd etmiştir."

[3] Nisâ Sur. 86.

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

10938. Hasan (el-Basrî): "**Size bir selam verildiği zaman, siz de ondan daha güzeliyle selam verin**" ifadesini, "yani Müslümanlara"; "**ya da aynı ile karşılık verin**" ifadesini ise "yani putperestlere" diye açıklamıştır.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ﴾

Yüce Allah'ın "Size Ne Oldu da Münafıklar Hakkında İki Gruba Ayrıldınız?" Âyeti [2]

١٠٩٣٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُسَيْطٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ قَوْماً مِنَ الْعَرَبِ أَتَوْا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَأَسْلَمُوا وَأَصَابَهُمْ وَبَاءُ الْمَدِينَةِ حُمَّاهَا فَأُرْكِسُوا فَخَرَجُوا مِنَ الْمَدِينَةِ فَاسْتَقْبَلَهُمْ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يَعْنِي أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا لَهُمْ مَا لَكُمْ رَجَعْتُمْ قَالُوا أَصَابَنَا وَبَاءٌ بِالْمَدِينَةِ فَاجْتَوَيْنَا الْمَدِينَةَ. فَقَالُوا أَمَا لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ نَافَقُوا. وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَمْ يُنَافِقُوا هُمْ مُسْلِمُونَ. فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا﴾ الآيَةَ

رواه أحمد, وفيه: ابن إسحاق, وهو مدلس وأبو سلمة لم يسمع من أبيه .

10939. Abdurrahman b. Avf anlatıyor: Araplardan bir topluluk Medine'de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek Müslüman oldular. Derken Medine'de hummaya yakalandılar. Bu yüzden Medine'den çıkıp memleketlerine geri döndüler. Yolda Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir grupla karşılaştılar. Grup: "Niçin döndünüz?" diye sordu. Onlar da: "Medine'deki hummaya yakalandık ve orada kalmak istemedik" deyince grup: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sizin için güzel bir örnek değil midir?" dediler. Sonra aralarında tartışarak kimisi onların münafık olduklarını, kimisi de münafık olmadıklarını, bilakis Müslüman olduklarını söyledi. Bunun üzerine Yüce Allah "**Size ne oldu da münafıklar hakkında iki gruba ayrıldınız? Halbuki Allah onları kendi ettikleri yüzünden baş aşağı**

---

[1] Ebû Ya'lâ (1531)

[2] Nisâ Sur. 88.

etmiştir" âyetini indirdi.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk müdellistir. Ayrıca Ebû Seleme de babasından hadis işitmemiştir.[1]**

قوله تعالى : ﴿فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ ، وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾

Yüce Allah'ın "Eğer Öldürülen Mümin Olduğu Halde Size Düşman Olan Bir Topluluktan İse Mümin Bir Köle Azat Etmek Lazımdır" Âyeti [2]

١٠٩٤٠ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، نا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ رُزَيْقٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : ﴿فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ ، وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ﴾، قَالَ : " كَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيُسَلِّمُ ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى قَوْمِهِ ، فَيَكُونُ فِيهِمْ وَهُمْ مُشْرِكُونَ ، فَيُصِيبُهُ الْمُسْلِمُونَ خَطَأً فِي سَرِيَّةٍ أَوْ غَزَاةٍ ، فَيَعْتِقُ الَّذِي يُصِيبُهُ رَقَبَةً " ، وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ ، قَالَ : " هُوَ الرَّجُلُ يَكُونُ مُعَاهَدًا ، وَيَكُونُ قَوْمُهُ أَهْلَ عَهْدٍ ، فَيُسَلِّمُ إِلَيْهِمُ الدِّيَةَ ، وَيَعْتِقُ الَّذِي أَصَابَهُ رَقَبَةً "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عطاء بن السائب, وقد اختلط .

10940. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Eğer öldürülen mümin olduğu halde size düşman olan bir topluluktan ise mümin bir köle azat etmek lazımdır**" âyeti hakkında der ki: "Kişi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelir ve Müslüman olurdu. Sonra müşrik olan kavminin yanına dönmek üzere yola çıkar ve yolda müfreze ya da gazveye çıkmış Müslümanlar ona baskın düzenleyerek öldürürlerdi. Onu (yanlışlıkla) öldüren kişi bu yüzden bir köle azat ederdi.

"**Eğer kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir topluluktan ise...**" Bununla da antlaşmalı yani zimmi kimse kastedilmektedir. Onun kavmi de antlaşmalı taraftır. Bu durumda onlara diyet verilir ve öldüren kişi bir köle azat eder.

★ **Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib âhir ömründe bunamıştır.**

---

[1] Ahmed b. Hanbel (1667). Ahmed Şâkir, Ebû Seleme'nin babasından hadis işittiğini tespit etmiştir.

[2] Nisâ Sur. 92.

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا﴾

Yüce Allah'ın "Kim Bir Mümini Kasden Öldürürse..." Âyeti [1]

١٠٩٤١ - حَدَّثَنَا مُسَبِّحُ بْنُ حَاتِمٍ الْعُكْلِيُّ الْبَصْرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَامِعٍ الْعَطَّارُ ، نا الْعَلاءُ بْنُ مَيْمُونٍ الْعَنْبَرِيُّ ، نا حَجَّاجُ بْنُ الأَسْوَدِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ﴾ ، قَالَ : " إِنْ جَازَاهُ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه :محمد بن جامع العطار, وهو ضعيف .

10941. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın: "**Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır**" âyeti ile ilgili olarak *"Şayet onu cezalandırırsa"* diye buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Câmi el-Attâr zayıftır.

قوله تعالى :﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِى سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا﴾

Yüce Allah'ın "Ey İnananlar! Allah Yolunda Savaşa Çıktığınızda İyice Araştırın..." Âyeti [2]

١٠٩٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبِى عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنِى يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسَيْطٍ عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى حَدْرَدٍ عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِى حَدْرَدٍ قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- إِلَى إِضَمَ فَخَرَجْتُ فِى نَفَرٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فِيهِمْ أَبُو قَتَادَةَ الْحَارِثُ بْنُ رِبْعِيٍّ وَمُحَلِّمُ بْنُ جَثَّامَةَ بْنِ قَيْسٍ فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا كُنَّا بِبَطْنِ إِضَمَ مَرَّ بِنَا عَامِرٌ الأَشْجَعِىُّ عَلَى قَعُودٍ لَهُ مُتَيِّعٌ وَمَعَهُ وَطْبٌ مِنْ لَبَنٍ فَلَمَّا مَرَّ بِنَا سَلَّمَ عَلَيْنَا فَأَمْسَكْنَا عَنْهُ وَحَمَلَ عَلَيْهِ مُحَلِّمُ بْنُ جَثَّامَةَ فَقَتَلَهُ بِشَىْءٍ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ وَأَخَذَ بَعِيرَهُ وَمُتَيِّعَهُ فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- وَأَخْبَرْنَاهُ الْخَبَرَ نَزَلَ فِينَا الْقُرْآنُ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِى سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلاَ تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلاَمَ لَسْتَ مُؤْمِناً تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ

---

[1] Nisâ Sur. 93.

[2] Nisâ Sur. 94.

اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ رواه أحمد والطبراني ورجاله ثقات .

10942. Abdullah b. Hadred anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizi İdam bölgesine gönderdi. Ben, Ebû Katâde Hâris b. er-Rib'î ile Muhallim b. Cessâme b. Kays'ın da bulunduğu Müslümanlardan bir grupla beraber yola çıktım. İdam vadisine geldiğimizde, Âmir b. Azbat el-Eşce'î kendisine ait genç bir deve sırtında yanımıza uğradı. Beraberinde bazı eşyalar ve süt tulumu da vardı. Yanımıza kadar geldiğinde bize selam verdi ve fakat ona dokunmadık. Ama Muhallim b. Cessâme aralarında önceden bulunan bir husumet sebebiyle üzerine saldırıp onu öldürdü, devesini ve eşyalarını aldı. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimizde bu durumu ona anlattık ve bizim hakkımızda şu âyet nâzil oldu:

"Ey inananlar! Allah yolunda sefere çıktığınız zaman, iyi araştırın; size, Müslüman olduğunu bildirene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek: «Sen mümin değilsin» demeyin. Allah katında daha pek çok ganimet vardır. Önceden siz de böyle iken Allah size lutfetti. Öyleyse iyice araştırıp anlayın. Şüphesiz Allah işlediklerinizden haberdardır."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٩٤٣ - حَدَّثَنَا حَمْدَانُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : نا جَعْفَرُ بْنُ سَلَمَةَ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُقَدَّمٍ ، قَالَ : نا حَبِيبُ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً فِيهَا الْمِقْدَادُ بْنُ الأَسْوَدِ ، فَلَمَّا أَتَوُا الْقَوْمَ وَجَدُوهُمْ قَدْ تَفَرَّقُوا ، وَبَقِيَ رَجُلٌ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ لَمْ يَبْرَحْ ، فَقَالَ : أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَأَهْوَى إِلَيْهِ الْمِقْدَادُ فَقَتَلَهُ ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ : أَقَتَلْتَ رَجُلا يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ؟ وَاللَّهِ لأَذْكُرَنَّ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى النَّبِيِّ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ رَجُلا شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَقَتَلَهُ الْمِقْدَادُ . فَقَالَ : " ادْعُوا لِي الْمِقْدَادَ ، يَا مِقْدَادُ ، أَقَتَلْتَ رَجُلا يَقُولُ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَكَيْفَ بِكَ بِلا إِلَهَ إِلا اللَّهُ غَدًا ؟ " فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6/ 11)

السَّلَمَ﴾أو السَّلامَ ، شَكَّ أبو سَعِيدٍ . يَعْنِي جَعْفَرُ بْنُ سَلَمَة : لَسْتَ مُؤْمِنًا ﴿تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ ، قَالَ : فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْمِقْدَادِ : " كَانَ رَجُلا مُؤْمِنًا يُخْفِي إِيمَانَهُ مَعَ قَوْمٍ كُفَّارٍ ، فَأَظْهَرَ إِيمَانَهُ فَقَتَلْتَهُ ، وَكَذَلِكَ كُنْتَ تُخْفِي إِيمَانَكَ بِمَكَّةَ قَبْلُ

رواه البزار وإسناده جيد .

10943. İbn Abbâs anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir askeri birlik gönderdi. Müfrezede Mikdâd b. el-Esved de vardı. Düşman topluluğuna ait bölgeye ulaştıklarında, topluluğun dağılmış olduklarını gördüler. Sadece pek çok malı bulunan varlıklı bir adamın yerinden ayrılmadığını gördüler. Hemen Mikdâd adamın üzerine saldırarak öldürdü. Arkadaşlarından biri: "Sen Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet getiren bir adamı mı öldürdün? Bunu muhakkak Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlatacağım" dedi. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiklerinde "Ey Allah'ın Resûlü! Bir adam Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet getiriyordu. Onu Mikdâd öldürdü" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mikdâd'ı bana çağırın"* buyurdu. Gelince; *"Mikdâd! Sen Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet getiren bir adamı mı öldürdün? Ya yarın sen «Lâ ilâhe illallah» sözüne ne cevap vereceksin?"* diyerek onu azarladı. Sonra bu konuda Yüce Allah şu âyeti indirdi:

"Ey inananlar! Allah yolunda sefere çıktığınız zaman, iyi araştırın; size, Müslüman olduğunu bildirene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek: «Sen mümin değilsin» demeyin. Allah katında daha pek çok ganimet vardır. Önceden siz de böyle iken Allah size lutfetti. Öyleyse iyice araştırıp anlayın. Şüphesiz Allah işlediklerinizden haberdardır."[1]

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Mikdâd'a şunları söyledi: *"O mümin bir adamdı ve kafir bir kavim arasında imanını gizliyordu. Sonra imanını açığa vurunca sen onu öldürdün. Bir zamanlar sen de Mekke'de bu şekilde imanını gizliyordun."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.[2]

---

[1] Nisâ Sur. 94.

[2] Bezzâr (2202); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12379)

قوله تعالى: ﴿لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Müminlerden – Özür Sahibi Olanlar Dışında – Oturanlarla Malları ve Canlarıyla Allah Yolunda Cihat Edenler Bir Olmaz" Âyeti [1]

١٠٩٤٤ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ كُلَيْبٍ ، يَعْنِي عَنِ الْفَلَتَانِ بْنِ عَاصِمٍ ، قَالَ : كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأُنْزِلَ عَلَيْهِ ، وَكَانَ إِذَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ دَامَ بَصَرُهُ مَفْتُوحَةً عَيْنَاهُ ، وَفَرَغَ سَمْعُهُ ، وَقَلْبُهُ لِمَا يَأْتِيهِ مِنَ اللَّهِ ، قَالَ : فَكُنَّا نَعْرِفُ ذَلِكَ مِنْهُ ، فَقَالَ لِلْكَاتِبِ : " اكْتُبْ : ﴿لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ " قَالَ : فَقَامَ الأَعْمَى ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا ذَنْبُنَا ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ، فَقُلْنَا لِلأَعْمَى : إِنَّهُ يُنَزَّلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَافَ أَنْ يَكُونَ يُنَزَّلُ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِهِ ، فَبَقِيَ قَائِمًا يَقُولُ : أَعُوذُ بِغَضَبِ رَسُولِ اللَّهِ ، قَالَ : فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْكَاتِبِ : " ﴿اكْتُبْ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾ "

رواه أبو يعلى والبزار بنحوه والطبراني بنحوه إلا أنه قال : فبقي قائما يقول : أتوب إلى الله ، ورجال أبي يعلى ثقات .

10944. Filtân b. Âsım anlatıyor: Bir gün biz Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunurken Allah O'na vahiy indirdi. Kendisine vahiy inerken gözleri açık olur, kalbini ve kulağını tamamen Allah'tan gelen vahye verirdi. Bu sûrette biz kendisine vahiy geldiğini anlardık. İşte böyle bir halden sonra kâtibe: *"Şu âyeti yaz!"* buyurdu: **"Müminlerden oturanlarla malları ve canlarıyla Allah yolunda cihat edenler bir olmaz."** Bunu dinleyen bir kör ayağa kalkarak: "Ya Resûlallah! Bizim günahımız ne de Allah (bizim hakkımızda) bir şey indirmedi?" dedi. Biz de köre: "Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy inmektedir" dedik. Kendisi hakkında bir şey inmesinden korkan kör: "Allah Resûlü'nü öfkelendirmekten (Allah'a) sığınırım" diyerek ayakta bekledi. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kâtibe: *"Şunu da yaz:"* buyurdu: "**Özür sahipleri müstesna.**"[2]

★ Bunu Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve "Allah'a tövbe ederim" diyerek ayakta bekledi"

---

[1] Nisâ Sur. 95.

[2] Nisâ Sur. 95.

ifadesiyle Taberânî rivayet etmiş olup Ebû Ya'lâ'nın ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١٠٩٤٥ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ , ثنا يَاسِينُ بْنُ حَمَّادٍ الْمَخْزُومِيُّ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ , ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ , قَالا : ثنا أَبُو عَقِيلٍ الدَّوْرَقِيُّ , عَنْ أَبِي نَضْرَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : " ﴿لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾, قَالَ : هُمْ قَوْمٌ كَانُوا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , لا يَغْزُونَ مَعَهُ لأَسْقَامٍ , وَأَمْرَاضٍ , وَأَوْجَاعٍ , وَآخَرُونَ أَصِحَّاءُ لا يَغْزُونَ مَعَهُ , وَكَانَ الْمَرْضَى فِي عُذْرٍ مِنَ الأَصِحَّاءِ "

رواه الطبراني من طريقين ورجال أحدهما ثقات .

10945. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Müminlerden, özür sahibi olanlar müstesna, oturanlarla malları ve canlarıyla Allah yolunda cihat edenler bir olmaz"**[2] âyeti hakkında şunları söylemiştir: Bunlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında yaşadıkları halde hastalıklar, sakatlıklar ve açlık sebebiyle onunla beraber savaşa çıkamayan bir topluluktur. Bazıları ise sağlıklı oldukları halde savaşa çıkmazlardı. İşte sağlıklılara göre hasta olanlar, özür sahipleridirler.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup tariklerden birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

١٠٩٤٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ الشَّيْبَانِيِّ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : " لَمَّا نَزَلَتْ ﴿لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ جَاءَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَا لِي رُخْصَةٌ ؟ قَالَ : " لا " ، قَالَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ : اللَّهُمَّ إِنِّي ضَرِيرٌ فَرَخِّصْ لِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ سورة النساء﴾ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكِتَابَتِهَا "

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10946. Zeyd b. Erkam anlatıyor: **"Müminlerden oturanlarla, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihat edenler bir olmaz"**[4] âyeti nâzil olunca (kör olduğu için cihatlara katılamayan) İbn Ümmü Mektûm, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ya Resûlallah! Bana ruhsat

---

[1] Hadis mükerrerdir. Bak. 9498 nolu hadis.

[2] Nisâ Sur. 95.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12775)

[4] Nisâ Sur. 95.

yok mu?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır"* buyurdu. İbn Ümmü Mektûm bu cevabı duyunca: "Allahım! Ben âmâ biriyim. Bana ruhsat ver" diye dua etti. Sonra Yüce Allah: "**Özür sahibi olanlar müstesna**" cümlesini indirdi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun da (âyete) eklenmesini emretti.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ﴾

Yüce Allah'ın "Kendilerine Yazık Edenlere Melekler, Canlarını Alırken..." Âyeti[1]

١٠٩٤٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ الْمِصْرِيُّ ، ثنا أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ نَاسًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَانُوا مَعَ الْمُشْرِكِينَ ، فَكَثَّرُوا سَوَادَ الْمُشْرِكِينَ فَيَأْتِي السَّهْمُ بِرِمَايَةٍ فَيُصِيبُ أَحَدَهُمْ فَيَقْتُلُهُ أَوْ يُضْرَبُ فَيُقْتَلُ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِمْ : ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ﴾" رواه الطبراني, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة وغيره, وضعفه جماعة.

10947. İbn Abbâs anlatıyor: "**Kendilerine yazık edenlere melekler, canlarını alırken...**" âyeti şunlar hakkında nâzil olmuştur: Mekke'de Müslümanlığı kabul etmiş bir topluluk vardı. Resûlüllah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye hicret edince onlar korktular, hicret etmek istemediler. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi:

"**Kendilerine yazık edenlere melekler, canlarını alırken: «Ne işle meşguldünüz bakalım?» derler. Bunlar: «Biz yeryüzünde zavallı/çaresiz kimselerdik» diye cevap verirler. Melekler de: «Allah'ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!» derler. İşte o kimselerin barınağı cehennemdir. Orası ne kötü bir dönülecek yerdir. Fakat gerçekte çaresiz kalan, bir çıkış yolu bulamayan zavallı erkek, kadın ve çocuklar (bu hükümden) müstesnadırlar.**"[2]

★ **Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Kays b. er-Rabi'yi, Şu'be ve başkaları güvenilir görürlerken bir grup bilgin zayıf olarak değerlendirmiştir.**[3]

---

[1] Nisâ Sur. 97.

[2] Nisâ Sur. 97-98.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12260)

١٠٩٤٨ - وعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ : كَانَ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ قَدْ أَسْلَمُوا وَكَانُوا مُسْتَخْفِينَ بِالإِسْلامِ فَلَمَّا خَرَجَ الْمُشْرِكُونَ إِلَى بَدْرٍ أَخْرَجُوهُمْ مُكْرَهِينَ فَأُصِيبَ بَعْضُهُمْ يَوْمَ بَدْرٍ مَعَ الْمُشْرِكِيْنَ فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ : أَصْحَابُنَا هَؤُلاَءِ مُسْلِمُونَ أَخْرَجُوهُمْ مُكْرَهِينَ فَاسْتَغْفِرُوا لَهُمْ . فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ﴾ الآية . فَكَتَبَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى مَنْ بَقِيَ مِنْهُمْ بِمَكَّةَ بِهَذِهِ الآيَةِ فَخَرَجُوا حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ ظَهَرَ عَلَيْهِمُ الْمُشْرِكُونَ وَعَلَى خُرُوجِهِمْ فَلَحِقُوهُمْ فَرَدُّوهُمْ فَرَجَعوا مَعَهُمْ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللهِ﴾ . فَكَتَبَ الْمُسْلِمُونَ إِلَيْهِمْ بِذَلِكَ فَحَزِنُوا فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ فَكَتَبُوا إِلَيْهِمْ بِذَلِكَ .

قلت : روى البخاري بعضه . رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير محمد بن شريك وهو ثقة .

10948. Yine İbn Abbâs anlatıyor: Mekke halkından bazı kimseler İslamiyeti kabul etmiş oldukları halde Müslümanlıklarını gizliyorlardı. Müşrikler Bedir savaşına çıkarken onları da zorla bu savaşa çıkardılar. Bunlardan bir kısmı Bedir savaşında müşriklerle beraber öldüler. Bunun üzerine Müslümanlar: "Bu arkadaşlarımız Müslüman'dılar. Müşrikler onları savaşa zorla çıkardılar. Onlar için mağfiret dileyin" dediler. Bunun üzerine: "**Kendilerine yazık edenlere melekler, canlarını alırken: «Ne işle meşguldünüz bakalım?» derler...**"[1] âyeti nâzil oldu ve Müslümanlar, onlar gibi olup Mekke'de geride kalanlara bu âyeti yazıp gönderdiler. Mektubu alan Müslümanlar yola çıktılar. Bir süre yol aldıktan sonra müşrikler onların Mekke'den ayrıldıklarını fark ettiler ve hicret ettiklerini anladılar. Hemen arkalarından yetişip onları geri çevirdiler. Böylece hep birlikte geri döndüler. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: "**İnsanlardan «Allah'a inandık» diyenler vardır; ama Allah uğrunda işkence görünce, insanların eziyetini Allah'ın azabı gibi tutarlar.**"[2]

Müslümanlar bu âyeti yazıp onlara gönderdiler. Bunu duyunca üzüldüler ve sonra şu âyet nâzil oldu: "**Rabbin, işkenceye uğratıldıktan sonra hicret eden, sonra (Allah yolunda) cihat eden ve sabreden kimselerden yanadır. Bütün bunlardan sonra Rabbin elbette bağışlar,**

---

1 Nisâ Sur. 97.

2 Ankebut Sur. 10.

merhamet eder."[1] Müslümanlar bunu da onlar için yazdılar.

★ Ben derim ki: Buhârî hadisin bir kısmını irad etmiştir.

Bu şekliyle ise Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Muhammed b. Şerîk müstesna, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Kim Allah ve Resûl'üne Hicret Etmek Maksadıyla Evinden Çıkar da Yolda Kendisini Ölüm Yakalarsa..." Âyeti [3]

١٠٩٤٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَشْعَثَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " خَرَجَ ضَمْرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا ، فَقَالَ لأَهْلِهِ : احْمِلُونِي ، فَأَخْرِجُونِي مِنْ أَرْضِ الْمُشْرِكِينَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَمَاتَ فِي الطَّرِيقِ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَنَزَلَ الْوَحْيُ : ﴿وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ حَتَّى بَلَغَ ﴿وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

10949. İbn Abbâs anlatıyor: Damre b. Cundub hicret etmek maksadıyla evinden çıktı. Ailesine: "Beni bineğime bindirin ve müşriklerin topraklarından çıkararak Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ulaştırın" dedi. Fakat Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşamadan yolda öldü. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: **"Kim Allah ve Resûl'üne hicret etmek üzere evinden çıkar da yolda kendisini ölüm yakalarsa, onun sevabını vermek Allah'a düşer. Allah bağışlar, merhamet eder."**

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

---

1 Nahl Sur. 110.

2 Bezzâr (2204). Ayrıca: "Bu hadisi Amr'dan, Muhammed b. Şerîk'ten başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz" demiştir.

3 Nisâ Sur. 100.

4 Ebû Ya'lâ (2679); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11709). Senedinde yer alan Ebû Ya'lâ Eş'as b. Sevvâr ve Abdurrahman b. Muhammed b. Ziyâd el-Muhâribî zayıftırlar.

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ﴾

Yüce Allah'ın "Kim Bir Kötülük İşler veya Kendine Yazık Eder de Sonra Allah'tan Bağışlanma Dilerse..." Âyeti[1]

١٠٩٥٠ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَلَسَ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَأَرَادَ أَنْ يَقُومَ تَرَكَ نَعْلَيهِ أَوْ بَعْضَ مَا يَكُونَ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ قَامَ وَتَرَكَ نَعْلَيهِ فَأَخَذْتُ رَكْوَةً مِنْ مَاءٍ فَأَدْرَكْتُهُ فَرَجَعَ وَلَمْ يَقْضِ حَاجَتَهُ فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ أَلَمْ تُكُنْ لَكَ حَاجَةٌ ؟ قَالَ : " بَلَى وَلَكِن أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ :﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ وَقَدْ كَانَتْ شَقَّتْ عَلَيَّ الآيَةُ الَّتِي قَبْلَهَا : ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ فَأَرَدتُ أَنْ أُبَشِّرَ أَصْحَابِي " . قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ غَفَرَ لَهُ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " . ثُمَّ ثَلَّثْتُ قَالَ : " عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي الدَّرْدَاءِ " . فَأَنَا رَأَيْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَضْرِبُ أَنْفَهُ بِإِصْبَعِهِ .

رواه الطبراني, وفيه: مبشر بن إسماعيل ,وثقة ابن معين وغيره , وضعفه البخاري وغيره .

10950. Ebu'd-Derdâ, Hz. Peygamber'le (sallallahu aleyhi vesellem) ilgili şu anısını anlatmıştır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir yere oturduğu ve biz de etrafında oturduğumuzda, şayet kalkmak isterse nalınlarını veya üzerinde bulunan bir eşyayı orada bırakırdı. Yine böyle bir günde kalkarken nalını oturduğu yerde bıraktı. Ben hemen bir su ibriği kapıp peşinden gittim. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihtiyaç gidermeden geri döndü. Ben: "Ya Resûlallah! Tuvalet ihtiyacın yok muydu?" diye sorunca buyurdu ki: *"Hayır vardı. Ama bana Rabbim katından bir elçi gelerek şunu okudu:* «**Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı mağfiret ve merhamet sahibi olarak bulur.**» *Ondan önce inen* "**Kim bir kötülük işlerse cezasını görür**"[2] *âyeti bana ağır gelmişti. Bu yüzden biran önce ashâbıma yeni inen âyeti müjdelemek istedim."*

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi zina etse, hırsızlık yapsa ve sonra bağışlanma dilese, yine de bağışlanır mı?" diye sordum. *"Evet"* buyurdu. Ben aynı şeyi üç kere sordum. *"Ebu'd-Derdâ'nın burnuna rağmen (yani o istemese de) evet"* buyurdu. (Ravi der ki:) Ben, Ebu'd-

[1] Nisâ Sur. 110.

[2] Nisâ Sur. 123.

Derdâ'nın bunu söylerken parmağıyla burnuna vurduğunu gördüm.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Mübeşşir b. İsmâîl'i İbn Maîn ve başkaları güvenilir kabul ederlerken Buhârî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.

١٠٩٥١ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ أَيُّوبَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " كَانَ الرَّجُلُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذَا أَذْنَبَ أَصْبَحَ عَلَى بَابِهِ مَكْتُوبٌ أَذْنَبْتَ كَذَا ، وَكَذَا ، وَكَفَّارَتُهُ كَذَا مِنَ الْعَمَلِ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَتَكَاثَرَ أَنْ يَعْلَمَهُ " ، قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " مَا أُحِبُّ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَعْطَانَا ذَلِكَ مَكَانَ هَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن ابن سيرين ما أظنه سمع من ابن مسعود, والله أعلم .

10951. İbn Mes'ûd anlatıyor: İsrail oğullarından bir adam günah işlediği zaman, sabah kapısının üzerine "Sen şu şu günahları işledin. Kefareti şu şu amellerdir" diye yazılırdı. Bazense amellerin sayısını çok bulurdu.

İbn Mes'ûd açıklamalarına şöyle devam etmiştir: Ben "**Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı mağfiret ve merhamet sahibi olarak bulur**"[1] âyetinin yerine, Yüce Allah'ın bize de bu imtiyazı vermesini istemem.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki İbn Sîrîn'in İbn Mes'ûd'dan hadis işittiğini sanmıyorum. Doğrusunu Allah bilir.[2]

١٠٩٥٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، وَالأَسْوَدِ ، قَالا : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنَّ فِي كِتَابِ اللَّهِ لآيَتَيْنِ مَا أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا فَقَرَأَهُمَا فَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ إِلا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ : ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا اللَّهُ﴾ ، وَقَوْلُهُ : ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10952. İbn Mes'ûd der ki: Kuşkusuz Allah'ın Kitab'ında iki âyet var ki bir kul günah işledikten sonra onları okuyarak Allah'tan bağışlanmak dilerse, muhakkak bağışlanır. Söz konusu âyetler şunlardır:

---

[1] Nisâ Sur. 110.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8794)

"Onlar ki bir kötülük yaptıklarında veya kendilerine yazık ettiklerinde hemen Allah'ı anarak günahlarının bağışlanmasını dilerler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki?"[1]

"Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı mağfiret ve merhamet sahibi olarak bulur."[2]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١٠٩٥٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ أَبِي هُبَيْرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ " إِنَّ فِي الْقُرْآنِ لآيَتَيْنِ مَا أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا ، ثُمَّ تَلاهُمَا ، وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ إِلا غُفِرَ لَهُ " ، فَسَأَلُوهُ عَنْهُمَا ، فَلَمْ يُخْبِرْهُمْ ، فَقَالَ عَلْقَمَةُ ، وَالأَسْوَدُ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ : قُمْ بِنَا ، فَقَامَا إِلَى الْمَنْزِلِ ، فَأَخَذَا الْمُصْحَفَ فَتَصَفَّحَا الْبَقَرَةَ ، فَقَالا : مَا رَأَيْنَاهُمَا ، ثُمَّ أَخَذَا فِي النِّسَاءِ حَتَّى انْتَهَيَا إِلَى هَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ ، فَقَالَ : هَذِهِ وَاحِدَةٌ ، ثُمَّ تَصَفَّحَا آلَ عِمْرَانَ حَتَّى انْتَهَيَا إِلَى قَوْلِهِ : ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا﴾ ، قَالا : هَذِهِ أُخْرَى ، ثُمَّ طَبَّقَا الْمُصْحَفَ ، ثُمَّ أَتَيَا عَبْدَ اللَّهِ فَقَالا : هُمَا هَاتَانِ الآيَتَانِ ؟ قَالَ : نَعَمْ

رواه الطبراني وإسناده جيد إلا أن إبراهيم لم يدرك ابن مسعود .

10953. İbrâhîm(-i Nehaî)'nin bildirdiğine göre Abdullah (İbn Mes'ûd) der ki: "Kuşkusuz Allah'ın Kitab'ında iki âyet vardır ki bir kul günah işledikten sonra onları okuyarak Allah'tan bağışlanmak dilerse, muhakkak bağışlanır."

Kendisine bu iki âyetin hangileri olduğu soruldu, fakat söylemedi. Bunun üzerine (öğrencilerinden) Alkame ve Esved birbirlerine: "Haydi kalkalım" dediler. Kalkıp eve gittiler. Mushaf'ı alıp Bakara sûresini incelediler. Sonra "Burada o iki âyeti göremedik" deyip Nisâ sûresini incelemeye başladılar. "**Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de**

---

1 Âl-i İmrân Sur.135.

2 Nisâ Sur. 110.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9035).

sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı mağfiret ve merhamet sahibi olarak bulur"[1] âyetine geldiklerinde "Bu, birincisi" dediler.

Sonra Âl-i İmrân sûresini incelemeye başladılar. "**Onlar ki bir kötülük yaptıklarında veya kendilerine yazık ettiklerinde hemen Allah'ı anarak günahlarının bağışlanmasını dilerler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki? Bir de onlar, işledikleri günahlarda bile bile ısrar etmezler"**[2] âyetine geldiklerinde "Bu da ikincisi" dediler.

Sonra mushafı kapatıp Abdullah'ın yanına gittiler ve "O iki âyet bunlar mı?" diye sordular. "Evet" dedi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir. Ne var ki İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a yetişememiştir.**[3]

١٠٩٥٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ مَعْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " إِنَّ فِي النِّسَاءِ لَخَمْسُ آيَاتٍ مَا يَسُرُّنِي بِهِنَّ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ الْعُلَمَاءَ إِذَا مَرُّوا بِهَا يَعْرِفُونَهَا ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلا كَرِيمًا﴾ ، وَقَوْلُهُ : ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ وَ ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾ ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10954. Yine Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Nisâ sûresinde beş âyet var ki onları dünyaya ve dünya nimetlerine değişmem. Ben biliyorum ki âlim kişiler o âyetlere rastlayınca onları tanırlar." Bahsettiği âyetler şunlardır:

"**Eğer siz, size yasaklanan büyük günahlardan uzak durursanız, biz de sizin küçük kabahatlerinizi bağışlarız ve sizi değerli bir yere koyarız.**"[4]

"**Kuşkusuz Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bunun dışında kalan günahları ise dilediği kimseler için bağışlar.**"[1]

---

[1] Nisâ Sur. 110.

[2] Âl-i İmrân Sur. 135.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9070)

[4] Nisâ Sur. 31.

"Şayet onlar kendilerine yazık ettiklerinde, sana gelerek Allah'tan bağışlanmak dileselerdi ve Peygamber de onlar için mağfiret dileseydi, Allah'ın tövbeleri daima kabul ettiğini ve esirgediğini görürlerdi."[2]

"Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı mağfiret ve merhamet sahibi olarak bulur."[3]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[4]

قوله تعالى : ﴿إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلاَّ إِنَاثاً﴾

Yüce Allah'ın "Onlar (Müşrikler) O'nu (Allah'ı) Bırakıp Sadece Bir Takım Dişi Varlıklara Dua Ediyorlar" Âyeti [5]

١٠٩٥٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا هَدِيَّةُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ قَالاَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى أَنْبَأَنَا حُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ﴿إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلاَّ إِنَاثاً﴾ قَالَ مَعَ كُلِّ صَنَمٍ جِنِّيَّةٌ . رواه عبد الله بن أحمد ورجاله رجال الصحيح .

10955. Ubey b. Ka'b, **"Onlar (Müşrikler) O'nu (Allah'ı) bırakıp sadece bir takım dişi varlıklara dua ediyorlar"** âyeti ile ilgili olarak "Her putla birlikte ona ait bir de peri vardı" demiştir.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[6]

قوله تعالى : ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءاً يُجْزَ بِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Kim Bir Kötülük İşlerse, Cezasını Görür" Âyeti [7]

١٠٩٥٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أُمَيَّةَ أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ ﴿إِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ﴾ وَعَنْ هَذِهِ الآيَةِ ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءاً يُجْزَ بِهِ﴾ فَقَالَتْ مَا سَأَلَنِي عَنْهُمَا أَحَدٌ مُنْذُ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُمَا فَقَالَ " يَا عَائِشَةُ هَذِهِ مُتَابَعَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الْعَبْدَ بِمَا يُصِيبُهُ مِنَ الْحُمَّى

---

1 Nisâ Sur. 48.
2 Nisâ Sur. 64.
3 Nisâ Sur. 110.
4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9069)
5 Nisâ Sur. 117.
6 Abdullah b. Ahmed, *Müsned* (5/135)
7 Nisâ Sur. 123.

وَالنَّكْبَةِ وَالشَّوْكَةِ حَتَّى الْبِضَاعَةُ يَضَعُهَا فِى كُمِّهِ فَيَفْقِدُهَا فَيَفْزَعُ لَهَا فَيَجِدُهَا فِى ضِبْنِهِ حَتَّى إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَخْرُجُ مِنْ ذُنُوبِهِ كَمَا يَخْرُجُ التِّبْرُ الأَحْمَرُ مِنَ الْكِيرِ

رواه أحمد . وأمينة لم أعرفها

10956. Umeyye, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Âişe'ye **"Kim bir kötülük işlerse, cezasını görür"** âyetini sordu. Âişe şu karşılığı verdi: Ben bu âyeti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumdan beri bana kimse onu sormamıştı. O zaman Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştu:

"Ey Âişe! Bu, Allah ile kul arasındaki bir alışveriştir. Kul yüksek ateşe yakalanır, felakete uğrar, bir yerine diken batar, hatta cebine koyduğu eşyasını kaybeder de onun için endişelenir, sonra onu yan tarafında bulur. İşte bütün bu dertlerden sonra mümin öyle olur ki, aynen kıpkızıl bir madenin körükte tortularından kurtulduğu gibi günahlarından sıyrılıp çıkar."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup Umeyye'yi tanımıyorum.[1]

١٠٩٥٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِى عَمْرٌو أَنَّ بَكْرَ بْنَ سَوَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ يَزِيدَ بْنَ أَبِى يَزِيدَ حَدَّثَهُ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلاً تَلاَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ قَالَ إِنَّا لَنُجْزَى بِكُلِّ مَا عَمِلْنَا هَلَكْنَا إِذًا. فَبَلَغَ ذَاكَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ نَعَمْ يُجْزَى بِهِ الْمُؤْمِنُونَ فِى الدُّنْيَا فِى مُصِيبَةٍ فِى جَسَدِهِ فِيمَا يُؤْذِيهِ.

قلت : لها في الصحيح حديث غير هذا . رواه أحمد وأبو يعلى ورجالهما رجال الصحيح .

10957. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Âişe anlatıyor: Bir adam **"Kim bir kötülük işlerse, cezasını görür"**[2] âyetini okuyarak "Biz işlediğimiz her şeyden dolayı ceza mı göreceğiz? Desene yandık!" dedi. Onun bu endişesini Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) duyunca şöyle buyurdu: *"Elbette. Fakat mümin cezasını, dünyada iken kendisini rahatsız eden bedensel hastalıklarla öder."*

★ Ben derim ki: Âişe'nin konuyla ilgili *Sahîh*'de bundan başka bir hadisi daha vardır.

---

1 Ahmed b. Hanbel (6/218 (uzun metinle). Umeyye, İbn Hacer'in *Ta'cîlu'l-menfe'a*'sındaki (1628) tercihine göre Ali b. Zeyd b. Cud'ân'ın annesidir.

2 Nisâ Sur. 123.

Bunu ise Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ikisinin de ravileri *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١٠٩٥٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ جَدِّي حَيَّانَ بْنِ بِسْطَامٍ ، قَالَ : " كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ ، فَمَرَّ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ وَهُوَ مَصْلُوبٌ ، فَقَالَ : رَحِمَكَ اللَّهُ أَبَا خُبَيْبٍ ، سَمِعْتُ أَبَاكَ يَعْنِي الزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ ، يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ "

رواه البزار, وفيه: عبد الرحمن بن سليم بن حيان, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10958. Hayyân b. Bistâm anlatıyor: Ben İbn Ömer ile beraberdim. İbn Ömer, cesedi asılmış olarak duran Abdullah b. ez-Zübeyr'in yanına uğrayıp şöyle dedi: "Allah seni esirgesin ey Ebû Hubeyb. Ben babandan (Zübeyr'den) duydum ki Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: "**«Kim bir kötülük işlerse, cezasını görür»**[2] *yani dünyada."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Süleym b. Hayyân'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

قوله تعالى : ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾

Yüce Allah'ın "ve Allah Mûsa ile (Mahiyetini Kendisinin Bildiği) Bir Şekilde Konuştu" Âyeti

١٠٩٥٩ - حَدَّثَنَا مُسَبِّحُ بْنُ حَاتِمٍ ، ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ ، فَقَالَ : سَمِعْتُ رَجُلا , يَقُولُ : لَمْ يُكَلِّمِ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ، فَقَالَ : مَا قَالَ هَذَا ، إِلا كَافِرٌ ، قَرَأْتُ عَلَى الأَعْمَشِ ، وَقَرَأَ الأَعْمَشُ على يحيى بن وثاب ، وقرأ يحيى بن وثاب على أبي عبد الرحمن ، وقرأ أبو عبد الرحمن على علي بن أبي طالب ، وقرأ علي على رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾

[1] Ahmed b. Hanbel (6/65-66); Ebû Ya'lâ (4675, 4839); Hâkim, *Müstedrek* (2/308). Hâkim hadisi sahih olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan Yezîd b. Ebî Yezîd'in biyografisini İbn Hibbân *Sikât*'ta (7/631) zikretmiş ve kendisinden pek çok kimse rivayette bulunmuştur. Ebû Ya'lâ'nın ikinci senedinde ise Yezîd b. Ebî Habîb ismi geçmiştir.

[2] Nisâ Sur. 123.

[3] Bezzâr (2204); Ahmed b. Hanbel (1/6); Ebû Ya'lâ (18). Son iki kaynağın isnâdlarinde yer alan Ziyâd b. Ebî Ziyâd el-Cessâs ve hocası Ali b. Zeyd b. Cud'ân zayıftırlar.

رواه الطبراني في الأوسط , وعبد الجبار بن عبد الله, لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

والذي وجدته روى عن أبي بكر بن عياش: أحمد بن عبد الجبار بن ميمون, وهو ضعيف والنسخة سقيمة والله أعلم .

10959. Abdülcebbâr b. Abdillah anlatıyor: Bir adam Ebû Bekir b. Ayyâş'a gelerek: "Ben bir zatın «Allah, Mûsa ile hiçbir şekilde konuşmadı» dediğini işittim" deyince Ebû Bekir şu karşılığı verdi: "O kişi, kesinlikle kafirdir. Çünkü ben, A'meş'e okudum. A'meş, Yahya b. Vessâb'a okudu. Yahya b. Vessâb, Ebû Abdirrahman'a okudu. Ebû Abdirrahman, Ali b. Ebî Tâlib'e okudu. Ali de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) okudu: **"ve Allah, Mûsa ile (mahiyetini kendisinin bildiği) bir şekilde konuştu."**[1]

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülcebbâr b. Abdillah'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

Benim araştırmama göre Ebû Bekir b. Ayyâş'tan rivayette bulunan, Ahmed b. Abdilcebbâr b. Meymûn'dur ve zayıftır. Fakat kullandığım bu nüsha, pek sağlıklı görünmüyor. Doğrusunu Allah bilir.

قوله تعالى : ﴿فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ﴾

Yüce Allah'ın "İman Edip Salih Amel İşleyenlere, Ecirlerini Eksiksiz Verecek ve Onlara Lutfundan Daha Fazlasını da İhsan Edecektir" Âyeti[2]

١٠٩٦٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَاصِمٍ ، قال : نا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، قال : نا إِسْمَاعِيلُ الْكِنْدِيُّ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : " ﴿فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ﴾ . " الشَّفَاعَةَ لِمَنْ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ مِمَّنْ صَنَعَ إِلَيْهِمُ الْمَعْرُوفَ فِي الدُّنْيَا "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: إسماعيل بن عبد الله الكندي, ضعفه الذهبي من عند نفسه فقال : أتى بخبر منكر, وبقية رجاله وثقوا .

10960. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **"İman edip salih amel işleyenlere, ecirlerini eksiksiz verecek**

---

[1] Nisâ Sur. 164.

[2] Nisâ Sur. 173.

ve onlara lütfundan daha fazlasını da ihsan edecektir" âyeti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Onlara verilecek ecir, (Allah'ın) onları cennete koymasıdır. Lütfundan daha fazlasını ihsan etmesi ise, cehennemi hak etmiş olan kimseler için dünyada kendilerine iyilik yaptıkları kimselerin şefaat etmesine izin vermesidir."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Abdillah el-Kindî'yi Zehebî zayıf olarak değerlendirerek hakkında "Münker bir haber nakletti" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kabul edilmişlerdir.[1]

(مَا جَاءَ فِي الْكَلالَةِ)

Kelâle Hakkında

١٠٩٦١ – أَخبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ حَمَّادٍ الْمَعْنِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ ، قَالا : أَخبَرَنَا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى ، قَالَ : أَخبَرَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : " نَزَلَتْ آيَةُ الْكَلالَةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي مَسِيرٍ لَهُ ، فَوَقَفَ النَّبِيُّ فَإِذَا هُوَ بِحُذَيْفَةَ ، وَإِذَا رَأْسُ نَاقَةِ حُذَيْفَةَ عِنْدَ مُؤْتَزَرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَقَّاهَا إِيَّاهُ فَنَظَرَ حُذَيْفَةُ فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَلَقَّاهُ إِيَّاهُ ، فَلَمَّا كَانَ فِي خِلافَةِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نَظَرَ عُمَرُ فِي الْكَلالَةِ فَدَعَا حُذَيْفَةَ فَسَأَلَهُ عَنْهَا فَقَالَ حُذَيْفَةُ : لَقَدْ لَقَّانِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَقَّيْتُكَ كَمَا لَقَّانِي ، وَاللَّهِ إِنِّي لَصَادِقٌ وَاللَّهِ لا أَزِيدُكَ عَلَى ذَلِكَ شَيْئًا أَبَدًا "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير أبي عبيدة بن حذيفة, ووثقه ابن حبان .

10961. Huzeyfe anlatıyor: (Geride çocuk ve baba bırakmadan ölen hakkında inen) **kelâle** âyeti, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuk sırasında indi. Âyetin inmesi üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hemen durdu ve yanı başında Huzeyfe'yi gördü. Huzeyfe'nin devesinin başı, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bel hizasındaydı. Hemen âyeti ona öğretiverdi. Huzeyfe de baktı ki Ömer yanı başında. O da âyeti ona öğretiverdi. Sonra Ömer, kendi halifeliği döneminde kelâle meselesini araştırdı. Huzeyfe'yi çağırtıp ona bu âyeti sordu. Huzeyfe de: "Onu bana Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğretti. Ben de onun bana öğrettiği gibi onu sana öğrettim. Vallahi ben doğru söylüyorum. Vallahi ben sana bu konuda asla ondan başka bir şey söyleyemem!" dedi.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10462); İbn Ebî Asım, *Sünne* (846)

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, Ebû Ubeyde b. Huzeyfe hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Ubeyde'yi ise İbn Hibbân güvenilir olarak değerlendirmiştir.[1]

(بَابُ سُورَةِ الْمَائِدَةِ)

Mâide Sûresi

١٠٩٦٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنِي حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَنَّ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ حَدَّثَهُ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ أُنْزِلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُورَةُ الْمَائِدَةِ وَهُوَ رَاكِبٌ عَلَى رَاحِلَتِهِ فَلَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَحْمِلَهُ فَنَزَلَ عَنْهَا. رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة والأكثر على ضعفه وقد يحسن حديثه, وبقية رجاله ثقات .

10962. Abdullah b. Amr anlatıyor: Mâide sûresi, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin sırtında iken nâzil oldu. Bu sebeple devesi onu taşıyamadı ve o da yere indi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa, çoğunluğa göre zayıftır. Fakat hadisi hasen derecesinde görülebilir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١٠٩٦٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ يَعْنِي شَيْبَانَ عَنْ لَيْثٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ قَالَتْ إِنِّي لَآخِذَةٌ بِزِمَامِ الْعَضْبَاءِ نَاقَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ الْمَائِدَةُ كُلُّهَا فَكَادَتْ مِنْ ثِقَلِهَا تَدُقُّ بِعَضُدِ النَّاقَةِ

10963. Esma binti Yezîd anlatıyor: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesi Adbâ'nın yularından tutuyordum ve tam o sırada Mâide sûresinin tamamı nâzil oldu. Vahyin ağırlığı, neredeyse devenin kaslarını koparacaktı.[3]

١٠٩٦٤ – وفي رواية : ليكسر الناقة

رواه أحمد والطبراني بنحوه, وفيه :شهر بن حوشب, وهو ضعيف وقد وثق .

10964. Diğer bir rivayette "Devenin kemiklerini kıracaktı" ifadesi geçmiştir.

---

1 Bezzâr (2206). Ayrıca: "Bu hadisin Huzeyfe'den başkasının rivayet ettiğini bilmiyoruz. Ondan da sadece bu yolla rivayet edilmiştir" dedi.

2 Ahmed b. Hanbel (6643)

3 Ahmed b. Hanbel (6/455); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/178). Senedinde yer alan Leys b. Ebî Süleym zayıftır.

★ **Hadisi Ahmed b. Hanbel ve benzerini Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb zayıf olmakla beraber güvenilir de kabul edilmiştir.**[1]

١٠٩٦٥ – حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُوسَى ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ ، قَالَ : " نَزَلَتِ ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلامَ دِينًا﴾ يَوْمَ عَرَفَةَ ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاقِفٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ "

رواه الطبراني والبزار، وفيه: عمر بن موسى بن وجيه، وهو ضعيف .

10965. Semure bildiriyor: "**Bugün sizin için dininizi ikmal ettim, üzerinize olan nimetimi tamamladım ve din olarak size İslamiyet'i beğendim**"[2] âyeti, Arefe günü, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir Cuma günü Arafat'ta vakfe yaparken indi.

★ **Bunu Taberânî, ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ömer b. Mûsa b. Vecih zayıftır.**[3]

١٠٩٦٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، وَأَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ سَهْلٍ الْجَوْنِيُّ ، وَعَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، قَالُوا : ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، ثنا عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ ، أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ عَلَى الْمِنْبَرِ نَزَعَ بِهَذِهِ الآيَةِ ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ حَتَّى خَتَمَ الآيَةَ ، قَالَ : " نَزَلَتْ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ " ، ثُمَّ تَلا هَذِهِ الآيَةَ ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلا صَالِحًا وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ ، وَقَالَ : " إِنَّهَا آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10966. Amr b. Kays, Muâviye b. Ebî Süfyan'dan minberde şöyle dinlemiş: Muâviye, "**Bugün sizin için dininizi ikmal ettim**" âyetini ele alarak "Bu âyet, Cuma gününe rastlayan Arefe günü nâzil oldu" dedikten sonra şu âyeti okumuş: "**Rabbine kavuşmayı uman kimse, salih amel işlesin ve Rabbine kulluk konusunda O'na kimseyi ortak etmesin.**"[4]

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[5]

---

1 Ahmed b. Hanbel (6/458)

2 Mâide Sur. 3.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6916); Bezzâr (2207)

4 Kehf Sur. 110.

5 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/392)

قوله تعالى : ﴿وَلا جُنُبًا إلا عَابِرِي سَبِيلٍ﴾

Yüce Allah'ın "...Cünüp İken de –Yolculuk Hali Müstesna– ... Gusledinceye Kadar Namaza Yaklaşmayın" Âyeti

١٠٩٦٧ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ التِّسْنِيمِيُّ , ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ , ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ , عَنْ قَتَادَةَ , قَالَ : بَلَغَنَا ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿وَلا جُنُبًا إلا عَابِرِي سَبِيلٍ﴾ , فَرَخَّصَ لِلْمُسَافِرِ إِذَا كَانَ مُسَافِرًا وَهُوَ جُنُبٌ لا يَجِدُ مَاءً أَنْ يَتَيَمَّمَ وَيُصَلِّيَ " ,

رواه الطبراني في حديث طويل يأتي في قوله تعالى : ﴿ إنما الخمر ﴾ وهو مرسل, وبقية رجاله ثقات .

10967. Katâde bildiriyor: Bize ulaşan bilgiye göre **"...Cünüp iken de –yolculuk hali müstesna– ... gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın"**[1] âyeti nâzil olunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), yolculuğu sırasında cünüp olup da su bulamayan yolcunun, teyemmüm ederek namaz kılmasına ruhsat vermiştir.

★ Bunu Taberânî, uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup hadisin tamamı *"Ey iman edenler! İçki...şeytan işi pisliktir"*[2] âyetinin tefsirinde gelecektir. Rivayet mürsel olmakla beraber isnâdında isimleri zikredilen ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

قوله تعالى : ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ﴾

Yüce Allah'ın "Allah'ın Size Olan Nimetini ve Hani «Duyduk, Kabul Ettik» Dediğinizde Sizden Aldığı Sözü Hatırlayın" Âyeti

١٠٩٦٨ – حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ : ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ , يَعْنِي حَيْثُ بَعَثَ اللَّهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ , قَالُوا : آمَنَّا بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , وَبِالْكِتَابِ , وَأَقْرَرْنَا

---

[1] Nisâ Sur. 43.

[2] Mâide Sur. 90.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12907)

بِمَا فِي التَّوْرَاةِ , فَذَكَّرَهُمُ اللَّهُ مِيثَاقَهُ الَّذِي أَقَرُّوا بِهِ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَأَمَرَهُمْ بِالْوَفَاءِ بِهِ "

رواه الطبراني وعلي بن أبي طلحة لم يسمع من ابن عباس .

10968. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Allah'ın size olan nimetini ve hani «Duyduk, kabul ettik» dediğinizde sizden aldığı sözü hatırlayın ve Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah kalplerde olanı bilir"**[1] âyeti hakkında şunları söylemiştir: Yani bunlar, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), peygamber olarak gönderilip kendisine Kitap indirildiğinde "Peygamber'e ve Kitab'a inandık, Tevrat'ta olanları kabul ettik" demişlerdi. İşte Allah bu âyetle kendilerine, daha evvel kabul edip sadık kalacaklarına dair söz verdikleri o sözleşmeyi hatırlatmıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Fakat Ali b. Ebî Talha, İbn Abbâs'dan hadis işitmemiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿اذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا﴾

Yüce Allah'ın "Sen ve Rabbin Gidin Savaşın" Âyeti[3]

١٠٩٦٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ أَيُّوبَ الْحَضْرَمِيُّ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَاسِحٍ الْحَضْرَمِيُّ وَكَانَ قَدْ أَدْرَكَ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ فَمَنْ دُونَهُ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لأَصْحَابِهِ قُومُوا فَقَاتِلُوا . قَالُوا نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ وَلاَ نَقُولُ كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ انْطَلِقْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلاَ إِنَّا هَا هُنَا قَاعِدُونَ وَلَكِنِ انْطَلِقْ أَنْتَ وَرَبُّكَ يَا مُحَمَّدُ فَقَاتِلا وَإِنَّا مَعَكُمَا نُقَاتِلُ.

رواه أحمد الطبراني وزاد في أوله : أمر رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أصحابه بالقتال, فرمى رجل من أصحابه بسهم فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أوجب هذا " , وقالوا حين أمرهم بالقتال . فذكر نحوه وإسنادهما حسن .

10969. Utbe b. Abd es-Sülemî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: *"Kalkın savaşın!"* buyurdu. Onlar da: "Tabiî ki savaşırız ya Resûlallah. Biz, İsrail oğullarının Mûsa'ya dediği gibi «**Sen ve Rabbin gidin savaşın. Biz burada oturacağız**» demeyiz. Fakat deriz ki: Ey Muhammed! Sen ve Rabbin harekete geçin. Biz de sizinle beraber savaşırız" diye karşılık verdiler.

---

[1] Mâide Sur. 7.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13031)

[3] Mâide Sur. 24.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiştir. Fakat Taberânî'nin rivayetinde şu ilave geçmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına savaşmayı emretti ve hemen içlerinden biri bir ok atıverdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bu ona (cenneti) hak ettirdi"* buyurdu. Ashâbı, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine savaşmayı emredince şöyle dediler.... Her iki rivayetin de senedi hasendir.[1]

قوله تعالى : ﴿واتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ﴾

Yüce Allah'ın "Onlara Âdem'in İki Oğlunun Gerçek Haberini Oku" Âyeti[2]

١٠٩٧٠ - عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَشْقَى النَّاسِ ثَلاَثَة : عَاقِرُ نَاقَةِ ثَمُودَ وَابْنُ آدَمَ الَّذِي قَتَلَ أَخَاهُ مَا سَفَكَ عَلَى الأَرْضِ مِنْ دَمٍ إِلاَّ لَحِقَهُ مِنْهُ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ القَتْلَ

قلت : سقط من الأصل الثالث والظاهر أنه قاتل علي رضي الله عنه .

رواه الطبراني, وفيه: ابن إسحاق, وهو مدلس .

10970. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanların en şerlileri şu üç kişidir: Semud kavminin dişi devesini kesen, Âdem'in kendi kardeşini öldüren oğlu ki yeryüzünde akıtılan her kanın onun üzerinde bir vebali vardır; çünkü o, öldürme adetini başlatan ilk kişidir."*

★ Ben derim ki: Asıl nüshada üçüncü şahıs silinmişti. Fakat üçüncüsünün de Hz. Ali'nin katili olduğu anlaşılmaktadır.

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk müdellistir.[3]

---

1 Ahmed b. Hanbel (4/183, 184); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr,* (17/123)

2 Mâide Sur. 27.

3 12319 nolu hadisin mükerreridir. Senedinde ismi geçen Hakîm b. Cübeyr de zayıftır.

قوله تعالى : ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾

Yüce Allah'ın "Allah'a ve Resûlüne Karşı Savaş Açanların Cezası..." Âyeti [1]

١٠٩٧١ - حَدَّثَنَا بَكْرٌ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الأَرْضِ فَسَادًا﴾ , قَالَ : " قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدٌ وَمِيثَاقٌ , فَنَقَضُوا الْعَهْدَ وَفَسَدُوا فِي الأَرْضِ , فَخَيَّرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ شَاءَ أَنْ يَقْتُلَ , وَإِنْ شَاءَ صَلَبَ , وَإِنْ شَاءَ أَنْ يَقْطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ مِنْ خِلافٍ , وَأَمَّا النَّفْيُ فَهُوَ الْهَرَبُ فِي الأَرْضِ , فَإِنْ جَاءَ تَائِبًا فَدَخَلَ فِي الإِسْلامِ قُبِلَ مِنْهُ , وَلَمْ يُؤْخَذْ بِمَا سَلَفَ مِنْهُ "

رواه الطبراني وعلي بن أبي طلحة لم يدرك ابن عباس .

10971. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Allah'a ve Resûlüne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası; ancak öldürülmeleri, yahut asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi, yahut o yerden sürülmeleridir. Bu cezalar, onlar için dünyadaki bir rezilliktir. Âhirette de onlara büyük bir azap vardır"** âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

Kitab ehlinden bir topluluk ile Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) arasında anlaşma ve sözleşme vardı. Fakat onlar anlaşmalarını bozdular, yeryüzünde bozgunculuk yaptılar. Allah da Peygamber'ini (sallallahu aleyhi vesellem) onları dilerse öldürmek, dilerse asmak, dilerse ellerini ve ayaklarını çaprazlama kesmek konusunda muhayyer bıraktı. Sürgünden maksat ise yeryüzünün bir bölgesine kaçmaktır. Eğer bu durumdaki bir kimse tövbe ederek dönüp İslam'a girerse önceden işledikleri sebebiyle cezalandırılmaz.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak Ali b. Ebî Talha, İbn Abbâs'dan hadis işitmemiştir.[2]

١٠٩٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْعَبَّاسِ النَّسَائِيُّ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنِي أَبُو الْعَلاءِ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى

---

1 Mâide Sur. 33.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13034)

عَنْهُمَا ، قَالَ : " مَا كَانَ فِي الْقُرْآنِ قَتِّلَ بِالتَّشْدِيدِ فَهُوَ عَذَابٌ ، وَمَا كَانَ قَتَلَ بِالتَّخْفِيفِ فَهُوَ رَحْمَةٌ " رواه الطبراني, وفيه: سهل بن إبراهيم المروزي, و لم أعرفه .

10972. İbn Abbâs yine der ki: Kur'ân'da her nerede "قتّل" kelimesi geçmişse, bu "azab"; her nerede "قتِل" kelimesi geçmişse bu da "rahmet" ifade eder.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Sehl b. İbrâhîm el-Mervezî hakkında bilgim yoktur.

قوله تعالى : ﴿إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ﴾

Yüce Allah'ın "Eğer Size Şu Verilirse Hemen Alın..." Âyeti [1]

١٠٩٧٣ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ , ثنا عَبْدُ اللهِ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : ﴿إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا﴾ , هُمُ الْيَهُودُ زَنَتْ مِنْهُمُ امْرَأَةٌ , وَقَدْ كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَكَمَ فِي التَّوْرَاةِ فِي الزِّنَا الرَّجْمُ , فَنَفِسُوا أَنْ يَرْجُمُوهُمَا , وَقَالُوا : انْطَلِقُوا إِلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , فَعَسَى أَنْ يَكُونَ عِنْدَهُ رُخْصَةٌ فَاقْبَلُوهَا , فَأَتَوْهُ , فَقَالُوا : يَا أَبَا الْقَاسِمِ , إِنَّ امْرَأَةً مِنَّا زَنَتْ فَمَا تَقُولُ فِيهَا ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَيْفَ حَكَمَ اللَّهُ فِي التَّوْرَاةِ فِي الزِّنَا ؟ " فَقَالُوا : دَعْنَا مِنَ التَّوْرَاةِ فَمَا عِنْدَكَ فِي ذَلِكَ ؟ فَقَالَ : " ائْتُونِي بِأَعْلَمِكُمْ بِالتَّوْرَاةِ الَّتِي أُنْزِلَتْ عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ " ، فَقَالَ لَهُمْ : " بِالَّذِي نَجَّاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ , وَبِالَّذِي فَلَقَ الْبَحْرَ فَأَنْجَاكُمْ وَأَغْرَقَ آلَ فِرْعَوْنَ , إِلا أَخْبَرْتُمُونِي مَا حَكَمَ اللَّهُ فِي التَّوْرَاةِ فِي الزِّنَا ؟ " فَقَالُوا : حَكَمَ بِالرَّجْمِ. رواه الطبراني

وعلي بن [أبي] طلحة لم يسمع من ابن عباس .

10973. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Ey Resûl! Kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyle «İnandık» diyen kimselerden ve Yahudilerden küfür içinde koşuşanlar(ın hali) seni üzmesin. Onlar durmadan yalana kulak verirler ve sana gelmeyen (bazı) kimselere kulak verirler; kelimeleri yerlerinden kaydırıp değiştirirler. «Eğer size şu verilirse hemen alın, o verilmezse sakının!» derler. Allah bir kimseyi şaşkınlığa (fitneye) düşürmek isterse, sen Allah'a karşı, onun lehine hiçbir şey yapamazsın. Onlar, Allah'ın kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir. Onlar için**

[1] Mâide Sur. 41.

dünyada rezillik vardır ve âhirette onlara mahsus büyük bir azap vardır" âyeti ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

Bunlar, Yahudilerdirler. Onlardan bir kadın zina etmişti. Yüce Allah, zina suçuna Tevrat'ta recim cezasını takdir etmişti. Yahudiler, kadını recmetmek istemediler ve "Muhammed'e gidin. Belki onun yanında bir ruhsat vardır. Varsa, kabul edin" dediler. Bu maksatla Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittiler ve: "Ey Ebu'l- Kâsım! Bizden bir kadın zina etti. Onun hakkında ne buyurursun?" diye sordular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tevrat'ta Allah'ın zina eden kimse hakkında verdiği hükmü nedir?"* diye sordu. "Sen Tevrat'ı boş ver. Bu konuda senin görüşün nedir?" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana içinizde Mûsa'ya indirilen Tevrat'ı en iyi bilenlerinizi getirin"* dedi. Sonra onlara: *"Sizi Firavun hanedanlığın(ın zulmün)den kurtaran, denizi yarıp selamete çıkaran ve Firavun hanedanını suda boğan (Allah) hakkı için bana söyleyin: Tevrat'ta Allah'ın zina eden hakkındaki hükmü nedir?"* diye sordu. Onlar da: "Allah'ın hükmü recimdir" dediler.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak ravilerinden Ali b. Ebî Talha, İbn Abbâs'tan hadis işitmemiştir.

قوله تعالى : ﴿وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ﴾

Yüce Allah'ın "Onların Bir Çoğunun ... Haram Yemede Yarıştıklarını Görürsün" Âyeti [1]

١٠٩٧٤ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ السُّحْتِ ؟ قَالَ : " الرِّشَا " ، قِيلَ : فِي الْحُكْمِ ، قَالَ : " ذَاكَ الْكُفْرُ "

رواه الطبراني من رواية شريك عن السري عن أبي الضحى , والسري لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

10974. Abdullah (b. Mes'ûd)'a âyette geçen "السحت" kelimesinin mânâsı soruldu. O da: "Rüşvet" dedi. "(Bir davada) hüküm verirken mi?" diye soruldu. "O (dediğin şey) küfürdür" karşılığını verdi.

★ Hadisi Taberânî, Şerîk kanalıyla Serî'den, o da Ebu'd-Duhâ'dan rivayet etmiştir ki Serî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

---

[1] Mâide Sur. 41.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9098)

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولَئِكَ﴾

Yüce Allah'ın "Kim Allah'ın İndirdikleriyle Hükmetmezse, İşte Onlar Kâfirlerin Tâ Kendileridirler" Âyeti [1]

١٠٩٧٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْعَبَّاسِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْزَلَ ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ وَ ﴿أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ وَ ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ قَالَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنْزَلَهَا اللّٰهُ فِي الطَّائِفَتَيْنِ مِنَ الْيَهُودِ وَكَانَتْ إِحْدَاهُمَا قَدْ قَهَرَتِ الأُخْرَى فِي الْجَاهِلِيَّةِ حَتَّى ارْتَضَوْا وَاصْطَلَحُوا عَلَى أَنَّ كُلَّ قَتِيلٍ قَتَلَتْهُ الْعَزِيزَةُ مِنَ الذَّلِيلَةِ فَدِيَتُهُ خَمْسُونَ وَسْقاً وَكُلَّ قَتِيلٍ قَتَلَتْهُ الذَّلِيلَةُ مِنَ الْعَزِيزَةِ فَدِيَتُهُ مِائَةُ وَسْقٍ فَكَانُوا عَلَى ذَلِكَ حَتَّى قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَذَلَّتِ الطَّائِفَتَانِ كِلْتَاهُمَا لِمَقْدَمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ لَمْ يَظْهَرْ وَلَمْ يُوطِئْهُمَا عَلَيْهِ وَهُوَ فِي الصُّلْحِ فَقَتَلَتِ الذَّلِيلَةُ مِنَ الْعَزِيزَةِ قَتِيلاً فَأَرْسَلَتِ الْعَزِيزَةُ إِلَى الذَّلِيلَةِ أَنِ ابْعَثُوا إِلَيْنَا بِمِائَةِ وَسْقٍ. فَقَالَتِ الذَّلِيلَةُ وَهَلْ كَانَ هَذَا فِي حَيَّيْنِ قَطُّ دِينُهُمَا وَاحِدٌ وَنَسَبُهُمَا وَاحِدٌ وَبَلَدُهُمَا وَاحِدٌ دِيَةُ بَعْضِهِمْ نِصْفُ دِيَةِ بَعْضٍ إِنَّا إِنَّمَا أَعْطَيْنَاكُمْ هَذَا ضَيْماً مِنْكُمْ لَنَا وَفَرَقاً مِنْكُمْ فَأَمَّا إِذْ قَدِمَ مُحَمَّدٌ فَلاَ نُعْطِيكُمْ ذَلِكَ. فَكَادَتِ الْحَرْبُ تَهِيجُ بَيْنَهُمَا ثُمَّ ارْتَضَوْا عَلَى أَنْ يَجْعَلُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ ذَكَرَتِ الْعَزِيزَةُ فَقَالَتْ وَاللّٰهِ مَا مُحَمَّدٌ بِمُعْطِيكُمْ مِنْهُمْ ضِعْفَ مَا يُعْطِيهِمْ مِنْكُمْ وَلَقَدْ صَدَقُوا مَا أَعْطَوْنَا هَذَا إِلاَّ ضَيْماً مِنَّا وَقَهْراً لَهُمْ فَدُسُّوا إِلَى مُحَمَّدٍ مَنْ يَخْبُرُ لَكُمْ رَأْيَهُ إِنْ أَعْطَاكُمْ مَا تُرِيدُونَ حَكَّمْتُمُوهُ وَإِنْ لَمْ يُعْطِكُمْ حَذِرْتُمْ فَلَمْ تُحَكِّمُوهُ فَدَسُّوا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَاساً مِنَ الْمُنَافِقِينَ لِيَخْبُرُوا لَهُمْ رَأْيَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَ اللّٰهُ رَسُولَهُ بِأَمْرِهِمْ كُلِّهِ وَمَا أَرَادُوا فَأَنْزَلَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لاَ يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ثُمَّ قَالَ فِيهِمَا وَاللّٰهِ نَزَلَتْ وَإِيَّاهُمَا عَنَى اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ. قلت : روى أبو داود بعضه .

---

[1] Mâide Sur. 44.

رواه أحمد والطبراني بنحوه, وفيه: عبد الرحمن بن أبي الزناد, وهو ضعيف وقد وثق ,وبقية رجال أحمد ثقات .

10975. İbn Abbâs anlatıyor: Yüce Allah, **"Kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte onlar kâfirlerin tâ kendileridirler."**[1] **"Kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte onlar zalimlerin tâ kendileridirler."**[2] **"Kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte onlar fasıkların tâ kendileridirler"**[3] âyetlerini indirdi. Yüce Allah, bu âyetleri Yahudilerden iki grup hakkında indirmiştir. Cahiliye döneminde bunlardan biri diğerini mağlup etmiş ve bunun sonucunda galip tarafın (şerefli olanın) öldürdüğü her maktul için 50 *vesak,* mağlup (zelil) tarafın galip taraftan (şereflilerden) öldürdüğü her maktul için de 100 *vesak* fidye verilmesi hususunda anlaşıp aralarında barış yapmışlar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hicret edip Medine'ye ayak bastığında onlar bu anlaşmalarına göre davranıyorlardı. Bu iki grup ta Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) gelişine (kendiliklerinden) rıza gösterdiler. Yoksa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara üstünlük kurmak sûretiyle onları kendisine itaate zorlamamıştı. Bu şekilde barış içinde yaşamlarını devam ettirirken bir gün mağlup fırka, galip fırkaya mensup bir adamı öldürdü. Galip taraf mağlup tarafa: "Bize 100 vesak gönderin" diye haber yolladı. Mağlup taraf ise: "Bu adalet midir? İki grubun da dinleri bir, soyları bir, ülkeleri bir olduğu halde birinin diyeti diğerinin diyetinin yarısı kadar! Biz bu şartı daha önce sadece sizin bize olan zulmünüz ve bizim sizden korkumuz sebebiyle kabul etmiştik. Fakat şimdi Muhammed geldi. Artık bu fidyeyi size vermeyeceğiz" deyip bu taleplerini reddettiler.

Neredeyse bu yüzden iki fırka arasında savaş çıkacaktı. Sonunda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) aralarında hakem tayin etme konusunda anlaştılar. Sonra galip taraf meseleyi aralarında müzakere ederek şu karara vardılar: "Vallahi Muhammed, sizden alıp onlara verdiğinin iki katını onlardan alıp size vermez. Onlar bize verilen miktarı kabul etmişlerdi. Bu, bizim haksızlık yapmamız ve onları yenmemiz sebebiyleydi. Bu yüzden Muhammed'in yanına birini sızdırın, size onun konuyla ilgili görüşünü aktarsın. Eğer size istediğinizi verirse, onu hakem kabul edersiniz. Eğer vermezse, ondan uzak durur, hakem tayin etmezsiniz." Bunun sonucunda münafıklardan bazılarını Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına sızdırdılar ki kendilerine onun bu konudaki

---

[1] Mâide Sur. 44.

[2] Mâide Sur. 45.

[3] Mâide Sur. 46.

görüşünü öğrenip bildirsinler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gelince Allah onların kurdukları bütün planlarını ve ne yapmak istediklerini Resûlüne haber verdi. Bu konuda Yüce Allah şu âyetleri indirdi:

"Ey Resûl! Kalpleri inanmamışken, ağızlarıyla, «İnandık» diyenlerden küfür uğrunda mücadele edenlerin hali seni üzmesin... Kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse, işte onlar fasıkların tâ kendileridirler."[1]

Sonra o iki grup hakkında: *"Vallahi onlar hakkında âyet nâzil oldu. Yüce Allah bu âyetle, onları kastetmiştir"* buyurdu.

★ Ben derim ki: Rivayetin bir kısmını Ebû Davud da nakletmiştir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd zayıf olmakla beraber güvenilir de kabul edilmiştir. Ahmed b. Hanbel'in diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى : ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾

Yüce Allah'ın "Allah, Kendilerini Sevdiği, Onların da O'nu Sevdiği Bir Topluluk Getirir" Âyeti [3]

١٠٩٧٦ – حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْقَطِرَانِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ ، قَالا : ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِيَاضٍ الأَشْعَرِيِّ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هُمْ قَوْمُ هَذَا " يَعْنِي أَبَا مُوسَى الأَشْعَرِيَّ

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

10976. Iyâd el-Eş'arî der ki: **"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir"** âyeti inince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Mûsa'yı kastederek: *"İşte onlar, bu zatın kavmidir"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] Mâide Sur. 41-47.

[2] Ahmed b. Hanbel (2212); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10732)

[3] Mâide Sur.54.

١٠٩٧٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا أَبُو حُمَيْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ سَيَّارٍ الْحِمْصِيُّ قَالَ : نا مُعَاوِيَةُ بْنُ حَفْصٍ ، قَالَ : نا أَبُو زِيَادٍ يَعْنِي إِسْمَاعِيلَ بْنَ زَكَرِيَّا ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، قَالَ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ قَالَ : " هَؤُلاءِ قَوْمٌ مِنَ الْيَمَنِ ، ثُمَّ مِنْ كِنْدَةَ ، ثُمَّ مِنَ السَّكُونِ ، ثُمَّ مِنْ تُجِيبَ " رواه الطبراني في الأوسط وإسناده حسن .

10977. Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona **"Allah, kendilerini sevdiği, onların da O'nu sevdiği bir topluluk/kavim getirir"** âyeti sorulunca şöyle buyurdu:

"Bunlar önce Yemen'den, sonra Kinde'den, sonra Sekûn'dan ve sonra da Tucîb'den olan şu kavimdir."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hasen bir isnâdla rivayet etmiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾

Yüce Allah'ın "Sizin Dostunuz Ancak Allah, O'nun Peygamberi ve İnananlardır" Âyeti[3]

١٠٩٧٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قال : نا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعُمَرِيُّ ، قال : نا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ زَيْدِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : سَمِعْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، يَقُولُ : وَقَفَ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ سَائِلٌ ، وَهُوَ رَاكِعٌ فِي تَطَوُّعٍ فَنَزَعَ خَاتَمَهُ ، فَأَعْطَاهُ السَّائِلَ ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْلَمَهُ ذَلِكَ ، فَنَزَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الآيَةَ : "﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾، فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ قَالَ : " مَنْ كُنْتُ مَوْلاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه من لم أعرفهم .

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/371)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1414). Tucîb kabilesi Sekûn'un, Sekûn da Kinde'nin bir koludur ve hepsi de Yemen kabileleridir.

[3] Mâide Sur. 55.

10978. Ammâr b. Yâsir anlatıyor: Nafile bir namazda rükû halindeyken Ali b. Ebî Tâlib'in başına bir dilenci dikildi. O da yüzüğünü çıkarıp dilenciye verdi. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek bunu ona anlattı. Bunun üzerine Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyet nâzil oldu: **"Sizin dostunuz ancak Allah, O'nun peygamberi ve namaz kılan, zekat veren ve rüku eden müminlerdir."** Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti okuduktan sonra buyurup niyaz etti: *"Ben kimin dostu isem Ali de onun dostudur. Allahım! Ona dost olanlara sen de dost ol; ona düşman olanlara sen de düşman ol."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, arasında tanımadıklarım vardır.

قوله تعالى : ﴿غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا﴾

Yüce Allah'ın "... Bu Dediklerinden Ötürü Kendi Elleri Bağlansın, Lanet Olsun Onlara..." Âyeti [1]

١٠٩٧٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الصَّيْرَفِيُّ , ثنا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَكَّائِيُّ , عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ , حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مُحَمَّدٍ مَوْلَى آلِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , وَعِكْرِمَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ يُقَالُ لَهُ : النَّبَّاشُ بْنُ قَيْسٍ : إِنَّ رَبَّكَ بَخِيلٌ لا يُنْفِقُ , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ﴾

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10979. İbn Abbâs anlatıyor: Yahudilerden Nebbâş b. Kays isminde bir adam: "Senin Rabbin çok cimri, hiç infakta bulunmuyor" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi:

"Yahudiler, «Allah'ın eli sıkıdır» dediler. Bu dediklerinden ötürü kendi elleri bağlansın, lanet olsun onlara. Bilakis O'nun iki eli de açıktır, dilediği gibi infakta bulunur."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

---

[1] Mâide Sur. 64.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12497)

قوله تعالى: ﴿وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah Seni İnsanlardan Korur" Âyeti [1]

١٠٩٨٠ - حَدَّثَنَا حَمِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمِيدٍ أَبُو نَصْرٍ الْكَاتِبُ ، حَدَّثَنَا كُرْدُوسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : كَانَ الْعَبَّاسُ عَمّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَنْ يَحْرُسُهُ ، فَلَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿يَأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ ، تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَرَسَ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: عطية العوفي, وهو ضعيف .

10980. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcası Abbâs onun korumasını yapanlardandı. **"Allah seni insanlardan korur"** âyeti inince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine yönelik korumayı kaldırdı.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atiyye el-Avfî zayıftır.[2]

١٠٩٨١ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ غَيْلَانَ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ ، عَنِ النَّضْرِ أَبِي عُمَرَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحْرَسُ ، فَكَانَ يُرْسِلُ مَعَهُ عَمُّهُ أَبُو طَالِبٍ كُلَّ يَوْمٍ رِجَالًا مِنْ بَنِي هَاشِمٍ يَحْرُسُونَهُ ، حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿يَأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ إِلَى قَوْلِهِ : وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾، فَأَرَادَ عَمُّهُ أَنْ يُرْسِلَ مَعَهُ مَنْ يَحْرُسُهُ ، فَقَالَ : " يَا عَمِّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ عَصَمَنِي مِنَ الْجِنِّ وَالإِنْسِ "

رواه الطبراني, وفيه: النضر بن عبد الرحمن, وهو ضعيف .

10981. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) korunurdu. Amcası Ebû Tâlib her gün onun yanına, kendisini korumaları için Hâşim oğullarından bazı adamlar gönderirdi. Sonra **"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, eğer bunu yapmazsan**

---

[1] Mâide Sur. 67.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (418). Taberânî'nin hocası Hamed b. Muhammed b. Hamed Ebû Nasr'ın biyografisi yazılmamıştır. Ayrıca Taberânî, Ebû Saîd'den sadece bu isnâdla hadis rivayet edildiğini belirtmiştir.

O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur"[1] âyeti indi. Bu âyet indikten sonra amcası yine onun yanında kendisini koruyacak adamlar göndermek isteyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Amca, artık Yüce Allah beni cinlerden ve insanlardan korumaktadır"* deyip (insanlar tarafından) korunmayı reddetti.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Nadr b. Abdirrahman zayıftır.

قوله تعالى : ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا﴾

Yüce Allah'ın "Çünkü Onların Arasında Keşişler ve Rahipler Vardır ve Onlar Büyüklük Taslamazlar" Âyeti [2]

١٠٩٨٢ – حدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا نُصَيْرُ بْنُ زِيَادٍ الطَّائِيُّ ، عَنِ الصَّلْتِ الدَّهَّانِ ، عَنْ حَامِيَةَ بْنِ رَبَابٍ ح ، قَالَ : سَمِعْتُ سَلْمَانَ ، وَسُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا﴾ ، قَالَ : " الرُّهْبَانُ : الَّذِينَ فِي الصَّوَامِعِ " ، قَالَ سَلْمَانُ : " نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " : ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا﴾

رواه الطبراني, وفيه: يحيى الحماني, ونصير بن زياد, وكلاهما ضعيف .

10982. Selmân'a Yüce Allah'ın "**Çünkü onların arasında keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar"** âyeti sorulunca "Rahipler, manastırlarda yaşayanlardır" dedi.

Yine Selmân der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) **"Çünkü onların arasında keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar"**[3] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî ve Nusayr b. Ziyâd zayıftırlar.

---

[1] Mâide Sur. 67.

[2] Mâide Sur. 82.

[3] Mâide Sur. 82.

قوله تعالى : ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ﴾

Yüce Allah'ın "Resûle İndirileni Duydukları Zaman..." Âyeti [1]

١٠٩٨٣ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَاقِدٍ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ نَافِعٍ الضَّبِّيِّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، وَجَعْفَرُ بْنُ إِيَاسٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ : ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ﴾، قَالَ : إِنَّهُمْ كَانُوا نَوَّانِينَ يَعْنِي : مَلاحِينَ ، قَدِمُوا مَعَ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ مِنَ الْحَبَشَةِ ، فَلَمَّا قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ ، آمَنُوا وَفَاضَتْ أَعْيُنُهُمْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَعَلَّكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَى أَرْضِكُمُ انْتَقَلْتُمْ عَنْ دِينِكُمْ " . فَقَالُوا : لَنْ نَنْقَلِبَ عَنْ دِينِنَا ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ ذَلِكَ مِنْ قَوْلِهِمْ

رواه الطبراني في الأوسط والكبير، وفيه: العباس بن الفضل الأنصاري، وهو ضعيف .

قلت : ولهذا الحديث طرق بنحوه في الصلاة على الغائب وفي مناقب النجاشي .

10983. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Resûle indirileni duydukları zaman daha önceden bildikleri hakikat sebebiyle gözlerinden yaşlar boşandığını görürsün**" âyeti ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

Bunlar (geçimlerini balıkçılıkla sağlayan) denizciler olup Câfer b. Ebî Tâlib ile birlikte Habeşistan'dan gelmişlerdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine Kur'ân okuyunca iman ettiler ve gözlerinden yaşlar boşandı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Belki kendi topraklarınıza döndüğünüzde dininizden çıkarsınız"* deyince, "Biz dinimizden asla dönmeyeceğiz" dediler. İşte Allah, âyeti onların bu sözleri üzerine indirmiştir.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâs b. el-Fadl el-Ensârî zayıftır.

Ben derim ki: Gıyabi Cenaze namazı ve Necaşi'nin Menkıbeleri bahislerinde hadisin benzer ifadelerle yer alan başka varyantları da vardır.

[1] Mâide Sur. 83.

قوله تعالى : ﴿رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Rabbimiz! İnandık, Bizi de Şahitlerden Yaz" Âyeti [1]

١٠٩٨٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾ ، قَالَ : " مَعَ مُحَمَّدٍ وَأُمَّتِهِ ، فَإِنَّهُمْ شَهِدُوا لَهُ أَنَّهُ بَلَّغَ وَشَهِدُوا لِلرُّسُلِ أَنَّهُمْ قَدْ بَلَّغُوا " رواه الطبراني, عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم ,وهو ضعيف .

10984. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Rabbimiz! İnandık, bizi de şahitlerden yaz**" âyetini şöyle açıklamıştır: Yani bizi de Muhammed ve ümmeti ile birlikte yaz. Çünkü onlar, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) tebliğ vazifesini yerine getirdiğine, üstelik diğer peygamberlerin de tebliğ görevlerini ifa ettiklerine şahitlik etmişlerdir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ﴾

Yüce Allah'ın "İçki, Kumar, Putlar ve Fal Okları Şüphesiz Şeytan İşi Pisliklerdir" Âyeti [3]

١٠٩٨٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ , ثنا رَبِيعَةُ بْنُ كُلْثُومِ بْنِ جَبْرٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ فِي قَبِيلَتَيْنِ مِنَ الأَنْصَارِ شَرِبُوا حَتَّى إِذَا ثَمِلُوا , عَبَثَ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ , فَلَمَّا صَحَوْا جَعَلَ الرَّجُلُ يَرَى الأَثَرَ بِوَجْهِهِ وَبِرَأْسِهِ وَبِلِحْيَتِهِ , يَقُولُ : فَعَلَ بِي هَذَا أَخِي فُلانٌ , فَوَاللهِ لَوْ كَانَ بِي رَءُوفًا رَحِيمًا مَا فَعَلَ هَذَا بِي , قَالَ : وَكَانُوا إِخْوَةً لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ضَغَائِنُ , فَوَقَعَتْ فِي قُلُوبِهِمُ الضَّغَائِنُ , فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنْصَابُ وَالأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللهِ وَعَنِ الصَّلاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ﴾ , فَقَالَ نَاسٌ مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ : هِيَ رِجْسٌ ,

---

[1] Mâide Sur. 83.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11732)

[3] Mâide Sur. 90-91.

وَهِيَ فِي بَطْنِ فُلانٍ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ , وَفُلانٍ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا﴾

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح . وقد تقدم في الأشربة نحو هذا في تحريم الخمر .

10985. İbn Abbâs der ki: İçki yasağı, Ensâr kabilelerinden iki kabile hakkında nâzil olmuştur. Bunlar içki içip akılları başlarından gidince birbirleriyle eğlenmeye başladılar. Ayıldıkları zaman kimileri yüzleri, başları ve sakallarında bazı yara izleri gördüler ve "Bunu kardeşim falan kimse yaptı. Vallahi eğer o bana acıyıp şefkat gösterseydi bunu bana yapmazdı" demeye başladılar. Bunlar kardeştiler ve (daha önce) kalplerinde birbirlerine karşı en ufak bir kin yoktu. Böylece kalplerine kin tohumları düşmüş oldu. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyetleri indirdi:

"Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki saadete eresiniz. Şeytan, şüphesiz içki ve kumar yoluyla aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçersiniz değil mi?"[1]

Âyeti zorlama yorumla aşırı bir şekilde yorumlayan bazı kimseler şöyle dediler: "Bu bir pisliktir ve bu pislik daha önce Bedir savaşında öldürülen falan kimsenin, Uhud savaşında öldürülen falan kimsenin midelerine girmiştir." Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi:

"İman edip salih ameller işleyenlere; Allah'a karşı gelmekten sakındıkları, iman ettikleri ve salih amel işledikleri, sonra Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iman ettikleri, sonra yine Allah'a karşı gelmekten sakındıkları ve iyilik ettikleri takdirde, daha önce tatmış olduklarından dolayı bir günah yoktur. Allah, iyilik edenleri sever."[2]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

İçecekler bölümünde İçki Yasağına dair bahiste bunun benzeri rivayetler geçmişti.[3]

١٠٩٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ سَابِقٍ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ قَرْمٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " لَمَّا نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ ، قَالَتِ الْيَهُودُ : أَلَيْسَ إِخْوَانُكُمُ الَّذِينَ مَاتُوا كَانُوا يَشْرَبُونَهَا ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿لَيْسَ عَلَى

[1] Mâide Sur. 90-91.
[2] Mâide Sur. 93.
[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12459)

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا﴾ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
فَقِيلَ لِي : إِنَّكَ مِنْهُمْ " قلت : في الصحيح بعضه .

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

10986. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: İçki yasağı inince Yahudiler "Daha evvel ölen kardeşleriniz de içki içmiyorlar mıydı?" dediler. Bunun üzerine Yüce Allah: "**İman edip salih amel işleyenlere daha önceleri tatmış olduklarından dolayı bir sorumluluk yoktur**"[1] âyetini indirdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: *"Bana «Sen de onlardansın» denildi."*

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmı, *Sahîh*'de geçmiştir.

Bu şekliyle ise onu Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١٠٩٨٧ - وعَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ هَذِهِ الآيَةَ التِي فِي القُرْآنِ : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنْصَابُ وَالأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ قَالَ: هِيَ فِي التَّوْرَاةِ : إِنَّ اللهَ عزَّ و جلَّ أَنْزَلَ الحَقَّ لِيُذْهِبَ بِهِ البَاطِلَ وَيُبْطِلَ بِهِ اللَّعِبَ وَالكَنَارَاتِ والزَّمَارَاتِ وَالزَّفْنَ وَالمَعَازِفَ وَالمَزَاهِرَ وَالشِّعْرَ وَأَقْسَمَ رَبِّي بِيَمِينِ لاَ يَشْرَبُهَا عَبْدٌ بَعْدَ مَا حَرَّمْتُهَا إلا أَعْطَشْتُهُ يَوْمَ القِيَامَةِ وَلاَ يَدَعُهَا بَعْدَ مَا حَرَّمْتُهَا إلا سَقَيْتُهُ بِحَظِيرِ القُدُسِ

رواه الطبراني في آخر حديث صحيح في قوله تعالى : ﴿إنا أرسلناك شاهدا﴾ ورجاله رجال الصحيح .

10987. Abdullah b. Amr der ki: Kur'ân'da geçen "**Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları, şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz**"[2] âyeti, Tevrat'ta da geçmiştir: "Yüce Allah, batılı yok etmek için hakkı indirdi. Bu hak ile oyunu (kumarı), tamburu, defleri, raksı, çalgı aletlerini, (oyun) değneklerini ve şiiri kaldırdı. Rabbim şuna yemin etti ki: Ben içkiyi haram kıldıktan sonra bir kul onu içerse, kıyamet günü kesinlikle onu susuz bırakırım. Yine ben yasakladıktan sonra bir kul içki içmekten vazgeçerse, ona da Kudüs haziresinden (su) içiririm."

---

[1] Mâide Sur. 93.

[2] Mâide Sur. 90-91.

★ Bunu Taberânî, *"Şüphesiz biz seni şahit olarak gönderdik"*[1] âyeti ile ilgili sahih bir hadisin sonunda rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى : ﴿لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Siz Doğru Yolda Olunca Sapan Kimse Size Zarar Veremez" Âyeti[2]

١٠٩٨٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِى عَامِرٍ الأَشْعَرِىِّ قَالَ كَانَ رَجُلٌ قُتِلَ مِنْهُمْ بِأَوْطَاسٍ فَقَالَ لَهُ النَّبِىُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا عَامِرٍ أَلاَ غَيَّرْتَ . فَتَلاَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ أَيْنَ ذَهَبْتُمْ إِنَّمَا هِىَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ مِنَ الْكُفَّارِ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ "

رواه الطبراني ولفظه :

عن أبي عامر أنه كان فيهم شيء فاحتبس عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ما حبسك ؟ " . قال : قرأت هذه الآية : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ فقال له النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " ﴿لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ الكفار إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾

ورجالهما ثقات إلا أني لم أجد لعلي بن مدرك سماعا من أحد من الصحابة .

10988. Ebû Âmir el-Eş'arî'nin anlattığına göre Evtâs'da onlardan biri öldürülünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: *"Ey Ebû Âmir! (Yanlış geleneklerinizi) değiştirsene!"* buyurmuş. O da: **"Ey iman edenler! Siz kendinize bakın. Siz doğru yolda olunca sapan kimse size zarar veremez"** âyetini okumuş. Buna öfkelenen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuş: *"Siz âyeti nasıl anlamışsınız öyle! Âyetin asıl mânâsı: Siz doğru yolda olunca kafirlerden sapıtmış olan size zarar veremez"*[3] demektir.

★ Bunu Taberânî, şu ifadelerle rivayet etmiştir: Ebû Âmir'in bildirdiğine göre onlarda bir olay yaşanmış ve bu yüzden bir müddet Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) uzak kalmış. Sonra gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden görünmüyordun?"* diye sormuş. Ebû Âmir der ki: Ben de *"Ey iman edenler! Siz kendinize*

---

[1] Ahzâb Sur. 45; Fetih Sur. 8.

[2] Mâide Sur. 105.

[3] Mâide Sur. 105.

bakın. Siz doğru yolda olunca sapan kimse size zarar veremez"[1] âyetini okudum. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bundan asıl maksat: «Siz doğru yolda olunca (kafirlerden) sapıtmış olan size zarar veremez» demektir"* buyurdu.

★ Her iki rivayetin de ravileri, güvenilir kimselerdir. Fakat Ali b. Müdrik'in sahabeden herhangi birinden hadis işittiği bilgisine ulaşamadım.[2]

١٠٩٨٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا خَالِدٌ ، عَنْ يُونُسَ ، عَنِ الحسن ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ :﴿عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ﴾ ، قَالَ : " لَيْسَ هَذَا أَوَانُهَا ، فَقُولُوهَا مَا قُبِلَتْ مِنْكُمْ فَإِذَا رُدَّتْ عَلَيْكُمْ فَعَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ"

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن الحسن البصري لم يسمع من ابن مسعود, والله أعلم .

10989. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Siz kendinize bakın**" âyeti ile ilgili der ki: Henüz bu âyetin zamanı gelmedi. Dolayısıyla sizler tebliğ yapmaya devam edin/iyiliği emir kötülükten men görevine devam edin. Eğer davetiniz reddedilirse, o zaman kendinize bakın; bu durumda yoldan sapmış olan size zarar veremez.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Hasan el-Basrî, İbn Mes'ûd'dan hadis işitmemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

قوله تعالى : ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "Ben Aralarında Bulunduğum Sürece Onlara Şahittim" Âyeti[3]

١٠٩٩٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ ، ثنا مِسْعَرٌ ، حَدَّثَنِي مَعْنٌ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

---

1 Mâide Sur. 105.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/317); Ahmed b. Hanbel (4/201-202). Ravilerinden Ali b. Müdrik'i İbn Hibbân tâbii neslinin güvenilirleri arasında zikretmiş ve onun İbn Mes'ûd'dan hadis işittiğini belirtmiştir.

3 Mâide Sur. 117.

10990. İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ben aralarında bulunduğum sürece onlara şahittim"** âyetini *"Yani, içlerinde bulunduğum sürece"* diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابُ سُورَةِ الأَنْعَامِ)

En'âm Sûresi

١٠٩٩١ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ الصَّفَّارُ ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " نَزَلَتْ عَلَيَّ سُورَةُ الأَنْعَامِ جُمْلَةً وَاحِدَةً يُشَيِّعُهَا سَبْعُونَ أَلْفِ مَلَكٍ لَهُمْ زَجَلٌ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّحْمِيدِ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: يوسف بن عطية الصفار, وهو ضعيف .

10991. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bana En'âm sûresi bir defada indirildi. Nitekim yetmiş bin melek de tespih ve hamd sesleri arasında onu uğurladı."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Yûsuf b. Atıyye es-Saffâr zayıftır.[2]

١٠٩٩٢ – وعَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَتْ سُورَةُ الأَنْعَامِ وَمَعَهَا مَوْكِبٌ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ يَسُدُّ مَا بَيْنَ الْخَافِقَيْنِ لَهُمْ زَجَلٌ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّقْدِيسِ تَرْتَجُّ ورَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْمِ سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ "

رواه الطبراني عن شيخه محمد بن عبد الله بن عرس, عن أحمد بن محمد بن أبي بكر السالمي, و لم أعرفها, وبقية رجاله ثقات .

10992. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En'âm sûresi, doğu ile batı ufuklarını kaplayan bir melek konvoyu eşliğinde indi. Ufuklar meleklerin tespih ve takdis sesleriyle inliyordu."* Bu esnada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Sühbâne'l-azîm (Yüce Allah'ı tesbih ederim), Sübhâne'l-azîm"* diyordu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Muhammed b. Abdillah b. Urs kanalıyla Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr es-Sülemî'den rivayet etmiştir ki ikisini de tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9781) (Tefsir kısmı yoktur); Ebû Ya'lâ (5020)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (220).

١٠٩٩٣ - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الصَّبَّاحِ الرَّقِّيُّ ، ثنا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ ، قَالَتْ : " نَزَلَتِ الأَنْعَامُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُمْلَةً وَاحِدَةً ، وَأَنَا آخِذَةٌ بِزِمَامِ نَاقَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ كَانَتْ مِنْ ثِقَلِهَا لَتَكْسِرُ عَظْمَ النَّاقَةِ " رواه الطبراني, وفيه: شهر بن حوشب, وهو ضعيف وقد وثق .

10993. Esmâ binti Yezîd der ki: En'âm sûresi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bir defada nâzil oldu. Öyle ki ağırlığından neredeyse (Peygamber'in) deve(si)nin kemikleri kırılacaktı.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr b. Havşeb zayıf olmakla beraber güvenilir de kabul edilmiştir.[1]

قوله تعالى: ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar Hem Onu Savunuyorlar, Hem de Kendileri Ondan Uzak Duruyorlar" Âyeti [2]

١٠٩٩٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا عَوْنُ بْنُ سَلاَمٍ , ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ , عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : " ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ﴾, نَزَلَتْ فِي أَبِي طَالِبٍ كَانَ يَنْهَى عَنْ أَذَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , وَيَنْأَى عَنِ اتِّبَاعِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة وغيره وضعفه ابن معين وغيره, وبقية رجاله ثقات .

10994. İbn Abbâs der ki: **"Onlar hem onu savunuyorlar, hem de kendileri ondan uzak duruyorlar"** âyeti Ebû Tâlib hakkında nâzil olmuştur. Çünkü o (insanları) Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) işkence ve eziyet etmekten men ederken kendisi O'na tâbi olmaktan kaçınıyordu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve başkaları güvenilir kabul ederlerken, İbn Maîn ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/178). Senedinde ismi geçen Leys b. Ebî Süleym de zayıftır.

2 En'âm Sur. 26. Âyet, İbn Abbâs'ın yorumuna göre tercüme edilmiştir. (Mütercim)

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12682)

قوله تعالى : ﴿فَإِنَّهُمْ لا يُكَذِّبُونَكَ﴾

Yüce Allah'ın "Aslında Onlar Seni Yalanlamıyorlar" Âyeti [1]

١٠٩٩٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ , ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَارَةَ , عَنْ أَبِي رَوْقٍ, عَنِ الضَّحَّاكِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : " ﴿فَإِنَّهُمْ لا يُكَذِّبُونَكَ﴾ مُخَفَّفَةً , وَكَذَلِكَ كَانَ يَقْرَؤُهَا , قَالَ : " لا يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ لا يَكُونَ رَسُولا , وَلا عَلَى أَنْ لا يَكُونَ الْقُرْآنُ قُرْآنًا , فَأَمَّا أَنْ يُكَذِّبُونَكَ بِأَلْسِنَتِهِمْ فَهُمْ يُكَذِّبُونَكَ , وَذَلِكَ إِلا كَذَّابٌ , وَذَاكَ التَّكْذِيبُ "

رواه الطبراني, وفيه: بشر بن عمارة, وهو ضعيف .

10995. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "فإنهم لا يُكَذِّبُونَكَ (Aslında onlar seni yalanlamıyorlar) âyetini sahabenin "لا يُكَذِبونَ" şeklinde okuduklarını ve bu ibarenin şu anlama geldiğini söylemiştir: "Onlar ne Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olmasını, ne de Kur'ân'ın Kur'ân olmasına engel olabilirler. Değilse mesele seni dilleriyle yalanlamalarıysa, bunu zaten yapıyorlar. Birincisi "إكذاب", ikincisi ise "تكذيب" kökündendir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Bişr b. Umâre zayıftır.[2]

قوله تعالى : ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ﴾

Yüce Allah'ın "Kendilerine Yapılan Hatırlatmaları Unuttuklarında, Onlara Her Şeyin Kapısını Açtık" Âyeti [3]

١٠٩٩٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلانَ قَالَ حَدَّثَنَا رِشْدِينُ يَعْنِي ابْنَ سَعْدٍ أَبُو الْحَجَّاجِ الْمَهْرِيُّ عَنْ حَرْمَلَةَ بْنِ عِمْرَانَ التُّجِيبِيِّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتَ اللَّهَ يُعْطِي الْعَبْدَ مِنَ الدُّنْيَا عَلَى مَعَاصِيهِ مَا يُحِبُّ فَإِنَّمَا هُوَ اسْتِدْرَاجٌ. ثُمَّ تَلا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ﴾

---

1 En'âm Sur. 33.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12658). (Ayrıca hadiste kopukluk vardır)

3 En'âm Sur. 44.

رواه أحمد والطبراني وزاد : " ﴿فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ " .

10996. Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Eğer Yüce Allah'ın dünyada iken bir kula, işlediği onca günahlara rağmen istediğini verdiğini görürsen, (bil ki) bu istidrâcdan (azdıkça azması ve sonsuz mutluluktan mahrum kalması için ona mühlet vermesinden) başka bir şey değildir." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyeti okudu:

"Kendilerine yapılan hatırlatmaları unuttuklarında, onlara her şeyin kapısını açtık; nihayet kendilerine verilenlerle sevinip şımardıklarında ansızın onları yakalayıverdik ve o anda bütün umutlarını yitirdiler."[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve "Böylece zalim kavmin kökü kesilmiş oldu. Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur"[2] ilavesiyle Taberânî rivayet etmiştir.[3]

قوله تعالى : ﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ﴾
وقوله تعالى :﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Rablerinin Huzurunda Toplanacaklarından Korkanları Onunla (Kur'ân ile) Uyar" ve "Rablerinin Rızasını Dileyerek Sabah Akşam O'na Yalvaranları (Huzurundan) Kovma!" Âyeti[4]

١٠٩٩٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَسْبَاطٌ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ عَنْ كُرْدُوسٍ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ مَرَّ الْمَلَأُ مِنْ قُرَيْشٍ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ خَبَّابٌ وَصُهَيْبٌ وَبِلَالٌ وَعَمَّارٌ فَقَالُوا يَا مُحَمَّدُ أَرَضِيتَ بِهَؤُلَاءِ فَنَزَلَ فِيهِمُ الْقُرْآنُ ﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَاللهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ﴾

رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال : فقالوا : يا محمد أهؤلاء من الله عليهم من بيننا ؟ لو طردت هؤلاء لاتبعناك .
فأنزل الله : ﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ﴾ إلى قوله : ﴿أَلَيْسَ اللهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ﴾

[1] En'âm Sur. 44.

[2] En'âm Sur. 45.

[3] Ahmed b. Hanbel (4/145); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/330-331); *el-Mu'cemu'l-evsat* (484 *"Mecmau'l-Bahreyn"*). Bak. Elbânî, *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (414).

[4] En'âm Sur. 51-52.

ورجال أحمد رجال الصحيح غير كردوس وهو ثقة .

10997. Bu âyetler hakkında İbn Mes'ûd der ki: Kureyş kabilesinin ileri gelenleri, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına uğradılar. O sırada Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Habbâb, Suheyb, Bilâl ve Ammâr vardı. Kureyşliler: "Ey Muhammed! Ben bunlarla mutlu musun?" dediler. Bunun üzerine haklarında Kur'ân indi: **"Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkanları onunla (Kur'ân ile) uyar. O'ndan başka ne bir dost, ne de aracıları vardır. Umulur ki Allah'tan sakınırlar.... Allah zalimleri daha iyi bilir."**[1]

Bunu Ahmed b. Hanbel ve şu ifadelerle Taberânî rivayet etmiştir: Kureyşliler: "Ey Muhammed! Allah aramızda bunlara mı lütfetti? Eğer bunları yanından kovarsan, sana tâbi oluruz" dediler. Bunun üzerine Allah şu âyetleri indirdi: **"Rablerinin rızasını dileyerek sabah akşam O'na yalvaranları (huzurundan) kovma.... Allah şükredenleri daha iyi bilmez mi?"**[2]

★ Ahmed b. Hanbel'in ravileri, Kürdûs hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Kürdûs de güvenilirdir.[3]

قوله تعالى : ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Rablerinin Rızasını Dileyerek Sabah Akşam O'na Yalvaranlarla Beraber Sabret!" Âyeti [4]

١٠٩٩٨ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قال : نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَعْضِ أَبْيَاتِهِ : ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ﴾ خَرَجَ يَلْتَمِسُ فَوَجَدَ قَوْماً يَذْكُرُونَ اللهَ مِنْهُمْ ثَائِرُ الرَّأْسِ وَجَافُّ الجِلْدِ وَذُو الثَّوْبِ الوَاحِدِ فَلَمَّا رَآهُمْ جَلَسَ مَعَهُم فَقَالَ :

الحَمْدُ للهِ الَّذِي جَعَلَ فِي أُمَّتِي مَنْ أَمَرَنِي أَنْ أَصْبِرَ نَفْسِي مَعَهُمْ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح وقد ذكر الطبراني عبد الرحمن في الصحابة .

10998. Abdurrahman b. Sehl b. Huneyf der ki: Kendisi evlerinden birindeyken Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) **"Rablerinin rızasını**

---

1 En'âm Sur. 51-58.

2 En'âm Sur. 51-53.

3 Ahmed b. Hanbel (3985); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10520); Bezzâr (2209) (benzeri).

4 Kehf Sur. 28.

dileyerek sabah akşam O'na yalvaranlarla beraber sabret" âyeti indi ve hemen Allah'ı zikredenleri aramaya çıktı. Derken Allah'ı zikreden bir topluluk buldu. Aralarında saçı başı dağınık, yalın ayak ve tek parça giysisi olanları vardı. Onları görünce yanlarına oturdu ve: *"Ümmetim içinde kendileriyle birlikte olup sabretmemi emrettiği bir topluluk var eden Allah'a hamd olsun"* diye şükretti.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Taberânî Abdurrahman'ı sahabe neslinden biri olarak zikretmiştir.

قوله تعالى : ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ﴾

Yüce Allah'ın "De ki: O'nun ... Gücü Yeter" Âyeti [1]

١٠٩٩٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ عَنِ الرَّبِيعِ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي قَوْلِهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَاباً مِنْ فَوْقِكُمْ﴾ الآيَةَ قَالَ هُنَّ أَرْبَعٌ وَكُلُّهُنَّ عَذَابٌ وَكُلُّهُنَّ وَاقِعٌ لاَ مَحَالَةَ فَمَضَتِ اثْنَتَانِ بَعْدَ وَفَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ سَنَةً فَأُلْبِسُوا شِيَعاً وَذَاقَ بَعْضُهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ وَبَقِيَتْ ثِنْتَانِ وَاقِعَتَانِ لاَ مَحَالَةَ الْخَسْفُ وَالرَّجْمُ.

رواه أحمد ورجاله ثقات . قلت : والظاهر أن من قوله : فمضت اثنتان إلى آخره من قول الربيع فإن أبي بن كعب لم يتأخر إلى زمن الفتنة والله أعلم . قلت : وتأتي بقية هذه الأحاديث في كتاب الفتن إن شاء الله .

10999. Ubey b. Ka'b Yüce Allah'ın "**De ki: «O, size üstünüzden (gökten) veya ayaklarınızın altından (yerden) bir azap göndermeğe, ya da sizi fırka fırka birbirinize düşürmeğe ve kiminizin şiddetini kiminize tattırmaya gücü yetendir.» Bak, anlasınlar diye, âyetleri değişik biçimlerde nasıl açıklıyoruz"** âyeti ile ilgili şunları söylemiştir: Âyette zikredilen azap türlerinin hepsi dört tane olup bunların hepsi kaçınılmaz olarak gerçekleşecektir. Bunlardan ikisi, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından 25 sene sonra gerçekleşmiştir. Müslümanlar fırkalara bölünerek birbirlerine düşmüşlerdir. Geriye ikisi kalmıştır ki bunlar da muhakkak yaşanacaktır: Yere geçirme ve (gökten) taş yağdırma cezaları.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

Ben derim ki: Anlaşılan o ki "Bunlardan ikisi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından 25 sene sonra gerçekleşmiştir" sözü, ravilerden Rabî'ye aittir. Zira Ubey b. Ka'b, fitne dönemine kadar yaşamamıştır. Doğrusunu Allah bilir.

---

1 En'âm Sur. 65.

Ben derim ki: Bu konudaki hadislerin kalanı, inşallah Fitneler bölümünde gelecektir.[1]

قوله تعالى : ﴿فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ﴾

Yüce Allah'ın "Sizin İçin Bir Müstekar (Belli Bir Süre Kalma) Yeri, Bir de Müstevda' (Emanet Olarak Konulan Yer) Vardır" Âyeti

١١٠٠٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مُسْتَوْدَعُهَا فِي الدُّنْيَا ، وَمُسْتَقَرُّهَا فِي الرَّحِمِ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن إبراهيم لم يدرك ابن مسعود .

11000. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kişinin **müstevda'ı** (emanet olarak konulduğu yer) dünyadır. **Müstekarrı** (sürekli kaldığı yer) ise rahimdir."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki İbrâhîm(-i Nehaî), İbn Mes'ûd'a yetişememiştir.[2]

١١٠٠١ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ﴾ ، قَالَ : " الْمُسْتَقَرُّ : الرَّحِمُ ، وَالْمُسْتَوْدَعُ : الأَرْضُ الَّتِي يَمُوتُ فِيهَا "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

11001. Abdullah (b. Mes'ûd), **"Sizin için bir müstekar (belli bir süre kalma yeri), bir de müstevda' (emanet olarak konulacağız yer) vardır"**[3] âyeti ile ilgili olarak "Müstekar, rahim; müstevda' ise kişinin öleceği yeryüzüdür" demiştir.[4]

---

[1] Ahmed b. Hanbel (5/134-135)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9017)

[3] En'âm Sur. 98.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9016)

قوله تعالى : ﴿دَرَسْتَ﴾

Yüce Allah'ın "درست (Sen Ders Almışsın)"[1] Sözü Hakkında

١١٠٠٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ كَيْسَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ، " يَقْرَأُ دارَسْتَ تَلَوْتَ ، خَاصَمْتَ جادَلْتَ " رواه الطبراني ورجاله ثقات

11002. Amr b. Keysân der ki: Ben "(Onlar, «Sen iyi ders almışsın» desinler diye ve bir de bilen bir toplum için onu (Kur'ân'ı) açıklayalım diye âyetleri değişik biçimlerde işte böylece açıklıyoruz)" âyetiyle ilgili İbn Abbâs'ı şöyle okurken işittim: "Bu ibare (yani «ders almışsın»), "müzakere etmişsin, okumuşun, mücadele etmişsin, tartışmışsın" gibi anlamlara gelir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى :﴿وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Devşirip Toplandığı Gün (Tarım Ürünlerinin) Hakkını (Zekat ve Sadakasını) Verin" Âyeti[3]

١١٠٠٣ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزْدَادَ التَّوْزِيُّ ، قال : نا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ سَجَّادَةُ ، قال : نا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَوَّارٍ ، عَنْ نافع ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَ : " ﴿وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ ، قَالَ : " كَانُوا يُعْطُونَ مَنِ اعْتَرَاهُمْ شَيْئًا سِوَى الصَّدَقَةِ "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

11003. İbn Ömer, Yüce Alalh'ın "Devşirip toplandığı gün (tarım ürünlerinin) hakkını verin" âyeti hakkında şunları söylemiştir: (Sahabe) yardım isteyenlere sadaka/zekat dışında da yardımda bulunurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

1 En'âm Sur. 105.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11283)

3 En'âm Sur. 141.

قوله تعالى : ﴿وَمِنَ الأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشاً﴾

Yüce Allah'ın "Hayvanlardan Yük Taşıyanını da, Tüyünden Döşek Yapılanını da Yaratan O'dur" Âyeti [1]

١١٠٠٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَمِنَ الأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشاً﴾ ، قَالَ : " الْحَمُولَةُ مَا حَمَلَ مِنَ الإِبِلِ ، وَالْفَرْشُ الصِّغَارُ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

11004. İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın **"Hayvanlardan yük taşıyanını da tüyünden döşek yapılanını da yaratan O'dur"** âyetini şöyle açıklamıştır: "الحمولة kelimesi, yük taşıyan deve demektir. الفرش kelimesiyle ise küçük hayvanlar kastedilmektedir."

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيماً فَاتَّبِعُوهُ﴾

Yüce Allah'ın "Şüphesiz Bu Benim Dosdoğru Yolumdur. Buna Uyun" Âyeti [3]

١١٠٠٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَحَدَّثَنَا يَزِيدُ أَنْبَأَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطًّا ثُمَّ قَالَ هَذَا سَبِيلُ اللَّهِ ثُمَّ خَطَّ خُطُوطاً عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ هَذِهِ سُبُلٌ قَالَ يَزِيدُ مُتَفَرِّقَةٌ عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ . ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيماً فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ "

رواه أحمد والبزار, وفيه: عاصم بن بهدلة, وهو ثقة وفيه ضعف .

11005. Abdullah b. Mes'ûd bu âyetle ilgili der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir çizgi çizdi. Sonra: *"Bu, Allah'ın yoludur"*[1] buyurdu.

---

[1] En'âm Sur. 142.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9018)

[3] En'âm Sur. 153.

Sonra onun sağına ve soluna başka çizgiler çizerek şöyle buyurdu:

"Bunlar ise birbirleriyle bağlantısı bulunmayan başka yollar olup her bir yolun başında bir şeytan durur ve (halkı) o yola girmeye çağırır." Ardından şu âyeti okudu: "**Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Buna uyun. Başka yollara uymayın. Çünkü o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır.**"

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele zayıf yönü bulunmakla beraber güvenilirdir.[2]

قوله تعالى : ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar Kendilerine İlle Meleklerin Gelmesini veya Rabbinin Gelmesini veyahut Rabbinin Bazı Alâmetlerinin Gelmesini mi Bekliyorlar?" Âyeti[3]

١١٠٠٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ﴾ ، قَالَ : " طُلُوعُ الشَّمْسِ مَعَ الْقَمَرِ مِنْ مَغْرِبِهَا كَالْبَعِيرَيْنِ الْقَرِينَيْنِ "

رواه الطبراني من طريقين إحداهما هذه,وفيها: عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف والأخرى مختصرة ورجالها ثقات .

11006. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Onlar (inanmak için) kendilerine ille meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini veyahut Rabbinin bazı alâmetlerinin gelmesini mi bekliyorlar? Rabbinin bazı alâmetleri geldiği gün, önceden inanmamış ya da imanıyla hayır kazanmamış olan kimseye artık imanı bir fayda sağlamaz**" âyeti ile ilgili der ki: "İşaret edilen alâmetlerden maksat, Güneş ile Ay'ın yan yana duran iki deve gibi, battıkları yerden doğmasıdır."

---

[1] Ahmed b. Hanbel'in rivayeti *"Bu, Allah'ın dosdoğru yoludur"* şeklindedir.

[2] Ahmed b. Hanbel (1/465); Bezzâr (2210, 2211, 2212)

[3] En'âm Sur. 158.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı kanalla rivayet etmiş olup biri budur ve ravileri arasında ismi geçen Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem zayıftır. Diğeri ise muhtasar olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١١٠٠٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، قَالَ : نا مُؤَمَّلُ بْنُ إِهَابٍ ، قَالَ : نا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ يَعْنِي : الْجُرَشِيَّ ، قَالَ : نا أَبُو أُوَيْسٍ ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ﴾ , قَالَ : " طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات . قلت : وله طرق في أمارات الساعة .

11007. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), "**Rabbinin bazı alâmetleri geldiği gün**" âyetini "Maksat, Güneş'in battığı yerden doğmasıdır" şeklinde açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

Ben derim ki: Hadisin, Kıyamet Alâmetlerine dair bölümde başka varyantları da vardır.

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Dinlerini Parça Parça Edip Gruplara Ayrılanlar Var Ya..." Âyeti [1]

١١٠٠٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هِشَامٍ الرَّقِّيُّ ، بِنَصِيبِينَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ شُعْبَةَ ، عَنْ مُجَالِدٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ شُرَيْحٍ الْقَاضِي ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : " يَا عَائِشَةُ ، إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا هُمْ أَصْحَابُ الْبِدَعِ وَأَصْحَابُ الأَهْوَاءِ وَلَيْسَ لَهُمْ تَوْبَةٌ ، أَنَا مِنْهُمْ بَرِيءٌ ، وَهُمْ مِنِّي بُرَآءُ " رواه الطبراني في الصغير وإسناده جيد .

11008. Ömer b. el-Hattâb'ın naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye der ki: *"Ey Âişe!* «**Dinlerini parça parça edip fırkalara ayrılanlar**»*dan maksat bidat çıkaranlar ile şahsî tutkularının peşinden gidenlerdir. Bunlar için tövbe kapıları kapalıdır. Ben onlardan uzağım, onlar da benden uzaktırlar."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de ceyyid bir isnâdla rivayet etmiştir.[1]

---

[1] En'âm Sur. 159.

١١٠٠٩ – حَدَّثَنا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُعَلَّلٌ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : "﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾، قَالَ : هُمْ أَهْلُ الْبِدَعِ وَالأَهْوَاءِ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح غير معلل بن نفيل وهو ثقة .

11009. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "**Dinlerini parça parça edip fırkalara ayrılanlar var ya, senin onlarla hiçbir ilişkin yoktur**"[2] âyetini *"Bunlar, bu ümmete mensup kimseler olup bidatlerin ve şahsî tutkuların peşinden gidenlerdir"* diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, Muallel b. Nüfeyl müstesna, *Sahîh*'in ravileridir. Fakat Muallel de güvenilirdir.[3]

قوله تعالى: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا﴾

Yüce Allah'ın "Kim (Allah'ın Huzuruna) İyilikle Gelirse, Ona Getirdiğinin On Katı Sevap Vardır" Âyeti [4]

١١٠١٠ – عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي الأَعْرَابِ : ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا﴾ . فَقَالَ رَجُلٌ : فَمَا لِلْمُهَاجِرِينَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ؟ قَالَ : مَا هُوَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ : ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾

رواه الطبراني, وفيه: عطية, وهو ضعيف .

ويأتي حديث في مضاعفة الحسنة إلى ألفي ألف في كتاب التوبة والأذكار إن شاء الله .

11010. İbn Ömer der ki: "**Kim (Allah'ın huzuruna iyilikle gelirse, ona getirdiğinin on katı sevap verilir**" âyeti, Bedeviler hakkında inmiştir. Dinleyenlerden biri: "Muhacirler hakkında ne var, ey Ebû Abdirrahman?" diye sordu. "Bundan daha iyisi, şu âyet" dedi:

---

[1] 896 nolu hadisin mükerreridir. Ayrıca bak. Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (560). Senedinde ismi geçen Bakıyye b. el-Velîd ve Mücâlid b. Saîd zayıftırlar. Bak. İbnu'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* (209).

[2] En'âm Sur. 159.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (668). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Süfyan'dan, Mûsa b. A'yun'dan başkası rivayet etmemiş ve Muallel bunun rivayetinde teferrüd etmiştir."

[4] En'âm Sur. 160.

"Şüphesiz Allah, zerre kadar haksızlık yapmaz. Zerre kadar iyilik olsa onu kat kat artırır ve iyilik sahibine kendi katından büyük ecir verir."[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye zayıftır.

(بَابُ سُورَةِ الأَعْرَافِ)

A'râf Sûresi

قوله تعالى : ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ﴾

Yüce Allah'ın "De ki: Allah'ın Kulları İçin Yarattığı Süsü ... Kim Haram Kıldı?" Âyeti [2]

١١٠١١ - حَدَّثَنَا أَبُو حُصَيْنٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي , ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ , ثنا يَعْقُوبُ الْقُمِّيُّ , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " كَانَتْ قُرَيْشٌ يَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ وَهُمْ عُرَاةٌ يُصَفِّرُونَ وَيُصَفِّقُونَ , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ﴾ , فَأُمِرُوا بِالثِّيَابِ " رواه الطبراني, وفيه: يحيى الحماني,وهو ضعيف .

11011. İbn Abbâs der ki: Kureyşliler Beyt'i (Kâbe'yi) çıplak olarak tavaf ederlerken aynı zamanda ıslık çalıp el çırparlardı. Bunun üzerine Yüce Allah: **"De ki: Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kıldı? De ki: «Onlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde müminlerindir.» İşte bilen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz"** âyetini indirdi. Böylece onlara elbise giymeleri emredilmiş oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[3]

قوله تعالى : ﴿حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar Deve (Cemel) İğne Deliğinden Geçinceye Kadar Cennete Giremeyecekler" Âyeti

١١٠١٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا هُشَيْمٌ ، عَنْ مُغِيرَةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، " أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ : ﴿حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ﴾ قَالَ : "

---

1 Nisâ Sur. 40.

2 A'raf Sur. 32.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12324)

زَوْجُ النَّاقَةِ " رواه الطبراني من طريقين ورجال إحداهما رجال الصحيح إلا أن إبراهيم النخعي لم يدرك ابن مسعود, والأخرى ضعيفة .

11012. İbn Mes'ûd, **"Onlar deve (cemel) iğne deliğinden geçinceye kadar cennete giremeyecekler"**[1] âyetini okur, "الجمل (cemel)" kelimesi ile "erkek deve"nin kastedildiğini söylerdi.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ne var ki İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a yetişmemiştir. Diğer kanalı ise zayıftır.[2]

قوله تعالى : ﴿وَعَلَى الأَعْرَافِ رِجَالٌ﴾

Yüce Allah'ın "ve A'râf Üzerinde de Herkesi Simalarından Tanıyan Adamlar Vardır" Âyeti[3]

١١٠١٣ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ خُنَيْسٍ الدِّمْيَاطِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَسْلَمَ مُحَمَّدُ بْنُ مَخْلَدٍ الرُّعَيْنِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، قَالَ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ " عَنْ أَصْحَابِ الأَعْرَافِ ، فَقَالَ : هُمْ رِجَالٌ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللهِ وَهُمْ عُصَاةٌ لآبَائِهِمْ فَمَنَعَتْهُمُ الشَّهَادَةُ أَنْ يَدْخُلُوا النَّارَ ، وَمَنَعَتْهُمُ الْمَعْصِيَةُ أَنْ يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ ، وَهُمْ عَلَى سُورٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ حَتَّى تَزُولَ لُحُومُهُمْ وَشُحُومُهُمْ حَتَّى يَخْلُوَ اللهُ مِنْ حِسَابِ الْخَلائِقِ ، فَإِذَا فَرَغَ اللهُ مِنْ حِسَابِ خَلْقِهِ ، فَلَمْ يَبْقَ غَيْرُهُمْ تَغَمَّدَهُمْ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ ، فَأَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ " " رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: محمد بن مخلد الرعيني, وهو ضعيف .

11013. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) A'râf'takilerin kimler olduğu soruldu. Buyurdu ki: "*Onlar, babalarına karşı gelen ve fakat Allah yolunda öldürülen kimselerdir. Şehitlik onların cehenneme girmelerine mani olduğu gibi günahları da cennete girmelerine mani olmuştur. Bu yüzden cennet ile cehennem arasında bir sur üzerinde bulunurlar. Allah bütün yaratılanların hesabını tamamlayıncaya kadar orada etleri ve yağları solar. Allah yarattıklarının hesaplarını tamamlayıp bunlardan başkası kalmayınca, onlara rahmetiyle muamele eder ve hepsini rahmetiyle cennetine sokar.*"

---

[1] A'raf Sur. 46.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8691)

[3] A'raf Sur. 40.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Mahled er-Ruaynî zayıftır.[1]

١١٠١٤ - وعَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَدَنِي عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ أَصْحَابِ الأَعْرَافِ قَالَ : " قَوْمٌ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ الله بِمَعْصِيَةِ آبَائِهِمْ فَمَنَعَتْهُمُ الجَنَّةَ مَعْصِيَةُ آبَائِهِمْ وَمَنَعَتْهُمُ النَّارَ قَتْلُهُمْ فِي سَبِيلِ الله عَزَّ وَ جَلَّ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو معشر نجيح, وهو ضعيف .

11014. Ömer b. Abdirrahman el-Medenî, babasından nakletmiştir: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Âraf'takilerin kimler olduğu soruldu. Buyurdu ki: *"Babalarına isyan ettikleri halde Allah yolunda öldürülen kimselerdir. Babalarına asi olmaları onların cennete girmelerine mani olurken, Yüce Allah yolunda öldürülmüş olmaları cehenneme girmelerine mani olmuştur."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Ma'şer Necîh zayıftır.

قوله تعالى : ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ﴾

Yüce Allah'ın "Şüphesiz Sizin Rabbiniz Gökleri ve Yeri Yaratan... Allah'tır" Âyeti [2]

١١٠١٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ قَالَ : خَرَجْتُ مِنْ حِمْصَ فَآوَانِي اللَّيْلُ إِلَى البَقِيْعَةِ فَحَضَرَنِي مِنْ أَهْلِ الأَرْضِ فَقَرَأْتُ هَذِهِ الآيَةَ مِنَ الأَعْرَافِ : ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ﴾ إِلَى آخر الآيَةِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : احْرُسُوهُ الآنَ حَتَّى يُصْبِحَ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ رَكِبْتُ دَابَّتِي

رواه الطبراني, وفيه: المسيب بن واضح, وهو ضعيف وقد وثق .

11015. Abdullah b. Busr anlatıyor: Bir gün Humus'tan yola çıktım. Gece karanlığı çökünce ağaçlığa sığındım. Bölge halklarından yanıma gelenler oldu. Onlara A'râf sûresinin: "**Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra Arş'a hükmeden, gündüzü durmadan kovalayan gece ile bürüyen; Güneş'i, Ay'ı, yıldızları, hepsini buyruğuna baş eğdirerek var eden Allah'tır. Bilin ki yaratma da, emir de O'nun hakkıdır.**

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (666). Taberânî: "Hadis Ebû Saîd'den sadece bu isnâdla rivayet edilmektedir" açıklamasını yapmıştır. Taberânî'nin hocası Ubeydullah b. Muhammed b. Huseys ed-Dimyâtî'nin biyografisi yazılmamıştır. Ayrıca İbn Adî de, er-Ruaynî'nin asılsız rivayetler naklettiğini belirtmiştir.

[2] A'râf Sur. 54.

Âlemlerin Rabbi olan Allah Yüce'dir" âyetini okudum. Birbirlerine "Bu kişiyi sabaha kadar koruyun" dediler. Sabah olunca bineğime binip yoluma devam ettim.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Müseyyeb b. Vâdıh zayıf olmakla beraber güvenilir olarak kabul edilmiştir.

قوله تعالى : ﴿اجْعَلْ لَنَا إِلَٰهًا﴾

Yüce Allah'ın "Sen de Bizim İçin Bir Tanrı Yap!" Âyeti [1]

١١٠١٦ - حدثنا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ الْعَطَّارُ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ وَنَحْنُ أَلْفٌ وَنَيِّفٌ ، فَفَتَحَ اللَّهُ لَنَا مَكَّةَ وَحُنَيْنًا حَتَّى إِذَا كُنَّا بَيْنَ حُنَيْنٍ وَالطَّائِفِ أَبْصَرَ شَجَرَةً كَانَ يُنَاطُ بِهَا السِّلاحُ ، فَسُمِّيَتْ ذَاتَ أَنْوَاطٍ ، وَكَانَتْ تُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ، فَلَمَّا رَآهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ عَنْهَا فِي يَوْمٍ صَائِفٍ إِلَى ظِلٍّ هُوَ أَدْنَى مِنْهَا ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لِهَؤُلاءِ ذَاتُ أَنْوَاطٍ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّهَا السُّنَنُ قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ، كَمَا قَالَتْ بَنُوا إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى : ﴿اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ﴾، فَقَالَ : ﴿أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ "

رواه الطبراني, وفيه :كثير بن عبد الله, وقد ضعفه الجمهور وحسن الترمذي حديثه .

11016. Amr b. Avf anlatıyor: Fetih yılı Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber savaşa çıktık. Sayımız 1000 küsurdu. Allah, Mekke ve Huneyn'in fethini müyesser kıldı. Huneyn ile Tâif arasına geldiğimizde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üzerine silah asılan bir ağaç gördü. Nitekim bu yüzden ağaç "Zât-ı envât (dilek ağacı)" diye isimlendirilmişti. Fakat Yüce Allah'ın dışında bu ağaca da tapınılıyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu öğrenince, sıcak bir yaz gününde oradan kalkıp yakınındaki bir gölgeye çekildi. Bu sırada bir adam: "Ya Resûlallah! Bunlarda olduğu gibi sen de bize «dilek ağacı» yapıver" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bunlar, eski geleneklerdir. Canım kudret elinde bulunana yemin ederim ki, siz de aynen İsrail oğullarının Mûsa'ya dediklerini dediniz. İsrail oğulları:* **"Ey Mûsa! Onların tanrıları olduğu gibi sen de bizim için bir tanrı yap!**

[1] A'râf Sur. 138-140.

dediler..... Mûsa dedi ki: Allah sizi âlemlere üstün kılmışken ben size Allah'tan başka bir tanrı mı arayayım?"

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Kesîr b. Abdillah'ı çoğunluk zayıf değerlendirirken Tirmizî hadisini hasen derecesinde görmüştür.[1]

قوله تعالى : ﴿فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا﴾

Yüce Allah'ın "Rabbi O Dağa Tecelli Edince Onu Paramparça Etti" Âyeti[2]

١١٠١٧ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الأَزْرَقُ ، نا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ صُبَيْحٍ الْمُرِّيُّ ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو الْمَكِّيِّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " لَمَّا تَجَلَّى اللَّهُ لِمُوسَى بْنِ عِمْرَانَ تَطَايَرَتْ سَبْعَةُ أَجْبَالٍ ، فَفِي الْحِجَازِ مِنْهَا خَمْسَةٌ ، وَفِي الْيَمَنِ اثْنَانِ ، فِي الْحِجَازِ : أُحُدٌ ، وَثَبِيرٌ ، وَحِرَاءٌ ، وَثَوْرٌ ، وَوَرْقَانُ ، وَفِي الْيَمَنِ : حَصُورٌ ، وَصَبِيرٌ " رواه الطبراني في الأوسط، وفيه طلحة بن عمرو المكي وهو متروك .

11017. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah, Mûsa b. İmrân'a tecelli edince, yedi dağ havada uçuşarak sağa sola dağıldılar. Bunlardan beşi Hicaz'a, ikisi de Yemen'e kondu. Hicaz'daki dağlar şunlardır: Uhud, Sebir, Hirâ, Sevr ve Verkân. Yemen'deki dağlar ise Hasûr ile Sabîr'dir."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Talha b. Amr el-Mekkî metruktur.

قوله تعالى : ﴿وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ﴾ إلى آخر الآيات

Yüce Allah'ın "Mûsa, Tayin Ettiğimiz Vakitte Kavminden Yetmiş Adam Seçti" Âyeti[3]

١١٠١٨ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ شَاهِينَ الْوَاسِطِيُّ ، قَالَ : نا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : " سَأَلَ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسْأَلَةً ،

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/21)

[2] A'râf Sur. 143.

[3] A'râf Sur. 155-156.

فَأُعْطِيَهَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْلُهُ: ﴿وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلاً﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ﴾

رواه البزار, وفيه: عطاء بن السائب, وقد اختلط, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11018. İbn Abbâs bu âyetle ilgili olarak der ki: Hz. Mûsa bir şey istedi; ama o şey Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) verildi. Kastım şu âyettir: **"Mûsa, kavminden, belirlediğimiz yere gitmek için yetmiş adam seçti. Onları sarsıntı yakalayınca (bayıldılar). Mûsâ, «Ey Rabbim! Dileseydin onları da, beni de bundan önce helâk ederdin. Şimdi içimizden birtakım beyinsizlerin işledikleri günah sebebiyle bizi helâk mı edeceksin? Bu, sırf senin bir imtihanındır. Onunla dilediğin kimseyi saptırırsın, dilediğini de doğruya iletirsin. Sen, bizim velimizsin. Artık bizi bağışla ve bize acı. Sen, bağışlayanların en hayırlısısın» dedi."**

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib (âhir ömründe) bunamıştı. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّاتِهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "Rabbin Âdem Oğullarının Sulbünden Züriyyetlerini Çıkarmıştı..." Âyeti [2]

١١٠١٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الزُّبَالِيُّ حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ رُفَيْعٍ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّاتِهِمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ﴾ الآيَةَ قَالَ جَمَعَهُمْ فَجَعَلَهُمْ أَرْوَاحاً ثُمَّ صَوَّرَهُمْ فَاسْتَنْطَقَهُمْ فَتَكَلَّمُوا ثُمَّ أَخَذَ عَلَيْهِمُ الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالَ فَإِنِّي أُشْهِدُ عَلَيْكُمُ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ وَالأَرَضِينَ السَّبْعَ وَأُشْهِدُ عَلَيْكُمْ أَبَاكُمْ آدَمَ أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَمْ نَعْلَمْ بِهَذَا اعْلَمُوا أَنَّهُ لاَ إِلَهَ غَيْرِي وَلاَ رَبَّ غَيْرِي فَلاَ تُشْرِكُوا بِي شَيْئاً إِنِّي سَأُرْسِلُ إِلَيْكُمْ رُسُلِي يُذَكِّرُونَكُمْ عَهْدِي وَمِيثَاقِي وَأُنْزِلُ عَلَيْكُمْ كُتُبِي. قَالُوا شَهِدْنَا بِأَنَّكَ رَبُّنَا وَإِلَهُنَا لاَ رَبَّ لَنَا غَيْرُكَ وَلاَ إِلَهَ لَنَا غَيْرُكَ فَأَقَرُّوا بِذَلِكَ وَرَفَعَ عَلَيْهِمْ آدَمَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ فَرَأَى الْغَنِيَّ وَالْفَقِيرَ وَحَسَنَ الصُّورَةِ وَدُونَ ذَلِكَ فَقَالَ رَبِّ لَوْلاَ سَوَّيْتَ

---

[1] Bezzâr (2213)

[2] A'raf Sur. 172.

بَيْنَ عِبَادِكَ. قَالَ إِنِّى أَحْبَبْتُ أَنْ أُشْكَرَ وَرَأَى الأَنْبِيَاءَ فِيهِمْ مِثْلَ السُّرُجِ عَلَيْهِمُ النُّورُ خُصُّوا
بِمِيثَاقٍ آخَرَ فِى الرِّسَالَةِ وَالنُّبُوَّةِ وَهُوَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ
﴿عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾ كَانَ فِى تِلْكَ الأَرْوَاحِ فَأَرْسَلَهُ إِلَى مَرْيَمَ فَحَدَّثَ عَنْ أُبَىٍّ أَنَّهُ دَخَلَ مِنْ
فِيهَا. رواه عبد الله بن أحمد عن شيخه محمد بن يعقوب الربالي وهو مستور, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11019. Ubey b. Ka'b, Yüce Allah'ın "**Rabbin Âdemoğullarının sulbünden züriyyetlerini çıkarmıştı...**" âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: Onları topladı, çifter çifter ayırdı, onlara şekil verdi. Sonra onları konuşturdu, onlar da konuştular. Sonra onlardan söz ve ahit aldı. "**Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) Evet, sen bizim Rabbimizsin. Biz buna şahit olduk**" sözleriyle onları kendilerine şahit tuttu. Buyurdu ki: Ben yedi kat semayı ve yedi kat yeri size şahit tutuyorum. Size atanız Âdem'i de şahit tutuyorum. Ki kıyamet günü "Biz bunu bilmezdik" demeyesiniz. Bilin ki: Benden başka tanrı yoktur. Benden başka Rab yoktur. Bana hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ben sizlere elçilerimi göndereceğim. Onlar size bu sözünüzü ve ahdinizi hatırlatacaklardır. Size kitaplarımı indireceğim.

Onlar da şöyle karşılık verdiler: "Biz şahitlik ederiz ki sen bizim Rabbimiz ve tanrımızsın. Bizim senden başka Rabbimiz yoktur. Senden başka tanrımız yoktur." Böylece (Allah'ın rububiyetini) ikrar ettiler. Hz. Âdem onlara bakması için yüksekçe bir yere çıkarıldı. Âdem, onların aralarında zengin, fakir, yakışıklı ve başka sûret ve özellikte kimseler görünce "Ya Rabbi, kulların arasında eşitlik sağlasan ya!" dedi. Allah: "Ben bana şükredilmesini istedim" buyurdu. Sonra tepelerinde kandiller gibi duran peygamberleri gördü. Ki peygamberlerden peygamberlik ve nübüvvet konusunda "**Hani biz peygamberlerden söz almıştık; senden, Nuh'tan.... Meryem oğlu İsa'dan da**"[1] âyetinde işaret edildiği gibi başka bir söz alınmıştı. İsa'nın ruhu da o ruhlar arasında idi ve Allah onu Meryem'e gönderdi.

Ubey'in bildirdiğine göre bu ruh, Meryem'in vücuduna onun ağzından girmiştir.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed, durumu bilinmeyen (mestur) biri olan hocası Muhammed b. Ya'kûb er-Ribâlî'den nakletmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Ahzab Sur. 7.

[2] Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (5/135)

١١٠٢٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ يَعْنِي ابْنَ حَازِمٍ عَنْ كُلْثُومِ بْنِ جَبْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " أَخَذَ اللَّهُ الْمِيثَاقَ مِنْ ظَهْرِ آدَمَ بِنَعْمَانَ يَعْنِي عَرَفَةَ فَأَخْرَجَ مِنْ صُلْبِهِ كُلَّ ذُرِّيَّةٍ ذَرَأَهَا فَنَثَرَهُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ كَالذَّرِّ ثُمَّ كَلَّمَهُمْ قِبَلًا قَالَ ﴿أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ﴾ رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11020. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur. *"Yüce Allah, Âdem'in belinden Na'mân'da -yani Arafat'ta- söz aldı. Onun sulbülden yarattığı her bir züriyyeti çıkararak karıncalar gibi onun önüne yaydı. Sonra onlarla yüz yüze konuşarak:* **"Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da) «Evet, sen bizim Rabbimizsin. Biz buna şahit olduk» dediler. Bunu, kıyamet günü, «Bizim bundan haberimiz yoktu» dememeniz veya «Daha önce babalarımız Allah'a ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik (onların izinden gittik). Batıl peşinden gidenlerin yaptıkları yüzünden bizi helak edecek misin?» dememeniz için yaptık."**[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا﴾

Yüce Allah'ın "Onlara (Yahudilere) Kendisine Âyetlerimizden Verdiğimiz Kişinin Haberini Oku" Âyeti[3]

١١٠٢١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا﴾، قَالَ : " هُوَ بَلْعَمُ وَيُقَالُ بَلْعَامُ" رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11021. Abdullah b. Mes'ûd, **"Onlara (Yahudilere) kendisine âyetlerimizden verdiğimiz kişinin haberini oku"** âyeti ile Bel'am veya Bel'âm b. Bâûrâ'nın kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] A'raf Sur. 172-173.

[2] Ahmed b. Hanbel (2455)

[3] A'raf Sur. 175.

١١٠٢٢ - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنَ عَمْرٍو قَالَ : نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي أُمَيَّةَ بْنَ أَبِي السَّلْطِ :
﴿الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانسَلَخَ مِنْهَا﴾ رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11022. Abdullah b. Amr der ki: **"Onlara (Yahudilere) kendisine âyetlerimizden verdiğimiz ve fakat onlardan sıyrılıp çıkan kişinin haberini oku"**[2] âyeti Umeyye b. Ebi's-Selt hakkında nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى : ﴿خُذِ الْعَفْوَ﴾

Yüce Allah'ın "(Resûlüm!) Sen Af Yolunu Tut" Âyeti [3]

١١٠٢٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عُثْمَانُ بْنُ حَفْصٍ التُّومَنِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ ، قَالَ : نا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ , فِي هَذِهِ الآيَةِ :﴿خُذِ الْعَفْوَ﴾ قَالَ : " أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَأْخُذَ الْعَفْوَ مِنْ أَخْلاقِ النَّاسِ "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

11023. İbn Ömer, "(Resûlüm!) **Sen af yolunu tut"** âyetini şöyle açıklamıştır: Bu âyetle Yüce Allah, Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) insanların hatalı davranışlarını affetmesini emir buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

(بَابُ سُورَةِ الأَنْفَالِ)

Enfâl Sûresi

١١٠٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَيَّاشِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِى سَلاَّمٍ عَنْ أَبِى أُمَامَةَ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَهِدْتُ مَعَهُ بَدْراً فَالْتَقَى النَّاسُ فَهَزَمَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى الْعَدُوَّ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9064). Senedine ismi geçen Ebû Nuaym Dırâr b. Sured zayıftır.

2 A'raf Sur. 175.

3 A'raf Sur. 199.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1238)

فَانْطَلَقَتْ طَائِفَةٌ فِي آثَارِهِمْ يَهْزِمُونَ وَيَقْتُلُونَ فَأَكَبَّتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَسْكَرِ يَحْوُونَهُ وَيَجْمَعُونَهُ وَأَحْدَقَتْ طَائِفَةٌ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يُصِيبُ الْعَدُوُّ مِنْهُ غِرَّةً حَتَّى إِذَا كَانَ اللَّيْلُ وَفَاءَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالَ الَّذِينَ جَمَعُوا الْغَنَائِمَ نَحْنُ حَوَيْنَاهَا وَجَمَعْنَاهَا فَلَيْسَ لأَحَدٍ فِيهَا نَصِيبٌ. وَقَالَ الَّذِينَ خَرَجُوا فِي طَلَبِ الْعَدُوِّ لَسْتُمْ بِأَحَقَّ بِهَا مِنَّا نَحْنُ نَفَيْنَا عَنْهَا الْعَدُوَّ وَهَزَمْنَاهُمْ. وَقَالَ الَّذِينَ أَحْدَقُوا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَسْتُمْ بِأَحَقَّ بِهَا مِنَّا نَحْنُ أَحْدَقْنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَخِفْنَا أَنْ يُصِيبَ الْعَدُوُّ مِنْهُ غِرَّةً وَاشْتَغَلْنَا بِهِ. فَنَزَلَتْ ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الأَنْفَالِ قُلِ الأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾ فَقَسَمَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى فَوَاقٍ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ. قَالَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَغَارَ فِي أَرْضِ الْعَدُوِّ نَفَلَ الرُّبُعَ وَإِذَا أَقْبَلَ رَاجِعاً وَكُلَّ النَّاسِ نَفَلَ الثُّلُثَ وَكَانَ يَكْرَهُ الأَنْفَالَ وَيَقُولُ لِيَرُدَّ قَوِيُّ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى ضَعِيفِهِمْ "

قلت : روى الترمذي وابن ماجة منه كان ينفل في البداءة الربع وفي القفول الثلث فقط .

رواه أحمد .

11024. Ubâde b. es-Sâmit anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yola çıktık. Onunla beraber Bedir savaşına katıldık. İki ordu karşılaştı. Sonra Yüce Allah düşman ordusunu hezimete uğrattı. (Müslümanlardan) bir grup düşmanı kovalayarak onlara darbe indiriyor, (yakaladıklarını) öldürüyorlardı. Bir grup düşman karargâhına saldırıp ganimet topluyordu. Diğer bir grup ise düşman bir fırsatını bulup kendisine zarar verir diye Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) çember içine almış savunuyordu. Tâ ki karanlık çöküp de insanlar biraraya gelince ganimet toplayanlar: "Bunları biz ele geçirdik, biz topladık. Bunlarda kimsenin hakkı yoktur" dediler. Düşmanı takibe çıkanlar: "Siz ganimete bizden daha layık değilsiniz. Düşmanı asıl (ganimetlerden) biz uzaklaştırdık, onları biz hezimete uğrattık" dediler. Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) çembere alıp savunanlar ise: "Siz ona bizden daha layık değilsiniz. Zira biz, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) çember içine alıp savunduk. Düşmanın bir fırsatını bulup O'na zarar vermesinden korktuk. Bu yüzden onu savunmakla meşgul olduk" dediler. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: **"Sana, ganimetlerin durumunu soruyorlar. De ki: "Ganimetler, Allah ve Peygamber'e aittir. O**

halde gerçekten inanıyorsanız Allah'tan korkun, aranızı düzeltin. Allah'a ve Peygamberine itaat edin."[1]

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ganimet mallarını (dişi devenin iki sağım zamanı arasında geçen süre kadar) kısa bir sürede Müslümanlar arasında dağıttı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) düşman topraklarına saldırdığı zaman ganimetlerin dörtte birini (savaşanlar arasında) dağıtırdı. Eğer geri döner ve askerler (ganimet elde edilmesinde) yararlılık göstermişlerse, üçte birini onlara dağıtırdı. Kendisi ganimet malından hoşlanmaz ve: *"Müminlerin kuvvetli/varlıklı olanı, onu zayıf /yoksul olanına versin"* buyururdu.

★ Ben derim ki: Tirmizî ve İbn Mâce hadisten yalnızca "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ganimetlerin başlangıçta dörde birini, geri dönüş sırasında ise üçte birini dağıtırdı" kadarını nakletmişlerdir.

Bu şekliyle ise Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[2]

١١٠٢٥ – وفي رواية عنده : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ سَأَلْتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ عَنِ الأَنْفَالِ فَقَالَ فِينَا مَعْشَرَ أَصْحَابِ بَدْرٍ نَزَلَتْ حِينَ اخْتَلَفْنَا فِي النَّفْلِ وَسَاءَتْ فِيهِ أَخْلَاقُنَا فَانْتَزَعَهُ اللَّهُ مِنْ أَيْدِينَا وَجَعَلَهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَسَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ عَنْ بَوَاءٍ. يَقُولُ عَلَى السَّوَاءِ . ورجال الطريقين ثقات .

11025. Yine İmam Ahmed'in başka bir rivayetinde: (Ravi der ki) Ubâde b. es-Sâmit'e ganimet mallarının durumunu sordum. Dedi ki: Bu âyet biz Bedir gazileri hakkında nâzil olmuştur. Ganimetler konusunda ihtilafa düştük ve bu konuda iyi bir davranış sergileyemedik. Allah da bu imkânı elimizden alarak onu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yetkisine verdi. Sonra Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu eşit olarak aramızda dağıttı.

★ İki rivayet zincirinin ravileri de güvenilirdir.[3]

---

[1] Enfâl Sur. 1.

[2] 10032 nolu hadisin mükerreri.

[3] Ahmed b. Hanbel (5/322-323)

١١٠٢٦ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ ، قَالَ : ثنا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ ، قَالَ : ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عِمْرَانَ ، قَالَ : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " نَزَلَ الإِسْلامُ بِالْكُرْهِ وَالشِّدَّةِ ، فَوَجَدْنَا خَيْرَ الْخَيْرِ فِي الْكَرَاهَةِ ، فَخَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَكَّةَ ، فَجَعَلَ لَنَا فِي ذَلِكَ الْعَلاءَ وَالظَّفَرَ ، وَخَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى بَدْرٍ عَلَى الْحَالِ الَّتِي ذَكَرَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ﴾ ، وَالشَّوْكَةُ قُرَيْشٌ فَجَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَنَا فِي ذَلِكَ الْعُلَا وَالظَّفَرَ فَوَجَدْنَا خَيْرَ الْخَيْرِ فِي الْكره "

رواه البزار, وفيه: عبد العزيز بن عمران, وهو ضعيف .

11026. Abdurrahman b. Avf anlatıyor: İslam zorluk ve sıkıntı getirdi. Ancak bizim için bu sıkıntılı dönemler en hayırlı dönemler oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Mekke'den ayrıldık. Bu bize üstünlük ve zafer getirdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Yüce Allah'ın şu âyetlerde işaret ettiği bir halde Bedir savaşına çıktık: "**Nitekim Rabbin seni hak uğrunda (savaşmak üzere) evinden çıkarmıştı, oysa Müslümanlardan bir grup bundan hoşlanmamıştı. Sanki göz göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi, gerçek ortaya çıktıktan sonra bile seninle tartışıyorlardı. Allah bu iki taifeden (Kervan ve Kureyş ordusundan) birini size vaad etmişti; siz ise kuvvetsiz olanın (kervanın) sizin olmasını istiyordunuz.**"[1]

Âyette işaret edilen kuvvetle (الشَّوْكَة) Kureyş ordusu kastedilmektedir. Allah bu sayede bize üstünlük ve zafer verdi. Biz, en büyük faydayı memnuniyetsizlik belirttiğimiz sıkıntı anında gördük.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Abdulazîz b. İmrân zayıftır.[2]

---

[1] Enfâl Sur. 5-7.

[2] Bezzâr (2214). Ayrıca: "Hadisin Abdurrahman b. Avf'dan sadece bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz" diye ekledi.

قوله تعالى : ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً﴾

Yüce Allah'ın "Bir de Öyle Fitneden Sakının ki..." Âyeti [1]

١١٠٢٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَنَا شَدَّادٌ يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا غَيْلَانُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ قُلْنَا لِلزُّبَيْرِ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ مَا جَاءَ بِكُمْ ضَيَّعْتُمُ الْخَلِيفَةَ حَتَّى قُتِلَ ثُمَّ جِئْتُمْ تَطْلُبُونَ بِدَمِهِ. قَالَ الزُّبَيْرُ إِنَّا قَرَأْنَاهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ لَمْ نَكُنْ نَحْسَبُ أَنَّا أَهْلُهَا حَتَّى وَقَعَتْ مِنَّا حَيْثُ وَقَعَتْ. رواه أحمد بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح .

11027. Mutarrif anlatıyor: Zübeyr'e: "Ey Ebû Abdillah! Ssizi buraya kadar getiren sebep nedir? Önce halifeyi (Hz. Osman'ı) yalnız bıraktınız ve onu öldürdüler. Sonra da kalkmış onun kan davasını güdüyorsunuz?" dedik.

Şu karşılığı verdi: "Biz Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir, Ömer ve Osman dönemlerinde şu âyeti okuduk: «**Bir de öyle fitneden sakının ki o aranızda sadece zulmedenlerin başına gelmekle kalmaz (herkese sirayet eder). Biliniz ki Allah'ın azabı şiddetlidir.**» Biz, o başımıza gelenleri yaşayıncaya kadar bizim de bu fitnenin kurbanları olacağımızı düşünmezdik."

★ Bunu Ahmed b. Hanbel iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup bunlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾

Yüce Allah'ın "Hani Kafirler ... İçin Sana Tuzak Kuruyorlardı" Âyeti [3]

١١٠٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ قَالَ وَأَخْبَرَنِي عُثْمَانُ الْجَزَرِيُّ أَنَّ مِقْسَماً مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ﴾ قَالَ تَشَاوَرَتْ قُرَيْشٌ لَيْلَةً بِمَكَّةَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِذَا أَصْبَحَ فَأَثْبِتُوهُ بِالْوَثَاقِ. يُرِيدُونَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلِ اقْتُلُوهُ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ أَخْرِجُوهُ. فَأَطْلَعَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيَّهُ عَلَى ذَلِكَ

---

1 Enfâl Sur. 25.

2 Ahmed b. Hanbel (1414 (uzun metin), 1438 (kısa metin).

3 Enfâl Sur. 30.

فَبَاتَ عَلِيٌّ عَلَى فِرَاشِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى لَحِقَ بِالْغَارِ وَبَاتَ الْمُشْرِكُونَ يَحْرُسُونَ عَلِيًّا يَحْسَبُونَهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أَصْبَحُوا ثَارُوا إِلَيْهِ فَلَمَّا رَأَوْا عَلِيًّا رَدَّ اللّٰهُ مَكْرَهُمْ فَقَالُوا أَيْنَ صَاحِبُكَ هَذَا قَالَ لاَ أَدْرِى فَاقْتَصُّوا أَثَرَهُ فَلَمَّا بَلَغُوا الْجَبَلَ خُلِّطَ عَلَيْهِمْ فَصَعِدُوا فِى الْجَبَلِ فَمَرُّوا بِالْغَارِ فَرَأَوْا عَلَى بَابِهِ نَسْجَ الْعَنْكَبُوتِ فَقَالُوا لَوْ دَخَلَ هَا هُنَا لَمْ يَكُنْ نَسْجُ الْعَنْكَبُوتِ عَلَى بَابِهِ. فَمَكَثَ فِيهِ ثَلاَثَ لَيَالٍ.

رواه أحمد والطبراني, وفيه, عثمان بن عمرو الجزري, وثقه ابن حبان وضعفه غيره, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11028. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek, ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar. Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır"** âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: Bir gece Kureyşliler Mekke'de aralarında istişare ettiler. Bazıları: "Sabah olunca O'nu - (sallallahu aleyhi vesellem) - bir bağ ile sıkıca bağlayın. Bazıları: "Onu öldürün", bazıları da: "Onu (yurdunuzdan) çıkarın" dedi. Fakat Yüce Allah onların bu planını Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdi. Bunun üzerine o gece Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yatağında Ali yattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise çıkıp mağara gitti. Müşrikler sabaha kadar Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu düşünerek Ali'nin başında nöbet tuttular. Sabah olunda üzerine saldırdılar. Karşılarında Ali'yi görünce, Allah onların tuzaklarını boşa çıkarmış oldu. "Arkadaşın nerede?" diye sordular. Ali: "Bilmiyorum" deyince hemen izini sürmeye koyuldular. Dağa (Sevr dağına) ulaştıklarında karıştırdılar. Dağın başına çıkıp tam mağaranın kapısına geldiklerinde örümceğin mağaranın girişine ağ ördüğünü gördüler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orada üç gece kaldı.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Osman b. Amr el-Cevzî'yi İbn Hibbân güvenilir görürken başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

1 Ahmed b. Hanbel (3251); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12155). Ahmed Şâkir der ki: "Senedi tartışmalıdır." Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1129)

قوله تعالى : ﴿يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ﴾

Yüce Allah'ın "Hak ile Batılın Ayrıldığı Gün, İki Ordunun Karşılaştığı Gün" Âyeti [1]

١١٠٢٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، عَنْ حُصَيْنٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ﴾ ، قَالَ : " كَانَتْ بَدْرٌ لِسَبْعَ عَشْرَةَ مَضَتْ مِنْ رَمَضَانَ " رواه الطبراني , وإبراهيم لم يدرك ابن مسعود .

11029. İbn Mes'ûd, **"Eğer Allah'a ve hak ile batılın ayrıldığı gün, iki ordunun birbiri ile karşılaştığı gün (Bedir savaşında) kulumuza indirdiğimize inanmışsanız, bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri Allah'a, Resulüne, onun akrabalarına yetimlere, yoksullara ve yolcuya aittir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir"** âyetiyle ilgili der ki:

"Bedir savaşı, Ramazan'ın 17. günü meydana gelmişti."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir. Ancak İbrâhîm, İbn Mes'ûd'a yetişememiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لا تَعْلَمُونَهُمُ﴾

Yüce Allah'ın "Onlardan Başka Sizin Bilmedikleriniz..." Âyeti [3]

١١٠٣٠ – حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ سَابُورٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُرَيْبٍ الْمُلَيْكِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ : ﴿وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾ أَنَّهُمُ الْجِنُّ ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَخْبِلُ بَيْتًا فِيهِ عَتِيقٌ مِنَ الْخَيْلِ " رواه الطبراني , وفيه مجاهيل .

11030. Ureyb el-Muleykî'nin naklettiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın: **"Onlardan başka sizin bilmedikleriniz, fakat Allah'ın bildiği kimseler..."** âyetiyle "cinlerin" kastedildiğini belirtmiş ve *"Cinler, içinde değerli bir at beslenen eve tesir edemez"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup isnâdında durumu bilinmeyen raviler vardır.[4]

---

[1] Enfâl Sur. 41.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9073)

[3] Enfâl Sur. 60.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/89)

قوله تعالى : ﴿لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الأَرْضِ جَمِيعًا﴾

Yüce Allah'ın "Sen Yeryüzünde Bulunan Her Şeyi Harcasaydın Bile..." Âyeti [1]

١١٠٣١ – حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ جُنَادَةَ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : " ﴿لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ﴾، قَالَ : نَزَلَتْ فِي الْمُتَحَابِّينَ فِي اللَّهِ "

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير جنادة بن مسلم وهو ثقة .

11031. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Yüce Allah'ın "**Sen yeryüzünde bulunan her şeyi harcasaydın bile, yine onların gönüllerini birleştiremezdin. Fakat Allah onların arasını uzlaştırdı**" âyeti, Allah için birbirlerini sevenler hakkında nâzil olmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup güvenilir bir ravi olan Selm b. Cünâde dışındaki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ﴾

Yüce Allah'ın "Ey Peygamber! Sana... Allah Yeter" Âyeti [3]

١١٠٣٢ – حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ , ثنا إِسْحَاقُ بْنُ بِشْرٍ الْكَاهِلِيُّ , ثنا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ , عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " أَسْلَمَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةٌ وَثَلاثُونَ رَجُلا وَامْرَأَةٌ , وَأَسْلَمَ عُمَرُ تَمَامَ الأَرْبَعِينَ , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: إسحاق بن بشر الكاهلي, وهو كذاب .

11032. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte 39 erkek ve kadın İslam'ı kabul etti. Sonra Ömer de Müslüman olunca sayıları 40'a tamamlandı. Bunun üzerine Yüce Allah "**Ey Peygamber! Sana Allah ve sana uyan müminler yeter**" âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. Bişr el-Kâhilî, hadis

---

[1] Enfâl Sur. 63.

[2] Bezzâr (2215)

[3] Enfâl Sur. 64.

uydurmakla suçlanmıştır.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ﴾ إلى آخر الآيات

Yüce Allah'ın "Eğer Sizden Sabırlı Yirmi Kişi Bulunursa, (Kâfirlerden) İki Yüz Kişiye Galip Gelirler..." Âyeti[2]

١١٠٣٣ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، نا أَبِي ، قَالَ : سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْحَاقَ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ أَنْ يُقَاتِلَ الْوَاحِدُ عَشَرَةً ، فَثَقُلَ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ ، وَشَقَّ عَلَيْهِمْ ، فَوَضَعَ عَنْهُمْ إِلَى أَنْ يُقَاتِلَ الرَّجُلُ الرَّجُلَيْنِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي ذَلِكَ :﴿إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَاتِ ، ثُمَّ قَالَ : ﴿لَوْلا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ ، يَقُولُ : لَوْلا أَنِّي لا أُعَذِّبُ مَنْ عَصَانِي حَتَّى أَتَقَدَّمَ إِلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الأَسْرَى﴾ ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ : فِيَّ وَاللَّهِ نَزَلَتْ ، حِينَ أَخْبَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِسْلامِي ، وَسَأَلْتُهُ أَنْ يُحَاسِبَنِي بِالْعِشْرِينَ الأُوقِيَّةَ الَّتِي أَخَذْتُ مَعِي ، فَأَعْطَانِي بِهَا عِشْرِينَ عَبْدًا ، كُلُّهُمْ تَاجِرٌ بِمَالِي فِي يَدِهِ ، مَعَ مَا أَرْجُو مِنْ مَغْفِرَةِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ " قلت : في الصحيح بعضه .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير باختصار, ورجال الأوسط رجال الصحيح غير ابن إسحاق وقد صرح بالسماع .

11033. İbn Abbâs bu hususta şunları söylemiştir: Bu âyetle Allah, Müslümanlardan her bir erkeğe on kişiye karşı savaşmasını farz kılmıştı. Bu onlara ağır ve zor geldi. Sonra Allah bu sorumluluğu onlardan kaldırarak yerine bir kişinin iki kişiye karşı savaşmasını şart koştu. Bu konuda Allah şu âyeti indirdi: **"Eğer sizden sabırlı yirmi kişi bulunursa, (kafirlerden) iki yüz kişiye galip gelirler..."** Sonra şöyle buyurdu: **"Allah tarafından önceden verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldığınız fidyeden ötürü size muhakkak büyük bir azap dokunurdu."**[3]

Sonra şöyle buyurdu: **"Ey Peygamber! Elinizdeki esirlere de ki: Eğer**

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12470)

[2] Enfâl Sur. 65.

[3] Enfâl Sur. 68.

Allah kalplerinizde hayır olduğunu bilirse, sizden alınandan (fidyeden) daha hayırlısını size verir ve sizi bağışlar. Çünkü Allah bağışlayandır, esirgeyendir."[1] Abbâs bu âyetle ilgili olarak der ki:

Vallahi bu âyet benim hakkımda nâzil olmuştur. Zira ben Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Müslüman olduğumu bildirip (Bedir savaşında) yanımda bulunan 20 ukiyyeyi bana geri vermesini istemiştim. O da buna mukabil bana 20 köle verdi ki hepsi elindeki malla ticaret yapabiliyordu. Ayrıca Yüce Allah'ın da beni bağışlamasını umuyorum.

★ Ben derim ki: Rivayetin bir kısmı, *Sahîh*'de geçmiştir.

Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve muhtasar olarak *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de nakletmiş olup *el-Mu'cemu'l-evsat*'ın ravileri, İbn İshâk hariç *Sahîh*'in ravileridir. (Müdellis biri olan) İbn İshâk da bu hadisi sema yoluyla aldığını sarih bir ifadeyle belirtmiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَأُولُو الأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللهِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah'ın Kitab'ına Göre Yakın Akrabalar Birbirlerine (Varis Olmağa) Daha Uygundur" Âyeti[3]

١١٠٣٤ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قالا : ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ ، ثنا أَبُو دَاوُدَ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ مُعَاذٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخَى بَيْنَ أَصْحَابِهِ فَجَعَلُوا يَتَوَارَثُونَ لِذَلِكَ حَتَّى نَزَلَتْ ﴿وَأُولُو الأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ﴾فَتَوَارَثُوا بِالنَّسَبِ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11034. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbı arasında kardeşlik anlaşması yaptı ve Müslümanlar, bu anlaşmaya göre birbirlerine varis olmaya başladılar. Ne zaman ki **"Allah'ın Kitab'ına göre yakın akrabalar birbirlerine (varis olmağa) daha uygundur"** âyeti nâzil oldu, ondan sonra sadece nesep yoluyla birbirlerine varis olmaya başladılar.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] Enfâl Sur. 70.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9073)

[3] Enfâl Sur. 75.

(بَابُ سُورَةِ بَرَاءة)

Berâet (Tevbe) Sûresi

١١٠٣٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الأَسْفَاطِيُّ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي سُوَيْدٍ ، قَالَ : نا النُّعْمَانُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ ، قَالَ : نا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ ، عَنْ حُذَيْفَةَ , قَالَ : " الَّتِي تُسَمُّونَ سُورَةَ التَّوْبَةِ هِيَ سُورَةُ الْعَذَابِ ، وَمَا تَقْرَءُونَ مِنْهَا مِمَّا كُنَّا نَقْرَأُ إِلا رُبُعَهَا " رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

11035. Huzeyfe der ki: Sizlerin Tevbe ismini verdiğiniz sûre esasen Azap sûresidir. Bugün Müslümanların ondan okudukları miktar, bizim okuduğumuzun ancak dörde biri kadardır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَأَذَانٌ مِنَ اللهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الأَكْبَرِ﴾

Yüce Allah'ın "Bu Hacc-ı Ekber (En Büyük Hac) Gününde Allah ve Resûlü Tarafından İnsanlara Yapılmış Bir Duyurudur" Âyeti [3]

١١٠٣٦ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَرْعَرَةَ ، ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ ، قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمُرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " يَوْمُ الْحَجِّ الأَكْبَرِ ، يَوْمَ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ بِالنَّاسِ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن معاذ بن هشام قال : وجدت في كتاب أبي .

11036. Semure'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hacc-ı ekber günü, Ebû Bekir'in insanlara hac yaptırdığı gündür"* buyurmuştur.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11748)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1352). Taberânî şu açıklamayı yapmıştır: "Bu hadisi Ömer b. Saîd'den yalnız İbrâhîm b. Tahmân, İbrâhîm'den de yalnız Nu'mân b. Abdisselâm rivayet etmiş ve İbrâhîm b. Ebî Süveyd bu rivayette teferrüd etmiştir."

İbrâhîm b. Ebî Süveyd, İbrâhîm b. Fadl veya İbn İshâk olup onun hakkında Buhârî "Hadisi münkerdir", Nesâî de "Güvenilir değildir. Hadisi yazılmaz" değerlendirmesini yapmıştır.

[3] Tevbe Sur. 3.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Yalnız Muâz b. Hişam rivayetinde "Ben bunu babamın yazıları arasında buldum" demiştir.[1]

١١٠٣٧ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا مَرْوَانُ بْنُ جَعْفَرٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ زَمَنَ الْفَتْحِ : " إِنَّ هَذَا عَامُ الْحَجِّ الأَكْبَرِ ، قَالَ : اجْتَمَعَ حَجُّ الْمُسْلِمِينَ وَحَجُّ الْمُشْرِكِينَ فِي ثَلاثَةِ أَيَّامٍ مُتَتَابِعَاتٍ ، وَاجْتَمَعَ حَجُّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ وَالنَّصَارَى ، وَالْيَهُودِ الْعَامَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ مُتَتَابِعَاتٍ ، وَلَمْ يَجْتَمِعْ مُنْذُ خُلِقَتِ السَّمَوَاتُ وَالأَرْضُ كَذَلِكَ قَبْلَ الْعَامِ ، وَلا يَجْتَمِعُ بَعْدَ الْعَامِ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ " رواه الطبراني ورجاله موثقون ولكن متنه منكر .

11037. Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (Mekke'nin) Fetih günü "Bu, hacc-ı ekber günüdür" buyurmuş ve eklemiş: *"Zira Müslümanların hacları ile Müşriklerin hacları müteakip üç gün süresince birlikte gerçekleşmiştir. Hıristiyanlarla Yahudiler takip eden üç gün boyunca bir arada olmuşlardır. Müslümanların, Müşriklerin, Hıristiyanların ve Yahudilerin hacları bu yıl müteakip altı günde birlikte yaşanmıştır ki göklerin ve yerin yaratıldığı günden bu yıla kadar hacda böyle bir birliktelik yaşanmadığı gibi kıyamet kopuncaya dek de yaşanmayacaktır."*

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kabul edilmişlerdir. Fakat metin, *münker*dir.[2]

١١٠٣٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ، قَالَ : نا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ الْجَحْدَرِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ ، قَالَ : نا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : كَانَ الْعَرَبُ يَجْعَلُونَ عَامًا شَهْرًا وَعَامًا شَهْرَيْنِ ، وَلا يُصِيبُونَ الْحَجَّ إِلا فِي كُلِّ سِتَّةٍ وَعِشْرِينَ سَنَةً مَرَّةً ، وَهُوَ النَّسِيءُ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي كِتَابِهِ ، فَلَمَّا كَانَ عَامٌ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ وَافَقَ فِي ذَلِكَ الْعَامِ الْحَجَّ ، فَسَمَّاهُ اللَّهُ الْحَجَّ الأَكْبَرَ ، ثُمَّ حَجَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ ، فَاسْتَقْبَلَ النَّاسُ الأَهِلَّةَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ الزَّمَانَ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6894)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7040); Bezzâr (1826). *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in senedinde Heysemî'nin bilmediği raviler vardır. Bezzâr'ın senedinde ismi geçen Yûsuf b. Hâlid es-Semtî ise hadis uydurmakla suçlanmıştır.

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

11038. Abdullah b. Amr anlatıyor: Araplar bir yıl bir ayı, diğer yıl iki ayı helal kabul ederler ve bu sûrette ancak 26 yılda bir kere hac ayına rastlarlardı. İşte Yüce Allah'ın Kitab'ında zikrettiği nesie/geciktirmeden maksat budur. Ebû Bekir'in insanlara hac ettirdiği yıl ise (farklılıklarına rağmen tümünün ortak) hac ayına denk geldi. Bu yüzden Allah onu hacc-ı ekber (en büyük hac) olarak nitelendirdi. Sonra gelen yıl Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) haccetti ve halk hilali gözetleyip takip etmeye başladı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Bundan böyle zaman Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü haline dönmüştür"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

١١٠٣٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ لُوَيْنٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ حَنَشٍ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ عَشْرُ آيَاتٍ مِنْ بَرَاءَةٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَا بَكْرٍ فَبَعَثَهُ بِهَا لِيَقْرَأَهَا عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ ثُمَّ دَعَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي " أَدْرِكْ أَبَا بَكْرٍ فَحَيْثُمَا لَحِقْتَهُ فَخُذِ الْكِتَابَ مِنْهُ فَاذْهَبْ بِهِ إِلَى أَهْلِ مَكَّةَ فَاقْرَأْهُ عَلَيْهِمْ . فَلَحِقْتُهُ بِالْجُحْفَةِ فَأَخَذْتُ الْكِتَابَ مِنْهُ وَرَجَعَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ نَزَلَ فِيَّ شَيْءٌ قَالَ لَا وَلَكِنَّ جِبْرِيلَ جَاءَنِي فَقَالَ لَنْ يُؤَدِّيَ عَنْكَ إِلَّا أَنْتَ أَوْ رَجُلٌ مِنْكَ " رواه عبد الله بن أحمد, وفيه: محمد بن جابر السحيمي, وهو ضعيف وقد وثق .

11039. Hz. Ali der ki: Berâat (Tevbe) sûresinden (ilk) on âyet inince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'i çağırdı ve Mekke halkına onları okuması için onunla beraber gönderdi. Sonra beni çağırarak şu emri verdi: *"Ebû Bekir'e yetiş. Ona yetiştiğin yerde kendisinden mektubu al ve Mekke halkına sen oku."*

Hemen yola çıkıp Ebû Bekir'e yetiştim. Kendisinden mektubu aldım. Ebû Bekir, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri dönerek "Ya Resûlallah! Hakkımda bir şey mi indi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) da: *"Hayır. Ama Cebrail bana gelerek «Bu görevi senin adına ancak sen ya da senden olan bir zat yerine getirir» dedi"* buyurdu.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Câbir es-Suhaymî zayıf olmakla beraber güvenilir de görülmüştür.[1]

---

[1] *Müsned* (1296)

قوله تعالى : ﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلاَ يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ الله فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ . يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوى بِهَا جِبَاهُهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Altın ve Gümüşü Biriktirip de Onları Allah Yolunda Harcamayanlar Yok mu, Onlara Can Yakıcı Bir Azabı Müjdele. Bu Paralar Cehennem Ateşinde Kızdırılıp Onlarla Alınları, Böğürleri ve Sırtları Dağlanacağı Gün (Onlara Denir ki)" Âyeti [1]

١١٠٤٠ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زَائِدَةُ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " يُكْوَى رَجُلٌ ، يَكْنِزُ فَيَمَسُّ دِرْهَمٌ دِرْهَمًا ، وَلا دِينَارٌ دِينَارًا يُوَسَّعُ جِلْدُهُ حَتَّى يُوضَعَ كُلُّ دِينَارٍ وَدِرْهَمٍ عَلَى حِدَتِهِ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11040. Abdullah (b. Mes'ûd) bu konuda şunları söylemiştir: "Servet biriktiren kişi, dağlanırken ne dirhem dirheme, ne de dinar dinara dokunur. Aksine kişinin bedeni genişletilerek her dinar ve dirhem ayrı ayrı onun vücudu üzerine yerleştirilir."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]**

١١٠٤١ – حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنَا غَيْلانُ ، عَنْ عُثْمَانَ أَبِي الْيَقْظَانِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَاسٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ﴾، قَالَ : كَبُرَ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ ، فَقَالُوا : مَا يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ مِنَّا أَنْ يَتْرُكَ لِوَلَدِهِ مَالا يَبْقَى بَعْدَهُ . فَقَالَ عُمَرُ : أَنَا أُفَرِّجُ عَنْكُمْ ، فَانْطَلَقُوا وَانْطَلَقَ عُمَرُ وَاتَّبَعَهُ ثَوْبَانُ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، إِنَّهُ قَدْ كَبُرَ عَلَى أَصْحَابِكَ هَذِهِ الآيَةُ . فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ الزَّكَاةَ إِلا لِيُطَيِّبَ مَا بَقِيَ مِنْ أَمْوَالِكُمْ ، وَإِنَّمَا فَرَضَ الْمَوَارِيثَ فِي الأَمْوَالِ لِتَبْقَى لِمَنْ بَعْدَكُمْ " . قَالَ : فَكَبَّرَ عُمَرُ ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَلا أُخْبِرُكَ بِمَا يَكْنِزُ الْمَرْءُ ؟ الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا سَرَّتْهُ ، وَإِذَا أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ ، وَإِذَا غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ " "

---

1 Tevbe Sur. 34-35.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8754)

رواه أبو يعلى, وفيه: عثمان بن عمير وهو ضعيف .

11041. Abdullah b. Abbâs anlatıyor: **"Altın ve gümüşü biriktirip de onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, onlara can yakıcı bir azabı müjdele"** âyeti nâzil olunca, bu hüküm Müslümanlara ağır geldi ve "Artık bizden hiç kimse kendisinden sonra çocuğuna mal bırakamaz" dediler. İbn Abbâs: "Ben sizi bundan kurtarırım, haydin bakalım" dedi. Önce Ömer kalkıp yola düştü. Onu Sevban takip etti. Hep birlikte Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vararak "Ey Allah'ın Nebisi! Bu âyetin hükmü ashabına ağır geldi" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Biz zekâtı ancak sizin (ihtiyaçlarınız dışında) geride kalan mallarınız üzerine farz kıldık. Yine (Allah) mallarınızı miras paylarına ayırdı ki sizden sonra geridekilere kalsın." Ömer bunu duyunca: "Allahu ekber" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Fakat sana kişinin asıl biriktirip azık yapacağı serveti söyleyeyim mi? Saliha kadın; zira yüzüne baksa neşe duyar; bir şey söylese, yerine getirir; gurbete çıksa, geride namusunu korur"* buyurdu.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Osman b. Umeyr zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾

Yüce Allah'ın "(Ey Müminler) İstar Hafif Techizatla, İster Ağırlıklı Olarak Savaşa Çıkın" Âyeti[2]

١١٠٤٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، ثنا أبي ، ثنا بَقِيَّةُ ، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، حَدَّثَنِي أَبُو رَاشِدٍ الْحُبْرَانِيُّ ، قَالَ : رَأَيْتُ الْمِقْدَادَ فَارِسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا عَلَى تَابُوتٍ مِنْ تَوَابِيتِ الصَّيَارِفَةِ بِحِمْصَ قَدْ أَفْضَلَ عَنْهَا مِنْ عِظَمِهِ يُرِيدُ الْغَزْوَ ، فَقُلْتُ : لَقَدْ أَعْذَرَ اللَّهُ إِلَيْكَ ، قَالَ : " أَبَتْ عَلَيْنَا سُورَةُ الْبُعُوثِ : ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾ رواه الطبراني, وفيه: بقية بن الوليد, وفيه ضعف وقد وثق, وبقية رجاله ثقات .

11042. Ebû Râşid el-Hubrânî der ki: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) süvarisi Mikdâd'ı Humus'da sarraflara ait sandıklardan bir sandık üzerinde otururken gördüm. İri oluşundan sandık üzerine sığmamıştı. Savaşmak istiyordu. Kendisine: "Allah seni (yaşından dolayı) mazur saydı" deyince; "Bize **buûs** (askeri birlikler) sûresi; "Ey

---

[1] Ebû Ya'lâ (2499). Ayrıca bak. Ebû Davud, *Sünen* (1664)

[2] Tevbe Sur. 41.

mü'minler! İster hafif techizatla, ister ağırlıklı olarak seferber olun ve mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirseniz böylesi sizin için daha hayırlıdır" âyeti nâzil oldu" karşılığını verdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Bakıyye b. el-Velîd, zayıf yönü bulunmakla birlikte güvenilir kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي﴾

Yüce Allah'ın "Onlardan «Bana İzin Ver, Beni Fitneye (İsyana) Sevk Etme» Diyen de Vardır" Âyeti [2]

١١٠٤٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ , ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَارَةَ , عَنْ أَبِي رَوْقٍ , عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " لَمَّا أَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى غَزْوَةِ تَبُوكَ , قَالَ لِلْجَدِّ بْنِ قَيْسٍ : " يَا جَدُّ بْنَ قَيْسٍ مَا تَقُولُ فِي مُجَاهَدَةِ بَنِي الأَصْفَرِ ؟ " قَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ , إِنِّي امْرُؤٌ صَاحِبُ نِسَاءٍ , وَمَتَى أَرَى نِسَاءَ بَنِي الأَصْفَرِ أُفْتَتَنُ فَائْذَنْ لِي فِي الْجُلُوسِ , وَلا تَفْتِنِّي , فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي أَلا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا﴾

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: يحيى الحماني, وهو ضعيف .

11043. İbn Abbâs anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk seferine çıkmak isteyince Ced b. Kays'a: *"Ey Ced b. Kays! Bizanslılarla savaşmaya ne dersin?"* diye sordu. O da: "Ya Resûlallah! Ben kadınlara düşkün bir kişiyim. Bizans kadınlarını görür görmez, baştan çıkarım. Bu yüzden benim sefere katılmayıp geride kalmama izin verir misin? Benim baştan çıkmama sebep olma (beni fitneye sevk etme)" dedi. Bunun üzerine Allah **"Onlardan «Bana izin ver, beni fitneye (isyana) sevk etme» diyen de vardır. Bilesiniz ki onlar (böyle diyerek) fitnenin ta içine düştüler. Şüphesiz ki cehennem, kâfirleri elbette kuşatacaktır"** âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden el-Himmânî zayıftır.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10/236); Hâkim, *Müstedrek* (2/333, 3/349) (iki ayrı isnâdla). Hâkim hadisi sahih olarak değerlendirmiş, Zehebî de onun bu değerlendirmesine katılmıştır. Ravilerinden Bakıyye, İbn Cerîr'in *Tefsîr*'inde geçen bir rivayette (no. 16755) bu hadisi sema yoluyla aldığını açıkça beyan etmiştir.

[2] Tevbe Sur. 49.

١١٠٤٤ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ، ثنا أَبُو شَيْبَةَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُثْمَانَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " اغْزُوا تَغْنَمُوا بَنَاتِ الأَصْفَرِ " ، فَقَالَ نَاسٌ مِنَ الْمُنَافِقِينَ : إِنَّهُ لَيَفْتِنُكُمْ بِالنِّسَاءِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلا تَفْتِنِّي﴾

رواه الطبراني, وفيه: أبو شيبة إبراهيم بن عثمان, وهو ضعيف .

11044. İbn Abbâs'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Savaşın ve Bizans kızlarına sahip olun"* buyurdu. Bu söz üzerine münafıklardan bir takım kimselerin: "O sizleri kadınlarla ayartmaya çalışıyor" demeleri üzerine Yüce Allah **"Onlardan «Bana izin ver, beni fitneye (isyana) sevk etme» diyen de vardır. Bilesiniz ki onlar (böyle diyerek) fitnenin ta içine düştüler. Şüphesiz ki cehennem, kâfirleri elbette kuşatacaktır"** [2] âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Şeybe İbrâhîm b. Osmân zayıftır.[3]

قوله تعالى : ﴿وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ﴾

Yüce Allah'ın "...Cennetler ve Adn Cennetlerinde Çok Güzel Köşkler Vaad Etti" Âyeti [4]

١١٠٤٥ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو هَمَّامٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَبَّبٍ ، قَالَ : نا جِسْرُ بْنُ فَرْقَدٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ابْنِ أَخِي الْحَسَنِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، قَالَ : لَقِيتُ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ ، وَأَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، فَسَأَلْتُهُمَا عَنْ تَفْسِيرِ هَذِهِ الآيَةِ :﴿وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ﴾ ، قَالا : عَلَى الْخَبِيرِ سَقَطْتَ سَأَلْنَا عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : " قَصْرٌ مِنْ دُرَّةٍ ، فِي ذَلِكَ الْقَصْرِ سَبْعُونَ أَلْفَ دَارٍ مِنْ زُمُرُّدَةٍ خَضْرَاءَ ، فِي كُلِّ بَيْتٍ مِنْهَا سَبْعُونَ سَرِيرًا عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ سَبْعُونَ فِرَاشًا مِنْ كُلِّ لَوْنٍ ، عَلَى كُلِّ فِرَاشٍ امْرَأَةٌ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ ، فِي كُلِّ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2154) ve (kısa metinle) (12654)

2 Tevbe Sur. 49.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11052)

4 Tevbe Sur. 72.

بَيْتٍ سَبْعُونَ مَائِدَةً عَلَى كُلِّ مَائِدَةٍ سَبْعُونَ لَوْنًا ، فِي كُلِّ بَيْتٍ سَبْعُونَ وَصَيْفًا أَوْ وَصِيفَةً يُعْطَى مِنَ الْقُوَّةِ مَا يَأْتِي عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ ، فِي غَدَاةٍ وَاحِدَةٍ "

رواه البزار والطبراني في الأوسط, وفيه: جسر بن فرقد, وهو ضعيف وقد وثقه سعيد بن عامر, وبقية رجال الطبراني ثقات .

11045. Hasan(-ı Basrî) anlatıyor: Ben, İmrân b. Husayn ve Ebû Hureyre ile karşılaştım. Kendilerine **"Allah, mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, ebedi olarak kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde çok güzel köşkler vaadetti"** âyetinin tefsirini sordum. Şu karşılığı verdiler:

Tam da uzmanına düştün. Biz bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumuzda o bize şöyle buyurmuştu: *"Bu, inciden bir köşktür. O köşkte yeşil zümrütten bin yurt vardır. O yurtların her bir hanesinde yetmiş divan, her bir divanda her renkten yetmiş döşek, her döşekte bir huri vardır. Ayrıca her bir hanede bir sofra, her sofrada yetmiş tür yiyecek bulunur. Yine her bir hanede yetmişer erkek ve bayan hizmetçi vardır. (Bunu kazanan) kişiye, aynı sabahta bunların hepsiyle birlikte olabilecek güç verilir."*

★ Bunu Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Cisr b. Ferkad zayıf olmakla beraber Saîd b. Âmir kendisini güvenilir olarak değerlendirmiştir. Taberânî'nin diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا﴾

Yüce Allah'ın "Başaramadıkları Bir İşe Kalkıştılar" Âyeti

١١٠٤٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ الأَخْيَلِ ، قَالَ : نا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ جَنَابِ بْنِ نِسْطَاسٍ ، عَنْ شَرِيكٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا﴾قَالَ : " هَمَّ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ : الأَسْوَدُ بِقَتْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عطاء بن السائب, وقد اختلط .

---

[1] Bezzâr (2217); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (296-*Mecmau'l-bahreyn*); *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/160-161). Bezzâr demiştir ki: "Bu hadisi *merfû* olarak sadece İmrân ve Ebû Hureyre'nin naklettiğini biliyoruz. Onların da bundan başka bir tariki bulunduğunu bilmiyoruz. Ravilerden Cisr hadiste gevşek biridir. Bununla birlikte hadis ehli kendisinden rivayette bulunmuştur. Güvenilir ravilerin rivayetine göre Hasan (el-Basrî)'nin ise Ebû Hureyre'den hadis işittiği kesinlik kazanmamıştır." İbn Kesîr, *Nihayetu'l-Bidâye*'de (2/391) bu hadisin uydurma olduğu görüşünü benimsemiştir.

11046. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Başaramadıkları bir işe kalkıştılar**"[1] âyeti ile ilgili olarak Esved isminde bir kişinin Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) öldürmeye kalkıştığını belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atâ b. es-Sâib âhir ömründe bunamıştır.[2]

قوله تعالى : ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ﴾

Yüce Allah'ın "Onlardan Kimi de... Allah'a Söz Vermişti" Âyeti

١١٠٤٧ – حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، أَنَّ ثَعْلَبَةَ بْنَ حَاطِبِ الأَنْصَارِيَّ ، أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي اللَّهُ ، قَالَ : وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ ، " قَلِيلٌ تُؤَدِّي شُكْرَهُ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ لا تُطِيقُهُ " ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي مَالا ، قَالَ : " وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ ، أَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِثْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَاللَّهِ لَوْ سَأَلْتَ أَنْ يَسِيلَ لِي الْجِبَالُ ذَهَبًا وَفِضَّةً لَسَالَتْ " ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي مَالا ، وَاللَّهِ لَئِنْ أَتَانِي اللَّهُ مَالا لأُوتِيَنَّ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اللَّهُمَّ ارْزُقْ ثَعْلَبَةَ مَالا " ، فَاتَّخَذَ غَنَمًا ، فَنَمَتْ كَمَا يَنْمُو الدُّودُ حَتَّى ضَاقَتْ عَنْهَا أَزِقَّةُ الْمَدِينَةِ ، فَتَنَحَّى بِهَا ، وَكَانَ يَشْهَدُ الصَّلاةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَيْهَا ، ثُمَّ نَمَتْ حَتَّى تَعَذَّرَتْ عَلَيْهِ مَرَاعِي الْمَدِينَةِ ، فَتَنَحَّى بِهَا ، فَكَانَ يَشْهَدُ الْجُمُعَةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَيْهَا ، ثُمَّ نَمَتْ فَتَنَحَّى بِهَا ، فَتَرَكَ الْجُمُعَةَ وَالْجَمَاعَاتِ فَيَتَلَقَّى الرُّكْبَانُ ، وَيَقُولُ : مَاذَا عِنْدَكُمْ مِنَ الْخَبَرِ ؟ وَمَا كَانَ مِنْ أَمْرِ النَّاسِ ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾ قَالَ : فَاسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الصَّدَقَاتِ رَجُلَيْنِ : رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ ، وَرَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ ، وَكَتَبَ لَهُمَا سُنَّةَ الصَّدَقَةِ وَأَسْنَانَهَا ، وَأَمَرَهُمَا أَنْ يَصْدُقَا النَّاسَ ، وَأَنْ يَمُرَّا بِثَعْلَبَةَ ، فَيَأْخُذَا مِنْهُ صَدَقَةَ مَالِهِ

---

[1] Tevbe Sur. 74.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1780). Ayrıca ekledi: "Bu hadisi Atâ b. es-Sâib'den Şerîk'ten başkası, Şerîk'ten de Habbâb'dan başkası rivayet etmemiştir. Mübeşşir bu rivayette tek kalmıştır."

، فَفَعَلا حَتَّى ذَهَبَا إِلَى ثَعْلَبَةَ ، فَأَقْرَآهُ كِتَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : صَدَّقَا النَّاسَ فَإِذَا فَرَغْتُمَا ، فَمُرَّا بِي ، فَفَعَلا ، فَقَالَ : وَاللَّهِ ، مَا هَذِهِ إِلا أُخَيَّةُ الْجِزْيَةِ ، فَانْطَلَقَا حَتَّى لَحِقَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ إِلَى قَوْلِهِ يَكْذِبُونَ﴾ ، قَالَ : فَرَكِبَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ قَرِيبٌ لِثَعْلَبَةَ رَاحِلَةً حَتَّى أَتَى ثَعْلَبَةَ ، فَقَالَ : وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ ، هَلَكْتَ ، أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيكَ مِنَ الْقُرْآنِ كَذَا ، فَأَقْبَلَ ثَعْلَبَةُ ، وَوَضَعَ التُّرَابَ عَلَى رَأْسِهِ وَهُوَ يَبْكِي ، وَيَقُولُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَلَمْ يَقْبَلْ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَتَهُ حَتَّى قَبَضَ اللَّهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ أَتَى أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا أَبَا بَكْرٍ ، قَدْ عَرَفْتَ مَوْقِعِي مِنْ قَوْمِي ، وَمَكَانِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَاقْبَلْ مِنِّي ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهُ ، ثُمَّ أَتَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ ، ثُمَّ أَتَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ ، ثُمَّ مَاتَ ثَعْلَبَةُ فِي خِلافَةِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ

رواه الطبراني ,وفيه: علي بن يزيد الألهاني ,وهو متروك .

11047. Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Sa'lebe b. Hâtıb, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ya Resûlallah! Allah'ın bana servetle rızık vermesi için dua et" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: *"Yazıklar olsun sana Sa'lebe! Şükrünü eda edeceğin az mal, sorumluluğunu taşıyamayacağın çok maldan daha hayırlıdır. Sen Allah Resûlü gibi olmak istemez misin? Eğer ben Yüce Allah'tan dağları benim için altın ve gümüşe dönüştürüp akıtmasını isteseydim, mutlaka (dağlar altın ve gümüş olup) akardı"* buyurdu. Sonra tekrar gelerek: "Ya Resûlallah! Allah'ın bana servetle rızık vermesi için dua et. Vallahi eğer Allah bana servet verirse, ben kesinlikle her hak sahibine hakkını vereceğim" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Sa'lebe'ye servetle rızık ver. Allahım! Sa'lebe'yi servetle rızıklandır. Allahım! Sa'lebe'yi servetle rızıklandır"* diye dua etti.

Derken Sa'lebe bir sürü edindi. Sürüsü ağaç kurdu gibi çoğaldı. Öyle ki Medine sokakları almaz oldu. O da sürüsünü alıp uzaklara gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namazı kılar, sonra sürüsünün yanına giderdi. Zamanla sürüsü daha da çoğaldı ve Medine otlakları ona yetmez oldu. O da sürüsünü alıp daha uzaklara götürdü. Bu defa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Cuma namazını kılar, sonra sürüsünün yanına giderdi. Zamanla sürüsü daha da çoğaldı ve onları alıp çok daha uzaklara götürdü. Nihayet cumayı da, cemaati de terk etti.

Kervanların yoluna çıkar, "Ne var ne yok? İnsanların durumu nasıldır?" diye haber sorardı. Bu sırada Yüce Allah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onların mallarından sadaka/zekat al; bununla onları (günahlardan) arındırır, paklarsın"**[1] âyetini indirdi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'dan iki kişi ile Süleym oğullarından bir kişiyi zekatları toplamakla görevlendirdi. Kendilerine zekâta konu malları ve yaşlarını yazarak halkın zekâtlarını toplamaları için emir verdi. Ensârlı iki kişiye Sa'lebe'nin yanına uğrayıp malının zekâtını almalarını tembihledi. Onlar da dediği gibi yaptılar. Bu amaçla Sa'le'be'nin yanına gittiler. Kendisine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazısını okudular. Sa'lebe: "Siz önce halkın zekâtlarını toplayın. İşinizi bitirince bana uğrayın "dedi. Onlar da öyle yaptılar. Bu sefer Sa'lebe "Vallahi bu cizyeye benzemektedir" dedi. O iki kişi bunu duyunca hemen geri dönüp doğruca Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardılar. Bu olay üzerine Allah şu âyeti indirdi: **"Onlardan kimi de «Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette salihlerden olacağız» diye Allah'a söz verdiler. Fakat Allah lütfundan onlara (zenginlik) verince cimrilik edip (Allah'ın emrinden) yüz çevirerek sözlerinden döndüler. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O'nunla karşılaşacakları güne kadar Allah kalplerine nifak soktu."**[2]

Yakını olan bir Ensârlı hemen devesine atlayıp Sa'lebe'nin yanına vardı. Ona: "Yazıklar olsun sana Sa'lebe! Helak oldun! Allah senin hakkında şöyle şöyle Kur'ân indirdi" dedi. Sa'lebe başına toprak koyup ağlayarak geldi. "Ya Resûlallah, ya Resûlullah!" diyordu. Ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah ruhunu kabzedene kadar onun zekatını kabul etmedi.

Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra Sa'lebe Ebû Bekir'e gelerek "Ey Ebû Bekir! Sen benim kavmin arasındaki konumumu ve değerimi bilirsin. Zekâtımı kabul et" dedi. Fakat Ebû Bekir de onun zekâtını almayı reddetti. Sonra Ömer'e gitti, o da zekâtını kabul etmedi. Sonra Osman'a gitti, o da kabul etmedi ve Sa'lebe, Osman'ın halifeliği döneminde öldü.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd el-Elhânî metruktur.**[3]

---

[1] Tevbe Sur. 103.

[2] Tevbe Sur. 75-77.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7873); Taberânî, *el-Ehâdisu't-tıvâl* (20). İbn Cerîr, *Tefsîr* (16987)

قوله تعالى : ﴿الذينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Müminlerden Gönüllü Olarak Sadaka Verenleri Çekiştirenler..." Âyeti [1]

١١٠٤٨ - عَنْ أبي سَلَمَةَ وعَنْ أبي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَصَدَّقُوا فَإنِّي أُرِيْدُ أنْ أَبْعَثَ بَعْثاً قَالَ : فَجَاءَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ فقَالَ : يَا رَسُولَ الله عِنْدِي أَرْبَعَةُ آلافَ أَلْفَانِ أقْرَضْتُهُمَا رَبِّي وَأَلْفَانِ لِعِيَالِي ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " بَارَكَ اللهُ لَكَ فِيْمَا أَعْطَيْتَ وَبَارَكَ لَكَ فِيْمَا أَمْسَكْتَ " وَبَاتَ رَجُلٌ مِنْ الأَنْصَارِ فَأَصَابَ صَاعَيْنِ مِنْ تَمْرٍ فَقَالَ : يَا رَسُولَ الله إنِّي أَصَبْتُ صَاعَيْنِ مِنْ تَمْرٍ صَاعٌ لِرَبِّي وَصَاعٌ لِعِيَالِي ؟ قَالَ : فَلَمَزَهُ الْمُنَافِقُونَ وَقَالُوا : مَا أَعْطَى مِثْلَ الذّي أَعْطَى ابْنَ عَوْفٍ إلاَّ رِيَاءً . أوْ قَالُوا : لَمْ يَكُنْ اللهُ وَرَسُولَهُ غَنِيَينِ عَنْ صَاعِ هَذَا . فَأَنْزَلَ اللهُ : ﴿الذينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالذِّيْنَ لاَ يَجِدُونَ إلاَّ جُهْدَهُمْ﴾ إلى آخر الآية .

رواه البزار من طريقين إحداهما متصلة عن أبي هريرة, والأخرى عن أبي سلمة مرسلة, قال : و لم نسمع أحدا أسنده من حديث عمر بن أبي سلمة إلا طالوت بن عباد, وفيه: عمر بن أبي سلمة ,وثقه العجلي وأبو حيثمة وابن حبان وضعفه شعبة وغيره, وبقية رجالهما ثقات .

11048. Ebû Seleme ve Ebû Hureyre'nin naklettiklerine göre bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sadaka verin; zira ben bir müfreze göndermek istiyorum"* buyurdu.

Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf gelerek: "Ya Resûlallah! Benim dört bin (altın ya da gümüş)üm var. Bunun iki binini Allah'a ödünç veriyorum. İki binini de çoluk çocuğuma saklıyorum" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Allah senin adına verdiklerini de (ailene) sakladıklarını da bereketli kılsın"* diye dua etti.

O gece Ensârlı bir adam iki sâ' kuru hurma kazandı ve: "Ya Resûlallah! İki sâ hurma kazandım. Bunun bir sâ'ı Rabbim için, bir sâ'ı da çoluk çocuğum içindir" dedi. Münafıklar bu kişiyi çekiştirerek "İbn Avf verdiğini ancak gösteriş olsun diye verdi" ya da "Sanki Allah ve Resûlü bunun bir sâ'ına mı muhtaç?!" dediler. Bunun üzerine Allah: "Müminlerden gönüllü olarak sadaka verenleri ve ancak ellerinden

[1] Tevbe Sur. 79.

geldiği kadar verebilenleri çekiştirip onlarla alay edenler var ya, asıl Allah onlarla alay etmiştir/edecektir ve onlar için can yakıcı bir azap vardır."

★ Bunu Bezzâr iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup bunlardan biri Ebû Hureyre'den *muttasıl*, diğeri de Ebû Seleme'den *mürsel* bir isnâdla nakledilmiştir. Bu hususta Bezzâr "Ömer b. Ebî Seleme hadisini Tâlût b. Abbâd dışında muttasıl olarak nakleden birini işitmedik" demiştir. Senedinde ismi geçen Ömer b. Ebî Seleme'yi el-Iclî, Ebû Hayseme ve İbn Hibbân güvenilir görürlerken, Şu'be ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. He iki rivayetin de diğer ravileri güvenilir kimselerdir.[1]

١١٠٤٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَقِيلٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ: بَاتَ يَجُرُّ الْجَرِيرَ عَلَى ظَهْرِهِ عَلَى صَاعَيْنِ مِنْ تَمْرٍ , فَانْقَلَبَ بِأَحَدِهِمَا إِلَى أَهْلِهِ يَنْتَفِعُونَ بِهِ , وَجَاءَ بِالآخَرِ يَتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَأَتَى بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " انْثُرْهُ فِي الصَّدَقَةِ "، فَقَالَ فِيهِ الْمُنَافِقُونَ وَسَخِرُوا مِنْهُ: مَا كَانَ أَغْنَى هَذَا أَنْ يَتَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لا يَجِدُونَ إِلا جُهْدَهُمْ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَتَيْنِ

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلا أن خالد بن يسار, لم أجد من وثقه ولا جرحه .

11049. Ebû Akîl, kendi anlattığına göre iki sâ' hurma karşılığında gece boyunca sırtında ipek taşıdı. Bunun birini yararlanmaları için ailesine götürürken, diğerini Yüce Allah'a yaklaşmak amacıyla (sadaka olarak) vermek istedi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek bu niyetini ona bildirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Onu sadaka/zekât malına kat"* buyurdu. Münafıklar bu kişiyi eleştirip onunla alay ederek: "Allah'a yakın olmak için bir sâ' hurmadan daha fazlasını veremez miymiş?" dediler. Bunun üzerine Yüce Allah **"Sadaka vermekte gönülden davranan müminlere dil uzatan ve ancak ellerinden geldiği kadar verebilenlerle alay eden kimselere bu davranışlarının cezasını Allah verir; onlara can yakıcı azab vardır"**[2] âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Sadece Hâlid b. Yesâr'ı cerh, ya da tadil edeni görmedim.[3]

---

[1] Bezzâr (2216)

[2] Tevbe Sur. 79-80.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (3598).

١١٠٥٠ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا عُمَرُ بْنُ زُرَارَةَ الْحَدَثِيُّ ، نا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ، نا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْبَلَوِيُّ ، عَنْ جَدَّتِهِ بِنْتِ عَدِيٍّ ، أَنَّ أُمَّهَا عَمِيرَةَ بِنْتَ سَهْلٍ صَاحِبَ الصَّاعَيْنِ الَّذِي لَمَزَهُ الْمُنَافِقُونَ ، حَدَّثَتْهَا أَنَّهُ خَرَجَ بِزَكَاتِهِ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ ، وَبِابْنَتِهِ عَمِيرَةَ حَتَّى أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَبَّهُ ، ثُمَّ قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً ؟ ، قَالَ : " وَمَا هِيَ ؟ " ، قَالَ : تَدْعُو اللَّهَ لِي وَلَهَا بِالْبَرَكَةِ ، وَتَمْسَحُ رَأْسَهَا ، فَإِنَّهُ لَيْسَ لِي وَلَدٌ غَيْرُهَا ، قَالَتْ : " فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَيَّ ، فَأُقْسِمُ بِاللَّهِ لَكَأَنَّ بَرْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى كَبِدِي "

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه :أنيسة بنت عدي, و لم أعرفها ,وبقية رجاله ثقات .

11050. Münafıkların çekiştirip alay ettikleri iki sâ' sahibi Sehl'in kızı Umeyre'nin bildirdiğine göre Sehl yanına bir sâ' hurma alarak kızı Umeyre ile birlikte yola çıktı ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına varıp hurmayı ortaya döktü. Sonra: "Ya Resûlallah! Benim sana ihtiyacım var" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne ihtiyacın var?"* diye sorunca; "Allah'a dua edip benim ve kızım için bereket dilemeni ve kızımın başını sıvazlamanı istiyorum. Zira benim bundan başka çocuğum yoktur" dedi.

Umeyre der ki: Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elini başıma koyup sıvazladı. Allah adına yemin ederim ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elinin soğukluğunu adetâ ciğerlerimde hissettim.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Enîse binti Adî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلاَ تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Onlardan Ölen Hiçbirine Asla Namaz Kılma ve Kabrinin Başında Durma" Âyeti[2]

١١٠٥١ – حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، أَخْبَرَنِي الْحَكَمُ بْنُ أَبَانَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، مَوْلَى بْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : لَمَّا كَانَ مَرَضُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ الَّذِي مَاتَ فِيهِ ، جَاءَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَكَلَّمَا بِكَلامٍ بَيْنَهُمَا ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : قَدْ فَهِمْتُ مَا

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5650, 24/339-340)

2 Tevbe Sur. 84.

تَقُولُ امْنُنْ عَلَيَّ ، فَكَفِّنِّي فِي قَمِيصِكَ وَصَلِّ عَلَيَّ ، " فَكَفَّنَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَمِيصِهِ ذَلِكَ وَصَلَّى عَلَيْهِ " ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : وَاللَّهُ أَعْلَمُ أَيُّ صَلاةٍ كَانَتْ ، وَمَا خادعَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْسَانًا قَطُّ

رواه الطبراني, وفيه: الحكم بن أبان, وثقه النسائي وجماعة وضعفه ابن المبارك, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11051. İbn Abbâs anlatıyor: Abdullah b. Ubey b. Selûl ölüm hastalığına yakalanınca Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve aralarında bir konuşma geçti. Abdullah dedi ki: "Söylediklerini anlıyorum. Bana bir iyilik et de (ben ölünce) beni senin gömleğinle kefenle ve cenaze namazımı kıldır." Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu kendi gömleğiyle kefenledi ve cenaze namazını kıldırdı.

İbn Abbâs der ki: Onun nasıl bir namaz olduğunu Allah bilir. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) hiç kimseyi asla aldatmamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Ebân'ı Nesâî ve bir grup bilgin güvenilir görürken, İbnü'l-Mübarek zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى : ﴿فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ﴾

Yüce Allah'ın "Yaptıklarınızı Allah, Resûlü... Göreceklerdir" Âyeti [1]

١١٠٥٢ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ ، ثنا عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ ، عَنْ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ ، عَنْ أَبِيهِ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَرَأَ ﴿فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: موسى بن عبيدة, وهو ضعيف .

11052. Seleme b. el-Ekva'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"De ki: Çalışın, yapın. Yaptıklarınızı Allah da, Resûlü de, mü'minler de göreceklerdir. Sonra gaybı da, görülen âlemi de bilen Allah'ın huzuruna döndürüleceksiniz. O da size bütün yapmakta olduğunuz şeyleri haber verecektir"** âyetini okudu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde zayıftır.[2]

---

[1] Tevbe Sur. 105.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6261)

قوله تعالى : ﴿وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Çevrenizdeki Bedevilerden Münafık Olanlar Vardır..." Âyeti [1]

١١٠٥٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ ، قَالَ : نا أَبِي ، قَالَ : نا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : " ﴿وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ ، وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ ، لا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ ، سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ، ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ﴾ ، قَالَ : قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ جُمُعَةٍ خَطِيبًا ، فَقَالَ : " قُمْ يَا فُلانُ فَاخْرُجْ ، فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ ، اخْرُجْ يَا فُلانُ ، فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ ، فَأَخْرَجَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ ، فَفَضَحَهُمْ " ، وَلَمْ يَكُنْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ شَهِدَ تِلْكَ الْجُمُعَةَ لِحَاجَةٍ كَانَتْ لَهُ ، فَلَقِيَهُمْ عُمَرُ وَهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَاخْتَبَأَ مِنْهُمُ اسْتِحْيَاءً أَنَّهُ لَمْ يَشْهَدِ الْجُمُعَةَ ، وَظَنَّ أَنَّ النَّاسَ قَدِ انْصَرَفُوا ، وَاخْتَبَئُوا هُمْ مِنْ عُمَرَ ، وَظَنُّوا أَنَّهُ قَدْ عَلِمَ بِأَمْرِهِمْ ، فَدَخَلَ عُمَرُ الْمَسْجِدَ ، فَإِذَا النَّاسُ لَمْ يَنْصَرِفُوا ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : أَبْشِرْ يَا عُمَرُ ، فَقَدْ فَضَحَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ الْيَوْمَ ، فَهَذَا الْعَذَابُ الأَوَّلُ ، وَالْعَذَابُ الثَّانِي عَذَابُ الْقَبْرِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: الحسين بن عمرو بن محمد العنقزي, وهو ضعيف .

11053. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Çevrenizdeki bedeviler içinde münafık olanları vardır. Medine'liler içinde de münafıklıkta diretenler vardır. Onları siz bilmezsiniz, ancak Biz biliriz. Onlara iki defa azap edeceğiz. Sonra da büyük bir azaba uğratılırlar"** âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir Cuma günü hutbede: *"Ey falan kalk ve dışarı çık. Çünkü sen münafıksın. Ey falan sen de çık. Çünkü münafıksın"* dedi. Hepsini isimlerini zikrederek dışarı çıkardı, onları rezil rüsva etti. Ömer b. el-Hattâb bir işi dolayısıyla o cumaya katılamamıştı. Sonra onları Mescid'den çıkarken görünce cumaya katılmadığı için utancından onlardan gizlendi. Halkın Mescid'den çıktıklarını sandı. Onlar da Ömer'den gizlendiler. Çünkü durumlarını öğrendiğini sandılar. Sonra Ömer mescide girdiğinde halkın namazı henüz kılmadıklarını gördü. Bir

---

[1] Tevbe Sur. 101.

adam Ömer'e: "Sevin Ömer. Allah bugün münafıkları deşifre etti" dedi. İşte bu, (onların görecekleri) ilk azaptır. İkinci azapları ise kabir azabıdır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Amr b. Muhammed el-Ankazî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى﴾

Yüce Allah'ın "İlk Günden Takva Üzerine Kurulan Mescid..." Âyeti

١١٠٥٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا رَبِيعَةُ بْنُ عُثْمَانَ التَّيْمِيُّ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ اخْتَلَفَ رَجُلَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى فَقَالَ أَحَدُهُمَا هُوَ مَسْجِدُ الرَّسُولِ. وَقَالَ الآخَرُ هُوَ مَسْجِدُ قُبَاءَ. فَأَتَيَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَاهُ فَقَالَ " هُوَ مَسْجِدِي هَذَا "

11054. Sehl b. Sa'd anlatıyor: İki adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında (Kur'ân'da sözü edilen) takva üzerine kurulan mescid konusunda ihtilaf ettiler. Biri: "Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mescididir" derken, diğeri: "Kuba mescididir" dedi. Sonra Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek bunu ona sordular. O da: *"O, benim şu mescidimdir"* buyurdu.[2]

١١٠٥٥ - وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنِي الأَسْلَمِيُّ يَعْنِي عَبْدَ اللهِ بْنَ عَامِرٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي أَنَسٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سُئِلَ عَنِ الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى قَالَ " هُوَ مَسْجِدِي "

رواه كله أحمد والطبراني باختصار ورجالهما رجال الصحيح .

11055. Diğer bir rivayete göre ise Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), takva üzerine kurulan mescid sorulduğunda *"O, benim mescidimdir"* buyurmuştur.

★ Bunların hepsini Ahmed b. Hanbel ve kısa metinle Taberânî rivayet etmiş olup iki rivayetin de ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (796). Ayrıca demiştir ki: "Bu hadisi Süddî'den sadece Esbât b. Nasr rivayet etmiştir."

[2] Ahmed b. Hanbel (5/331); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6025)

[3] Ahmed b. Hanbel (5/335)

١١٠٥٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، ثنا مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ ، ثنا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، سُئِلَ عَنِ الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى ؟ : " هُوَ مَسْجِدِي هَذَا "

رواه الطبراني مرفوعا وموقوفا, وفي إسناد المرفوع عبد الله بن عامر الأسلمي, وهو ضعيف وأحد إسنادي الموقوف رجاله رجال الصحيح وزاد في الطريق الآخر : قال عروة - يعني ابن الزبير - : مسجد رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خير منه إنما أنزلت في مسجد قباء .

قلت : إنما قال عروة هذا لأنه لم يطلع على المرفوع والله أعلم .

11056. Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kendisine takva üzerine kurulan mescidin hangisi olduğu sorulduğunda *"O, benim şu mescidimdir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, hem merfû, hem de mevkûf olarak rivayet etmiş olup merfû rivayetin isnâdında ismi geçen Abdullah b. Âmir el-Eslemî zayıftır. Mevkûf rivayetin iki isnâdından birinin ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir. Ancak hadisin diğer varyantınta şu ilave yer almıştır: Urve (b. ez-Zübeyr) der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'i elbette ondan hayırlıdır. Bu âyet, gerçekte Kuba mescidi hakkında nâzil olmuştur.

Ben derim ki: Urve bunu, merfû hadise muttali olmadığı için söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.[1]

قوله تعالى : ﴿فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا﴾

Yüce Allah'ın "Orada Temizlenmeyi Seven Adamlar Vardır. Allah da Tertemiz Olanları Sever" Âyeti [2]

١١٠٥٧- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتِ الآيَةُ ﴿فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا﴾ بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى عُوَيْمِرِ بْنِ سَاعِدَةَ ، فَقَالَ : " مَا هَذَا الطُّهُورُ الَّذِي أَثْنَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْكُمْ ؟ " فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا خَرَجَ مِنَّا رَجُلٌ وَلا امْرَأَةٌ مِنَ الْغَائِطِ إِلا غَسَلَ فَرْجَهُ ، أَوْ قَالَ : مَقْعَدَتَهُ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " هُوَ هَذَا "

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4854, 4853, 4828)

2 Tevbe Sur. 108.

رواه الطبراني, وفيه: ابن إسحاق وهو مدلس, وبقية رجاله وثقوا .

وقد تقدمت أحاديث في الطهارة من هذا النحو .

11057. İbn Abbâs anlatıyor: **"Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever"**[1] âyeti nâzil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Uveym b. Sâide'ye birini göndererek: *"Allah'ın sizi övdüğü o arınma vesileniz nedir?"* diye sordurdu. "Ya Resûlallah! Bizden hiçbir erkek ya da kadın cinsel organını -ya da makatını- yıkamadan tuvaletten çıkmaz" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte o (övülen davranış) budur"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilir görülmüşlerdir.

Taharet bölümünde bu bağlamda hadisler geçmişti.[2]

قوله تعالى : ﴿السَّائِحُونَ﴾

Yüce Allah'ın *"es-Sâihûn..."* Âyeti [3]

١١٠٥٨ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ، قَالَ : ﴿السَّائِحُونَ﴾ " الصَّائِمُونَ "

رواه الطبراني, وفيه: عاصم بن بهدلة, وقد وثقه جماعة وضعفه , وبقية رجاله رجال الصحيح .

11058. Abdullah (b. Mes'ûd), (Tevbe sûresi 112. âyette geçen) "السائحون" kelimesi ile oruç tutanların kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele'yi bir grup bilgin güvenilir kabul ederken diğer bilginler zayıf saymışlardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

[1] Tevbe Sur. 108.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11065)

[3] Tevbe Sur. 112.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9095)

قوله تعالى: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لأَوَّاهٌ حَلِيمٌ﴾

Yüce Allah'ın "Gerçekten İbrâhîm Çokça Dua Eden (*evvâh*) ve Halim (Yumuşak Huylu) Birisi İdi" Âyeti [1]

١١٠٥٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، قَالَ : سُئِلَ ابْنُ مَسْعُودٍ عَنِ الأَوَّاهِ ؟ قَالَ : " هُوَ الدَّعَّاءُ "

رواه الطبراني, وفيه: عاصم ,وهو ثقة وقد ضعف .

11059. Zir'in bildirdiğine göre İbn Mes'ûd'a (âyette geçen) "الأواه" kelimesinin anlamı soruldu. O da: "Çokça dua eden, demektir" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım güvenilir olmakla beraber zayıf olarak da değerlendirilmiştir.[2]

١١٠٦٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَتَّاتُ ، ثنا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ أَبِي الْعُبَيْدَيْنِ الْعَامِرِيِّ ، وَكَانَ ضَرِيرَ الْبَصَرِ ، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ يُدْنِيهِ ، فَقَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ : مَنْ نَسْأَلُ إِنْ لَمْ نَسْأَلْكَ ؟ فَرَقَّ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ ، فَقَالَ :

مَا الأَوَّاهُ " الرَّحِيمُ "

قَالَ : فَمَا الأُمَّةُ ؟ قَالَ : " الَّذِي يَعْلَمُ الْخَيْرَ "

قَالَ : فَمَا الْقَانِتُ ؟ قَالَ : " الْمُطِيعُ "

قَالَ : فَمَا الْمَاعُونُ ؟ قَالَ : " مَا يَتَعَاوَنُ النَّاسُ بَيْنَهُمْ "

قَالَ : فَمَا التَّبْذِيرُ ؟ قَالَ : " إِنْفَاقُ الْمَالِ فِي غَيْرِ حَقِّهِ ". وفي رواية : في غير حله .

11060. Ebu'l-Ubeydeyn el-Âmirî -ki âmâ biri idi ve Abdullah onu yakınında tutardı- Abdullah b. Mes'ûd'a: "Sana soru sormayacaksak kime soru soracağız?" dedi ve Abdullah yumuşadı.

Bunun üzerine Ebu'l- Ubeydeyn: "*Evvâh* ne demektir?" diye sordu.

Abdullah: "Son derece merhametli, demektir" dedi.

---

[1] Tevbe Sur. 114.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9004)

Ebu'l- Ubeydeyn: "*Ümmet* ne demektir?" diye sordu.

Abdullah: "Halka güzel şeyler öğreten demektir" dedi.

Ebu'l- Ubeydeyn: "*Kânit* ne demektir?" diye sordu.

Abdullah: "İtaatkâr demektir" dedi.

Ebu'l- Ubeydeyn: "*Mâûn* ne demektir?" diye sordu.

Abdullah: "İnsanların aralarında yardımlaşmak maksadıyla birbirlerine alıp verdikleri ödünç eşyadır" dedi.

Ebu'l-Ubeydeyn: "*Tebzir* ne demektir?" diye sordu.

Abdullah: "Malı olması gerektiği şekilde harcamaktır", diğer bir rivayete göre ise "helal yollarla harcamamaktır" dedi.[1]

١١٠٦١ – وفي رواية : حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى ، ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ ، ثنا الرَّبِيعُ بْنُ مُسْلِمٍ ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ كُلَّ يَوْمٍ فِي الْمَسْجِدِ ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْخَمِيسِ انْتَابَهُ أَهْلُ الرَّسَاتِيقِ وَالْقُرَى ، فَجَاءَ رَجُلٌ أَعْمَى ،. فذكر نحوه

رواه كله الطبراني بأسانيد ورجال الروايتين الأولين ثقات .

11061. Diğer bir rivayet ise şöyledir: Abdullah b. Mes'ûd her gün halkla sohbet ederdi. Perşembe günü ise sohbetine mezra ve köylerden insanlar katılırdı. Bir gün yanına âmâ bir adam geldi....

★ **Rivayetlerin hepsini Taberânî farklı isnâdlarla rivayet etmiş olup ilk iki rivayetin ravileri, güvenilir kimselerdir.**[2]

قوله تعالى : ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Andolsun, Size Kendi İçinizden Öyle Bir Peygamber Gelmiştir ki..." Âyeti[3]

١١٠٦٢– حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَلِىُّ بْنُ بَحْرٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ عَنْ أَبِيهِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ أَتَى الْحَارِثُ بْنُ خَزْمَةَ بِهَاتَيْنِ الآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ بَرَاءَةَ ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ﴾ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ مَنْ مَعَكَ عَلَى

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9007, 9006)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9005)

3 Tevbe Sur. 128-129.

هَذَا قَالَ لاَ أَدْرِى وَاللَّهِ إِنِّى أَشْهَدُ لَسَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَعَيْتُهَا وَحَفِظْتُهَا. فَقَالَ عُمَرُ وَأَنَا أَشْهَدُ لَسَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَتْ ثَلاَثَ آيَاتٍ لَجَعَلْتُهَا سُورَةً عَلَى حِدَةٍ فَانْظُرُوا سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ فَضَعُوهَا فِيهَا فَوَضَعْتُهَا فِى آخِرِ بَرَاءَةَ رواه أحمد, وفيه: ابن إسحاق, وهو مدلس, وبقية رجاله ثقات .

11062. Abbâd b. Abdillah b. Zübeyr anlatıyor: Hâris b. Hazme, Berâat (Tevbe) sûresinin "**Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir**" diye başlayan son iki âyetini Ömer b. el-Hattâb'a getirdi. Ömer: "Sen bunları öğrenirken yanında kim vardı?" diye sordu. Hâris: "Hatırlamıyorum; ama Allah adına şahitlik ederim ki ben bunları Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim ve onları iyice belleyip ezberledim" dedi. Amr: "Ben de şahitlik ederim ki onları Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ben de işittim" dedi. Sonra Ömer: Eğer üç âyet olsalardı onları başlı başına bir sûre yapardım. Fakat Kur'ân'ın (uygun) bir sûresine bakıp onları oraya yerleştirin" dedi. Ben de onları Beraat (Tevbe) sûresinin sonuna koydum.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١١٠٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَقِيقٍ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِىُّ حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَبِى الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَىِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّهُمْ جَمَعُوا الْقُرْآنَ فِى مَصَاحِفَ فِى خِلاَفَةِ أَبِى بَكْرٍ فَكَانَ رِجَالٌ يَكْتُبُونَ وَيُمْلِى عَلَيْهِمْ أُبَىُّ بْنُ كَعْبٍ فَلَمَّا انْتَهَوْا إِلَى هَذِهِ الآيَةِ مِنْ سُورَةِ بَرَاءَةَ ﴿ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ يَفْقَهُونَ﴾ فَظَنُّوا أَنَّ هَذَا آخِرُ مَا أُنْزِلَ مِنَ الْقُرْآنِ فَقَالَ لَهُمْ أُبَىُّ بْنُ كَعْبٍ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَأَنِى بَعْدَهَا آيَتَيْنِ ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ إِلَى ﴿وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ ثُمَّ قَالَ هَذَا آخِرُ مَا أُنْزِلَ مِنَ الْقُرْآنِ. قَالَ فَخُتِمَ بِمَا فُتِحَ بِهِ بِاللَّهِ الَّذِى لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ يُوحَى إِلَيْهِ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

رواه عبد الله بن أحمد, وفيه: محمد بن جابر الأنصاري, وهو ضعيف .

---

[1] Abdullah b. Ahmed (1715). Hadisin senedinde kopukluk bulunduğu gibi metni de münkerdir. Bu konuda Ahmed Şâkir'in *Müsned*'de ilgili hadis üzerine yaptığı şerhine bakılabilir.

11063. Ubey b. Ka'b'ın naklettiğine göre Müslümanlar Kur'ân'ı Ebû Bekir'in halifeliği döneminde mushaf haline getirmişlerdir. Bazı kimseler Kur'ân âyetlerini yazar, Ubey de imla ettirirdi. Beraat (Tevbe) sûresinin "**Sonra da çekip giderler. Akıllarını kullanmayan bir kavim olmaları sebebiyle Allah da onların kalplerini (imandan) çevirmiştir**"[1] âyetine ulaştıkları zaman bunun Kur'ân'dan/Beraat sûresinden en son inen âyet olduğunu sandılar. Bunun üzerine Ubey b. Ka'b dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana ondan sonra şu iki âyeti de okutmuştu: "**Ey iman edenler! Andolsun ki, içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size son derece düşkün, inananlara karşı çok şefkatli ve merhametli bir peygamber gelmiştir. Eğer yüz çevirirlerse de ki: «Allah bana yeter; O'ndan başka tanrı yoktur ve ben yalnız O'na güvenip dayanırım. O büyük Arş'ın Rabbidir».**"[2]

Sonra Ubey şöyle devam etti: İşte bu, Kur'ân'dan en son inen âyettir. Böylece Kur'ân başlatıldığı kelam ile sonlandırılmış oldu. Yani, Allah'tan başka tanrı bulunmadığı sözüyle sona erdirilmiş oldu. Bununla Yüce Allah'ın şu sözünü kastetmekteyim: "**Senden önce gönderdiğimiz her bir peygambere de muhakkak: «Benden başka tanrı yoktur, Bana kulluk edin» diye vahyedilmiştir.**"[3]

★ **Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Câbir el-Ensârî zayıftır.**[4]

١١٠٦٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى مُحَمَّدُ بْنُ أَبِى بَكْرٍ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَلِىِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ يُوسُفَ الْمَكِّىِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُبَىٍّ قَالَ آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ﴾

رواه عبد الله بن أحمد والطبراني وفيه علي بن زيد بن جدعان وهو ثقة سيئ الحفظ وبقية رجاله ثقات

11064. Ubey (b. Ka'b): "En son nâzil olan âyet «**Size kendi içinizden bir peygamber gelmiştir**...»[5] âyetidir" demiştir.

★ **Bunu Abdullah b. Ahmed ve Taberânî rivayet etmişler olup ravilerinden Ali b. Zeyd b. Cud'an güvenilir olsa da hafızası zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.**[1]

---

1 Tevbe Sur. 127.

2 Tevbe Sur. 128-129.

3 Enbiyâ Sur. 25. Âyet, yukarıdaki rivayette meşhur kıraatten farklı bir kıraate göre nakledilmiş olup tercüme metindeki kıraate göre yapılmıştır (Mütercim).

4 Abdullah b. Ahmed (5/134)

5 Tevbe Sur. 128.

(بَابُ سُورَةِ يُونُسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ)

Yûnus Sûresi

قوله تعالى : ﴿فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾

Yüce Allah'ın "İşte Bunlarla Sevinsinler. Bu, Onların (Dünya Malı Olarak) Topladıklarından Daha Hayırlıdır" Âyeti [2]

١١٠٦٥ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ: ﴿فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾ رواه الطبراني, وفيه :عطية العوفي, وهو ضعيف .

11065. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) **"İşte bunlarla sevinsinler. Bu, onların (dünya malı olarak) topladıklarından daha hayırlıdır"** âyetini okurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye el-Avfî zayıftır.

١١٠٦٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : نَا عَمَّارُ بْنُ أَبِي مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ ، قَالَ : ثَنَا أَبِي ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنِ الْبَرَاءِ ، ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾، قَالَ : فَضْلُ اللَّهِ : الْقُرْآنُ ، وَرَحْمَتُهُ : أَنْ جَعَلَكُمْ مِنْ أَهْلِهِ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :عطية العوفي, وهو ضعيف .

11066. Berâ der ki: "**De ki: Asıl Allah'ın lütuf ve rahmetiyle, işte bunlarla sevinsinler. Bu, onların (dünya malı olarak) topladıklarından daha hayırlıdır"**[3] âyetinde yer alan Allah'ın lütfundan maksat Kur'ân; rahmeti de sizi Kur'ân ahalisi yapması demektir.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye el-Avfî zayıftır.

---

[1] Abdullah b. Ahmed (5/117); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (533)

[2] Yunus Sur. 58.

[3] Yunus Sur. 58.

قوله تعالى : ﴿أَلا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "Bilesiniz ki Allah'ın Dostlarına Korku Yoktur" Âyeti [1]

١١٠٦٧ – حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ أَبِي رَوْحٍ الْبَصْرِيُّ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ , ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ , عَنْ أَشْعَثَ بْنِ إِسْحَاقَ , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿أَلا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ , قَالَ : " يُذْكَرُ اللَّهُ بِرُؤْيَتِهِمْ " رواه الطبراني, عن شيخه الفضل بن أبي روح ,و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

11067. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bilesiniz ki Allah'ın dostlarına korku yoktur; onlar üzülmeyeceklerdir de"** âyeti ile ilgili olarak: *"Onlar görüldüklerinde Allah hatırlanır"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, hocası Fadl b. Ebî Ravh'dan nakletmiştir ki onun hakkında bilgim yoktur. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir. [2]

قوله تعالى : ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ﴾

Yüce Allah'ın "Dünya Hayatında da Ahirette de Onlara Müjde Vardır" Âyeti

١١٠٦٨ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ يَعْنِي الأَشْيَبَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا دَرَّاجٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ قَالَ " الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يُبَشَّرُهَا الْمُؤْمِنُ "

رواه أحمد ,وفيه: ابن لهيعة, وحديثه حسن وفيه ضعف .

11068. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Dünya hayatında da, âhirette de onlara müjde vardır"**[3] âyeti ile ilgili olarak: *"Mümine müjdelenen, salih rüyadır"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık bulunmakla beraber hadisi hasendir.[4]

---

[1] Yunus Sur. 62.

[2] *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12325)

[3] Yunus Sur. 64.

[4] Ahmed b. Hanbel (2/219)

١١٠٦٩ - وعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رِئاب عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ﴾

قَالَ : هِيَ الرُّؤْيَا يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ

رواه البزار, وفيه: محمد بن السائب الكلبي, وهو ضعيف جدا .

11069. Câbir b. Abdillah b. Riâb'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın "**Dünya hayatında da, âhirette de onlara müjde vardır**"[1] âyeti ile ilgili olarak *"Bu, Müslümanın gördüğü veya kendisine gösterilen rüyadır"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Sâib el-Kelbî son derece zayıftır.[2]

قوله تعالى : ﴿آمَنْتُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ﴾

Yüce Allah'ın "(Firavun) «Gerçekten İsrail Oğullarının İnandığı Tanrı'dan Başka Tanrı Olmadığına Ben de İman Ettim» Dedi" Âyeti[3]

١١٠٧٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قال : نا أَبُو كُرَيْب ، قال : نا عُثْمَانُ بْنُ زُفَرٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " قَالَ لِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ : مَا كَانَ عَلَى الأَرْضِ شَيْءٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ فِرْعَوْنَ ، فَلَمَّا آمَنَ بِفِيهِ جَعَلْتُ أَحْشُو فَاهُ حَمْأَةً ، خَشْيَةَ أَنْ تُدْرِكَهُ الرَّحْمَةُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: قيس بن الربيع, وثقه شعبة والثوري, وضعفه جماعة .

11070. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bana Cebrail dedi ki: Benim yeryüzünde Firavun'dan daha çok nefret ettiğim bir kimse yoktu. Bu yüzden iman ettiği(ni söylediği) zaman ağzını çer çöple doldurmaya başladım ki kendisine rahmet ulaşmasın."*

---

1 Yunus Sur. 64.

2 Bezzâr (2218)

3 Yunus Sur. 90.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Kays b. er-Rabî'yi Şu'be ve Sevrî güvenilir kabul ederlerken bir grup onu zayıf olarak değerlendirmiştir.

١١٠٧١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ أَبُو حُصَيْنٍ الْقَاضِي ، قال : نا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ ، قال : نا نُعَيْمُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ ، عَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ " أُخْبِرْتُ أَنَّ فِرْعَوْنَ كَانَ أَثْرَمَ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: نعيم بن يحيى, و لم أعرفه .

11071. Ebû Bekir es-Sıddîk der ki: "Firavun'un dişlerinin kökünden kırık olduğu bilgisi bana ulaştı."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Nuaym b. Yahya'yı tanımıyorum.

(بَابُ سُورَةِ هُودٍ عَلَيْهِ السَّلامَ)

Hûd Sûresi

١١٠٧٢ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جُمْهُورٍ ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، نا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَقَدْ أَسْرَعَ إِلَيْكَ الشَّيْبُ . قَالَ : " شَيَّبَتْنِي : الْوَاقِعَةُ ، وَ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ وَ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ "

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح ويأتي في سورة الواقعة .

ورواه أبو يعلى إلا أن عكرمة لم يدرك أبا بكر وزاد : " وسورة هود " .

11072. Ebû Bekir anlatıyor: "Ya Resûlallah! Saç sakallarına çok erken kır düştü (çok çabuk yaşlandın)" dedim. *"Beni Vakıa, Amme yetesâelûn ve İza'ş-şemsu kuvvirat sûreleri yaşlandırdı"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. –Hadis, ayrıca Vakıa sûresinin tefsirinde gelecektir-.

Aynı hadisi Ebû Ya'lâ da *"ve Hûd sûresi"* ilavesiyle irdad etmiştir. Ne var ki rivayette ismi geçen İkrime, Ebû Bekir'e yetişememiştir.[1]

١١٠٧٣ - حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ الْبَصْرِيُّ ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، أَنَّ رَجُلا قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، شِبْتَ ؟ قَالَ : " شَيَّبَتْنِي هُودٌ وَأَخَوَاتُهَا " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

---

1 Ebû Ya'lâ (107)

11073. Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre bir adam "Ya Resûlallah! Saçlarına kır düşmüş" deyince; *"Beni Hûd ve benzer sûreler ihtiyarlattı"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٠٧٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ طَارِقٍ الْوَابِشِيُّ ، ثنا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا شَيَّبَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " هُودٌ وَالْوَاقِعَةُ "

رواه الطبراني, وفيه: عمرو بن ثابت, وهو متروك .

11074. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekir, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Resûlallah! Saçlarına kır düşmesinin sebebi nedir?" diye sorunca; *"Beni Hûd ve Vakıa sûreleri ihtiyarlattı"* karşılığını verdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Sâbit metruktur.[2]

١١٠٧٥ – حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ الْحَسَنِ الْوَرَّاقُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سَلامٍ الْعَطَّارُ ، ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " شَيَّبَتْنِي هُودٌ وَأَخَوَاتُهَا : الْوَاقِعَةُ ، وَالْحَاقَّةُ ، وَ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ "

رواه الطبراني, وفيه :سعيد بن سلام العطار, وهو كذاب .

11075. Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beni Hûd sûresi ile Vakıa, Hâkka ve İza'ş-şemsu kuvvirat gibi benzer sûreler ihtiyarlattı"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Selâm el-Attâr hadis uydurmakla suçlanmıştır.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/286-287)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10091)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (5804)

قوله تعالى : ﴿وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ﴾

Yüce Allah'ın "Onu Rabbi Tarafından Gönderilen Bir Şahit Okumaktadır/İzlemektedir" Âyeti [1]

١١٠٧٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ لَبِيدٍ ، نا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا خُلَيْدُ بْنُ دَعْلَجٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ : إِنَّ النَّاسَ يَزْعُمُونَ فِي قَوْلِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ : ﴿وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ﴾ أَنَّكَ أَنْتَ التَّالِي ؟ فَقَالَ : " وَدِدْتُ أَنِّي أَنَا هُوَ ، وَلَكِنَّهُ لِسَانُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: خليد بن دعلج ,وهو متروك .

11076. Muhammed b. Ali b. Ebî Tâlib anlatıyor: Hz. Ali b. Ebî Tâlib'e "Halk, Yüce Allah'ın «**Onu Rabbi tarafından gönderilen bir şahit okumaktadır**» âyetinde belirtilen okuyucunun sen olduğunu iddia etmektedir" dedim. "Keşke ben olsaydım. Fakat maksat, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) dilidir" dedi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Huleyd b. Da'lec metruktur.

قوله تعالى : ﴿هَؤُلاَءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "İşte Bunlar Rablerine Karşı Yalan Söyleyenlerdir, Diyecekler" Âyeti [2]

١١٠٧٧ – عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ : قُلْتُ لابْنِ عُمَرَ : حَدِّثْنِي حَدِيثاً سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : يَأْتِي اللَّهُ بِالعَبْدِ يَوْمَ القِيَامَةِ حَتَّى يَجْعَلَهُ فِي حِجَابِهِ فَيَقُولُ لَهُ : اقْرَأْ صَحِيفَتَكَ فَيَقْرَأُ وَيُقَرِّرُهُ بِذَنْبٍ ذَنْبٍ وَيَقُولُ : أَتَعْرِفُ ؟ أَتَعْرِفُ ؟ فَيَقُولُ : نَعَمْ يَا رَبِّ فَيَقْرَأُ فَيَلْتَفِتُ يَمِنَةً وَيَسْرَةً فَيَقُولُ : لاَ بَأْسَ عَلَيْكَ يَا عَبْدِي إِنَّكَ فِي سَتْرِي لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَى ذُنُوبِكَ غَيْرِي اذْهَبْ فَقَدْ

---

[1] Hûd Sur. 17.

[2] Hûd Sur. 18.

غَفَرْتُهَا لكَ . فَيُقَالُ لَهُ : ادْخُلِ الجَنَّةَ . وَأَمَّا الكَافِرُ فَيُقَالُ عَلَى رُؤوسِ الأَشْهَادِ : ﴿هَؤُلاَءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِهِمْ أَلاَ لَعْنَةُ اللهِ على الظَّالِمِينَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: القاسم بن بهرام, وهو ضعيف .

11077. Saîd b. Cübeyr anlatıyor: İbn Ömer'e: "Bana Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir hadis naklet" dedim. Şu karşılığı verdi: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Allah kıyamet günü kulunu getirip hicabına (haremine) koyarak ona «Amel defterini oku!» diye emreder. Kul da okur ve Rabbi ondan her bir günah için tek tek itiraf alır. Rab: «Kabul ediyor musun? Kabul ediyor musun?» diye sorar. Kul da «Evet, ya Rabbi» diyerek (yaptıklarını) itiraf eder. Bu şekilde amel defterini okumaya devam eder. Bir taraftan da sağa sola bakınır. Rabbi: «Kulum sen korkma. Çünkü benim korumam altındasın. Seninle aramda günahlarına muttali olacak başka kimse yoktur. Haydi git. Seni bağışladım» buyurur. O kula «Cennete gir!» denirken, kâfire şahitlerin huzurunda «***İşte bunlar Rablerine karşı yalan söyleyenlerdir. Bilin ki Allah'ın laneti zalimlerin üzerinedir!***» *denilir."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Kâsım b. Behrâm zayıftır.

قوله تعالى : ﴿تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ﴾

Yüce Allah'ın "Yurdunuzda Üç Gün Daha Yaşayın" Âyeti [1]

١١٠٧٨ – حدَّثَنَا الْمِقْدَامُ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا نَزَلَ الْحِجْرَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ قَامَ ، فَخَطَبَ النَّاسَ ، وَقَالَ : " يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، لا تَسْأَلُوا نَبِيَّكُمْ عَنِ الآيَاتِ هَؤُلاءِ قَوْمُ صَالِحٍ ، سَأَلُوا نَبِيَّهُمْ أَنْ يَبْعَثَ لَهُمْ نَاقَةً فَفَعَلَ ، فَكَانَتْ تَرِدُ مِنْ هَذَا الْفَجِّ ، فَتَشْرَبُ مَاءَهُمْ يَوْمَ وِرْدِهَا ، وَيَحْلِبُونَ مِنْ لَبَنِهَا مِثْلَ الَّذِي كَانُوا يُصِيبُونَ مِنْ يَوْمِ غِبِّهَا ، ثُمَّ تَصْدُرُ مِنْ هَذَا الْفَجِّ ، فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ ، فَعَقَرُوهَا ، فَأَجَّلَهُمُ اللَّهُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ ، وَكَانَ وَعْدُ اللَّهِ غَيْرَ مَكْذُوبٍ ، ثُمَّ جَاءَتْهُمُ الصَّيْحَةُ ، فَأَهْلَكَ اللَّهُ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ إِلا رَجُلا كَانَ فِي حَرَمِ اللَّهِ ، فَمَنَعَهُ حَرَمُ اللَّهِ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ " ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَنْ هُوَ ؟ قَالَ : " أَبُو رِغَالٍ "

رواه الطبراني في الأوسط والبزار وأحمد بنحوه, ورجال أحمد رجال الصحيح .

---

[1] Hûd Sur. 65.

وقد تقدمت لهذا الحديث طرق مختصرة في غزوة تبوك .

11078. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebuk savaşında Hicr mevkiine gelip kamp kurduğunda insanlara/askerlere şöyle hitap etti: *"Ey insanlar! Peygamber'inizden mucizeler göstermesini istemeyin. Bunu Salih'in kavmi yapmıştı. Peygamberlerinden kendilerine bir dişi deve diriltmesini istediler. O da isteklerini yerine getirdi. Deve şu geçitten suya iner ve suya indiği gün kavmin bütün suyunu içerdi. İnsanlar da kendi günlerinde aldıkları su kadar (devenin gününde) ondan süt sağarlardı. Sonra deve şu geçitten çıkıp giderdi. Fakat onu kestiler. Allah da kendilerine üç gün mühlet verdi. Allah'ın vaadinde yalan olmaz. Sonra çığlık geldi ve Allah yerle gök arasında bulunan herkesi helak etti. Sadece Allah'ın hareminde bulunan bir kişi bundan kurtuldu. Zira Allah'ın haremi onu Allah'ın azabından korudu."*

"Ya Resûlallah, o kişi kimdi?" diye sorulunca, *"Ebû Riğâl"* buyurdu.

★ Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî, ayrıca benzerini Bezzâr ve Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Daha önce Tebuk savaşı bahsinde bu hadisin muhtasar varyantları geçmişti.

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾

Yüce Allah'ın "Çünkü İyilikler Kötülükleri Giderir" Âyeti [1]

١١٠٧٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ امْرَأَةً مُغِيباً أَتَتْ رَجُلاً تَشْتَرِي مِنْهُ شَيْئاً فَقَالَ ادْخُلِي الدَّوْلَجَ حَتَّى أُعْطِيَكِ.فَدَخَلَتْ فَقَبَّلَهَا وَغَمَزَهَا فَقَالَتْ وَيْحَكَ إِنِّي مُغِيبٌ. فَتَرَكَهَا وَنَدِمَ عَلَى مَا كَانَ مِنْهُ فَأَتَى عُمَرَ فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي صَنَعَ فَقَالَ وَيْحَكَ فَلَعَلَّهَا مُغِيبٌ قَالَ فَإِنَّهَا مُغِيبٌ. قَالَ فَائْتِ أَبَا بَكْرٍ فَاسْأَلْهُ. فَأَتَى أَبَا بَكْرٍ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَيْحَكَ لَعَلَّهَا مُغِيبٌ قَالَ فَإِنَّهَا مُغِيبٌ. قَالَ فَائْتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبِرْهُ.فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهَا مُغِيبٌ . قَالَ فَإِنَّهَا مُغِيبٌ. فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَزَلَ الْقُرْآنُ ﴿أَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفاً مِنَ اللَّيْلِ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿لِلذَّاكِرِينَ﴾ قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَهِيَ فِيَّ خَاصَّةً أَوْ فِي النَّاسِ عَامَّةً قَالَ فَقَالَ عُمَرُ لاَ وَلاَ نُعْمَةَ عَيْنٍ لَكَ بَلْ هِيَ لِلنَّاسِ عَامَّةً قَالَ فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ صَدَقَ عُمَرُ "

[1] Hûd Sur. 114.

رواه أحمد والطبراني في الكبير وقال فيه : فرفع عمر يده فضرب صدره فقال : لا والله ولا كرامة ولكن للناس عامة, فضحك رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وقال : " صدق عمر " .

ورواه في الأوسط باختصار كثير وفي إسناد أحمد والكبير: علي بن زيد, وهو سيئ الحفظ, ثقة, وبقية رجاله ثقات وفي إسناد الأوسط ضعيف .

11079. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre bir adam Ömer'e gelerek: Bir kadın alışveriş yapmak için yanıma geldi. Ben de onu dehlize sokarak onunla cinsel ilişki dışında her şeyi yaptım" dedi. Ömer: "Yazıklar olsun sana! Belki kocası Allah yolunda savaşa çıkmıştır?" dedi. Adam: "Doğru, öyle" deyince Ömer: "Ebû Bekir'e git ve bunu(n hükmünü) ona sor" dedi. Adam Ebû Bekir'e gidip ona sordu. O da: "Belki kocası Allah yolunda savaşa çıkmıştır?" deyip Ömer'in söylediklerini söyledi. Sonra adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de aynısını söyledi. *"Belki kocası Allah yolunda savaşa çıkmıştır"* buyurdu. Bu olay hakkında: **"Gündüzün iki ucunda ve gecenin gündüze yakın zamanlarında namaz kıl. Doğrusu iyilikler kötülükleri giderir. Bu, öğüt kabul edenlere bir öğüttür"**[1] âyeti nâzil oldu. Bunun üzerine adam: "Ya Resûlallah! Bu sadece bana özel mi, yoksa bütün insanlara şamil mi?" diye sordu. Ömer eliyle adamın göğsüne vurarak: "Hayır. Maalesef (gözün aydın olmasın) bütün insanlara şamildir!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Ömer doğru söyledi"* buyurarak onu tasdik etti.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de "Ömer eliyle adamın göğsüne vurarak: Hayır. Vallahi bir ayrıcalık yoktur. Fakat bütün insanlara şamildir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de gülerek: «*Ömer doğru söyledi*» buyurdu" ifadesiyle Taberânî rivayet etmiştir.

Taberânî aynı hadisi *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta da son derece muhtasar olarak rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in isnâdında ismi geçen Ali b. Zeyd güvenilir olmakla beraber hafızası zayıftır. Kalan raviler ise güvenilir kimselerdir. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ın isnâdında da zayıf bir ravi vardır.[2]

١١٠٨٠ – وفي رواية عند أحمد : أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَجُلاً تَشْتَرِى مِنْهُ شَيْئاً فَقَالَ ادْخُلِى الدَّوْلَجَ حَتَّى أُعْطِيَكِ.فَدَخَلَتْ فَقَبَّلَهَا وَغَمَزَهَا فَقَالَتْ وَيْحَكَ إِنِّى مُغِيبٌ. فَتَرَكَهَا.

11080. Ahmed b. Hanbel'in naklettiği diğer bir rivayet ise şöyledir: Bir kadın kendisinden bir şey satın almak üzere bir adama gitti. Adam: "Dehlize gir de istediğini vereyim" dedi. Kadın içeri girince onu öpüp

---

[1] Hûd Sur. 114.

[2] Ahmed b. Hanbel (2206); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12931)

okşadı. Bunun üzerine kadın: "Kahrolası! Benim kocam seferde" deyince adam bıraktı.[1]

١١٠٨١ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ تَحْتَهُ امْرَأَةٌ فَاسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ فَأَذِنَ لَهُ فَانْطَلَقَ فِي يَوْمٍ مَطِيرٍ فَإِذَا بِالْمَرْأَةِ عَلَى غَدِيرِ مَاءٍ تَغْتَسِلُ فَلَمَّا جَلَسَ مِنْهَا مَجْلِسَ الرَّجُلِ مِنَ الْمَرْأَةِ ذَهَبَ يُحَرِّكُ ذَكَرَهُ فَإِذَا بِهِ هُدْبَةٌ فَقَامَ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " صَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ " . فَأَنْزَلَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفاً مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ الآية

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

11081. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adamın himayesinde bir kadın vardı. Adam bir işi için Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) izin istedi. O da izin verdi. Yağmurlu bir günde adam yola çıktı. Baktı ki himayesi altındaki kadın bir su birikintisinde yıkanıyor. Hemen, bir erkeğin kadınla cinsel ilişkiye girmek istediğinde aldığı pozisyon gibi pozisyon aldı ve cinsel organını sallamaya başladı. Baktı ki âleti pörsümüş bir türlü kalkmıyor. Hemen kalkıp doğruca Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gitti ve bu yaptığını ona anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Dört rekât namaz kıl"* buyurdu. Derken Yüce Allah: "**Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Zira iyilikler kötülükleri siler**"[2] âyetini indirdi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٠٨٢ - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ , ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمٍ الْعُمَيْرِيُّ , ثنا مَالِكُ بْنُ يَحْيَى , عَنْ أَبِيهِ , عَنْ جَدِّهِ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ , عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " لَمْ أَرَ شَيْئًا أَحْسَنَ طَلَبًا وَلا أَسْرَعَ إِدْرَاكًا مِنْ حَسَنَةٍ حَدِيثَةٍ لِذَنْبٍ قَدِيمٍ , ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ﴾

رواه الطبراني ,وفيه: مالك بن يحيى بن عمرو البكري, وهو ضعيف وكذلك أبوه .

---

[1] Ahmed b. Hanbel (2430)

[2] Hûd Sur. 114.

[3] Bezzâr (2219). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin bu ifadelerle sadece İbn Abbâs'dan nakledildiğini biliyoruz."

11082. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Eski bir günahı yeni bir iyiliğin kovalaması ve yakalayıp yok etmesinden daha güzel bir kovalama ve daha hızlı bir yakalama görmedim. Zira **«İyilikler kötülükleri siler. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır».**"[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Mâlik b. Yahya b. Amr en-Bekrî zayıftır. Babası da öyledir.[2]

قوله تعالى: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Rabbin, Halkı İyi Olan Kasabaları Haksızlıkla Helak Etmez" Âyeti

١١٠٨٣ – حَدَّثَنَا أَبُو حَنِيفَةَ مُحَمَّدُ بْنُ حَنِيفَةَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا أَبُو الأَشْعَثِ أَحْمَدُ بْنُ المِقْدَامِ ، ثنا عُبَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ : ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ﴾ ، قَالَ : " وَأَهْلُهَا يُنْصِفُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا "

رواه الطبراني, وفيه: عبيد بن القاسم الكوفي, وهو متروك .

11083. Cerîr der ki: **"Rabbin, halkı iyi olan kasabaları haksızlıkla helak etmez"**[3] âyeti "Halkı birbirine insaflı davranan kasaba" demektir.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ubeyd b. el-Kâsım el-Kûfî metruktur.

(بَابُ سُورَةِ يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامِ)

Yûsuf Sûresi

١١٠٨٤ – عَنْ جَابِرٍ – يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ – قَالَ : جَاءَ بَشْنَانُ الْيَهُودِي إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنْ أَسْمَاءِ النُّجُومِ الَّتِي رَآهَا يُوسُفَ تَسْجُدُ لَهُ ؟ قَالَ : الخَرَتَانُ وَطَارِقُ وَالذَّيَّالُ وَقَابِس وَالمَصَبح والصَّرُوح وذُو الكَنَفَين وَذُو الفَرْغِ وَالفَيلَق وَوَثَّاب والعَمُودَان رَآهَا يُوسُفُ تَسْجُدُ لَهُ فَقَصَّهَا عَلَى أَبِيهِ فَقَالَ : هَذَا أَمْرٌ مُتَفَرِّقٌ وَلَعَلَّ اللهَ يَجْمَعُهُ بَعْدُ رواه البزار, وفيه: الحكم بن ظهير, وهو متروك .

---

[1] Hûd Sur. 114.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12798)

[3] Hûd Sur. 117.

11084. Câbir (b. Abdillah) anlatıyor: Beşnân el-Yehûdî Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Muhammed! Bana Yûsuf'un kendisine secde ederken gördüğü yıldızların isimlerini say!" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Haratân, Târık, Zeyyâl, Kâbis, Misah, Sarûh, Zu'l-Kenefeyn, Zu'l-Ferğ, Feylak, Vessâb, Amûdân. Hz. Yûsuf bu yıldızların kendisine secde ettiklerini gördü ve bunu babasına anlattı. Babası da: «Bu dağınık bir olaya işarettir. Belki sonra Allah onu birleştirir» dedi."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Zuhayr metruktur.[1]

قوله تعالى : ﴿وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ﴾

Yüce Allah'ın "Onu Değersiz Bir Pahaya... Sattılar" Âyeti [2]

١١٠٨٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الأَزْدِيُّ ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، ثنا زُهَيْرٌ ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : " كَانَ مَا اشْتُرِيَ بِهِ يُوسُفُ عِشْرُونَ دِرْهَمًا ، وَكَانَ أَهْلُهُ حِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ بِمِصْرَ ثَلاثَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ، رِجَالُهُمْ أَنْبِيَاءُ ، وَنِسَاؤُهُمْ صِدِّيقَاتٌ ، وَاللَّهِ مَا خَرَجُوا بِهِ مَعَ مُوسَى حَتَّى بَلَغُوا سِتَّ مِائَةِ أَلْفٍ وَسَبْعِينَ أَلْفًا "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح إلا أن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه .

11085. Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Hz. Yûsuf'un satıldığı bedel, yirmi dirhemdi. Ailesinin sayısı ise, kendilerine elçi gönderip Mısır'a getirttiğinde 93 fertti. Erkekleri peygamber, kadınları da doğruluk sahibi kimselerdi. Vallahi, Mûsa ile birlikte Mısır'dan çıkarken sayıları 170 000 kişiye ulaşmıştı."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Fakat Ebû Ubeyde, babasından hadis işitmemiştir.[3]

---

[1] Bezzâr (2220). Ayrıca demiştir ki: "Bu varyant dışında bunun Hz. Peygamber'den rivayet edildiğini bilmiyoruz. Ayrıca ravilerinden Hakem de sağlam olmamakla birlikte kendisinden bazı kimseler rivayette bulunmuştur."

[2] Yusuf Sur. 20.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9068)

قوله تعالى : ﴿أَضْغَاثُ أَحْلامٍ﴾

Yüce Allah'ın "Bunlar Karmakarışık Düşlerdir" Âyeti [1]

١١٠٨٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ الأَحْمَسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ :﴿أَضْغَاثُ أَحْلامٍ﴾، قَالَ : " هِيَ الأَحْلامُ الْكَاذِبَةُ "

رواه أبو يعلي، وفيه: محمد بن السائب الكلبي، وهو متروك .

11086. İbn Abbâs Yüce Allah'ın "**Bunlar karmakarışık düşlerdir**" âyetini, "Gerçek olmayan düşlerdir" diye açıklamıştır.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî metruktur.[2]

قوله تعالى : ﴿اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ﴾ وغير ذلك

Yüce Allah'ın "Beni Efendinin Yanında An..." Âyeti [3]

١١٠٨٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَشَّارٍ النَّسَائِيُّ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، أنا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " عَجِبْتُ لِصبرِ أَخِي يُوسُفَ وَكَرَمِهِ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ حَيْثُ أُرْسِلَ إِلَيْهِ لِيُسْتَفْتَى فِي الرُّؤْيَا ، وَلَوْ كُنْتُ أَنَا لَمْ أَفْعَلْ حَتَّى أَخْرُجَ ، وَعَجِبْتُ لِصَبْرِهِ وَكَرَمِهِ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ أُتِيَ لِيَخْرُجَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى أَخْبَرَهُمْ بِعُذْرِهِ ، وَلَوْ كُنْتُ أَنَا لَبَادَرْتُ الْبَابَ ، وَلَوْلا الْكَلِمَةُ لَمَا لَبِثَ فِي السِّجْنِ حَيْثُ يَبْتَغِي الْفَرَجَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ قَوْلُهُ : ﴿اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ﴾

رواه الطبراني، وفيه: إبراهيم بن يزيد القرشي المكي، وهو متروك .

11087. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kardeşim Yûsuf'un sabır ve cömertliğine şaştım. Allah kendisini bağışlasın. Ona, rüyayı tabir etmesi için elçi gönderiliyor (o da rüyayı tabir ediyor). Onun yerinde ben olsaydım, hapisten çıkarılmadan tabir etmezdim.*

Onun sabır ve cömertliğine şaştım. Allah onu bağışlasın. Hapisten çıkarılması için yanına elçi geldiğinde onlara suçsuzluğunu bildirmeden

---

[1] Yusuf Sur. 44.

[2] Ebû Ya'lâ (2667)

[3] Yusuf Sur. 42.

çıkmıyor. Onun yerinde ben olsaydım. Hemen kapıya koşardım. Eğer Allah'tan değil de bir kul tarafından kurtarılmayı istediği o sözü -yani: «**Beni efendinin yanında an**» *sözünü- söylemeseydi, hapiste (o kadar) kalmazdı."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Yezîd el-Kureşî el-Mekkî metruktur.[1]

١١٠٨٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ لِرَسُولِهِ ﴿فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ اللاتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ﴾ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَوْ كُنْتُ أَنَا لأَسْرَعْتُ الإجَابَةَ وَمَا ابْتَغَيْتُ الْعُذْرَ قلت : له حديث في الصحيح غير هذا .

رواه أحمد, وفيه: محمد بن عمرو, وهو حسن الحديث .

11088. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Yûsuf'un elçiye söylediği "**Ellerini kesen o kadınların zoru neydi?**"[2] sözü ile ilgili olarak: *"Onun yerinde ben olsaydım, hemen davete icabet ederdim. Suçsuzluğumu ispata çalışmazdım"* buyurmuştur.

★ Ben derim ki: Ebû Hureyre'den *Sahîh*'de de konu hakkında bundan başka bir hadis nakledilmiştir.

Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Amr hadisi hasen biridir.[3]

قوله تعالى : ﴿إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾

Yüce Allah'ın "Ben Gam ve Kederimi Sadece Allah'a Arz Ederim" Âyeti [4]

١١٠٨٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْبَاهِيُّ الْمِصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي غَنِيَّةَ ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَمْرٍو الأَحْمَسِيِّ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " كَانَ لِيَعْقُوبَ عَلَيْهِ السَّلامُ أَخٌ مُؤَاخًى ، فَقَالَ لَهُ ذَاتَ يَوْمٍ : يَا يَعْقُوبُ ، مَا الَّذِي أَذْهَبَ بَصَرَكَ ؟ مَا الَّذِي قَوَّسَ ظَهْرَكَ ، فَقَالَ : أَمَّا الَّذِي أَذْهَبَ بَصَرِي

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11640). Mütâbileri için bak. *Silsiletu'l-ehadisi's-sahîha* (1945)

[2] Yusuf Sur. 50.

[3] Ahmed b. Hanbel (2/346, 389)

[4] Yusuf Sur. 86.

فَالْبُكَاءُ عَلَى يُوسُفَ ، وَأَمَّا الَّذِي قَوَّسَ ظَهْرِي فَالْحُزْنُ عَلَى ابْنِي بِنْيَامِينَ ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، فَقَالَ : يَا يَعْقُوبُ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُقْرِئُكَ السَّلامَ ، وَيَقُولُ لَكَ : أَمَا تَسْتَحِي أَنْ تَشْكُونِي إِلَى غَيْرِي ؟ فَقَالَ يَعْقُوبُ :﴿إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾ ، فَقَالَ جِبْرِيلُ : اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَشْكُو يَا يَعْقُوبُ ، ثُمَّ قَالَ يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلامُ : أَيْ رَبِّ ، أَمَا تَرْحَمُ الشَّيْخَ الْكَبِيرَ ، أَذْهَبْتَ بَصَرِي ، وَقَوَّسْتَ ظَهْرِي ، فَارْدُدْ عَلَيَّ رَيْحَانَتِي يُوسُفَ أَشُمُّهُ شَمَّةً قَبْلَ الْمَوْتِ ، ثُمَّ اصْنَعْ بِي يَا رَبِّ مَا شِئْتَ ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، فَقَالَ : يَا يَعْقُوبُ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلامَ ، وَيَقُولُ لَكَ : أَبْشِرْ ، وَلْيَفْرَحْ قَلْبُكَ ، فَوَعِزَّتِي وَجَلالِي لَوْ كَانَا مَيِّتَيْنِ لَنَشَرْتُهُمَا لَكَ ، فَاصْنَعْ طَعَامًا لِلْمَسَاكِينِ ، فَإِنَّ أَحَبَّ عِبَادِي إِلَيَّ الْمَسَاكِينُ ، وَتَدْرِي لِمَ أَذْهَبْتُ بَصَرَكَ ، وَقَوَّسْتُ ظَهْرَكَ ، وَصَنَعَ إِخْوَةُ يُوسُفَ بِيُوسُفَ مَا صَنَعُوا ، لأَنَّكُمْ ذَبَحْتُمْ شَاةً ، فَأَتَاكُمْ فُلانٌ الْمِسْكِينُ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَمْ تُطْعِمُوهُ مِنْهَا ، وَكَانَ يَعْقُوبُ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَرَادَ الْغِذَاءَ أَمَرَ مُنَادِيًا ، فَنَادَى أَلا مَنْ كَانَ صَائِمًا مِنَ الْمَسَاكِينِ فَلْيُفْطِرْ مَعَ يَعْقُوبَ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, عن شيخه محمد بن أحمد الباهلي البصري, وهو ضعيف جدا .

11089. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ya'kûb'un aralarında kardeşlik duyguları hakim bir kardeşi vardı. Bir gün ona: «Sana görme hissini kaybettiren nedir? Belini eğrilten nedir?» diye sordu. O da: «Görme hissimi kaybettiren, Yûsuf'a ağlamamdır. Belimi eğrilten de oğlum Yâmin (Benyamin) için üzülmemdir» dedi. Derken yanına Cebrail gelerek: «Ey Ya'kûb! Yüce Allah'ın sana selamı var. Sana der ki: Beni başkasına şikâyet etmekten utanmıyor musun?»" Bunun üzerine Ya'kûb: «Ben gamımı ve kederimi ancak Allah'a arz ederim» dedi. Cebrail: «Ey Ya'kûb! Allah senin şikâyetini herkesten iyi bilir» dedi. Sonra Ya'kûb: «Ya Rabbi! Bu yaşlı zata hiç acımıyor musun? Benden görme hissimi aldın. Belimi eğrilttin. Bana güzel kokulu çiçeğim Yûsuf'u geri ver de ölmeden önce onu [bir kere] koklayayım. Sonra bana ne istersen onu yap ya Rabbi» diye niyaz etti. Hemen Cebrail gelerek: «Ey Ya'kûb! Yüce Allah'ın sana selamı var. Sana der ki: Sevin! Gönlün rahat olsun. İzzetim ve celalim hakkı için o ikisi ölmüş bile olsalar onları senin için dirilteceğim. Sen yoksullara yemek hazırla. Benim en çok sevdiğim kullarım yoksullardır. Benim en çok sevdiğin kullarım yoksullardır. Biliyor musun ben senin görme hissini niçin aldım, belini niçin eğrilttim ve Yûsuf'un kardeşleri Yûsuf'a o yaptıklarını niçin yaptı? Çünkü siz bir koyun boğazlamıştınız da yanınıza oruç tutan bir yoksul gelmişti ve siz ona ondan hiçbir şey yedirmemiştiniz.» İşte o günden sonra Hz. Ya'kûb yemek*

yemek istediğinde bir münadiye emir verir, o da: «Yoksullardan yemek yemek isteyen Ya'kûb'la birlikte yesin» diye ilan ederdi. Eğer kendisi oruçlu ise bir münadiye emir verir, o da «Yoksullardan kim oruç tutuyorsa, Ya'kûb'la birlikte iftar etsin» diye ilan ederdi."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta son derece zayıf biri olan hocası Muhammed b. Ahmed el-Bâhilî el-Basrî'den rivayet etmiştir.[1]

(بَابُ سُورَةِ الرَّعْدِ)

Ra'd Sûresi

قوله تعالى : ﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ﴾

Yüce Allah'ın "Sen Ancak Bir Uyarıcısın. Her Kavim İçin de Bir Yol Gösteren Vardır" Âyeti [2]

١١٠٩٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا مُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ السُّدِّيِّ عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ فِي قَوْلِهِ ﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "الْمُنْذِرُ وَالْهَادِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ"

رواه عبد الله بن أحمد والطبراني في الصغير والأوسط ورجال المسند ثقات.

11090. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen ancak bir uyarıcısın (*münzir*) ve her toplumun bir rehberi (*hâdî*) vardır"** âyeti ile ilgili olarak *"Münzir ve hâdi, Haşim oğullarından bir zattır"* buyurmuştur.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed ve *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup *Müsned*'in ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (857). Ayrıca demiştir ki: "Hadis Enes'ten ancak bu isnâdla rivayet edilmekte olup Vehb b. Bakıyye bunda teferrüd etmiştir". Taberânî'nin hocası Muhammed b. Ahmed hakkında ise İbn Adî: "Kendisi, hadis uyduran ve zayıf ravilerin hadislerini çalarak onları güvenilir kimselere izafe edenlerdendir" der. Ayrıca ravilerinden İbnü'z-Zübeyr de müdellis olup burada an-an sıygasını kullanmıştır.

[2] Ra'd Sur. 7.

[3] Abdullah b. Ahmed (1041); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1383); *el-Mu'cemu's-sağîr* (739)

قوله تعالى : ﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَى﴾ والآيات بعدها

Yüce Allah'ın "Her Dişinin Neye Gebe Kalacağını .... Allah Bilir" Âyeti [1]

١١٠٩١ - حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، نَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عِمْرَانَ ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ ، وَعَبْدُ اللَّهِ ، ابنا زيد بن أسلم ، عَنْ أَبِيهِمَا ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ أَرْبَدَ بْنَ قَيْسِ بْنِ جُزَيِّ بْنِ خَالِدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ كِلابٍ ، وَعَامِرَ بْنَ الطُّفَيْلِ بْنِ مَالِكِ بْنِ جَعْفَرٍ ، قدما المدينة على رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَانْتَهَيَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ جَالِسٌ ، فَجَلَسَا بَيْنَ يَدَيْهِ ، فَقَالَ عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ : يَا مُحَمَّدُ ، مَا تَجْعَلُ لِي إِنْ أَسْلَمْتُ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَكَ مَا لِلْمُسْلِمِينَ ، وَعَلَيْكَ مَا عَلَيْهِمْ " ، قَالَ عَامِرٌ : أَتَجْعَلُ لِيَ الأَمْرَ إِنْ أَسْلَمْتُ مِنْ بَعْدِكَ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَكَ مَا لِلْمُسْلِمِينَ ، وَعَلَيْكَ مَا عَلَيْهِمْ " ، قَالَ عَامِرٌ : أَتَجْعَلُ لِيَ الأَمْرَ إِنْ أَسْلَمْتُ مِنْ بَعْدِكَ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيْسَ ذَلِكَ لَكَ وَلا لِقَوْمِكَ ، وَلَكِنْ لَكَ أَعِنَّةُ الْخَيْلِ " ، قَالَ : أَنَا الآنَ لِي أَعِنَّةُ الْخَيْلِ تُجَرُّ ، اجْعَلْ لِيَ الْوَبَرَ وَلَكَ الْمَدَرُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا " فَلَمَّا خَرَجَ أَرْبَدُ وَعَامِرٌ ، قَالَ عَامِرٌ : يَا أَرْبَدُ ، إِنِّي أَشْغَلُ عَنْكَ مُحَمَّدًا بِالْحَدِيثِ فَاضْرِبْهُ بِالسَّيْفِ ، فَإِنَّ النَّاسَ إِذَا قَتَلْتَ مُحَمَّدًا لَمْ يَزِيدُوا عَلَى أَنْ يَرْضَوْا بِالدِّيَةِ ، وَيَكْرَهُوا الْحَرْبَ ، فَسَنُعْطِيهِمُ الدِّيَةَ ، قَالَ أَرْبَدُ : أَفْعَلُ ، قَالَ : فَأَقْبَلا رَاجِعَيْنِ إِلَيْهِ ، فَقَالَ عَامِرٌ : يَا مُحَمَّدُ ، قُمْ مَعِي أُكَلِّمْكَ ، فَقَامَ مَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُخَلِّفًا إِلَى الْجِدَارِ ، وَوَقَفَ مَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَلِّمُهُ ، وَسَلَّ أَرْبَدُ السَّيْفَ ، فَلَمَّا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى السَّيْفِ يَبِسَتْ عَلَى قَائِمَةِ السَّيْفِ ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ سَلَّ السَّيْفِ ، وَأَبْطَأَ أَرْبَدُ عَلَى عَامِرٍ بِالضَّرْبِ ، فَالْتَفَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى عَامِرًا وَمَا يَصْنَعُ ، فَانْصَرَفَ عَنْهُمَا ، فَلَمَّا خَرَجَ عَامِرٌ وَأَرْبَدُ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَضَيَا حَتَّى إِذَا كَانَا بِالْحَرَّةِ ، حَرَّةِ بَنِي وَاقِمٍ نَزَلا ، فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ وَأُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ ، فَقَالَ : اشْخَصَا يَا عَدُوَّيِ اللَّهِ ، فَقَالَ عَامِرٌ : مَنْ هَذَا يَا سَعْدُ ؟ قَالَ : أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ الْكَتَائِبُ ،

---

[1] Ra'd Sur. 8.

فَخَرَجَا حَتَّى إِذَا كَانَا بِالرَّقْمِ أَرْسَلَ اللَّهُ عَلَى أَرْبَدَ صَاعِقَةً ، فَقَتَلَتْهُ ، وَخَرَجَ عَامِرٌ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالْخُرَيْمِ أَرْسَلَ اللَّهُ قَرْحَةً فَأَخَذَتْهُ ، فَأَدْرَكَهُ اللَّيْلُ فِي بَيْتِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي سَلُولٍ ، فَجَعَلَ يَمَسُّ الْقَرْحَةَ فِي حَلْقِهِ ، وَيَقُولُ : غُدَّةٌ كَغُدَّةِ الْجَمَلِ فِي بَيْتِ سَلُولِيَّةٍ ، يَرْغَبُ أَنْ يَمُوتَ فِي بَيْتِهَا ، ثُمَّ رَكِبَ فَرَسَهُ ، فَأَحْضَرَهُ حَتَّى مَاتَ عَلَيْهِ رَاجِعًا ، فَأَنْزَلَ فِيهِمَا : ﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ﴾ إِلَى قَوْلِهِ :﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ﴾ ، قَالَ : الْمُعَقِّبَاتُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ يَحْفَظُونَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ ذَكَرَ أَرْبَدَ وَمَا قَتَلَهُ ، فَقَالَ : هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا إِلَى قَوْلِهِ :﴿وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ﴾

رواه الطبراني في الأوسط والكبير بنحوه إلا أنه قال : فلما قفا من عند رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال عامر : أما والله لأملأنها عليك خيلا ورجالا . فقال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يمنعك الله " .

وفي إسنادهما :عبد العزيز بن عمران وهو ضعيف .

11091. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Erbed b. Kays b. Cuzey b. Hâlid b. Câfer b. Kilâb ve Âmir b. Mâlik, Medine'ye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler. Oturur halde buldukları Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına kadar vararak karşısına geçip oturdular. Derken Âmir: "Ey Muhammed! Eğer Müslüman olursam bana ne vereceksin?" diye söze başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Müslümanların hakkı neyse senin hakkın da odur. Müslümanların sorumluluğu neyse senin sorumluluğun da odur"* buyurdu.

Âmir: "Eğer Müslüman olursam senden sonra yönetimi bana verir misin?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Müslümanların hakkı neyse senin hakkın da odur. Müslümanların sorumluluğu neyse senin sorumluluğun da odur"* buyurdu.

Âmir yine: "Eğer Müslüman olursam senden sonra yönetimi bana verir misin?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu görev ne sana ne de kavmine verilecektir. Fakat sana atların dizginlerini veririm"* buyurdu.

Bunun üzerine Âmir: Şu anda zaten Necd atlarının dizginleri benim elimdedir. Sen bana Bedevilerin yönetimini (*veber*) ver. Şehirlerin yönetimi (*meder*) ise sende kalsın" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Olmaz"* buyurdu.

Erbed ve Âmir (Resûlullah'ın yanından) çıkınca Âmir şöyle dedi: "Erbed! Ben kendisini konuşmaya tutarak Muhammed'in yüzünü senden çeviririm. O esnada sen kılıçla boynunu vurursun. Sen onu

öldürdüğünde, insanlar diyete razı olmaktan başka çare bulamazlar, savaş istemezler. Biz de kendilerine diyeti veririz."

Erbed: "Olur yaparım" dedi ve ikisi birlikte geri döndüler. Âmir: "Ey Muhammed! Benimle gel, sana söyleyeceklerim var" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onunla birlikte kalktı ve duvar dibine çekilerek yalnız başlarına kaldılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla konuşmaya durunca Erbed kılıcını sıyırdı. Fakat elini kılıcın kabzasına koyduğu anda eli kılıcın kabzasında donakaldı. Bunun üzerine Erbed, Âmir'e yavaşça vurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp baktı ve Erbed'in yapmak istediğini anlayınca onlardan uzaklaştı. Âmir ve Erbed Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkıp Harre'ye -Vakım oğulları karataşlığına- kadar vardılar ve orada mola verdiler.

Sa'd b. Muâz ile Useyd b. Hudayr de peşlerinden çıktı. Sa'd: "Ortaya çıkın ey Allah düşmanları!" diye seslendi. Âmir: "Sa'd! O yanındaki kim?" diye sorunca; "Useyd b. Hudayr el-Ketâib" dedi. Sonra Âmir ve Erbed yollarına devam ettiler. Rakam'a vardıklarında Allah, Erbed'in üzerine bir yıldırım gönderdi ve onu öldürdü. Âmir ise yoluna devam etti. Hureym'e ulaştığında Allah ona da bir yara musallat etti ve her tarafını yara sardı. Selûl oğullarından bir kadının evine geldiğinde gece olmuştu. Boğazındaki yaralara dokunuyor ve kendi kendine: "Selûl oğullarından bir kadının evinde deve bezesi gibi bir beze, kadının evinde ölmek istiyor" diyordu. Sonra atına atlayıp sürdü ve dönüş yolunda atının sırtında öldü. İşte bu iki kişi hakkında Allah şu âyetleri indirdi:

"Her dişinin neye gebe kalacağını, rahimlerin neyi eksik, neyi ziyade edeceğini Allah bilir. Onun katında her şey ölçü iledir. O, görüleni de görülmeyeni de bilir; çok büyüktür, yücedir. Sizden, sözü gizleyenle onu açığa vuran, geceleyin gizlenenle gündüzün yürüyen (onun ilminde) eşittir. Onun önünde ve arkasında Allah'ın emriyle onu koruyan takipçiler (melekler) vardır. Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye kadar Allah, onlarda bulunanı değiştirmez. Allah bir topluma kötülük diledi mi, artık onun için geri çevrilme diye bir şey yoktur. Onların Allah'tan başka yardımcıları da yoktur."[1]

İbn Abbâs der ki: Âyette belirtildiği gibi Allah'ın emriyle tayin edilmiş takipçiler (melekler) Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) korurlar.

Sonra Erbed ve onu öldüreni zikrederek şu âyetleri okudu:

---

[1] Ra'd Sur. 8-11.

"O, size korku ve ümit içinde şimşeği gösteren ve (yağmur dolu) ağır bulutları meydana getirendir. Gök gürültüsü Allah'ı hamd ile tesbih eder. Melekler de O'nun heybetinden dolayı tesbih ederler. Onlar, Allah hakkında mücâdele edip dururken O, yıldırımlar gönderip onlarla dilediğini çarpar. Ve O, azabı pek şiddetli olandır."[1]

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve benzer ifadelerle *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiştir. Ancak *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de şu ifadelere yer vermiştir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkarken Âmir: "Vallahi göreceksin, seni süvariler ve piyadelerle nasıl kuşatıyorum!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Allah bunu yapmana izin vermez"* buyurdu.

Her iki rivayetin isnâdında de zayıf biri olan Abdülazîz b. İmrân'ın adı geçmiştir.[2]

١١٠٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ ، وَغَيْرُهُ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا مِنْ أَصْحَابِهِ إِلَى رَأْسٍ مِنْ رُءُوسِ الْمُشْرِكِينَ يَدْعُوهُ إِلَى اللَّهِ ، فَقَالَ : هَذَا الإِلَهُ الَّذِي تَدْعُو إِلَيْهِ ، أَمِنْ فِضَّةٍ هُوَ أَمْ مِنْ نُحَاسٍ ؟ فَتَعَاظَمَ مَقَالَتُهُ فِي صَدْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَرَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ : " ارْجِعْ إِلَيْهِ فَادْعُهُ إِلَى اللَّهِ " . فَرَجَعَ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَقَالَتِهِ ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ : " ارْجِعْ فَادْعُهُ إِلَى اللَّهِ ، وَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ صَاعِقَةً " . فَرَجَعَ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَقَالَتِهِ ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ ، فَقَالَ : " ارْجِعْ إِلَيْهِ فَادْعُهُ إِلَى اللَّهِ " . وَرَسُولُ اللَّهِ فِي الطَّرِيقِ لا يَعْلَمُ ، فَأَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ صَاحِبَهُ ، وَنَزَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ

رواه أبو يعلي والبزار بنحوه إلا أنه قال : إلى رجل من فراعنة العرب . وقال الصحابي فيه : يا رسول الله إنه أعتى من ذلك وقال : فرجع إليه الثالثة قال : فأعاد عليه ذلك الكلام فبينا هو يكلمه إذ بعث الله سحابة حيال رأسه فرعدت فوقعت منها صاعقة فذهبت بقحف رأسه . وبنحو هذا رواه الطبراني في الأوسط وقال : فرعدت وأبرقت .

ورجال البزار رجال الصحيح غير ديلم بن غزوان وهو ثقة, وفي رجال أبي يعلي والطبراني علي بن أبي سارة وهو ضعيف .

---

[1] Ra'd Sur. 12-13.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10760); Taberânî, *el-Ahâdisu't-tıvâl* (37)

11092. Enes anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir zatı, kendisini Yüce Allah'a davet etmesi için Cahiliye çağının ulularından birine gönderdi. Söz konusu kişi davete şu karşılığı verdi: "Senin beni kendisine davet ettiğin Rabbin nedendir? Demirden mi? Bakırdan mı? Gümüşten mi? Yoksa altından mı?" Sahabi de hemen Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geri dönerek gördüğü muameleyi kendisine anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynı kişiyi ikinci kez ona gönderdi. Kişi aynı şeyleri söyledi. Sahabi de Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek durumu kendisine bildirdi. Ona üçüncü kez gönderdi. O kişi yine aynı şeyleri söyledi. Sahabi yine gelip durumu Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) haber verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, adamına bir yıldırım gönderip yaktı"* buyurdu. Sonra şu âyet nâzil oldu: "**Onlar Allah hakkında mücadele edip dururken O, yıldırımlar gönderip onlarla dilediği kimseleri çarpar. O'nun cezalandırması pek şiddetlidir.**"[1]

★ Bunu Ebû Ya'lâ ve benzerini Bezzâr rivayet etmiştir. Ancak Bezzâr'ın ifadesi şöyledir: "Arapların firavunlarından birine gönderdi. Sahabi: "Ya Resûlallah! O çok daha azgındır" dedi. Sonra üçüncü kez onun yanına gitti. Adam sözlerini tekrarladı. O konuşurken Allah, tam tepesine bir bulut gönderdi. Gök gürledi ve yıldırım düştü. Yıldırım adamın kafatasının yarısını alıp götürdü." Benzer ifadelerle aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş ve sadece "Gök gürledi, şimşek çaktı" ifadesini aktarmıştır.

Bezzâr'ın ravileri, Deylem b. Ğazvân hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak Deylem de güvenilir biridir. Ebû Ya'lâ ve Taberânî'nin ravileri arasında ise zayıf biri olan Ali b. Ebî Sâre yer almıştır.[2]

قوله تعالى :﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْءانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ﴾

Yüce Allah'ın "Eğer Kur'ân ile Dağlar Yürütülmüş... Olsaydı" Âyeti

١١٠٩٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ , ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي اللَّيْثِ , ثنا الأَشْجَعِيُّ , عَنْ سُفْيَانَ , عَنْ قَابُوسَ بْنِ أَبِي ظَبْيَانَ , عَنْ أَبِيهِ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْءانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَى﴾, قَالَ : قَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ كَانَ كَمَا تَقُولُ فَأَرِنَا أَشْيَاخَ نَا الأُوَلَ مِنَ الْمَوْتَى نُكَلِّمْهُمْ , وَافْتَحْ لَنَا هَذِهِ الْجِبَالَ جِبَالَ مَكَّةَ الَّتِي قَدْ ضَمَّتْنَا , فَنَزَلَتْ : ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْءانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَى﴾

رواه الطبراني, وفيه: قابوس بن أبي ظبيان, وهو ضعيف, وقد وثق .

---

[1] Ra'd Sur. 13.

[2] Ebû Ya'lâ (3341) (Deylem b. Ğazvân yoluyla benzer ifadelerle); Bezzâr (2221)

قلت : ويأتي حديث الزبير في سورة طسم الشعراء .

11093. İbn Abbâs, "**Eğer Kur'ân ile dağlar yürütülmüş veya yeryüzü parçalanmış yahut ölüler konuşturulmuş olsaydı (kâfirler yine de inanmazlardı)**"[1] âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: Kafirle Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Eğer dediğin doğruysa bize ölüler arasından ilk atalarımızı göster, onlarla konuşalım. Bizim için, şu etrafımızı çevreleyen dağları, Mekke dağlarını (önümüzden) kaldırıver" dediler. Bunun üzerine; "**Eğer Kur'ân ile dağlar yürütülmüş veya yeryüzü parçalanmış yahut ölüler konuşturulmuş olsaydı (kâfirler yine de inanmazlardı)**"[2] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Kâbus b. Ebî Zıbyân zayıf olmakla beraber güvenilir de kabul edilmiştir.[3]

Ben derim ki: Şuarâ sûresinde konuyla ilgili Zübeyr hadisi gelecektir.

قوله تعالى : ﴿يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ﴾

Yüce Allah'ın "Allah Dilediğini Siler, Dilediğini Bırakır" Âyeti[4]

١١٠٩٤ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : "﴿يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ إِلا الشَّقْوَةَ وَالسَّعَادَةَ ، وَالْحَيَاةَ وَالْمَوْتَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن جابر اليمامي, وهو ضعيف من غير تعمد كذب .

11094. İbn Ömer der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "«**Allah dilediğini siler**» *Fakat bedbahtlık ve saadet, hayat ve ölüm bunun dışındadır.*"

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Câbir el-Yemâmî zayıf olsa da bile bile yalan nakletmezdi.

---

[1] Ra'd Sur. 31.
[2] Ra'd Sur. 31.
[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12617)
[4] Ra'd Sur. 39.

(بَابُ سُورَةِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ)

İbrâhîm Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Biz Her Peygamberi Ancak Kendi Kavminin Diliyle Gönderdik" Âyeti [1]

١١٠٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ قَالَ قَالَ مُجَاهِدٌ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لَمْ يَبْعَثِ اللَّهُ نَبِيًّا إِلاَّ بِلُغَةِ قَوْمِهِ "

رواه أحمد ورجاله الصحيح إلا أن مجاهدا لم يسمع من أبي ذر .

11095. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah her peygamberi ancak kendi kavminin (konuşuğu) diliyle göndermiştir"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Fakat Mücâhid, Ebû Zer'den hadis işitmemiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "Ellerini Ağızlarına Bastılar" Âyeti [3]

١١٠٩٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ﴾ ، قَالَ : " عَضُّوا أَصَابِعَهُمْ غَيْظًا " رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11096. Abdullah (b. Mes'ûd), Yüce Allah'ın "**Sizden öncekilerin, Nuh, Âd ve Semûd kavimlerinin ve onlardan sonrakilerin haberleri size gelmedi mi? Onları Allah'tan başkası bilmez. Peygamberleri kendilerine mucizeler getirdi de onlar, ellerini peygamberlerinin ağızlarına bastılar ve dediler ki: Biz, size gönderileni inkâr ettik ve bizi kendisine çağırdığınız şeye karşı derin bir kuşku içindeyiz**" âyetini *"Öfkelerinden parmaklarını ısırdılar"* diye açıklamıştır.

---

[1] İbrâhîm Sur. 4.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/158)

[3] İbrâhîm Sur. 9.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا﴾

Yüce Allah'ın "Sızlansak da, Sabretsek de Bizim İçin Birşey Değişmez" Âyeti [2]

١١٠٩٧ – حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ ، عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِيهِ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِيمَا أَحْسَبُ فِي قَوْلِهِ : ﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ﴾ ، قَالَ : " يَقُولُ أَهْلُ النَّارِ : هَلُمُّوا فَلْنَصْبِرْ ، قَالَ : فَصَبَرُوا خَمْسَ مِائَةِ عَامٍ ، فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ لا يَنْفَعُهُمْ ، قَالُوا : هَلُمُّوا فَلْنَجْزَعْ ، قَالَ : فَيَبْكُونَ خَمْسَ مِائَةِ عَامٍ ، فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ لَمْ يَنْفَعُهُمْ ، قَالُوا : ﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ﴾ "

رواه الطبراني, وفيه: أنس بن أبي القاسم, هكذا هو في الطبراني وقد ذكر الذهبي في الميزان أنس بن القاسم, وهو أنس بن أبي نمير ذكره, ابن أبي حاتم روى عن كعب الأحبار وليس كذلك, وإنما قال ابن أبي حاتم : إنه روى عن أبي كعب روى عن الفريابي,سمعت أبي يقول ذلك . قلت : وليس كذلك لأن محمد بن يوسف الفريابي لم يرو عن أحد من أصحاب أبي بن كعب , والصواب ما هو في الطبراني أنه روى عن ابن كعب بن مالك وروى عنه الفريابي والله أعلم , وقد ذكر ابن حبان أنس أبو القاسم في هذه الطبقة طبقة أتباع التابعين فالله أعلم, وبقية رجاله ثقات .

11097. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre; "**Artık sızlansak da, sabretsek de bizim için bir şey değişmez. Çünkü kaçacak yerimiz yoktur**" âyeti ile ilgili olarak Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cehennemlikler «Gelin sabredelim» derler. 500 yıl sabrederler. Bunun kendilerine bir yarar sağlamadığını görünce «Gelin sızlanalım» derler. Böylece 500 yıl ağlarlar. Bunun da kendilerine bir yarar sağlamadığını görünce «***Artık sızlansak da, sabretsek de bizim için bir şey değişmez. Çünkü kaçacak yerimiz yoktur***» derler."*

★ Bunu *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî, Enes b. Ebi'l-Kâsım kanalıyla rivayet etmiştir. Taberânî'nin rivayetinde isim bu şekilde geçmiştir. Zehebî ise *Mizan*'da şöyle der: "Enes b. el-Kâsım. Bundan maksat Enes b. Ebî Numeyr olup İbn Ebî Hâtim'in zikrettiğine göre kendisi Ka'bu'l-Ahbar'dan rivayette bulunmuştur." Fakat bu, doğru değildir. Zira İbn

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9119)

[2] İbrâhîm Sur. 21.

Ebî Hâtim'in gerçekte dediği şudur: "Enes, Ubey b. Ka'b'dan, ondan da Firyâbî rivayette bulunmuştur. Ben babamdan böyle işittim."

Ben derim ki: Bu da doğru değildir. Çünkü Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî, Ubey b. Ka'b'ın öğrencilerinden herhangi birinden rivayette bulunmamıştır. Doğrusu Taberânî'deki bilgilerdir. Buna göre Enes, Ka'b b. Mâlik'in oğlundan, ondan da Firyâbî rivayette bulunmuştur. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hibbân ise bu dönemde, yani etbaüt-tâbiin tabakasında Enes Ebu'l-Kâsım adıyla birini zikretmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Rivayetin diğer ravileri ise güvenilirdir.[1]

قوله تعالى : ﴿كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "Güzel Bir Ağaç Gibidir" İfadesi Hakkında [2]

١١٠٩٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ ﴿كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ﴾ قَالَ " هِيَ الَّتِي لَا تَنْفُضُ وَرَقَهَا" قلت : لابن عمر حديث في الصحيح غير هذا . رواه أحمد ورجاله ثقات .

11098. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın **"Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi: Güzel bir sözü, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca (benzetti)"** ifadesi ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Bu, yapraklarını hiç dökmeyen bir ağaçtır. (Bunun hurma ağacı olduğunu sanıyorum)"

★ Ben derim ki: Konuyla ilgili *Sahîh*'de İbn Ömer'den nakledilmiş bundan başka bir hadis daha vardır.

Bunu ise Ahmed b. Hanbel[3] rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (19/84)

[2] İbrâhîm Sur. 24.

[3] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (5647)

قوله تعالى :﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah İman Edenleri Gerek Dünya Hayatında, Gerekse Âhirette Sağlam Sözle Dimdik Ayakta Tutar" Âyeti [1]

١١٠٩٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، قَالَ : نَا عُقْبَةُ بْنُ قَبِيصَةَ بْنِ عُقْبَةَ ، قَالَ : نَا أَبِي ، قَالَ : نَا مُوسَى بْنُ قَيْسٍ الْحَضْرَمِيُّ ، عَنْ عَطِيَّةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ ، يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي هَذِهِ الآيَةِ :﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ﴾ ، قَالَ : " فِي الآخِرَةِ : فِي الْقَبْرِ " "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عطية العوفي, وهو ضعيف .

11099. Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) **"Allah iman edenleri gerek dünya hayatında, gerekse âhirette sağlam sözle dimdik ayakta tutar"** âyeti hakkında *"Âhirette, yani kabir (sualin)de"* diye buyururken işittim.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye el-Avfî zayıftır.

١١١٠٠ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَدَقَةَ ، قَالَ : نَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ الأَوْدِيُّ ، قَالَ : نَا شُرَيْحُ بْنُ مَسْلَمَةَ ، قَالَ : نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ الْبَجَلِيِّ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ ، فِي قَوْلِهِ :﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ﴾قَالَ : " إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا مَاتَ أُجْلِسَ عَلَى قَبْرِهِ ، فَيُقَالُ لَهُ : مَنْ رَبُّكَ ؟ فَيَقُولُ : اللَّهُ رَبِّي ، فَيُقَالُ لَهُ : مَنْ نَبِيُّكَ ؟ فَيَقُولُ : مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، فَيُرَدَّدُ عَلَيْهِ ثَلاثَ مَرَّاتٍ "

رواه الطبراني في الأوسط ,عن شيخه أحمد بن محمد بن صدقة و لم أعرفه, وبقية رجاله رجال الصحيح .

قلت : وقد تقدمت أحاديث في السؤال في القبر في الجنائز من هذا الباب .

11100. Ebû Katâde el-Ensârî, Yüce Allah'ın **"Allah iman edenleri gerek dünya hayatında, gerekse âhirette sağlam sözle dimdik ayakta tutar"**[2] âyeti hakkında der ki: Mümin ölünce kabrinde oturtulur ve ona: "Rabbin kim?" diye sorulur. "Rabbim Allah" der. "Peygamberin kim?" diye sorulur. "Muhammed b. Abdillah" der. Aynı sorular üç kere

---

[1] İbrâhîm Sur. 27.

[2] İbrâhîm Sur. 27.

tekrarlanır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta hocası Ahmed b. Muhammed b. Sadaka'dan rivayet etmiştir ki bu zat hakkında bilgim yoktur. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

Ben derim ki: Cenazeler bölümünde kabir sualleriyle ilgili başka hadisler geçmişti.

١١١٠١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ نِسْطَاسٍ الْمَخْزُومِيُّ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ قَالَ : " الْمُخَاطَبَةُ فِي الْقَبْرِ : مَنْ رَبُّكَ ؟ وَمَا دِينُكَ ؟ وَمَنْ نَبِيُّكَ ؟ وَفِي الآخِرَةِ مِثْلُ ذَلِكَ " رواه الطبراني, وفيه: أحمد بن عبيد بن نسطاس, و لم أعرفه, وبقية رجاله ثقات .

11101. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Allah iman edenleri gerek dünya hayatında, gerekse âhirette sağlam sözle dimdik ayakta tutar"**[2] âyeti hakkında der ki: Kabirdeki hitap: "Rabbin kim? Dinin nedir? Peygamberin kim?" şeklindedir. Âhirette de aynı şeyler sorulacaktır.

★ Bunu Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ahmed b. Ubeyd b. Nistâs'ı tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

﴿الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا﴾

Yüce Allah'ın "Allah'ın Nimetini Nankörlükle Karşılayanlar..." Âyeti[4]

١١١٠٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ صَالِحِ بْنِ عُمَرَ ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ طَرِيفٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرٍو ذِي مُرٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ ، فِي قَوْلِهِ :﴿الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ﴾، قَالَ : " نَزَلَتْ فِي الأَفْخَرَانِ مِنْ قُرَيْشٍ : بَنِي مَخْزُومٍ ، وَبَنُو أُمَيَّةَ ، فَأَمَّا بَنُو مَخْزُومٍ فَقَطَعَ اللَّهُ دَابِرَهُمْ يَوْمَ بَدْرٍ ، وَأَمَّا بَنُو أُمَيَّةَ فَمُتِّعُوا إِلَى حِينٍ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :عمرو ذو مر, و لم يرو عنه غير أبي إسحاق السبيعي , وبقية رجاله ثقات .

"11102. Hz. Ali, **"Allah'ın nimetini nankörlükle karşılayan ve milletlerini helake sürükleyenleri görmedin mi?"** âyeti ile ilgili olarak der ki: "Âyet, iki kendini beğenmiş kavim hakkında; Mahzûm oğulları ile Umeyye oğulları hakkında nâzil olmuştur. Bunlardan Mahzûm

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1369)

[2] İbrâhîm Sur. 27.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12076)

[4] İbrâhîm Sur. 28.

oğullarının gücünü Allah, Bedir savaşında kırdı. Umeyye oğullarına gelince, bir süre daha onların eğlenip oyalanmasına izin verdi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Amr Zû Murr'dan Ebû İshâk es-Sebî'î'den başkası rivayette bulunmamıştır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى: ﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الأَرْضُ غَيْرَ الأَرْضِ﴾

Yüce Allah'ın "Yer Başka Bir Yer... Haline Getirildiği Gün" Âyeti[2]

١١١٠٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الدِّيباجِيُّ ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُفَضَّلِ الْحَرَّانِيُّ ، ثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ أَبُو عَتَّابٍ الدَّلاَّلُ ، ثَنَا جَرِيرُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ ، ثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الأَرْضُ غَيْرَ الأَرْضِ﴾ قَالَ : " أَرْضٌ بَيْضَاءُ كَأَنَّهَا فِضَّةٌ ، لَمْ يُسْفَكْ فِيهَا دَمٌ حَرَامٌ ، وَلَمْ يُعْمَلْ فِيهَا خَطِيئَةٌ " .

رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: جرير بن أيوب البجلي, وهو متروك ورواه في الكبير موقوفا على عبد الله وإسناده جيد .

11103. Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'ın "**Yer başka bir yer haline getirildiği gün**" âyeti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"(Sözü edilen) Gümüş gibi bembeyaz bir yerdir. Orada haksız yere hiç kan dökülmemiş, hiç günah işlenmemiştir"

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Cerîr b. Eyyûb el-Becelî metruktur. Taberânî hadisi *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de ceyyid bir isnâdla Abdullah'ın sözü olarak nakletmiştir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (780)

[2] İbrâhîm Sur. 48.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10323) (merfû); 9001 (daha uzun bir metinle mevkûf olarak).

(بَابُ سُورَةِ الحِجْرِ)

Hicr Sûresi

قوله تعالى : ﴿رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾

Yüce Allah'ın "İnkâr Edenler «Pekâlâ Keşke Biz de Müslüman Olsaydık» Diye Temenni Edeceklerdir" Âyeti [1]

١١١٠٤ - عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اجْتَمَعَ أَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ وَمَعَهُم مَنْ شَاء اللهُ مِنْ أَهْلِ القِبْلَةِ قَالَ الكُفَارُ لِلمُسْلِمِينَ : أَلَمْ تَكُونُوا مُسْلِمِينَ ؟ قَالُوا : بَلَى قَالُوا : فَمَا أَغْنَى عَنْكُم إِسْلامُكُم وَقَدْ صِرْتُم مَعَنَا فِي النَّارِ ؟ قَالُوا : كَانَتْ لَنَا ذُنُوبٌ فَأَخَذْنَا بِهَا . فَسَمِعَ اللهُ مَا قَالُوا فَأَمَرَ مَنْ. كَانَ فِي النَّارِ مِنْ أَهْلِ القِبْلَةِ فَأُخْرِجُوا فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ مِنْ بَقِيَ مِنَ الكُفَّارِ فِي النَّارِ قَالُوا : يَا لَيْتَنَا كُنَّا مُسْلِمِيْنَ فَنَخْرُجَ كَمَا خَرَجُوا ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ : ﴿آلر تِلْكَ آيَاتُ الكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾ "

رواه الطبراني, وفيه: خالد بن نافع الأشعري, قال أبو داود : متروك قال الذهبي : هذا تجاوز في الحد فلا يستحق الترك فقد حدث عنه أحمد بن حنبل وغيره ,وبقية رجاله ثقات .

11104. Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cehennemlikler cehennemde toplanırlar ve onlarla birlikte ehl-i kıbleden de Allah'ın dilediği kadar insan olur. O zaman kâfirler Müslümanlara: «Siz Müslüman değil miydiniz?» derler. Müslümanlar da: «Elbette Müslümandık» deyince diğerleri: «Demek Müslümanlığınızın size bir yararı olmamış, siz de bizimle birlikte cehenneme girmişsiniz» derler. Bunun üzerine Müslümanlar: «Bizim bazı günahlarımız vardı ve bu yüzden cezalandırıldık» derler. Allah onların bu sözlerini işitir ve emir vererek ehl-i kıbleden cehennemde bulunan herkesi oradan çıkarttırır. Cehennemde kalan kâfirler bunu görünce: «Keşke biz de Müslüman olsaydık. Şimdi onların (cehennemden) çıktıkları gibi biz de çıkardık» derler."*

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyeti okudu: "Rahmetten kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım: **Elif, Lâm, Mîm. Bunlar Kitab'ın ve apaçık bir Kur'ân'ın âyetleridir. İnkâr edenler «Pekâlâ keşke biz de Müslüman olsaydık» diye temenni edeceklerdir.**"

---

[1] Hicr Sur. 1-2.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup Ebû Davud, ravilerinden Hâlid b. Nâfi el-Eş'arî'nin metruk olduğunu belirtmiştir. Zehebî ise: "Bu haksız bir değerlendirmedir. Bu ravi terki hak etmiyor. Zira ondan Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivayette bulunmuşlardır" açıklamasını yapmıştır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١١١٠٥ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ الْعَنْبَرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ ، ثنا حُمَيْدٌ الْخَيَّاطُ ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ يَحْيَى صَاحِبِ الْقَصَبِ ، قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا غَالِبٍ ، عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾ ، فَقَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : " نَزَلَتْ فِيَّ إِلَى الْخَوَارِجِ ، حِينَ رَأَوْا تَجَاوُزَ اللَّهِ عَنِ الْمُسْلِمِينَ ، وَعَنِ الأُمَّةِ وَالْجَمَاعَةِ ، قَالُوا : يَا لَيْتَنَا كُنَّا مُسْلِمِينَ "

رواه الطبراني , وزكريا والراوي عنه لم أعرفهما .

11105. Kamışçı Zekeriyâ b. Yahya anlatıyor: Ebû Ğalib'e, Yüce Allah'ın "**İnkar edenler «Pekâlâ keşke biz de Müslüman olsaydık» diye temenni edeceklerdir**"[2] âyetini sordum. Dedi ki: Bana Ebû Umâme, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle nakletti: *"Bu âyet, Hariciler hakkında nâzil olmuştur. Zira onlar, Allah'ın Müslümanları, liderlerini ve topluluklarını (cemaatı) affettiğini görünce «Keşke biz de Müslüman olsaydık» diyecekler."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup Zekeriya ve ravisi hakkında bilgim yoktur.

قوله تعالى : ﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ﴾

Yüce Allah'ın "Biz Rüzgârları Aşılayıcı Olarak Gönderdik" Âyeti[3]

١١١٠٦ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا الْمُحَارِبِيُّ ، وَأَبُو عَوَانَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ قَيْسِ بْنِ السَّكَنِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، ﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ﴾، قَالَ : " يُرْسِلُ اللَّهُ الرِّيحَ فَتَحْمِلُ الْمَاءَ ، فَيَمُرُّ سَحَابٌ فَيُدِرُّ كَمَا تُدِرُّ اللَّقْحَةُ ثُمَّ يُمْطِرُ " رواه الطبراني, وفيه:يحيى الحماني, وهو ضعيف .

11106. Abdullah b. Mes'ûd, **"Biz rüzgârları aşılayıcı olarak gönderdik"** âyetini şöyle açıklamıştır: "Allah rüzgarı gönderir. Rüzgâr su taşır. Sonra bulut geçer ve yeni yavrulamış devenin memesinden süt aktığı

---

[1] İbn Ebî Âsım, *Sünne* (843)

[2] Hicr Sur. 1-2.

[3] Hicr Sur. 22.

gibi su akıtır, böylece yağmur yağdırır."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

Yüce Allah'ın "(Resûlüm) Kullarıma Bildir ki Ben Çok Bağışlayıcıyım, Çok Esirgeyiciyim" Âyeti

١١١٠٧ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ الْحَنَفِيُّ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سُكَيْنٍ الْبَصْرِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ مُحَمَّدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، قَالَ : مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ ، وَقَدْ عَرَضَ لَهُمْ شَيْءٌ أَضْحَكَهُمْ ، فَقَالَ : " أَتَضْحَكُونَ وَذِكْرُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ ؟ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الأَلِيمُ﴾

رواه الطبراني, وفيه: موسى بن عبيدة, وهو ضعيف .

11107. Abdullah b. ez-Zübeyr anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir grup sahabisinin yanına uğradı. Bir şey olmuş (gibi) gülüyorlardı. Onlara: *"Size cennet ve cehennem anlatılırken siz hâlâ gülüyor musunuz?"* buyurdu. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: "**Kullarıma bildir ki: Ben çok bağışlayıcıyım, çok esirgeyiciyim. (Onlara yine bildir ki) Azabım da hakikaten acı verici bir azaptır.**"[2]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde zayıftır.

قوله تعالى : ﴿لَعَمْرُكَ﴾

Yüce Allah'ın "Le-amruke" İfadesi Hakkında

١١١٠٨ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَكْرِيُّ ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿لَعَمْرُكَ﴾ ، قَالَ : " بِحَيَاتِكَ "

رواه أبو يعلى وإسناده جيد .

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9080)

2 Hicr Sur. 49-50.

11108. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "لعمرك"[1] ifadesini "hayatına yemin olsun ki" diye açıklamıştır.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعاً مِنَ الْمَثَانِي﴾

Yüce Allah'ın "Andolsun ki Biz Sana Tekrarlanan Yedi Âyeti/Sûreyi Verdik" Âyeti [3]

١١١٠٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ قَالَ أَنْبَأَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ الْهُذَلِيِّ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " أُعْطِيتُ مَكَانَ التَّوْرَاةِ السَّبْعَ فذكر الحديث .

رواه أحمد, وفيه: عمران القطان, وثقه ابن حبان وغيره, وضعفه النسائي وغيره, وبقية رجاله ثقات .

11109. Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Tevrat'ın yerine yedi uzun (sûre) verilmiştir"* buyurmuştur.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İmrân el-Kattân'ı İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul ederken Nesâî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[4]

١١١١٠ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي﴾ قَالَ : " هِيَ السَّبْعُ الطِّوَالُ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11110. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Andolsun ki biz sana tekrarlanan yedi âyeti/sûreyi verdik"**[5] âyeti ile yedi uzun sûrenin kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] Hicr Sur. 72.

[2] Ebû Ya'lâ (2754). Ravilerinden Ebû Bekir b. Abdillah el-Bekrî, mechuldür. Hasan b. Câfer ile Yahya b. Amr b. Mâlik ise zayıftırlar.

[3] Hicr Sur. 87.

[4] Ahmed b. Hanbel (4/107); Taberânî (22/75)

[5] Hicr Sur. 87.

قوله تعالى : ﴿كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Nitekim Biz o Kur'ân'ı Parça Parça Yaparak Onun Parçaları Arasında Ayrım Yapanlara da (Kitap) İndirmiştik" Âyeti[2]

١١١١١ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ كِسَا الْوَاسِطِيُّ ، قال : نا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ الْبَحْرَانِيُّ ، قال : نا حُمَيْدُ بْنُ حَمَّادٍ ، قال : نا حَبِيبُ بْنُ حَسَّانِ بْنِ أَبِي الأَشْرَسِ ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ﴾ ، مَنِ الْمُقْتَسِمِينَ ؟ قَالَ : " الْيَهُودُ ، وَالنَّصَارَى " ، قَالَ : ﴿الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْءَانَ عِضِينَ﴾ ، مَا عِضِينَ ؟ ، قَالَ : " آمَنُوا بِبَعْضٍ ، وَكَفَرُوا بِبَعْضٍ " " "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه :حبيب بن حسان, وهو ضعيف .

11111. Bu âyetle ilgili olarak İbn Abbâs der ki: Bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): Yüce Allah'ın **"Nitekim Biz o Kur'ân'ı parça parça yaparak parçaları arasında ayrım yapanlara da (Kitap) indirmiştik "** âyeti ne anlama gelmektedir? Kur'ân'ın bölümleri arasında ayırım yapanlar kimlerdir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yahudilerle Hıristiyanlardır"* buyurdu. Adam: "**Kur'ân'ı parça parça yapanlar**... Onu parça parça yapmak ne demektir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir kısmına inandılar, bir kısmını inkar ettiler"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Habîb b. Hassân zayıftır.

قوله تعالى : ﴿إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ﴾

Yüce Allah'ın "O (Seninle) Alay Edenleri Biz Senin Adına Alt Ettik" Âyeti[3]

١١١١٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُوحِ بْنِ حَرْبٍ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ الْعَيْشِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْقُرَشِيُّ ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ دِرْهَمٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : " مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أُنَاسٍ بِمَكَّةَ ، فَجَعَلُوا يَغْمِزُونَ فِي قَفَاهُ ، وَيَقُولُونَ : هَذَا الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ ، وَمَعَهُ جِبْرِيلُ فَغَمَزَ جِبْرِيلُ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11038)

[2] Hicr Sur. 90-91.

[3] Hicr Sur. 95.

بِإِصْبَعِهِ ، فَوَقَعَ مِثْلُ الظُّفْرِ فِي أَجْسَادِهِمْ ، فَصَارَتْ قُرُوحًا ، حَتَّى نَتُنُوا ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدٌ أَنْ يَدْنُوَ مِنْهُمْ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : ﴿إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ﴾

رواه الطبراني في الأوسط والبزار بنحوه, وفيه: يزيد بن درهم, ضعفه ابن معين ووثقه الفلاس .

11112. Enes b. Mâlik anlatıyor: Mekke'de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir grup insanın yanından geçti. Topluluk: "İşte peygamber olduğunu, Cebrail ile birlikte bulunduğunu iddia eden kişi budur" diyerek arkasından çekiştirmeye başladılar. Derken Cebrail parmağıyla bir kere dürttü ve hepsinin bedeni üzerine tırnak gibi bir şey düştü. Bunun sonucunda vücutlarında yaralar oluştu ve bedenleri çürüdü. Kimse onlara yaklaşamadı. İşte bu olay üzerine Yüce Allah: "**Kuşkusuz biz o (seninle) alay edenleri senin adına alt ettik**" âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, ayrıca benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Dirhem'i İbn Maîn zayıf görürken el-Fellâs güvenilir kabul etmiştir.[1]

١١١١٣ - حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا ، قَالَ : نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَلِيمِ النَّيْسَابُورِيُّ ، قَالَ : نَا مُبَشِّرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَاسٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ﴾ ، وَقَالَ : " الْمُسْتَهْزِئِينَ الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، وَالأَسْوَدُ بْنُ عَبْدِ يَغُوثَ ، وَالأَسْوَدُ بْنُ الْمُطَّلِبِ أَبُو زَمْعَةَ مِنْ بَنِي أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ، وَالْحَارِثُ بْنُ غَيْطَلٍ السَّهْمِيُّ ، وَالْعَاصُ بْنُ وَائِلٍ السَّهْمِيُّ . فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ فَشَكَاهُمْ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَرَاهُ أَبَا عَمْرٍو الْوَلِيدَ بْنَ الْمُغِيرَةِ ، فَأَوْمَأَ جِبْرِيلُ إِلَى أَبْجَلِهِ ، فَقَالَ : مَا صَنَعْتَ شَيْئًا ؟ فَقَالَ : كَفَيْتُكَهُ ، ثُمَّ أَرَاهُ الْحَارِثُ بْنُ غَيْطَلٍ السَّهْمِيَّ ، فَأَوْمَأَ إِلَى بَطْنِهِ ، فَقَالَ : مَا صَنَعْتَ شَيْئًا ؟ فَقَالَ : كَفَيْتُكَهُ ، ثُمَّ أَرَاهُ الْعَاصَ بْنَ وَائِلٍ السَّهْمِيَّ ، فَأَوْمَأَ إِلَى أَخْمَصِهِ ، فَقَالَ : مَا صَنَعْتَ شَيْئًا ؟ فَقَالَ : كَفَيْتُكَهُ . فَأَمَّا الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، فَمَرَّ بِرَجُلٍ مِنْ خُزَاعَةَ وَهُوَ يَرِيشُ نَبْلا لَهُ ، فَأَصَابَ أَبْجَلَهُ فَقَطَعَهَا ، وَأَمَّا الأَسْوَدُ بْنُ الْمُطَّلِبِ فَعَمِيَ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ : عَمِيَ كَذَا ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ : نَزَلَ تَحْتَ شَجَرَةٍ ، فَجَعَلَ يَقُولُ : يَا بَنِيَّ ، لا تَدْفَعُونَ عَنِّي ؟ قَدْ هَلَكْتُ أُطْعَنُ بِشَوْكٍ فِي عَيْنِي ، فَجَعَلُوا يَقُولُونَ : مَا نَرَى شَيْئًا ، فَلَمْ يَزَلْ

---

[1] Bezzâr (2222). Bezzâr demiştir ki: "Yezîd b. Dirhem, Enes'ten rivayetinde teferrüd etmiştir. Hadisi Enes'den ondan başkasının rivayet ettiğini bilmiyorum."

كَذَلِكَ حَتَّى عَمِيَتْ عَيْنَاهُ ، وَأَمَّا الأَسْوَدُ بْنُ عَبْدِ يَغُوثَ فَخَرَجَ فِي رَأْسِهِ قُرُوحٌ فَمَاتَ مِنْهَا ، وَأَمَّا الْحَارِثُ بْنُ غَيْطَلٍ فَأَخَذَهُ الْمَاءُ الأَصْفَرُ فِي بَطْنِهِ حَتَّى خَرَجَ خَرْؤُهُ مِنْ فِيهِ فَمَاتَ مِنْهَا ، وَأَمَّا الْعَاصُ بْنُ وَائِلٍ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ يَوْمًا حَتَّى دَخَلَ فِي رِجْلِهِ شِبْرِقَةٌ حَتَّى امْتَلأَتْ مِنْهَا فَمَاتَ " رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: محمد بن عبد الحكيم النيسابوري, و لم أعرفه ,وبقية رجاله ثقات .

11113. İbn Abbâs, **"Kuşkusuz biz o (seninle) alay edenleri senin adına alt ettik"**[1] âyetini ile ilgili olarak der ki: Alay edenler Velîd b. el-Muğîre, Esved b. Abdi Yeğûs, Esed b. Abdiluzzâ oğullarından Esved b. Muttalib Ebû Zem'a, Hâris b. Aytal es-Sehmî ve Âsî b. Vâil es-Sehmî'dir. Sonra Cebrail gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kişilerden şikâyetçi oldu. Ona Velîd b. el-Muğîre'yi gösterdi. Cebrail onun kolundaki damara işaret etti, başka bir şey yapmadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiçbir şey yapmadın?"* deyince Cebrail: "Onun işini bitirdim" dedi. Sonra Hâris b. Aytal es-Sehmî'yi gösterdi. Cebrail onun karın bölgesine doğru işaret etti, başka bir şey yapmadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir şey yapmadın?"* deyince Cebrail: "Onun işini de bitirdim" dedi. Sonra ona Âsî b. Vâil'i gösterdi. Cebrail onun da ayak ayasına işaret etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir şey yapmadın?"* deyince Cebrail: "Onun işini de bitirdim" dedi.

Daha sonra Velîd b. el-Muğîre, kendisine ok yapmakta olan Huzaalı bir adamın yanına uğradı. Derken koluna ok isabet etti ve damarını kesti.

Esved b. Muttalib kör oldu. Kimisi böyle kör olduğunu söylerken kimisi de onunla ilgili olarak şu olayı anlatmıştır: Esved bir ağacın altında konaklar. Derken "Evlatlarım beni kurtarın. Mahvoldum. Gözlerime diken battı!" diye bağırmaya başlar. Fakat oğulları: "Biz bir şey göremiyoruz" derler. Bu şekilde sızlana sızlana Esved'in iki gözü de kör oldu.

Esved b. Abdi Yeğûs'un başında yaralar çıktı ve bundan muzdarip olarak öldü.

Hâris b. Aytal'ın karnında sarı su (irin) birikti. Sonunda dışkısı ağzından çıkmaya başladı ve bu yüzden öldü.

Âsî b. Vâil, normal yaşarken ayağına diken battı, zamanla her tarafı dikenle doldu ve bunun sonucu öldü.

---

[1] Hicr Sur. 95.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Abdilhakîm en-Nîsâbûrî'yi tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

١١١١٤ — وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ الْمُسْتَهْزِئِينَ كَانُوا ثَمَانِيَةً : الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ و أَبُو زَمْعَةَ وهو الأَسْوَدُ بْنُ الْمُطَّلِبِ وا الأَسْوَدُ بْنُ عَبْدِ يَغُوثَ وَالْعَاصُ بْنُ وَائِلٍ. قَالَ : كُلُّهُم قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ بِمَوْتٍ أَوِ مَرَضٍ وَالحَارِثُ بْنِ قَيْسٍ وَهُوَ مِنَ العَيَاطِلِ

قلت : هكذا وجدته في النسخة التي كتبت منها ورجاله ثقات إلا أنه مشبح والظاهر أنه سقط بعضه أيضا

11114. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre (Allah Resûlü ile) alay edenler şu sekiz kişi idi: Velîd b. el-Muğîre, Ebû Zem'a Esved b. el-Muttalib, Esed b. Abdi Yeğûs ve Âs b. Vâil.

İbn Abbâs der ki: Bunların hepsi de Bedir savaşında katl/öldürme ya da hastalık sonucu öldürülmüşlerdir. Hâris b. Kays ise, boyu anormal derecede uzun olan kişilerdendi.

★ Derim ki: Benim kullandığım (*M. el-Kebîr*) nüsha(sın)da metni bu şekilde buldum. Rivayetin ravileri, güvenilir kimselerdir. Fakat hattı okunaklı değildir. Bir kısmının silinmiş olduğu anlaşılmaktadır.[2]

قوله تعالى : ﴿فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Sabaha Karşı Korkunç Ses/Çığlık Onları Yakalayıverdi" Âyeti[3]

١١١١٥ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا هَلَكَ قَوْمُ لُوْطٍ إِلاَّ فِي الأَذَانِ وَلاَ تَقُومُ القِيَامَةُ إِلاَّ فِي الأَذَانِ "

قال الطبراني : معناه عندي والله أعلم : في وقت أذان الفجر هو وقت الاستغفار والدعاء

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11115. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Lût kavmi (sabah) ezan(ı) vaktinde helak oldu. Kıyamet de yine (sabah) ezan(ı) vaktinde kopacaktır"* buyurmuştur.

★ Taberânî der ki: Bana göre bu ifadenin anlamı şudur: "Zira sabah ezanı vakti, istiğfar ve dua vaktidir. Doğrusunu Allah bilir."

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (299-*Mecmau'l-Bahreyn*); Taberânî, *el-Ehâdisu't-tıvâl* (33)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11215)

[3] Hicr Sur. 83.

Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ النَّحْلِ)

Nahl Sûresi

قوله تعالى : ﴿بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾

Yüce Allah'ın Âyetinde[1] Geçen "بنين و حفدة" İfadeleri Hakkında

١١١١٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، قَالَ : كُنْتُ آخَذُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ الْمُصْحَفَ ، فَأَتِيَ عَلَى هَذِهِ الآيَةِ : ﴿وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ ، فَقَالَ لِي عَبْدُ اللَّهِ : " أَتَدْرِي مَا الْحَفَدَةُ ؟ " قُلْتُ : حَشَمُ الرَّجُلِ ، قَالَ : " لا ، هُمُ الأَخْتَانُ "

11116. Zir anlatıyor: Mushafa bakarak Abdullah (b. Mes'ûd)'a sorular soruyordum. "**Eşlerinizden de sizler için oğullar** (*benîn*) **ve torunlar** (*hafede*) **yarattı**" âyetine gelince bana Abdullah: "*Hafede* ne demektir? Biliyor musun?" diye sordu. "Kişinin maiyeti" dedim. "Hayır. Bundan maksat, damatlardır" dedi.[2]

١١١١٧ - وفي رواية : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ زِرٍّ ، قَالَ : قَالَ لِي عَبْدُ اللَّهِ : " هَلْ تَدْرِي مَا حَفَدَةٌ ؟ " قُلْتُ : نَعَمْ ، هُمْ حُفَّادُ الرَّجُلِ مِنْ وَلَدِهِ وَوَلَدِ وَلَدِهِ ، قَالَ : " لا هُمُ الأَصْهَارُ "

رواه الطبراني, وفيه: عاصم بن أبي النجود, وهو حسن الحديث, وفيه ضعيف, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11117. Diğer bir rivayet ise şöyledir: "Evet. Kişinin ahfâdı, çocuklarından ve çocuklarının çocuklarından olan neslidir" dedim. "Hayır. Maksat, hısımlardır" dedi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Ebi'n-Nucûd zayıf olmakla beraber hadisi hasen derecesindedir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.**[3]

---

[1] Nahl Sur. 72.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9092)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9091)

قوله تعالى : ﴿زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ﴾

Yüce Allah'ın "Yaptıkları Bozgunculuklara Karşılık Onların Azaplarını Kat Kat Artırırız" Âyeti [1]

١١١١٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ رَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ﴾ ، قَالَ " زِيدُوا عَقَارِبًا أَنْيَابُهَا كَالنَّخْلِ الطِّوَالِ "

رواه الطبراني بأسانيد ورجال بعضها رجال الصحيح .

11118. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın "**Yaptıkları bozgunculuklara karşılık onların azaplarını kat kat artırırız**" âyeti ile ilgili olarak "Yani uzun hurma ağaçları kadar kıskaçları bulunan akrepleri(n sayısı) artırılır" demiştir.

★ **Bunu Taberânî, birkaç farklı isnâdla rivayet etmiş olup birinin ravileri *Sahîh*'in ravileridir.**[2]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ﴾

Yüce Allah'ın "Muhakkak ki Allah Adaleti, İyiliği... Emreder" Âyeti[3]

١١١١٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ حَدَّثَنَا شَهْرٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ لَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفِنَاءِ بَيْتِهِ بِمَكَّةَ جَالِسٌ إِذْ مَرَّ بِهِ عُثْمَانُ نُ مَظْعُونٍ فَكَشَرَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " لاَ تَجْلِسُ . قَالَ بَلَى . قَالَ فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَقْبِلَهُ فَبَيْنَمَا هُوَ يُحَدِّثُهُ إِذْ شَخَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَصَرِهِ إِلَى السَّمَاءِ فَنَظَرَ سَاعَةً إِلَى السَّمَاءِ فَأَخَذَ يَضَعُ صَرَهُ حَتَّى وَضَعَهُ عَلَى يَمِينِهِ فِي الأَرْضِ فَتَحَرَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ جَلِيسِهِ ثْمَانَ إِلَى حَيْثُ وَضَعَ بَصَرَهُ وَأَخَذَ يُنْغِضُ رَأْسَهُ كَأَنَّهُ يَسْتَفْقِهُ مَا يُقَالُ لَهُ وَابْنُ مَظْعُونٍ يَنْظُرُ لَمَّا قَضَى حَاجَتَهُ وَاسْتَفْقَهَ مَا يُقَالُ لَهُ شَخَصَ بَصَرُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى السَّمَاءِ

---

[1] Nahl Sur. 88.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9103); Ebû Ya'lâ (2659).

[3] Nahl Sur. 90.

كَمَا شَخَصَ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَأَتْبَعَهُ بَصَرَهُ حَتَّى تَوَارَى فِي السَّمَاءِ فَأَقْبَلَ إِلَى عُثْمَانَ بِجِلْسَتِهِ الأُولَى قَالَ يَا مُحَمَّدُ فِيمَا كُنْتُ أُجَالِسُكَ وَآتِيكَ مَا رَأَيْتُكَ تَفْعَلُ كَفِعْلِكَ الْغَدَاةَ. قَالَ وَمَا رَأَيْتَنِي فَعَلْتُ . قَالَ رَأَيْتُكَ تَشْخَصُ بِبَصَرِكَ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ وَضَعْتَهُ حَيْثُ وَضَعْتَهُ عَلَى يَمِينِكَ فَتَحَرَّفْتَ إِلَيْهِ وَتَرَكْتَنِي فَأَخَذْتَ تُنْغِضُ رَأْسَكَ كَأَنَّكَ تَسْتَفْقِهُ شَيْئاً يُقَالُ لَكَ قَالَ وَفَطِنْتَ لِذَاكَ قَالَ عُثْمَانُ نَعَمْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ آنفاً وَأَنْتَ جَالِسٌ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ . قَالَ فَمَا قَالَ لَكَ قَالَ ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾". قَالَ عُثْمَانُ فَذَلِكَ حِينَ اسْتَقَرَّ الإِيمَانُ فِي قَلْبِي وَأَحْبَبْتُ مُحَمَّداً.

رواه أحمد والطبراني, وشهر: وثقه أحمد وجماعة, وفيه ضعف لا يضر, وبقية رجاله ثقات .

11119. Şehr bildiriyor: Bana İbn Abbâs nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evinin avlusunda otururken Osman b. Maz'ûn çıkageldi. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bakıp güldü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oturmaz mısın?"* diye sorunca Osman: "Hay hay oturayım" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de onun tam karşısına oturdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşurken birden gözlerini semaya doğru dikti ve bir müddet öyle baktı. Sonra bakışını indirerek sağ tarafından yere doğru bakmaya ve bir ara da başını öne doğru eğmeye başladı. Sanki kendisine söylenen bir şeyi anlamaya çalışıyordu. İbn Maz'ûn da ona bakıyordu. İstediğini alıp kendisine söyleneni anlayınca bakışlarını, daha evvel yaptığı gibi tekrar semaya doğru çevirdi ve (bir varlık) semada iyice kayboluncaya kadar Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gözüyle onu izledi. Ardından ilk oturuşu gibi oturarak yönünü Osman'a çevirdi. Osman: "Ey Muhammed! Bu zamana kadar (bir çok kere) senin yanına geldim, seninle birlikte oturup sohbet ettim. Ama seni hiç bu sabah yaptığın gibi yaparken görmedim (neden)?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne yaptım ki?"* deyince Osman: "Bakışlarını göğe doğru diktiğini, bir müddet sonra bakışlarını indirerek sağ yanından yere doğru çevirdiğini gördüm. Sonra yere doğru eğildin ve beni unuttun. Başını aşağıya doğru eğmeye başladın. Sanki sana söylenen bir şeyi anlamaya çalışıyor gibiydin" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen bunu fark ettin mi?"* deyince Osman: "Evet" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Biraz evvel sen otururken bana Rabbimin elçisi geldi"* buyurdu. Osman: *"Allah'ın elçisi mi?"* deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet"* dedi. Osman: "Peki ne

söyledi?" diye sorduğunda Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size böyle öğüt verir."[1]

Osman der ki: İşte o zaman iman kalbime yerleşti ve artık (bundan sonra) Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) sevdim.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Şehr'in zayıf yönü bulunmakla beraber bunun bir zararı yoktur. Ayrıca Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin tarafından güvenilir olarak da değerlendirilmiştir. Kalan raviler ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١١٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ حَدَّثَنَا هُرَيْمٌ عَنْ لَيْثٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِى الْعَاصِ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً إِذْ شَخَصَ بِبَصَرِهِ ثُمَّ صَوَّبَهُ حَتَّى كَادَ أَنْ يُلْزِقَهُ بِالأَرْضِ قَالَ ثُمَّ شَخَصَ بِبَصَرِهِ فَقَالَ " أَتَانِى جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فَأَمَرَنِى أَنْ أَضَعَ هَذِهِ الآيَةَ بِهَذَا الْمَوْضِعِ مِنْ هَذِهِ السُّورَةِ ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِى الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

رواه أحمد وإسناده حسن

11120. Osman b. Ebi'l-Âs anlatıyor:

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyordum. Birden gözlerini iyice açtı, sonra bakışlarını (yere doğru) doğrulttu. Neredeyse gözünü yere yapıştıracaktı. Sonra şöyle buyurdu:

"Yanıma Cebrail geldi ve bana bu âyeti şu sûrenin şu yerine koymamı emretti: **"Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size böyle öğüt verir."**[3]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedi hasendir.[4]

---

[1] Nahl Sur. 90.

[2] Ahmed b. Hanbel (2922); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8322). Fakat İbn Abbâs, İbn Maz'ûn'a yetişmemiştir.

[3] Nahl Sur. 90.

[4] Ahmed b. Hanbel (15/218). Ravilerinden Şehr b. Havşeb dürüst olmakla beraber mürsel rivayeti ve yanılgıları çok olan biridir. Leys b. Ebî Süleym de dürüst olmakla

١١١٢١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ مَنْصُورًا ، عَنْ عَامِرٍ ، قَالَ : جَلَسَ شُتَيْرُ بْنُ شَكَلٍ ، وَمَسْرُوقُ بْنُ الأَجْدَعِ ، فَقَالَ شُتَيْرٌ ، لِمَسْرُوقٍ حَدِّثْ بِمَا سَمِعْتَ عَبْدَ اللَّهِ وَأُصَدِّقُكَ ، أو أحدث وتصدقني ، قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ ، يَقُولُ : " إِنَّ أَجْمَعَ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ لِخَيْرٍ وَشَرٍّ آيَةٌ فِي سُورَةِ النَّحْلِ : ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾" ، قَالَ : صَدَقْتَ .

رواه الطبراني في حديث طويل مذكور في سورة الطلاق, وفيه: عاصم بن بهدلة, وهو ثقة وفيه ضعف, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11121. Ebu'd-Duhâ anlatıyor: Mesrûk ile Şuteyr b. Şekel mescitte bir araya geldiler. Mesrûk dedi ki: Sen Abdullah b. Mes'ûd'un şöyle dediğini işittin mi: Kur'ân'da helal ve haramı, emir ve yasağı en iyi özetleyen âyet şudur: "**Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size böyle öğüt verir.**"[1]

Şuteyr: "Evet" deyince Mesrûk: "Bunu ben de işittim" dedi.

★ Hadisi Taberânî, Talâk sûresinde gelecek uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele güvenilir olmakla beraber zayıf yönü de vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً﴾

Yüce Allah'ın "İbrâhîm Gerçek Bir Önder İdi"[3] Âyeti

١١١٢٢ - حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ ، ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، ثنا شُعْبَةُ ، أَخْبَرَنِي فِرَاسٌ ، قَالَ : سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ ، يُحَدِّثُ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، قَالَ : قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : إِنَّ مُعَاذًا : " كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا ، وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ، فَقَالَ فَرْوَةُ رَجُلٌ مِنْ أَشْجَعَ :

---

beraber son döneminde bunamıştır. Dolayısıyla rivayetleri ayırt edilemediğinden hepten terk edilmiştir. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1753)

1 Nahl Sur. 90.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8661)

3 Nahl Sur. 120.

نَسِيَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ ، فَقَالَ : وَمَنْ نَسِيَ ؟ إِنَّا كُنَّا نُشَبِّهُ مُعَاذًا بِإِبْرَاهِيمَ ، وَسُئِلَ عَنِ الأُمَّةِ ؟ فَقَالَ : مُعَلِّمُ الْخَيْرِ ، وَسُئِلَ عَنِ الْقَانِتِ ؟ فَقَالَ : مُطِيعٌ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ "

رواه الطبراني بأسانيد ورجال بعضها رجال الصحيح .

11122. Mesrûk'un bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Muâz, şüphesiz Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir önderdi; puta tapanlardan değildi." Bunun üzerine Eşca' kabilesine mensup biri olan Ferve: "Galiba (sözünü ettiği kişinin Kur'ân'da geçen) İbrâhîm olduğunu unuttu" deyince Abdullah: "Kim unutmuş? Biz Muâz'ı İbrâhîm'e benzetirdik" dedi.

Sonra ona ümmet kelimesi soruldu. "İyiliği öğreten muallim, demektir" dedi.

Kânit kelimesi soruldu. "Allah'a ve Resûlüne itaat eden, demektir" dedi.

★ Bunu Taberânî, birkaç isnâdla rivayet etmiş olup bir kısmının ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

(بَابُ سُورَةِ الإِسْرَاءِ)

İsrâ Sûresi

قد تقدمت أحاديث في الإسراء في كتاب الإيمان .

İman bölümünde İsrâ (Mirac) ile ilgili bazı hadisler geçmişti.

قوله تعالى : ﴿وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Her İnsanın Amellerini Boynuna Bağlarız" Âyeti [2]

١١١٢٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ "طَيْرُ كُلِّ عَبْدٍ فِي عُنُقِهِ "

رواه أحمد, وفيه: ابن لهيعة, وحديثه حسن وفيه ضعف, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11123. Câbir der ki: Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kulun ameli boynunda asılıdır"* buyururken işittim.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9943)

[2] İsrâ Sur. 13.

قوله تعالى : ﴿وَلَلآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ﴾

Yüce Allah'ın "Doğrusu Âhirette Daha Büyük Dereceler ve Üstünlükler Vardır" Âyeti [2]

١١١٢٤ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْفَسَوِيُّ ، ثنا خَلَفُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ السَّرْخَسِيُّ ، ثنا أَبُو الصَّبَّاحِ عَبْدُ الْغَفُورِ بْنُ سَعِيدٍ الأَنْصَارِيُّ ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ ، عَنْ زَاذَانَ ، عَنْ سَلْمَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " مَا مِنْ عَبْدٍ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَفِعَ فِي الدُّنْيَا دَرَجَةً فَارْتَفَعَ ، إلا وَضَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الآخِرَةِ أَكْبَرَ مِنْهَا " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَلَلآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلا﴾ "

رواه الطبراني, وفيه: أبو الصباح عبد الغفور, وهو متروك .

11124. Selmân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Dünyada bir derece yükselmek isteyip de (istediği dereceye) yükselen hiçbir kul yoktur ki âhirette Yüce Allah onun mertebesini daha yüksek bir derecede aşağı indirmesin." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyeti okudu: **"Doğrusu âhirette daha büyük dereceler ve daha büyük üstünlükler vardır."**[3]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebu's-Sabbâh Abdülğafûr metruktur.[4]

قوله تعالى : ﴿وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ﴾

Yüce Allah'ın "Akrabaya Hakkını Ver" Âyeti [5]

١١١٢٥– عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ : ﴿وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ﴾ دَعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاطِمَةَ فَأَعْطَاهَا فَدَكَ .

رواه الطبراني, وفيه: عطية العوفي ,وهو ضعيف متروك .

---

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (3/342). Senedinde yer alan Ebu'z-Zübeyr müdellis olup burada "an-an" rivayet sıygasını kullanmıştır.

2 İsrâ Sur. 21.

3 İsrâ Sur. 21.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (6101)

5 İsrâ Sur. 26.

11125. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre "**Akrabaya hakkını ver**" âyeti nâzil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fatıma'yı çağırarak kendisine Fedek arazisini verdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye el-Avfî zayıf ve metruk biridir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا﴾

Yüce Allah'ın "Saçıp Savurma" Âyeti [2]

١١١٢٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو وَكِيعٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الْعُبَيْدَيْنِ ، قَالَ : سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ عَنْ قَوْلِهِ : ﴿وَلا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا﴾ ، قَالَ : " هُوَ النَّفَقَةُ فِي غَيْرِ حَقٍّ " . رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11126. Ebu'l-Ubeydeyn bildiriyor: Abdullah (b. Mes'ûd)'a âyette geçen "Saçıp savurma" ifadesinin anlamını sordum. "Maksat, gayr-ı meşru yollarla yapılan harcamadır" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

قوله تعالى : ﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْءانِ وَحْدَهُ﴾

Yüce Allah'ın "Kur'ân'da Rabbini Bir Tek Olarak Andığın Zaman" Âyeti

١١١٢٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَابَانَ الْجُنْدِيسَابُورِيُّ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ لُوَيْنٌ , ثنا رَوْحُ بْنُ الْمُسَيَّبِ , عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيِّ , عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : " ﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْءانِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا﴾ , قَالَ : الشَّيَاطِينُ "

رواه الطبراني, وفيه: روح بن المسيب, قال ابن معين : صويلح, وضعفه, وقال ابن حبان : لا تحل الرواية عنه, وبقية رجاله ثقات .

11127. İbn Abbâs, "**Kur'an'da (ibadete lâyık ilâh olarak) sadece Rabbini andığın zaman arkalarına dönüp kaçarlar**"[1] âyeti ile şeytanların kastedildiğini belirtmiştir.

---

[1] Ebû Ya'lâ (1075, 1409)

[2] İsrâ Sur. 26.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9009)

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ravh b. el-Müseyyeb hakkında İbn Maîn: "*Suveylih* (idare eder)" diyerek zayıflığına işaret ederken İbn Hibbân kendisinden rivayetin caiz olmadığını belirtmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى: ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالآيَاتِ إِلاَّ أَنْ كَذَّبَ بِهَا الأَوَّلُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Bizi Mucize Göndermekten Alıkoyan, Sadece, Önceki Milletlerin Onları Yalanlamış Olmalarıdır" Âyeti

١١١٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ لَمَّا مَرَّ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحِجْرِ قَالَ " لاَ تَسْأَلُوا الآيَاتِ وَقَدْ سَأَلَهَا قَوْمُ صَالِحٍ فَكَانَتْ تَرِدُ مِنْ هَذَا الْفَجِّ وَتَصْدُرُ مِنْ هَذَا الْفَجِّ فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَعَقَرُوهَا فَكَانَتْ تَشْرَبُ مَاءَهُمْ يَوْماً وَيَشْرَبُونَ لَبَنَهَا يَوْماً فَعَقَرُوهَا فَأَخَذَتْهُمْ صَيْحَةٌ أَهْمَدَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ مِنْهُمْ إِلاَّ رَجُلاً وَاحِداً كَانَ فِي حَرَمِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ . قِيلَ مَنْ هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ هُوَ أَبُو رِغَالٍ فَلَمَّا خَرَجَ مِنَ الْحَرَمِ أَصَابَهُ مَا أَصَابَ قَوْمَهُ "

رواه أحمد والبزار والطبراني في الأوسط أتم منه وتقدم في سورة هود, ورجال أحمد رجال الصحيح .

11128. Câbir der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hicr'e uğradığında şöyle buyurmuştu:

"Sakın mucize istemeyin. Salih'in kavmi de mucize istemişti. (Mucize develeri) bu geçitten çıkıp gelirdi. Ama onlar Rablerinin emrine isyan edip deveyi kestiler. Bir gün deve onların suyunu içiyor, bir gün onlar devenin sütünü içiyorlardı. Sonra onu kestiler. Bunun üzerine kendilerini bir çığlık yakalayıverdi. Allah bu çığlıkla gök kubbenin altında bulunan herkesi helak etti. Sadece tek bir adam kaldı. O da Allah'ın Harem'inde idi."

Kendisine: "Kimdi o zat ya Resûlullah?" diye sorulduğunda Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ebû Riğâl idi. Harem'den çıkar çıkmaz kavminin başına gelen onun da başına geldi"* buyurdu.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Bezzâr ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî, Hûd sûresinin tefsirinde geçtiği üzere buradakinden daha geniş bir metinle rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

---

1 İsrâ Sur. 46.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12802)

3 Ahmed b. Hanbel (3/296). Senedinde yer alan Ebu'z-Zübeyr müdellis olup burada "an-an" rivayet sıygasını kullanmıştır.

١١١٢٩ - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرِّفَاعِيُّ ، قَالَ : نا وَكِيعٌ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ عِمْرَانَ السُّلَمِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ : سَأَلَ أَهْلُ مَكَّةَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَجْعَلَ لَهُمُ الصَّفَا ذَهَبًا ، وَأَنْ يُحَوِّلَ الْجِبَالَ عَنْهُمْ حَتَّى يَزْرَعُوا . فَقِيلَ : إِنْ شِئْتَ أَنْ نُؤْتِيَهُمُ الَّذِي سَأَلُوا فَإِنْ كَفَرُوا أُهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَهُمْ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالآيَاتِ إِلا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً﴾

11129. İbn Abbâs anlatıyor:

Mekke halkı, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) Safa tepesini kendileri için altına dönüştürmesini, ayrıca tarım yapmaları için dağları da etraflarından uzaklaştırmasını istediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "İstersen onların taleplerini biraz daha erteleriz, istersen istediklerini kendilerine hemen veririz. Ancak ondan sonra inkar ederlerse, önceki milletlerin helak oldukları gibi onlar da helak olurlar" diye vahiy geldi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis onların taleplerini ertelemek istiyorum"* dedi. İşte bu konuda Yüce Allah: **"Bizi mucize göndermekten alıkoyan, sadece, önceki milletlerin onları yalanlamış olmalarıdır. Nitekim Semûd kavmine apaçık bir mucize olarak bir dişi deve vermiştik "**[1] buyurdu.

١١١٣٠ - وَفِي رِوَايَةٍ : فَدَعَا فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ فَقَالَ : إِنَّ رَبَّكَ يُقْرِئُكَ السَّلامَ وَيَقُولُ لَكَ : إِنْ شِئْتَ أَصْبَحَ لَهُمُ الصَّفَا ذَهَباً فَمَنْ كَفَرَ مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ عَذَّبْتُهُ عَذَاباً لا أُعَذِّبُهُ أَحَداً مِنَ الْعَالَمِينَ وَإِنْ شِئْتَ فَتَحْتُ لَهُمْ بَابَ التَّوْبَةِ وَالرَّحْمَةِ ؟ قَالَ : " بَلْ بَابُ التَّوْبَةِ وَالرَّحْمَةِ "

ورجال الروايتين رجال الصحيح إلا أنه وقع في أحد طرقه عمران بن الحكم وهو وهم, وفي بعضها عمران أبو الحكم , وهو ابن الحارث وهو الصحيح وهو من رجال الصحيح ورواه البزار بنحوه .

11130. Diğer bir rivayet ise şöyledir:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) dua etti. Hemen Cebrail gelerek "Rabbinin sana selamı var. Buyuruyor ki: İstersen onlar için Safa altına dönüşür. Ancak ondan sonra onlardan kim inkâr ederse, ona âlemlerden kimseye etmediğim azabı ederim. İstersen, onlara tövbe ve rahmet

---

[1] İsrâ Sur. 59. Rivayet için bak. Bezzâr (2225). Ayrıca: "Hadisin Peygamber'den sahih bir yolla sadece bu tarikten nakledildiğini biliyoruz" demiştir.

kapısını açarım." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilakis tövbe ve rahmet kapısını diliyorum"* dedi.

★ İki rivayetin de ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Ancak tariklerden birinin isnâdında İmrân b. el-Hakem ismi geçmiştir ki bu bir hatadır. Zira rivayetlerden birinde bu isim İmrân Ebu'l-Hakem şeklinde yer almış ki bundan maksat İbnü'l-Hâris'tir ve doğrusu da budur. Bu zat, *Sahîh*'in ravilerindendir. Ayrıca Bezzâr da benzerini rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ﴾

Yüce Allah'ın "Gecenin Bir Kısmında Uyanarak Namaz Kıl ki Bu Sana Mahsus Bir Nafiledir" Âyeti[2]

١١١٣١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﴿نَافِلَةً لَكَ﴾ قَالَ إِنَّمَا كَانَتِ النَّافِلَةُ خَاصَّةً لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

11131. Ebû Umâme, **"Bu sana mahsus bir nafiledir"** âyeti hakkında der ki: "Bu nafile, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) mahsustur."[3]

١١١٣٢ - وفي رواية : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَبِي غَالِبٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا أُمَامَةَ عَنِ النَّافِلَةِ فَقَالَ كَانَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَافِلَةً وَلَكُمْ فَضِيلَةً.

رواه كله أحمد بإسنادين في أحدهما شهر, وفي الآخر: أبو غالب وقد وثقا وفيهما ضعف لا يضر .

11132. Diğer bir rivayet ise şöyledir:

Ebû Ğâlib der ki: Ebû Umâme'ye nâfilenin ne demek olduğunu sordum. Şu karşılığı verdi: "Bu, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için nafile idi; ama sizler için bu bir fazilettir."

★ Rivayetlerin ikisini de Ahmed b. Hanbel nakletmiş olup birinde Şehr, diğerinde ise Ebû Ğalib yer almıştır ki ikisi de güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. Bununla beraber zayıf yönleri de vardır; fakat bu zayıflık onların değerini düşürecek derecede değildir.[4]

---

1 Bezzâr (2226 ve 2224)

2 İsrâ Sur. 79.

3 Ahmed b. Hanbel (5/255-256); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (7561)

4 Ahmed b. Hanbel (5/255-256)

قوله تعالى : ﴿أَقِمِ الصَّلاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ﴾

Yüce Allah'ın "Gündüzün Güneş Dönüp Gecenin Karanlığı Bastırıncaya Kadar (Belli Vakitlerde) Namaz Kıl" Âyeti [1]

١١١٣٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقُطَعِيُّ ، نا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ ، نا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " دُلُوكُ الشَّمْسِ : زَوَالُهَا " "

رواه البزار, وفيه: عمر بن قيس المعروف بسندل, وهو متروك .

11133. İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güneşin dülûku, onun zeval vaktine erişmesidir (Doğu ufkundan batı ufkuna dönmesidir)"* buyurmuştur.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Sendel adıyla bilinen Ömer b. Kays metruktur.[2]

١١١٣٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، قَالَ : صَلَّى عَبْدُ اللَّهِ ذَاتَ يَوْمٍ ، وَجَعَلَ رَجُلٌ يَنْظُرُ هَلْ غَابَتِ الشَّمْسُ ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ : " مَا تَنْظُرُونَ هَذَا ؟ وَاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ غَيْرُهُ مِيقَاتُ هَذِهِ الصَّلاةِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿أَقِمِ الصَّلاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ﴾ فَهَذَا دُلُوكُ الشَّمْسِ ، وَهَذَا غَسَقُ اللَّيْلِ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11134. Abdurrahman b. Yezîd en-Nehaî anlatıyor: Bir gün Abdullah (b. Mes'ûd) namaz kıldı. Bir adam ise Güneş'in batıp batmadığına bakıyordu. Onu gören Abdullah şöyle dedi: Neye bakıyorsunuz böyle! Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin ederim ki bu namazın vakti, Yüce Allah'ın şu âyetiyle belirlenmiştir: **"Gündüzün güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar (belli vakitlerde) namaz kıl"**[3]. Bu güneşin (dülûku) dönmesidir. Bu da gece karanlığının bastırmasıdır.

---

[1] İsrâ Sur. 78.

[2] Bezzâr (2227). Ayrıca demiştir ki: "Hadis sadece İbn Ömer kanalıyla merfû olarak nakledilmektedir. Bunu da İbn Ömer'den sadece hadiste gevşek biri olan Ömer b. Kays *merfû* olarak nakletmiştir"

[3] İsrâ Sur. 78.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١١٣٥ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ ، ثنا يَحْيَى ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الأَسْوَدِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ﴾ ، قَالَ : " الْعِشَاءُ الآخِرَةُ "

رواه الطبراني من طريقين, وفيهما :يحيى الحماني وجابر الجعفي, وكلاهما ضعيف .

11135. Abdullah (b. Mes'ûd), **"Gece karanlığının bastırmasını"** yatsı namazı vakti olarak açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup tariklerde adları geçen Yahya el-Himmânî ile Câbir el-Cu'fî zayıftırlar.[2]

قوله تعالى : ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾

Yüce Allah'ın "(Böylece) Rabbinin Seni Makâm-ı Mahmûd'a Göndermesi Umulur" Âyeti [3]

١١١٣٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ " يُبْعَثُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي عَلَى تَلٍّ وَيَكْسُونِي رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى حُلَّةً خَضْرَاءَ ثُمَّ يُؤْذَنُ لِي فَأَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ أَقُولَ فَذَاكَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ"

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11136. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü insanlar diriltilir. Ben ve ümmetim bir tepenin üstünde oluruz. Rabbim bana yeşil bir hırka giydirir. Sonra bana izin verilir ve Allah'ın söylememi dilediği şeyleri söylerim. İşte o makam, Makâm-ı Mahmûd'dur (övgüye değer bir makamdır)"

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9132)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9141)

[3] İsrâ Sur. 79.

[4] Ahmed b. Hanbel (3/456)

١١١٣٧ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ , ثنا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ , حَدَّثَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ , عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ الْهُذَلِيُّ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , أَنَّهُ قَالَ : فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : " ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ , قَالَ : يُجْلِسُهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ جِبْرِيلَ , وَيُشَفَّعُ لِأُمَّتِهِ , فَذَلِكَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ " .

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وهو ضعيف إذا لم يتابع وعطاء بن دينار, قيل : لم يسمع من سعيد بن جبير .

11137. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"(Böylece) Rabbinin seni Makâm-ı Mahmûd'a (övgüye değer bir makama) göndermesi umulur"**[1] âyetini şöyle açıklamıştır: Yani, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), kendi zatıyla Cebrail'in arasına oturtur ve (Allah Resûlü) ümmetine şefaat eder. İşte bu makam, Makâm-ı Mahmûd'dur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır; kendisine mutabaat yapılmamıştır. Ayrıca Atâ b. Dînâr'ın da Saîd b. Cübeyr'den hadis işitmediği söylenmiştir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾

Yüce Allah'ın "De ki: Hak Geldi; Bâtıl Zail Oldu" Âyeti[3]

١١١٣٨ - حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَبَّادَانِيُّ ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ الأَنْصَارِيِّ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ يَوْمَ الْفَتْحِ ، وَعَلَى الْكَعْبَةِ ثَلاثُ مِائَةٍ وَسِتُّونَ صَنَمًا قَدْ شَدَّ لَهُمْ إِبْلِيسُ أَقْدَامَهَا بِرَصَاصٍ ، فَجَاءَ وَمَعَهُ قَضِيبٌ ، فَجَعَلَ يَهْوِي بِهِ إِلَى كُلِّ صَنَمٍ مِنْهَا فَيَخِرُّ لِوَجْهِهِ ، فَيَقُولُ : ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾ حَتَّى مَرَّ عَلَيْهَا كُلِّهَا "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: ابن إسحاق, وهو مدلس ثقة ,وبقية رجاله ثقات .

قلت : وقد تقدمت طرق هذا الحديث في غزوة الفتح .

11138. Abdullah b. Abbâs anlatıyor:

---

[1] İsrâ Sur. 79.
[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12474)
[3] İsrâ Sur. 81.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Fetih günü Mekke'ye girdiğinde Kâbe'nin içinde 360 put vardı. Şeytan, müşrikler adına bütün putların ayaklarını kurşunla sağlamlaştırmıştı. Fakat Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elinde bir bastonla gelerek onunla her bir puta işaret etmeğe başladı. İşaret ettiği put, o anda yüzüstü yere düşüyordu. Bir taraftan da Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hak geldi; batıl zail oldu. Zaten batıl yok olmaya mahkumdur"**[1] âyetini okuyordu. Bu şekilde bütün putların yanına kadar gitti.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk güvenilir olmakla beraber müdellistir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

Ben derim ki: Bu hadisin farklı varyantları Fetih gazvesinde geçmişti.[2]

قوله تعالى : ﴿وَلا تَجْهَرْ بِصَلاتِكَ﴾

Yüce Allah'ın "Namazında Yüksek Sesle Okuma" Âyeti [3]

١١١٣٩ - عَنْ عَائِشَةَ فِي قَوْلِهِ: ﴿وَلا تَجْهَرْ بِصَلاتِكَ وَلا تُخَافِتْ بِهَا﴾ نَزَلَتْ فِي الدُّعَاءِ . رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

11139. Hz. Âişe: **"Namazında yüksek sesle okuma; sesini fazla da kısma"** âyetinin dua konusunda indiğini söylemiştir.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

قوله تعالى : ﴿وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ﴾

Yüce Allah'ın "Biz Dilersek Muhakkak Sana Vahyettiğimizi Ortadan Kaldırırız" Âyeti [5]

١١١٤٠ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، عَنِ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ رَافِعٍ ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ مَعْقِلٍ ، قَالَ الثَّوْرِيُّ : وَحَدَّثَنِيهِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ ، عَنْ شَدَّادٍ ، أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " لَيُنْتَزَعَنَّ هَذَا الْقُرْآنُ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِكُمْ " ، قُلْتُ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، كَيْفَ يُنْتَزَعُ

[1] İsrâ Sur. 81.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1152). Taberânî, Muhammed b. İshâk'ın bu rivayette teferrüd ettiğini belirtmiştir. Ayrıca onun hocası Yûsuf b. Hüseyin el-Abbâdî'nin de biyografisi yazılmamıştır.

[3] İsrâ Sur. 110.

[4] Bezzâr (2228)

[5] İsrâ Sur. 86.

وَقَدْ أَثْبَتْنَاهُ فِي مَصَاحِفِنَا ؟ قَالَ : " يُسْرَى عَلَيْهِ فِي لَيْلَةٍ فَلا يَبْقَى فِي قَلْبِ عَبْدٍ وَلا مُصْحَفٍ مِنْهُ شَيْءٌ ، وَيُصْبِحُ النَّاسُ فُقَرَاءَ كَالْبَهَائِمِ " ، ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ : ﴿وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلا﴾

رواه الطبراني ورجاله الصحيح غير شداد بن معقل وهو ثقة .

11140. Abdullah b. Mes'ûd: "Bu Kur'ân, kuşkusuz, aranızdan çekilip alınacaktır" dedi. Yanındakiler: "Ey Ebû Abdirrahman! Biz Kur'ân'ı sürekli okumuyor muyuz? Onu mushaflarımıza geçirip koruma altında almadık mı?" deyince Abdullah: "Bir gece Kur'ân ziyaret edilir ve bunun akabinde hiç bir kulun ne kalbinde, ne de Mushaf'ında ondan eser kalır. Böylece insanlar hayvanlar gibi muhtaç duruma düşerler" dedi. Sonra; **"Biz dilersek sana vahyettiğimizi ortadan kaldırırız; sonra bu durumda sen de bize karşı hiçbir koruyucu bulamazsın"**[1] âyetini okudu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Şeddâd b. Ma'kıl hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا﴾

Yüce Allah'ın "«Çocuk Edinmeyen... Allah'a Hamd Olsun» De" Âyeti

١١١٤١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ زَبَّانَ بْنِ فَائِدٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا﴾ رواه الطبراني وأحمد إلا أنه قال : عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه قال : آية العز ﴿الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا ولم يكن له شريك في الملك﴾ الآية كلها

11141. Muâz b. Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: Aşağıdaki âyetin tamamı şeref âyetidir: **"«Çocuk edinmeyen, hakimiyette ortağı bulunmayan, acizlikten ötürü**

---

[1] İsrâ Sur. 86.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8698)

bir dosta ihtiyacı olmayan Allah'a hamd olsun» de ve tekbirle O'nun şanını yücelt!"[1]

١١١٤٢ - وله طريق عند الطبراني عن رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ:

الْعِزَّةِ لِلَّهِ و الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا

رواه أحمد من طريقين في إحداهما: رشدين بن سعد, وهو ضعيف وفي الأخرى ابن لهيعة, وهو أصلح منه وكذلك الطبراني .

11142. Rivayetin yine Taberânî tarafından nakledilen bir başka varyantına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeref ancak Allah'a aittir. Asla çocuk edinmemiş olan Allah'a hamd olsun"* diye niyaz ederdi.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel iki ayrı tarikle rivayet etmiş olup birinde ismi geçen Rişdeyn b. Sa'd zayıftır. Diğerinde ismi geçen İbn Lehîa'nın durumu onunkinden daha iyidir. Hadisi ayrıca Taberânî de rivayet etmiştir.

١١١٤٣ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ سَيْحَانَ ، حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ مَيْمُونٍ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ الرَّبَذِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : خَرَجْتُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَدُهُ فِي يَدِي ، فَأَتَى عَلَى رَجُلٍ رَثِّ الْهَيْئَةِ ، قَالَ : " أَبو فُلانٍ ؟ مَا بَلَغَ بِكَ مَا أَرَى ؟ " ، قَالَ : السَّقَمُ وَالضُّرُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : " أَلا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يُذْهِبُ اللَّهُ عَنْكَ السَّقَمَ وَالضُّرَّ ؟ " ، قَالَ : لا ، مَا يَسُرُّنِي بِهَا أَنِّي شَهِدْتُ مَعَكَ بَدْرًا ، وَأُحُدًا ، قَالَ : فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ قَالَ : " وَهَلْ يُدْرِكُ أَهْلُ بَدْرٍ وَأَهْلُ أُحُدٍ مَا يُدْرِكُ الْفَقِيرُ الْقَانِعُ " ، قَالَ : فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا فَعَلِّمْنِي ، قَالَ : " قُلْ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ، تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لا يَمُوتُ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا " ، قَالَ : فَأَتَى عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ حَسُنَتْ حَالِي ، فَقَالَ : " مَهْيَمْ ؟ " ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ أَزَلْ أَقُولُ الْكَلِمَاتِ الَّتِي عَلَّمْتَنِي رواه أبو يعلى, وفيه :موسى بن عبيدة الربذي, وهو ضعيف .

11143. Ebû Hureyre anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile el ele tutuşarak dışarı çıktık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üstü başı perişan bir adam gördü ve: *"Ey Falanın babası! Sende gördüğüm*

---

[1] İsrâ Sur. 111. Rivayet için bak: Ahmed b. Hanbel (3/439-440); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/192). Her iki kaynağın da senedinde yer alan Zebbân b. Fâid zayıftır.

bu halin sebebi nedir?" diye sordu. "Hastalık ve rahatsızlık ey Allah'ın Resûlü" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana bazı sözler öğreteyim mi ki onlar sayesinde Allah, yakalandığın rahatsızlık ve hastalığı giderir"* buyurdu. Adam: "Hayır. İstemem. Çünkü ben seninle birlikte Bedir ve Uhud savaşlarına katıldım" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de gülerek: *"Hiç Bedir ve Uhud gazileri kanaatkâr bir fakirin ulaştığı mertebeye ulaşabilir mi?"* buyurdu.

Hemen Ebû Hureyre ileri atılarak: "Ben istiyorum ya Resûlullah, o sözleri bana öğret" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu: *"Ey Ebû Hureyre! «Hiç ölmeyen Hay ve Kayyûm'a güvenip dayandım. Çocuk edinmeyen, hâkimiyette ortağı bulunmayan, acizlikten ötürü bir dosta ihtiyacı olmayan Allah'a hamd olsun» de ve tekbirle O'nun şanını yücelt!"*[1]

Ebû Hureyre der ki: Daha sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma geldi ve halimin düzeldiğini görünce *"Bu nasıl oldu?"* diye sordu. Ben de: "Ya Resûlallah! Bana öğretmiş olduğun o sözleri okumaya devam ettim" dedim.

★ **Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır.**[2]

﴿بَابُ سُورَةِ الكَهْفِ﴾

Kehf Sûresi

١١١٤٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حَسَنٌ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ حَدَّثَنَا زَبَّانُ عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " مَنْ قَرَأَ أَوَّلَ سُورَةِ الْكَهْفِ وَآخِرَهَا كَانَتْ لَهُ نُوراً مِنْ قَدَمِهِ إِلَى رَأْسِهِ وَمَنْ قَرَأَهَا كُلَّهَا كَانَتْ لَهُ نُوراً مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الأَرْضِ"

رواه أحمد والطبراني, وفي إسناد أحمد: ابن لهيعة, وهو ضعيف, وقد يحسن حديثه .

11144. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Kehf sûresinin başını ve sonunu okursa, tepeden tırnağa nurla dolar. Kim sûrenin tamamını okursa, yerle gök arası kadar nura sahip olur."

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed'in isnâdında yer alan İbn Lehîa zayıf olmakla beraber hadisi hasen derecesinde görülebilir.**[1]

---

[1] İsrâ Sur. 111.

[2] Ebû Ya'lâ (6671)

١١١٤٥ - وَبِهِ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ مَقَامِهِ إِلَى مَكَّةَ ، وَمَنْ قَرَأَ بِعَشْرِ آيَاتٍ مِنْ آخِرِهَا ، ثُمَّ خَرَجَ الدَّجَّالُ لَمْ يَضُرُّهُ

رواه الطبراني في الأوسط في حديث طويل, وهو بتمامه في كتاب الطهارة ورجاله رجال الصحيح .

11145. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Kehf sûresini okursa kıyamet günü bulunduğu yerden Mekke'ye kadar uzanan bir nura sahip olur. Kim de sûrenin sonundan on âyet okur ve sonra Deccâl zuhur ederse, (Deccâl) kendisine zarar veremez."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta, tamamı Taharet bölümünde geçmiş olan uzunca bir hadis içerisinde rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١١٤٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَحَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَجَّاجٌ فِي حَدِيثِهِ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ يُحَدِّثُ عَنْ مَعْدَانَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ " مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ "

11146. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Kehf sûresinin sonundan on âyet okursa, Deccâl fitnesinden korunur"* buyurmuştur.[2]

١١١٤٧ - وفي رواية : " الْعَشْرَ الأَوَاخِرَ "

قلت : هو في الصحيح من حديثه من أول سورة الكهف .

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11147. Hadisin diğer bir varyantınta ise *"Son on âyet"* ifadesi geçmiştir.

Ben derim ki: Hadis, Ebu'd-derdâ rivayeti olarak *Sahîh*'de Kehf sûresinin başında yer almıştır.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3/439); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/197). Her iki kaynağın da senedinde yer alan Zebbân b. Fâid zayıftır.

[2] Ahmed b. Hanbel (6/446)

★ Buradaki şekliyle ise onu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا إِلا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾

Yüce Allah'ın "İnşallah (Allah Dilerse) Demeden, Herhangi Bir Şey İçin «Ben Onu Yarın Yapacağım» Deme" Âyeti

١١١٤٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : نا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، قَالَ : نا الأَعْمَشُ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ كَانَ " يَرَى الاسْتِثْنَاءَ وَلَوْ بَعْدَ سَنَةٍ " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَلا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا إِلا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ﴾، يَقُولُ : إِذَا ذَكَرْتَ.

رواه الطبراني في الأوسط والكبير ورجاله ثقات .

11148. Mücâhid'in bildirdiğine göre aradan bir sene geçmiş olsa bile istisna yapılabileceğini (inşallah denebileceği) fikrini savunan İbn Abbâs, görüşüne delil olarak şu âyeti okumuştur: **"İnşallah (Allah dilerse) demeden, herhangi bir şey için «Ben onu yarın yapacağım» deme. Unuttuğun zaman** (hatırladığında) **Rabbini an."**[2]

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

١١١٤٩ – حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ جَرِيرٍ الصُّورِيُّ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ حُصَيْنٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ﴾ قَالَ : " إِذَا نَسِيتَ الاسْتِثْنَاءَ ، فَاسْتَثْنِ إِذَا ذَكَرْتَ ، وَهِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَاصَّةً ، وَلَيْسَ لَنَا أَنْ نَسْتَثْنِيَ إِلا فِي صِلَةِ الْيَمِينِ "

رواه الطبراني في الثلاثة, وفيه: عبد العزيز بن حصين, وهو ضعيف .

---

1 Ahmed b. Hanbel (6/446)

2 İsrâ Sur. 23.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11069)

Bu konuda gözden kaçırılmış **zevâid**'den biri de şöyledir:

İbn Abbâs: "İnşallah (Allah dilerse) demeden, herhangi bir şey için «Ben onu yarın yapacağım» deme. Unuttuğun zaman Rabbini an" âyetini, yani inşallah demeyi unuttuğunda, şeklinde açıklamıştır. Bunu Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta (no. 934) rivayet etmiş olup ravileri güvenilirdir.

11149. İbn Abbâs Yüce Allah'ın "**Unuttuğun zaman Rabbini an**" âyeti ile ilgili olarak der ki: Yani, istisna yapmayı (inşallah demeyi) unuttuğun zaman, hatırladığında inşallah de. Bu, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) yönelik bir emirdir. Fakat bizden birimiz ancak yemin bağlamında (yemin cümlesinde) istisna yapar.

★ Bunu Taberânî, üç *Mu'cem*'inde rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülazîz b. Husayn zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿مَا يَعْلَمُهُمْ إلا قَلِيلٌ﴾

Yüce Allah'ın "Onları Ancak Pek Az Kimse Bilir" Âyeti

١١١٥٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ بْنِ شِبْلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قال : ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي رَوْق ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿مَا يَعْلَمُهُمْ إلا قَلِيلٌ﴾، قال ابْنُ عَبَّاسٍ : " أَنَا مِنْ أُولَئِكَ الْقَلِيلِ مكسمليثا ، وَتَمْلِيخَا وَهُوَ الْمَبْعُوثُ بِالْوَرِقِ إِلَى الْمَدِينَةِ ، وَمرطولس ، وَيثبونس ، وَدَرتونس ، وَكفاشطيطوش ، ومنطنواسيسوس وَهُوَ الرَّاعِي وَالْكَلْبُ اسْمُهُ قِطْمِيرُ ، دُونَ الْكُرْدِيِّ ، وَفَوْقَ الْقِبْطِيِّ ، لا أَظُنُّ فَوْقَ الْقِبْطِيِّ " ، قَالَ أَبُو شُبَيْلٍ : قَالَ أَبِي : " بَلَغَنِي أَنَّهُ مَنْ كَتَبَ هَذِهِ الأَسْمَاءَ فِي شَيْءٍ وَطَرَحَهُ فِي حَرِيقٍ سَكَنَ الْحَرِيقُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يحيى بن أبي روق, وهو ضعيف .

11150. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Onları (Ashab-ı kehf'i) ancak pek az kimse bilir**"[2] âyeti ile ilgili olarak der ki: Ben sayıları pek az olan o kişilerden biriyim. Sözkonusu kişiler ise şunlardır: Meksemelîtâ, Melîhâ, ki bu elinde gümüş parayla şehre gönderilen şahıstı, Mertûles, Yesbûnes, Dertûnes, Kefeştaytuş ve Medtanusyûs, ki bu çoban olandı[3]. Bir de köpekleri Kıtmîr vardı ki yapı olarak kurdî (uzun ve gür tüylü) türden küçük, kalatî (kısa boylu, tıknaz) türden büyüktü.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11143); *el-Mu'cemu's-sağîr* (876). Taberânî bu rivayette Velîd b. el-Müslim'in teferrüd ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Taberânî'nin hocası Muhammed b. el-Hâris el-Cübeylî'nin de biyografisi yazılmamıştır.

[2] İsrâ Sur. 22.

[3] Ashâb-ı Kehf'in isimlerine dair *Mecmau'z-Zevâid*'de yer alan kelimeler yukarıdaki gibi okunabilir. Bu kelimeler, Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-evsat*'ı da dâhil, başka kaynaklarda ise farklı şekillerde yer almıştır. Ashâb-ı Kehf'in isimlerine dair beş ayrı varyant ve isimlerin okunuşları için bak. *Tâcu'l-arûs*, k-h-f md. (Mütercim).

(Ravi) İbn Şibl bildiriyor: Babam dedi ki: "Bana ulaşan bir habere göre bu isimler bir şeye yazılıp bir yangına atılmış ve yangın sönmüş."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Ebî Ravk zayıftır.

قوله تعالى : ﴿وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا﴾

Yüce Allah'ın "Altında Onlara Ait Bir Hazine Vardı" Âyeti [1]

١١١٥١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ ، قَالَ : نَا بِشْرُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، قَالَ : نَا الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْيَحْصَبِيُّ ، عَنْ عَيَّاشِ بْنِ عَبَّاسٍ الْقِتْبَانِيُّ ، عَنِ ابْنِ حُجَيْرَةَ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَفَعَهُ ، قَالَ : " إِنَّ الْكَنْزَ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ لَوْحٌ مِنْ ذَهَبٍ مُصْمَتٍ ، عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْقَدَرِ لِمَ نَصَبَ ؟ وَعَجِبْتُ لِمَنْ ذَكَرَ النَّارَ لِمَ ضَحِكَ ؟ وَعَجِبْتُ لِمَنْ ذَكَرَ الْمَوْتَ لِمَ غَفَلَ ؟ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ "

رواه البزار من طريق بشر بن المنذر عن الحارث بن عبد الله اليحصبي, و لم أعرفهما, وبقية رجاله ثقات.

11151. Ebû Zer, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü bildiriyor: *"Allah'ın Kitab'ında zikrettiği hazine (kenz), som altından yapılma bir levha idi (ve üzerinde şöyle yazıyordu): Şaşarım kadere inandığı halde çalışıp yorulana. Şaşarım cehennemi anıp da gülene. Şaşarım ölümü anıp da «Lâ ilahe illallah Muhammed Resûlullah (Allah'tan başka tanrı yoktur ve Muhammed Allah'ın elçisidir)» sözünü unutana."*

★ Bunu Bezzâr, Bişr b. el-Münzir kanalıyla Hâris b. Abdillah el-Yahsubî'den nakletmiştir ki bu iki şahıs hakkında bilgim yoktur. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١١٥٢ - وعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : ﴿وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا﴾ قَالَ : قَالَ : أَحَلَتْ لَهُمُ الْكُنُوزَ وَحُرِمَتْ عَلَيْهِم الْغَنَائِمِ وَأُحِلَتْ لَنَا الْغَنَائِمُ وَحُرِمَتْ عَلَيْنَا الْكُنُوزَ .

قلت : روى له الترمذي حديثا غير هذا .

رواه الطبراني, وفيه: إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة, وهو متروك .

---

[1] Kehf Sur. 82.

[2] Bezzâr (2229). Bişr b. el-Münzir, İbn Ebî Hâtim tarafından biyografisi yazılmış dürüst biridir. Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Ebû Zer'den sadece bu isnâdla rivayet edildiğini biliyoruz."

11152. Ebu'd-Derdâ, Yüce Allah'ın "**Altında onlara ait bir hazine vardı**"[1] âyeti ile ilgili olarak şöyle söylemiştir: "Onlara hazineler edinmek helal kılınırken ganimetler haram kılınmıştı. Bize ise ganimetler helal kılınırken hazineler edinmek haram kılınmıştır."

★ Ben derim ki: Tirmizî, Ebu'd-Derdâ'dan konuyla ilgili bundan başka bir hadis rivayet etmiştir.

Bu hadisi ise Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn İshâk b. Abdillah b. Ebî Ferve metruktur.

قوله تعالى : ﴿فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "...Onu Kara Bir Balçıkta Batar Buldu" Âyeti [2]

١١١٥٣ - حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ الْعَدَّاسُ الْمِصْرِيُّ , ثنا أبو صَالِحٍ الْحَرَّانِيُّ , ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ , عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " قَرَأَ : ﴿فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ﴾ رواه الطبراني عن شيخه الوليد بن عداس المصري وهو ضعيف .

11153. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti, "في عين حمئة *(kara bir balçıkta)*" şeklinde okumuştur.

Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Velîd b. Addâs el-Mısrî'den nakletmiştir.[3]

قوله تعالى : ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ﴾

Yüce Allah'ın "Artık Her Kim Rabbine Kavuşmayı Umuyorsa...." Âyeti

١١١٥٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ السَّائِبِ الكلبي ، فِي قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلا صَالِحًا وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ ، فَقَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ ، قَالَ : كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ غَنْمٍ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ غَنْمٍ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الْخَفِيُّ ، فَقَالَ مُعَاذٌ : اللَّهُمَّ غُفْرًا ، فَقَالَ : يَا مُعَاذُ ، أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

[1] Kehf Sur. 82.

[2] Kehf Sur. 86.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12480); *el-Mu'cemu's-sağîr* (1115)

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَنْ صَامَ رِيَاءً فَقَدْ أَشْرَكَ ، وَمَنْ تَصَدَّقَ رِيَاءً فَقَدْ أَشْرَكَ ، وَمَنْ صَلَّى رِيَاءً فَقَدْ أَشْرَكَ قَالَ : بَلَى ، وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، تَلا هَذِهِ الآيَةَ : ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ﴾ الآيَةَ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى الْقَوْمِ ، وَاشْتَدَّ عَلَيْهِمْ فَقَالَ : أَلا أُفَرِّجُهَا عَنْكُمْ ؟ ، قَالُوا : بَلَى ، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْكَ الْهَمَّ ، وَالأَذَى ، فَقَالَ : هِيَ مِثْلُ الآيَةِ الَّتِي فِي الرُّومِ ، ﴿وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلا يَرْبُو عِنْدَ اللَّهِ﴾، مَنْ عَمِلَ عَمَلا رِيَاءً لَمْ يُكْتَبْ لَهُ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ لا لَهُ وَلا عَلَيْهِ " رواه البزار، وفيه: محمد بن السائب الكلبي، وهو كذاب .

11154. Ebû Salih anlatıyor: Abdurrahman b. Ğanm, Şam mescidinde aralarında Muâz b. Cebel'in de bulunduğu Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir grup kimse ile birlikte idi. Bir ara Abdurrahman b. Ğanm: "Ey insanlar! Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey, gizli şirktir" dedi. Bunu duyan Muâz: "Allahım! Bizi bağışla!" dedi. Abdurrahman da: "Ey Muâz! Sen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kim gösteriş için oruç tutarsa, şirk koşmuş olur. Kim gösteriş için sadaka verirse, şirk koşmuş olur. Kim gösteriş için namaz kılarsa, şirk koşmuş olur*» buyururken işitmedin mi?" dedi.

Muâz buna şu karşılığı verdi: Evet, işittim. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "**Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın**"[1] âyetini okudu ve bu, halka ağır gelince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizi rahatlatayım mı?"* buyurdu. Ashâbı: "Evet. Allah da senden gam ve kederi gidersin" dediler. Sonra şöyle buyurdu: *"Bu, Rum sûresindeki şu âyete benzer:* **«İnsanların malları içinde artsın diye faizle her ne verirseniz, Allah katında artmaz. Ama Allah'ın hoşnutluğunu isteyerek her ne zekât verirseniz; işte bunu yapanlar sevaplarını kat kat arttıranlardır»**[2] *Kim gösteriş için bir amel işlerse, ondan dolayı lehine de, aleyhine de bir şey yazılmaz."*

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî hadis uydurucusudur.[3]

---

1 Kehf Sur. 110.

2 Rum Sur. 39.

3 Bezzâr (2230)

(بَابُ سُورَةِ مَرْيَم عَلَيْهَا السَّلَام)

Meryem Suresi

قوله تعالى : ﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾

Yüce Allah'ın "Rabbin Senin Alt Yanında Bir Su Arkı Yaratmıştır" Âyeti [1]

١١١٥٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيُّ ، بِدِمَشْقَ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى الصَّدَفِيِّ ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ " فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ ، قَالَ : النَّهَرُ " رواه الطبراني في الصغير, وفيه :معاوية بن يحيى الصدفي, وهو ضعيف .

11155. Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "**Rabbin senin alt yanında bir su arkı yaratmıştır**[2] âyetinde geçen "سريا" kelimesini "nehir" olarak açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Muâviye b. Yahya es-Sadefî zayıftır.[3]

١١١٥٦ – حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ , ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ , ثنا أَيُّوبُ بْنُ نَهِيكٍ , قَالَ : سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ , يَقُولُ : سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ , يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " إِنَّ السَّرِيَّ الَّذِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ نَهَرٌ أَخْرَجَهُ اللَّهُ لِتَشْرَبَ مِنْهُ " رواه الطبراني, وفيه: يحيى بن عبد الله البابلتي, وهو ضعيف .

11156. İbn Ömer der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "**Rabbin senin alt yanında bir su arkı yaratmıştır**[4] âyetinde Yüce Allah'ın Meryem'e hitaben söylediği

---

[1] Meryem Sur. 24.

[2] Meryem Sur. 24.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (685). Taberânî demiştir ki: "Bu hadisi Ebû İshâk'tan merfû olarak sadece Ebû Sinân Saîd b. Sinân nakletmiştir."

Ayrıca rivayetin senedinde yer alan Bakıyye b. el-Velîd müdellistir. Taberânî'nin hocası Abdurrahman b. İsmâîl el-Kûfî'nin de biyografisi yazılmamıştır.

[4] Meryem Sur. 24.

«**seriyy**», bir nehirdir. Allah onu, Meryem ondan içsin diye ortaya çıkarmıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Abdillah el-Bâbultî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا﴾

Yüce Allah'ın "Bu Yüzden Azgınlıklarının Cezasını (ğayy) Çekecekler" Âyeti [2]

١١١٥٧ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا﴾، قَالَ : " وَادٍ فِي جَهَنَّمَ مِنْ قَيْحٍ "

11157. Abdullah (b. Mes'ûd), "فسوف يلقون غيا" âyetinde geçen "غيا" kelimesini Cehennem'de irinle dolu bir vadi olarak açıklamıştır.[3]

١١١٥٨ – وفي رواية : حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى ، ثنا أَبُو الأَحْوَصِ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : " الْغَيُّ نَهْرٌ فِي جَهَنَّمَ يُقْذَفُ فِيهِ الَّذِينَ اتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ" رواه الطبراني بأسانيد ورجال بعضها ثقات إلا أن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه .

11158. Diğer bir rivayete göre ise der ki: "Ğayy, cehennemde bir nehirdir. O nehre şehvetlerinin peşinden gidenler atılır."

★ Bunu Taberânî, farklı isnâdlarla rivayet etmiş olup bunlardan bir kısmının ravileri, güvenilir kimselerdir. Ne var ki Ebû Ubeyde, babasından hadis işitmemiştir.[4]

قوله تعالى : ﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلاَّ وَارِدُهَا﴾

Yüce Allah'ın "İçinizden Oraya Uğramayacak Hiçbir Kimse Yoktur" Âyeti [5]

١١١٥٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا غَالِبُ بْنُ سُلَيْمَانَ أَبُو صَالِحٍ عَنْ كَثِيرِ بْنِ زِيَادٍ الْبُرْسَانِىِّ عَنْ أَبِى سُمَيَّةَ قَالَ اخْتَلَفْنَا هَا هُنَا فِى الْوُرُودِ فَقَالَ بَعْضُنَا لاَ يَدْخُلُهَا مُؤْمِنٌ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13303)

2 Meryem Sur. 59.

3 *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9109, 9114)

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9108)

5 Meryem Sur. 71.

وَقَالَ بَعْضُنَا يَدْخُلُونَهَا جَمِيعاً ثُمَّ يُنَجِّى اللّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا. فَلَقِيتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّا اخْتَلَفْنَا هَا هُنَا فِى الْوُرُودِ فَقَالَ يَرِدُونَهَا جَمِيعاً. وَقَالَ سُلَيْمَانُ مَرَّةً يَدْخُلُونَهَا جَمِيعاً. فَقُلْتُ لَهُ إِنَّا اخْتَلَفْنَا فِى ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُنَا لاَ يَدْخُلُهَا مُؤْمِنٌ. وَقَالَ بَعْضُنَا يَدْخُلُونَهَا جَمِيعاً. فَأَهْوَى بِأُصْبُعَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ وَقَالَ صُمَّتَا إِنْ لَمْ أَكُنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ " الْوُرُودُ الدُّخُولُ لاَ يَبْقَى بَرٌّ وَلاَ فَاجِرٌ إِلاَّ دَخَلَهَا فَتَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِ بَرْداً وَسَلاَماً كَمَا كَانَتْ عَلَى إِبْرَاهِيمَ حَتَّى إِنَّ لِلنَّارِ أَوْ قَالَ إِنَّ لِجَهَنَّمَ ضَجِيجاً مِنْ بَرْدِهِمْ ثُمَّ يُنَجِّى اللّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَيَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا" قلت : لجابر في الصحيح في الورود شيء موقوف غير هذا .

رواه أحمد ورجاله ثقات .

11159. Ebû Sumeyne anlatıyor: Âyette geçen "vurûd" (uğramak) kelimesi hakkında ihtilaf ettik. Kimimiz "Oraya mümin girmez" derken, kimimiz "İnsanların hepsi oraya girer; fakat sonra Allah, sakınanları oradan kurtarır" dedi. Sonra Câbir b. Abdillah'la karşılaştım. Ona: "Biz buradaki «vurûd» hakkında ihtilaf ettik" dediğimde; "Herkes oraya uğrayacaktır veya girecektir" dedi. Ben devamla dedim ki: İşte tam da bu konuda ihtilaf ettik. Bazımız "Oraya mümin girmez" derken, bazımız da "İnsanların hepsi oraya girecektir" dedi. Bunun üzerine iki elini iki kulağına götürerek, ben işitmesem de bunlar Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işitti, dedi:

"Vurûd, duhûl (girmek) mânâsına gelir. Salih ya da günahkâr kimse kalmayacak, muhakkak oraya (cehenneme) girecektir. Fakat cehennem, (ateşin) İbrâhîm'e serin ve esenlik geldiği gibi müminler için serin ve esenlik olur. Hatta ateş -ya da cehennem- onların bu serinliğinden rahatsız olur. Sonra Allah sakınanları (muttakileri) kurtarır, zalimleri yüz üstü bırakır."

★ Ben derim ki: Câbir'den vurûdla ilgili olarak *Sahîh*'de bundan başka mevkûf bir rivayet daha nakledilmiştir.

Bunu Ahmed b. Hanbel[1] rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

---

1 Ahmed b. Hanbel (3/329)

قوله تعالى : ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾

Yüce Allah'ın "Senin Rabbin Unutmaz" Âyeti [1]

١١١٦٠ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : نا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ ، قَالَ : نا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ حَلالٌ ، وَمَا حَرَّمَ فَهُوَ حَرَامٌ ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَفْوٌ ، فَاقْبَلُوا مِنَ اللَّهِ عَافِيَتَهُ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيَنْسَى شَيْئًا ، ثُمَّ تَلا هَذِهِ الآيَةَ : ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾ رواه البزار ورجاله ثقات .

11160. Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın Kitab'ında helal kıldığı helal, haram kıldığı haramdır. Hükmünü beyan etmedikleri ise affedilmiştir. Öyleyse Allah'ın bu affını kabul ediniz. Çünkü Allah hiçbir şeyi unutmaz"* buyurduktan sonra **"Senin Rabbin unutmaz"**[2] âyetini okumuştur.

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[3]

قوله تعالى : ﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْداً﴾

Yüce Allah'ın "Muttakileri Heyet Halinde Rahman'ın Huzurunda Topladığımız Gün" Âyeti [4]

١١١٦١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا النُّعْمَانُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ كُنَّا جُلُوساً عِنْدَ عَلِيٍّ فَقَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْداً﴾ قَالَ لاَ وَاللَّهِ مَا عَلَى أَرْجُلِهِمْ يُحْشَرُونَ وَلاَ يُحْشَرُ الْوَفْدُ عَلَى أَرْجُلِهِمْ وَلَكِنْ يُؤْتَوْنَ بِنُوقٍ لَمْ يَرَ الْخَلاَئِقُ مِثْلَهَا عَلَيْهَا رَحَائِلُ مِنْ ذَهَبٍ فَيَرْكَبُونَ عَلَيْهَا حَتَّى يَضْرِبُوا أَبْوَابَ الْجَنَّةِ.

رواه أحمد, وفيه :عبد الرحمن بن إسحاق الواسطي, وهو ضعيف .

---

1 Meryem Sur. 64.

2 Meryem Sur. 64.

3 Bezzâr (2231)

4 Meryem Sur. 85.

11161. Nu'mân b. Beşîr anlatıyor: Hz. Ali'nin yanına otuyorduk. Bize: "**O gün, takva sahiplerini, heyet olarak Rahmân'ın huzuruna toplayacağız**"[1] âyetini okudu ve "Hayır, vallahi onlar orada yaya olarak toplanmazlar. Çünkü heyet (vefd) yaya olarak toplanmaz. Fakat onlara yaratılmışların benzerlerini görmedikleri, üzerlerinde altın eyerler bulunan dişi develer getirilir ve onlar cennetin kapılarına ulaşıncaya kadar üzerlerine binerler" dedi.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. İshâk el-Vâsitî zayıftır.**[2]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾

Yüce Allah'ın "İman Edip Salih Amel İşleyenlere Gelince, Rahman, Onlar İçin Bir Sevgi Var Edecektir" Âyeti[3]

١١١٦٢ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : ثَنَا عَوْنُ بْنُ سَلامٍ ، قَالَ : ثَنَا بِشْرُ بْنُ عِمَارَةَ الْخَثْعَمِيُّ ، عَنْ أَبِي رَوْقٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ : ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ ، قَالَ : مَحَبَّةٌ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ " رواه الطبراني في الأوسط والكبير, وفيه: بشر بن عمارة, وهو ضعيف .

11162. İbn Abbâs der ki: "**İman edip salih amel işleyenlere gelince, (son derece merhametli olan) Rahman, onlar için bir sevgi var edecektir**" âyeti Hz. Ali hakkında inmiş olup mânâsı: "Onun için inananların kalplerinde bir sevgi yaratacaktır" demektir.

★ **Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* ve *el-Mu'cemu'l-kebîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Bişr b. Umâre zayıftır.**[4]

---

[1] Meryem Sur, 85.

[2] Abdullah b. Ahmed, *Ziyâdâtu'l-Müsned* (1332). Hadis, babası Ahmed b. Hanbel'in hadislerinden değildir.

[3] Meryem Sur. 96.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12655). Senedinde kopukluk vardır. Çünkü Dahhâk, İbn Abbas'dan hadis işitmemiştir.

﴿بَابُ سُورَةِ طَهَ﴾

Tâ-Hâ Sûresi

١١١٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُوسُ بْنُ دِيزَوَيْهِ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ، قَالَ : نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُهَاجِرِ بْنُ مِسْمَارٍ ، قَالَ : نَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ ذَكْوَانَ ، عَنْ مَوْلَى الْحُرَقَةِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّ اللَّهَ قَرَأَ : طه وَ يس قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ آدَمَ بِأَلْفِ عَامٍ ، فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلَائِكَةُ الْقُرْآنَ ، قَالُوا : طُوبَى لِأُمَّةٍ نَزَلَ هَذَا عَلَيْهَا ، وَطُوبَى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هَذَا ، وَطُوبَى لِأَلْسُنٍ تَكَلَّمُ بِهَذَا "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: إبراهيم بن مهاجر بن مسمار, وضعفه البخاري بهذا الحديث ,ووثقه ابن معين

11163. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah, Tâ Hâ ve Yâ Sîn sûrelerini Âdem'i yaratmadan bin yıl önce okudu. Melekler bunu işitince, «Bunun nâzil olduğu ümmete ne mutlu! Bunu içinde taşıyan kalplere ne mutlu! Bunu okuyan dillere ne mutlu!» dediler."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Muhâcir b. Mismâr'ı Buhârî, bu hadisi yüzünden zayıf görürken, İbn Maîn güvenilir olarak değerlendirmiştir.

١١١٦٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ النَّيْسَابُورِيُّ ، ثنا شَرِيكٌ ، عَنْ سَالِمٍ الأَفْطَسِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿طه﴾ قَالَ : " يَا رَجُلُ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن النيسابوري, وهو متروك .

11164. İbn Abbâs'a göre, Yüce Allah'ın *"Tâ Hâ"* sözü, "Ey adam" demektir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Muâviye en-Nisâbûrî metruktur.[1]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12249)

قوله تعالى : ﴿مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْءانَ لِتَشْقَى﴾

Yüce Allah'ın "Biz, Kur'ân'ı Sana, Güçlük Çekesin Diye İndirmedik" Âyeti [1]

١١١٦٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَغْدَادِيُّ ، قَالَ : ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : ثنا كَيْسَانُ أَبُو عُمَرَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ بِلالٍ ، عَنْ عَلِيٍّ ، قَالَ : " كانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَاوِحُ بَيْنَ قَدَمَيْهِ يَقُومُ عَلَى كُلِّ رِجْلٍ ، حَتَّى نَزَلَتْ : ﴿مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْءانَ لِتَشْقَى﴾

رواه البزار وفيه يزيد بن بلال قال البخاري : فيه نظر . وكيسان أبو عمرو وثقه ابن حبان وضعفه ابن معين وبقية رجاله رجال الصحيح

11165. Hz. Ali bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (namazda kıráatı uzun tuttuğunda) ayaklarını (dinlendirmek için) zaman zaman değiştirerek tek ayak üzerinde dururdu. Sonra **"Biz, Kur'ân'ı sana güçlük çekesin diye indirmedik"** âyeti indi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Yezîd b. Bilâl hakkında Buhârî "Tartışmalıdır" demiştir. Ayrıca Keysân Ebû Amr'ı da İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, İbn Maîn zayıf görmüştür. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا﴾

Yüce Allah'ın "Seni, Bir Takım Sınamalardan (Fütûn) Geçirdik" Âyeti

١١١٦٦ - حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ زَيْدٍ الْجُهَنِيُّ ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى : ﴿وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا﴾ سَأَلْتُهُ عَنِ الْفُتُونِ مَا هُوَ ؟ قَالَ : اسْتَأْنِفِ النَّهَارَ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ فَإِنَّ لَهَا حَدِيثًا طَوِيلا ، فَلَمَّا أَصْبَحْتُ غَدَوْتُ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ لأَنْتَجِزَ مِنْهُ مَا وَعَدَنِي مِنْ حَدِيثِ الْفُتُونِ ، فَقَالَ : تَذَاكَرَ فِرْعَوْنُ وَجُلَسَاؤُهُ مَا كَانَ اللَّهُ وَعَدَ إِبْرَاهِيمَ مِنْ أَنْ يَجْعَلَ فِي ذُرِّيَّتِهِ أَنْبِيَاءَ وَمُلُوكًا ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ : إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَيَنْتَظِرُونَ ذَلِكَ مَا يَشُكُّونَ فِيهِ ، وَقَدْ كَانُوا يَظُنُّونَ أَنَّهُ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ ، فَلَمَّا هَلَكَ ، قَالُوا : لَيْسَ كَذَلِكَ ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَعَدَ إِبْرَاهِيمَ ، قَالَ فِرْعَوْنُ : فَكَيْفَ

---

[1] Tâ Hâ Sur. 2.

[2] Bezzâr (2232)

تَرَوْنَهُ ؟ فَأْتَمَرُوا ، وَأَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ رِجَالا مَعَهُمُ الشِّفَارُ يَطُوفُونَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَلا يَجِدُونَ مَوْلُودًا ذَكَرًا إِلا ذَبَحُوهُ ، فَفَعَلُوا ذَلِكَ ، فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّ الْكِبَارَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ يَمُوتُونَ بِآجَالِهِمْ ، وَالصِّغَارَ يُذْبَحُونَ ، قَالُوا : يُوشِكُ أَنْ تُفْنُوا بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَتَصِيرُونَ إِلَى أَنْ تُبَاشِرُوا مِنَ الأَعْمَالِ الَّتِي كَانُوا يَكْفُونَكُمْ ، فَاقْتُلُوا عَامًا كُلَّ مَوْلُودٍ ذَكَرٍ ، فَيَقِلَّ نَبَاتُهُمْ ، وَدَعُوا عَامًا فَلا يُقْتَلُ مِنْهُمْ أَحَدٌ ، فَيَنْشَأُ الصِّغَارُ مَكَانَ مَنْ يَمُوتُ مِنَ الْكِبَارِ ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يَكْثُرُوا بِمَنْ تَسْتَحْيُونَ مِنْهُمْ ، فَتَخَافُوا مُكَاثَرَتَهُمْ إِيَّاكُمْ ، وَلَنْ يُفْنَوْا بِمَنْ تَقْتُلُونَ ، فَتَحْتَاجُونَ إِلَى ذَلِكَ ، فَأَجْمِعُوا أَمْرَهُمْ عَلَى ذَلِكَ ، فَحَمَلَتْ أُمُّ مُوسَى بِهَارُونَ فِي الْعَامِ الَّذِي لا يُذْبَحُ فِيهِ الْغِلْمَانُ ، فَوَلَدَتْهُ عَلانِيَةً آمِنَةً ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ قَابِلٍ حَمَلَتْ بِمُوسَى ، فَوَقَعَ فِي قَلْبِهَا الْهَمُّ ، وَالْحُزْنُ وَذَلِكَ مِنَ الْفُتُونِ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ مَا دَخَلَ مِنْهُ فِي قَلْبِ أُمِّهِ مِمَّا يُرَادُ بِهِ ، فَأَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَيْهَا : ﴿وَلا تَخَافِي وَلا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾وَأَمَرَهَا إِذَا وَلَدَتْ أَنْ تَجْعَلَهُ فِي تَابُوتٍ ، ثُمَّ تُلْقِيهِ فِي الْيَمِّ ، فَلَمَّا وَلَدَتْ فَعَلَتْ ذَلِكَ بِهِ ، فَلَمَّا تَوَارَى عَنْهَا ابْنُهَا ، أَتَاهَا الشَّيْطَانُ ، فَقَالَتْ فِي نَفْسِهَا : مَا صَنَعْتُ بِابْنِي ، لَوْ ذُبِحَ عِنْدِي فَوَارَيْتُهُ وَكَفَّنْتُهُ كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُلْقِيَهُ بِيَدِي إِلَى زَفَرَاتِ الْبَحْرِ ، وَحِيتَانِهِ ؟ فَانْتَهَى الْمَاءُ بِهِ حَتَّى انْتَهَى بِهِ فُرْضَةَ مُسْتَقَى جَوَارِي امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ ، فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَخَذْنَهُ ، فَهَمَمْنَ أَنْ يَفْتَحْنَ التَّابُوتَ ، فَقَالَ بَعْضُهُنَّ : إِنَّ فِي هَذَا مَالا ، وَإِنَّا إِنْ فَتَحْنَاهُ لَمْ تُصَدِّقْنَا امْرَأَةُ الْمَلِكِ بِمَا وَجَدْنَا فِيهِ ، فَحَمَلْنَهُ بِهَيْئَتِهِ لَمْ يُحَرِّكْنَ مِنْهَا شَيْئًا حَتَّى دَفَعْنَهُ إِلَيْهَا ، فَلَمَّا فَتَحَتْهُ رَأَتْ فِيهِ غُلامًا ، فَأُلْقِيَ عَلَيْهِ مِنْهَا مَحَبَّةٌ لَمْ تَجِدْ مِثْلَهَا عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْبَشَرِ قَطُّ ، فَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا مِنْ ذِكْرِ شَيْءٍ إِلا مِنْ ذِكْرِ مُوسَى ، فَلَمَّا سَمِعَ الذَّبَّاحُونَ بِأَمْرِهِ ، أَقْبَلُوا بِشِفَارِهِمْ إِلَى امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ لِيَذْبَحُوهُ ، وَذَلِكَ مِنَ الْفُتُونِ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ ، فَقَالَتْ لَهُمْ : اتْرُكُوهُ ، فَإِنَّ هَذَا الْوَاحِدَ لا يَزِيدُ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ ، حَتَّى آتِيَ فِرْعَوْنَ فَأَسْتَوْهِبَهُ مِنْهُ ، فَإِنْ وَهَبَهُ لِي كُنْتُمْ قَدْ أَحْسَنْتُمْ وَأَجْمَلْتُمْ ، وَإِنْ أَمَرَ بِذَبْحِهِ لَمْ أَلُمْكُمْ ، فَأَتَتْ بِهِ فِرْعَوْنَ ، فَقَالَتْ : قُرَّةُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ ، قَالَ فِرْعَوْنُ : يَكُونُ لَكِ ، فَأَمَّا لِي فَلا حَاجَةَ لِي فِي ذَلِكَ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَالَّذِي أَحْلِفُ بِهِ ، لَوْ أَقَرَّ فِرْعَوْنُ بِأَنْ يَكُونَ لَهُ قُرَّةَ عَيْنٍ كَمَا أَقَرَّتِ امْرَأَتُهُ ، لَهَدَاهُ اللَّهُ بِهِ كَمَا هَدَى امْرَأَتَهُ ، وَلَكِنْ حَرَمَهُ ذَلِكَ ، فَأَرْسَلَتْ إِلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنْ كُلِّ امْرَأَةٍ لَهَا لَبَنٌ لِتَخْتَارَ لَهُ ظِئْرًا ، فَجَعَلَ كُلَّمَا أَخَذَتْهُ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ لِتُرْضِعَهُ ، لَمْ يَقْبَلْ

ثَدْيَهَا حَتَّى أَشْفَقَتْ عَلَيْهِ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ أَنْ يَمْتَنِعَ مِنَ اللَّبَنِ فَيَمُوتَ ، فَأَحْزَنَهَا ذَلِكَ ، فَأُخْرِجَ إِلَى السُّوقِ وَمَجْمَعِ النَّاسِ تَرْجُو أَنْ تجد لَهُ ظِئْرًا يَأْخُذُ مِنْهَا ، فَلَمْ يَقْبَلْ ، فَأَصْبَحَتْ أُمُّ مُوسَى وَالِهَةً ، فَقَالَتْ لِأُخْتِهِ : قُصِّيهِ : قُصِّي أَثَرَهُ وَاطْلُبِيهِ ، هَلْ تَسْمَعِينَ لَهُ ذِكْرًا ؟ أَحَيٌّ ابْنِي أَمْ قَدْ أَكَلَتْهُ الدَّوَابُّ ، وَنَسِيَتْ مَا كَانَ اللَّهُ وَعَدَهَا فِيهِ ، فَبَصُرَتْ بِهِ أُخْتُهُ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لا يَشْعُرُونَ ، وَالْجُنُبُ : أَنْ يَسْمُوَ بَصَرُ الإِنْسَانِ إِلَى الشَّيْءِ الْبَعِيدِ وَهُوَ إِلَى جَنْبِهِ لا يَشْعُرُ بِهِ ، فَقَالَتْ مِنَ الْفَرَحِ حِينَ أَعْيَاهُمُ الظُّؤَارُ : أَنَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ، فَأَخَذُوهَا فَقَالُوا : مَا يُدْرِيكِ مَا نُصْحُهُمْ لَهُ ؟ هَلْ تَعْرِفُونَهُ ؟ حَتَّى شَكُّوا فِي ذَلِكَ وَذَلِكَ مِنَ الْفُتُونِ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ ، فَقَالَتْ : نَصِيحَتُهُمْ لَهُ ، وَشَفَقَتُهُمْ عَلَيْهِ رَغْبَةً فِي صِهْرِ الْمَلَكِ ، وَرَجَاءَ مَنْفَعَتِهِ ، فَأَرْسَلُوهَا ، فَانْطَلَقَتْ إِلَى أُمِّهَا فَأَخْبَرَتْهَا الْخَبَرَ ، فَجَاءَتْ أُمُّهُ ، فَلَمَّا وَضَعَتْهُ فِي حِجْرِهَا نَزَا إِلَى ثَدْيِهَا فَمَصَّهُ حَتَّى امْتَلأَ جَنْبَاهُ رِيًّا ، وَانْطَلَقَ الْبَشِيرُ إِلَى امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ يُبَشِّرُهَا أَنْ قَدْ وَجَدْنَا لابْنِكِ ظِئْرًا ، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهَا ، فَأَتَتْ بِهَا وَبِهِ ، فَلَمَّا رَأَتْ مَا يَصْنَعُ بِهَا ، قَالَتْ لَهَا : امْكُثِي عِنْدِي تُرْضِعِينَ ابْنِي هَذَا ، فَإِنِّي لَمْ أُحِبَّ حُبَّهُ شَيْئًا قَطُّ ، فَقَالَتْ أُمُّ مُوسَى : لا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَدَعَ بَيْتِي وَوَلَدِي فَيَضِيعُ ، فَإِنْ طَابَتْ نَفْسُكِ أَنْ تُعْطِينِيهِ ، فَأَذْهَبَ بِهِ إِلَى بَيْتِي ، فَيَكُونَ مَعِي لا آلُوهُ خَيْرًا ، وَإِلا فَإِنِّي غَيْرُ تَارِكَةٍ بَيْتِي وَوَلَدِي ، وَذَكَرَتْ أُمُّ مُوسَى مَا كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَعَدَهَا ، فَتَعَاسَرَتْ عَلَى امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ ، وَأَيْقَنَتْ أَنَّ اللَّهَ مُنْجِزٌ وَعْدَهُ ، فَرَجَعَتْ إِلَى بَيْتِهَا بِابْنِهَا ، فَأَصْبَحَ أَهْلُ الْقَرْيَةِ مُجْتَمِعِينَ يَمْتَنِعُونَ مِنَ السُّخْرَةِ وَالظُّلْمِ مَا كَانَ فِيهِمْ ، قَالَ : فَلَمَّا تَرَعْرَعَ ، قَالَتِ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ لأُمِّ مُوسَى : أُرِيدُ أَنْ تُرِينِي ابْنِي ، فَوَعَدَتْهَا يَوْمًا تُرِيهَا إِيَّاهُ ، فَقَالَتِ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ لِخُزَّانِهَا ، وَقَهَارِمَتِهَا ، وَظُئُورَتِهَا : لا يَبْقَيَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ إِلا اسْتَقْبَلَ ابْنِي الْيَوْمَ بِهَدِيَّةٍ وَكَرَامَةٍ لأَرَى ذَلِكَ فِيهِ ، وَأَنَا بَاعِثَةٌ أَمِينًا يُحْصِي كُلَّ مَا يَصْنَعُ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْكُمْ ، فَلَمْ تَزَلِ الْهَدَايَا ، وَالْكَرَامَةُ ، وَالنُّحَلُ تَسْتَقْبِلُهُ مِنْ حِينِ خَرَجَ مِنْ بَيْتِ أُمِّهِ إِلَى أَنْ أُدْخِلَ عَلَى امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهَا بَجَّلَتْهُ ، وَأَكْرَمَتْهُ ، وَفَرِحَتْ بِهِ ، وَأَعْجَبَهَا ، وَبَجَّلَتْ أُمَّهُ بِحُسْنِ أَثَرِهَا عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَتْ : لآتِيَنَّ بِهِ فِرْعَوْنَ فَلَيُبَجِّلَنَّهُ ، وَلَيُكْرِمَنَّهُ ، فَلَمَّا دَخَلَتْ بِهِ عَلَيْهِ جَعَلَتْهُ فِي حِجْرِهِ ، فَتَنَاوَلَ مُوسَى لِحْيَةَ فِرْعَوْنَ ، فَمَدَّهَا إِلَى الأَرْضِ ، فَقَالَ الْغُوَاةُ أَعْدَاءُ اللَّهِ لِفِرْعَوْنَ : أَلا تَرَى إِلَى مَا وَعَدَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ نَبِيَّهُ أَنَّهُ يَرُبُّكَ ، وَيَعْلُوكَ ، وَيَصْرَعُكَ ؟ ! فَأَرْسَلَ إِلَى الذَّبَّاحِينَ لِيَذْبَحُوهُ ، وَذَلِكَ

مِنَ الْفُتُونِ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ بَعْدَ كُلِّ بَلاءِ ابْتُلِيَ ، وَأَرْبِكْ بِهِ فُتُونًا ! فَجَاءَتِ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ تَسْعَى إِلَى فِرْعَوْنَ ، فَقَالَتْ : مَا بَدَا لَكَ فِي هَذَا الْغُلامِ الَّذِي وَهَبْتَهُ لِي ؟ قَالَ : تَرَيْنَهُ يَزْعُمُ أَنَّهُ يَصْرَعُنِي وَيَعْلُونِي ، قَالَتِ : اجْعَلْ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَمْرًا تَعْرِفُ الْحَقَّ فِيهِ : ائْتِ بِجَمْرَتَيْنِ وَلُؤْلُؤَتَيْنِ فَقَرِّبْهُنَّ إِلَيْهِ ، فَإِنْ بَطَشَ بِاللُّؤْلُؤَتَيْنِ وَاجْتَنَبَ الْجَمْرَتَيْنِ عَرَفْتَ أَنَّهُ يَعْقِلُ ، وَإِنْ تَنَاوَلَ الْجَمْرَتَيْنِ وَلَمْ يُرِدِ اللُّؤْلُؤَتَيْنِ ، عَلِمْتَ أَنَّ أَحَدًا لا يُؤْثِرُ الْجَمْرَتَيْنِ عَلَى اللُّؤْلُؤَتَيْنِ وَهُوَ يَعْقِلُ ، فَقَرَّبَ ذَلِكَ ، فَتَنَاوَلَ الْجَمْرَتَيْنِ ، فَانْتَزَعُوهُمَا مِنْ يَدِهِ مَخَافَةَ أَنْ تَحْرِقَاهُ ، فَقَالَتِ الْمَرْأَةُ : أَلا تَرَى ؟ فَصَرَفَهُ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَمَا كَانَ قَدْ هَمَّ بِهِ ، كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَالِغًا فِيهِ أَمْرَهُ ، فَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَكَانَ مِنَ الرِّجَالِ ، لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَخْلُصُ إِلَى أَحَدٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مَعَهُ بِظُلْمٍ ، وَلا سُخْرَةٍ حَتَّى امْتَنَعُوا كُلَّ الامْتِنَاعِ ، فَبَيْنَمَا مُوسَى فِي نَاحِيَةِ الْمَدِينَةِ إِذَا هُوَ بِرَجُلَيْنِ يَقْتَتِلانِ أَحَدُهُمَا فِرْعَوْنِيٌّ وَالآخَرُ إِسْرَائِيلِيٌّ ، فَاسْتَغَاثَهُ الإِسْرَائِيلِيُّ عَلَى الْفِرْعَوْنِيِّ ، فَغَضِبَ مُوسَى غَضَبًا شَدِيدًا لأَنَّهُ تَنَاوَلَهُ وَهُوَ يَعْلَمُ مَنْزِلَةَ مُوسَى مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، وَحِفْظَهُ لَهُمْ لا يَعْلَمُ النَّاسُ أَنَّمَا ذَلِكَ مِنَ الرَّضَاعِ ، إِلَّا أُمُّ مُوسَى ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ اللَّهُ أَطْلَعَ مُوسَى مِنْ ذَلِكَ عَلَى مَا لَمْ يُطْلِعْ عَلَيْهِ غَيْرَهُ ، فَوَكَزَ مُوسَى الْفِرْعَوْنِيَّ فَقَتَلَهُ ، وَلَيْسَ يَرَاهُمَا أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ وَالإِسْرَائِيلِيُّ ، فَقَالَ مُوسَى حِينَ قَتَلَ الرَّجُلَ : ﴿هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ﴾ ، ثُمَّ قَالَ : ﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ وَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ الأَخْبَارَ ، فَأُتِيَ فِرْعَوْنُ ، فَقِيلَ لَهُ : إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَتَلُوا رَجُلا مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ ، فَخُذْ لَنَا حَقَّنَا ، وَلا تُرَخِّصْ لَهُمْ ، فَقَالَ : ابْغُونِي قَاتِلَهُ وَمَنْ يَشْهَدُ عَلَيْهِ ، فَإِنَّ الْمَلِكَ وَإِنْ كَانَ صَفْوُهُ مَعَ قَوْمٍ لا يَسْتَقِيمُ لَهُ أَنْ يُقِيدَ بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ وَلا ثَبْتٍ ، فَاطْلُبُوا لِي عِلْمَ ذَلِكَ آخُذْ لَكُمْ بِحَقِّكُمْ ، فَبَيْنَمَا هُمْ يَطُوفُونَ لا يَجِدُونَ ثَبْتًا ، إِذَا مُوسَى قَدْ رَأَى مِنَ الْغَدِ ذَلِكَ الإِسْرَائِيلِيَّ يُقَاتِلُ رَجُلا مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ آخَرَ ، فَاسْتَغَاثَهُ الإِسْرَائِيلِيُّ عَلَى الْفِرْعَوْنِيِّ ، فَصَادَفَ مُوسَى قَدْ نَدِمَ عَلَى مَا كَانَ مِنْهُ ، فَكَرِهَ الَّذِي رَأَى لِغَضَبِ الإِسْرَائِيلِيِّ ، وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَبْطِشَ بِالْفِرْعَوْنِيِّ ، فَقَالَ لِلإِسْرَائِيلِيِّ لِمَا فَعَلَ أَمْسِ وَالْيَوْمَ : ﴿إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ﴾، فَنَظَرَ الإِسْرَائِيلِيُّ إِلَى مُوسَى حِينَ قَالَ لَهُ مَا قَالَ ، فَإِذَا هُوَ غَضْبَانُ كَغَضَبِهِ بِالأَمْسِ ، فَخَافَ أَنْ يَكُونَ إِيَّاهُ أَرَادَ ، وَمَا أَرَادَ الْفِرْعَوْنِيَّ ، وَلَمْ يَكُنْ أَرَادَهُ إِنَّمَا أَرَادَ الْفِرْعَوْنِيَّ ، فَخَافَ الإِسْرَائِيلِيُّ ، فَحَاجَزَ الْفِرْعَوْنِيَّ ،﴿قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالأَمْسِ﴾

وَإِنَّمَا قَالَ ذَلِكَ مَخَافَةَ أَنْ يَكُونَ إِيَّاهُ أَرَادَ مُوسَى لِيَقْتُلَهُ ، وَتَنَازَعَا وَتَطَاوَعَا ، وَانْطَلَقَ الْفِرْعَوْنِيُّ إِلَى قَوْمِهِ فَأَخْبَرَهُمْ بِمَا سَمِعَ مِنَ الإِسْرَائِيلِيِّ مِنَ الْخَبَرِ حِينَ يَقُولُ :﴿أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالأَمْسِ﴾، فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ الذَّبَّاحِينَ لِيَقْتُلُوا مُوسَى ، فَأَخَذَ رُسُلُ فِرْعَوْنَ الطَّرِيقَ الأَعْظَمَ يَمْشُونَ عَلَى هَيْئَتِهِمْ يَطْلُبُونَ لِمُوسَى ، وَهُمْ لا يَخَافُونَ أَنْ يَفُوتَهُمْ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ شِيعَةِ مُوسَى مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ ، فَاخْتَصَرَ طَرِيقًا قَرِيبًا حَتَّى يَسْبِقَهُمْ إِلَى مُوسَى فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ ، وَذَلِكَ مِنَ الْفُتُونِ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ ، فَخَرَجَ مُوسَى مُتَوَجِّهًا نَحْوَ مَدْيَنَ لَمْ يَلْقَ بَلاءً قَبْلَ ذَلِكَ ، وَلَيْسَ لَهُ بِالطَّرِيقِ عِلْمٌ إِلا حُسْنُ ظَنِّهِ بِرَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، فَإِنَّهُ قَالَ :﴿عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ﴾ يَعْنِي بِذَلِكَ : حَابِسَتَيْنِ غَنَمَهُمَا ، فَقَالَ لَهُمَا : مَا خَطْبُكُمَا مُعْتَزِلَتَيْنِ لا تَسْقِيَانِ مَعَ النَّاسِ ؟ قَالَتَا : لَيْسَ لَنَا قُوَّةٌ نُزَاحِمُ الْقَوْمَ ، وَإِنَّمَا نَنْتَظِرُ فُضُولَ حِيَاضِهِمْ ، فَسَقَى لَهُمَا ، فَجَعَلَ يَغْرِفُ فِي الدَّلْوِ مَاءً كَثِيرًا حَتَّى كَانَ أَوَّلَ الرِّعَاءِ فَرَاغًا ، فَانْصَرَفَتَا بِغَنَمِهِمَا إِلَى أَبِيهِمَا ، وَانْصَرَفَ مُوسَى فَاسْتَظَلَّ بِشَجَرَةٍ ، ﴿فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾، فَاسْتَنْكَرَ أَبُوهُمَا سُرْعَةَ صُدُورِهِمَا بِغَنَمِهِمَا حُفَّلا بِطَانًا ، فَقَالَ : إِنَّ لَكُمَا الْيَوْمَ لَشَأْنًا ، فَأَخْبَرَتَاهُ بِمَا صَنَعَ مُوسَى ، فَأَمَرَ إِحْدَاهُمَا تَدْعُوهُ لَهُ ، فَأَتَتْ مُوسَى فَدَعَتْهُ ، فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ :﴿لا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ ، لَيْسَ لِفِرْعَوْنَ ، وَلا لِقَوْمِهِ عَلَيْنَا سُلْطَانٌ ، وَلَسْنَا فِي مَمْلَكَتِهِ ، قَالَ : ﴿قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الأَمِينُ﴾، فَاحْتَمَلَتْهُ الْغَيْرَةُ عَلَى أَنْ قَالَ : وَمَا يُدْرِيكِ مَا قُوَّتُهُ ، وَمَا أَمَانَتُهُ ؟ قَالَتْ : أَمَّا قُوَّتُهُ ، فَمَا رَأَيْتُ مِنْهُ فِي الدَّلْوِ حِينَ سَقَى لَنَا ، لَمْ أَرَ رَجُلا أَقْوَى فِي ذَلِكَ السَّقْيِ مِنْهُ ، وَأَمَّا أَمَانَتُهُ ، فَإِنَّهُ نَظَرَ إِلَيَّ حِينَ أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ وَشَخَصْتُ لَهُ ، فَلَمَّا عَلِمَ أَنِّي امْرَأَةٌ صَوَّبَ رَأْسَهُ وَلَمْ يَرْفَعْهُ ، وَلَمْ يَنْظُرْ إِلَيَّ حَتَّى بَلَّغْتُهُ رِسَالَتَكَ ، ثُمَّ قَالَ : امْشِي خَلْفِي ، وَانْعَتِي لِيَ الطَّرِيقَ ، فَلَمْ يَفْعَلْ هَذَا الأَمْرَ إِلا وَهُوَ أَمِينٌ ، فَسُرِّيَ عَنْ أَبِيهَا فَصَدَّقَهَا وَظَنَّ بِهِ الَّذِي قَالَتْ ، فَقَالَ لَهُ : هَلْ لَكَ ﴿أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَ حِجَجٍ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ ، فَفَعَلَ فَكَانَتْ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَمَانُ سِنِينَ وَاجِبَةً ، وَكَانَتْ سَنَتَانِ عِدَةً مِنْهُ ، فَقَضَى اللَّهُ عَنْهُ عِدَتَهُ فَأَتَمَّهَا عَشْرًا ، قَالَ سَعِيدٌ : فَلَقِيَنِي رَجُلٌ مِنْ

أَهْلِ النَّصْرَانِيَّةِ مِنْ عُلَمَائِهِمْ ، فَقَالَ : هَلْ تَدْرِي أَيُّ الأَجَلَيْنِ قَضَى مُوسَى ؟ قُلْتُ : لا ، وَأَنَا يَوْمَئِذٍ لا أَدْرِي ، فَلَقِيتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ ، فَقَالَ : أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ ثَمَانِيًا كَانَ عَلَى مُوسَى وَاجِبَةً وَلَمْ يَكُنْ نَبِيُّ اللَّهِ لِيَنْقُصَ مِنْهَا شَيْئًا ، وَيَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ قَاضٍ عَنْ مُوسَى عِدَتَهُ الَّتِي وَعَدَ ، فَإِنَّهُ قَضَى عَشْرَ سِنِينَ ، فَلَقِيتُ النَّصْرَانِيَّ فَأَخْبَرْتُهُ ذَلِكَ ، فَقَالَ : الَّذِي سَأَلْتَهُ فَأَخْبَرَكَ أَعْلَمُ مِنْكَ بِذَلِكَ ؟ قَالَ : قُلْتُ : أَجَلْ ، وَأَوْلَى ، فَلَمَّا سَارَ مُوسَى بِأَهْلِهِ كَانَ مِنْ أَمْرِ النَّارِ ، وَالْعَصَا ، وَيَدِهِ مَا قَصَّ اللَّهُ عَلَيْكَ فِي الْقُرْآنِ ، فَشَكَا إِلَى رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَا يَتَخَوَّفُ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ فِي الْقَتْلِ ، وَعَقْدِ لِسَانِهِ ، فَإِنَّهُ كَانَ فِي لِسَانِهِ عُقْدَةٌ تَمْنَعُهُ مِنْ كَثِيرٍ مِنَ الْكَلامِ ، وَسَأَلَ رَبَّهُ أَنْ يُعِينَهُ بِأَخِيهِ هَارُونَ يَكُونُ لَهُ رِدْءًا ، وَيَتَكَلَّمُ عَنْهُ بِكَثِيرٍ مِمَّا لا يُفْصِحُ بِهِ لِسَانُهُ ، فَآتَاهُ اللَّهُ سُؤْلَهُ وَحَلَّ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِهِ ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَارُونَ ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَلْقَاهُ ، فَانْدَفَعَ مُوسَى بِعَصَاهُ حَتَّى لَقِيَ هَارُونَ ، فَانْطَلَقَا جَمِيعًا إِلَى فِرْعَوْنَ ، فَأَقَامَا عَلَى بَابِهِ حِينًا لا يُؤْذَنُ لَهُمَا ، ثُمَّ أُذِنَ لَهُمَا بَعْدَ حِجَابٍ شَدِيدٍ ، فَقَالا : ﴿إِنَّا رَسُولا رَبِّكَ﴾ ، قَالَ ﴿فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَى﴾ ، فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي قَصَّ اللَّهُ عَلَيْكَ فِي الْقُرْآنِ ، قَالَ : فَمَا تُرِيدُ ، وَذَكَّرَهُ الْقَتِيلَ ، فَاعْتَذَرَ بِمَا قَدْ سَمِعْتَ ، وَقَالَ : إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَتُرْسِلَ مَعِي بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَأَبَى عَلَيْهِ ذَلِكَ ، وَقَالَ : ائْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ، فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ عَظِيمَةٌ فَاغِرَةٌ فَاهَا ، مُسْرِعَةٌ إِلَى فِرْعَوْنَ ، فَلَمَّا رَآهَا فِرْعَوْنُ قَاصِدَةً إِلَيْهِ خَافَهَا ، فَاقْتَحَمَ عَنْ سَرِيرِهِ ، وَاسْتَغَاثَ بِمُوسَى أَنْ يَكُفَّهَا عَنْهُ فَفَعَلَ ، ثُمَّ أَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ جَيْبِهِ فَرَآهَا بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ يَعْنِي مِنْ غَيْرِ بَرَصٍ ، ثُمَّ رَدَّهَا فَعَادَتْ إِلَى لَوْنِهَا الأَوَّلِ ، فَاسْتَشَارَ الْمَلأَ حَوْلَهُ فِيمَا رَأَى ، فَقَالُوا لَهُ : ﴿إِنْ هَذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى﴾ يَعْنِي مُلْكَهُمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ وَالْعَيْشَ ، فَأَبَوْا أَنْ يُعْطُوهُ شَيْئًا مِمَّا طَلَبَ ، وَقَالُوا لَهُ : اجْمَعْ لَنَا السَّحَرَةَ ، فَإِنَّهُمْ بِأَرْضِكَ كَثِيرٌ حَتَّى يَغْلِبَ سِحْرُهُمْ سِحْرَهُمَا ، فَأَرْسَلَ فِي الْمَدِينَةِ ، فَحَشَرَ لَهُ كُلَّ سَاحِرٍ مُتَعَالِمٍ ، فَلَمَّا أَتَوْا فِرْعَوْنَ ، قَالُوا : بِمَ يَعْمَلُ هَذَا السَّاحِرُ ؟ قَالُوا : يَعْمَلُ بِالْحَيَّاتِ ، قَالُوا : فَلا وَاللَّهِ مَا أَحَدٌ فِي الأَرْضِ يَعْمَلُ السِّحْرَ بِالْحَيَّاتِ وَالْعِصِيِّ الَّذِي نَعْمَلُ ، فَمَا أَجْرُنَا إِنْ نَحْنُ غَلَبْنَا ؟ فَقَالَ لَهُمْ : إِنَّكُمْ أَقَارِبِي وَخَاصَّتِي ، فَأَنَا صَانِعٌ إِلَيْكُمْ كُلَّ مَا أَحْبَبْتُمْ ، فَتَوَاعَدُوا ﴿يَوْمَ الزِّينَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى﴾، قَالَ سَعِيدٌ : حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ يَوْمَ الزِّينَةِ الْيَوْمَ الَّذِي أَظْهَرَ اللَّهُ فِيهِ مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ وَالسَّحَرَةِ ،

وَهُوَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ ، فَلَمَّا اجْتَمَعُوا فِي صَعِيدٍ ، قَالَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : انْطَلِقُوا فَلْنَحْضُرْ هَذَا الأَمْرَ ﴿لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ﴾ يَعْنُونَ مُوسَى وَهَارُونَ اسْتِهْزَاءً بِهِمَا ، فَقَالُوا : يَا مُوسَى لِقُدْرَتِهِمْ بِسِحْرِهِمْ﴿إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا ،﴿فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ﴾ ، فَرَأَى مُوسَى مِنْ سِحْرِهِمْ مَا أَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً ، فَأَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَيْهِ : ﴿أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ﴾ ، فَلَمَّا أَلْقَاهَا صَارَتْ ثُعْبَانًا عَظِيمًا فَاغِرَةً فَاهَا ، فَجَعَلَتِ الْعِصِيُّ بِدَعْوَةِ مُوسَى تَلَبَّسُ بِالْحِبَالِ حَتَّى صَارَتْ جُرَزًا إِلَى الثُّعْبَانِ تَدْخُلُ فِيهِ ، حَتَّى مَا أَبْقَتْ عَصًا ، وَلا حَبْلا ، إِلا ابْتَلَعَتْهُ ، فَلَمَّا عَرَفَ السَّحَرَةُ ذَلِكَ قَالُوا : لَوْ كَانَ هَذَا سِحْرًا لَمْ يَبْلُغْ مِنْ سِحْرِنَا هَذَا ، وَلَكِنَّهُ أَمْرٌ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِمَا جَاءَ بِهِ مُوسَى ، وَنَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِمَّا كُنَّا عَلَيْهِ ، وَكَسَرَ اللَّهُ ظَهْرَ فِرْعَوْنَ فِي ذَلِكَ الْمَوْطِنِ وَأَشْيَاعِهِ ، وَأَظْهَرَ الْحَقَّ ﴿وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ﴾ وَامْرَأَةُ فِرْعَوْنَ بَارِزَةٌ مُتَبَذِّلَةٌ تَدْعُو اللَّهَ بِالنَّصْرِ لِمُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ ، فَمَنْ رَآهَا مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ ظَنَّ أَنَّهَا ابْتَذَلَتْ لِلشَّفَقَةِ عَلَى فِرْعَوْنَ وَأَشْيَاعِهِ ، وَإِنَّمَا كَانَ حُزْنُهَا وَهَمُّهَا لِمُوسَى ، فَلَمَّا طَالَ مُكْثُ مُوسَى لِمَوَاعِيدِ فِرْعَوْنَ الْكَاذِبَةِ ، كُلَّمَا جَاءَهُ بِآيَةٍ وَعَدَهُ عِنْدَهَا أَنْ يُرْسِلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَإِذَا مَضَتْ أَخْلَفَ مَوَاعِيدَهُ ، وَقَالَ : هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يَصْنَعَ غَيْرَ هَذَا ؟ فَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى قَوْمِهِ الطُّوفَانَ ، وَالْجَرَادَ ، وَالْقُمَّلَ ، وَالضَّفَادِعَ ، وَالدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلاتٍ ، كُلُّ ذَلِكَ يَشْكُو إِلَى مُوسَى ، وَيَطْلُبُ إِلَيْهِ أَنْ يَكُفَّهَا عَنْهُ ، وَيُوَافِقُهُ أَنْ يُرْسِلَ مَعَهُ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَإِذَا كَفَّ ذَلِكَ عَنْهُ أَخْلَفَ مَوْعِدَهُ وَنَكَثَ عَهْدَهُ ، حَتَّى أُمِرَ بِالْخُرُوجِ بِقَوْمِهِ ، فَخَرَجَ بِهِمْ لَيْلًا ، فَلَمَّا أَصْبَحَ فِرْعَوْنُ وَرَأَى أَنَّهُمْ قَدْ مَضَوْا ، أَرْسَلَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ، يَتْبَعُهُمْ بِجُنُودٍ عَظِيمَةٍ كَثِيرَةٍ ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى الْبَحْرِ : أَنْ إِذَا ضَرَبَكَ عَبْدِي مُوسَى بِعَصَاهُ ، فَانْفَرِقِ اثْنَيْ عَشَرَ فِرْقًا حَتَّى يَجُوزَ مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ ، ثُمَّ الْتَقِ عَلَى مَنْ بَقِيَ بَعْدَهُ مِنْ فِرْعَوْنَ وَأَشْيَاعِهِ ، فَنَسِيَ مُوسَى أَنْ يَضْرِبَ الْبَحْرَ بِالْعَصَا ، فَانْتَهَى إِلَى الْبَحْرِ وَلَهُ قَصِيفٌ مَخَافَةَ أَنْ يَضْرِبَهُ مُوسَى بِعَصَاهُ وَهُوَ غَافِلٌ ، فَيَصِيرَ عَاصِيًا ،﴿فَلَمَّا تَرَاءَى الْجَمْعَانِ﴾ وَتَقَارَبَا ، قَالَ قَوْمُ مُوسَى : ﴿إِنَّا لَمُدْرَكُونَ﴾، افْعَلْ مَا أَمَرَكَ رَبُّكَ ، فَإِنَّكَ لَنْ تُكْذَبَ وَلَنْ تَكْذِبَ ، فَقَالَ : وَعَدَنِي إِذَا أَتَيْتُ الْبَحْرَ أَنْ يُفَرِّقَ لِي اثْنَيْ عَشَرَ فِرْقًا حَتَّى أُجَاوِزَهُ ، ثُمَّ ذَكَرَ بَعْدَ ذَلِكَ الْعَصَا ، فَضَرَبَ الْبَحْرَ بِعَصَاهُ ، فَانْفَرَقَ لَهُ

حِينَ دَنَا أَوَائِلُ جُنْدِ فِرْعَوْنَ مِنْ أَوَاخِرِ جُنْدِ مُوسَى ، فَانْفَرَقَ الْبَحْرُ كَمَا أَمَرَهُ رَبُّهُ ، وَكَمَا وُعِدَ مُوسَى ، فَلَمَّا أَنْ جَاوَزَ مُوسَى وَأَصْحَابُهُ كُلُّهُمْ ، وَدَخَلَ فِرْعَوْنُ وَأَصْحَابُهُ ، الْتَقَى عَلَيْهِمْ كَمَا أَمَرَ اللَّهُ ، فَلَمَّا أَنْ جَاوَزَ مُوسَى الْبَحْرَ ، قَالُوا : إِنَّا نَخَافُ أَنْ لا يَكُونَ فِرْعَوْنُ غَرِقَ ، فَلا نُؤْمِنُ بِهَلاكِهِ ، فَدَعَا رَبَّهُ ، فَأَخْرَجَهُ لَهُ بِبَدَنِهِ حَتَّى اسْتَيْقَنُوا بِهَلاكِهِ ، ثُمَّ مَرُّوا عَلَى قَوْمٍ يَعْكِفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ ﴿قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ إِنَّ هَؤُلاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ، قَدْ رَأَيْتُمْ مِنَ الْعِبَرِ ، وَسَمِعْتُمْ مَا يَكْفِيكُمْ ، وَمَضَى فَأَنْزَلَهُمْ مُوسَى مَنْزِلا ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ : أَطِيعُوا هَارُونَ ، فَإِنِّي قَدِ اسْتَخْلَفْتُهُ عَلَيْكُمْ ، وَإِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي ، وَأَجَّلَهُمْ ثَلاثِينَ يَوْمًا أَنْ يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ ، فَلَمَّا أَتَى رَبَّهُ أَرَادَ أَنْ يُكَلِّمَهُ فِي ثَلاثِينَ وَقَدْ صَامَهُنَّ : لَيْلَهُنَّ وَنَهَارَهُنَّ ، كَرِهَ أَنْ يُكَلِّمَ رَبَّهُ وَيَخْرُجَ مِنْ فَمِهِ رِيحَ فَمِ الصَّائِمِ ، فَتَنَاوَلَ مُوسَى شَيْئًا مِنْ نَبَاتِ الأَرْضِ فَمَضَغَهُ ، فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ حِينَ أَتَاهُ : أَفْطَرْتَ ؟ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالَّذِي كَانَ ، قَالَ : رَبِّ كَرِهْتُ أَنْ أُكَلِّمَكَ إِلا وَفَمِي طَيِّبُ الرِّيحِ ، قَالَ : " أَوَمَا عَلِمْتَ يَا مُوسَى أَنَّ رِيحَ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدِي مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ ؟ ارْجِعْ حَتَّى تَصُومَ عَشْرًا ، ثُمَّ ائْتِنِي " ، فَفَعَلَ مُوسَى مَا أُمِرَ بِهِ ، فَلَمَّا رَأَى قَوْمُ مُوسَى أَنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ إِلَيْهِمْ لِلأَجَلِ ، قَالَ : سَاءَهُمْ ذَلِكَ ، وَكَانَ هَارُونُ قَدْ خَطَبَهُمْ ، فَقَالَ : إِنَّكُمْ خَرَجْتُمْ مِنْ مِصْرَ وَلِقَوْمِ فِرْعَوْنَ عَوَارٍ وَوَدَائِعُ ، وَلَكُمْ فِيهَا مِثْلُ ذَلِكَ ، وَأَنَا أَرَى أَنْ تَحْتَسِبُوا مَالَكُمْ عِنْدَهُمْ ، وَلا أُحِلُّ لَكُمْ وَدِيعَةً وَلا عَارِيَةً ، وَلَسْنَا بِرَادِّينَ إِلَيْهِمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ وَلا مُمْسِكِيهِ لأَنْفُسِنَا ، فَحَفَرَ حَفِيرًا ، وَأَمَرَ كُلَّ قَوْمٍ عِنْدَهُمْ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ مِنْ مَتَاعٍ ، أَوْ حِلْيَةٍ أَنْ يَقْذِفُوهُ فِي ذَلِكَ الْحَفِيرِ ، ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهِ النَّارَ فَأَحْرَقَهُ ، فَقَالَ : لا يَكُونُ لَنَا وَلا لَهُمْ ، وَكَانَ السَّامِرِيُّ رَجُلا مِنْ قَوْمٍ يَعْبُدُونَ الْبَقَرَ ، جِيرَانٍ لَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَاحْتَمَلَ مَعَ مُوسَى وَبَنِي إِسْرَائِيلَ حِينَ احْتَمَلُوا ، فَقُضِيَ لَهُ أَنْ رَأَى أَثَرًا ، فَأَخَذَ مِنْهُ قَبْضَةً ، فَمَرَّ بِهَارُونَ ، فَقَالَ لَهُ هَارُونُ : يَا سَامِرِيُّ ، أَلا تُلْقِي مَا فِي يَدِكَ ؟ وَهُوَ قَابِضٌ عَلَيْهِ لا يَرَاهُ أَحَدٌ طَوَالَ ذَلِكَ ، قَالَ : هَذِهِ قَبْضَةٌ مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ الَّذِي جَاوَزَ بِكُمُ الْبَحْرَ ، فَلا أُلْقِيهَا بِشَيْءٍ ، إِلا أَنْ تَدْعُوَ اللَّهَ إِذَا أَلْقَيْتُهَا أَنْ يَكُونَ مَا أُرِيدُ ، فَأَلْقَاهَا ، وَدَعَا لَهُ هَارُونُ ، وَقَالَ : أُرِيدُ أَنْ أَكُونَ عِجْلا فَاجْتَمَعَ مَا كَانَ فِي الْحُفْرَةِ مِنْ مَتَاعٍ ، أَوْ حِلْيَةٍ ، أَوْ نُحَاسٍ ، أَوْ حَدِيدٍ ، فَصَارَ عِجْلا أَجْوَفَ لَيْسَ فِيهِ رُوحٌ لَهُ خُوَارٌ ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : وَلا وَاللَّهِ مَا كَانَ لَهُ صَوْتٌ قَطُّ ، إِنَّمَا

كَانَتِ الرِّيحُ تَدْخُلُ مِنْ دُبُرِهِ وَتَخرُجُ مِنْ فِيهِ ، وَكَانَ ذَلِكَ الصَّوْتُ مِنْ ذَلِكَ ، فَتَفَرَّقَ بَنُو إِسْرَائِيلَ فِرَقًا : فَقَالَتْ فِرْقَةٌ : يَا سَامِرِيُّ ، مَا هَذَا فَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ ؟ قَالَ : هَذَا رَبُّكُمْ ، وَلَكِنَّ مُوسَى أَضَلَّ الطَّرِيقَ ، وَقَالَتْ فِرْقَةٌ : لا نُكَذِّبُ بِهَذَا حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى ، فَإِنْ كَانَ رَبَّنَا لَمْ نَكُنْ ضَيَّعْنَاهُ ، وَعَجَزْنَا فِيهِ حِينَ رَأَيْنَاهُ ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ رَبَّنَا ، فَإِنَّا نَتَّبِعُ قَوْلَ مُوسَى ، وَقَالَتْ فِرْقَةٌ : هَذَا عَمَلُ الشَّيْطَانِ ، وَلَيْسَ بِرَبِّنَا ، وَلا نُؤْمِنُ بِهِ ، وَلا نُصَدِّقُ ، وَأُشْرِبَ فِرْقَةٌ فِي قُلُوبِهِمُ التَّصْدِيقَ بِمَا قَالَ السَّامِرِيُّ فِي الْعِجْلِ ، وَأَعْلَنُوا التَّكْذِيبَ بِهِ ، فَقَالَ لَهُمْ هَارُونُ : ﴿يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ﴾ لَيْسَ هَكَذَا ، قَالُوا : فَمَا بَالُ مُوسَى وَعَدَنَا ثَلاثِينَ يَوْمًا ، ثُمَّ أَخْلَفَنَا ؟ هَذِهِ أَرْبَعُونَ قَدْ مَضَتْ ، فَقَالَ سُفَهَاؤُهُمْ : أَخْطَأَ رَبَّهُ فَهُوَ يَطْلُبُهُ وَيَتْبَعُهُ ، فَلَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى ، وَقَالَ لَهُ مَا قَالَ ، أَخْبَرَهُ بِمَا لَقِيَ قَوْمُهُ مِنْ بَعْدِهِ ،﴿فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا﴾، فَقَالَ لَهُمْ مَا سَمِعْتُمْ فِي الْقُرْآنِ : ﴿وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ﴾ ، وَأَلْقَى الأَلْوَاحَ ، ثُمَّ إِنَّهُ عَذَرَ أَخَاهُ وَاسْتَغْفَرَ لَهُ ، وَانْصَرَفَ إِلَى السَّامِرِيِّ ، فَقَالَ لَهُ : مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ ؟ قَالَ : قَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ وَفَطِنْتُ لَهَا ، وَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ فَقَذَفْتُهَا ﴿وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا﴾ ، وَلَوْ كَانَ إِلَهًا لَمْ تَخْلُصْ إِلَى ذَلِكَ مِنْهُ ، فَاسْتَيْقَنَ بَنُو إِسْرَائِيلَ ، وَاغْتَبَطَ الَّذِينَ كَانَ رَأْيُهُمْ فِيهِ مِثْلَ رَأْيِ هَارُونَ ، وَقَالُوا جَمَاعَتُهُمْ لِمُوسَى : سَلْ لَنَا رَبَّكَ أَنْ يَفْتَحَ لَنَا بَابَ تَوْبَةٍ نَصْنَعُهَا فَتُكَفِّرَ مَا عَمِلْنَا ، فَاخْتَارَ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلا لِذَلِكَ لإِتْيَانِ الْجَبَلِ مِمَّنْ لَمْ يُشْرِكْ فِي الْعِجْلِ ، فَانْطَلَقَ بِهِمْ لِيَسْأَلَ لَهُمُ التَّوْبَةَ ، فَرَجَفَتْ بِهِمُ الأَرْضُ ، فَاسْتَحْيَا نَبِيُّ اللَّهِ مِنْ قَوْمِهِ وَوَفْدِهِ حِينَ فُعِلَ بِهِمْ مَا فُعِلَ ، فَقَالَ : ﴿رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا﴾ ، وَفِيهِمْ مَنْ كَانَ اللَّهُ اطَّلَعَ عَلَى مَا أُشْرِبَ مِنْ حُبِّ الْعِجْلِ إِيمَانًا بِهِ ، فَلِذَلِكَ رَجَفَتْ بِهِمُ الأَرْضُ ، فَقَالَ : ﴿رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ﴾ ، فَقَالَ : رَبِّ سَأَلْتُكَ التَّوْبَةَ لِقَوْمِي ، فَقُلْتَ : إِنَّ رَحْمَتَكَ كَتَبْتَهَا لِقَوْمٍ غَيْرِ قَوْمِي ، فَلَيْتَكَ أَخَّرْتَنِي حَتَّى تُخْرِجَنِي حَيًّا فِي أُمَّةِ ذَلِكَ الرَّجُلِ الْمَرْحُومَةِ ، فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ : إِنَّ تَوْبَتَهُمْ أَنْ يَقْتُلَ كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ كُلَّ

مَنْ لَقِيَ مِنْ وَالِدٍ وَوَلَدٍ ، فَيَقْتُلُهُ بِالسَّيْفِ لا يُبَالِي مَنْ قَتَلَ فِي ذَلِكَ الْمَوْطِنِ ، وَيَأْتِي أُولَئِكَ الَّذِينَ خَفِيَ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ مَا اطَّلَعَ اللَّهُ عَلَيْهِ مِنْ ذُنُوبِهِمْ ، وَاعْتَرَفُوا بِهَا ، وَفَعَلُوا مَا أُمِرُوا بِهِ ، فَغَفَرَ اللَّهُ لِلْقَاتِلِ وَالْمَقْتُولِ ، ثُمَّ سَارَ بِهِمْ مُوسَى مُتَوَجِّهًا نَحْوَ الأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ ، وَأَخَذَ الأَلْوَاحَ بَعْدَمَا سَكَتَ عَنْهُ الْغَضَبُ ، فَأَمَرَهُمْ بِالَّذِي أُمِرَ بِهِ أَنْ يُبَلِّغَهُمْ مِنَ الْوَظَائِفِ ، فَثَقُلَ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَأَبَوْا أَنْ يُقِرُّوا بِهَا ، فَنَتَقَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَبَلَ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ ، وَدَنَا مِنْهُمْ حَتَّى خَافُوا أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِمْ ، فَأَخَذُوا الْكِتَابَ بِأَيْمَانِهِمْ وَهُمْ مُصْغُونَ إِلَى الْجَبَلِ وَالأَرْضِ ، وَالْكِتَابُ بِأَيْدِيهِمْ وَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَى الْجَبَلِ مَخَافَةَ أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِمْ ، ثُمَّ مَضَوْا حَتَّى أَتَوُا الأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ ، فَوَجَدُوا فِيهَا مَدِينَةً فِيهَا قَوْمٌ جَبَّارُونَ ، خَلْقُهُمْ خَلْقٌ مُنْكَرٌ ، وَذَكَرُوا مِنْ ثِمَارِهِمْ أَمْرًا عَجِيبًا مِنْ عِظَمِهَا ، فَقَالُوا : ﴿يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ﴾ ، لا طَاقَةَ لَنَا بِهِمْ ، وَلا نَدْخُلُهَا مَا دَامُوا فِيهَا ، ﴿فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ﴾ ، ﴿قَالَ رَجُلانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ﴾ مِنَ الْجَبَّارِينَ : آمَنَّا بِمُوسَى ، فَخَرَجَا إِلَيْهِ ، فَقَالا : نَحْنُ أَعْلَمُ بِقَوْمِنَا ، إِنْ كُنْتُمْ إِنَّمَا تَخَافُونَ مِمَّا تَرَوْنَ مِنْ أَجْسَامِهِمْ وَعِدَّتِهِمْ ، فَإِنَّهُمْ لا قُلُوبَ لَهُمْ ، وَلا مَنَعَةَ عِنْدَهُمْ ، فَادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ ، ﴿فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ﴾، وَيَقُولُ نَاسٌ : إِنَّهُمَا مِنْ قَوْمِ مُوسَى ، وَزَعَمَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّهُمَا مِنَ الْجَبَابِرَةِ آمَنَا بِمُوسَى ، يَقُولُ : ﴿مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ﴾ إِنَّمَا عَنَى بِذَلِكَ الَّذِينَ يَخَافُهُمْ بَنُو إِسْرَائِيلَ﴿قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلا إِنَّا هَهُنَا قَاعِدُونَ﴾ ، فَأَغْضَبُوا مُوسَى ، فَدَعَا عَلَيْهِمْ وَسَمَّاهُمْ فَاسِقِينَ ، وَلَمْ يَدْعُ عَلَيْهِمْ قَبْلَ ذَلِكَ لِمَا رَأَى مِنْهُمْ مِنَ الْمَعْصِيَةِ وَإِسَاءَتِهِمْ ، حَتَّى كَانَ يَوْمَئِذٍ ، فَاسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ فَسَمَّاهُمْ كَمَا سَمَّاهُمْ مُوسَى : فَاسِقِينَ ، وَحَرَّمَهَا عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الأَرْضِ ، يُصْبِحُونَ كُلَّ يَوْمٍ فَيَسِيرُونَ لَيْسَ لَهُمْ قَرَارٌ ، ثُمَّ ظَلَّلَ عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ فِي التِّيهِ ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى ، وَجَعَلَ لَهُمْ ثِيَابًا لا تَبْلَى وَلا تَتَّسِخُ ، وَجَعَلَ بَيْنَ ظُهُورِهِمْ حَجَرًا مُرَبَّعًا ، وَأَمَرَ مُوسَى فَضَرَبَهُ بِعَصَاهُ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا فِي كُلِّ نَاحِيَةٍ ثَلاثَةُ أَعْيُنٍ ، وَأَعْلَمَ كُلَّ سِبْطٍ عَيْنَهُمُ الَّتِي يَشْرَبُونَ مِنْهَا لا يَرْتَحِلُونَ مِنْ مَنْقَلَةٍ ، إِلا وُجِدَ ذَلِكَ الْحَجَرُ فِيهِمْ بِالْمَكَانِ الَّذِي كَانَ فِيهِ بِالأَمْسِ ، رَفَعَ ابْنُ عَبَّاسٍ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَصَدَّقَ ذَلِكَ عِنْدِي ، أَنَّ مُعَاوِيَةَ ، سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ ، حَدَّثَ هَذَا الْحَدِيثَ فَأَنْكَرَهُ عَلَيْهِ : أَنْ يَكُونَ الْفِرْعَوْنِيُّ هَذَا الَّذِي أَفْشَى عَلَى مُوسَى أَمْرَ الْقَتِيلِ الَّذِي

قُتِلَ ، قَالَ : فَكَيْفَ يُفْشِي عَلَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ عَلِمَ بِهِ ، وَلا ظَهَرَ عَلَيْهِ إلا الإسْرَائِيلِيُّ الَّذِي حَضَرَ ذَلِكَ ، وَشَهِدَهُ ؟ فَغَضِبَ ابْنُ عَبَّاسٍ ، وَأَخَذَ بِيَدِ مُعَاوِيَةَ فَذَهَبَ بِهِ إِلَى سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ الزُّهْرِيِّ ، فَقَالَ : يَا أَبَا إِسْحَاقَ ، هَلْ تَذْكُرُ يَوْمَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتِيلِ مُوسَى الَّذِي قَتَلَهُ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ : الإِسْرَائِيلِيُّ أَفْشَى عَلَيْهِ أَمِ الْفِرْعَوْنِيُّ ؟ فَقَالَ : إِنَّمَا أَفْشَى عَلَيْهِ الْفِرْعَوْنِيُّ بِمَا سَمِعَ مِنَ الإِسْرَائِيلِيِّ الَّذِي شَهِدَ ذَلِكَ وَحَضَرَهُ

رواه ابو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير أصبغ بن زيد , والقاسم بن أبي أيوب وهما ثقتان .

11166. Saîd b. Cübeyr, İbn Abbâs'ın **"Seni bir takım sınamalardan (fütûn) geçirdik"**[1] âyeti ile ilgili görüşünü şöyle nakletmiştir:

İbn Abbâs'a "fütûn"un mânâsını sordum. Bana: "Sabah gel ey İbn Cübeyr! Çünkü o, uzunca bir hadistir" dedi. Sabah olunca bana açıklama sözü verdiği fütûn hadisinden öğrenebileceğimi öğrenmek için doğruca İbn Abbâs'a gittim. Şöyle anlattı:

Firavun ve adamları, Allah'ın, neslinden peygamberler ve krallar çıkaracağına dair Hz. İbrâhîm'e verdiği sözünü aralarında müzakere ettiler. İçlerinden bazıları dedi ki: İsrail oğulları bu vaadi bekliyor ve onun gerçekleşeceğinden kuşku duymuyorlar. Bunun Yûsuf b. Ya'kûb olduğunu sandılar. Fakat o ölünce "Bu doğru değil. Yüce Allah, bu vaadi İbrâhîm'e yaptı" dediler.

Firavun: "Peki ne düşünüyorsunuz?" deyince adamları konuyu aralarında görüşerek şu fikirde karar kıldılar: Firavun bazı kimseleri ellerinde büyük bıçaklarla şehre salacak ve bunlar İsrail oğulları arasında dolaşıp buldukları her erkek çocuğunu kesecekler.

Sonra bu fikri uygulamaya koydular. Fakat bir süre sonra İsrail oğullarının yaşlılarının kendi ecelleriyle öldüklerini, küçüklerinin de boğazlandıklarını görünce dediler ki: Bu şekilde hareketle İsrail oğullarını tamamen yok ederseniz, onların yapa geldikleri size ait işleri kendiniz yapmak zorunda kalabilirsiniz. Bu sebeple bir yıl onlardan doğacak her erkek çocuğu öldürün. Bu onların neslini tüketir. Diğer yıl ise dokunmayın, onlardan kimse öldürülmesin. Böylece küçükler yetişip ölen yaşlıların yerlerine geçerler. Bu durumda onlardan hayatta bıraktıklarınızla nüfuslarının artması mümkün değildir. Dolayısıyla onların sayıca size üstün gelmelerinden endişe duymanız yersizdir.

---

[1] Tâ Hâ Sur. 40.

Diğer yandan öldürdüklerinizle de nüfusları tamamen yok olmayacaktır ki onların iş gücünden yararlanasınız.

Hepsi bu fikri benimsedi. Derken Mûsa'nın annesi çocukların boğazlanmayacağı yıl Harun'a hamile kaldı ve onu alenen ve korkusuzca doğurdu. Sonraki yıl ise Mûsa'ya hamile kaldı ve bu yüzden kalbine bir endişe ve korku geldi.

Ey İbn Cübeyr! İşte bu, fütûndan (sınamalardan) biridir. Çünkü Mûsa'nın başına gelmesi murat edilenlerden biri onun annesinin kalbine ilham edildi. Sonra Yüce Allah annesine: **"Korkma, üzülme; Biz şüphesiz onu sana döndüreceğiz ve peygamber yapacağız"**[1] diye ilham etti. Sonra ona, çocuğu doğurunca onu bir sandığa koyup denize atmasını emretti. O da çocuğunu doğurunca öyle yaptı. Fakat oğlu gözden kaybolunca, yanına Şeytan gelerek kalbine vesvese verdi: "Ben oğluma ne yaptım. Keşke yanımda boğazlansaydı da onu kefenleyip gömseydim. Bu benim için onu kendi ellerimle denizin derinliklerinde balıklara yem olarak atmamdan daha iyi olurdu" diye düşündü.

Deniz, sandığı sürükleyerek Firavn'un cariyelerinin su aldıkları bir sahile (iskeleye) attı. Cariyeler sandığı görünce, onu yakaladılar ve içini açmak istediler. İçlerinden biri: "Bunda servet var. Eğer biz onu açarsak, kralın karısı içinde bulduğumuz ile ilgili söylediklerimize inanmaz" dedi. Bunun üzerine onu olduğu gibi hiçbir yerine dokunmadan götürüp hanım efendilerine teslim ettiler. Kralın hanımı sandığı açınca içinde bir çocuk olduğunu gördü ve kalbinde ona karşı, daha evvel hiçbir insana duymadığı bir sevgi hissetti. Mûsa'nın annesinin kalbi ise Mûsa'dan başkasını düşünmüyordu. Çocuk cellatları (kesicileri) sandık olayını duyunca, hemen Mûsa'yı da boğazlamak için Firavn'un karısına gittiler. Bu da fütûndan (sınavlardan)dır, ey İbn Cübeyr!

Fakat Firavun'un karısı cellatlara şöyle dedi: "Ona dokunmayın! Zira bir kişi, İsrail oğullarının sayısını artırmaz. Daha sonra ben Firavun'a gidip kendisinden bunu bana bağışlamasını isterim. Eğer onu bana bağışlarsa, sizler iyilik etmiş, güzel bir tavır sergilemiş olursunuz. Şayet onun da boğazlanmasını emrederse, o zaman ben sizi kınamam." Sonra çocuğu alarak Firavun'a götürdü ve ona: **"Bu, senin ve benim için bir sevinç vesilesi olur"**[2] dedi. Firavun ise: "Senin için sevinç kaynağı olsun. Ama benim böyle bir şeye ihtiyacım yoktur" dedi.

---

[1] Kasas Sur. 7.

[2] Kasas Sur. 9.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hususla ilgili olarak şöyle buyurdu: *"Kendisiyle yemin ettiğim (yüce) zat adına yemin ederim ki Firavun da karısı gibi bu çocukla sevinseydi, Allah karısına hidayet verdiği gibi ona da hidayet verirdi. Fakat (Allah) onu bundan mahrum etmiştir."*

Sonra Firavun'un karısı, bir adam göndererek çocuğa sütanne seçmek için çevredeki bütün emzikli kadınları getirtti. Onlardan hangisi emzirmek için çocuğu kucağına aldıysa, çocuk memelerini kabul etmedi. Öyle ki Firavun'un karısı, çocuğun süt içmeyi reddetmesi ve bunun sonucunda ölmesinden kaygılandı. Bu hal onu endişelendirdi. Sonra kendisine sütünü kabul edeceği bir sütanne bulma umuduyla çocuğu alıp pazaryeri ve halkın toplandığı yere çıkardı. Ama çocuk yine kimseyi kabul etmedi. Bütün bu olup bitenler Mûsa'nın annesinin yüreğini sızlattı ve Mûsa'nın kız kardeşine: "Onu ara, izini sürüp araştır. Bak bakalım onun hakkında bir şey duyacak mısın? Acaba oğlum hayatta mı, yoksa onu hayvanlar mı yemiş" dedi. O bunu söylerken Allah'ın ona olan vaadini unutmuştu. Kız kardeşi, insanlar kendisini fark etmeden Mûsa'ya yakından baktı. Firavunun adamlarına sütanne aramaktan bıkkınlık geldiğini görünce sevinçten: "Ben size bir ev halkı gösteririm. Onlar sizin için ona bakarlar ve ona iyi davranırlar" dedi. Adamlar hemen kız kardeşini yakalayıp: "Ona iyi davranacaklarını nereden biliyorsun? Onu tanıyorlar mı ki?" diyerek kuşkularını izhar ettiler. Bu da sınamadan biridir, ey İbn Cübeyr.

Kız: "Ona karşı iyi davranmaları ve ona şefkat göstermelerinin gerisinde aslında kralla hısım olma arzusu ve onun yardımını umma düşüncesi vardır" dedi. Bunun üzerine kızı serbest bıraktılar. Kız annesine koşarak durumu kendisine bildirdi. Annesi geldi. Çocuğu daha kucağına koyar koymaz çocuk annesinin memelerine atlayarak doyasıya içti ve karnı doydu.

Müjdeci hemen Firavun'un karısına koşarak: "Oğlun için bir sütanne bulduk" diye müjde verdi. Bunun üzerine Firavun'un karısı, bir adam göndererek çocuğu ve annesini getirtti. Çocuğun annesine yaptıklarını görünce, "Sen benim yanımda kalıp oğlumu emzir. Zira ben bu zamana kadar, onu sevdiğim gibi kimseyi sevmedim" dedi. Mûsa'nın annesi: "Ama ben evimi ve çocuklarımı bırakamam. Sonra ziyan olurlar. Eğer gönlün razıysa, onu bana ver, evime götüreyim. Böylece her zaman yanımda olur, onu muhtaç bir halde bırakmam. Yoksa ben evimi ve çocuklarımı yalnız bırakamam" diye karşılık verdi. O zaman Mûsa'nın annesi Yüce Allah'ın kendisine olan vaadini hatırladı ve Firavun'un karısına işi zorlaştırdı. Allah'ın vaadini yerine getireceğinden hiç kuşku duymadı. Sonunda evine oğluyla birlikte döndü. (İlerleyen günlerde)

Kasaba halkı toplanıp onun vesilesiyle aralarında işlenen haksızlık ve zulümlerden korunuyorlardı.

Mûsa büyüyüp yürüme çağına gelince Firavun'un karısı Mûsa'nın annesine oğlunu kendisine göstermesini söyledi. O da belli bir günde onu kendisine göstereceğine dair söz verdi. Bunun üzerine Firavun'un karısı bütün muhafızlarına, hazinedarlarına ve bakıcılarına: "Her biriniz oğlumu muhakkak bir hediye ve ikramla karşılasın. Ben bunu görmek istiyorum. Bir kâtip (gözcü) gönderip sizden her birinizin yaptığını tespit ettireceğim" dedi. Bu sebeple Mûsa annesinin evinden çıktığı andan Firavun'un karısının yanına girinceye kadar her yerde hediyeler, ikramlar ve armağanlarla karşılandı. Firavun'un karısının yanına girince, ona çok saygı gösterip değer verdi, onu gördüğüne sevindi [ve ondan hoşlandı][1]. Aynı şekilde çocuk üzerindeki olumlu tesiri sebebiyle onun annesine de çok saygılı davrandı. Sonra: "Çocuğu Firavun'a götüreceğim. O da muhakkak onu sayacak ve ona değer verecektir" dedi. Çocuğu alıp Firavun'un yanına girdi ve kucağına koydu. Mûsa Firavun'un sakalından tutup aşağıya doğru çekti. Bunu gören Allah düşmanları azgınlar, Firavun'a: "Allah'ın «onun sana efendi olacağı, sana üstün geleceği ve seni mağlup edeceğine!» dair peygamber İbrâhîm'e verdiği sözün anlamını hâlâ idrak edemiyor musun?" dediler. Bunun üzerine Firavun, Mûsa'yı da boğazlamalarını için cellatlar (kesicilere) haber gönderdi. İşte daha önce geçtiği bütün denemelerden başına gelen bütün belalardan sonra bu da (Mûsa'nın yaşadığı) fütûndan (sınamalardan) biridir, ey İbn Cübeyr.

Firavun'un karısı (haberi duyunca) koşarak Firavun'a geldi ve: "Bana bağışladığın bu çocukta seni kuşkulandıran şey nedir?" dedi. Firavun "Görüyorsun ki beni yeneceğini ve bana üstün geleceğini sanıyor" deyince karısı şu teklifi yaptı: Aramızda bir deneme yapalım. Bu sayede doğrusunu bilirsin. İki kor ve iki inci getirt ve onları çocuğun yakınına koy. Eğer çocuk incileri tutar, korlardan uzak durursa, aklının erdiğini anlarsın. Eğer korları eline alır, incileri istemezse, bilirsin ki aklı eren hiç kimse korları incilere tercih etmez.

Dediği gibi yapıldı ve korlarla inciler çocuğun yakınına kondu. Çocuk korları eline aldı. Yanındakiler hemen koşup koru elinden çekip aldılar ki eli yanmasın. Bunun üzerine Firavun'un karısı: "Gördün mü?" dedi. Böylece Allah, Firavun'un Mûsa'ya yapmayı düşündüğü şeyi ondan savmış oldu. Yüce Allah elbette işini bilir.

---

[1] İlave için bak. Ebû Ya'lâ.

Mûsa ergenlik çağına ulaşınca, ki kendisi tam bir yiğitti, Firavun hanedanlığından kimse onun yanında İsrail oğullarından herhangi bir kimseye haksızlık yapamaz, zulmedemezdi. Onun sayesinde İsrail oğulları kendilerini tam bir emniyette hissederlerdi. Bir gün Mûsa şehrin bir ucunda dolaşırken iki kişinin kavga ettiklerini gördü. Biri Firavun'un adamı, diğeri ise İsrail oğullarındandı. İsrailli olan Firavun'un adamına karşı Mûsa'dan yardım istedi. Mûsa çok öfkelendi. Çünkü Firavun'un adamı, Mûsa'nın İsrail oğulları nezdindeki yerini ve onlar için koruyucu bir kalkan olduğunu bildiği halde o kişiyi yakalamıştı. Mûsa'nın annesi dışında herkes bunun sadece süt emme sebebiyle olduğunu sanırdı. Fakat Allah Mûsa'ya, başkasına ilham etmediğini ilham etmişti. Derken Mûsa, Firavun'un adamına bir yumruk attı ve onun ölümüne sebep oldu. Olayı Allah ve bir de İsrailliden başkası görmemişti. Mûsa adamı öldürünce: **"Bu şeytanın işidir; çünkü o apaçık, saptıran bir düşmandır" dedi. Sonra: "Rabbim! Doğrusu ben kendime yazık ettim, beni bağışla" dedi. Allah da onu bağışladı. O, şüphesiz bağışlayandır, merhamet edendir."**[1]

Olaydan sonra Mûsa şehirde korkuyla havadisleri araştırmaya başladı. Bu arada Firavun'a gidilerek: "İsrail oğulları Firavun hanedanlığından bir adam öldürdü; hakkımızı al, onlara fırsat verme" denildi. Firavun: "Bana katili ve olayın görgü tanıklarını getirin. Çünkü her ne kadar gönlü kendi kavminden yana olsa da bir kralın delilsiz ve araştırmasız kısas uygulaması doğru olmaz. Bu yüzden siz bana bunları öğrenip de gelin. O zaman hakkınızı alırım" dedi. Halk (delil bulmak için) şehirde dolaşmaya başladı ve henüz herhangi bir delil bulamamışlarken Mûsa ertesi günü İsrail oğullarından aynı kişinin bu sefer Firavun hanedanlığından bir başkasıyla kavga ederken gördü. İsrail oğullarından olan yine Firavun'un adamına karşı kendisinden yardım istedi. Fakat Mûsa daha evvel yaptığına pişman olmuştu. Buna rağmen İsrailli zatın öylesine öfkelenmesi kendisini rahatsız etti ve (öfkeyle) Firavun'un adamını yakalayıp cezalandırmak istedi. Bunu yaparken de İsrailliye, dünkü ve bugünkü yaptığından dolayı: **"Belli ki sen apaçık bir azgınsın"**[2] dedi. Mûsa böyle söyleyince İsrailli ona baktı ve onun dünkü öfkesi gibi öfkelendiğini görünce onun Firavun'un adamını değil de, kendisini yakalamak istediği korkusuna kapıldı. Oysa ki Mûsa gerçekte Firavun'un adamını yakalamak istemişti. Bu yüzden İsrailli zat korkuya kapıldı ve **"Ey Mûsa! Dün bir cana kıydığın gibi bana**

---

1 Kasas Sur. 14-15.

2 Kasas Sur. 18.

da mı kıymak istiyorsun?"[1] diyerek Firavun'un adamına koz verdi.

O bunu, sadece Mûsa'nın kendisini yakalayıp öldürmesinden korktuğu için söyledi. Bu şekilde kâh aralarında tartıştılar, kâh sakinleştiler. Ama Firavunun adamı koşup İsrailli zattan söylerken duyduğu **"Ey Mûsa! Dün bir cana kıydığın gibi bana da mı kıymak istiyorsun?"**[2] sözünü haber verdi. Firavun hemen Mûsa'yı öldürmeleri için cellâtlarını gönderdi. Firavunun adamları ana yolu tutarak Mûsa'nın peşine düştüler. Ellerinden kaçmasına ihtimal vermiyorlardı. Derken Mûsa'nın kavminden bir adam şehrin en uzak bölgesinden koşarak geldi. Kestirme yola girerek onlardan önce Mûsa'ya ulaştı ve vaziyeti kendisine bildirdi. Bu da fütûn (sınamalardan) biridir, ey İbn Cübeyr.

Bunun üzerine Mûsa, daha evvel hiç sıkıntıyla karşılaşmadığı Medyen'e gitmek üzere yola çıktı. Fakat yolun durumu hakkında hiç bilgisi yoktu. Tek güvencesi Yüce Allah'a olan hüsnü zannı idi. Zira **"«Umarım Rabbim bana doğru yolu gösterecektir» demişti. Medyen suyuna geldiğinde, orada davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onların gerisinde koyunlarını sudan alıkoyan iki kadın gördü."**[3] Onlara: "Siz niçin ayrı duruyorsunuz da, diğer insanlarla birlikte koyunlarınızı sulamıyorsunuz?" diye sordu. Kadınlar: "Bizim bu kalabalıkla itişip kakışacak gücümüz yoktur. Bu yüzden onlar işlerini bitirdikten sonra göllerde kalacak suyu bekliyoruz" dediler. Bunun üzerine Mûsa onlar için su çekti. Kova ile bolca su taşımaya başladı. Öyle ki sulama işini bitiren ilk çoban oldu. Sonra o iki kadın babalarının yanına gittiler. Mûsa ise bir ağacın gölgesine çekilerek **"Rabbim! Doğrusu bana indireceğin hayra/nimete muhtacım, dedi."**[4] Babaları kadınların sürülerini o kadar kısa sürede sulayıp onları karınları tok ve göğüsleri sütle dolu bir şekilde geri getirmelerine anlam veremedi ve "Bugün sizde bir hal var" dedi. Kadınlar da Mûsa'nın yaptıklarını anlattılar. Bunun üzerine babaları onlardan birine Mûsa'yı çağırmasını söyledi. Kadın, Mûsa'nın yanına kadar giderek onu çağırdı. Mûsa babalarıyla konuşunca babaları: **"«Korkma, artık zalim milletten kurtuldun»**[5] Zira ne Firavun'un, ne de onun kavminin/milletinin bizim üzerimizde bir sultası/hâkimiyeti vardır. Biz onun krallığına dâhil değiliz" dedi.

---

[1] Kasas Sur. 19.

[2] Kasas Sur. 19.

[3] Kasas Sur. 22-23.

[4] Kasas Sur. 24.

[5] Kasas Sur. 25.

Kadınlardan biri: **"Babacığım! Onu ücretli olarak tut; ücretle tuttuklarının en iyisi bu güçlü ve güvenilir adamdır"**[1] dedi. Fakat kıskançlık, babasına şu sözü söyletti: "Onun kuvvetli ve güvenilir olduğunu nereden biliyorsun?" Kadın ise şu yanıtı verdi: "Kuvvetli; çünkü bize su çekerken kovayı öyle kullandı ki su çekme konusunda ondan daha güçlü adam görmedim. Güvenilir; çünkü onun yanına gittiğim ve ona göründüğüm zaman bana baktı ve benim bir kadın olduğumu anlayınca başını (yere doğru) çevirdi, başını kaldırıp (yüzüme) bakmadı. Ben kendisine senin mesajını iletinceye kadar dönüp bana bakmadı. Sonra bana: «Sen arkamdan yürü. Sen sadece bana yolu göster» dedi. Bunu güvenilir biri olduğu için yaptı, başka bir nedenle değil." Bu sözlerden sonra babasının kıskançlığı gitti ve kızını tasdik ederek Mûsa hakkında onun söyledikleri gibi düşündü. Sonra Mûsa'ya dönerek: **"Bana sekiz yıl çalışmana karşılık bu iki kızımdan birini sana nikâhlayayım mı? Eğer on yıla tamamlarsan o senin bir iyiliğin olur. Ama sana sıkıntı vermek istemem. İnşallah benim iyi bir insan olduğumu göreceksin"**[2] dedi. Mûsa da kabul etti. Bu anlaşmayla Allah'ın Peygamberi Mûsa zorunlu olarak sekiz yıl çalıştı. İki yıl da vaadi vardı. Allah vaadini yerine getirmesine fırsat verdi ve çalışma süresini on yıla tamamladı.

Saîd (b. Cübeyr) der ki: Hıristiyan âlimlerinden biriyle karşılaştım. Bana: "Mûsa hangi süreyi tamamladı, biliyor musun?" diye sordu. "Hayır" dedim. Çünkü o zaman bu sorunun cevabını bilmiyordum. Sonra İbn Abbâs'la karşılaştım ve kendisine bunu sorduğumda dedi ki: "Bilmez misin ki, Mûsa'nın sekiz yıl çalışması zorunlu idi ve Allah'ın Nebisi (Mûsa) bu süreyi azaltamazdı. Yine bilmez misin ki Allah Mûsa'nın taahhüt ettiği vaadini yerine getirmesine imkân vermişti. Böylece Mûsa on yıl hizmet etti." Daha sonra o Hıristiyan'la karşılaştığımda kendisine bu cevabı söyleyince bana: "Soruyu sorduğun ve sana onun cevabını söyleyen kişi, konuyu senden daha mı iyi biliyor?" dedi. Ben de: "Evet, benden daha iyi biliyor" dedim.

Mûsa ailesini de yanına alarak yola çıktı ve yolculuğu sırasında ateş, asa ve eli hakkında Allah'ın Kur'ân'da sana anlattığı olaylar yaşandı. Fakat Mûsa, Yüce Rabbine Firavun'un. kendisini öldürmesinden korktuğunu söyledi ve bir de dilindeki pelteklikten yakındı. Zira dilinde pelteklik vardı ve bu durum onun pek çok şeyi ifade etmesine engel teşkil ediyordu. Bu yüzden Rabbinden, kendisine destek olması ve onun

---

[1] Kasas Sur. 26.

[2] Kasas Sur. 27.

ifade etmekten aciz kaldığı birçok meseleyi onun adına açıklaması için kardeşi Harun'u kendisine yardımcı vermesini istedi. Allah da onun bu istediğini yerine getirdi. Böylece Mûsa'nın ifade etmekten aciz kaldığı birçok hususu Harun onun adına dile getirdi. Ayrıca (Allah) Mûsa'nın dilindeki peltekliği de giderdi. Allah Harun'a vahyederek ona Mûsa'yla buluşmasını emretti. Mûsa asasını alıp yola çıktı. Yolda Harun ile karşılaştı ve ikisi birlikte Firavun'un yanına gittiler. Bir süre Firavun'un kapısında durup beklediler. İçeri girmelerine izin verilmedi. Koruma tedbirlerinin artırılmasından sonra içeri girmelerine izin verildi. Firavun'a: **"Biz senin Rabbinin elçileriyiz"**[1] dediler. Firavun: "Ey Mûsa! Sizin Rabbiniz de kim miş?" dedi. Mûsa, Allah'ın sana Kur'ân'da anlattıklarını anlatınca Firavun: "Benden ne istiyorsun?" dedi ve ona daha önce işlediği cinayeti hatırlattı. (Kur'an'da) dinlediğin şekilde mazeret beyan eden Mûsa sözlerine şöyle devam etti: "Ben senden Allah'a inanmanı ve İsrail oğullarını benimle birlikte göndermeni istiyorum." Firavun onun bu talebini reddederek "Eğer doğru sözlülerden isen bir mucize göster" dedi. Mûsa da asasını yere attı ve asa anında ağzını açarak hızla Firavun'a doğru akan koca bir yılana dönüştü. Firavun yılanın kendine doğru geldiğini görünce hemen tahtından fırladı. Mûsa'dan onu hemen kendisinden uzaklaştırmasını rica etti. Mûsa da öyle yaptı. Sonra elini göğsünden çıkardı. Elinin kusursuz olarak -yani alaca hastalığı olmaksızın- bembeyaz bir renge dönüştüğünü gördü. Sonra elini tekrar geri götürünce eli eski rengine döndü. Firavun bu gördükleri karşısında meclisini toplayıp onlarla istişare etti. Danışmanları: **"Bu ikisi, hiç kuşku yoktur ki sihirleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak ve sizin ideal idarenizi yok etmek isteyen iki sihirbazdır"**[2] diyerek Mûsa'nın taleplerinden hiçbirini kabul etmek istemediler. Firavun'a: "Bize bütün sihirbazları topla. Nitekim senin topraklarında sihirbazlar çoktur. Onlar sihirleriyle bunun sihrini iptal etsinler" diye öneride bulundular. Bunun üzerine Firavun elçisini şehre gönderdi ve deneyimli her sihirbaz toplandı. Firavun'un huzuruna geldiklerinde "Bu sihirbaz neyle sihrini icra ediyor?" diye sordular. "Yılanlarla" dediklerinde "Vallahi yeryüzünde kimse yılanlarla ve onun sihir yaptığı asayla sihir yapmaz" dediler. Sonra: "Peki eğer biz üstün gelirsek bize ne mükâfat var?" diye sordular. Firavun da: "Sizler benim yakınlarım ve havassım olacaksınız ve ben sizin için ne isterseniz yapacağım" dedi. Sonunda bayram günü **"halkın kuşluk vaktinde**

---

[1] Tâ Hâ Sur. 47.

[2] Tâ Hâ Sur. 63.

toplanması"[1] için sözleştiler.

Saîd (b. Cübeyr) der ki: Bana İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre bayram günü Allah'ın Mûsa'yı Firavun ve sihirbazlara üstün getirdiği Aşure günüdür. Sonra bir yerde toplanan insanlar birbirlerine: "Haydin gidelim, şu olayı seyredelim. **"Eğer üstün gelirlerse sihirbazlara uyarız"**[2] dediler. Sihirbaz derken onlar, alay olsun diye Mûsa ile Harun'u kastediyorlardı. Sonra Firavun'un sihirbazları -sihirleri sayesinde elde ettikleri gücün farkında olarak- dediler ki: "Ey Mûsa, **"Önce sen mi (sopanı) atacaksın yoksa biz mi atalım"**[3] Mûsa: "Bilakis önce siz (sopalarınızı) atın" dedi. **"Böylece önce sihirbazlar iplerini ve sopalarını attılar ve «Firavun'un şerefi hakkı için elbette biz galip geleceğiz» dediler."**[4] Mûsa onların sihirlerini görünce ürperdi. O anda Yüce Allah ona: **"Asanı at!"**[5] diye vahyetti. Mûsa asasını atınca, asa ağzı açık koca bir yılana dönüştü. Sonra Mûsa'nın duasıyla ipleri yakalamaya başladı. Bütün ipler bir avuç yoncaya dönüşerek yılanın ağzına girmeye başladı. Öyle ki geride hiçbir asa ya da ip kalmadı, hepsini yılan yuttu. Sihirbazlar bu gerçeği görünce dediler ki: "Bu bir sihir olsaydı, o bizim sihrimizi bu derece etkisiz kılamazdı. Fakat bu Yüce Allah'ın bir işidir. Biz Allah'a ve Mûsa'nın getirdiği hakikatlere inandık, yaptıklarımızdan dolayı Yüce Allah'a tövbe ederiz."

Böylece Allah o meydanda Firavun'un ve taraftarlarının belini kırdı, hakkı üstün çıkardı **"ve onların yapmakta oldukları yok olup gitti. Firavun ve kavmi orada yenildi ve küçük düşerek geri döndüler."**[6] Firavun'un karısı da saçı başı dağınık bir halde meydana çıkmış, Mûsa'nın Firavun'a galip gelmesi için Allah'a dua ediyordu. Firavun hanedanlığından onu görenler, Firavun ve taraftarlarına karşı duyduğu şefkat ve sempati sebebiyle onun öyle pejmürde bir halde olduğunu sandılar. Oysa ki onun üzüntüsü ve kederi Mûsa içindi.

Mûsa'nın, Firavun'un yalan vaatlerini yerine getirmesi için bekleyişi uzadıkça uzadı. Kendisine her mucize getirdiğinde Firavun ona İsrail oğullarını göndereceğini vaat eder, belli bir süre geçince de vaadini bozar ve "Senin Rabbin şunu yapabilir mi?" derdi. Bu şekilde Allah

---

[1] Tâ Hâ Sur. 59.

[2] Şuarâ Sur. 40.

[3] A'raf Sur. 115.

[4] Şuarâ Sur. 44.

[5] A'raf Sur. 117.

[6] A'raf Sur. 118-119.

apaçık mucizeler olarak onun ve kavminin üzerine tufan, çekirge, bit, kurbağa ve kan felaketleri gönderdi. Her defasında Firavun, Mûsa'ya şikâyette bulunarak ondan felaketi başından savmasını ister ve kendisine İsrail oğullarını onunla beraber göndereceğine dair söz verirdi. Mûsa felaketi (duasıyla) ondan kaldırınca, Firavun vaadini bozar ve sözünden cayardı. Sonunda Mûsa'ya kavmi ile birlikte (şehirden) çıkış emri geldi. Mûsa kavmi ile birlikte gece yola çıktı. Sabah olunca Firavun, İsrail oğullarının gittiğini gördü ve hemen bütün şehirlere haber salarak ordular topladı. Çok sayıda askerden oluşan koca bir orduyla onların peşlerine düştü. Allah denize şöyle vahyetti: "Kulum Mûsa sana asası ile vurduğunda hemen on iki parçaya ayrıl. Mûsa ve kavmi geçinceye kadar öyle kal. Sonra geriden gelen Firavun ve askerlerinin üzerine kapan."

Ne var ki Mûsa, denize asası ile vurmayı unuttu. Mûsa sahile ulaştığında denizi bir korku aldı. Asasını, denizin gaflet anında vurmasından ve böylece asi olmaktan endişe etti. İki topluluk birbirini görüp birbirlerine iyice yaklaştığında Mûsa'nın kavmi dediler ki: **"Yakalanacağız"**[1] Rabbinin sana emrettiğini yap; zira ne sana yalan söylenir, ne de sen yalan söylersin.

Mûsa: "Bana Rabbim sahile geldiğimde denizi geçebilmem için onun on iki parçaya ayrılacağını vaat etmişti" dedi. Bir süre sonra asasını hatırladı ve onunla denize vurdu. Hemen deniz yarıldı. Firavun'un ordusunun ilk birlikleri Mûsa'nın askerlerinin son sıralarına iyice yaklaşmıştı ki deniz, Rabbinin Mûsa'ya emrettiği ve vaat ettiği gibi yarıldı. Mûsa ve kavminin tamamı denizi geçip Firavun ve adamları denize girdikleri anda Allah'ın emrettiği gibi üzerlerine kapandı. Mûsa denizi geçince kavmi "Biz Firavun'un boğulmadığı endişesi taşıyoruz, onun öldüğüne inanmıyoruz" dediler. Bunun üzerine Mûsa, Rabbine dua etti ve Rabbi onun için Firavun'un bedenini dışarı çıkardı. Böylece hepsi onun öldüğünden emin oldular.

Sonra kendilerine ait putlara tapmakta olan bir kavme rastladılar ve **"Dediler ki: «Ey Mûsa! Onların tanrıları olduğu gibi sen de bizim için bir tanrı yap.» Mûsa ise şöyle karşılık verdi: «Gerçekten siz cahil bir topluluksunuz. Şüphesiz bunların içinde bulundukları (din) yıkılmıştır, yapmakta oldukları da batıldır.»**[2] Kaldı ki sizler, sizi ikna edecek kadar ibretlik hadiseler gördünüz ve duydunuz." Böylece Mûsa yoluna devam

---

1 Şuarâ Sur. 61.

2 A'raf Sur. 138-139.

ederek sonunda kavmini bir yere yerleştirdi. Sonra onlara: "Harûn'u dinleyip itaat edin. Ben sizin başınıza yerime onu vekil tayin ettim. Çünkü ben Rabbime gideceğim" dedi ve 30 gün sonra döneceğini söyledi.

Mûsa Rabbi ile buluşma yerine vardı ve 30. günde Rabbiyle konuşmak istedi. O bu günleri, gecesi ve gündüzüyle oruçlu geçirmiş olup Rabbi ile konuşurken ağzından oruçlunun ağız kokusu gibi koku çıkmasını istemiyordu. Bu yüzden yeryüzü bitkilerinden bir bitki alarak ağzına götürerek çiğnedi. Mûsa yanına gelince Rabbi: -ne yaptığını daha iyi bildiği halde- "İftar mı ettin?" buyurdu. Mûsa da: "Ey Rabbim, seninle konuşurken ağzımdan sadece güzel koku çıksın istedim" dedi. Rabbi: "Ey Mûsa! Sen bilmez misin ki benim katımda oruçlunun ağız kokusu, misk kokusundan daha güzeldir. Dön ve on gün daha oruç tut, ondan sonra yanıma gel" buyurdu. Mûsa da kendisine emredildiği gibi yaptı.

Kavmi Mûsa'nın söz verdiği sürede dönmediğini gördü. Onlar bu halde beklemelerini sürdürürken Harun onlara hitap ederek şöyle seslendi: "Sizler Mısır'dan çıkarken beraberinize Firavun'un kavmine ait bir takım ödünç malları ve emanetleri alarak çıktınız. Sizin onlarda şu kadar hakkınız vardır. Ben ancak onlardaki size ait olan malları saklayabileceğinizi düşünüyor, sizde ödünç ya da emanet olarak duran bir malı size helal görmüyorum. Bu tür mallardan hiç birini ne onlara iade edeceğiz, ne de kendimiz için saklayacağız."

Sonra bir çukur açarak yanında böyle mallardan herhangi bir ev eşyası ya da ziynet eşyası bulunan herkese onu çukura atmasını emretti. Sonra üzerinde ateş tutuşturarak emanet eşyaların hepsini yakarak: "Bunlar ne onların, ne de bizim olacaktır" dedi.

Sâmirî, kendilerine komşu olan ve sığıra tapan bir millettendi, İsrail oğullarından değildi. Mûsa ve İsrail oğulları yola çıkınca o da onlarla birlikte yola çıkmıştı. Fakat onun (Cebrâil'e ait) bir iz/eser görmesi ve ondan bir avuç (toprak) alması takdir edildi. Sonra Harun'un yanından geçerken Harun: "Sâmirî, sen elindekini atmayacak mısın?" dedi. Samirî onu avucunda tutuyordu. O ana kadar kimse onu görmemişti. Samirî dedi ki: "Bu, sizi denizden geçiren elçinin (Cebrail'in) izinden bir avuç (toprak)tır. Bunu ancak şu şartla atarım: Allah'a dua edeceksin. Ben onu attığımda benim isteklerim gerçekleşecektir." Sonra Sâmirî elindekini attı ve Harun onun için dua etti. Sâmirî: "Ben buzağı olmak istiyorum" dedi. Derken çukura atılan eşya, ziynet, bakır ve demir ne varsa hepsi birleşerek böğürme sesi gibi ses çıkaran içi boş bir buzağı heykeline dönüştü.

İbn Abbâs der ki: Vallahi buzağının kendisinden kaynaklanan hiçbir sesi yoktu. Aksine rüzgâr onun kıçından giriyor, ağzından çıkıyordu. İşte o ses bundan kaynaklanıyordu. Bu olay üzerine İsrail oğulları bir kaç fırkaya ayrıldılar. Bir fırka: "Ey Sâmirî, bu nedir? Onu en iyi sen bilirsin" dediler. O da: "Bu, sizin Rabbinizdir. Fakat Mûsa yolunu şaşırdı" dedi.

Diğer bir fırka ise şöyle dedi: "Mûsa dönene kadar biz bunu yalanlamayız. Bu durumda şayet bunun bizim Rabbimiz olduğu görülürse, böylece onu kaybetmemiş ve onu gördüğümüzde acizlik göstermemiş oluruz. Yok eğer Rabbimiz olmadığı anlaşılırsa, o zaman da Mûsa'nın sözüne uyarız."

Bir fırka da şöyle söyledi: "Bu, şeytanın işidir. O bizim Rabbimiz değildir. Ona ne inanırız, ne de onu tasdik ederiz."

Diğer bir fırka mensuplarının kalbinde ise Sâmirî'nin buzağı ile ilgili söylediklerine inanma eğilimi doğdu ve (Mûsa'yı) yalanladıklarını ilan ettiler.[1] Bunu gören Harun kendilerine: **"Ey kavmim! Sizler bunun yüzünden sadece fitneye kapıldınız."**[2] Bizim Rabbimiz rahmandır (esirger), böyle değildir" dedi. Kavmi ise şöyle: "Öyleyse neden Mûsa otuz gün söz veriyor da sonra verdiği sözünde durmuyor?" karşılığını verdi. Tam kırk gün geçti. Beyinsizleri de alaylı bir edayla: "Rabbini ararken yolunu şaşırmış!" dediler.

Allah, Mûsa ile konuşup ona söyleyeceklerini söyledikten sonra, yanlarından ayrılmasının ardından kavminin yaptıklarını ona haber verdi. Bunun üzerine **"Mûsa kızgın ve üzgün bir halde kavminin yanına döndü."**[3] Onlara Kur'an'da dinlediğin sözleri söyledi: **"Kardeşinin (Harun'un) başından tutup kendine doğru çekti."**[4] Elindeki levhaları fırlattı. Sonra kardeşini mazur gördü, onun için af diledi ve Sâmirî'ye dönerek: "Seni bunu yapamaya iten sebep nedir?" diye sorunca o da

---

[1] Bu noktada orijinal metinde, cümlenin başı ile sonu birbiriyle çelişik durum arz etmektedir. Zira cümlenin başında fırkanın Sâmirî'yi tasdik ettikleri, sonunda ise yalanladıkları ifade edilmektedir. Sâmirî'yi yalanlamaları bağlama da ters düşmektedir. Ayrıca *Tarîh Medîneti Dımaşk*'ta (61/90) aynı rivayet "ve Samirî'yi yalanlamayacaklarını ilan ettiler" şeklinde geçmiştir ki bu bağlama daha uygun düşmektedir. Konu bütünlüğü ve cümlelerin kendi aralarındaki tutarlılığı esas alınarak tercüme bağlama uygun biçimde yapılmıştır. (Mütercim).

[2] Tâ Hâ Sur. 90.

[3] A'raf Sur. 150.

[4] A'raf Sur. 150.

şöyle cevap verdi: Elçinin (temas ettiği) izinden bir avuç toprak aldım. Ben onu fark ettim, fakat size o gösterilmedi. Onu (erimiş mücevheratın içine) kattım. **"Bunu böyle nefsim bana hoş gösterdi. Mûsa: «Defol!» dedi. Artık hayatın boyunca sen: «Bana dokunmayın» diyeceksin. Ayrıca senin için kurtulamayacağın bir ceza günü var. Tapmakta olduğun tanrına da bak! Yemin ederim, biz onu yakacağız; sonra da onu parça parça edip denize savuracağız!"**[1] Eğer o tanrı olsaydı, bu duruma düşmezdi."

İsrail oğulları ikna oldular. İşte o zaman içlerinden Harun gibi düşünenlere gıpta ettiler. Sonra Mûsa'ya: "Bizim için Rabbinden bize bir tövbe kapısı açmasını ve işlediğimiz günahları bağışlamasını dile" dediler. Mûsa da bunun için -yani dağa çıkmak için- kavminin buzağı konusunda şirke düşmemiş olanlarından yetmiş kişi seçti. Onlarla birlikte kavmi için tövbe dilemek üzere yola çıktı. Derken yeryüzü onları şiddetle salladı. Allah'ın peygamberi, kavmine ve yanındaki heyete yapılan bu muameleden utanç duyarak şöyle dedi: **"Ey Rabbim! Dileseydin daha önce beni ve onları helak ederdin. Şimdi aramızdaki beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi helak mı edeceksin?"**[2] Allah, aralarında buzağı sevgisiyle yanıp tutuşan ve buzağıya inananlar bulunduğunu görmüştü. Bu yüzden yeryüzü onları sarsmıştı. Sonra Allah şöyle buyurdu: **"Benim rahmetim her şeyi kaplamıştır; onu Allah'a karşı gelmekten sakınanlara, zekât verenlere, âyetlerimize inanıp, yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, (okuyup yazması olmayan) ümmi peygambere uyanlara yazacağız."**[3]

Mûsa: "Ya Rabbi! Ben senden tövbe diledim. Sen ise bana rahmetini benim kavmimden başka bir kavim için yazdığını söyledin. Keşke beni(m ömrümü) de erteleyip, o zatın esirgenen ümmetinden bir fert olarak yaratsaydın" dedi.

Yüce Allah şöyle buyurdu: "Senin kavminin tövbesi ancak şu şartla kabul edilir: Onlardan her biri, karşılaştığı her baba ve evladı kılıçla öldürecek ve o mevkide kimi öldürdüğüne bakmayacak."

Bunun üzerine Mûsa ve Harun'un günahlarına muttali olamadığı ve fakat Allah'ın bildiği kişiler gelerek günahlarını itiraf ettiler. Sonra kendilerine emredilenleri yaptılar ve böylece Allah onlardan hem katili, hem de maktulü bağışladı. Sonra Mûsa onları yanına alarak kutsal

---

[1] Tâ Hâ Sur. 96-98.

[2] A'raf Sur. 155.

[3] A'raf Sur. 156-157.

topraklara doğru yöneldi. Öfkesi dindikten sonra levhaları eline aldı. Kavmine tebliğ ile görevlendirildiği vazifeleri onlara emretti. Fakat bu vazifeler kavmine ağır geldi ve onları kabul etmek istemediler. Bunun üzerine Allah dağı bir şemsiye gibi onların tepelerine kaldırdı ve dağın üzerlerine düşmesinden korkup kitabı sağ ellerine aldılar. Kitap ellerinde olduğu halde dağı ve yeri dinliyorlar, üzerlerine düşecek korkusuyla gözlerini dağdan ayırmıyorlardı. Sonra yollarına devam ederek nihayet kutsal topraklara ulaştılar. Orada, alışılmışın dışında bir yaratılışa sahip zorba bir milletin yaşadığı bir şehir gördüler. (Mûsa) Onlara, şehrin akıllara şaşkınlık veren meyvelerini anlattıysa da kavmi: **"Ey Mûsa! Orada zorba bir millet vardır."**[1] Bizim onlarla baş edecek gücümüz yoktur. Onlar orada oldukları sürece biz oraya girmeyiz. **"Eğer onlar çıkarlarsa, ancak o zaman biz oraya gireriz"**[2] dediler. Daha evvel zorbalardan olup da **"Korkanlar arasına katılan, Allah'ın nimete erdirdiği iki adam"**[3] ise "Biz Mûsa'ya inandık" deyip Mûsa'nın yanına giderek şöyle söylediler: "Biz kendi milletimizi(n durumunu) daha iyi biliriz. Sizler onların cüsselerinden ve silahlarından korkmuş olsanız da (bilin ki) onlarda ne yürek var, ne de kuvvet. **"Üzerlerine kapı tarafından yürüyün, oradan içeri girerseniz muhakkak galip gelirsiniz."**[4]

Halk bu iki kişinin Mûsa'nın kavminden olduklarını söylemektedir. Fakat Saîd b. Cübeyr'den, bunların daha evvel zorbalardan iken Mûsa'ya inanan iki kişi olduğu yönünde bir görüş nakledilmiştir. Bu görüşe göre "من الذين يخافون" ifadesi, "İsrail oğullarının korktukları milletten" şeklinde anlaşılmıştır.

Sonra İsrail oğulları: "Ey Mûsa! Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Biz burada oturup bekleyeceğiz" dediler. Onlar bu sözleriyle Mûsa'yı kızdırdılar. O da onlara beddua etti. Onları "fasık/isyankâr" diye nitelendirdi. Mûsa, daha önce işlediklerini gördüğü günahlar ve kötülükler sebebiyle onlara beddua etmemişti. Ancak o gün beddua etti. Allah, kavmine yaptığı bedduasını kabul etti ve onları "fasık/isyankâr" diye isimlendirdi. Onları kutsal topraklardan kırk yıl mahrum etti. Bu süre zarfında yeryüzünde şaşkın şaşkın dolanıp durdular. Her sabah kalkıyorlar, hiç durmadan yürüyorlardı. Sonra Allah çöl ortasında üstlerinde bir bulut peyda etti ve üzerlerine kudret helvası ile bıldırcın

---

[1] Mâide Sur. 22.

[2] Mâide Sur. 22.

[3] Mâide Sur. 23.

[4] Mâide Sur. 23.

kuşu yağdırdı. Onlara hiç eskimeyen ve asla kirlenmeyen elbiseler yarattı. Aralarında kare şeklinde bir taş yarattı ve Mûsa'ya o taşa asasıyla vurmasını emretti. Her bir yanından üç pınar olmak üzere **"taştan on iki pınar fışkırdı."**[1] Allah onlardan her boya, kendilerine ait olan su içecekleri pınarı öğretti. Sonra her nereye gitseler muhakkak o taşı da dün olduğu yerdeki gibi aralarında bulurlardı.

İbn Abbâs bu hadisi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştır. Bana göre bunu şu olay da doğrulamaktadır:

Muaviye, İbn Abbâs'ı bu hadisi naklederken dinledi. Fakat öldürülen kişinin haberini yayarak Mûsa'yı ifşa edenin Firavun'un adamı olduğu yönündeki sözlerine itiraz etti. (Dedi ki) Bunu nasıl ifşa eder ki! Halbuki onun öldürüldüğünü sadece olaya bizzat tanık olan İsrailli kişi görmüş ve bilmişti. İbn Abbâs onun bu itirazına öfkelendi ve elinden tutarak onu Sa'd b. Mâlik ez-Zührî'nin yanına götürdü. Sa'd'a dedi ki: "Ey Ebû İshâk! Sen Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Mûsa'nın Firavun hanedanlığından öldürdüğü kişiyle ilgili kıssayı anlattığı günü hatırlıyor musun? Bu olayı yayan, İsrailli miydi? yoksa Firavun'un adamı mı?"

Sa'd da: "Bunu asıl yayan Firavun'un adamı idi. O da bunu o sırada olay yerinde bulunan ve olaya bizzat tanık olan İsrailliden duymuştu" dedi.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, Esbağ b. Zeyd ile Kâsım b. Ebî Eyyûb hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Bu iki ravi de güvenilirdir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ﴾

Yüce Allah'ın "And Olsun Ki Daha Önce Âdem'den Söz Almıştık, Fakat Unuttu" Âyeti [3]

١١٦٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَمْلَكٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِصَامٍ الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ ، حَدَّثَنَا مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " إِنَّمَا سُمِّيَ الإِنْسَانُ إِنْسَانًا لأَنَّهُ عُهِدَ إِلَيْهِ فَنَسِيَ "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: أحمد بن عصام , وهو ضعيف .

---

1 Bakara Sur. 60.

2 Ebû Ya'lâ (2618)

3 Taha Sur. 115.

11167. İbn Abbâs der ki: "Âdem'in insan diye isimlendirilmesi, kendisinden söz alınmış olduğu halde onu unutmasından -Arapçası nesiye- dolayıdır."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Ahmed b. Isâm zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلا يَضِلُّ وَلا يَشْقَى﴾

Yüce Allah'ın "Benim Yoluma/Hidayetime Uyan Ne Sapar, Ne de Bedbaht Olur" Âyeti[2]

١١١٦٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , حَدَّثَنِي أَبِي , قَالَ : وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي بِخَطِّهِ , عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنِ اتَّبَعَ كِتَابَ اللَّهِ هَدَاهُ اللَّهُ مِنَ الضَّلالَةِ وَوَقَاهُ سُوءَ الْحِسَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَذَلِكَ أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ : ﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلا يَضِلُّ وَلا يَشْقَى﴾

رواه الطبراني وفيه: أبو شيبة وعمران بن أبي عمران وكلاهما ضعيف

11168. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah'ın Kitab'ına uyarsa, Allah onu dalaletten kurtarıp hidayete erdirir ve onu kıyamet günü ağır hesaptan korur; zira Yüce Allah buyuruyor ki: **"Benim yoluma/hidayetime uyan ne sapar ne de bedbaht olur."**[3]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Şeybe ve İmrân b. Ebî İmrân'ın ikisi de zayıftır.[4]

١١١٦٩ – وعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ أن النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ : " ﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ﴾

رواه الطبراني,وفيه :إسماعيل بن مسلم المكي, وهو ضعيف .

11169. Ebu't-Tufeyl'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (925). Taberânî demiştir ki: "Bu hadiste Ahmed b. Isâm teferrüd etmiştir." Taberânî'nin hocası Muhammed b. Mumellek el-İsbehânî'yi *Ahbâru İsbehân*'da (2/267) zikreden Ebû Nuaym, onun hakkında herhangi bir cerh/tenkit nakletmemiştir.

[2] Tâ Hâ Sur. 123.

[3] Tâ Hâ Sur. 123.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12437); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat,* (26-*Mecmeu'l-Bahreyn*)

vesellem) şöyle okumuştur: "**Benim yoluma/hidayetime ...**"[1].

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.**

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾

Yüce Allah'ın "Benim Zikrimden (Kitabımdan) Yüz Çeviren Bilsin Ki Onun Dar Bir Geçimi Olur" Âyeti [2]

١١١٧٠ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعالى : ﴿فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾ قَالَ : المَعِيشَةُ الضَّنْكُ الَّتِي قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعالى إِنَّهُ يُسَلِّطُ عَلَيْهِ تِسْعاً وَتِسْعِينَ حَيَّةً يَنْهَشُونَ لَحْمَهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ

رواه البزار وفيه من لم أعرفه .

11170. Ebû Hureyre, Yüce Allah'ın "**Benim Kitabımdan yüz çeviren bilsin ki onun dar bir geçimi olur**" âyeti hakkında Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırarak der ki: "Yüce Allah'ın bahsettiği dar geçim şudur: Allah o kişinin bedenine doksan dokuz yılan[3] musallat eder ve yılanlar kıyamet kopuncaya kadar onun etini ısırırlar."

★ **Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden tanımadıklarım vardır.**[4]

١١١٧١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا الْمَسْعُودِيُّ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُخَارِقِ ، عَنْ أَبِيهِ الْمُخَارِقِ بْنِ سُلَيْمٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، ﴿فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾، قَالَ : " عَذَابُ الْقَبْرِ "

رواه الطبراني وفيه المسعودي وقد اختلط وبقية رجاله ثقات

11171. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "...**bilsin ki onun dar bir geçimi olur**"[5] âyetiyle kastedilen kabir azabıdır.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden el-Mes'ûdî bunamıştı. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.**[6]

---

[1] Tâ Hâ Sur. 123.

[2] Tâ Hâ Sur. 124.

[3] Bezzâr'ın rivayetinde "yetmiş yedi yılan" ifadesi geçmiştir. İbn Hibbân'ın rivayeti ise *Mecmau'z-Zevâid*'inki ile aynıdır.

[4] Bezzâr (2233), İbn Hibbân, *Sahîh* (3122; hasen bir isnâdla merfû olarak).

[5] Tâhâ Sur. 124.

[6] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9143)

قوله تعالى : ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا﴾

Yüce Allah'ın "Güneşin Doğuşu ve Batışı Öncesinde Rabbini Hamd ile Tespih Et" Âyeti[1]

١١١٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ الْقَطَّانُ الْهَمْدَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْعَطَّارُ ، ثنا دَاوُدُ بْنُ الزِّبْرِقَانِ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا﴾، قَالَ : " طُلُوعُ الشَّمْسِ صَلاةُ الصُّبْحِ ، وَقَبْلَ غُرُوبِهَا صَلاةُ الْعَصْرِ "

رواه الطبراني وفيه يحيى بن سعيد العطار وهو ضعيف

11172. Cerîr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın **"Güneşin doğuşu ve batışı öncesinde Rabbini hamd ile tespih et"**[2] âyeti ile ilgili olarak: *"Güneşin doğuşu öncesindeki tespih, sabah namazıdır. Batışı öncesindeki ise ikindi namazıdır"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Saîd el-Attâr zayıftır.[3]

قوله تعالى : ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلاةِ﴾

Yüce Allah'ın "Ailene Namaz Kılmalarını Emret" Âyeti[4]

١١١٧٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا سَعِيدٌ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ يُوسُفَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلامٍ ، قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " إِذَا نَزَلَ بِأَهْلِهِ الضِّيقُ أَمَرَهُمْ بِالصَّلاةِ ، ثُمَّ قَرَأَ : وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات

11173. Abdullah b. Selâm der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), ailesine maddi sıkıntı bastığı zaman onlara namaz kılmalarını emrederdi.

---

1 Tâhâ Sur. 130.

2 Tâhâ Sur. 130.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2283)

4 Tâhâ Sur. 132.

Sonra (Abdullah) **"Ailene namaz kılmalarını emret, kendin de namaza sabırla devam et..."**[1] âyetini okudu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta[2] rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ الأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ)

Enbiya Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Ayrıca Ona Ailesini ve Onlarla Beraber Bir Mislini Daha Verdik" Âyeti [3]

١١١٧٤ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاق ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا وَكِيعٌ ، عَنْ أَبِي سِنَانَ سَعِيدِ بْنِ سِنَانَ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، قَالَ : بَلَغَ ابْنَ مَسْعُودٍ أَنَّ مَرْوَانَ ، يَقُولُ : ﴿وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ﴾ ، قَالَ : أُتِيَ أَهْلاً غَيْرَ أَهْلِهِ ، فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : " بَلْ أُتِيَ بِأَهْلِهِ بِأَعْيَانِهِمْ وَمِثْلِهِمْ مَعَهُمْ "

رواه الطبراني وإسناده منقطع ويحيى الحماني ضعيف .

11174. Dahhâk b. Muzâhim anlatıyor: İbn Mes'ûd, Mervan'ın **"Ayrıca ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini daha verdik"**[4] âyetini "Ona kendi ailesi dışında bir aile verildi" şeklinde açıkladığını öğrenince "Bilakis ona kendi ailesinin fertleri ve onlarla birlikte bir misli daha verilmiştir" dedi.

★ Bunu Taberânî, *munkatı* bir isnâdla rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî de zayıftır.[5]

---

[1] Tâhâ Sur. 132.

[2] *el-Mu'cemu'l-evsat* (890)

[3] Enbiya Sur. 84.

[4] Enbiya Sur. 84.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9085)

قوله تعالى : ﴿وَذَا النُّونِ﴾

Yüce Allah'ın "Zünnûn'u da An" Âyeti [1]

١١١٧٥ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا جَرِيرٌ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا﴾ قَالَ : " هُوَ عَبْدٌ أَبَقَ مِنْ سَيِّدِهِ "

رواه الطبراني وفيه: يحيى الحماني وهو ضعيف.

11175. Abdullah (b. Mes'ûd), "Zünnûn'u da an. O, öfkelenerek geçip gitmişti"[2] âyetini "O, efendisinden kaçan bir köle/kuldur" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[3]

١١١٧٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِى إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِىُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنِى وَالِدِى مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ قَالَ مَرَرْتُ بِعُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ فِى الْمَسْجِدِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَمَلأَ عَيْنَيْهِ مِنِّى ثُمَّ لَمْ يَرْدُدْ عَلَىَّ السَّلاَمَ فَأَتَيْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ هَلْ حَدَثَ فِى الإِسْلاَمِ شَىْءٌ مَرَّتَيْنِ قَالَ لاَ وَمَا ذَاكَ قَالَ قُلْتُ لاَ إِلاَّ أَنِّى مَرَرْتُ بِعُثْمَانَ آنِفاً فِى الْمَسْجِدِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَمَلأَ عَيْنَيْهِ مِنِّى ثُمَّ لَمْ يَرْدُدْ عَلَىَّ السَّلاَمَ قَالَ فَأَرْسَلَ عُمَرُ إِلَى عُثْمَانَ فَدَعَاهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكَ أَنْ لاَ تَكُونَ رَدَدْتَ عَلَى أَخِيكَ السَّلاَمَ قَالَ عُثْمَانُ مَا فَعَلْتُ. قَالَ سَعْدٌ قُلْتُ بَلَى قَالَ حَتَّى حَلَفَ وَحَلَفْتُ قَالَ ثُمَّ إِنَّ عُثْمَانَ ذَكَرَ فَقَالَ بَلَى وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ إِنَّكَ مَرَرْتَ بِى آنِفاً وَأَنَا أُحَدِّثُ نَفْسِى بِكَلِمَةٍ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ وَاللَّهِ مَا ذَكَرْتُهَا قَطُّ إِلاَّ تَغَشَّى بَصَرِى وَقَلْبِى غِشَاوَةٌ قَالَ قَالَ سَعْدٌ فَأَنَا أُنَبِّئُكَ بِهَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ لَنَا أَوَّلَ دَعْوَةٍ ثُمَّ جَاءَ أَعْرَابِىٌّ فَشَغَلَهُ حَتَّى قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاتَّبَعْتُهُ فَلَمَّا أَشْفَقْتُ أَنْ يَسْبِقَنِى إِلَى مَنْزِلِهِ ضَرَبْتُ بِقَدَمِى الأَرْضَ فَالْتَفَتَ إِلَىَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَنْ هَذَا أَبُو إِسْحَاقَ . قَالَ قُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ فَمَهْ . قَالَ قُلْتُ لاَ وَاللَّهِ إِلاَّ أَنَّكَ ذَكَرْتَ لَنَا أَوَّلَ دَعْوَةٍ ثُمَّ جَاءَ هَذَا الأَعْرَابِىُّ فَشَغَلَكَ . قَالَ نَعَمْ دَعْوَةُ ذِى النُّونِ إِذْ هُوَ فِى بَطْنِ الْحُوتِ ﴿لاَ

---

[1] Enbiya Sur. 87.

[2] Enbiya Sur. 87.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9086)

إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ فَإِنَّهُ لَمْ يَدْعُ بِهَا مُسْلِمٌ رَبَّهُ فِى شَىْءٍ قَطُّ إِلاَّ اسْتَجَابَ لَهُ " قلت : روى الترمذي طرفا من آخره .

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير إبراهيم بن محمد بن سعد بن أبي وقاص وهو ثقة

11176. Sa'd b. Ebî Vakkâs bildiriyor: Bir gün Mescid'de bulunan Osman b. Affân'ın yanına gidip selam verdim. Beni görünce gözlerini yumdu, selamımı almadı. Ben de doğruca müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb'ın yanına giderek ona: "Ey müminlerin emiri! İslam'da yeni bir şey mi oldu?" dedim. Aynı şeyi iki kere tekrarladım. Ömer: "Hayır. Niçin soruyorsun ki?" deyince ben de: "Hayır mı? Ama ben biraz evvel Mescid'de Osman'ın yanına uğradım. Kendisine selam verdim. Beni görünce gözlerini yumdu, selamımı almadı" dedim.

Sonra Ömer, Osman'a birini göndererek çağırttı. Gelince kendisine "Niçin kardeşinin selamını almadın?" diye sordu. Osman: "Hayır, ben öyle bir şey yapmadım" dedi. Ben: "Bilakis yaptı" diye ısrar ettim. Sonunda o da yemin etti, ben de yemin ettim. Sonra Osman olayı hatırladı ve şöyle söyledi: "Doğru. Allah'tan bağışlanmak dilerim, ona tövbe ederim. Biraz evvel sen benim yanıma uğradığında ben kendi kendime Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir sözü söylenip duruyordum. Vallahi o sözü ne zaman hatırlasam gözlerim ve basiretim (kalbim) bir perdeyle bağlanır."

Sa'd dedi ki: Onu sana ben söyleyeyim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize ilk duayı anlatmıştı ki yanına bir Bedevi geldi ve onu meşgul etti. Sonra da Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp gitti. Ben peşine takıldım. Beni fark etmeden evine girmesinden korktum ve ayaklarımı yere vurdum. Ayak seslerimi duyunca bana döndü ve *"Sen kimsin? Ebû İshâk mısın?"* dedi. Ben: "Evet, ya Resûlullah" dedim. "Ne istiyorsun?" diye sordu. Ben de: "Hiçbir şey. Fakat vallahi sen bize ilk duayı anlattın. Sonra şu bedevi gelerek seni meşgul etti" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: *"Evet. O, Zünnûn'un balığın karnında iken yaptığı şu duadır:* **«Senden başka tanrı yoktur, Seni tenzih ederim. Gerçekten ben (kendine) zulmedenlerden oldum»** *Bir Müslüman hangi konuda Rabbine bu şekilde dua ederse, muhakkak Rabbi duasına icabet eder."*[1]

Ben derim ki: Tirmizî hadisin sonundan bir kısmını irad etmiştir.

---

[1] Enbiya Sur. 87.

★ Bu şekliyle ise onu Ahmed b. Hanbel[1] rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan İbrâhîm b. Muhammed b. Sa'd b. Ebî Vakkâs müstesna, *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى : ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ﴾

Yüce Allah'ın "Siz ve Allah'tan Başka Taptıklarınız, Cehennemin Yakıtısınız"[2] Âyeti

١١١٧٧ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةَ : ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ واردون﴾ثُمَّ نَسَخَتْهَا : ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ﴾ يَعْنِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ"

رواه البزار, وفيه: شرحبيل بن سعد مولى الأنصار, وثقة ابن حبان وضعفه الجمهور, وبقية رجاله ثقات .

11177. İbn Abbâs der ki: **"Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennemin yakıtısınız; oraya gireceksiniz"** âyeti nâzil oldu. Fakat sonra onu, **"Katımızdan kendileri için güzel akıbet takdir edilmiş olanlara gelince, onlar cehennemden uzak tutulurlar"**[3] âyeti neshetmiştir. Maksat, Meryem oğlu İsa ve onun yanında yer alanlardır.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ensâr'ın azatlısı Şurahbîl b. Sa'd'ı İbn Hibbân güvenilir görürken çoğunluk zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[4]

١١١٧٨ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى , ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ , ثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ , عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ , عَنْ عَاصِمِ ابْنِ بَهْدَلَةَ , عَنْ أَبِي رَزِينٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ : ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ﴾, قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزِّبَعْرَى : أَنَا أَخْصِمُ لَكُمْ مُحَمَّدًا , فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ , أَلَيْسَ فِيمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ : ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ﴾ ؟ قَالَ : " نَعَمْ " , قَالَ : فَهَذِهِ النَّصَارَى تَعْبُدُ عِيسَى , وَهَذِهِ الْيَهُودُ تَعْبُدُ عُزَيْرًا , وَهَذِهِ بَنُو تَمِيمٍ تَعْبُدُ الْمَلائِكَةَ , فَهَؤُلاءِ فِي النَّارِ ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ﴾

---

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (1462)

2 Enbiya Sur. 98.

3 Enbiya Sur. 101.

4 Bezzâr (2234)

رواه الطبراني, وفيه: عاصم بن بهدلة, وقد وثق وضعفه جماعة .

11178. İbn Abbâs der ki: **"Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennemin yakıtısınız; oraya gireceksiniz"**[1] âyeti nâzil olunca Abdullah İbnü'z-Ziba'râ "Ben sizin adınıza Muhammed ile cedelleşirim" dedi ve sonra "Ey Muhammed! Sana indirilenler arasında **«Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennemin yakıtısınız; oraya gireceksiniz»** âyeti yok mudur?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, vardır"* deyince, sözlerine şöyle devam etti: İşte Hıristiyanlar İsa'ya, Yahudiler Üzeyir'e, Temîm oğulları da meleklere tapınmaktadırlar. Öyleyse bunların hepsi cehenneme gireceklerdir!" Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi: **"Katımızdan kendileri için güzel akıbet takdir edilmiş olanlara gelince, onlar cehennemden uzak tutulurlar."**[2]

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele güvenilir kabul edilmekle beraber bir grup bilgin tarafından zayıf olarak değerlendirilmiştir.**[3]

١١١٧٩ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ خَبَّابٍ ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ : عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِذَا بَقِيَ فِي النَّارِ مَنْ يُخَلَّدُ فِيهَا جُعِلُوا فِي تَوَابِيتَ مِنْ نَارٍ فِيهَا مَسَامِيرُ مِنْ نَارٍ ، قَالَ : ذَلِكَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا فَلا يَرَوْنَ أَحَدًا فِي النَّارِ يُعَذَّبُ غَيْرُهُمْ " ، ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ : ﴿لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لا يَسْمَعُونَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: يحيى الحماني, وهو ضعيف .

11179. Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Cehennemde yalnız orada ebedi olarak kalacaklar kalınca, hepsi ateşten çivilerle tutturulmuş yine ateşten tabutlara konurlar. -Abdullah, bunu iki üç kere tekrarladı- Derken cehennemde kendilerinden başka azap edilen hiç kimse olmadığını görürler." Sonra Abdullah şu âyeti okudu: **"Onlar orada inim inim inlerler; fakat (onların iniltilerini Allah'tan başka tapındıkları varlıklar) duymazlar."**[4]

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.**[5]

---

[1] Enbiya Sur. 98.

[2] Enbiya Sur. 101.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12739)

[4] Enbiya Sur. 100. Bu âyet bazı âlimlerce "Onlar orada inim inim inlerler ve hiçbir şey duymazlar (kulakları sağır olmuştur)" şeklinde anlaşılmıştır. (Mütercim).

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9087)

قوله تعالى : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Biz Seni Ancak Âlemlere Rahmet Olarak Gönderdik" Âyeti [1]

١١١٨٠ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ أَحْمَدَ , ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ , ثنا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ , عَنِ الْمَسْعُودِيِّ , عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ " ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ , قَالَ : مَنْ تَبِعَهُ كَانَ لَهُ رَحْمَةً فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ , وَمَنْ لَمْ يَتَّبِعْهُ عُوفِيَ مِمَّا كَانَ يُبْتَلَى سَائِرُ الأُمَمِ مِنَ الْمَسْخِ , وَالْخَسْفِ , وَالْقَذْفِ "

رواه الطبراني, : أيوب بن سويد, وهو ضعيف جدا وقد وثقه ابن حبان بشروط فيمن يروي عنه وقال : إنه كثير الخطأ , والمسعودي قد اختلط .

11180. İbn Abbâs, **"Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik"** âyeti ile ilgili olarak der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine tâbi olanlar için hem dünyada, hem de âhirette rahmet vesilesi olmuştur. Kendisine tâbi olmayanlar ise (yine onun yüzü suyu hürmetine) geçmiş milletlerin başına gelmiş olan **hasf** (yerin dibine geçirme), **mesh** (sureti hayvan sûretine dönüştürülme) ve **kazf** (başına taş yağdırma) gibi azaplardan muaf tutulmuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Eyyûb b. Suveyd son derece zayıftır. Bununla birlikte İbn Hibbân rivayette bulunduğu kimselerle ilgili koştuğu bazı şartlarla kendisini güvenilir kabul ederek: "Çokça hata ederdi" demiştir. Ayrıca rivayetin ravilerinden Mes'ûdî de âhir ömründe bunamıştı.[2]

---

[1] Enbiya Sur. 107.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12358)

﴿بَابُ سُورَةِ الحَجِّ﴾

Hac Sûresi

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İnsanlar! Rabbinizden Sakının. Zira Kıyamet Gününün Sarsıntısı Korkunç Bir Şeydir" Âyeti[1]

١١١٨١ – عن ابن عباس قال : تلا رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هذه الآية وأصحابه عنده :"﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ﴾ إلى آخرِ الآية فَقَالَ : " هَلْ تَدْرُونَ أيُّ يَوْمٍ ذَلِكَ ؟ " . قَالُوا : اللهُ ورَسُولُهُ أعْلَمُ قَالَ : " ذَلِكَ يَوْمَ يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ : يَا آدَمُ قُمْ فَابْعَثْ بَعْثاً إلى النَّارِ فَيَقُولُ : وَمَا بَعْثُ النَّارِ ؟ فَيَقُولُ : مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعُ مِئةٍ وَتِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ إلى النَّارِ وَوَاحِدٌ إلَى الجَنَّةِ " . فَشَقَّ ذَلِكَ عَلى القَوْمِ . فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنِّي لأَرْجو أنْ تَكُونُوا رُبْعَ الجَنَّةِ إِنِّي لأَرْجو أنْ تَكُونُوا شَطْرَ الجَنَّةِ " . ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " اعْمَلُوا وَأَبْشِرُوا فَإِنَّكُمْ بَيْنَ خَلِيقَتَيْنِ لَمْ يَكُونَا مَعَ أَحَدٍ إِلاَّ كَثَّرَتَاهُ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَإِنَّمَا أَنْتُمْ فِي الأُمَمِ كَالشَّامَةِ فِي جَنْبِ البَعِيرِ أَوْ كَالرَّقْمَةِ فِي ذِرَاعِ الدَّابَّةِ أُمَّتِي جُزْءٌ مِنْ أَلْفِ جُزْءٍ "

قلت : في الصحيح بعضه . رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير هلال بن خباب وهو ثقة .

11181. İbn Abbâs anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının yanında **"Ey insanlar! Rabbinizden sakının; zira kıyamet gününün sarsıntısı korkunç bir şeydir"** âyetini okudu. Sonra: *"Bu hangi gündür biliyor musunuz?"* diye sordu. Ashâbı: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Bunun üzerine buyurdu ki: *"O gün, Yüce Allah'ın «Ey Âdem! Kalk bir grubu cennete atıver» buyurduğu gündür. Âdem: «Cehenneme atılacak grup kimlerdir?» diye sorar. Allah: «Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzu cehennemlik, biri ise cennetliktir» buyurur."* Bu durum topluluğu korkutur. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam eder: *"Ben cennetliklerin dörtte birinin sizlerden oluşacağını ummaktayım. (Hatta) Ben cennetliklerin yarısının sizden oluşacağını ummaktayım."*

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerine şöyle devam etti: *"Güzel davranışlar ortaya koyun, ümitvar olun; zira sizler Yecüc ve Mecüc gibi iki*

---

1 Hac Sur. 1.

mahlukun arasında bulunmaktasınız. Bunlar kimle birlikte olurlarsa, muhakkak onların sayılarını artırırlar. Sair milletlere göre sizin sayınız ancak devenin böğründeki damga veya hayvanın ayağındaki damga kadardır. Benim ümmetim, bin parçadan bir parçadır."

Ben derim ki: *Sahîh*'te hadisin bir kısmı geçmiştir.

★ Bu şekliyle ise onu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Hilâl b. Habbâb hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١١٨٢ – حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَلافُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، أَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ: ﴿يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا﴾، قَالَ : " ذَلِكَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ، وَذَلِكَ يَوْمٌ يَقُولُ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ لآدَمَ : قُمْ فَابْعَثْ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ بَعْثًا إِلَى النَّارِ ، فَقَالَ : مِنْ كَمْ يَا رَبِّ ؟ قَالَ : مَنْ أَلْفٍ تِسْعُ مِائَةٍ وَتِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ ، وَيَنْجُو وَاحِدٌ " ، فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَعَرَفَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَبْصَرَ ذَلِكَ فِي وُجُوهِهِمْ : " إِنَّ بَنِي آدَمَ كَثِيرٌ ، وَإِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِنْ وَلَدِ آدَمَ ، وَإِنَّهُ لا يَمُوتُ مِنْهُمْ رَجُلٌ حَتَّى يَرِثَهُ لِصُلْبِهِ أَلْفُ رَجُلٍ وَفِيهِمْ وَفِي أَشْبَاهِهِمْ جُنَّةٌ لَكُمْ "

رواه الطبراني, وفيه: عثمان بن عطاء الخراساني, وهو متروك وضعفه الجمهور واستحسن أبو حاتم حديثه .

11182. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "...gençleri ihtiyarlatan gün..."[2] âyetini okuyarak şöyle buyurmuştur:

"Bu, kıyamet günüdür. Bu, Yüce Allah'ın Âdem'e: «Kalk, neslinden bir grubu cehenneme atıver» diye buyurduğu gündür. Âdem: «Kaçta kaçını atayım ya Rabbi?» diye sorar. Allah da: "Bininden dokuz yüz doksan dokuzunu»

---

[1] Bezzâr (2235, Ebû Ca'fer et-Taberî, *Tehzîbu'l-âsâr, Müsnedu Abdillah b. Abbâs* (1/396-397). Taberî demiştir ki: Bize göre bu, senedi sahih bir haberdir. Fakat iki illet sebebiyle başkalarının usulüne göre sahih değil, zayıf olmalıdır diye düşünülebilir. Biri, hadisin – İkrime-İbn Abbâs-Peygamber tarikiyle gelen varyantının, bundan başka sahih bir tariki bilinmemektedir. Söz konusu bilginlere göre eğer bir rivayet tek kişi tarafından naklediliyorsa, onun sağlamlığının araştırılması gerekir. İkinci illet ise hadisin İkrime'nin İbn Abbâs'dan nakli olmasıdır; zira yine söz konusu bilginlere göre İkrime'nin nakilleri tartışmalıdır ve sırf onun yüzünden rivayetin sağlamlığının araştırılması gerekir. Fakat İbn Abbâs'tan başka bu rivayeti Hz. Peygamber'den bir grup sahabi daha nakletmiştir. Biz bunlardan sadece bize göre senedi sahih olanları zikretmekle yetineceğiz [Sonra söz konusu rivayetleri zikreder.].

[2] Müzzemmil Sur. 17.

buyurur ve bir kişi kurtulur." Bu durum Müslümanları korkutur. Onların korku dolu hallerini yüzlerinden fark eden Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurur:

"Kuşkusuz Âdemoğullarının sayısı pek çoktur. Yecüc ve Mecüc, Âdem'in çocuklarındandır. Bunlardan bir kişi ölünce, ona kendi sulbünden bin kişi varis olur. İşte onlar ve onlar gibi kavimler sizin için (cehenneme karşı) kalkan olurlar."

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Osman b. Atâ el-Horasânî metruktur. Çoğunluk kendisini zayıf gördüğü halde Ebû Hâtim hadisini hasen olarak değerlendirmiştir.**[1]

قوله تعالى : ﴿سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ﴾

Yüce Allah'ın "...Yerli ve Yolcu Bütün İnsanlar İçin Eşit..." Âyeti [2]

١١١٨٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ , ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ , عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ هُرْمُزَ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ,عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ,قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "﴿سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ﴾, قَالَ : سَوَاءً الْمُقِيمُ , وَالَّذِي يَرْحَلُ يَدْخُلُ "

رواه الطبراني, وفيه: عبد الله بن مسلم, بن هرمز وهو ضعيف .

11183. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"...mukim (el-âkif) ve yolcu (el-bâd) bütün insanlar için eşit..."** âyetinde geçen "العاكف" ve "الباد" kelimelerini **"mukim ve yolcu"** olarak açıklamıştır.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Müslim b. Hürmüz zayıftır.**[3]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12034)

2 Hac Sur. 25.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12496)

قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾

Yüce Allah'ın "Orada Zalimlikle Yanlış Yola Saptırmak İsteyene, Can Yakıcı Bir Azaptan Tattırırız" Âyeti [1]

١١١٨٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ السُّدِّيِّ أَنَّهُ سَمِعَ مُرَّةَ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ قَالَ لِي شُعْبَةُ وَرَفَعَهُ وَلَا أَرْفَعُهُ لَكَ يَقُولُ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ﴾ قَالَ لَوْ أَنَّ رَجُلاً هَمَّ فِيهِ بِإِلْحَادٍ وَهُوَ بِعَدَنِ أَبْيَنَ لَأَذَاقَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَذَاباً أَلِيماً

رواه أحمد وأبو يعلى والبزار ورجال أحمد رجال الصحيح .

11184. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın **"Orada zalimlikle yanlış yola saptırmak isteyene, can yakıcı bir azaptan tattırırız"** âyetini: "Bir adam daha Aden'de iken orada dinsizlik yapmaya niyet etse bile Allah ona yakıcı azaptan tattırır" diyerek açıklamıştır. -Şube der ki: O bu yorumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmıştı. Fakat ben bunu sana O'na (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırmadan naklediyorum-

★ Bunu Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١١٨٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا الْحَكَمُ بْنُ ظُهَيْرٍ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ قَالَ : " مَنْ هَمَّ بِخَطِيئَةٍ فَعَمِلَهَا فِي سِوَى الْبَيْتِ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ حَتَّى يَعْمَلَهَا ، وَمَنْ هَمَّ بِخَطِيئَةٍ فَعَمِلَهَا فِي الْبَيْتِ لَمْ يُمِتْهُ اللَّهُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يُذِيقَهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ "

رواه الطبراني، وفيه: الحكم بن ظهير، وهو متروك .

11185. Abdullah b. Mes'ûd, Yüce Allah'ın **"Orada zalimlikle yanlış yola saptırmak isteyene, can yakıcı bir azaptan tattırırız"**[3] âyetini şöyle açıklamıştır: "Kişi Beytullah'ın dışında bir günah işlemeye niyetlense, o günahı işlemedikçe ona günah yazılmaz. Fakat Beytullah'ta bir günah işlemeye niyet etse, Allah daha canını almadan ona dünyada iken yakıcı azaptan tattırır."

---

[1] Hac Sur. 25.

[2] Ahmed b. Hanbel (4071); Ebû Ya'lâ (5384); Bezzâr (2236). Rivayetin mevkûf olduğu yönündeki görüş, Şu'be'ye aittir.

[3] Hac Sur. 25.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Zuheyr metruktur.[1]

قوله تعالى : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلاَ نَبِيٍّ إِلاَّ إِذَا تَمَنَّى﴾

Yüce Allah'ın "Senden Önce Gönderdiğimiz Hiçbir Resul ya da Nebi Yoktur Ki, O Bir Şey Arzuladığı Zaman..." Âyeti [2]

١١١٨٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ ، ثنا أَبِي ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي الأَسْوَدِ ، عَنْ عُرْوَةَ ، قَالَ : " وَتَسْمِيَةُ الَّذِينَ خَرَجُوا إِلَى أَرْضِ الْحَبَشَةِ الْمَرَّةَ الأُولَى قَبْلَ خُرُوجِ جَعْفَرٍ وَأَصْحَابُهُ : عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ ، وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ ، وَمَعَهُ امْرَأَتُهُ رُقَيَّةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ ، وَأَبُو حُذَيْفَةَ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَمَعَهُ امْرَأَتُهُ سَهْلَةُ بِنْتُ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرٍو ، وَوَلَدَتْ لَهُ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي حُذَيْفَةَ ، وَالزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ ، وَمُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ أَخُو بَنِي عَبْدِ الدَّارِ ، وَعَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الأَسَدِ ، وَامْرَأَتُهُ أُمُّ سَلَمَةَ ، وَأَبُو سَبْرَةَ بْنُ أَبِي رُهْمٍ وَمَعَهُ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتِ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرٍو ، وَسُهَيْلُ بْنُ بَيْضَاءَ ، قَالَ : ثُمَّ رَجَعَ هَؤُلاءِ الَّذِينَ ذَهَبُوا الْمَرَّةَ الأُولَى قَبْلَ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَأَصْحَابِهِ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السُّورَةَ الَّتِي يَذْكُرُ فِيهَا : ﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى﴾ وَقَالَ الْمُشْرِكُونَ مِنْ قُرَيْشٍ : لَوْ كَانَ هَذَا الرَّجُلُ يَذْكُرُ آلِهَتَنَا بِخَيْرٍ أَقْرَرْنَاهُ وَأَصْحَابُهُ ، فَإِنَّهُ لا يَذْكُرُ أَحَدًا مِمَّنْ خَالَفَ دِينَهُ مِنَ الْيَهُودِ ، وَالنَّصَارَى بِمِثْلِ الَّذِي يَذْكُرُ بِهِ آلِهَتَنَا مِنَ الشَّتْمِ وَالشَّرِّ ، فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السُّورَةَ الَّتِي يَذْكُرُ فِيهَا : ﴿وَالنَّجْمِ﴾، وَقَرَأَ : ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الأُخْرَى﴾أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِيهَا عِنْدَ ذَلِكَ ذِكْرَ الطَّوَاغِيتِ ، فَقَالَ : " وَإِنَّهُنَّ لَمِنَ الْغَرَانِيقِ الْعُلَى ، وَإِنَّ شَفَاعَتَهُمْ لَتُرْتَجَى " ، وَذَلِكَ مِنْ سَجْعِ الشَّيْطَانِ وَفِتْنَتِهِ ، فَوَقَعَتْ هَاتَانِ الْكَلِمَتَانِ فِي قَلْبِ كُلِّ مُشْرِكٍ ، وَذَلَّتْ بِهَا أَلْسِنَتُهُمْ وَاسْتَبْشَرُوا بِهَا ، وَقَالُوا : إِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ رَجَعَ إِلَى دِينِهِ الأَوَّلِ وَدِينِ قَوْمِهِ ، فَلَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِرَ السُّورَةِ الَّتِي فِيهَا النَّجْمُ ، سَجَدَ وَسَجَدَ مَعَهُ كُلُّ مَنْ حَضَرَ مِنْ مُسْلِمٍ وَمُشْرِكٍ ، غَيْرَ أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ الْمُغِيرَةِ كَانَ رَجُلا كَبِيرًا فَرَفَعَ عَلَى كَفِّهِ تُرَابًا فَسَجَدَ عَلَيْهِ ، فَعَجِبَ الْفَرِيقَانِ كِلاهُمَا مِنْ جَمَاعَتِهِمْ فِي السُّجُودِ لِسُجُودِ رَسُولِ اللَّهِ

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9078)

[2] Hac Sur. 25.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَمَّا الْمُسْلِمُونَ فَعَجِبُوا مِنْ سُجُودِ الْمُشْرِكِينَ عَلَى غَيْرِ إِيمَانٍ وَلا يَقِينٍ ، وَلَمْ يَكُنِ الْمُسْلِمُونَ سَمِعُوا الَّذِي أَلْقَى الشَّيْطَانُ عَلَى أَلْسِنَةِ الْمُشْرِكِينَ ، وَأَمَّا الْمُشْرِكُونَ فَاطْمَأَنَّتْ أَنْفُسُهُمْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ لَمَّا سَمِعُوا الَّذِي أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَحَدَّثَهُمُ الشَّيْطَانُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ قَرَأَهَا فِي السَّجْدَةِ فَسَجَدُوا لِتَعْظِيمِ آلِهَتِهِمْ ، فَفَشَتْ تِلْكَ الْكَلِمَةُ فِي النَّاسِ ، وَأَظْهَرَهَا الشَّيْطَانُ حَتَّى بَلَغَتِ الْحَبَشَةَ ، فَلَمَّا سَمِعَ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ وَمَنْ كَانَ مَعَهُمْ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَنَّ النَّاسَ قَدْ أَسْلَمُوا وَصَلَّوْا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَبَلَغَهُمْ سُجُودُ الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَلَى التُّرَابِ عَلَى كَفَّيْهِ أَقْبَلُوا سِرَاعًا ، وَكَبُرَ ذَلِكَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا أَمْسَى أَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، فَشَكَا إِلَيْهِ ، فَأَمَرَهُ فَقَرَأَ عَلَيْهِ ، فَلَمَّا بَلَغَهَا تَبَرَّأَ مِنْهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ ، وَقَالَ : مَعَاذَ اللَّهِ مِنْ هَاتَيْنِ ، مَا أَنْزَلَهُمَا رَبِّي وَلا أَمَرَنِي بِهِمَا رَبُّكَ ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَقَّ عَلَيْهِ ، وَقَالَ : أَطَعْتُ الشَّيْطَانَ وَتَكَلَّمْتُ بِكَلامِهِ وَشَرَكَنِي فِي أَمْرِ اللَّهِ ، فَنَسَخَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَا أَلْقَى الشَّيْطَانُ ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلا نَبِيٍّ إِلا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾، فَلَمَّا بَرَّأَهُ اللَّهُ مِنْ سَجْعِ الشَّيْطَانِ وَفِتْنَتِهِ ، انْقَلَبَ الْمُشْرِكُونَ بِضَلالِهِمْ وَعَدَاوَتِهِمْ فذكر الحديث . وقد تقدم في الهجرة إلى الحبشة

رواه الطبراني مرسلا, وفيه: ابن لهيعة,ولا يحتمل هذا من ابن لهيعة .

11186. Urve -İbnü'z-Zübeyr-, Câfer ve arkadaşlarının hicretinden önce Habeşistan topraklarına ilk hicret edenlerin isimlerini şu şekilde vermiştir:

Osman b. Maz'ûn, Osman b. Affân, hanımı ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye, Abdullah b. Mes'ûd, Abdurrahman b. Avf, Ebû Huzeyfe b. Utbe b. Rabi'a ve hanımı Sehle binti Süheyl b. Amr. Nitekim Sehle, Habeşistan ülkesinde Ebû Huzeyfe'den Muhammed b. Ebî Huzeyfe isimli oğlunu doğurmuştur. Zübeyr b. Avvâm, Abdüddâr oğullarından Mus'ab b. Umeyr, Âmir b. Rabi'a, Ebû Seleme b. Abdilesed ve hanımı Ümmü Seleme, Ebû Sebre b. Ebî Ruhm ve onunla birlikte bulunan Ümmü Külsûm binti Amr ve Süheyl b. Beydâ.

Urve gerisini anlatıyor:

Câfer b. Ebî Tâlib ve arkadaşlarından önce Habeşistan'a ilk giden bu grup, Allah içinde **"Batmakta olan yıldıza and olsun ki"**[1] âyeti bulunan (Necm) sûreyi indirince geri döndüler. O zaman müşrikler dediler ki: "Eğer bu adam bizim tanrılarımızı hayırla yâd ederse biz de onu ve taraftarlarını kabul ederiz. Çünkü o, kendi dinine ters düşen Yahudi ve Hıristiyanlardan kimseyi bizim tanrılarımıza layık gördüğü küfür ve kötülükle anmıyor." Bunun üzerine Allah, Necm sûresini indirdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tam **"Ey inkarcılar! Şimdi Lat, Uzza ve bundan başka üçüncüleri olan Menat'ın ne olduğunu söyler misiniz"**[2] âyetini okuduğu anda şeytan tâğutların (putların) da anılması için vesvese verdi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar yüce kuğulardır. Elbette şefaatleri umulur"* diye okumaya devam etti. Bu, kuşkusuz şeytanın bir seciyesi ve fitnesi idi ve bu iki cümle her bir müşrikin kalbinde yankı buldu. Dilleri bu cümleye yattı ve umutlanarak: "Muhammed ilk dinine, kavminin dinine döndü" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Necm sûresinin sonuna gelince secde etti, onunla beraber yanında bulunan Müslüman veya Müşrik herkes de secdeye kapandı. Sadece Velîd b. el-Muğîre secde etmedi. Kendisi iri vücutlu (şişman) biri idi ve yerden bir avuç toprak alıp alnına götürerek üzerine secde etti. Bu iki gruptan her biri, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) secde etmesiyle hep birlikte secde edişlerine şaşırdılar.

Müslümanlar iman ve yakin sahibi olmadıkları halde müşriklerin secde etmelerine şaşırdılar. Çünkü Müslümanlar, Şeytanın müşriklerin dillerine attığı o sözleri işitmemişlerdi.

Müşrikler ise Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) karşı sempati duydular. Çünkü Şeytan onlara Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) secdede bu sözleri okuduğunu söyledi ve onlar da kendi tanrılarını tazim için secdeye kapandılar.

Bu söylenti halk arasında yayıldı. Şeytan onu yaydı ve söylenti tâ Habeşistan topraklarına kadar ulaştırdı. Osman b. Maz'ûn, Abdullah b. Mes'ûd ve onlarla beraber bulunan Mekkeliler bütün insanların Müslüman olup Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) katıldıklarını duyunca ve Velîd b. el-Muğîre'nin avucundaki toprağa secde ettiğini öğrenince süratle geri döndüler. Fakat bu durum Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çok ağırına gitti. Akşam Cebrail yanına geldiğinde ona bu durumdan

---

[1] Necm Sur. 1.

[2] Necm Sur. 19-20.

yakındı. O da sûreyi okumasını söyledi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) okumaya başlayıp söz konusu sözlere ulaştığında Cebrail o sözlerden teberri ederek şöyle dedi: "Bu iki cümleden Allah muhafaza! Onları ne benim Rabbim indirdi, ne de senin Rabbin bana onları okumamı emretti."

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu durumu öğrenince, rahatsızlık duydu. *"Ben şeytana uydum, onun sözlerini tekrarladım. Şeytan Allah'ın işinde bana ortak oldu"* diyerek dövündü. Sonra Allah, şeytanın onun kalbine attığı vesveseleri sildi. Bu konuda kendisine şu âyetleri indirdi: **"Senden önce gönderdiğimiz hiçbir resul ya da nebi yoktur ki, o bir temennide bulunduğunda, şeytan onun temennisine ille de (beşerî arzular) katmaya kalkışmış olmasın. Ne var ki Allah şeytanın katacağı şeyi iptal eder. Sonra Allah kendi âyetlerini sağlam olarak yerleştirir. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. Allah şeytanın karıştırdığını, kalplerinde hastalık bulunan ve kalpleri kaskatı olan kimseleri sınamayı vesile kılar. Zalimler şüphesiz derin bir ayrılık içindedirler."**[1] Böylece Yüce Allah, Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şeytanın seciyesi ve fitnesinden kurtarınca, müşrikler de eski sapkınlık ve düşmanlıklarına geri döndüler...

★ Hadis, Habeşistan'a hicret bahsinde geçmişti.

Hadisi Taberânî mürsel olarak nakletmiş olup ravileri, arasında İbn Lehîa'nın ismi geçmiştir ki böyle bir konuda İbn Lehîa'nın rivayeti kabul edilemez.[2]

(بَابُ سُورَةِ المُؤْمِنِينَ)

Müminûn Sûresi

قوله تعالى : ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Yaratanların En Güzeli Olan Allah, Ne Yücedir" Âyeti[3]

١١١٨٧ – حدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو أَبُو زُرْعَةَ قَالَ : نَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ : نَا شَيْبَانُ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ : أَمْلَى عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الآيَةَ : ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ مِنْ سُلالَةٍ مِنْ طِينٍ إِلَى ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ﴾، فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ :

---

1 Hac Sur. 52.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (8316)

3 Müminûn Sur. 14.

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ، فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ مُعَاذٌ : مِمَّ ضَحِكْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " بِهَا خُتِمَتْ " ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: جابر الجعفي وهو ضعيف وقد وثق, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11187. Zeyd b. Sâbit anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana şu âyeti imla ettirdi: **"And olsun ki, biz insanı süzme çamurdan yarattık... Sonra onu bambaşka bir yaratık haline getirdik."**[1] Tam bu noktada Muâz b. Cebel: "Yaratılanların en güzeli olan Allah, pek yücedir!" dedi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü. O gülünce Muâz: "Neye güldün ya Resûlallah?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Âyetler bu cümle ile bitirildi de ondan:* **"Yaratanların en güzeli olan Allah, pek yücedir"**[2] buyurdu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir el-Cu'fî zayıf olmakla beraber güvenilir da kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى : ﴿وآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "Her İkisini de, Pınarı Bulunan, Oturmaya Elverişli Yüksek Bir Yere Yerleştirdik" Âyeti [3]

١١١٨٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ ، نَا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبَّادٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو السَّيْبَانِيِّ ، عَنْ أَبِي وَعْلَةَ ، عَنْ كُرَيْبٍ السَّحُولِيِّ ، عَنْ مُرَّةَ الْبَهْزِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " الرَّمْلَةُ : الرَّبْوَةُ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: من لم أعرفهم .

11188. Murre el-Behzî der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüksek yerden* (rabve) *maksat, (Filistin'de bulunan) Remle'dir"* diye buyururken işittim.

★ Bunu Taberânî, *M. el-Evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri arasında tanımadıklarım vardır.

---

[1] Müminûn Sur. 14.

[2] Müminûn Sur. 14.

[3] Müminûn Sur. 14.

قوله تعالى : ﴿الَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا﴾

Yüce Allah'ın "...Vermeleri Gerekeni Verenler" Âyeti[1]

١١١٨٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ الْمَكِّيُّ قَالَ حَدَّثَنِى أَبُو خَلَفٍ مَوْلَى بَنِى جُمَحٍ أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَلَى عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ فِى سَقِيفَةِ زَمْزَمَ لَيْسَ فِى الْمَسْجِدِ ظِلٌّ غَيْرَهَا فَقَالَتْ مَرْحَباً وَأَهْلاً بِأَبِى عَاصِمٍ يَعْنِى عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَزُورَنَا أَوْ تُلِمَّ بِنَا فَقَالَ أَخْشَى أَنْ أُمِلَّكِ. فَقَالَتْ مَا كُنْتَ لِتَفْعَلَ. قَالَ جِئْتُ أَنْ أَسْأَلَكِ عَنْ آيَةٍ فِى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَؤُهَا. فَقَالَتْ أَيَّةُ آيَةٍ فَقَالَ ﴿الَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا﴾ أَوِ الَّذِينَ يَأْتُونَ مَا أَتَوْا فَقَالَتْ أَيَّتُهُمَا أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ قُلْتُ وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لإِحْدَاهُمَا أَحَبُّ إِلَىَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعاً أَوِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا. قَالَتْ أَيَّتُهُمَا قُلْتُ الَّذِينَ يَأْتُونَ مَا أَتَوْا. قَالَتْ أَشْهَدُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَذَلِكَ كَانَ يَقْرَؤُهَا وَكَذَلِكَ أُنْزِلَتْ. أَوْ قَالَتْ أَشْهَدُ لَكَذَلِكَ أُنْزِلَتْ وَكَذَلِكَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَؤُهَا وَلَكِنَّ الْهِجَاءَ حَرْفٌ.

رواه أحمد, وفيه :إسماعيل بن مسلم المكي, وهو ضعيف .

11189. Cumah oğullarının azatlısı Ebû Halef'in bildirdiğine göre kendisi, bir gün Ubeyd b. Umeyr ile birlikte Zemzem suyu yakınındaki çardağında müminlerin annesi Âişe'nin yanına girerler. Mescid'de ondan başka gölgelik yoktur. Devamını şöyle anlatıyor:

Hz. Âişe: "Hoş geldin, sefalar getirdin ey Ebû Âsım! -yani Ubeyd b. Umeyr-. Niçin ziyaretimize gelmiyorsun veya yanımıza uğramıyorsun?" dedi. Ebû Âsım da: "Senin başını ağrıtmaktan korkuyorum" dedi. Âişe: "Ama sen böyle yapmazdın" dedi.

Sonra Ebû Âsım şöyle dedi: "Sana Yüce Allah'ın Kitab'ındaki bir âyeti sormak için geldim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) o âyeti nasıl okuyordu? «والذين يؤتون ما آتوا» şeklinde mi? Yoksa «والذين يأتون ما أتوا» şeklinde mi?" Âişe: "Sen bu okuyuşlardan daha çok hangisini seviyorsun?" diye sordu. (Ebû Âsım der ki) Ben de şöyle cevap verdim: Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki o iki okuyuştan biri bana bütün dünyadan veya dünya ve dünyadakilerden daha sevimlidir."

---

1 Müminûn Sur. 60.

Âişe: "Hangisi?" diye sordu. Ebû Âsım: "والذين يأتون ما أتوا" şekli, dedi. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi: "Ben şahadet ederim ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bu şekilde okurdu ve âyet bu şekilde nâzil olmuştur." Veya şöyle dedi: "Âyet kesinlikle bu şekilde nâzil olmuştur ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de onu bu şekilde okurdu. Fakat şekle uygun okumak (hecâ) da, ayrı bir tarzdır.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İsmâîl b. Müslim el-Mekkî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿مُسْتَكْبِرِيْنَ بِهِ سَامِرًا﴾

Yüce Allah'ın "مستكبرين به سامرا" Âyeti[2]

١١١٩٠ - حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ هَذَا الْحَرْفَ ﴿مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ﴾ قَالَ : " كَانَ الْمُشْرِكُونَ يَهْجُرُونَ رَسُولَ اللَّهِ فِي شِعْرِهِمْ "

رواه الطبراني, وفيه: يحيى بن سلمة بن كهيل, وهو ضعيف وقد ذكره ابن حبان في الثقات وقال : في رواية ابنه إبراهيم عنه مناكير قلت : وهذا منها .

11190. İbn Abbâs, "مستكبرين به سامرا تُهجرون" **(Âyetlerim size okunduğunda, sizler büyüklük taslayıp arkanızı döner, gece hezeyanlar savururdunuz)**"[3] âyetini okur ve "Müşrikler, şiirlerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aleyhine çirkin sözler söylerlerdi" derdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Seleme b. Küheyl zayıftır. Bununla beraber İbn Hibbân onu *Sikât*'ta zikrederek "Oğlu İbrâhîm'in kendisinden yaptığı rivayetler arasında münker olanları vardır" demiştir.

Ben de derim ki: Bu rivayet de onlardan biridir.[4]

---

1 Ahmed b. Hanbel (6/95, 6/144)

2 Müminûn Sur. 67.

3 Müminûn Sur. 67.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11089). Ravilerinden İsmail b. Yahya ve Yahya b. Seleme metrukturlar.

قوله تعالى : ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "Andolsun ki, Biz Onları Azapla Yakalamıştık, Yine de Rablerine Boyun Eğmemiş ve Yakarmamışlardı" Âyeti[1]

١١١٩١ - حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ الْقَاسِمِ الصَّيْدَلَانِيُّ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ النَّيْسَابُورِيُّ ، ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، عَنْ يَزِيدَ النَّحْوِيِّ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " جَاءَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ نَشَدْتُكَ اللَّهَ وَالرَّحِمَ ، قَدْ أَكَلْنَا الْعِلْهِزَ ، يَعْنِي الْوَبَرَ وَالدَّمَ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ﴾

رواه الطبراني, وفيه: علي بن الحسين بن واقد, وثقه النسائي وغيره وضعفه أبو حاتم .

11191. İbn Abbâs anlatıyor: Ebû Süfyân b. Harb, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek şöyle dedi: "Ey Muhammed! Allah aşkına yardım et. (Açlıktan) Kıl ve kan yemek zorunda kaldık!" dedi. Bunun üzerine şanı Yüce Allah "**Andolsun ki, Biz onları ansızın darlığa duçar etmiştik de Rablerine boyun eğmemişlerdi. Onlar hâlâ (Rablerine) yakarmazlar**[2] âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Hüseyin b. Vâkıd'ı Nesâî ve başkaları güvenilir görürlerken Ebû Hâtim zayıf olarak değerlendirmiştir.[3]

قوله تعالى : ﴿تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ﴾

Yüce Allah'ın "Ateş Onların Yüzlerini Yakar" Âyeti[4]

١١١٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْمُنْذِرِ الْقَزَّازُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ﴾، قَالَ : " أَلَمْ تَنْظُرْ إِلَى الرُّءُوسِ مُتَشَيِّطَةً قَدْ بَدَتْ أَسْنَانُهُمْ ، وَقَلَصَتْ شِفَاهُهُمْ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلا أن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه .

---

1 Müminûn Sur. 76.

2 Müminûn Sur. 76.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12038), İbn Hibbân, *Sahîh* (967).

4 Müminûn Sur. 104.

11192. Abdullah (b. Mes'ûd) Yüce Allah'ın "**Ateş onların yüzlerini yakar da yüz derileri yanar, dişleri sırıtır**"[1] âyetini açıklarken der ki: "Sen hiç yanmış kafalar görmedin mi? Dişler dışarı çıkmış, dudaklar gerilmiş olur!"

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Fakat Ebû Ubeyde, babasından hadis işitmemiştir.[2]

(بَابُ سُورَةِ النُّورِ)

Nûr Sûresi

قوله تعالى : ﴿الزَّانِي لاَ يَنْكِحُ إِلاَّ زَانِيةً أَوْ مُشْرِكَةً﴾

Yüce Allah'ın "Zina Eden Erkek, Ancak Zina Eden veya Putperest Bir Kadınla Evlenebilir" Âyeti [3]

١١١٩٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَارِمٌ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ قَالَ أَبِي حَدَّثَنَا الْحَضْرَمِيُّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ اسْتَأْذَنَ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي امْرَأَةٍ يُقَالُ لَهَا أُمُّ مَهْزُولٍ كَانَتْ تُسَافِحُ وَتَشْتَرِطُ لَهُ أَنْ تُنْفِقَ عَلَيْهِ وَأَنَّهُ اسْتَأْذَنَ فِيهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ ذَكَرَ لَهُ أَمْرَهَا فَقَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿الزَّانِيَةُ لاَ يَنْكِحُهَا إِلاَّ زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ﴾ قَالَ أُنْزِلَتْ ﴿الزَّانِيَةُ لاَ يَنْكِحُهَا إِلاَّ زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ﴾

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط بنحوه ورجال أحمد ثقات .

11193. Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Müslümanlardan bir zat, fuhuş yapan ve kendisiyle evlenecek erkeğin nafakasını üstleneceğini söyleyen Ümmü Mehzûl adında bir kadın ile evlenmek için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin ister. İbn Amr der ki: O zat ya o kadınla evlenmek için Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) izin ister ya da kadının bu halini kendisine anlatır. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şu âyeti okur: "**Zina eden erkek, ancak zina eden veya putperest bir kadınla evlenebilir. Zina eden kadınla da, ancak zina eden veya putperest olan bir erkek evlenebilir.**"[4]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ile *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî

---

[1] Müminûn Sur. 104.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9121)

[3] Nûr Sur. 3.

[4] Nûr Sur. 3.

rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ﴾

Yüce Allah'ın "İffetli Kadınlara Zina İsnat Edenler..." Âyeti [2]

١١١٩٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَزِيدُ أَخْبَرَنَا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلاَ تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَداً﴾ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الأَنْصَارِ أَهَكَذَا نَزَلَتْ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مَعْشَرَ الأَنْصَارِ أَلاَ تَسْمَعُونَ إِلَى مَا يَقُولُ سَيِّدُكُمْ . قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ لاَ تَلُمْهُ فَإِنَّهُ رَجُلٌ غَيُورٌ وَاللهِ مَا تَزَوَّجَ امْرَأَةً قَطُّ إِلاَّ بِكْراً وَمَا طَلَّقَ امْرَأَةً لَهُ قَطُّ فَاجْتَرَأَ رَجُلٌ مِنَّا عَلَى أَنْ يَتَزَوَّجَهَا مِنْ شِدَّةِ غَيْرَتِهِ. فَقَالَ سَعْدٌ وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لأَعْلَمُ أَنَّهَا حَقٌّ وَأَنَّهَا مِنَ اللهِ تَعَالَى وَلَكِنِّي قَدْ تَعَجَّبْتُ أَنِّي لَوْ وَجَدْتُ لَكَاعاً تَفَخَّذَهَا رَجُلٌ لَمْ يَكُنْ لِي أَنْ أَهِيجَهُ وَلاَ أُحَرِّكَهُ حَتَّى آتِيَ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَوَاللهِ لاَ آتِي بِهِمْ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ. فذكر الحديث

رواه أحمد، وفيه: عباد بن منصور، وهو ضعيف وقد وثق .

11194. İbn Abbâs bildiriyor: "**İffetli kadınlara zina isnat edip de, sonra dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun ve ebediyen onların şahitliğini kabul etmeyin**"[3] âyeti nâzil olunca Ensâr'ın efendisi Sa'd b. Ubâde: "Ey Allah'ın Resûlü! Âyet bu şekilde mi indirildi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ensâr topluluğu! Efendinizin ne dediğini duymuyor musunuz?"* buyurdu. Ensârlılar da dediler ki: "Ey Allah Resûlü, Sa'd'ı kınama. Çünkü o kıskanç bir erkektir. Vallahi kendisi bu zaman kadar hep bakire ile evlenmiştir. Ayrıca onun boşadığı bir kadınla da aşırı kıskanç oluşundan dolayı bizden hiçbir erkek evlenmeye cesaret edememiştir."

Sonra Sa'd şöyle söyledi: "Vallahi ya Resûlallah, ben de biliyorum ki bu hakikattir ve bana Allah'tan gelmiştir. Fakat tuhafıma gitti; ben, bir alçağın kadının baldırları üzerine çöktüğünü göreceğim ve sonra dört

---

[1] Ahmed b. Hanbel (6480, 7099); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1819). Ahmed b. Hanbel'in ravilerinden kıssacı el-Hadramî meçhuldür.

[2] Nûr Sur. 4.

[3] Nûr Sur. 4.

şahit getirinceye kadar onu rahatsız etmeye ya da yerinden oynatmaya hakkım olmayacak. Vallahi ben şahitleri getirinceye kadar o zaten işini bitirir.... Hadis aslen devam ediyor.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden Abbâd b. Mansûr zayıftır. Bununla beraber güvenilir olduğu da söylenmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Kendi Eşlerine Zina İsnat Edenler..." Âyeti [2]

١١١٩٥ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الضَّيْفِ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ ، قَالَ : أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ يُثَيْعٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأَبِي بَكْرٍ : " لَوْ رَأَيْتَ مَعَ أُمِّ رُومَانَ رَجُلا مَا كُنْتَ فَاعِلا بِهِ ؟ ، قَالَ : كُنْتُ وَاللَّهِ فَاعِلا بِهِ شَرًّا ، قَالَ : فَأَنْتَ ، يَا عُمَرُ ، قَالَ : كُنْتُ وَاللَّهِ قَاتِلَهُ ، كُنْتُ أَقُولُ لَعَنَ اللَّهُ الأَعْجَزَ فَإِنَّهُ خَبِيثٌ ، قَالَ : فَنَزَلَتْ ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلا أَنْفُسُهُمْ﴾ رواه البزار ورجاله ثقات .

11195. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir'e: "Eğer (karın) Ümmü Rûman ile birlikte bir erkek görseydin ona ne yapardın?" diye sordu. Ebû Bekir: "Vallahi, ona çok kötü bir şey yapardım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya sen ne yapardın Ömer?" diye sordu. Ömer. "Vallahi onu öldürürdüm ve derdim ki: Allah lanet etsin bunu yapamayan erkeğe. O, iğrenç bir erkektir" dedi. Sonra "**Eşlerine zina isnat edip de kendilerinden başka şahitleri olmayanlara gelince, onların her birinin şahitliği; kendisinin doğru söyleyenlerden olduğuna dair, Allah adına dört defa yemin ederek şahitlik etmesi, beşinci defada da; eğer yalancılardan ise, Allah'ın lânetinin kendi üzerine olmasını ifade etmesiyle yerine gelir**"[3] âyeti indi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[4]

---

1 Ahmed b. Hanbel (1/238)

2 Nûr Sur. 6.

3 Nûr Sur. 6.

4 Bezzâr (2237)

تَفْسِيرُ قِصَّةِ الإِفْكِ

İfk Hâdisesi

وتأتي طرق الحديث - حديث الإفك - في مناقب عائشة رضي الله عنها

İleride Hz. Âişe'nin menkıbeleri bölümünde İfk hâdisesi ile ilgili hadisin değişik varyantları gelecektir.

١١١٩٦ - حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمْيَاطِيُّ ، ثنا عَبْدُ الْغَنِيِّ بْنُ سَعِيدٍ الثَّقَفِيُّ ، قَالَ : ثنا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الصَّنْعَانِيُّ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَعَنْ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَانَ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ﴾ يُرِيدُ أَنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالإِفْكِ ، يَعْنِي بِالْكَذِبِ عَلَى عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَرْبَعَةٌ مِنْكُمْ ﴿لا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾يُرِيدُ خَيْرًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَرَاءَةً لِسَيِّدَةِ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ ، وَخَيْرًا لأَبِي بَكْرٍ ، وَأُمِّ عَائِشَةَ وَلِصَفْوَانَ بْنِ الْمُعَطَّلِ ﴿لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ﴾ ، يُرِيدُ إِشَاعَتَهُ ﴿مِنْهُمْ﴾ يُرِيدُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ ابْنَ سَلُولَ ﴿لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾، يُرِيدُ فِي الدُّنْيَا جَلَدَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَمَانِينَ ، وَفِي الآخِرَةِ مَصِيرُهُ إِلَى النَّارِ ﴿لَوْلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ﴾، يُرِيدُ أَفَلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ﴿ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُبِينٌ﴾ وَذَلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَشَارَ فِيهَا ، فَقَالُوا خَيْرًا ، وَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَذَا كَذِبٌ وَزُورٌ وَالْمُؤْمِنَاتُ يُرِيدُ زَيْنَبَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَبَرِيرَةَ مَوْلاةَ عَائِشَةَ ، وَجَمِيعَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَقَالُوا هَذَا كَذِبٌ عَظِيمٌ ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿لَوْلا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ﴾يُرِيدُ لَوْ جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ لَكَانُوا هُمْ وَالَّذِينَ شَهِدُوا كَاذِبِينَ ﴿فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾ يُرِيدُ الْكَذِبَ بِعَيْنِهِ ، ﴿وَلَوْلا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ﴾ يُرِيدُ فَلَوْلا مَا مَنَّ اللَّهُ بِهِ عَلَيْكُمْ وَسَتَرَكُمْ ، ﴿لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ﴾ يُرِيدُ مِنَ الْكَذِبِ ، ﴿عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ يُرِيدُ لا انْقِطَاعَ لَهُ ، ﴿إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ﴾ يَعْلَمُ اللَّهُ خِلافَهُ ، ﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾ يُرِيدُ أَنْ تَرْمُوا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَزَوْجَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَبْهَتُونَهَا بِمَا لَمْ يَكُنْ فِيهَا وَلَمْ يَقَعْ فِي قَلْبِهَا قَطُّ إِعْرَابُهَا ، وَإِنَّمَا خَلَقْتُهَا طَيِّبَةً ، وَعَصَمْتُهَا مِنْ كُلِّ قَبِيحٍ ، ﴿وَلَوْلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ﴾ يُرِيدُ بِالْبُهْتَانِ الافْتِرَاءَ ، مِثْلَ قَوْلِهِ فِي مَرْيَمَ ﴿وَقَوْلِهِمْ

عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا﴾ ﴿يَعِظُكُمُ اللّٰهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا﴾ يُرِيدُ مِسْطَحَ بْنَ أُثَاثَةَ ، وَحَمْنَةَ بِنْتَ جَحْشٍ ، وَحَسَّانَ بْنَ ثَابِتٍ ، ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ يُرِيدُ إِنْ كُنْتُمْ مُصَدِّقِينَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ ، ﴿وَيُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الآيَاتِ﴾ يُرِيدُ الآيَاتِ الَّتِي أَنْزَلَهَا فِي عَائِشَةَ ، وَالْبَرَاءَةَ لَهَا ، ﴿وَاللّٰهُ عَلِيمٌ﴾ بِمَا فِي قُلُوبِكُمْ مِنَ النَّدَامَةِ فِيمَا خُضْتُمْ فِيهِ ، ﴿حَكِيمٌ﴾ حَيْثُ حَكَمَ فِي الْقَذْفِ ثَمَانِينَ جَلْدَةً ، ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ﴾ يُرِيدُ بَعْدَ هَذَا ، ﴿فِي الَّذِينَ آمَنُوا﴾ يُرِيدُ الْمُحْصَنِينَ وَالْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْمُصَدِّقِينَ ، ﴿لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ يُرِيدُ وَجِيعٌ ، ﴿فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ﴾ يُرِيدُ فِي الدُّنْيَا الْجَلْدَ ، وَفِي الآخِرَةِ الْعَذَابَ فِي النَّارِ ، ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ﴾ يُرِيدُ سُوءَ مَا دَخَلْتُمْ فِيهِ وَمَا فِيهِ مِنْ شِدَّةِ الْعَذَابِ ، وَأَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ شِدَّةَ سَخَطِ اللّٰهِ عَلَى مَنْ فَعَلَ هَذَا ، ﴿وَلَوْلا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ﴾ يُرِيدُ لَوْلا مَا تَفَضَّلَ اللّٰهُ بِهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لِنَدَامَتِكُمْ ، يُرِيدُ مِسْطَحًا ، وَحَمْنَةَ ، وَحَسَّانَ ، ﴿وَأَنَّ اللّٰهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ يُرِيدُ مِنَ الرَّحْمَةِ رَءُوفٌ بِكُمْ حَيْثُ نَدِمْتُمْ وَرَجَعْتُمْ إِلَى الْحَقِّ ، ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ يُرِيدُ صَدَّقُوا بِتَوْحِيدِ اللّٰهِ ، ﴿لا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ يُرِيدُ الزَّلاتِ ، ﴿فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ﴾ يُرِيدُ بِالْفَحْشَاءِ : عِصْيَانَ اللّٰهِ ، وَالْمُنْكَرِ : كُلَّمَا يَكْرَهُ اللّٰهُ ، ﴿وَلَوْلا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ﴾ يُرِيدُ مَا تَفَضَّلَ اللّٰهُ بِهِ عَلَيْكُمْ وَرَحِمَكُمْ بِهِ ، ﴿مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا﴾، يُرِيدُ مَا قَبِلَ تَوْبَةَ أَحَدٍ مِنْكُمْ أَبَدًا ، ﴿وَلَكِنَّ اللّٰهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ﴾ يُرِيدُ فَقَدْ شِئْتُ أَنْ أَتُوبَ عَلَيْكُمْ ، ﴿وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ يُرِيدُ سَمِيعٌ لِقَوْلِكُمْ ، عَلِيمٌ بِمَا فِي أَنْفُسِكُمْ مِنَ النَّدَامَةِ وَالتَّوْبَةِ ﴿وَلا يَأْتَلِ﴾ يُرِيدُ وَلا يَحْلِفْ ، ﴿أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ﴾ يُرِيدُ وَلا يَحْلِفْ أَبُو بَكْرٍ أَنْ لا يُنْفِقَ عَلَى مِسْطَحٍ ، ﴿أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا﴾ فَقَدْ جَعَلْتُ فِيكَ يَا أَبَا بَكْرٍ الْفَضْلَ ، وَجَعَلْتُ عِنْدَكَ السَّعَةَ وَالْمَعْرِفَةَ بِاللّٰهِ وَصِلَةَ الرَّحِمِ ، فَتَعَطَّفْ يَا أَبَا بَكْرٍ عَلَى مِسْطَحٍ فَإِنَّهُ لَهُ قَرَابَةٌ وَلَهُ هِجْرَةٌ وَمَسْكَنَةٌ وَمُشَاهَدَةٌ وَرَضِيتُهَا مِنْكَ يَوْمَ بَدْرٍ ، ﴿أَلا تُحِبُّونَ﴾ يَا أَبَا بَكْرٍ ، ﴿أَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ﴾ يُرِيدُ فَاغْفِرْ لِمِسْطَحٍ ، ﴿وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ يُرِيدُ فَإِنِّي غَفُورٌ لِمَنْ أَخْطَأَ ، رَحِيمٌ بِأَوْلِيَائِي ، ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ﴾ يُرِيدُ الْعَفَائِفَ ، ﴿الْغَافِلاتِ الْمُؤْمِنَاتِ﴾ يُرِيدُ الْمُصَدِّقَاتِ بِتَوْحِيدِ اللّٰهِ وَبِرُسُلِهِ ، وَقَدْ قَالَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ فِي عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ : حَصَانٌ رَزَانٌ مَا تُزَنُّ بِرِيبَةٍ وَتُصْبِحُ غَرْثَى مِنْ لُحُومِ الْغَوَافِلِ فَقَالَتْ لَهُ عَائِشَةُ : وَلَكِنَّكَ يَا حَسَّانُ مَا

أَنْتَ كَذَلِكَ ، ﴿لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ يَقُولُ : أَخْرَجَهُمْ مِنَ الإِيمَانِ مِثْلُ قَوْلِهِ فِي سُورَةِ الأَحْزَابِ لِلْمُنَافِقِينَ ﴿مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلا﴾ ﴿وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ﴾ ، يُرِيدُ كِبْرَ الْقَذْفِ وَإِشَاعَتَهُ ، يُرِيدُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ ابْنَ سَلُولَ الْمَلْعُونَ ، ﴿يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ يُرِيدُ أَنَّ اللَّهَ خَتَمَ عَلَى أَلْسِنَتِهِمْ ، فَتَكَلَّمَتِ الْجَوَارِحُ ، وَشَهِدَتْ عَلَى أَهْلِهَا وَذَلِكَ أَنَّهُمْ قَالُوا : تَعَالَوْا نَحْلِفُ بِاللَّهِ مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ، فَخَتَمَ اللَّهُ عَلَى أَلْسِنَتِهِمْ بَعْدَ ذَلِكَ ، يُرِيدُ يُجَازِيهِمْ بِأَعْمَالِهِمْ بِالْحَقِّ كَمَا يُجَازَى أَوْلِيَاؤُهُ بِالثَّوَابِ ، كَذَلِكَ يَجْزِي أَعْدَاءَهُ بِالْعِقَابِ كَقَوْلِهِ فِي الْحَمْدِ ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ يُرِيدُ يَوْمَ الْجَزَاءِ ، ﴿وَيَعْلَمُونَ﴾ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾ ، وَذَلِكَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ ابْنَ سَلُولَ كَانَ يَشُكُّ فِي الدِّينِ ، وَكَانَ رَأْسَ الْمُنَافِقِينَ وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ ﴿يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ ﴾ وَيَعْلَمُ ابْنُ سَلُولَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾، يُرِيدُ انْقَطَعَ الشَّكُّ وَاسْتَيْقَنَ حَيْثُ لا يَنْفَعُهُ الْيَقِينُ ، قَالَ : ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ﴾ يُرِيدُ أَمْثَالَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ابْنِ سَلُولَ وَمَنْ شَكَّ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَبِقَذْفِ مِثْلِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ، ثُمَّ قَالَ : ﴿وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ﴾ عَائِشَةُ طَيَّبَهَا اللَّهُ لِرَسُولِهِ عَلَيْهِ السَّلامُ أَتَى بِهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي سَرَقَةٍ حَرِيرٍ قَبْلَ أَنْ تُصَوَّرَ فِي رَحِمِ أُمِّهَا ، فَقَالَ لَهُ : هَذِهِ عَائِشَةُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ زَوْجَتُكَ فِي الدُّنْيَا وَزَوْجَتُكَ فِي الْجَنَّةِ ، عِوَضًا مِنْ خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ وَذَلِكَ عِنْدَ مَوْتِهَا ، فَسُرَّ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَقَرَّ بِهَا عَيْنًا ، ثُمَّ قَالَ : ﴿وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ﴾ ، يُرِيدُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَيَّبَهُ اللَّهُ لِنَفْسِهِ وَجَعَلَهُ سَيِّدَ وَلَدِ آدَمَ ، وَالطَّيِّبَاتُ يُرِيدُ عَائِشَةَ ، ﴿أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ﴾ يُرِيدُ بَرَاءَةَ اللَّهِ مِنْ كَذِبِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ابْنِ سَلُولَ ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ﴾ يُرِيدُ عِصْمَةً فِي الدُّنْيَا ، وَمَغْفِرَةٌ فِي الآخِرَةِ ، ﴿وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ يُرِيدُ رِزْقُ الْجَنَّةِ وَثَوَابٌ عَظِيمٌ

رواه الطبراني منقطعا بإسناد واحد فلا فائدة في إعادته في كل قطعة وفي إسناده موسى بن عبد الرحمن الصنعاني وهو ضعيف , وقد روى قطعا منه عن مجاهد وعن قتادة وسعيد بن جبير وهشام بن عروة وفي أسانيدهم ضعف .

11196. İbn Abbâs, İfk hadisesi ile ilgili âyetleri şöyle tefsir etmiştir: "(Peygamber'in eşine) o ağır iftirayı atanlar, içinizden bir güruhtur"[1]

---

[1] Nûr Sur. 11.

yani, müminlerin annesi Âişe'ye iftira atanlar sizden dört kişidirler. "**Bunu kendiniz için şer sanmayın, o sizin için hayırlı olmuştur.**" Yani, bu olay Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına hayırlı sonuçlar doğurmuştur. Müminlerin annelerinin efendisinin masumluğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu, Ebû Bekir, Âişe'nin annesi ve Safvân b. Muattıl için de hayırlı olmuştur. "**O kimselerden her birine kazandığı günah karşılığı ceza vardır; içlerinden elebaşılık yapana ise** –kastedilen o iftirayı yayan Abdullah b. Ubey b. Selûl'dür- **büyük azap vardır.**" Yani, dünyada iken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından seksen sopa cezası almıştır. Âhirette ise varacağı yer cehennemdir. "**Onu işittiğiniz zaman, erkek ve kadın müminlerin, kendilikleri hakkında hüsnü zan besleyip de: «Bu apaçık bir iftiradır» demeleri gerekmez miydi?**" Çünkü bazı müminler bu konuda Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendileriyle istişare ettiğinde hepsi (Âişe hakkında) hayır konuştular. Dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü, bu yalandır, iftiradır." "**Kadın müminler**"den maksat da, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Zeyneb ile Âişe'nin azatlısı Berire ve Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) diğer eşleridir. Zira bunlar "Bu, büyük bir yalandır" demişlerdi. Sonra Yüce Allah şöyle buyurdu: "**Bunun için dört şahit getirmeleri gerekmez miydi?**" Kaldı ki getirselerdi bile hem kendileri, hem de şahitleri yalancı damgası yerlerdi. "**Madem şahit getiremediler, öyleyse onlar Allah katında yalancıların tâ kendisidirler.**" Burada yalanın bizatihi kendisi kastedilmektedir. "**Allah'ın dünya ve âhirette size lütuf ve merhameti olmasaydı**" yani Allah size lütufta bulunup sizin kusurunuzu örtmeseydi "**o iftirayı yaymanızdan ötürü büyük bir azaba** (yani sonsuz bir azaba) **uğrardınız.**" "**Onu dilinize dolamıştınız. Hiç bilmediğiniz** (fakat Allah'ın aksinin doğru olduğunu bildiği) **hususları ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz. Oysa ki bu, Allah katında büyük (bir suç)tur.**" Yani, müminlerin annelerinin efendisi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşine iftira atmanız, aşla işlemediği bir günah ve kalbinde hissetmediği bir duygu sebebiyle bühtan etmeniz büyük suçtur. Çünkü tam tersine o (Âişe) yaratılış bakımından son derece pak ve her türlü çirkeflikten uzaktır. "**O'nu işittiğinizde: «Bu şekilde konuşmamız bize yakışmaz. Hâşâ, bu büyük bir iftiradır» demeniz gerekmez miydi?**" Âyetin aslında geçen "bühtân" kelimesi, iftira anlamına gelmektedir. Aynen Yüce Allah'ın Meryem ile ilgili âyetinde geçen: "**büyük bir bühtan/iftira**"[1] ifadesi sözü gibi. "**Eğer inanmış insanlarsanız,** (yani, Allah ve Resûlü'nü tasdik etmişseniz) **Allah size bir daha buna benzer bir şey yapmamanızı tavsiye eder.**" Bu sözün muhatabı, Mıstah b. Usâse, Hamne binti Cahş ve

---

[1] Nisâ Sur. 156.

Hassân b. Sâbit'tir. "**Allah size âyetleri açıkça bildirir**" yani Âişe ve onun masumiyeti ile ilgili indirdiği âyetleri. "**Allah bilendir**" Bu bulaştığınız iftira dolayısıyla içinizde hissettiğiniz pişmanlık duygusunu bilir. "**Hakim'dir**" Namuslu kadına iftira suçu için seksen sopa cezasına hükmetmiştir. "**Müminler** (yani inananlardan namuslu erkek ve kadınlar) **arasında** (bundan böyle) **hayâsızlığın yayılmasını arzu edenlere, dünya ve âhirette can yakıcı azap vardır.**" Yani, dünyada sopa cezası, âhirette ise cehennem azabı vardır. "**Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.**" Yani, bulaştığı suçun ne kadar çirkef ve ona verilecek cezanın ne kadar ağır olduğunu bilemezsiniz. Yine siz bu yaptığınıza Allah'ın ne kadar gazap ettiğini bilemezsiniz. "**Eğer Allah'ın size lütuf ve merhameti bulunmasaydı**" Yani Allah'ın size olan lutuf ve merhameti olmasaydı. Hitab, Mistah, Hamne ve Hassân'adır. "**Allah çok şefkatli ve merhametli olmasaydı** (haliniz nice olurdu)" Yani Allah size karşı son derece şefkatli ve merhametli ki sizler pişmanlık duydunuz ve hakka döndünüz. "**Ey inananlar!**" Yani Allah'ın birliğini kabul edenler. "**Şeytanın adımlarını takip etmeyin**" Yani ayak sürçmelerini. "**Kim şeytanın adımlarını takip ederse, (bilsin ki) o, hayâsızlığı ve kötülüğü emreder.**" Hayâsızlıktan maksat, Allah'a isyan, kötülükten maksat ise Allah'ın çirkin gördüğü her şeydir. "**Eğer Allah'ın size olan lütuf ve merhameti olmasaydı**" Yani, Allah'ın size lutfetmesi ve sizi esirgemesi olmasaydı. "**Sizden hiçbiri asla temize çıkamazdı.**" Yani, tövbe etmeden önce. "**Fakat Allah dilediğini temize çıkarır.**" Şunu murat etmiştir: Ben sizin tövbenizi kabul etmeyi diledim. "**Allah işitir ve bilir.**" Yani, söylediklerinizi işitir, kalplerinizde olan pişmanlık ve tövbeyi bilir. "**İçinizdeki faziletli ve varlıklı kimseler**" Maksat Ebû Bekir'dir. "**Yakınlarına, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere (mallarından) vermeyeceklerine dair yemin etmesinler**" Yani Ebû Bekir, Mistah'a artık harcama yapmayacağına dair yemin etmesin. "**Affetsinler, bağışlasınlar.**" Ey Ebû Bekir! Sana fazilet, servet ve marifetullah bilgisini verdim. Öyleyse ey Ebû Bekir, sen de Mistah'a merhamet et. Çünkü o hem yakınındır, hem de hicret etmiş bir yoksuldur. Ayrıca Bedir savaşında öyle kahramanlıklar göstermişti ki bu yüzden ben kendisinden razı olmuşumdur. Ey Ebû Bekir! "**Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz?**" Öyleyse sen de Mistah'ı bağışla. "**Allah bağışlayandır, esirgeyendir.**" Şunu murat etmiştir: Ben hata edeni bağışlar, dostlarımı esirgerim. "**İffetli, (kötülüklerden) habersiz, mümin kadınlara zina isnat edenler dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir.**" Yani Allah'ın birliğini ve onun resullerini tasdik edenler. Nitekim Hassân b. Sâbit (daha sonra) müminlerin annesi Âişe hakkında şu beyitleri söylemişti:

İffetli, akıllı, hakkında hiçbir itham yoktur.

Aç kalır da her şeyden habersiz kadınların etlerini yemez (yani gıybetlerini yapmaz).

Bunu duyunca Âişe: "Fakat Hassân, sen öyle değilsin" demiştir.

"Dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir ve onlar için büyük bir azap vardır." Yani onları imandan çıkarmıştır. Bu, Allah'ın Ahzâb sûresinde münafıklar için söylediği şu sözüne benzemektedir: **"Hepsi de lanetlenmişlerdir. Her nerede ele geçirilirlerse yakalanıp muhakkak öldürülürler."**[1]

"**İçlerinden elebaşılık yapana ise**" Yani iftira ve onu yayma suçunun büyüğünü işleyene ki bununla melun Abdullah b. Ubey b. Selûl kastedilmektedir. "**Yapmış olduklarına dilleri, elleri ve ayaklarının şahitlik edecekleri gün onlar için büyük bir azap vardır.**" Yani o gün Allah onların dillerini mühürler ve organları konuşarak sahipleri aleyhine şahitlik ederler. Çünkü derler ki: Haydin Allah'a ortak koşmadığımıza dair yemin edelim. Allah da onların dillerini mühürler ve yaptıklarına organları şahitlik eder. Ondan sonra dilleri de aleyhlerine şahitlik eder. Yani, Allah yaptıklarına karşılık onları hak ettikleri cezayla cezalandırır. Dostlarını nasıl sevapla mükâfatlandıracaksa onları da azapla cezalandırır. Nitekim Fatiha sûresinde şöyle buyurur: "**Din gününün sahibi**"[2]. Yani, karşılıkların verildiği günün hakimi. Kıyamet günü "**onlar Allah'ın apaçık hakikat olduğunu bileceklerdir**" Çünkü Abdullah b. Ubey, ceza gününden kuşku duyardı. Kendisi münafıkların başı idi. Nitekim Allah "**O gün Allah onlara hak ettikleri karşılıkları/cezaları eksiksiz verecektir**" buyurmuştur. İbn Selûl kıyamet günü "**Allah'ın apaçık hakikat olduğunu bilir.**" Yani, kuşkusu kalmaz, yakin (kesin kanaat) sahibi olur. Ama o gün yakin/inanç fayda vermez.

"**Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler de kötü kadınlara yakışırlar.**" Bununla Abdullah b. Ubey b. Selûl gibi Yüce Allah'ın varlığından kuşku duyan, âlemlerin kadınlarının efendisi gibi bir kadına zina iftirası atan erkekler kastedilmektedir. "**İyi kadınlar, iyi erkeklere** (yakışırlar)" Maksat Âişe'dir. Yüce Allah onu Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) için temiz eylemiştir. Onu Cebrail daha o annesinin rahminde şekillenmeden ipek bir örtü içerisinde alıp Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) getirerek: "Bu, Ebû Bekir'in kızı Âişe'dir ve o Hatice binti Huveylid'in yerine senin dünyada da cennette de eşin olacaktır" demiştir. Hatice'nin ölümü sırasında gelen bu haberle Allah Resûlü

---

1 Ahzâb Sur. 61.

2 Fâtiha Sur. 2.

(sallallahu aleyhi vesellem) çok sevinmiş ve gözü aydın olmuştur. **"İyi erkekler de iyi kadınlara yakışırlar."** Maksat Allah Resûlü'dür. (sallallahu aleyhi vesellem) Allah onu kendisi için iyi kılmıştır. Onu, Âdemoğlunun efendisi yapmıştır. İyi kadınlarla Âişe kastedilmiştir. **"Bunlar, onların söylediklerinden uzaktırlar."** Yani, Allah Âişe'yi Abdullah b. Ubey b. Selûl'ün iftirasından kurtarmıştır. **"İşte bunlar için mağfiret ve cömertçe verilmiş rızık vardır."** Yani, cennet rızkı ve büyük bir sevap vardır.

★ Bunu Taberânî, tek ve *munkatı* bir isnâdla rivayet etmiştir. Her parçada aynı senedi tekrar etmenin yararı yoktur. Senette ismi geçen Mûsa b. Abdirrahman es-San'ânî de zayıftır.

Hadisin bazı parçaları Mücâhid, Katâde, Saîd b. Cübeyr ve Hişam b. Urve gibi şahıslardan nakledilmiş olup isnâdlarında zayıflık vardır.[1]

١١١٩٧ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ : ﴿وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ﴾ ، يَعْنِي : عِظَمَهُ ، ﴿مِنْهُمْ﴾ ، يَعْنِي : الْقَذَفَةَ ، وَهُوَ ابْنُ أُبَيٍّ رَأْسُ الْمُنَافِقِينَ ، هُوَ الَّذِي قَالَ : مَا بَرِئَتْ مِنْهُ وَمَا بَرِئَ مِنْهَا ، ﴿لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ وَفِي هَذِهِ الآيَةِ عِبْرَةٌ لِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ إِذَا كَانَتْ فِيهِمْ خَطِيئَةٌ مِمَّنْ أَعَانَ عَلَيْهَا بِفِعْلٍ أَوْ كَلامٍ أَوْ عَرَّضَ بِهَا أَوْ أَعْجَبَهُ ذَلِكَ أَوْ رَضِيَ ، فَهُوَ فِي تِلْكَ الْخَطِيئَةِ على قَدْرَ مَا كَانَ مِنْهُمْ ، وَإِذَا كَانَتْ خَطِيئَةٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ فَمَنْ شَهِدَ وَكَرِهَ فَهُوَ مِثْلُ الْغَائِبِ ، وَمَنْ غَابَ وَرَضِيَ فَهُوَ مِثْلُ الشَّاهِدِ

رواه الطبراني وفيه ابن لهيعة وفيه ضعف وقد يحسن حديثه وبقية رجاله رجال الصحيح

11197. Saîd b. Cübeyr der ki: "والذي تولى كبره", **"suçun büyüğünü işleyen elebaşı"** demektir. "منهم" "Yani, zina isnadında bulunanlardan" demektir. Kastedilen, münafıkların başı İbn Ubey'dir. Nitekim "Ne Âişe ondan, ne de o Âişe'den uzak durdu" diyen kişi de yine odur. **"Onun için büyük bir azap vardır."**

Bu âyette ibret vardır: Müslümanların arasında bir suç işlendiğinde o suçun işlenmesine fiilen ya da sözle yardım eden, onu ima eden veya ondan hoşlanan ya da razı olan herkes katkısı miktarınca suça ortak sayılır. Diğer yandan Müslümanlar arasında bir suç işlendiğinde ona tanık olduğu halde ondan nefret eden kimse ise orada hiç bulunmayan

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/130). Bir kısmı için bak. *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/138, 140, 141, 149, 153, 154, 155, 160)

kimse gibi muamele görür. Orada bulunmadığı halde o suça rıza gösteren de ona katılan gibidir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır. Bununla beraber hadisi hasen derecesinde değerlendirilebilir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١١٩٨ - و عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ : الَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيِّ بْنِ سَلُولَ وَمِسْطَحُ بْنُ أُثَاثَةَ و حَسَّان وَحَمْنَةُ بِنْتُ جَحْشٍ وَكَان كَبُرَ ذَلِكَ مِن قِبَلِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيِّ بْنِ سَلُول   رواه الطبراني عنه وعن مجاهد وإسنادهما ضعيف.

11198. Hişam b. Urve der ki: "**Suçun büyüğünü işleyenler**", Abdullah b. Ubey b. Selûl, Mistah b. Usâse, Hassân ve Hamne binti Cahş'tır. İşi organize eden elebaşı ise Abdullah b. Ubey b. Selûl'dü.

★ Bunu Taberânî, Hişâm ve Mücâhid'den iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlarin ikisi de zayıftır.[2]

١١١٩٩ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿لَوْلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ﴾ "كَذَّبْتُمْ وَقُلْتُمْ هَذَا كَذِبٌ مُبِينٌ ، وَلَعَمْرِي أَنْ لا تَكْذِبَ عَنْ أَخِيكَ الْمُسْلِمِ بِالشَّرِّ إِذَا سَمِعْتَهُ خَيْرٌ لَكَ وَأَسْلَمُ مِنْ أَنْ تُذِيعَهُ وَتُفْشِيَهُ وَتُصَدِّقَ بِهِ "   رواه الطبراني وإسناده جيد .

11199. Katâde "**Onu işittiğiniz zaman...**" âyetini şöyle izah etmiştir: Onu yalanlayıp "Bu apaçık bir yalandır" demeniz gerekmez miydi? Hayatım üzerine yemin ederim ki bunu işittiğinde kardeşin aleyhine kötü bir yalan söylemen, senin için o sözü yaymandan, ifşa etmenden ve onu doğrulamandan daha hayırlı ve daha sağlıklıdır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.[3]

١١٢٠٠ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ أَبِي السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ : ﴿لَوْلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ﴾، يَعْنِي : قَذْفَ عَائِشَةَ وَصَفْوَانَ هَلا كَذَّبْتُمْ بِهِ ؟ ، أَلا ظَنَّ ﴿الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ﴾ لأَنَّ مِنْهُمْ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ ، ﴿بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا أَلا ظَنَّ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/38)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/137, 138) (Mücâhid'den).

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/139)

بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ خَيْرًا ، بِأَنَّهُمْ لَمْ يَرَوْا هَذَا ، وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ ، أَلا قَالُوا : هَذَا الْقَذْفُ كَذِبٌ بَيِّنٌ ؟ رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة ,وفيه ضعف .

11200. Saîd b. Cübeyr der ki: "**Onu işittiğiniz zaman...**" yani, Âişe ile Safvân'a yapılan zina suçlamasını işittiğinizde, onu yalanlamanız gerekmez miydi! "**Erkek ve kadın müminlerin...**" Çünkü bu iftirayı yayanlar arasında Zeyneb binti Cahş da vardı. "**Kendileri hakkında hüsnü zan besleyip de**" Öyle bir şey görmediklerinden ötürü birbirlerine karşı hüsnü zan besleselerdi ya! "**«Bu apaçık bir iftiradır» demeleri gerekmez miydi?**" "Yapılan zina suçlaması, apaçık bir yalandır" demeleri gerekmez miydi?

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır.[1]

١١٢٠١ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿لَوْلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ﴾ ، يَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ :أَلا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِ؟ رواه الطبراني وإسناده جيد .

11201. İbn Cüreyc der ki: "**Onu işittiğiniz zaman erkek ve kadın müminlerin kendileri hakkında hüsnü zan besleyip...**" Yani, birbirlerine "Onun sözüne kulak verme" demeleri gerekmez miydi?

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.[2]

١١٢٠٢ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي صَخْرٍ : ﴿لَوْلا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾ كُلُّ مَنْ قَذَفَ مُسْلِمًا ، ثُمَّ لَمْ يَأْتِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ ، فَهُوَ قَاذِفٌ عَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ رواه الطبراني, وفيه: رشدين بن سعد, وهو ضعيف .

11202. Ebû Sahr'dan nakledilmiştir: "**Bunun için dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Madem şahit getiremediler, öyleyse onlar Allah katında yalancıların tâ kendisidirler.**" Maksat Müslüman'a zina isnadında bulunan herkestir.

"**...sonra dört şahit getiremeyenlere gelince...**" Bu kimse, kâziftir (zina iftirasında bulunmuştur) ve kendisine iftira haddi (şer'i cezası)

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/139)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/139)

uygulanmalıdır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Rişdeyn b. Sa'd zayıftır.[1]

١١٢٠٣ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، قَالَ : ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾، قَالَ : هَذَا فِي شَأْنِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا وَفِيمَا قِيلَ ، كَادَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَهْلِكُوا فِيهِ

وإسناده جيد .

11203. Katâde der ki: **"Allah'ın (dünya ve âhirette) size lütuf ve merhameti olmasaydı, o iftirayı yaymanızdan ötürü büyük bir azaba uğrardınız"**[2] âyeti, Âişe ile haklarında "Az kalsın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı helak olacaklardı" denilenlerin durumu ile ilgilidir.

★ Senedi ceyyiddir.[3]

١١٢٠٤ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ : ﴿إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ﴾ وَذَلِكَ حِينَ خَاضُوا فِي أَمْرِ عَائِشَةَ ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ : سَمِعْتُ فُلانًا ، يَقُولُ كَذَا وَكَذَا ، فقال : تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ ، يعني يرويه بعضهم عَنْ بَعْضٍ ، سَمِعْتُ مِنْ فُلانٍ ، وَسَمِعْتُ مِنْ فُلانٍ ، ﴿وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ﴾ ، يَعْنِي : بِأَلْسِنَتِكُمْ ، يَعْنِي مِنْ قَذْفِهَا ، ﴿مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ﴾ ، يَعْنِي : مِنْ غَيْرِ أَنْ تَعْلَمُوا أَنَّ الَّذِي قُلْتُمْ مِنَ الْقَذْفِ حَقٌّ ، وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا ، يَقُولُ : وَتَحْسَبُونَ أَنَّ الْقَذْفَ ذَنْبٌ هَيِّنٌ ، ﴿وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾ يَعْنِي " فِي الْوِزْرِ

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف, ورواه باختصار عن مجاهد ورجاله ثقات .

11204. Saîd b. Cübeyr der ki: **"Onu dilinize dolamıştınız"** Yani, Âişe'nin durumunu dillerine dolamışlar, bazısı: "Ben falan kimsenin şöyle şöyle dediğini işittim" demişti. Yine "Ben falandan duydum, ben filandan duydum" diyerek söylentiyi birbirlerinden naklediyorlardı. **"Hiç bilmediğiniz hususları..."** Yani yaptığınız iftiranın gerçek olduğunu

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/140)

[2] Nûr Sur. 14.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/141)

bilmiyordunuz. **"ağzınıza alıyordunuz"** Yani dilinize doluyordunuz. Kastedilenler, iftira atanlardır. **"Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz"** Yani zina isnadının basit bir günah olduğunu sanıyordunuz. **"Oysa ki bu, Allah katında büyük (bir suç)tur."** Yani, yalan konuşmak.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır.

Aynı hadisi Taberânî, Mücâhid'den de kısa metinle nakletmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١١٢٠٥ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، قَالَ : ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿لَوْلا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ﴾ ، يَعْنِي " الْقَذْفَ " ، ﴿أَلا قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا﴾ ، يَعْنِي : مَا يَنْبَغِي لَنَا ، ﴿أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا﴾ ، يَعْنِي : الْقَذْفَ ، ﴿وَلَمْ تَرَ أَعْيُنُنَا ، سُبْحَانَكَ﴾ ، يَعْنِي : أَلا قُلْتُمْ سُبْحَانَكَ " ، ﴿هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ﴾ ، يَعْنِي : أَلا قُلْتُمْ مِثْلَ مَا قَالَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الأَنْصَارِيُّ ، وَذَلِكَ أَنَّ سَعْدًا لَمَّا سَمِعَ قَوْلَ مَنْ قَالَ فِي أَمْرِ عَائِشَةَ ، قَالَ : " سُبْحَانَكَ ، هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ، وَالْبُهْتَانُ الَّذِي يَبْهَتُ فَيَقُولُ مَا لَمْ يَكُنْ "

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف .

11205. Saîd b. Cübeyr der ki: "**O'nu işittiğinizde"** Yani zina isnadını, **"Bu şekilde (konuşmamız) bize yakışmaz"** Yani zina suçlaması hakkında konuşmak bize yakışmaz. Çünkü olayı gözümüzle görmedik. **"Hâşâ, bu büyük bir iftiradır" demeniz gerekmez miydi?"** Yani, Sa'd b. Muâz el-Ensârî'nin dediği gibi deseydiniz ya! Çünkü Sa'd, Âişe'nin hakkında o sözü yayan kişinin söylediğini duyunca: "Haşa, bu büyük bir iftiradır" demeniz gerekmez miydi?" demişti. Âyette geçen البهتان kelimesi Arap dilinde "gerçekte olmayan bir şeyi söylemek" anlamına gelir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır.

١١٢٠٦ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا﴾ ، يَعْنِي : الْقَذْفَ

11206. Saîd b. Cübeyr der ki: **"Allah size bir daha buna benzer bir şey yapmamanızı tavsiye eder."** Yani zina suçlaması.[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/142)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/145)

١١٢٠٧ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿إِنَّ الَّذِينَ﴾ ، يَعْنِي : مَنْ قَذَفَ عَائِشَةَ ، ﴿يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ﴾ يَعْنِي أَنْ يَفْشُوَ وَيَظْهَرَ الزِّنَا ، ﴿فِي الَّذِينَ آمَنُوا﴾ يعني صفوان وعائشة ، ﴿لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ، يعني وجيع ، ﴿فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ﴾ ، فكان عذاب عبد الله بن أبي في الدنيا الحد ، وفي الآخرة عذاب النار ، ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ﴾

وروى نحو هذا عن قتادة بإسناد جيد وروى بعضه عن مجاهد بإسنادين رجال أحدهما ثقات .

11207. Yine Saîd b. Cübeyr der ki: "**Müminler arasında** (yani, Safvân ile Âişe arasında) **hayâsızlığın yayılmasını** (yani, zinanın zuhur edip yayılmasını) **arzu edenlere** (yani Âişe'ye zina suçlamasında bulunanlara), **dünya ve âhirette can yakıcı** (yani acı verici) **azap vardır**." Abdullah b. Ubey b. Selûl'ün dünyadaki cezası sopa, âhiretteki cezası ise cehennem azabı idi. "**Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.**"

★ Hadisin benzeri ceyyid bir isnâdla Katade'den de rivayet edilmiştir. Bir kısmı ise Mücâhid'den iki ayrı isnâdla rivayet edilmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١١٢٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ لَيْثٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا﴾ ، قَالَ : يَنْهَاكُمْ

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11208. Mücâhid der ki: "**Allah size bir daha buna benzer bir şey yapmamanızı tavsiye eder**." Yani sizi böyle bir şeyden meneder.[2]

١١٢٠٩ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ ، يَعْنِي : تَزْيِينَ الشَّيْطَانِ ، ﴿فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾ ، يَعْنِي : بِالْمَعَاصِي ﴿وَالْمُنْكَرِ﴾ مَا لا يُعْرَفُ ، يَعْنِي مِثْلَ مَا قِيلَ لِعَائِشَةَ ، ﴿وَلَوْلا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ﴾ ، يَعْنِي : نِعْمَتَهُ ، ﴿مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/146, 147)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/145). Taberânî'nin hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd zayıftır.

أَحَدٍ﴾، يَعْنِي : مَا صَلُحَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا ، ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ﴾ ، يَعْنِي : يُصْلِحُ مَنْ يَشَاءُ

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة وفيه ضعف .

11209. Saîd b. Cübeyr der ki:

"**Ey inananlar! Şeytanın adımlarını takip etmeyin**" Yani şeytanın süslemelerine kanmayın. "**Kim şeytanın adımlarını takip ederse,** (yani süslemelerine kanarsa) (bilsin ki) **o, hayâsızlığı** (yani günah davranışları) **ve münkeri** (yani, Âişe hakkında söylenenler gibi hakikati bilinmeyen sözleri) **emreder.**" Hayâsızlıktan maksat, Allah'a isyan, kötülükten maksat ise Allah'ın çirkin gördüğü her şeydir. "**Eğer Allah'ın size olan lütuf ve merhameti** (yani nimeti) **olmasaydı, sizden hiçbiri asla temize çıkamazdı.**" Yani, sizden kimse bir daha asla düzelmezdi/ıslah olmazdı. "**Fakat Allah dilediğini temize çıkarır.**" Yani, dilediğini düzeltir/ıslah eder.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır.**

١١٢١٠ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَلا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ﴾، قَالَ : " أَبُو بَكْرٍ حَلَفَ لا يَنْفَعُ يَتِيمًا كَانَ فِي حِجْرِهِ ، قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ : هُوَ مِسْطَحُ بْنُ أُثَاثَةَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْمُطَّلِبِ أَشَاعَ ذَلِكَ ، فَلَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿أَلا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ﴾، قَالَ أَبُو بَكْرٍ : بَلَى أَنَا أُحِبُّ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لِي ، وَأَكُونُ لِلْيَتَامَى خَيْرًا مِمَّا كُنْتُ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات , ورواه بإسناد آخر عنه ضعيف, وروى نحوه عن قتادة وإسناده جيد

وروى نحوه عن سعيد بن جبير إلا أنه زاد : قال النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لأبي بكر : ألا تحب أن يغفر الله لك ؟ قال : بلى يا رسول الله قال : " فاعف واصفح " . قال : قد عفوت وصفحت لا أمنعه معروفا بعد اليوم .

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف .

11210. Mücâhid "**İçinizdeki faziletli ve varlıklı kimseler,....** (mallarından) **vermeyeceklerine dair yemin etmesinler**" âyetini şöyle açıklamıştır: Bu (iftira) olay(ı) üzerine Hz. Ebû Bekir himayesindeki bir yetime yardımcı olmayacağına dair yemin etmişti. Abdülmelik der ki: Maksat, iftirayı yayan Mistah b. Usâse b. Abbâd b. Muttalib'dir. "**Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz?**" âyeti nâzil olunca, Ebû Bekir: "Elbette isteriz. Ben, Allah'ın beni bağışlamasını da, yetimlere yapabileceğimin en iyisini yapmayı da isterim" dedi.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**

Hadis, başka zayıf bir kanalla da Mücâhid'den rivayet edilmiştir.

Ceyyid bir isnâdla benzeri bir rivayet de Katâde'den nakledilmiştir.

Yine benzer bir rivayet Saîd b. Cübeyr'den nakledilmiştir. Ancak bu rivayette şu ilave yer almıştır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekir'e. *"Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz?"* buyurdu. Ebû Bekir: "Elbette isterim ya Resûlullah" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyleyse affet, bağışla"* buyurdu. O da: "Affettim, bağışladım. Bu günden sonra ondan hiçbir iyiliği esirgemem" dedi.

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır.[1]

١١٢١١ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، عَنْ خُصَيْفٍ ، قَالَ : قُلْتُ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ : " أَيُّمَا أَشَدُّ الزِّنَا أَوْ قَذْفُ الْمُحْصَنَةِ ؟ " ، قَالَ : " الزِّنَا " ، قُلْتُ : اللَّهُ يَقُولُ :﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلاتِ الْمُؤْمِنَاتِ﴾، قَالَ : " إِنَّمَا أُنْزِلَ هَذَا فِي عَائِشَةَ خَاصَّةً " رواه الطبراني, وفيه: يحيى الحماني وهو ضعيف .

11211. Husayf der ki: Saîd b. Cübeyr'e: "Hangisi daha ağır suçtur: zina mı? Yoksa kazf (zina isnadında bulunmak) mı?"" diye sordum. "Zina" dedi. Ben: Fakat Allah "**İffetli, (kötülüklerden) habersiz, mümin kadınlara zina isnat edenler....**"[2] buyuruyor, deyince: "Bu, Âişe'nin durumuna mahsus olarak nâzil olmuştur" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.[3]

١١٢١٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ ، قَالَ : " نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَاصَّةً ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلاتِ الْمُؤْمِنَاتِ﴾

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11212. Dahhâk b. Müzahim der ki: Şu âyet, özellikle Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımları hakkında nâzil olmuştur:

"**İffetli, (kötülüklerden) habersiz, mümin kadınlara zina isnat edenler....**"[4]

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/148) (Mücâhid'den); 23/150 (Katâde'den).

2 Nûr Sur. 23.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/151)

4 Nûr Sur. 23.

Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

١١٢١٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ الْمَكِّيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، قَالَ : أنا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ ، ثنا شَيْخٌ مِنْ بَنِي كَاهِلٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ قَرَأَ سُورَةَ النُّورِ ، فَفَسَّرَهَا ، فَلَمَّا أَتَى عَلَى هَذِهِ الآيَةِ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ ، قَالَ : " هَذِهِ فِي عَائِشَةَ وَأَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَلَمْ يَجْعَلْ لِمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ تَوْبَةً ، وَجَعَلَ لِمَنْ رَمَى امْرَأَةً مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مِنْ غَيْرِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّوْبَةَ " ، ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ فَجَعَلَ لِهَؤُلاءِ تَوْبَةً ﴿إِلا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ فَجَعَلَ لِمَنْ قَذَفَ امْرَأَةً مِنَ الْمُؤْمِنِينَ التَّوْبَةَ وَلَمْ يَجْعَلْ لِمَنْ قَذَفَ امْرَأَةً مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوْبَةً ، ثُمَّ تَلا هَذِهِ الآيَةَ ﴿لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ فَهَمَّ بَعْضُ الْقَوْمِ أَنْ يَقُومَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ لِيُقَبِّلَ رَأْسَهُ بِحُسْنِ مَا فَسَّرَ "

رواه الطبراني بأسانيد وفي هذا الإسناد راو لم يسم وبقية رجاله ثقات وهو أمثلها .

11213. İbn Abbâs, Nur sûresini okuyup tefsir etti. **"İffetli, (kötülüklerden) habersiz, mümin kadınlara zina isnat edenler dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir ve onlar için büyük bir azap vardır"** âyetine geldiğinde şöyle söyledi: Bu âyet, Hz. Âişe ve Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri ile ilgilidir; zira Allah bu suçu işleyene tövbe kapısını kapamıştır. Fakat Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri dışında mümin bir kadına zina isnadında bulunan kimseye ise tövbe kapısını açık tutmuştur.

İbn Abbâs sonra şöyle devam etti: **"İffetli kadınlara zina isnat edip de, sonra dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun ve ebediyen onların şahitliğini kabul etmeyin. Onlar tamamen günahkârdırlar. Ancak bundan sonra tövbe edip durumlarını düzeltenler müstesnadır. Allah çok bağışlayıcı ve son derece merhametlidir"**[2]. Bu âyetle Allah mümin bir kadına zina isnadında bulunan kişiye tövbe kapısını açık tutarken Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden birine zina isnadında bulunan kimseye tövbe kapısını kapamıştır. Sonra şu âyeti okudu:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/152)

[2] Nûr Sur. 4-5.

"Dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir."

Cemaatten bazıları, âyetleri güzel tefsir etmesinden dolayı kalkıp İbn Abbâs'ın alnından öpmek istedi.

★ **Hadisi Taberânî birkaç isnâdla rivayet etmiştir. Bu senette ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir. Diğerlerine göre bu, en ideal senettir.**[1]

١١٢١٤ – حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ﴾، يَعْنِي : إِنَّ الَّذِينَ يَقْذِفُونَ بِالزِّنَا ، يَعْنِي لِفُرُوجِهِنَّ عَفَائِفَ ، ﴿الْغَافِلاتِ﴾، يَعْنِي عَنِ الْفَوَاحِشِ ، يَعْنِي عَائِشَةَ ، ﴿الْمُؤْمِنَاتِ﴾، يَعْنِي : الصَّادِقَاتِ ، ﴿لُعِنُوا﴾، يَعْنِي : عُذِّبُوا وَجُلِدُوا ثَمَانِينَ ﴿فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ﴾، يَعْنِي : عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ ابْنَ سَلُولَ يُعَذَّبُ بِالنَّارِ لأَنَّهُ مُنَافِقٌ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ، قَالَ : " جَلَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسَّانَ بْنَ ثَابِتٍ ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ ، وَمِسْطَحًا ، وَحَمْنَةَ بِنْتَ جَحْشٍ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً فِي قَذْفِ عَائِشَةَ ، ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ ، غَيْرَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ مِنَ الْمُنَافِقِينَ مَاتَ عَلَى نِفَاقِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11214. Saîd b. Cübeyr der ki: "ان الذين يرمون المحصنات **(İffetli, yani namuslarını koruyan... kadınlara zina isnat edenler)** الغافلات **(yani kötülüklerden habersiz olan;** kastedilen Âişe'dir), المؤمنات **(yani sadık kadınlara); "dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir"** yani dünyada seksen sopa yemişlerdir. Ayrıca Abdullah b. Ubey b. Selûl, münafık olduğundan âhirette cehennemde azap görür. **"Onlar için büyük bir azap vardır."** Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hassân b. Sâbit, Abdullah b. Ubey, Mistah ve Hamne binti Cahş'tan her birine Âişe'ye zina isnadında bulunduklarından ötürü seksen sopa vurdurdu. Sonra münafıkların başı Abdullah b. Ubey dışındakiler tövbe ettiler. Abdullah ise münafık olarak öldü.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır. Diğer ravileri ise** ***Sahîh*'in ravileridir.**[2]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/153)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/152)

١١٢١٥ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمُخَرِّمِيُّ ، ثنا غَسَّانُ بْنُ مَالِكٍ السُّلَمِيُّ ، ثنا عَوْنُ بْنُ ذَكْوَانَ أَبُو جَنَابٍ الْقَصَّابُ ، حَدَّثَنِي بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ يَدَهُ عَلَى فَخِذِهِ ، وَيَقُولُ : " ﴿يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾

رواه الطبراني, وفيه: عون بن ذكوان, وثقه ابن حبان ,وقال : يخطئ ويخالف , وبقية رجاله ثقات .

11215. Muaviye b. Hayde der ki:

Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle dizini sıvazlayarak **"O gün Allah onlara hak ettikleri karşılıkları/cezaları eksiksiz verecektir ve Allah'ın apaçık hakikat olduğunu bilecekler"**[1] diye okuduğunu gördüm.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Avn b. Zekvan'ı İbn Hibbân güvenilir kabul ederek "Bazen hata edip muhalefet eder" demiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٢١٦ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ﴾أَهْلُ الْحَقِّ حَقَّهُمْ ، وَأَهْلُ الْبَاطِلِ بَاطِلَهُمْ ، ﴿وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾

رواه الطبراني وإسناده جيد

11216. Katâde, **"O gün Allah onlara hak ettikleri karşılıkları/cezaları eksiksiz verecektir"** âyeti hakkında der ki: Hakikat ehli hakikatlerine göre, batıl ehli de batıllarına göre karşılık göreceklerdir. **"Allah'ın apaçık hak olduğunu bilir."**Yani apaçık gerçek olduğunu bilirler.

★ Bunu Taberânî, ceyyid bir isnâdla rivayet etmiştir.[3]

١١٢١٧ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿يَوْمَئِذٍ﴾فِي الآخِرَةِ ﴿يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ﴾ ، يَعْنِي : حِسَابَهُمُ الْعَدْلَ لا يَظْلِمُهُمْ ، ﴿وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾، يَعْنِي : الْعَدْلَ الْمُبِينَ

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف .

---

1 Nûr Sur. 25.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/422)

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/154)

11217. Saîd b. Cübeyr der ki: "**O gün** (yani, âhirette) **Allah onlara hak ettikleri karşılıkları/cezaları eksiksiz verecektir.**" Yani hesaplarını adil biçimde görecek, onlara haksızlık etmeyecektir. "**Allah'ın apaçık hakikat olduğunu bilir.**" Yani apaçık âdil olduğunu anlarlar.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır.**[1]

١١٢١٨ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ﴾، يَعْنِي : السَّيِّئَ مِنَ الْكَلامِ قَذْفَ عَائِشَةَ ، وَنَحْوَهُ لِلْخَبِيثِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ ، يَعْنِي الَّذِينَ قَذَفُوهَا ، ﴿وَالْخَبِيثُونَ﴾، يَعْنِي : مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ ، ﴿لِلْخَبِيثَاتِ﴾، يَعْنِي : السَّيِّئَ مِنَ الْكَلامِ لأَنَّهُ يَلِيقُ بِهِمُ الْكَلامُ السَّيِّئُ ، ثُمَّ قَالَ : ﴿وَالطَّيِّبَاتُ﴾ ، يَعْنِي : الْحَسَنَ مِنَ الْكَلامِ ، ﴿لِلطَّيِّبِينَ﴾مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ الَّذِينَ ظَنُّوا بِالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ خَيْرًا ، ﴿وَالطَّيِّبُونَ﴾ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ ﴿لِلطَّيِّبَاتِ﴾ الْحَسَنُ مِنَ الْكَلامِ لأَنَّهُ يَلِيقُ بِهِمُ الْكَلامُ الْحَسَنُ

11218. Yine Saîd b. Cübeyr'den nakledilmiştir:

"**Kötü sözler kötü insanlara** (yakışır)" yani, Âişe'ye zina isnadında bulunmak gibi çirkin sözler, ona zina iftirasında bulunan kötü erkek ve kadınlara yakışır. "**Kötü insanlara da** –yani kötü kadın ve erkeklere de- **kötü sözler yakışır.**" Yani (iftira vs.) çirkin sözler yakışır. Çünkü onlara çirkin sözler layıktır. "**İyi sözler**" yani güzel sözler "**iyi insanlara (yakışır)**" Yani, erkek ve kadın müminler hakkında hüsnü zan besleyen iyi erkek ve kadınlara yakışır. "**İyi insanlar da**" yani iyi erkek ve kadınlar da, "**iyi sözlere layıktırlar**" Yani güzel sözlere layıktırlar. Çünkü onlara ancak güzel söz (hüsnü zan) yakışır.[2]

١١٢١٩ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ﴾ ، قَالَ : " نَزَلَتْ فِي عَائِشَةَ حِينَ رَمَاهَا الْمُنَافِقُ بِالْبُهْتَانِ وَبِالْفِرْيَةِ ، فَبَرَّأَهَا اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ ، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ هُوَ خَبِيثٌ ، فَكَانَ هُوَ أَوْلَى بِأَنْ يَكُونَ لَهُ الْخَبِيثَةُ ، وَيَكُونَ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/155)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/156). Âyete, metinle bütünlük arz etmesi için Saîd b. Cübeyr'den nakledilen rivayet çerçevesinde anlam verilmiştir. (Mütercim)

لَهَا ، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَيِّبًا ، وَكَانَ أَوْلَى أَنْ يَكُونَ لَهُ الطَّيِّبَةُ ، فَكَانَتْ عَائِشَةُ الطَّيِّبَةَ ، وَكَانَتْ أَوْلَى أَنْ يَكُونَ لَهَا الطَّيِّبُ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات إلى عبد الرحمن بن زيد بن أسلم .

11219. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem, Yüce Allah'ın "**Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler de kötü kadınlara yakışırlar. Aynı şekilde iyi kadınlar, iyi erkeklere, iyi erkekler de iyi kadınlara yakışırlar**" âyeti hakkında şunları söylemiştir: Âyet, münafığın zina isnadı ve iftirasında bulunduğu Âişe hakkında nâzil olmuştur. Fakat Allah onu isnat edilen suçtan temize çıkarmıştır. Kötü erkek (habis), Abdullah b. Ubey'di. O kötü kadına, kötü kadın da ona daha çok yakışırdı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise iyi erkekti. Ona iyi kadın, ki bu Âişe idi, Âişe'ye de iyi erkek daha çok yakışırdı.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'e kadar güvenilirdir.[1]

١١٢٢٠ - حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ﴾، قَالَ : " الْخَبِيثَاتُ مِنَ الْكَلامِ لِلْخَبِيثِينَ مِنَ النَّاسِ ، وَالْخَبِيثُونَ مِنَ النَّاسِ لِلْخَبِيثَاتِ مِنَ الْكَلامِ ، وَالطَّيِّبَاتُ مِنَ الْكَلامِ لِلطَّيِّبِينَ مِنَ النَّاسِ ، وَالطَّيِّبُونَ مِنَ النَّاسِ لِلطَّيِّبَاتِ مِنَ الْكَلامِ "

رواه الطبراني بإسنادين رجال هذا ثقات .

11220. Mücâhid: "الخبيثات للخبيثين..."[2] âyetini şöyle izah etmiştir: "Çirkin sözler kötü insanlara, kötü insanlar da çirkin sözlere yakışırlar. Güzel sözler, iyi insanlara, iyi insanlar da güzel sözlere yakışırlar."

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup bu senedin ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

١١٢٢١ - وزاد في الرواية الأخرى : فَالْقَوْلُ الْحَسَنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْقَوْلُ السَّيِّئُ لِلْكَافِرِينَ

11221. Diğer bir rivayette şu ilave geçmiştir:

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/156). Fakat Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem zayıftır.

[2] Nûr Sur. 26.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/157)

"Güzel söz müminlere, kötü söz de kâfirlere yakışır."[1]

١١٢٢٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَاجِيَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ ، ثنا أَبِي سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، ثنا عَمِّي الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ ، ثنا أَبِي ، عَنْ جَدِّي عَطِيَّةَ بْنِ سَعْدٍ الْعَوْفِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ﴾ ، يَقُولُ : الْخَبِيثَاتُ مِنَ الْقَوْلِ لِلْخَبِيثِينَ مِنَ الرِّجَالِ ، وَالْخَبِيثُونَ مِنَ الرِّجَالِ لِلْخَبِيثَاتِ مِنَ الْقَوْلِ " ، وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ ، يَقُولُ : وَالطَّيِّبَاتُ مِنَ الْقَوْلِ لِلطَّيِّبِينَ مِنَ الرِّجَالِ ، نَزَلَتْ فِي الَّذِينَ ، قَالُوا فِي زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قَالُوا مِنَ الْبُهْتَانِ ، وَيُقَالُ : الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ الأَعْمَالُ الْخَبِيثَةُ تَكُونُ لِلْخَبِيثِينَ ، وَالطَّيِّبَاتُ مِنَ الأَعْمَالِ تَكُونُ لِلطَّيِّبِينَ

رواه الطبراني بأسانيد وكل إسناد منها فيه ضعيف لا يحتج به ورواه موقوفا عن سعيد بن جبير بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح وروى نحوه عن الضحاك بن مزاحم وفيه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11222. İbn Abbâs, "الخبيثات للخبيثين"[2] âyetini şöyle izah etmiştir: Çirkin sözler kötü erkeklere, kötü erkekler de çirkin sözlere yakışırlar. " والطيبات للطيبين" Güzel sözler, iyi erkeklere yakışır. Âyet, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) eşine zina iftirasında bulunan kimseler hakkında nâzil olmuştur. Âyet, "kötü işler kötü insanlara, iyi işler ise iyi insanlara yakışır" diye de açıklanmıştır.

★ Bunu Taberânî, birkaç kanalla rivayet etmiş olup isnâdlardan her birinde kendisiyle ihticac edilmeyen zayıf ravi vardır.

Ayrıca Taberânî rivayeti iki ayrı isnâdla Saîd b. Cübeyr'e dayandırarak da nakletmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

Rivayetin bir benzeri Dahhak b. Müzahim'den de rivayet edilmiştir. Fakat ravilerinden Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem zayıftır.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/157)

[2] Nûr Sur. 26.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* [23/157 (Dahhâk rivayeti); 23/158 (Saîd b. Cübeyr rivayeti); 23/159 (İbn Abbâs rivayeti)].

١١٢٢٣ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ﴾ مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ

رواه الطبراني وإسناده جيد

11223. Katâde âyette geçen "الخبيثات للخبيثين و الخبيثون للخبيثات" ifadesini söz ve fiile yorduğu gibi "الطيبات للطيبين والطيبون للطيبات" ifadesini de söz ve fiile yormuştur.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup senedi ceyyiddir.**[1]

١١٢٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَالِمٍ الرَّازِيُّ ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي غَنِيَّةَ ، ثنا أَبِي ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ ، قَالَ : لَمَّا خَاضَ النَّاسُ فِي أَمْرِ عَائِشَةَ أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى عَائِشَةَ ، قَالَتْ : فَجِئْتُ وَأَنَا أَنْتَفِضُ مِنْ غَيْرِ حُمَّى ، فَقَالَ : " يَا عَائِشَةُ ، مَا يَقُولُ النَّاسُ ؟ " ، فَقُلْتُ : لا ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لا أَعْتَذِرُ بِشَيْءٍ إِلَيْكَ ، قَالُوا : حَتَّى يَنْزِلَ عُذْرِي مِنَ السَّمَاءِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيهَا خَمْسَةَ عَشَرَ آيَةً مِنْ سُورَةِ النُّورِ ، ثُمَّ قَرَأَ الْحَكَمُ حَتَّى بَلَغَ ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ﴾، قَالَ : " فَالْخَبِيثَاتُ مِنَ النِّسَاءِ لِلْخَبِيثِينَ مِنَ الرِّجَالِ ، وَالْخَبِيثُونَ مِنَ الرِّجَالِ لِلْخَبِيثَاتِ مِنَ النِّسَاءِ ، وَالطَّيِّبَاتُ مِنَ النِّسَاءِ لِلطَّيِّبِينَ مِنَ الرِّجَالِ ، وَالطَّيِّبُونَ مِنَ الرِّجَالِ لِلطَّيِّبَاتِ مِنَ النِّسَاءِ "

رواه الطبراني مرسلا ورجاله رجال الصحيح إن كان سليمان المبهم سليمان بن عبد الرحمن الدمشقي والظاهر أنه هو .

11224. Hakem b. Uteybe anlatıyor:

İnsanlar Âişe olayını dillerine dolayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye birini göndererek çağırttı. Âişe anlatıyor: Ateşli hastalığım olmadığı halde titreyerek geldim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Âişe! Bu insanlar neler söylüyor?"* dedi. Âişe: "Hayır. Seni hakikatle gönderene yemin ederim ki onların söyledikleri hiçbir şey konusunda sana mazeret beyan etmeyeceğim. (İnanıyorum ki) benim

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/160)

asıl masum oluşumun ispatı gökten inecektir" dedi. Sonra Allah onun hakkında Nûr sûresindeki on beş âyeti indirdi.

Hakem, ilgili âyetleri okuyarak "الخبيثات للخبيثين و الخبيثون للخبيثات âyetine kadar geldi. Bu âyeti şöyle açıkladı: "Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler de kötü kadınlara yakışırlar. Aynı şekilde iyi kadınlar, iyi erkeklere, iyi erkekler de iyi kadınlara yakışırlar."

★ Bunu Taberânî, mürsel olarak rivayet etmiştir. Eğer tam adı zikredilmeyen Süleymân, Süleymân b. Abdirrahman ed-Dimaşkî ise ki onun olduğu anlaşılmaktadır, senedin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٢٢٥ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ ، ثنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، ﴿أُولَئِكَ﴾ ، يَعْنِي : الطَّيِّبِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ ﴿مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ﴾ يَعْنِي : مِمَّا يَقُولُ هَؤُلاءِ الْقَاذِفُونَ الَّذِينَ قَذَفُوا عَائِشَةَ هُمْ بَرَاءٌ مِنَ الْكَلامِ السَّيِّئِ ، ثُمَّ قَالَ : ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ﴾ ، يَعْنِي : لِذُنُوبِهِمْ ، ﴿وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ ، يَعْنِي : حَسَنًا فِي الْجَنَّةِ ، فَلَمَّا نَزَلَ عُذْرُ عَائِشَةَ ضَمَّهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى نَفْسِهِ وَهِيَ مِنْ أَزْوَاجِهِ فِي الْجَنَّةِ

رواه الطبراني, وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات .

11225. Saîd b. Cübeyr der ki: "**Bunlar,** -yani iyi erkekler- **onların söylediklerinden uzaktırlar.**" Yani, Âişe'ye zina iftirasında bulunanların söylediklerinden uzaktırlar. Onlar çirkin sözlerden uzaktırlar. "**İşte bunlar için mağfiret** –yani günahları bağışlanır- **ve cömertçe verilmiş rızık** (رزق كريم) **vardır.**" Yani, cennette kendileri için güzel bir rızk vardır. Âişe'nin masumluğuna dair âyet inince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu kucakladı. Zira o, O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) cennetteki eşlerindendir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٢٢٦ - حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ﴾ فَمَنْ كَانَ طَيِّبًا ، فَهُوَ

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/160). Senedinde müellifin zikrettiği ravi Süleyman yer almamıştır.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/161)

مُبَرَّأٌ مِنْ كُلِّ قَوْلٍ خَبِيثٍ يَقُولُهُ يَغْفِرُهُ اللَّهُ ، وَمَنْ كَانَ خَبِيثًا ، فَهُوَ مُبَرَّأٌ مِنْ كُلِّ قَوْلٍ صَالِحٍ ، قَالَهُ يَرُدُّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ لا يَقْبَلُهُ اللَّهُ مِنْهُ

رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11226. Mücâhid, "**Bunlar, onların söylediklerinden uzaktırlar**"[1] âyetini şöyle tefsir etmiştir: İyi olan kişi, söyleyeceği her türlü çirkin sözden uzaktır. Çünkü onu Allah bağışlar. Kötü olan kimse de söylediği her türlü iyi sözden uzaktır. Çünkü Allah o sözü kendisine iade eder, kabul etmez.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**[2]

١١٢٢٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ﴾ وَذَلِكَ أَنَّهُ مَا قَالَ الْكَافِرُ مِنْ كَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ فَهِيَ لِلْمُؤْمِنِ ، وَمَا قَالَ الْمُؤْمِنُ مِنْ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ فَهِيَ لِلْكَافِرِ ، يَرَى كُلٌّ مِمَّا لَيْسَ لَهُ بِحَقٍّ مِنَ الْكَلامِ

رواه الطبراني ورجاله ثقات وله إسناد آخر ضعيف .

11227. Mücâhid, "**Bunlar, onların söylediklerinden uzaktırlar**"[3] âyetini şöyle tefsir etmiştir: Kâfirin söylediği her güzel söz müminlere yazılır. Müminin söylediği her çirkin söz de kâfirlere yazılır. Böylece her biri kendisine layık olmayan sözden arındırılır.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Hadisin başka zayıf bir senedi daha vardır.**[4]

١١٢٢٨ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ﴾ مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ مِنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ

رواه الطبراني ورجاله ثقات

11228. Katâde der ki: "**Bunlar, onların söyledikleri** (söz ve fiiller)**den uzaktırlar. İşte bunlar için mağfiret ve cömertçe verilmiş rızık vardır.**"[5] Yani günahları bağışlanır. Cömertçe verilen rızık ise cennettir.

---

[1] Nûr Sur. 26.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/161)

[3] Nûr Sur. 26.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/161, 162)

[5] Nûr Sur. 26.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

١١٢٢٩ - حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْقَرَاطِيسِيُّ ، ثنا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ﴾، قَالَ : هَهُنَا بَرِئَتْ عَائِشَةُ ، ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ رواه الطبراني ورجاله ثقات إلى عبد الرحمن بن زيد بن أسلم .

11229. Abdurrahman b. Zeyd b. Eblem der ki: "**Bunlar, onların söylediklerinden uzaktırlar.**" İşte tam burada Âişe'nin masum olduğu ortaya çıkmıştır. "**İşte bunlar için mağfiret ve cömertçe verilmiş rızık vardır.**"

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'e kadar güvenilirdir.[2]

قوله تعالى : ﴿وَلا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ﴾

Yüce Allah'ın "...Ziynetlerini Teşhir Etmesinler..." Âyeti [3]

١١٢٣٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا حُدَيْجُ بْنُ مُعَاوِيَةَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَلا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ﴾، قَالَ : " الزِّينَةُ السِّوَارُ ، وَالدُّمْلُجُ ، وَالْخَلْخَالُ ، وَالأَدَبُ ، وَالْقُرْطُ ، وَالْقِلادَةُ وَمَا ظَهَرَ هِيَ الثِّيَابُ ، وَالْجِلْبَابُ "

رواه الطبراني بأسانيد مطولا ومختصرا ورجال أحدها رجال الصحيح .

11230. Abdullah (b. Mes'ûd), "**Ziynetlerini teşhir etmesinler**" ifadesini şöyle tefsir etmiştir: "Ziynetten maksat bilezik, halka, halhal, küpe, gerdanlık gibi elbise ve fistan üzerine takılan takılardır.

★ Bunu Taberânî, uzun ve muhtasar olarak bir kaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/162)

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (23/162). Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem ise zayıftır.

[3] Nûr Sur. 31.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9115, 9116, 9117)

قوله تعالى : ﴿وَلا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ﴾

Yüce Allah'ın "Namuslu Kalmak İsteyen Cariyelerinizi Fuhşa Zorlamayın" Âyeti [1]

١١٢٣١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ الأَصْبَهَانِيُّ ، وَيُوسُفُ الْقَاضِي ، قالا : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ مُعَاذٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : " كَانَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ جَارِيَةٌ تَزْنِي فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، فَلَمَّا حُرِّمَ الزِّنَا ، قَالَ : أَلا تَزْنِينَ ؟ قَالَتْ : لا ، وَاللَّهِ لا أَزْنِي أَبَدًا فَنَزَلَتْ ﴿وَلا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ﴾

رواه الطبراني والبزار بنحوه ورجال الطبراني رجال الصحيح .

11231. İbn Abbâs der ki: Cahiliye döneminde Abdullah b. Ubey'in fuhuş yapan bir cariyesi vardı. Zina haram kılındıktan sonra Abdullah ona: "Artık fuhuş yapmıyor musun?" dedi. Cariye de: "Hayır. Vallahi artık fuhuş yapmayacağım" dedi. Bu hususla ilgili olarak **"Namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın"**[2] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî ve benzerini Bezzâr rivayet etmiş olup Taberânî'nin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

١١٢٣٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ الْوَاسِطِيُّ ، ثنا أَبُو عَمْرٍو اللَّخْمِيُّ ، يَعْنِي : مُحَمَّدَ بْنَ الْحَجَّاجِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : كَانَتْ جَارِيَةٌ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ، يُقَالُ لَهَا : مُعَاذَةُ ، يُكْرِهُهَا عَلَى الزِّنَا فَلَمَّا جَاءَ الإِسْلامُ نَزَلَتْ : ﴿وَلا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ﴾ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

رواه البزار, وفيه: محمد بن الحجاج اللخمي, وهو كذاب .

11232. Enes der ki: Abdullah b. Ubey'in Muâze isminde bir cariyesi vardı ve Abdullah onu fuhuş yapmaya zorlardı. İslam gelince **"Namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın... Böyle bir şeye zorlanırlarsa Allah (onları) bağışlar, esirger"**[4] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Haccâc el-Lahmî

---

[1] Nûr Sur. 33.

[2] Nûr Sur. 33.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11747); Bezzâr (2239)

[4] Nûr Sur. 33.

hadis uydurmakla suçlanmıştır.[1]

قوله تعالى : ﴿كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ﴾

Yüce Allah'ın "O'nun Nuru, İçinde Işık Bulunan Bir Kandilliğe Benzer" Âyeti [2]

١١٢٣٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ الْعُقَيْلِيِّ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ :﴿كَمِشْكَاةٍ﴾ قَالَ : " جَوْفُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ،﴿وَ الزُّجَاجَةُ﴾: " قَلْبُهُ " ، ﴿وَ الْمِصْبَاحُ﴾: " النُّورُ الَّذِي فِي قَلْبِهِ " ، ﴿تُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ﴾، " الشَّجَرَةُ : إِبْرَاهِيمُ زَيْتُونَةٍ ﴿لا شَرْقِيَّةٍ وَلا غَرْبِيَّةٍ﴾: " لا يَهُودِيٌّ وَلا نَصْرَانِيٌّ " ، ثُمَّ قَرَأَ :﴿مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: الوازع بن نافع , وهو متروك .

11233. Abdullah b. Ömer bu âyeti şöyle tefsir etmiştir:

"O'nun nuru, içinde ışık bulunan bir kandilliğe benzer." Bununla Muhammed'in içi kastedilmektedir. **"O ışık bir cam içindedir"** Cam, Muhammed'in kalbi, ışık da kalbindeki ışıktır (nur). **"Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur."** Ağaçtan maksat İbrâhîm'dir. Doğu ve batı ise şu anlama gelir: O, ne Yahudi'dir, ne de Hıristiyan'dır. Sonra şu âyeti okudu: **"İbrâhîm ne Yahudi, ne de Hıristiyan idi. Fakat o, Allah'ı bir tanıyan dosdoğru bir Müslüman'dı; hiç putperest de olmadı."**[3]

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Vâzi' b. Nâfi' metruktur.[4]

---

1 Bezzâr (2240)

2 Nûr Sur. 35.

3 Âl-i İmrân Sur. 67.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13226) Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1864)

قوله تعالى : ﴿لا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾

Yüce Allah'ın "Bunları Ne Ticaret, Ne de Alışveriş Allah'ı Anmaktan Alıkoyar" Âyeti [1]

١١٢٣٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، ثنا هُشَيْمٌ ، أنا سَيَّارٌ ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ , أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ رَأَى نَاسًا مِنْ أَهْلِ السُّوقِ سَمِعُوا الأَذَانَ ، فَتَرَكُوا أَمْتِعَتَهُمْ وَقَامُوا إِلَى الصَّلاةِ ، فَقَالَ : " هَؤُلاءِ الَّذِينَ ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿رِجَالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾

رواه الطبراني, وفيه :راو لم يسم, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11234. İbn Mes'ûd, bazı çarşı esnafının ezanı duyunca mallarını olduğu gibi bırakıp namaza gittiklerini görünce, "İşte Yüce Allah'ın haklarında «**Öyle kimseler ki onları ne ticaret, ne de alışveriş Allah'ı zikirden alıkoyar**» buyurduğu kimselerdir" demiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri arasında ismi zikredilmeyen biri vardır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

١١٢٣٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا فُضَيْلُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، ثنا عَمْرُو بْنُ ثَابِتٍ ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " كَانُوا تُجَّارًا لا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ ، وَلا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ " رواه الطبراني, وفيه: عمرو بن ثابت البكري, وهو متروك .

11235. İbn Abbâs bu âyeti şöyle yorumlamıştır: "Bunlar, kendilerini ne ticaretin, ne de alışverişin Allah'ı anmaktan alıkoymadığı tüccarlar idi."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Amr b. Sâbit en-Bekrî metruktur.[3]

١١٢٣٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، قَالَ : ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ ، عَنْ زِرٍّ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ﴾ ، قَالَ : " الرِّدَاءُ " رواه الطبراني و لم أكتب قائله ولا إسناده .

11236. "**Artık evlenme ümidi beslemeyen, hayızdan ve doğumdan**

---

[1] Nur Sur. 37.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9079)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1788)

kesilmiş yaşlı kadınların zinetlerini göstermeksizin dış elbiselerini çıkarmalarında kendileri için bir günah yoktur"[1] âyetinde ifade edilen elbiseden maksat, ridâdır (hırka gibi dış kıyafet).[2]

قوله تعالى: ﴿لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الأَرْضِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah Sizden İman Edip Yararlı İşler Yapanlara, Kendilerinden Öncekileri Hâkim Kıldığı Gibi Onları da Yeryüzünde Hâkim Kılacağını Vaat Etti" Âyeti [3]

١١٢٣٧ – وَبِهِ : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ، قَالَ : " لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ الْمَدِينَةَ ، وآوَتْهُمُ الأَنْصَارُ ، رَمَتْهُمُ الْعَرَبُ عَنْ قَوْسٍ وَاحِدَةٍ ، فَنَزَلَتْ : ﴿لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الأَرْضِ﴾

رواه الطبراني في الأوسط ورجاله ثقات .

11237. Ubey b. Ka'b der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbı Medine'ye gelip de Ensâr kendilerine sığınma sağlayınca bütün Araplar onları boy hedefi haline getirdiler. Bunun üzerine **"Allah sizden iman edip yararlı işler yapanlara, kendilerinden öncekileri hâkim kıldığı gibi onları da yeryüzünde hakim kılacağını vaat etti"** âyeti indi.[4]

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

قوله تعالى : ﴿وَلا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Evlerinizde veya Babalarınızın Evlerinde.... İzinsiz Yemek Yemenizde Bir Sorumluluk Yoktur" Âyeti [5]

١١٢٣٨ – عَنْ عَائِشَة قَالَتْ : كَانَ الْمُسْلِمونَ يَرْغَبونَ فِي النَّفِيْرِ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيْدَفعونَ مَفَاتِيْحَهُم إِلى ضَمِنائهِمْ وَيَقُولونَ لَهُمْ : قَدْ أَحْلَلنَا لَكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِمَّا

---

[1] Nur Sur. 60.

[2] Bu rivayeti *el-Mu'cemu'l-kebîr*'in matbu nüshasında bulamadım. (Muhakkik). Aynı lafızlarla İbn Mes'ûd'dan nakledilen rivayet için bak. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9022). (Mütercim)

[3] Nur Sur. 55.

[4] Nur Sur. 55.

[5] Nur Sur. 61.

أَحْبَبْتُم فَكَانُوا يَقُولُون : إِنَّه لاَ يَحِلُ لنَا إِنَّهُم أَذِنُوا عَنْ غَيْرِ طِيْبَ نَفْسٍ . فَأَنْزَل اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ : ﴿لَيْسَ عَلَى الأَعْمَى حَرَجٌ وَلا عَلَى الأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالاتِكُمْ﴾ إلى قوله : ﴿أَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَفَاتِحَهُ﴾ رواه البزار ورجاله رجال الصحيح .

11238. Hz. Âişe anlatıyor:

Müslümanlar, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber sefere çıkmak istiyorlar ve evlerinin anahtarlarını kefillerine teslim ederek: "Dilediğiniz yiyeceklerden yiyebilirsiniz, helal-i hoş olsun" derlerdi. Kefilleri de: "Onların yiyeceklerinden yemek bize helal olmaz. Çünkü onlar buna gönülsüz müsaade ettiler" derlerdi. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi:

"Kör için bir sorumluluk yoktur. Topal için bir sorumluluk yoktur. Hastaya da bir sorumluluk yoktur. Evlerinizde veya babalarınızın evlerinde veya annelerinizin evlerinde veya erkek kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde veya amcalarınızın evlerinde veya halalarınızın evlerinde veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde veya kâhyası olup anahtarları elinizde olan evlerde ya da dostlarınızın evlerinde izinsiz yemek yemenizde bir sorumluluk yoktur."[1]

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى :﴿والله بكُلِّ شَيْءٍ﴾

Yüce Allah'ın "والله بكل شيء" Âyeti [3]

١١٢٣٩ - حدثنا أَبُو حَبِيبٍ يَحْيَى بْنُ نَافِعٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ، أنا ابْنُ لَهِيعَةَ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ، قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ فِي خَاتِمَةِ النُّورِ ، وَهُوَ جَاعِلٌ أُصْبُعَيْهِ تَحْتَ عَيْنَيْهِ ، يَقُولُ : " بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ " "

قلت : هكذا وقع فإن وقع فان كانت قراءة شاذة وإلا فالتلاوة : ﴿بكل شيء عليم﴾.

---

[1] Nur Sur. 61.

[2] Bezzâr (2241)

[3] Nur Sur. 65.

رواه الطبراني, وفيه :ابن لهيعة, وهو سيئ الحفظ, وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات .

11239. Ukbe b. Âmir der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) Nur sûresinin sonundaki âyeti iki elini iki gözüne götürerek " والله بكل شيء بصير" ("Allah her şeyi görür") diye okurken işittim.

★ Ben derim ki: Bu, şâz (yani çoğunluğa aykırı) bir kıraat olmakla beraber rivayet bu şekilde nakledilmiştir. Değilse mütevatir kıraat "والله بكل شيء عليم" ("Allah her şeyi bilir") şeklindedir.

Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'nın hafızası zayıftır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[1]

(بَابُ سُورَةِ الفُرْقَانِ)

Furkân Sûresi

﴿وَالَّذِينَ لا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar, Allah'ın Yanında Başka Bir Tanrı Edinip Ona Dua Etmezler" Âyeti [2]

١١٢٤٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّافِعِيُّ , ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ , عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ , عَنْ يُوسُفَ بْنِ مِهْرَانَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " قَرَأْنَاهَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَنَتَيْنِ : ﴿وَالَّذِينَ لا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلا بِالْحَقِّ وَلا يَزْنُونَ﴾, ثُمَّ نَزَلَتْ : ﴿إِلا مَنْ تَابَ﴾, فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرِحَ فَرَحًا قَطُّ أَشَدَّ مِنْهُ بِهَا , وَبِ : ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾"

قلت : له حديث في الصحيح غير هذا.

رواه الطبراني من رواية علي بن زيد عن يوسف بن مهران وقد وثقا وفيهما ضعف, وبقية رجاله ثقات .

11240. İbn Abbâs demiştir ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında biz **"Onlar, Allah'ın yanında başka bir tanrı edinip ona dua etmezler, Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana haksız yere kıymazlar, zina etmezler. Bunları yapan günaha girmiş olur..."** âyetini senelerce okuduk.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/282)

[2] Furkân Sur. 68.

Sonra **"Ancak tövbe eden..."**[1] ifadesiyle başlayan âyet nâzil oldu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) buna o kadar sevindi ki onu öylesine sevinirken bir kere bu âyet nâzil olunca, bir de **"Doğrusu Biz sana apaçık bir zafer vermişizdir"**[2] âyeti nâzil olunca gördüm.

★ Ben derim ki: Konuyla ilgili *Sahîh*'de İbn Abbâs'tan nakledilen bundan başka bir hadis daha vardır.

Bu hadisi ise Taberânî, Ali b. Zeyd'in Yûsuf b. Mihrân'dan rivayeti şeklinde nakletmiştir ki zayıflıkları bulunmakla beraber her iki ravi de güvenilir kabul edilmişlerdir. Senedin diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[3]

١١٢٤١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الأَحْوَلُ ، ثنا أَبو عُبَيْدَةَ بْنُ مَعْنٍ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ : ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ رواه الطبراني, وفيه :أحمد بن يحيى الكوفي الأحول, وهو ضعيف .

11241. Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), **"Bunları yapan günaha girmiş olur"**[4] âyetini okumuştur.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Ahmed b. Yahya el-Kûfî el-Ahvel zayıftır.[5]

(بَابُ سُورَةِ طسم الشُّعَراءِ)

Şuarâ Sûresi

١١٢٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ مَعْدِي كَرِبَ قَالَ أَتَيْنَا عَبْدَ اللَّهِ فَسَأَلْنَاهُ أَنْ يُقْرَأَ عَلَيْنَا ﴿طسم﴾ الْمِائَتَيْنِ فَقَالَ مَا هِيَ مَعِي وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمَنْ أَخَذَهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَّابَ بْنَ الأَرَتِّ. قَالَ فَأَتَيْنَا خَبَّابَ بْنَ الأَرَتِّ فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا رواه أحمد ورجاله ثقات ورواه الطبراني .

---

1 Furkân Sur. 70.

2 Fetih Sur. 1.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12935); İbn Ebî Âsım, *Sünne* (972) ("iki yıl" ifadesiyle).

4 Furkân Sur. 68.

5 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10002)

11242. Ma'dikerib anlatıyor: Bizler Abdullah (b. Mes'ûd)'un yanına giderek ondan, bize **miûndan** (yüz civarında âyeti bulunan sûrelerden) olan Tâ Sîn Mîm (Şuarâ) sûresini okumasını istedik. "O sûreyi ezbere bilmiyorum. Ancak size onu bizzat Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) öğrenen Habbâb b. el-Eret'i tavsiye ederim" dedi. Bunun üzerine Habbâb'ın yanına gittik ve o, onu bize okudu.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Aynı hadisi Taberânî de rivayet etmiştir.**[1]

قوله تعالى : ﴿لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾

Yüce Allah'ın "İnanmıyorlar Diye Nerdeyse Kendini Mahvedeceksin" Âyeti

١١٢٤٣ - حَدَّثَنَا بَكْرٌ , ثنا عَبْدُ اللهِ , ثنا مُعَاوِيَةُ , عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ﴾وَنَحْوُ هَذَا مِنَ الْقُرْآنِ , قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَحْرِصُ أَنْ يُؤْمِنَ جَمِيعُ النَّاسِ , وَيُتَابِعُوهُ عَلَى الْهُدَى , فَأَخْبَرَهُ اللهُ أَنَّهُ لا يُؤْمِنُ إِلا مَنْ سَبَقَ لَهُ مِنَ السَّعَادَةِ فِي الذِّكْرِ الأَوَّلِ , وَلا يَضِلُّ إِلا مَنْ سَبَقَ لَهُ مِنَ الشَّقَاءِ فِي الذِّكْرِ الأَوَّلِ , ثُمَّ قَالَ عَزَّ وَجَلَّ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ سورة الشعراء آية, يَقُولُ : إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ

رواه الطبراني ورجاله وثقوا إلا أن علي بن أبي طلحة قيل لم يسمع من ابن عباس .

11243. İbn Abbâs, Kur'ân'da **"İçlerinde bedbaht olanlar da, mesut olanlar da vardır"**[2] ve benzer âyetler hakkında şunları söylemiştir:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bütün insanların inanmalarını ve hidayet yolunda kendisine biat etmelerini çok arzu ediyordu. Bunun üzerine Yüce Allah ona, ancak Zikr-i evvel'de (Levh-i mahfûz'da) Yüce Allah tarafından hakkında hidayet/saadet yazılmış olanların inanacağını ve yine ancak Zikr-i evvel'de Yüce Allah tarafından hakkında bedbahtlık yazılmış olanların sapkınlığa düşeceğini bildirdi. Sonra Yüce Allah, Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İnanmıyorlar diye neredeyse kendini mahvedeceksin. Biz dilesek onlara**

---

[1] Ahmed b. Hanbel (3980); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2614)

[2] Hûd Sur. 105.

gökten bir mucize indiririz de ona boyun eğip kalırlar."[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir. Ne var ki Ali b. Ebî Talha'nın, İbn Abbâs'dan hadis işitmediği söylenmiştir.

قوله تعالى : ﴿إِنْ هَذَا إِلا خُلُقُ الأَوَّلِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Bizim Bu Davranışımız Sadece Eskilerden Kalma Bir Gelenektir" Âyeti [2]

١١٢٤٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّائِغُ ، قَالَ : ثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ : ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ ، عَنْ دَاوُدَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ : ﴿إِنْ هَذَا إِلا خُلُقُ الأَوَّلِينَ﴾ يَقُولُ : " شَيْءٌ اخْتَلَقُوهُ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11244. İbn Mes'ûd, **"Bizim bu davranışımız sadece eskilerden kalma bir gelenektir"** âyetini okur ve "Maksat, icat ettikleri her şeydir" derdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

قوله تعالى :﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ﴾

Yüce Allah'ın "Önce En Yakın Akrabanı Uyar" Âyeti

١١٢٤٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَلِيٍّ الأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ الْمِصِّيصِيُّ ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ عُمَرَ الأَيْلِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ جَدَّتِهِ أُمِّ عَطَاءٍ مَوْلاةِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ ، قَالَتْ : سَمِعْتُ الزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ ، يَقُولُ : لَمَّا نَزَلَتْ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ﴾ صَاحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي قُبَيْسٍ : " يَا آلَ عَبْدِ مَنَافٍ ، إِنِّي نَذِيرٌ " ، فَجَاءَتْهُ قُرَيْشٌ ، فَحَذَّرَهُمْ وَأَنْذَرَهُمْ ، فَقَالُوا : تَزْعُمُ أَنَّكَ نَبِيٌّ يُوحَى إِلَيْكَ ، وَأَنَّ سُلَيْمَانَ سُخِّرَ لَهُ الرِّيحُ وَالْجِبَالُ ، وَأَنَّ مُوسَى سُخِّرَ لَهُ الْبَحْرُ ، وَأَنَّ عِيسَى كَانَ يُحْيِي الْمَوْتَى ؟ ، فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يُسَيِّرَ عَنَّا هَذِهِ الْجِبَالَ ، وَيُفَجِّرَ لَنَا الأَرْضَ أَنْهَارًا ، فَنَتَّخِذَهَا مَحَارِثَ فَنَزْرَعَ وَنَأْكُلَ ، وَإِلا فَادْعُ لَنَا اللَّهَ أَنْ يُحْيِيَ لَنَا مَوْتَانَا فَنُكَلِّمَهُمْ وَيُكَلِّمُونَا ، وَإِلا فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يُصَيِّرَ هَذِهِ الصَّخْرَةَ الَّتِي تَحْتَكَ ذَهَبًا فَنَنْحَتَ مِنْهَا وَيُغْنِينَا عَنْ رِحْلَةِ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ، فَإِنَّكَ تَزْعُمُ أَنَّكَ كَهَيْئَتِهِمْ ! فَبَيْنَمَا نَحْنُ حَوْلَهُ إِذْ نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ ، فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْهُ ، قَالَ : " وَالَّذِي

---

[1] Şuarâ Sur. 3-4.

[2] Şuarâ Sur. 137.

نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ أَعْطَانِي مَا سَأَلْتُمْ ، وَلَوْ شِئْتُ لَكَانَ ، وَلَكِنَّهُ خَيَّرَنِي بَيْنَ أَنْ تَدْخُلُوا مِنْ بَابِ الرَّحْمَةِ ، فَيُؤْمِنُ مُؤْمِنُكُمْ ، وَبَيْنَ أَنْ يَكِلَكُمْ إِلَى مَا اخْتَرْتُمْ لأَنْفُسِكُمْ فَتَضِلُّوا عَنْ بَابِ الرَّحْمَةِ وَلا يُؤْمِنُ مُؤْمِنُكُمْ ، فَاخْتَرْتُ بَابَ الرَّحْمَةِ فَيُؤْمِنُ مُؤْمِنُكُمْ ، وَأَخْبَرَنِي : إِنْ أَعْطَاكُمْ ذَلِكَ ثُمَّ كَفَرْتُمْ أَنَّهُ مُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا لا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ " ، فَنَزَلَتْ ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالآيَاتِ إِلا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الأَوَّلُونَ﴾ حَتَّى قَرَأَ ثَلاثَ آيَاتٍ ، وَنَزَلَتْ ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَى﴾

رواه أبو يعلى من طريق عبد الجبار بن عمر الأيلي عن عبد الله بن عطاء بن إبراهيم وكلاهما وثق وقد ضعفهما الجمهور

11245. Zübeyr b. el-Avvâm anlatıyor: "**Önce en yakın akrabanı uyar**"[1] âyeti nâzil olunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Kubeys dağının tepesinden şöyle seslendi: *"Ey Abdu Menaf ailesi! Kuşkusuz ben bir uyarıcıyım."* Bunu duyan Kureyşliler yanına geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları uyararak dikkatli olmalarını tembihledi. Kureyşlilerin kendisine yanıtı ise şöyle oldu: "Sen kendinin vahiy alan bir peygamber olduğunu iddia ediyorsun. (Peygamberlerden) Süleymân'ın hizmetine rüzgâr ve dağlar verilmişti. Mûsa'nın hizmetine deniz verilmişti. İsa ölüleri diriltirdi. Öyleyse Allah'a dua et de şu dağları yerinden oynatıp tepemizden kaldırsın, bizim için yerden nehirler fışkırtsın. Yeryüzünü tarlalar edinip ekip biçelim. Eğer bunu yapmazsan, bari Allah'a dua et de ölülerimizi diriltsin. Bu da olmazsa Allah'a dua et de altındaki şu kayayı altına çevirsin. Biz de ondan yontup (para) ediniriz. Böylece bizi kış ve yaz yolculuklarından kurtarmış olursun. Çünkü sen kendinin onlar gibi (peygamber) olduğunu iddia ediyorsun."

Biz bu halde Peygamber'in etrafında dururken hemen oracıkta kendisine vahiy indi. Vahiy süreci geçince şöyle buyurdu: *"Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki Allah istediğinizi bana verdi. Eğer ben isteseydim, (dilekleriniz) hemen meydana gelirdi. Fakat Allah beni şu iki seçenek arasında serbest bıraktı: Ya rahmet kapısından gireceksiniz ve inananınız inanacaktır. Ya da sizi kendiniz için seçtiğinizle baş başa bırakacaktır. Bunun sonucunda siz rahmet kapısından sapacaksınız, inananız da inanmayacaktır. Ben rahmet kapısını tercih ettim. Böylece inananınız inanacaktır. Ayrıca Allah bana şunu bildirdi: Size eğer istediğinizi verir de ondan sonra siz inkâr ederseniz, size âlemlerden hiç kimseye etmediği azabı*

---

[1] Şuarâ Sur. 214.

edecekti." Bu hususla ilgili olarak şu âyet nâzil oldu: **"Bizi, âyetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan tek şey, öncekilerin bu âyetleri yalanlamış olmasıdır. Nitekim Semûd kavmine, açık bir mucize olmak üzere bir dişi deve vermiştik. Onlar ise, (bu deveyi boğazladılar ve) bu yüzden zalim oldular. Oysa biz âyetleri ancak korkutmak için göndeririz."**[1] Yine şu âyet indi: **"Eğer okunan bir Kitapla dağlar yürütülseydi veya onunla yer parçalansaydı, yahut onunla ölüler konuşturulsaydı (o Kitab yine bu Kur'ân olacaktı). Fakat bütün işler Allah'a aittir. İman edenler hâla bilmediler mi ki, Allah dileseydi bütün insanları hidayete erdirirdi? Allah'ın vaadi gelinceye kadar inkâr edenlere, yaptıklarından dolayı ya ansızın büyük bir belâ gelmeye devam edecek veya o belâ evlerinin yakınına inecek. Allah, vaadinden asla dönmez."**[2]

★ Bunu Ebû Ya'lâ, Abdülcebbâr b. Ömer el-Eylî kanalıyla Abdullah b. Atâ b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir ki bunların her ikisi de çoğunluk tarafından zayıf olarak değerlendirilmelerine rağmen bazı kimselerce güvenilir kabul edilmişlerdir.

١١٢٤٦ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمُعَلَّى الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ، ثنا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ : ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ﴾ جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَنِي هَاشِمٍ ، فَأَجْلَسَهُمْ عَلَى الْبَابِ ، وَجَمَعَ نِسَاءَهُ وَأَهْلَهُ ، فَأَجْلَسَهُمْ فِي الْبَيْتِ ، ثُمَّ اطَّلَعَ عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ : " يَا بَنِي هَاشِمٍ ، اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ ، وَاسْعَوْا فِي فَكَاكِ رِقَابِكُمْ ، وَافْتَكُّوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ اللَّهِ ، فَإِنِّي لا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا " ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ ، فَقَالَ : " يَا عَائِشَةُ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ ، وَيَا حَفْصَةُ بِنْتَ عُمَرَ ، وَيَا أُمَّ سَلَمَةَ ، وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ ، وَيَا أُمَّ الزُّبَيْرِ عَمَّةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ ، وَاسْعَوْا فِي فَكَاكِ رِقَابِكُمْ ، فَإِنِّي لا أَطْلُبُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ، وَلا أُغْنِي " ، فَبَكَتْ عَائِشَةُ ، وَقَالَتْ : يَا حِبِّي ، وَهَلْ يَكُونُ ذَلِكَ يَوْمَ لا تُغْنِي عَنَّا شَيْئًا ؟ قَالَ : " نَعَمْ فِي ثَلاثِ مَوَاطِنَ ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ الآيَتَيْنِ ، فَعِنْدَ ذَلِكَ لا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ، وَعِنْدَ النُّورِ مَنْ شَاءَ اللَّهُ أَتَمَّ لَهُ نُورَهُ ، وَمَنْ شَاءَ أَكَبَّهُ فِي الظُّلُمَاتِ ، يَغُمُّهُ فِيهَا ، فَلا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ، وَلا أُغْنِي لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ، وَعِنْدَ الصِّرَاطِ مَنْ شَاءَ اللَّهُ سَلَّمَهُ وَأَجَازَهُ ، وَمَنْ شَاءَ لِيُكِبَّهُ فِي النَّارِ قَالَتْ عَائِشَةُ : أَيْ حِبِّي ، قَدْ عَلِمْنَا الْمَوَازِينَ هِيَ الْكِفَّتَانِ ، فَيُوضَعُ فِي هَذِهِ الشَّيْءُ فَيَرْجَحُ

---

1 İsrâ Sur. 59-61.

2 Ra'd Sur. 31.

أَحَدُهُمَا ، وَيَخِفُّ الأُخْرَى ، وَقَدْ عَلِمْنَا مَا النُّورُ ، وَمَا الظُّلْمَةُ ، فَمَا الصِّرَاطُ ؟ فَقَالَ : " طَرِيقٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ يَجُوزُ النَّاسُ عَلَيْهِ ، وَهُوَ مِثْلُ حَدِّ الْمُوسَى ، وَالْمَلائِكَةُ صَافِّينَ يَمِينًا وَشِمَالا يَخْطِفُوهُمْ بِالْكَلالِيبِ مِثْلِ شَوْكِ السَّعْدَانِ ، وَهُمْ يَقُولُونَ : رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ ، وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ ، فَمَنْ شَاءَ اللَّهُ سَلَّمَهُ ، وَمَنْ شَاءَ اللَّهُ لَيُكَبَّهُ فِيهَا "

رواه الطبراني، وفيه: علي بن يزيد الألهاني، وهو متروك .

11246. Ebû Umâme anlatıyor: "**Önce en yakın akrabanı uyar**"[1] âyeti nâzil olunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Hâşim oğullarını toplayıp kapının önüne oturttu. Kadınlarını ve ailesini de toplayıp evin içine oturttu. Sonra yanlarına çıkarak şöyle hitap etti: *"Ey Hâşim oğulları! Kendinizi satın alıp ateşten azat ediniz, bağlarınızı genişleterek kendinizi Yüce Allah'ın bağlarından kurtarınız. Zira ben, Allah nezdinde sizin için hiç bir şey yapamam."*

Sonra kendi aile efradına dönerek şöyle seslendi: *"Ey Ebû Bekr'in kızı Âişe, ey Ömer'in kızı Hafsa, ey Ümmü Seleme, Ey Muhammed'in kızı Fatıma, ey Allah Resûlü'nün teyzesi Ümmü'z-Zübeyr! Kendinizi satın alıp ateşten azat ediniz, boynunuzdaki bağları genişletip kendinizi Yüce Allah'ın bağlarından kurtarınız. Zira ben Allah katında sizin için ne bir şey yapabilirim, ne de size bir faydam dokunur."* Bunun üzerine Âişe ağlayarak: "Ey sevgilim! Allah nezdinde senin bize bir faydan dokunmayacak gün olacak mı?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de şöyle buyurdu: *"Evet. Üç yerde. Yüce Allah buyurmaktadır ki: «***Kıyamet günü doğru teraziler kurarız***»*[2] *İşte o zaman Allah nezdinde size ne bir faydam dokunur, ne de sizin için bir şey yapabilirim. Yine nur(un zuhuru) anında Allah dilediğinin nurunu tamamlar, dilediğini karanlıklara gömer. İşte o zaman Allah nezdinde ne sizin için bir şey yapabilirim ne de size bir faydam dokunur. Yine sırattan geçiş sırasında Allah dilediğini selametle oradan geçirir, dilediğini cehenneme atar."*

Âişe: "Sevgilim! Ben terazilerin ne demek olduğunu biliyorum. İki kefeden ibaret bir alettir. Birine ağırlık konur. Kefelerden biri ağır basarken diğeri hafif gelir. Yine nur (ışık) ve zulmetin (karanlığın) da ne demek olduğunu biliyoruz. Ya Sırat nedir?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şu karşılığı verdi:

"Sırat, cennet ile cehennem arasına kurulmuş bir yoldur. İnsanlar üzerinden geçerler. Ustura ağzı gibi keskindir. Melekler sağ ve sol taraflarına

---

[1] Şuarâ Sur. 214.

[2] Enbiyâ Sur. 47.

dizilmişler, insanları demir dikeni gibi kancalarla yakalarlar. İnsanlar ise: «Ya Rabbi kurtar, kurtar!» diye yalvarırlar. Ama gönülleri boştur. Neticede Allah dilediğini kurtarır, dilediğini ateşe atar."

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Yezîd el-Elhânî metruktur.

قوله تعالى : ﴿وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ﴾

Yüce Allah'ın "Secde Edenler Arasında Dolaşmanı da (Görüyor)" Âyeti [1]

١١٢٤٧ – حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ ، أنا شَبِيبُ بْنُ بِشْرٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ سورة الشعراء آية ، قَالَ : " مَنْ نَبِيٍّ إِلَى نَبِيٍّ حَتَّى أُخْرِجْتَ نَبِيًّا "

رواه البزار والطبراني ورجالهما رجال الصحيح غير شبيب بن بشر وهو ثقة .

11247. İbn Abbâs, "**Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor)**" âyetini şöyle açıklamıştır: Yani, Allah senin bir peygamberin sulbünden diğer bir peygamberin sulbüne intikal ederek sonunda peygamber oluşunu görmüştür.

★ Bunu Bezzâr ve Taberânî rivayet etmiş olup Şebîb b. Bişr dışındaki ravileri *Sahîh*'in ravileridir. Şebîb de güvenilirdir.[2]

سورة النّمل

Neml Sûresi

قوله تعالى : ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

Yüce Allah'ın "Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla" Âyeti [3]

١١٢٤٨ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، قَالَ : نا سَلَمَةُ بْنُ صَالِحٍ الأَحْمَرُ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لا تَخْرُجْ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى أُعَلِّمَكَ آيَةً مِنْ سُورَةٍ ، وَلَمْ تَنْزِلْ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي غَيْرَ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ " ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا بَلَغَ

---

1 Şuarâ Sur. 219.

2 Bezzâr (2232); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12021)

3 Neml Sur. 30.

أُسْكُفَّةَ الْبَابِ قَالَ : " بِأَيِّ شَيْءٍ تَسْتَفْتِحُ صَلاَتَكَ وقِرَاءَتَكَ ؟ " قُلْتُ : بِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ، قَالَ : " هِيَ هِيَ " ، ثُمَّ أَخْرَجَ رِجْلَهُ الأُخْرَى

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الكريم أبو أمية وهو ضعيف, وفيه من لم أعرفهم .

11248. Bureyde anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Mescid'den çıkmadan sana benden evvel Davud'un oğlu Süleymân'dan başka kimseye nâzil olmamış bir sûreden bir âyet öğreteceğim"* buyurdu. Derken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'den çıkmak için hareket etti ve kapının eşiğine kadar gelince bana *"Namazına ve kıraatine neyle başlıyorsun?"* diye sordu. "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla (Besmele ile)" dedim. *"İşte (öğretmek istediğim) odur, işte (öğretmek istediğim) odur"* buyurdu. Sonra diğer ayağını da (Mescid'den) çıkardı.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülkerîm Ebû Umeyye zayıftır. Yine isnâdında tanımadığım raviler bulunmaktadır.

قوله تعالى : ﴿وَسَلامٌ عَلَى عِبَادِهِ الذِّينَ اصْطَفَى﴾

Yüce Allah'ın "...(Allah'ın) Seçtiği Kullarına Selam olsun" Âyeti [1]

١١٢٤٩ - عَنْ ابنِ عَبَّاسٍ قَالَ : ﴿سَلامٌ عَلَى عِبَادِهِ الذِّينَ اصْطَفَى﴾ قَالَ : هُمْ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اصْطَفَاهُم اللهُ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه البزار, وفيه: الحكم بن ظهير, وهو متروك .

11249. İbn Abbâs der ki: "...**(Allah'ın) seçtiği kullarına selam olsun**" âyetiyle işaret edilenler, Muhammed'in ashâbıdır. Zira Allah onları Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) için seçmiştir.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Zuhayr metruktur. [2]

---

[1] Neml Sur. 59.

[2] İlave için bak. Bezzâr (2243)

(بَابُ سُورَةِ القَصَصِ)

Kasas Sûresi

قوله تعالى :﴿فلمَّا قضى مُوسى الأَجَلَ﴾

Yüce Allah'ın "...Mûsa Süreyi Doldurunca" Âyeti [1]

١١٢٥٠ - حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " سَأَلْتُ جِبْرِيلَ : أَيُّ الأَجَلَيْنِ قَضَى مُوسَى ؟ . قَالَ : أَكْمَلَهُمَا وَأَتَمَّهُمَا "

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح غير الحكم بن أبان وهو ثقة .

ورواه البزار إلا أنه قال : عن ابن عباس أن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سئل .

11250. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **şöyle buyurmuştur:** *"Cebrail'e «Mûsa iki süreden hangisini doldurdu?» diye sordum. «Daha uzun ve tam olanını» dedi."*

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir bir ravi olan Hakem b. Ebân hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

Aynı hadisi Bezzâr da yine İbn Abbâs'dan: "Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) soruldu ki" ifadesiyle nakletmiştir.

١١٢٥١ - وعَنْ عُتْبَةَ بْنِ النَّدْرِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ : أَيُّ أَيَّ الأَجَلَيْنِ قَضَى مُوسَى ؟ قَالَ : " أَبَرَّهُمَا وَأَوْفَاهُمَا " . ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " لَمَّا أَرَادَ فِرَاقَ شُعَيْبٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا وَسَلَّمَ أَمَرَ امْرَأَتَهُ أَنْ تَسْأَلَ أَبَاهَا أَنْ يُعْطِيَهَا مَنْ غَنَمِهِ مَا يَعِيشُونَ بِهِ فَأَعْطَاهَا مَا وَلَدتْ غَنَمُهُ فِي ذَلِكَ العَامِ مِنْ قَالِبِ لَوْنٍ " . قَالَ : " فَمَا مَرَّتْ شَاةٌ إِلاَّ ضَرَبَ مُوسَى جَنْبَها بِعَصَاهِ فَوَلَدتْ قَوَالِبَ أَلْوَانِها كُلُّهَا وَوَلَدتْ ثِنْتَيْنِ وَثَلاثَةً كُلُّ شَاةٍ لَيْسَ فِيهَا فَشُوشٌ وَلاَ ضَبُوبٌ وَلاَ كَمَشَةٌ تَفُوتُ الكَفَّ وَلاَ ثَعُولٌ " وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِذَا افْتَتَحْتُمُ الشَّامَ فَإِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ بَقَايَا مِنْهَا وَهِيَ السَّامِرِيَّةُ "

---

[1] Kasas Sur. 29.

[2] Ebû Ya'lâ (2408); Bezzâr (2245). Ebû Ya'lâ'nın senedinden Hakem b. Ebân'ın ravisi İbrâhîm b. Yahya b. Ebî Ya'kûb'un ismi düşmüştür. İbrâhîm, Süfyân'ın akranı olup tanınmamaktadır. Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha* (1880)

رواه البزار والطبراني إلا أنه قال : " فَلَمَّا وَرَدَتِ الْغَنَمُ الْحَوْضَ وَقَفَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ بِإِزَاءِ الْحَوْضِ فَلَمْ يُصْدِرْ مِنْهَا شَيْءٌ إِلا ضَرَبَ جَنْبَهَا، فَحَمَلَتْ فَنَتَجَتْ كُلُّهُنَّ قَالَبَ لَوْنٍ وَاحِدٍ لَيْسَ فِيهِنَّ فَشُوشٌ، وَلا ضَبُوبٌ، وَلا نَعُولٌ وَلا كَمِشَةٌ، تَفُوتُهُ الْكَفُّ، قَالَ: فَإِنِ افْتَتَحْتُمُ الشَّامَ وَجَدْتُمْ بَقَايَا مِنْهَا فَاتَّخِذُوهَا وَهِيَ السَّامِرِيَّةُ" قَالَ ابْنُ يَحْيَى بن بُكَيْر: قَالَ أَبِي: الْفَشُوشُ الَّتِي يَنْفِشُ لَبَنُهَا عِنْدَ الْحَلْبِ، وَالضَّبُوبُ الَّتِي يَضِبُّ ضَرْعُهَا عَلَى اللَّبَنِ عِنْدَ الْحَلْبِ، وَالْكَمِشَةُ الَّتِي تَعْتَاصُ عِنْدَ الْحَلْبِ

وفي إسنادهما ابن لهيعة وفيه ضعف وقد يحسن حديثه وبقية رجالهما رجال الصحيح .

11251. Utbe b. en-Nedr bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) "Mûsa iki süreden hangisini doldurdu?" diye soruldu. O da: *"En güzel ve en uzun olanını"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerine şöyle devam etti: "Hz. *Mûsa, Şuayb'ın yanından ayrılmak isteyince hanımına, babasından kendilerine geçimlerini sağlayacak kadar davar vermesini istemesini söyledi. Babası da kızına o sene sürüsünün farklı renkte doğuracağı her kuzuyu vermeyi vaadetti." ... "Bunun üzerine Mûsa yanından geçen her koyunun yan tarafına sopasıyla vurdu ve bütün koyunlar (kendi renklerinden) farklı renkte kuzular doğurdu. Sadece bir iki koyun aynı renkte kuzu doğurdu. İçlerinde sütü sağım sırasında kendiliğinden akıp dökülen, meme delikleri küçük olup sağımı zor olan, fazla memeleri bulunan ya da ele gelmeyecek kadar memeleri küçük olan hiçbir koyun yoktu."*

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şam'ı fethettiğiniz zaman orada bu koyunlardan kalma nesiller bulacaksınız. Orası Sâmiriyye şehridir"* buyurdu.

★Hadisi Bezzâr ve Taberânî rivayet etmişlerdir. Ancak Taberânî'nin ifadesi şöyledir:

"Sürü gölün başına geldi. Hz. Mûsa gölün başında durdu. Gölden su için ayrılan her koyunun böğrüne vurdu. Böylece hepsi hamile kalıp (kendi renklerinden farklı) tek bir renkte kuzular doğurdu. İçlerinde sütü sağım sırasında kendiliğinden akıp dökülen, meme delikleri küçük olup sütü az gelen, fazla memeleri bulunan ya da ele gelmeyecek kadar memeleri küçük olan hiçbir koyun yoktu. Eğer Şam'ı fethederseniz orada bunlardan kalma nesiller bulursunuz. Onlardan elde edip besleyin. Orası Sâmiriyye şehridir."

Her iki kaynağın isnâdında da yer alan İbn Lehîa zayıf yönü bulunmakla beraber hadisi hasen de kabul edilebilir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

---

[1] Bezzâr (2246); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (17/134-135)

١١٢٥٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدِ اللهِ يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ ، قَالَ : نَا إِسْحَاقُ بْنُ إِدْرِيسَ ، قَالَ : نَا عوبدُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، سُئِلَ أَيُّ الأَجَلَيْنِ قَضَى مُوسَى ، قَالَ : " أَوْفَاهُمَا وَأَبَرُّهُمَا ، قَالَ : وَإِنْ سُئِلْتَ أَيُّ الْمَرْأَتَيْنِ تَزَوَّجَ ؟ فَقُلْ : " الصُّغْرَى مِنْهُمَا "

رواه البزار, وفيه: إسحاق بن إدريس ,وهو متروك ورواه الطبراني في الصغير والأوسط أطول من هذا وإسناده حسن . ويأتي في ذكر موسى الكليم هو وحديث جابر أيضا .

11252. Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Mûsa'nın iki süreden hangisini doldurduğu soruldu. O da: *"En uzun ve en güzel olanını"* buyurdu.

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer sana (Mûsa) o iki kadından hangisiyle evlendi diye sorulursa, küçük olanıyla de"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. İdrîs metruktur. Aynı hadisi Taberânî de *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta daha uzun bir metinle rivayet etmiş olup senedi hasendir.

Bu ve ayrıca Câbir hadisi, Hz. Mûsa bahsinde gelecektir.

قوله تعالى : ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا القُرُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Andolsun ki Mûsa'ya, İlk Nesilleri Yok Ettikten Sonra, Kitab... Verdik" Âyeti

١١٢٥٣ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَا أَهْلَكَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَوْماً بِعَذَابٍ مِنَ السَّمَاءِ وَلاَ مِنَ الأَرْضِ إِلَّا بَعْدَ مُوسَى ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا القُرُونَ الأُولَى﴾ "

رواه البزار موقوفا ومرفوعا ولفظه : " ما أهلك الله قوما بعذاب من السماء ولا من الأرض إلا بعد ما أنزلت التوراة " . يعني : ما مسخت قرية . ورجالهما رجال الصحيح .

11253. Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, gökten ya da yerden gönderdiği bir azapla helak ettiği bir kavmi ancak Mûsa'dan sonra helak etmiştir"* buyurmuş ve sonra şu âyeti okumuş: "Andolsun biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra Musa'ya, (düşünüp öğüt

alsınlar diye) insanlar için apaçık deliller, hidayet rehberi ve rahmet olarak o Kitab'ı (Tevrat'ı) vermişizdir."[1]

★ Hadisi mevkûf ve merfû varyantlarıyla rivayet eden Bezzâr'ın ifadesi şöyledir: *"Allah gökten ya da yerden gönderdiği bir azapla helak ettiği bir kavmi ancak Tevrat'ı indirdikten sonra helak etmiştir."* –Yani, hiçbir köy halkının sûreti değiştirilmemiştir-.

Her iki rivayetin de ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا﴾

Yüce Allah'ın "Birbirini Destekleyen İki Sihir..." Âyeti [3]

١١٢٥٤ - عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ : سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ يَقْرَأُ هَذِهِ الآيَةِ : ﴿قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا﴾

رواه الطبراني، وفيه: سويد بن عبد العزيز، ضعفه أحمد وجمهور الأئمة ووثقه دحيم وبقية رجاله ثقات .

11254. Süleym b. Âmir der ki: Ben İbnü'z-Zübeyr'i şu âyeti okurken işittim: **"Fakat onlara tarafımızdan o hak (Peygamber) gelince: «Musa'ya verilen (mucizeler) gibi ona da verilmeli değil miydi?» dediler. Peki, daha önce Musa'ya verileni de inkâr etmemişler miydi? «Birbirini destekleyen iki sihir!» demişler ve şunu söylemişlerdi: Doğrusu biz hiçbirine inanmıyoruz."**

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Süveyd b. Abdilazîz'i Ahmed b. Hanbel ve hadis imamlarının çoğunluğu zayıf görürken, Duhaym güvenilir kabul etmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

قوله تعالى : ﴿وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ﴾

Yüce Allah'ın "Andolsun ki Biz Sözü (Vahyi) Birbiri Ardınca Yetiştirmişizdir..." Âyeti [4]

١١٢٥٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ ، عَنْ رِفَاعَةَ الْقُرَظِيِّ ، قَالَ : " نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي عَشَرَةِ رَهْطٍ أَنَا أَحَدُهُمْ " وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

[1] Kasas Sur. 43.
[2] Bezzâr (2247, 2248)
[3] Kasas Sur. 48.
[4] Kasas Sur. 51.

رواه الطبراني بإسنادين أحدهما متصل ورجاله ثقات وهو هذا والآخر منقطع الإسناد .

11255. Rifâa el-Kurazî anlatıyor: Şu âyet aralarında benim de bulunduğum on kişi hakkında nâzil olmuştur: "**Andolsun ki biz, düşünüp öğüt alsınlar diye sözü** (vahyi) **birbiri ardınca yetiştirmişizdir** (vahiylerimizi aralıksız göndermişizdir)."

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan biri muttasıl ve ravileri, güvenilir kimselerdir. Senedi muttasıl olan rivayet budur. Diğerinin ise senedi munkatıdır.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْءَانَ لَرَادُّكَ إِلَى مَعَادٍ﴾

Yüce Allah'ın "Sana Kur'ân'ı (Okumayı, Tebliğ Etmeyi ve Ona Uymayı) Farz Kılan Allah, Elbette Seni (Yine) Dönülecek Yere Döndürecektir" Âyeti [2]

١١٢٥٦ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ قَارَوَنْدَا ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ، قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ : ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْءَانَ لَرَادُّكَ إِلَى مَعَادٍ﴾، قَالَ : " مَعَادُهُ : آخِرَتُهُ "

رواه أبو يعلى ورجاله ثقات .

11256. Ebû Câfer Muhammed b. Ali anlatıyor: Ebû Saîd'e Allah'ın "**Sana Kur'ân'ı (okumayı, tebliğ etmeyi ve ona uymayı) farz kılan Allah, elbette seni (yine) dönülecek yere döndürecektir**" sözünün anlamını sordum. "Meadından (döndürüleceği yerden) maksat, âhiretidir" dedi.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

١١٢٥٧ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ خُصَيْفٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْءَانَ لَرَادُّكَ إِلَى مَعَادٍ﴾ ، قَالَ : " مَعادُكَ مِنَ الْجَنَّةِ "

11257. İbn Abbâs: "**Sana Kur'ân'ı (okumayı, tebliğ etmeyi ve ona uymayı) farz kılan Allah, elbette seni (yine) dönülecek yere**

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4563)

[2] Kasas Sur. 85.

[3] Ebû Ya'lâ (1131)

döndürecektir" âyetini "Döndürüleceğin yer, cennettir" şeklinde açıklamıştır.

١١٢٥٨ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَيُّوبَ الْمَخْزُومِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ ، ثنا أَبُو تُمَيْلَةَ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْءَانَ لَرَادُّكَ إِلَى مَعَادٍ﴾ قَالَ : " الْمَوْتُ أَوْ إِلَى مَكَّةَ "

رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما رجال الصحيح غير خصيف وهو ثقة وفيه ضعف .

11258. Diğer bir rivayete göre **"Döndürülecek yer"** "ölüm" olarak veya "Mekke'ye" diye açıklanmıştır.

★ **Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, Husayf hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Husayf da zayıf yönü bulunmakla beraber güvenilirdir.**[1]

(بَابُ سُورَةِ الْعَنْكَبُوتِ)

Ankebut Sûresi

قوله تعالى :﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ﴾

Yüce Allah'ın "Muhakkak ki Namaz, Hayâsızlıktan Alıkoyar" Âyeti [2]

١١٢٥٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ فُلَانًا يُصَلِّي بِاللَّيْلِ فَإِذَا أَصْبَحَ سَرَقَ. قَالَ إِنَّهُ سَيَنْهَاهُ مَا تَقُولُ

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح إلا أن الأعمش قال : أرى أبا صالح عن أبي هريرة .

11259. Ebû Hureyre anlatıyor: Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek "Falan kimse gece namaz kılıyor. Sabah olunca da hırsızlık yapıyor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: "*Senin söylediğin husus (namaz), onu bundan muhakkak menedecektir*" buyurdu.

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.**

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12268)

2 Ankebut Sur. 45.

(بَابُ سُورَةِ الرُّومِ)

Rum Sûresi

قوله تعالى : ﴿فِي بِضْعِ سِنِينَ﴾

Yüce Allah'ın "(بضع سنين) Birkaç Yıl İçinde..." Âyeti [1]

١١٢٦٠ - حَدَّثَنَا مَسْعَدَةُ بْنُ سَعْدٍ ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، ثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ اللَّيْثِيِّ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " الْبِضْعُ مَا بَيْنَ السَّبْعِ إِلَى الْعَشَرَةِ "

قلت : له عند الترمذي : " البضع ما دون العشرة "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه:عبد الله بن عبد العزيز الليثي, قال سعيد بن منصور : كان مالك يرضاه وكان ثقة قلت : وقد ضعفه الجمهور .

11260. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "*البضع (birkaç yıl), yedi ile on arasındaki sayıları ifade eder*" buyurmuştur.

★ Ben derim ki: Tirmizî konuyla ilgili İbn Abbâs'dan, "10'un altındaki sayıları ifade eder" şeklinde bir hadis nakletmiştir.

Hadisi bu şekliyle ise Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Abdilazîz el-Leysî hakkında Saîd b. Mansûr: "Mâlik tarafından olumlu bulunan güvenilir biridir" demiştir.

Ben derim ki: Ancak çoğunluk kendisini zayıf olarak değerlendirmiştir.

١١٢٦١ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ ، نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَالِدٍ الْمِصِّيصِيُّ حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ نِيَارِ بْنِ مُكْرَمٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " الْبِضْعُ مَا بَيْنَ الثَّلاثِ إِلَى التِّسْعِ "

قلت : له عند الترمذي حديث غير هذا .

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: إبراهيم بن عبد الله بن خالد المصيصي, وهو متروك .

11261. Niyâr b. Mukrem'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "*البضع üç ile dokuz arasındaki sayıları ifade eder*" buyurmuştur.

---

[1] Rum Sur. 4.

★ Ben derim ki: Konuyla ilgili Tirmizî tarafından da yine aynı şahıstan bundan başka bir hadis nakledilmiştir.

Bu hadisi ise Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. Abdillah b. Hâlid el-Mıssîsî metruktur.

قوله تعالى : ﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Haydi Siz Akşama Ulaştığınızda ve Sabaha Kavuştuğunuzda ... Allah'ı Tespih Edin (Namaz Kılın)" Âyeti [1]

١١٢٦٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ ، قَالَ : خَاصَمَ نَافِعُ بْنُ الأَزْرَقِ ابْنَ عَبَّاسٍ ، فَقَالَ : " تَجِدُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَقَرَأَ عَلَيْهِ : ﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ﴾ الْمَغْرِبَ ، ﴿وَحِينَ تُصْبِحُونَ﴾ الصُّبْحَ ، ﴿وَعَشِيًّا﴾ الْعَصْرَ ، ﴿وَحِينَ تُظْهِرُونَ﴾ ، قَالَ : الظُّهْرَ ، ﴿وَمِنْ بَعْدِ صَلاةِ الْعِشَاءِ﴾، قَالَ : صَلاةَ الْعِشَاءِ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11262. Ebû Razîn anlatıyor: Nâfi b. el-Erzak, İbn Abbâs ile tartıştı. Nâfi: "Beş vakit namazı Allah'ın Kitab'ında görüyor musun?" diye sordu. O da: "Elbette" dedi ve şu âyetleri okudu: **"Haydi akşama ulaştığınızda** (akşam namazı), **sabaha kavuştuğunuzda** (sabah namazı), **gündüzün sonunda** (ikindi namazı), **öğle vaktine eriştiğinizde** (öğle namazı) **Allah'ı tespih edin** (namaz kılın)"[2], "... **ve yatsı namazından sonra...**" Bu son âyetin aslında geçen "عشاء" kelimesinden maksadın yatsı namazı olduğunu belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[3]

---

[1] Nûr Sur. 58.

[2] Rûm Sur. 17.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10596)

قوله تعالى :﴿اللهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ﴾

Yüce Allah'ın "Allah Odur ki Rüzgârları Gönderir" Âyeti[1]

١١٢٦٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ الأَحْمَسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ﴾، قَالَ : " الرُّخَاءُ : الْمُطِيعَةُ " ، وَأَمَّا قَوْلُهُ : ﴿حَيْثُ أَصَابَ﴾، قَالَ : " حَيْثُ أَرَادَ " ، وَفِي قَوْلِهِ :﴿يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا﴾، يَقُولُ : " قِطَعًا بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ " ، ﴿فَتَرَى الْوَدْقَ﴾: " يَعْنِي الْمَطَرَ " ،﴿يَخْرُجُ مِنْ خِلالِهِ﴾: " مِنْ بَيْنِهِ "

رواه أبو يعلى، وفيه: محمد بن السائب الكلبي ،وهو ضعيف .

11263. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın bu âyetini şöyle tefsir etmiştir: "**Allah odur ki rüzgârları gönderir. Rüzgârlar da bulutu harekete geçirir. Derken Allah onu gökte dilediği gibi yayar ve üst üste parçalar haline getirir, nihayet arasından yağmurun çıktığını görürsün.**"

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Sâib el-Kelbî zayıftır.[2]

(بَابُ سُورَةُ لُقْمانُ عَلَيْهِ السَّلامَ)

Lokman Sûresi

١١٢٦٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ حَدَّثَنِى عَبْدُ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِى بُرَيْدَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَمْسٌ لاَ يَعْلَمُهُنَّ إِلاَّ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِى الأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَداً وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ بِأَىِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

رواه أحمد والبزار ورجال أحمد رجال الصحيح .

وقد تقدمت أحاديث في العلم فيما بثه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في كتاب العلم .

11264. Büreyde der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Şu beş hususu Allah'tan başkası bilemez:* «**Kuşkusuz kıyamet vaktine dair bilgi, ancak Allah katındadır. Yağmuru O yağdırır,**

---

[1] Rûm Sur. 48.

[2] Ebû Ya'lâ (2665). Âyetin meali, İbn Abbâs'ın yorumu ile çevrilmiştir.

rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah her şeyi bilir, her şeyden haberdardır.»"[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr rivayet etmiş olup Ahmed'in ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

Konuyla ilgili İlim Kitabında da bazı hadisler geçmişti.

(بَابُ سُورَةِ السَّجْدَةِ)

Secde Sûresi

قوله تعالى : ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾

Yüce Allah'ın "... Vücutları Yataktan Uzak Kalır..." Âyeti[3]

١١٢٦٥ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ قَالَ قِيَامُ الْعَبْدِ مِنَ اللَّيْلِ .

رواه أحمد وشهر لم يدرك معاذا وفيه ضعف وقد وثق وبقية رجاله ثقات .

11265. Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Korku ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettiklerinden) vücutları yataklardan uzak kalır"** âyetini "Kulun gece ibadeti" olarak tefsir etmiştir.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Fakat ravilerinden Şehr, Muâz'a yetişmemiştir. Ayrıca bu ravi zayıf yönü bulunmakla beraber güvenilir olarak da değerlendirilmiştir. Senedin diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[4]

١١٢٦٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَبِيبٍ ، قَالَ : نا الْوَلِيدُ بْنُ عَطَاءِ بْنِ الأَغَرِّ ، قَالَ : نا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي مُصْعَبٌ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ بِلالٌ : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ الآيَةُ ، كُنَّا نَجْلِسُ فِي الْمَجْلِسِ ، وَنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ

---

1 Lokman Sur. 34.

2 Ahmed b. Hanbel (5/353); Bezzâr (2249)

3 Secde Sur. 16.

4 Ahmed b. Hanbel (5/232, 242); 5/237 (uzun olarak).

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلُّونَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ إِلَى الْعِشَاءِ ، فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ : ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ رواه البزار عن شيخه عبد الله بن شبيب وهو ضعيف .

11266. Bilâl anlatıyor: "**Korku ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettiklerinden) vücutları yataklardan uzak kalır...**"[1] âyeti şu olay üzerine nâzil oldu: Biz toplantı yerinde otururduk. Bu arada Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bazıları ise (bize katılmayıp) akşam ile yatsı arasında namaz kılarlardı. Bunun üzerine "**Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar**"[2] âyeti nâzil oldu.

★ **Bunu Bezzâr zayıf biri olan hocası Abdullah b. Şebîb'den rivayet etmiştir.**[3]

١١٢٦٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّهُ لَمَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ : لِلَّذِينَ تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ مَا لَمْ تَرَ عَيْنٌ ، وَلَمْ تَسْمَعْ أُذُنٌ ، وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ ، وَإِنَّهُ لَفِي الْقُرْآنِ : فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ "

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11267. İbn Mes'ûd der ki: Kuşkusuz Tevrat'ta (ibadet ettiklerinden) vücutları yataklardan uzak kalanlar için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir insanın aklına dahi gelmeyen nimetler anlatılmıştır. Aynı şey Kur'ân'da da şöyle ifade edilmiştir: "**Yaptıklarına karşılık olarak onlar için ne mutluluklar/güzellikler saklandığını hiç kimse bilemez.**"[4]

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[5]

---

1 Secde Sur. 16.

2 Secde Sur. 16.

3 Bezzâr (2250). Bezzâr demiştir ki: "Hadisin Bilal'e dayanan bundan başka bir senedini bilmiyoruz."

4 Secde Sur. 17.

5 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9039)

قوله تعالى : ﴿وَلَنُذِيقَنَّهُم مِنَ العَذاب الأَدْنَى﴾

Yüce Allah'ın "Onlara Mutlaka En Yakın Azaptan Tattıracağız" Âyeti

١١٢٦٨ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ يعني ابْنُ مَسْعُودٍ فِي قَوْلِه : ﴿وَلَنُذِيقَنَّهُم مِنَ العَذاب الأَدْنَى دُوْنَ العَذَابِ الأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُون﴾ قَالَ : مَنْ يَبْقَى مِنْهُم أَوْ يَتُوبَ فَيَرْجِع

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11268. Abdullah (b. Mes'ûd), **"En büyük azaptan önce, onlara mutlaka en yakın azaptan tattıracağız; olur ki (imana) dönerler"**[1] âyetini "Yani, kalanları tövbe edip (imana) dönerler" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[2]

قوله تعالى :﴿إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Muhakkak ki Biz Günahkârlardan İntikam Alırız/Onlara Layık Oldukları Cezayı Veririz" Âyeti [3]

١١٢٦٩ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَيُّوبَ بْنِ حَذْلَمٍ الدِّمَشْقِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ بَكَّارٍ ، وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، قَالُوا : ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ ، عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " ثَلاثٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ فَقَدْ أَجْرَمَ : مَنْ عَقَدَ لِوَاءً فِي غَيْرِ حَقٍّ ، أَوْ عَقَّ وَالِدَيْهِ ، أَوْ مَشَى مَعَ ظَالِمٍ ، فَقَدْ أَجْرَمَ ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ

رواه الطبراني, وفيه: عبد العزيز بن عبيد الله بن حمزة, وهو ضعيف .

11269. Muâz b. Cebel der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Şu üç fiili kim işlerse, günaha girmiş olur; Kim hak yol dışında bir amaçla bayrak açar, anne babasına saygısızlık eder ya da zalim birinin yanında yer alırsa, günaha girmiş olur. Allah buyurur ki:* **«Muhakkak ki biz günahkârlardan intikam alırız»**"

---

[1] Secde Sur. 21.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9038)

[3] Secde Sur. 22.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abdülazîz b. Ubeydillah b. Hamza zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ﴾

Yüce Allah'ın "Onu İsrail Oğullarına Hidayet Rehberi Kıldık" Âyeti

١١٢٧٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ , ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ , ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ , ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ , عَنْ قَتَادَةَ , عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , فِي قَوْلِهِ : " ﴿وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ﴾, قَالَ : جَعَلَ مُوسَى هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ " , وَفِي قَوْلِهِ : " ﴿فَلا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ﴾, قَالَ : لِقَاءِ مُوسَى رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11270. İbn Abbâs, "**ve biz onu İsrail oğullarına hidayet rehberi kıldık**"[2] âyetini "Mûsa, İsrail oğullarının hidayet rehberi kılınmıştır" diye yorumlamıştır.

Yine "(Resûlüm) **Ona kavuşacağından en ufak bir şüphen olmasın**"[3] âyetini de "Mûsa'nın Yüce Rabbine kavuşacağından (en ufak bir şüphen olmasın)" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (20/61). Bak. *Silsiletu'l-ehâdisi'd-daîfe* (1951)

[2] Secde Sur. 23.

[3] Secde Sur. 23.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12758)

(بَابُ سُورَةِ الأَحْزَابِ)

Ahzâb Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Hani Biz Peygamberlerden Söz Almıştık" Âyeti [1]

١١٢٧١ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ , ثنا أَبُو نُعَيْمٍ , ثنا سُفْيَانُ , عَنْ حَبِيبٍ , عَنْ أَبِي ثَابِتٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا , قَالَ : " أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ عَلَى قَوْمِهِمْ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11271. İbn Abbâs der ki: "Allah, peygamberlerden kavimleri hususunda söz almıştır."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى :﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ﴾

Yüce Allah'ın "Allah, Sizden Sadece Günahı Gidermek İstiyor" Âyeti [3]

١١٢٧٢ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَبِيبٍ الْكَرْمَانِيُّ بِطَرَسُوسَ ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ ، عَنْ أَبِي الْجَحَّافِ دَاوُدَ بْنِ أَبِي عَوْفٍ ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : "﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾، قَالَ : نَزَلَتْ فِي خَمْسَةٍ : فِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ، وَعَلِيٍّ ، وَفَاطِمَةَ ، وَالْحَسَنِ ، وَالْحُسَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ "

رواه الطبراني, وفيه: عطية بن سعد ,وهو ضعيف . ولهذا الحديث طرق في مناقب أهل البيت .

11272. Ebû Saîd der ki: "**Ey Ehl-i Beyt! Allah, sizden sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor**" âyeti; Resûlullah, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (Allah tümünden razı olsun) hakkında inmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Atıyye b. Sa'd zayıftır.

---

[1] Ahzâb Sur. 7.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12353)

[3] Ahzâb Sur. 33.

Ehl-i Beyt'e ait menkıbelerde hadisin başka tarikleri de geçmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾

Yüce Allah'ın "Müslüman Erkekler ve Müslüman Kadınlar..." Âyeti[2]

١١٢٧٣ - حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الصَّبَّاحِ الرَّقِّيُّ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ الكوفي , ثنا أبو كُدَيْنَةَ , عَنْ قَابوسَ , عَنْ أَبِيهِ, عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " قُلْنَ النِّسَاءُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ , مَا بَالُهُ يَذْكُرُ الْمُؤْمِنِينَ , وَلا يَذْكُرُ الْمُؤْمِنَاتِ ؟ فَنَزَلَتْ : ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾

رواه الطبراني, وفيه: قابوس, وهو ضعيف وقد وثق ,وبقية رجاله ثقات .

11273. İbn Abbâs der ki: Kadınlar "Ey Allah'ın Resûlü! Allah (Kur'ân'da) neden sadece mümin erkekleri zikrediyor da mümin kadınları zikretmiyor?" diye yakındılar. Bunun üzerine; **"Şüphesiz müslüman erkeklerle müslüman kadınlar, mü'min erkeklerle mü'min kadınlar, itaatkâr erkeklerle itaatkâr kadınlar, doğru erkeklerle doğru kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, namuslarını koruyan erkeklerle namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle çokça anan kadınlar var ya, işte onlar için Allah bağışlanma ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır"**[3] âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Kâbûs zayıf olmakla beraber güvenilir de kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[4]

قوله تعالى : ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلذي أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِ﴾

Yüce Allah'ın "Hani Allah'ın Kendisine Lütfettiği... Kimseye: Eşini Yanında Tut...Diyordun" Âyeti[5]

١١٢٧٤ - حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، فِي قَوْلِهِ : " ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (375)

[2] Ahzâb Sur. 7.

[3] Ahzâb Sur. 35.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12614)

[5] Ahzâb Sur. 37.

عَلَيْهِ﴾ وَهُوَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِالإِسْلامِ ، وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَعْتَقَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ، ﴿أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ﴾، قَالَ : كَانَ يُخْفِي فِي نَفْسِهِ وَدَّ أَنَّهُ طَلَّقَهَا ، قَالَ : قَالَ الْحَسَنُ : مَا أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ آيَةٌ أَشَدَّ مِنْهَا قَوْلُهُ : ﴿وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ﴾ وَلَوْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَاتِمًا شَيْئًا مِنَ الْوَحْيِ لَكَتَمَهَا : ﴿وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ﴾ قَالَ : خَشِيَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَةَ النَّاسِ ، ﴿فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا﴾ لَمَّا طَلَّقَهَا زَيْدٌ ﴿زَوَّجْنَاكَهَا﴾ قَالَ : فَكَانَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ تَفْخَرُ عَلَى نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، تَقُولُ : أَمَّا أَنْتُنَّ فَزَوَّجَكُنَّ آبَاؤُكُنَّ ، وَأَمَّا أَنَا فَزَوَّجَنِي ذُو الْعَرْشِ ﴿وَاتَّقِ اللَّهَ﴾، قَالَ : جَعَلَ يَقُولُ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّهَا قَدِ اشْتَدَّ عَلَيَّ خُلُقُهَا وَإِنِّي مُطَلِّقٌ هَذِهِ الْمَرْأَةَ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ زَيْدٌ ذَلِكَ ، قَالَ : " ﴿أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ﴾

رواه الطبراني من طرق رجال بعضها رجال الصحيح .

11274. Katâde, "**Hani sen Allah'ın kendisine nimet verdiği, senin de (azat etmek sûretiyle) iyilikte bulunduğun kimseye, «Eşini nikâhında tut (onu boşama) ve Allah'tan sakın» diyordun. İçinde, Allah'ın ortaya çıkaracağı bir şeyi gizliyor ve insanlardan çekiniyordun. Oysa kendisinden çekinmene Allah daha lâyıktı. Zeyd, eşinden yana isteğini yerine getirince (eşini boşayınca), onu seninle evlendirdik ki, eşlerinden yana isteklerini yerine getirdiklerinde (onları boşadıklarında), evlatlıklarının eşleriyle evlenmeleri konusunda mü'minlere bir zorluk olmasın. Allah'ın emri mutlaka yerine getirilmiştir**" âyetini şöyle açıklamıştır:

Bahsedilen kişi Zeyd b. Hârise'dir. Allah'ın lütfu Müslümanlık, Peygamberin iyiliği ise onu azat etmesidir. "**«Eşini yanında tut, Allah'tan korkl» diyordun. Oysa Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi insanlardan çekinerek içinde gizliyordun**" âyetiyle de şu kastedilmektedir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd'in eşini boşaması yönündeki arzusunu/dileğini içinde gizliyordu.

Hasan der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine bundan daha ağır gelen bir âyet nâzil olmamıştır. Eğer Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vahyin herhangi bir parçasını gizleseydi, muhakkak "**Oysa Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi insanlardan çekinerek içinde gizliyordun**" âyetini gizlerdi.

"**İnsanlardan çekiniyordun. Oysa asıl sakınman gereken Allah'tır.**" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), insanların dedikodusundan çekiniyordu.

"Zeyd o kadınla ilişiğini kesince (Yani Zeyd onu boşayınca), **biz onu seninle evlendirdik."** Bu yüzden Zeyneb binti Cahş, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) diğer eşlerine karşı övünerek "Sizi babalarınız evlendirdi. Beni ise Arş'ın sahibi evlendirdi" derdi.

"Allah'tan kork." Zeyd "Ey Allah'ın Peygamberi! Artık Zeyneb'in bana karşı sergilediği tutum ve tavırlarına tahammül edemez oldum. Ben bu kadını boşayacağım" demeğe başladı. Zeyd kendisine bunu söyleyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Eşini yanında tut ve Allah'tan kork"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, bazıları *Sahîh*'in ravileri olan ravilerden oluşan bir tarikle rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ﴾

Yüce Allah'ın "İnanan Erkek ve Kadına Artık İşlerinde Başka Yolu Seçmek Yaraşmaz..." Âyeti [2]

١١٢٧٥ - حَدَّثَنَا أَبو خَلِيفَةَ ، قَالَ : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بنِ حِسَابٍ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، قَالَ : " خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَيْنَبَ وَهِيَ بِنْتُ عَمَّتِهِ وَهُوَ يُرِيدُهَا لِزَيْدٍ ، فَظَنَّتْ أَنَّهُ يُرِيدُهَا لِنَفْسِهِ ، فَلَمَّا عَلِمَتْ أَنَّهُ يُرِيدُهَا لِزَيْدٍ أَبَتْ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾ فَرَضِيَتْ وَسَلَّمَتْ " رواه الطبراني بأسانيد ورجال بعضها رجال الصحيح .

11275. Katâde anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), teyzesinin kızı Zeyneb'e Zeyd için dünür gitti. Zeyneb, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisi için dünür geldiğini zannetti ve Zeyd için istediğini anlayınca reddetti. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Allah ve Peygamberi bir şeye hükmettiği zaman, inanan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz"** âyetini indirdi. Bunun üzerine Zeyneb rıza gösterip kabul etti.

★ Bunu Taberânî, birkaç isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[3]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/42)

[2] Ahzâb Sur. 36.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/45)

قوله تعالى :﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا﴾

Yüce Allah'ın "Allah'ın Emri, Mutlaka Yerine Getirilecek Biçilmiş Bir Kaderdir" Âyeti [1]

١١٢٧٦ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ ثَوْرٍ ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، فِي قَوْلِهِ : " ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا﴾ كَذَلِكَ مِنْ سُنَّتِهِ فِي دَاوُدَ وَالْمَرْأَةِ ، وَالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَزَيْنَبَ " رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11276. İbn Cüreyc der ki: **"Allah'ın emri, mutlaka yerine getirilecek biçilmiş bir kaderdir"** âyetiyle, Hz. Davud ile malum kadın; Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve Zeyneb ile ilgili uygulamasına işaret edilmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا﴾

Yüce Allah'ın "Ey Peygamber! Biz Seni Hakikaten Bir Şahit... Olarak Gönderdik" Âyeti [3]

١١٢٧٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ حُمَيْدٍ الْبَزَّازُ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الأَزْدِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الْعَرْزَمِيُّ ، عَنْ شَيْبَانَ ، عَنْ قتادة ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : لَمَّا أُنْزِلَتْ ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ دَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا وَمُعَاذًا ، وَقَدْ كَانَ أَمَرَهُمَا أَنْ يَخْرُجَا إِلَى الْيَمَنِ ، فَقَالَ : " انْطَلِقَا وَبَشِّرَا ، وَلا تُنَفِّرَا ، وَيَسِّرَا وَلا تُعَسِّرَا ، فَإِنَّهُ قَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا عَلَى أُمَّتِكَ وَمُبَشِّرًا بِالْجَنَّةِ وَنَذِيرًا مِنَ النَّارِ وداعيًا إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وسراجًا مُنِيرًا بِالْقُرْآنِ " "

رواه الطبراني ,وفيه: عبد الرحمن بن محمد بن عبد الله العرزمي, وهو ضعيف .

11277. İbn Abbâs der ki: **"Ey peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik"** âyeti nâzil olunca, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali ile Muâz'ı yanıan çağırarak

---

1 Ahzâb Sur. 38.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/44). İki peygamber arasındaki ortak nokta; ikisinin de yandaşlarının karılarıyla boşandıktan sonra evlenmeleridir.

3 Ahzâb Sur. 45.

Yemen'e gitmelerini emretmişti. Onlara şu emri verdi: *"Haydi yola çıkın. Müjdeleyin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın.* Zira bana «**Ey peygamber! Biz seni hakikaten** ümmetin için **bir şahit,** (cenneti müjdeleyen) **bir müjdeci ve** (cehenneme karşı uyaran) **bir uyarıcı, Allah'ın izniyle** (Allah'tan başka tanrı bulunmadığına dair şahadete davet eden) **bir davetçi ve** (Kur'ân ile) **aydınlatan bir kandil olarak gönderdik**»[1] *âyeti indirildi."*

★ Hadisi Taberânî[2] rivayet etmiş olup ravilerinden Abdurrahman b. Muhammed b. Abdillah el-Arzemî zayıftır.

قوله تعالى : ﴿وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً﴾

Yüce Allah'ın "... Bir de Kendini Peygamber'e Bağışlayan Mümin Kadın..." Âyeti[3]

١١٢٧٨ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ ، ثنا شُعْبَةُ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ ، فِي قَوْلِهِ : " ﴿وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ﴾ أَنَّ أُمَّ شَرِيكٍ الأَزْدِيَّةَ الَّتِي وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11278. Ali b. Hüseyin, **"Ayrıca, diğer mü'minlere değil de, sana has olmak üzere, mehirsiz olarak kendini Peygamber'e bağışlayan, Peygamber'in de kendisini nikâhlamak istediği herhangi bir mü'min kadını da (sana helâl kıldık)"** âyetinde işaret edilen kadınla ilgili olarak: "Kendisini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hibe eden kadın, Ümmü Şerîk el-Ezdiyye idi" demiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

[1] Ahzâb Sur. 45.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11841)

[3] Ahzâb Sur. 50.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/351)

قوله تعالى : ﴿وَلاَ أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ﴾

Yüce Allah'ın "Bunları Başka Eşlerle Mübadele Etmen Sana Helal Değildir" Âyeti[1]

١١٢٧٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : كَانَ البَدَلُ فِي الجَاهِلِيةِ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ : بَادِلْنِي امْرَأَتَكَ وَأُبَادِلُكَ امْرَأَتِي . أَيْ تَنَزَلَ لِي عَنْ امْرَأَتِكَ وَأَنْزِلُ لَكَ عَنْ امْرَأَتِي . فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ : ﴿وَلاَ أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَو أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ﴾ قَالَ : فَدَخلَ عُيَينَةَ بن حِصْنَ الفَزَارِي عَلَى رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَدَخَلَ بِغَيْرِ إِذْنٍ فَقَالَ لَهُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " فَأَيْنَ الاسْتِئْذَانُ ؟ " . فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ وَاللهِ مَا اسْتَأْذَنْتُ عَلَى رَجُلٍ مِنْ مُضَرَ مُنْذُ أَدْرَكْتُ . ثُمَّ قَالَ : مَنْ هَذِهِ الحُمَيْرَاءَ إِلَى جَنْبِكَ ؟ فَقَالَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " هَذِهِ عَائِشَةُ أُمُّ المُؤْمِنِيْنَ " . قَالَ : أَفَلا أَنْزِلُ لَكَ عَنْ أَحْسَنِ الخَلْقِ ؟ قَالَ : " يَا عُيَينَةَ إِنَّ اللهَ تَبَارِكَ وَتَعالى قَدْ حَرَمَ ذَلِكَ " . قَالَ : فَلَمَّا خَرَجَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهَا : مَنْ هَذَا ؟ قَالَ : " أَحْمَقُ مُطَاعٌ وَإِنَّهُ عَلَى مَا تَرَيْنَ لَسَيِّدُ قَوْمَهُ "

رواه البزار, وفيه: إسحاق بن عبد الله بن أبي فروة, وهو متروك .

11279. Ebû Hureyre bu âyeti şöyle izah etmiştir: Cahiliye döneminde mübadele şöyle olurdu: Bir erkek başka bir erkeğe "Sen hanımını bana ver, ben de hanımımı sana vereyim. Yani sen benim için karından feragat et, ben de senin için karımdan feragat edeyim. Bunun üzerine Yüce Allah, "**Güzellikleri hoşuna gitse bile bunları başka eşlerle mübadele etmen/değiştirmen sana helal değildir**" âyetini indirdi. Sonra bir gün Uyeyne b. Hısn, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi. O sırada Âişe de Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydı ve Uyeyne içeri izinsiz girmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İzin istemek yok mu?"* dedi. Uyeyne de: "Ben kendimi bildim bileli Mudar'dan kimsenin yanına girerken izin istemedim" dedi. Sonra "Bu yanındaki Humeyrâ kimdir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Müminlerin annesi Âişe'dir"* dedi. Bunun üzerine Uyeyne: "Senin için yaratılanların en güzeli (eşim)den feragat edeyim mi?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Uyeyne! Yüce Allah bunu haram kılmıştır"* buyurdu. Sonra Uyeyne dışarı çıkınca Âişe: "Kimdir bu herif?"

---

[1] Ahzâb Sur. 52.

diye sordu. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisine itaat edilen bir ahmak. Gördüğün gibi kavminin efendisidir"* buyurdu.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden İshâk b. Abdillah b. Ebî Ferve metruktur.[1]

قوله تعالى : ﴿لاَ يَحِلُّ لكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ﴾

Yüce Allah'ın "Bundan Sonra Artık Başka Kadınlarla Evlenmen ... Sana Helal Değildir" Âyeti

١١٢٨٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ وَعَبْدُ الأَعْلَى قَالاَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ زِيَادٍ الأَنْصَارِىِّ قَالَ قُلْتُ لأُبَىِّ بْنِ كَعْبٍ لَوْ مُتْنَ نِسَاءُ النَّبِىِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُنَّ كَانَ يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ قَالَ وَمَا يُحَرِّمُ ذَاكَ عَلَيْهِ قَالَ قُلْتُ لِقَوْلِهِ ﴿لاَ يَحِلُّ لكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ﴾ قَالَ إِنَّمَا أُحِلَّ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَرْبٌ مِنَ النِّسَاءِ.

رواه عبد الله بن أحمد, وزاد : كذا رأيت في ثقات ابن حبان زياد أبو يحيى الأنصاري يروي عن ابن عباس فإن كان هو فهو ثقة والظاهر أنه هو ومحمد بن أبي موسى ذكره ابن حبان في الثقات, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11280. Ziyâd el-Ensârî anlatıyor: Ubey b. Ka'b'a: "Bütün hanımları ölseydi Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar evlenmek helal olur muydu?" diye sordum. "Bunu ona yasaklayan nedir ki?" dedi. Ben: "**Bundan sonra artık başka kadınlarla evlenmen ... sana helal değildir**"[2] âyeti" deyince: "Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) sadece belli bir kadın tipi haram kılınmıştır" diye cevap verdi.

★ Bunu Abdullah b. Ahmed rivayet etmiştir. Ziyâd'ın ismini İbn Hibbân'ın *es-Sikât*'ında bu şekilde gördüm. Fakat İbn Abbâs'dan rivayette bulunan Ziyâd Ebû Yahya el-Ensârî'dir. Eğer Ziyâd'dan maksat bu kişi ise kendisi güvenilirdir. Nitekim Ziyâd'la bu kişinin kastedildiği anlaşılmaktadır. Yine ravilerinden Muhammed b. Ebî Mûsa'yı da İbn Hibbân *es-Sikât*'ta zikretmiştir. Diğer raviler ise *Sahîh*'in ravileridir.[3]

---

[1] Bezzâr (2251). Bezzâr demiştir ki: Ebû Hureyre bu hadiste teferrüd etmiştir. Hadisin bundan başka senedi de yoktur. Ayrıca ravilerinden İshak, hadiste son derece gevşek biridir. Eğer hadisin başka bir kanalını bilseydik bunu ondan nakletmezdik.

[2] Ahzâb Sur. 52.

[3] Abdullah b. Ahmed (5/132). bak. *Ta'cîlu'l-menfe'a* (342); *el-İkmâl* (277)

قوله تعالى : ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ﴾

Yüce Allah'ın "Peygamberin Eşlerinden Bir şey İsteyeceğiniz Zaman Onu Perde Arkasından İsteyin" Âyeti[1]

١١٢٨١ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بُنْدَارٍ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ ، قَالَ : نا سُفْيَانُ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : " كُنْتُ آكُلُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْسًا فِي قَعْبٍ ، فَمَرَّ عُمَرُ ، فَدَعَاهُ فَأَكَلَ ، فَأَصَابَتْ إِصْبَعُهُ إِصْبَعِي ، فَقَالَ : حِسِّ أَوَّهْ أَوَّهْ ، لَوْ أُطَاعُ فِيكُنَّ مَا رَأَتْكُنَّ عَيْنٌ ، فَنَزَلَتْ : آيَةُ الْحِجَابِ "

رواه الطبراني في الأوسط, ورجاله رجال الصحيح غير موسى بن أبي كثير وهو ثقة .

11281. Hz. Âişe anlatıyor: Ben, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir kaptan yemek yiyordum. Derken yanımızdan Ömer geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu da davet etti ve bizimle birlikte yemek yemeğe başladı. Yemek yerken Ömer'in parmağı benim parmağıma değdi. Ömer: "Ah ah! Keşke sizin hakkınızdaki görüşüm dinlense! O zaman sizi hiçbir göz göremez" dedi. Sonra örtünme âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravileri, Mûsa b. Ebî Kesîr hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Mûsa da güvenilirdir.[2]

١١٢٨٢ – حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ ، حَدَّثَنَا سَلْمٌ الْعَلَوِيُّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الْحِجَابِ كُنْتُ أَدْخُلُ كَمَا كُنْتُ أَدْخُلُ ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وَرَاءَكَ يَا بُنَيَّ "

قلت : له حديث في الصحيح غير هذا . رواه أبو يعلى, وفيه: سلم العلوي, وهو ضعيف .

11282. Enes anlatıyor: Örtünme âyeti nâzil olduktan sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evine daha önce girdiğim gibi girmek üzere geldiğimde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Geri dön evladım"* buyurdu.

★ Ben derim ki: *Sahîh*'de konuyla ilgili Enes'in bundan başka bir hadisi daha vardır. Bu hadisi ise Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Selem el-Alevî zayıftır.[1]

---

[1] Ahzâb Sur. 53.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (227)

قوله تعالى : ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾

Yüce Allah'ın "Allah ve Melekleri, Peygambere Çokça Salâvat Getirirler" Âyeti [2]

١١٢٨٣ - عَنْ الحَسَنِ بنْ عَلِيٍّ قَالَ : قَالُوا : يَا رَسُول الله أَرَأَيْتَ قَوْلَ الله عَزَّ وَ جَلَّ : ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾ قَالَ : " إِنَّ هَذَا لَمِنْ المَكْتُومِ وَلَولاَ أَنَّكُمْ سَأَلْتُم رَبِّي عَنْهُ مَا أَخْبَرْتُكُمْ إِنَّ الله عَزَّ وَ جَلَّ وَكَّلَ بِي مَلَكَيْنَ لاَ أُذْكَرُ عِنْدَ عَبْدٍ مُسْلِمٍ فَيُصَلِّي عَلَيَّ إِلَّا قَالَ ذَانِكَ المَلَكَانَ : غَفَرَ اللهُ لَكَ . وَقَالَ اللهُ وَمَلائِكَتُهُ جَوَاباً لِذَيْنِكَ المَلَكَيْنِ : آمِينَ "

رواه الطبراني، وفيه: الحكم بن عبد الله بن خطاف وهو كذاب .

قلت : وبقية أحاديث الصلاة على النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في كتاب الأدعية وتقدم بعضها في الصلاة .

11283. Hasan b. Ali anlatıyor: Müslümanlar: "Ya Resûlallah! Yüce Allah'ın «**Allah ve melekleri, peygambere çokça salât getirirler**» âyetinin anlamı nedir?" diye sordular. O da şöyle buyurdu:

"Bu gizli bir bilgidir. Eğer siz bunu bana sormasaydınız ben onu size açıklamazdım. Yüce Allah benim için iki melek görevlendirdi. Her hangi bir Müslüman kulun yanında adım anılır da o kul bana salât getirirse, o iki melek «Allah seni bağışlasın» derler. Allah ve (diğer) melekleri de o iki meleğin duasına karşılık olarak «âmin» derler."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Hakem b. Abdillah b. Hattâf, hadis uydurmakla suçlanmıştır.[3]

Ben derim ki: Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salâvat konusuyla ilgili başka hadisler, Dualar bölümünde gelecektir. Bir kısmı namaz bahsinde geçmişti.

---

[1] Ebû Ya'lâ (4276); Ahmed b. Hanbel (3/133, 227, 238)

[2] Ahzâb Sur. 56.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2753)

قوله تعالى : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّأَهُ اللهُ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İnananlar! Mûsa'yı İncitenler Gibi Olmayın. Nihayet Allah Onu, Söylediklerinden Temize Çıkarmıştı" Âyeti [1]

١١٢٨٤ - عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : كَانَ مُوسَى رَجُلاً حَيِيًّا وَإِنَّهُ أَتَى الْمَاءَ لِيَغْتَسِلَ فَوَضَعَ ثِيَابَهُ عَلَى صَخْرَةٍ وَكَادَ لاَ يَكَادُ تَبْدُو عَوْرَتِهِ . فَقَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ : إِنَّ مُوسَى آدَرُ وَبِهِ آفَةٌ يَعْنُونَ أَنَّهُ لاَ يَضَعُ ثِيَابَهُ فَاحْتَمَلَتِ الصَّخْرَةَ ثِيَابَهُ حَتَّى صَارَتَ بِحِذَاءِ مَجَالِسَ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَنَظَرُوا إِلَى مُوسَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَحْسَنِ الرِّجَالِ " أَوْ كَمَا قَالَ فَذَلِكَ قَوْلَه : ﴿فَبَرَّأَهُ اللهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللهِ وَجِيهًا﴾

رواه البزار, وفيه: علي بن زيد, وهو ثقة سيئ الحفظ, وبقية رجاله ثقات .

11284. Enes'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. Mûsa utanma duygusuna sahip biriydi. Yıkanmak üzere bir suyun kenarına vardı. Elbiselerini çıkarıp bir kayanın üzerine koydu. Edep yerini hemen hiç açmazdı. Bunun üzerine İsrail oğulları: «Mûsa'nın husyeleri şişmiş. Bir hastalığı olmalı» demeğe başladılar. Onlar bunu söylerken Mûsa'nın hiç soyunmadığını kastediyorlardı. Derken kaya elbiselerini alıp gitti. (Mûsa da peşinden koştu) İsrail oğullarının toplandıkları yerin tam karşısına kadar geldi. İsrail oğulları Mûsa'ya baktılar ve onun en sağlıklı erkeklerden olduğunu gördüler."* -Ravi der ki: veya bu anlamda bir ifade kullandı.-

İşte **"Nihayet Allah onu söylediklerinden temize çıkardı. O, Allah katında şerefli idi"** âyetiyle bu olaya işaret edilmektedir.

★ Hadisi Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ali b. Zeyd güvenilir olmakla beraber hafızası zayıf biridir. Kalan raviler ise güvenilir kimselerdir.[2]

---

[1] Ahzâb Sur. 69.

[2] Bezzâr (2252). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Enes'ten sadece bu ravi zinciriyle rivayet edildiğini bilmekteyiz."

قوله تعالى : ﴿يَا أَيُّهَا الذين آمَنُوا اتَّقُوا الله وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيدًا﴾

Yüce Allah'ın "Ey İnananlar! Allah'tan Korkun ve Doğru Söz Söyleyin" Âyeti[1]

١١٢٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ يَعْنِى ابْنَ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا لَيْثٌ عَنْ أَبِى بُرْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةً ثُمَّ قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ اثْبُتُوا . ثُمَّ أَتَى الرِّجَالَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْمُرُنِى أَنْ آمُرَكُمْ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ تَعَالَى وَأَنْ تَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً . ثُمَّ تَخَلَّلَ إِلَى النِّسَاءِ فَقَالَ لَهُنَّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْمُرُنِى أَنْ آمُرَكُنَّ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ وَأَنْ تَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً . قَالَ ثُمَّ رَجَعَ حَتَّى أَتَى الرِّجَالَ فَقَالَ إِذَا دَخَلْتُمْ مَسَاجِدَ الْمُسْلِمِينَ وَأَسْوَاقَهُمْ وَمَعَكُمُ النَّبْلُ فَخُذُوا بِنُصُولِهَا لاَ تُصِيبُوا بِهَا أَحَداً فَتُؤْذُوهُ أَوْ تَجْرَحُوهُ

رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال في النساء : " إن الله أمرني أن آمركن أن تتقين الله وأن تقلن قولا سديدا

وفيه: ليث بن أبي سليم, وهو مضطرب الحديث, وبقية رجالهما رجال الصحيح .

11285. Abdullah b. Kays anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir namaz kıldırdı. Sonra: *"Yerinizde kalın"* dedi. Sonra erkeklerin yanına vararak: *"Yüce Allah bana, size Allah'tan korkmanızı ve doğru söz söylemenizi emretmemi emir buyurdu"* dedi. Sonra safların arasından geçerek kadınların yanına vardı ve onlara da: *"Allah bana, size Allah'tan korkmanızı ve doğru söz söylemenizi emretmemi emir buyurdu"* dedi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Leys b. Ebî Süleym hadisi muzdarib biridir. Her iki kaynağın diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

---

[1] Ahzâb Sur. 70.

[2] Ahmed b. Hanbel *Müsned* (4/391)

(بَابُ سُورَةِ سَبَأٍ)

Sebe Sûresi

قوله تعالى : ﴿لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ﴾

Yüce Allah'ın "Andolsun ki Sebe Kavmi İçin Oturduğu Yerlerde Büyük Bir İbret Vardır" Âyeti[1]

١١٢٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ بْنِ عُقْبَةَ الْحَضْرَمِيُّ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ هُبَيْرَةَ السَّبَائِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَعْلَةَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ إِنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ سَبَإٍ مَا هُوَ أَرَجُلٌ أَمِ امْرَأَةٌ أَمْ أَرْضٌ فَقَالَ بَلْ هُوَ رَجُلٌ وَلَدَ عَشْرَةً فَسَكَنَ الْيَمَنَ مِنْهُمْ سِتَّةٌ وَبِالشَّامِ مِنْهُمْ أَرْبَعَةٌ فَأَمَّا الْيَمَانِيُّونَ فَمَذْحِجٌ وَكِنْدَةُ وَالأَزْدُ وَالأَشْعَرِيُّونَ وَأَنْمَارٌ وَحِمْيَرُ عَرَباً كُلُّهَا أَمَّا الشَّامِيَّةُ فَلَخْمٌ وَجُذَامُ وَعَامِلَةُ وَغَسَّانُ " رواه أحمد والطبراني,وفيه :ابن لهيعة, وفيه ضعف ,وبقية رجالهما ثقات .

11286. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre bir adam Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Sebe nedir? Erkek midir kadın mıdır? Yoksa bir yer ismi midir?" diye sordu. Bu soruyu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle cevapladı: *"Hayır. O bir erkektir. On çocuğu oldu. Onlardan altısı Yemen'e, dördü de Şam'a yerleşti. Yemen'e yerleşenler, Mezhic, Kinde, Ezd, Eş'ariler, Enmar ve Himyer olup hepsi de Arap'tır. Şam'a yerleşenler ise Lahm, Cüzam, Amile ve Ğassân'dır."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehîa'da zayıflık vardır. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٢٨٧ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ الصَّائِغُ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ جَارُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ، ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حُصَيْنٍ السُّلَمِيِّ " أَنَّ رَجُلا ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ ، مَا سَبَأٌ ؟ أَنَبِيًّا كَانَ أَوِ امْرَأَةً ؟ قَالَ : بَلْ رَجُلٌ مِنَ الْعَرَبِ ، فَقَالَ : مَا وَلَدَ ؟ قَالَ : وَلَدَ عَشْرَةً : سَكَنَ الْيَمَنَ سِتَّةٌ ، وَالشَّامَ أَرْبَعَةٌ ، فَالَّذِينَ

---

1 Sebe Sur. 15.

2 Ahmed b. Hanbel (2900)

بِالْيَمَنِ كِنْدَةُ وَمَذْحِجُ وَالأَزْدُ وَالأَشْعَرِيُّونَ وَأَنْمَارُ وَحِمْيَرُ ، وَبِالشَّامِ لَخْمٌ وَجُذَامُ وَعَامِلَةُ وَغَسَّانُ " رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير شيخ الطبراني علي بن الحسن بن صالح الصائغ و لم أعرفه .

11287. Yezîd b. Husayn es-Sülemî'nin bildirdiğine göre bir adam "Ya Resûlallah! Sebe nedir? Peygamber midir, kadın mıdır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise: *"Araplardan bir erkekti"* buyurdu. Adam: "Kaç çocuğu oldu?" diye sordu. Bu soruya Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şu karşılığı verdi: *"On çocuğu oldu. Altısı Yemen'e, dördü de Şam'a yerleşti. Yemen'e yerleşenler Kinde, Mezhic, Ezd, Eş'ariler, Enmâr ve Himyer'dir. Şam'a yerleşenler ise Lahm, Cüzam, Amile ve Ğassân'dır."*

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, Taberânî'nin hocası Ali b. Hasan b. Sâlih es-Sâiğ hariç, *Sahîh*'in ravileridir. Taberânî'nin hocasını ise tanımıyorum.[1]

قوله تعالى : ﴿قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

Yüce Allah'ın "Onlar da «Gerçeği» Diye Cevap Verirler. O, Yücedir, Büyüktür" Âyeti [2]

١١٢٨٨ - عَنْ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَرَادَ اللهُ أَنْ يُوحِيَ بِأَمْرِهِ تَكَلَّمَ بِالوَحْيِ فَإِذَا تَكَلَّمَ بِالوَحِي أَخَذَتِ السَّمَاءُ رَجْفَةٌ شَدِيدَةٌ مِنْ خَوْفِ اللهِ فَإِذَا سَمِعَ ذَلِكَ أَهْلُ السَّمَاوَاتِ صُعِقُوا وَخَرُّوا سُجَّداً فَيَكُونُ أَوَّلُهُمْ يَرْفَعُ رَأْسَهُ جِبْرِيلُ فَيُكَلِّمُهُ اللهُ مِنْ وَحْيِهِ بِمَا أَرَادَ فَيَنْتَهِي بِهِ جِبْرِيلُ عَلَى المَلاَئِكَةِ كُلَّمَا مَرَّ بِسَمَاءٍ سَأَلَهُ أَهْلُهَا : مَاذَا قَالَ رَبُّنَا يَا جِبْرِيلُ ؟ قَالَ : الحَقَّ وَهُوَ العَلِيُّ الكَبِيرُ فَيَقُولُ كُلُّهُمْ مِثْلَ مَا قَالَ جِبْرِيلُ فَيَنْتَهِي بِهِ جِبْرِيلُ حَيْثُ أُمِرَ مِنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ

رواه الطبراني عن شيخه يحي بن عثمان بن صالح وقد وثق وتكلم فيه من لم يسم بغير قادح معين, وبقية رجاله ثقات .

11288. Nevvâs b. Sem'ân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah bir buyruğunu vahyetmek istediğinde vahiy ile konuşur. Vahiy ile konuşunca Allah'ın korkusuyla göğü bir titreme alır. Bunu göklerdekiler işitir işitmez baygın bir halde secdeye kapanırlar.*

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (22/245). Taberânî'nin hocası Ali b. Hasan b. Sâlih es-Sâiğ'in biyografisini Hatîb el-Bağdâdî *Tarîh*'inde (9/376) vermiş, fakat hakkında cerh/tenkit zikretmemiştir..

2 Sebe Sur. 23.

Başını ilk kaldıran Cebrail olur. Allah ona dilediğini vahyeder. Cebrail de onu alıp meleklere götürür. Her bir semaya uğradığında gök ahalisi: «Rabbimiz ne buyurdu ey Cebrail?» diye sorar. O da: **«Gerçeği buyurdu. O yücedir, büyüktür»** *der. Sonra hepsi Cebrail'in dediklerini tekrarlarlar. Nihayet Cebrail o vahyi Allah'ın emrettiği göğe ve yere indirir."*

★ Hadisi Taberânî, güvenilir olarak değerlendirilen hocası Yahya b. Osman b. Sâlih'den rivayet etmiştir. Bununla beraber ismi belirtilmeyen bazı kimseler [belirli bir kusura işaret etmeksizin] kendisini tenkit etmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ فَاطِرٍ)

Fâtır Sûresi

قوله تعالى : ﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ﴾

Yüce Allah'ın "Onlardan (İnsanlardan) Kimi Kendisine Zulmeder, Kimi Orta Yolu Tutar" Âyeti [1]

١١٢٨٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ اللَّيْثِيُّ أَبُو ضَمْرَةَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الأَزْدِيِّ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ« قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ سَبَقُوا بِالْخَيْرَاتِ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَأَمَّا الَّذِينَ اقْتَصَدُوا فَأُولَئِكَ يُحَاسَبُونَ حِسَاباً يَسِيراً وَأَمَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ يُحْبَسُونَ فِي طُولِ الْمَحْشَرِ ثُمَّ هُمُ الَّذِينَ تَلاَفَاهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ فَهُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ﴾ . إِلَى قَوْلِهِ ﴿لُغُوبٌ﴾"

رواه أحمد بأسانيد رجال أحدها رجال الصحيح وهي هذه إن كان علي بن عبد الله الأزدي سمع من أبي الدرداء فإنه تابعي .

11289. Ebu'd-Derdâ anlatıyor: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: **"Onlardan kimi kendisine zulmeder, kimi orta yolu tutar, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır."** *"Hayırda öne geçmek için yarışanlar, cennete hesapsız girerler. Orta yolu*

---

1 Fâtır Sur. 32.

tutanlar, kolay bir hesapla hesaba çekilirler. Kendilerine zulmedenler ise mahşer yerinde uzun süre kalmakla kendilerine zulmetmiş olanlardır. Sonra Yüce Allah onlara rahmetiyle muamele eder. İşte bunlar, şu sözleri söyleyenlerdir: "**Bizden üzüntüyü gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu Rabbimiz bağışlayandır, şükrün karşılığını verendir. Bizi lütfuyla, temelli kalınacak cennete O yerleştirdi. Orada bize ne bir yorgunluk, ne de usanç gelir.**"[1]

★ Bunu Ahmed b. Hanbel birkaç ravi zinciriyle rivayet etmiş olup onlardan birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Eğer tâbii neslinden olan Ali b. Abdillah el-Ezdî, Ebu'd-Derdâ'dan hadis işitmişse, o bu isnâddır.[2]

١١٢٩٠ – عن عليّ بن عبد الله الأزديّ عن الشاميّ نفسه: أنّهُ دَخَلَ مَسْجدَ رَسُولِ اللهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فصَلّى رَكْعَتَيْنِ وقالَ: اللّهُمَّ آنسْ وَحْشَتِي وَارْحَمْ غُرْبَتِي وَصَلْ وَحْدَتِي وأْتِنِي بِرَجُلٍ صالِحٍ تنفعني بِهِ. فإذَا رَجُلٍ فَلَمَّا أنْ فَرَغَ ، قالَ الشّامي: مَن أنْتَ؟ قالَ أبو الدَّرْداء: ما هاجَكَ علَى ما أرَى؟ فَأَخْبَرَهُ بدُعائِهِ مِنْكَ؟ أفَلا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا أُتْحِفُكَ بِهِ؟ سَمِعْتُ يَقُولُ رَسُولَ اللّهِ صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قالَ اللهُ ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ . فَأَمَّا الَّذِينَ سَبَقُوا بِالْخَيْرَاتِ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ فَذَكَرَ نَحوه.

رواه الطبراني وأحمد باختصار إلا أنه قال : عن الأعمش عن ثابت أو أبي ثابت أن رجلا دخل المسجد مسجد دمشق فذكر الحديث باختصار . ولم يقل فيه عن الله تبارك وتعالى وثابت بن عبيد ومن قبله من رجال الصحيح وفي إسناد الطبراني رجل غير مسمى .

11290. Ali b. Abdillah el-Ezdî'nin, bizzat Şamlı zâttan bildirdiğine göre kendisi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'ine girer ve iki rekat namaz kılar. Sonra şöyle dua eder: "Allahım! Hasretimi gider, gurbet halime acı, kimsesizliğimi kaldır, karşıma, kendisinden istifade edeceğim salih bir adam çıkar." Derken yanı başında bir adam belirir. Duasını bitirince Şâmlı: "Sen kimsin?" diye sorar. Ebu'd-Derdâ: "Seni böyle korkutan nedir?" der. O da duasını anlatır. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ şu karşılığı verir: Eğer doğru söylüyorsan, senin duan senden çok beni memnun eder. Sana, seni sevindirecek bir hadis nakledeyim mi? Ben Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *Yüce*

---

[1] Fâtır Sur. 34-35.

[2] Ahmed b. Hanbel (5/198)

Allah buyurur ki: "**Sonra Kitab'ı kullarımız arasında seçtiklerimize verdik.**"[1] *Hayırlarda öne geçmek için yarışanlar, cennete hesapsız gireceklerdir...."*

★ Bunu Taberânî, ve kısa metniyle Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ancak Ahmed b. Hanbel hadisi A'meş an Sâbit veya Ebû Sâbit yoluyla "Bir adam mescide, Şam mescidine girdi..." ifadesiyle kısa olarak Allah'tan naklen olmaksızın aktarmıştır. Senedinde ismi geçen Sâbit ve ondan önceki ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Taberânî'nin isnâdında ise ismi zikredilmeyen bir ravi yer almıştır.[2]

١١٢٩١ - و عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول : ﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ﴾ قَالَ : " السَّابِقُ بِالْخَيْرَاتِ وَالْمُقْتَصِدُ يَدْخُلُونَ الجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَالظَّالِمُ لِنَفْسِهِ يُحَاسَبُ حِسَاباً يَسِيراً ثُمَّ يَدْخُلُ الجَنَّةَ "

رواه الطبراني عن الأعمش عن رجل سماه فإن كان هو ثابت بن عمير الأنصاري كما تقدم عند أحمد فرجال الطبراني رجال الصحيح .

11291. Ebu'd-Derdâ der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) "**Onlardan kimi kendisine zulmeder, kimi orta yolu tutar, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır**"[3] âyeti üzerine şöyle buyururken işittim: *"Hayırlarda öne geçmek için yarışan ile orta yolu tutan, hesapsız cennete girerler. Kendine zulmeden ise kolay geçecek bir hesaba çekilir, ondan sonra cennete girer."*

★ Bunu Taberânî, A'meş kanalıyla ismini zikrettiği bir zattan rivayet etmiştir. Eğer o zattan maksat, Ahmed b. Hanbel'in rivayetinde geçtiği üzere Sâbit b. Ubeyd el-Ensârî ise Taberânî'nin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

١١٢٩٢ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي الطَّاهِرِ بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَزِيزٍ ، ثنا سَلامَةُ بْنُ رَوْحٍ ، عن عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، حَدَّثَنِي عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " أُمَّتِي ثَلاثُ أَثْلاثٍ : فَثُلُثٌ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلا عَذَابٍ ، وَثُلُثٌ يُحَاسَبُونَ حِسَابًا يَسِيرًا ، ثُمَّ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، وَثُلُثٌ يُمَحَّصُونَ وَيُكْشَفُونَ ، ثُمَّ يَأْتِي الْمَلائِكَةُ ، فَيَقُولُونَ : وَجَدْنَاهُمْ يَقُولُونَ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ ، وَيَقُولُ اللَّهُ : صَدَقُوا لا إِلَهَ إِلا أَنَا ، أَدْخِلُوهُمُ الْجَنَّةَ بِقَوْلِ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ ، وَاحْمِلُوا خَطَايَاهُمْ عَلَى أَهْلِ التَّكْذِيبِ ، فَهِيَ

1 Fâtır Sur. 32.

2 Ahmed b. Hanbel (5/194; 6/444)

3 Fâtır Sur. 32.

4 Bir önceki hadise bak.

الَّتِي ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالا مَعَ أَثْقَالِهِمْ﴾ وَتَصْدِيقَهَا فِي الَّتِي ذَكَرَ فِيهَا الْمَلائِكَةَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ فَجَعَلَهُمْ ثَلاثَةَ أَفْوَاجٍ ، وَهُمْ أَصْنَافٌ كُلُّهُمْ ﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ﴾ فَهَذَا الَّذِي يُكْشَفُ وَيُمَحَّصُ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَهُوَ الَّذِي يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ، ﴿وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ فَهَذَا الَّذِي يَلِجُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلا عَذَابٍ بِإِذْنِ اللَّهِ يَدْخُلُونَهَا جَمِيعًا لَمْ يُفَرَّقْ بَيْنَهُمْ ﴿يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لا يُقْضَى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ﴾

رواه الطبراني, وفيه: سلامة بن روح, وثقه ابن حبان ,وضعفه جماعة, وبقية رجاله ثقات .

11292. Avf b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetin üç eşit gruba ayrılır; üçte biri hesapsız cennete girer. Üçte biri kolay bir hesaptan geçtikten sonra cennete girer. Üçte biri ise önce (günahlardan) arındırılır ve temizlenir, sonra melekler gelerek: «Biz onları "Tek olan Allah'tan başka tanrı yoktur (Lâ ilâhe illallah vahdeh)" derken bulduk» derler. Yüce Allah da: «Doğru söylemişler. Benden başka tanrı yoktur. Tek olan Allah'tan başka tanrı yoktur, sözleri dolayısıyla onları cennete alın. Günahlarını da inkârcıların omuzlarına yükleyin» buyurur. Nitekim Allah şöyle buyurmuştu: «(Gerçek şu ki)* **Onlar elbette kendi yüklerini/veballerini, kendi yükleriyle beraber daha nice yükleri (omuzlarında) taşıyacaklardır»**[1] *Bunun açıklaması meleklerin zikrinin geçtiği olaydadır. Sonra Yüce Allah yine şöyle buyurmuştur:* **"Sonra Kitab'ı kullarımız arasında seçtiklerimize verdik."**[2] *Allah kullarını üç gruba ayırmıştır ki onların hepsi birer sınıfı teşkil etmektedir.* **«Onlardan kimi kendisine zulmeder».** *Bunlar (günahlardan) arındırılıp paklananlardır.* **«Kimi orta yolu tutar»** *Bunlar kolay bir hesaptan geçirilirler.* **«Kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır»** *Bunlar cennete hesapsız ve azapsız girenlerdir.* **«Allah'ın izniyle»** *Yani, hepsi cennete girer, aralarında ayrım yapılmaz.* **«Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Orada giyecekleri elbiseleri de ipektir. Şöyle derler: «Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu Rabbimiz, çok bağışlayan, çok nimet**

---

[1] Ankebut Sur. 13.

[2] Fâtır Sur. 32.

verendir.» O (Rab) ki bizi lütfuyla asıl oturulacak yurda (cennete) yerleştirdi. Artık orada bize ne bir yorgunluk dokunacak ne de orada bize bir usanç gelecektir."

"İnkâr edenlere de cehennem ateşi vardır. Öldürülmezler ki ölsünler. Ne de cehennem azapları biraz olsun hafifletilir. İşte biz her azgın kâfiri böyle cezalandırırız."[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Selâme b. Ravh'ı, İbn Hibbân güvenilir kabul ederken bir grup bilgin kendisini zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٢٩٣ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ ، ثنا أَبُو مَسْعُودٍ ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ الرَّازِيُّ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي قَيْسٍ ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أَخِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ، ﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ﴾، قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُلُّهُمْ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ "

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى, وهو سيئ الحفظ .

11293. Usâme b. Zeyd'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) **"Onlardan kimi kendisine zulmeder, kimi orta yolu tutar.."** âyetiyle ilgili olarak: *"Bunların hepsi de bu ümmetin mensuplarıdırlar"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Abdirrahman b. Ebî Leylâ hafızası zayıf biridir.[3]

١١٢٩٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ تَغْلَبَ الْبَصْرِيُّ ، قال : ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الدِّرْهَمِيُّ ، قال : نا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، عَنْ أَبِي شُعَيْبٍ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ صُهْبَانَ ، قَالَ قُلْتُ لِعَائِشَةَ : أَرَأَيْتِ قَوْلَ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ : ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾، قَالَتْ : " أَمَّا السَّابِقُ فَقَدْ مَضَى فِي حَيَاةِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَشَهِدَ لَهُ بِالْجَنَّةِ ، وَأَمَّا الْمُقْتَصِدُ فَمَنِ اتَّبَعَ آثَارَهُمْ فَعَمِلَ بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ حَتَّى يَلْحَقَ بِهِمْ ، وَأَمَّا الظَّالِمُ لِنَفْسِهِ فَمِثْلِي وَمِثْلُكَ وَمَنِ اتَّبَعَنَا ، قَالَتْ : وَكُلُّهُمْ فِي الْجَنَّةِ "

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه: الصلت بن دينار, وهو متروك .

11294. Ukbe b. Suhbân anlatıyor: Hz. Âişe'ye Yüce Allah'ın **"Sonra Kitab'ı kullarımız arasında seçtiklerimize verdik. Onlardan kimi kendisine**

---

[1] Fâtır Sur. 33-36.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (18/79-80)

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (410)

zulmeder, kimi orta yolu tutar, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır"[1] âyetini açıklar mısın?" dedim. Şöyle cevap verdi:

"Hayırlarda öne geçmek için yarışanlar", Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında yaşayıp vefat ettiler ve cennetle müjdelendiler. **"Orta yolu tutan"** ise onların izinden gidenler, onlara kavuşuncaya kadar onlar gibi yaşayanlardır. **"Kendisine zulmeden"** ise benim ve senin gibi kimselerle bize tâbi olanlardır. Fakat bunların hepsi de cennetliktirler."

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Salt b. Dinâr metruktur.

قوله تعالى : ﴿أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ﴾

Yüce Allah'ın "Size Düşünecek Olanın Düşünebileceği Kadar Ömür Vermedik mi?" Âyeti[2]

١١٢٩٥ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، ثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نُودِي أَيْنَ أَبْنَاءُ السِّتِّينَ ؟ وَهُوَ الْعُمُرُ الَّذِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ﴾

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه: إبراهيم بن الفضل المخزومي, وهو ضعيف .

11295. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *Kıyamet günü olunca şöyle nida edilir: «Altmışlıklar nerede?» İşte Yüce Allah'ın* **"Size düşünecek olanın düşünebileceği kadar ömür vermedik mi?!"** *âyetiyle işaret ettiği ömür budur."*

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden İbrâhîm b. el-Fadl el-Mahzûmî zayıftır.[3]

---

[1] Fâtır Sur. 32.

[2] Fâtır Sur. 37.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11451). Ravilerinden İbrâhîm b. el-Fadl metruktur.

قوله تعالى : ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا﴾

Yüce Allah'ın "Eğer Allah Yaptıkları Yüzünden İnsanları Cezalandırsaydı, Yeryüzünde Hiçbir Canlı Bırakmazdı" Âyeti [1]

١١٢٩٦ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ أَبِي الأَحْوَصِ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنْ كَانَ الْجُعَلُ لَيُعَذَّبُ فِي جُحْرِهِ بِذُنُوبِ بَنِي آدَمَ " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ﴾

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف .

11296. İbn Mes'ûd, "Âdemoğullarının günahları sebebiyle az kalsın pislik böceği, deliğinde ölecekti" deyip şu âyeti okumuş: "**Eğer Allah yaptıkları yüzünden insanları hemen cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı.**"

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.

(بَابُ سُورَةُ يس)

Yâsîn Sûresi

١١٢٩٧ – حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُخْلِدٍ الْوَاسِطِيُّ ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ ، حَدَّثَنَا أَغْلَبُ بْنُ تَمِيمٍ ، عَنْ حَسَنِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ غَالِبٍ الْقَطَّانِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ قَرَأَ يس فِي يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ غُفِرَ لَهُ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: أغلب بن تميم ,وهو ضعيف .

11197. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Yâsîn sûresini sırf Allah rızasını kazanmak için bir gün ve gecede okursa, günahları bağışlanır"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ağleb b. Temîm zayıftır.[2]

---

[1] Fâtır Sur. 45.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (417). Taberânî şu açıklamayı yapmıştır: "Cisr b. Ferkad ile Hasan arasında genellikle Ağleb b. Temîm'den başkası olmamıştır. Hasan (el-Basrî)nin Ebû Hureyre'den hadis işitmediği söylenmiştir. Bununla beraber ilim erbabından biri, onun Ebû Hureyre'den hadis işittiğini belirtmiştir."

١١٢٩٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ الْهَمْدَانِيُّ ، بِبَغْدَادَ عَمُوسَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَفْصٍ الأَنْصَارِيُّ الْحِمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ الأَزْدِيُّ الْحِمْصِيُّ ، حَدَّثَنَا رَبَاحُ بْنُ زَيْدٍ الصَّنْعَانِيُّ ، عَنْ مَعْمَرٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ دَاوَمَ عَلَى قِرَاءَةِ يس كُلَّ لَيْلَةٍ ، ثُمَّ مَاتَ ، مَاتَ شَهِيدًا "

رواه الطبراني في الصغير, وفيه: سعيد بن موسى الأزدي, وهو كذاب .

وقد تقدم حديث في فضل سورة يس في سورة البقرة .

11298. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim her gece Yâsîn sûresini okumayı adet haline getirir ve bu hal üzere ölürse, şehit olarak ölmüş olur"* buyurmuştur.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*'de rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Mûsa el-Ezdî hadis uydurmakla suçlanmıştır.

Bakara sûresi bahsinde Yâsîn sûresinin faziletine dair de bir hadis geçmişti.[1]

قوله تعالى: ﴿وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Onların Önceden Yapıp İşlediklerini ve Geride Bıraktıkları İzleri Yazarız" Âyeti [2]

١١٢٩٩ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ , ثنا إِسْرَائِيلُ , عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " كَانَتِ الأَنْصَارُ بَعِيدَةً مَنَازِلُهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ , فَأَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا إِلَى الْمَسْجِدِ , فَنَزَلَتْ : ﴿وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾ فَثَبَتُوا فِي مَنَازِلِهِمْ " رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

11299. İbn Abbâs bu âyetle ilgili şunları söylemiştir: Ensâr'ın evleri Mescid'den uzaktı. Bu yüzden Mescid'e yakın bir yere taşınmak istediler. O sırada **"Onların önceden yapıp işlediklerini ve geride bıraktıkları izleri yazarız"** âyeti nâzil oldu ve Ensâr evlerinde kaldılar.

Diğer taraftan Taberânî'nin hocası Humeyd b. Ahmed b. Abdillah el-Vâsıtî'nin biyografisi yazılmamıştır. Aynı hadisi geniş olarak Ebû Ya'lâ da (6224) rivayet etmiş olup ravilerinden Hişâm b. Ziyâd Ebu'l-Mikdâm metruktur.

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (1010). Taberânî, ravilerinden Saîd'in bu hadiste teferrüd ettiğini belirtmiştir.

[2] Yâsîn Sur. 12.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿سَلَامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ﴾

Yüce Allah'ın "Merhametli Olan Rab Katından Onlara Selam Vardır" Âyeti [2]

١١٣٠٠ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَيْنَا أَهْلُ الجَنَّةِ فِي نَعِيْمِهِمْ إِذْ سَطَعَ لَهُمْ نُورٌ فَرَفَعُوا رُؤُوسَهُمْ فَإِذَا الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَقَدْ أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ : السَّلَامُ عَلَيْكُم يَا أَهْلَ الجَنَّةِ فَذَلِكَ قَوْلُ الله تَعَالَى : ﴿سَلَامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ﴾ قَالَ : فَيَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَيَنْظُرُوْنَ إِلَيْهِ لاَ يَلْتَفِتُونَ إِلَى شَيْءٍ مِنَ النَّعِيْمِ مَا دَامُوا يَنْظُرُوْنَ إِلَيْهِ وَيَبْقَى نُوْرُهُ فِي دِيَارِهِمْ

رواه البزار، وفيه: الفضل بن عيسى الرقاشي، وهو ضعيف .

11300. Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cennetlikler nimetler arasında dolaşırken karşılarında bir nur/ışık belirir. Başlarını kaldırıp bakarlar. Meğer Yüce Rab onları seyrediyormuş. Onlara «Selam olsun size ey cennet halkı» buyurur. İşte* **«Merhametli olan Rab katından onlara selam vardır»** *âyetiyle kastedilen budur. Rab onlara, onlar da Rabbe bakarlar. Onlar Rabbe bakarken ve Rabbin nuru yurtlarını aydınlatırken başka hiçbir nimete dönüp bakmazlar."*

★ Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Fadl b. İsa er-Rakkâşî zayıftır.[3]

(بَابُ سُورَةِ وَالصَّافَّاتِ)

Sâffât Sûresi

١١٣٠١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ فِي قَوْلِهِ : ﴿وَالصَّافَّاتِ صَفًّا﴾، قَالَ : " الْمَلاَئِكَةُ " ﴿فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا﴾، قَالَ : " الْمَلاَئِكَةُ " ﴿فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا﴾، قَالَ : " الْمَلاَئِكَةُ

رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم، وهو ضعيف .

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12310)

2 Yâsîn Sur. 58.

3 Bezzâr (2253). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin Cabir'den yalnız bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz."

11301. İbn Mes'ûd, Yüce Allah'ın **"Saf saf dizilmiş duranlara, önlerindekini sürdükçe sürenlere, devamlı zikir okuyanlara yemin ederim ki"**[1] âyetleriyle meleklerin kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[2]

قوله تعالى ﴿وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ﴾

يأتي في فضل إبراهيم وإسمعيل وإسحق إن شاء الله

Yüce Allah'ın "(Oğluna Karşılık) Biz Kendisine Büyük Bir Kurbanlık Verdik" Âyeti[3]

Bu âyetin tefsiri, inşallah, Hz. İbrâhîm, İsmâîl ve İshâk'ın faziletlerine dair bahiste gelecektir.

قوله تعالى : ﴿فَالْتَقَمَهُ الحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾

Yüce Allah'ın "O (Yûnus) Kendini Kınayıp Dururken Onu Balık Yuttu" Âyeti[4]

١١٣٠٢ - عن أبي هريرة قال : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : لما أراد الله تبارك وتعالى حبس يونس في بطن الحوت أوحى الله إلى الحوت أن لا تخدشن له لحماً ولا تكسرن له عظماً فأخذه ثم أهوى به إلى مسكنه في البحر فلما انتهى به إلى أسفل البحر سمع يونس حساً فقال في نفسه : ما هذا ؟ فأوحى الله تبارك وتعالى إليه وهو في بطن الحوت : إن هذا تسبيح دواب الأرض . فسبح وهو في بطن الحوت فسمعت الملائكة تسبيحه فقالوا : ربنا إنا نسمع صوتاً ضعيفاً بأرض غربة . فقال تبارك وتعالى : ذلك عبدي يونس عصاني فحبسته في بطن الحوت في البحر فقالوا : العبد الصالح الذي كان يصعد إليك منه في كل يوم وليلة عمل صالح ؟ قال : نعم . فشفعوا له عند ذلك فأمر الحوت فقذفه في الساحل كما قال الله تعالى : ﴿وَهُوَ سَقِيمٌ﴾

---

1 Sâffât Sur. 1.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9041)

3 Sâffât Sur. 107.

4 Sâffât Sur. 142.

رواه البزار عن بعض أصحابه و لم يسمه وفيه ابن إسحاق وهو مدلس وبقية رجاله رجال الصحيح

11302. Ebû Hureyre der ki: Ben, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "*Yüce Allah, Yûnus'u balığın karnında hapsetmek isteyince balığa «Sakın onun ne bir etini yarala, ne de bir kemiğini kır» diye vahyetti. Sonra balık onu yakaladı ve onu alıp denizdeki yuvasına indirdi. Onu denizin dibine indirince, Yûnus bir hışırtı duydu ve kendi kendine «Bu nedir acaba?» dedi. Sonra Yüce Allah, ona kendisi balığın karnındayken: «Bu, bütün yeryüzü hayvanlarının tespihleridir» diye vahyetti. Bunun üzerine balığın karnında o da tespih etmeye başladı. Onun tespihini işiten melekler şöyle dediler: «Ey Rabbimiz! Biz uzak bir yerde cılız bir ses duyuyoruz. Bu, her gün ve gece kendisinden sana salih amel yükselen o salih kul olmasın?» Yüce Allah da «Evet, o odur» buyurdu. O zaman melekler kendisine şefaat ettiler ve Allah balığa emir verdi. Balık onu, Yüce Allah'ın* **«Ben hastayım»**[1] *âyetinde buyurduğu gibi* **«hasta/bitkin»** *bir vaziyette sahile atıverdi.*"

★ Bunu Bezzâr, ismini belirtmediği arkadaşlarından birinden nakletmiştir. Yine isnâdında ismi geçen İbn İshâk müdellistir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى: ﴿وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُّونَ﴾

Yüce Allah'ın "(Melekler Derler ki) Şüphesiz Biz Orada Saf Saf Dizilir Dururuz" Âyeti [3]

١١٣٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : " إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ السَّبْعِ سَمَاءً مَا فِيهَا مَوْضِعُ شِبْرٍ إِلا عَلَيْهِ جَبْهَةُ مَلَكٍ أَوْ قَدَمَاهُ قَائِمًا " ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُّونَ ، وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ﴾ رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

11303. İbn Mes'ûd: "Yedi kat gök içinde bir sema vardır ki oranın her karışında muhakkak bir meleğin alnı ya da kıyam halinde duran ayakları vardır" dedi ve şu âyeti okudu: "(Melekler derler ki:) **Şüphesiz biz orada saf saf dizilir dururuz. Şüphesiz biz (Allah'ı) sürekli tespih edenleriz.**"

---

1 Sâffât Sur. 89.

2 Bezzâr (2254). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin merfû olarak yalnız bu isnâdla rivayet edildiğini bilmekteyiz."

3 Sâffât Sur. 65-66.

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

(بَابُ سُورَةِ ص)

Sâd Sûresi

قوله تعالى :﴿وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ﴾

Yüce Allah'ın "ve Tartışmada Beni Yendi" Âyeti [2]

١١٣٠٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ، ﴿وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ﴾، قَالَ : " مَا زَادَ دَاوُدُ عَلَى أَنْ قَالَ : ﴿أَكْفِلْنِيهَا﴾ رواه الطبراني عن شيخه عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم, وهو ضعيف .

11304. Abdullah (b. Mes'ûd), "**(Onlardan biri şöyle dedi:) Bu, kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var. Benimse bir tek koyunum var. Böyle iken «Onu da bana ver» dedi ve tartışmada beni yendi**" âyeti ile ilgili olarak der ki: "Hz. Dâvud'un söylediği **«Onu da bana ver»**[3] sözünden ibaretti."

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[4]

قوله تعالى : ﴿يُسَبِّحْنَ بِالعَشِيِّ وَالإِشْرَاقِ﴾

Yüce Allah'ın "(Dağlar) Sabah Akşam (Onunla Beraber) Tespih Ederler" Âyeti [5]

١١٣٠٥ - حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُجَاشِعِيُّ ، قَالَ : نا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ الْكِرْمَانِيُّ ، قَالَ : نا حَجَّاجُ بْنُ نُصَيْرٍ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : كُنْتُ أَمُرُّ بِهَذِهِ الآيَةِ فَمَا أَدْرِي مَا هِيَ ﴿بِالْعَشِيِّ وَالإِشْرَاقِ﴾ ، حَتَّى حَدَّثَتْنِي أُمُّ هَانِئٍ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا ، فَدَعَا بِوَضُوءٍ فِي جَفْنَةٍ ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَثَرِ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9042)

[2] Sâd Sur. 23.

[3] Sâd Sur. 23.

[4] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9043)

[5] Sâd Sur. 18.

الْعَجِينِ فِيهَا ، فَتَوَضَّأَ ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى الضُّحَى ، ثُمَّ قَالَ : " يَا أُمَّ هَانِئٍ ، هِيَ صَلاَةُ الإِشْرَاقِ "

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه: أبو بكر الهذلي، وهو ضعيف .

11305. İbn Abbâs der ki: Bu âyeti okur, ancak akşam (aşî) ve sabahla (işrak) neyin kastedildiğini bilmezdim. Tâ ki Ümmü Hâni binti Ebî Tâlib bana şu olayı nakletti: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yanına girmiş. Bir kap içerisinde abdest suyu istemiş. Ümmü Hâni bunu anlatırken "Kaptaki hamur lekeleri hâlâ gözlerimin önünde" derdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest alarak kuşluk namazı kılmış ve ardından: *"Ümmü Hâni! İşte bu, işrak namazıdır"* buyurmuş.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir el-Hüzelî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿فَطَفِقَ مَسْحاً بِالسُّوقِ وَالأَعْنَاقِ﴾

Yüce Allah'ın "(Atların) Bacaklarını ve Boyunlarını Sıvazlamaya Başladı" Âyeti [2]

١١٣٠٦- عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قوله تعالى : ﴿فَطَفِقَ مَسْحاً بِالسُّوقِ وَالأَعْنَاقِ﴾ قَالَ : " قَطَعَ سُوقَهَا وَأَعْنَاقَهَا "

رواه الطبراني في الأوسط، وفيه: سعيد بن بشير، وثقه شعبة وغيره، وضعفه ابن معين وغيره، وبقية رجاله ثقات .

11306. Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın: **"(Atların) bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı"** âyetini "bacaklarını ve boyunlarını kesti" şeklinde tefsir etmiş.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Saîd b. Beşîr'i Şu'be ve başkaları güvenilir görürlerken, İbn Maîn ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (302 *Mecmau'l-bahreyn*); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/406)

2 Sâd Sur. 33.

قوله تعالى : ﴿وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ﴾

Yüce Allah'ın "(Süleymân'ın)Tahtının Üzerine Bir Ceset Atıverdik ve Sonra (Süleymân) Tövbe Ederek Allah'a Yöneldi" Âyeti [1]

١١٣٠٧ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمَّارُ ، قال : ثنا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى صَاحِبُ الْبَصْرِيِّ ، قال : نا أبي ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " وُلِدَ لِسُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ ابْنٌ ، فَقَالَ لِلشَّيَاطِينِ : أَيْنَ نُوَارِيهِ مِنَ الْمَوْتِ ؟ فَقَالُوا : نَذْهَبُ بِهِ إِلَى الْمَشْرِقِ . قَالَ : يَصِلُ إِلَيْهِ الْمَوْتُ . قَالُوا : فَإِلَى الْمَغْرِبِ ، قَالَ : يَصِلُ إِلَيْهِ الْمَوْتُ . قَالُوا : إِلَى الْبِحَارِ ، قَالَ : يَصِلُ إِلَيْهِ ، قَالُوا : نَضَعُهُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ، وَنَزَلَ عَلَيْهِ مَلَكُ الْمَوْتِ ، فَقَالَ : يَابْنَ دَاوُدَ : إِنِّي أُمِرْتُ بِقَبْضِ نَسَمَةٍ طَلَبْتُهَا فِي الْمَشْرِقِ فَلَمْ أُصِبْهَا ، فَطَلَبْتُهَا فِي الْمَغْرِبِ فَلَمْ أُصِبْهَا ، وَطَلَبْتُهَا فِي الْبِحَارِ ، وَطَلَبْتُهَا فِي تُخُومِ الأَرَضِينَ فَلَمْ أُصِبْهَا ، فَبَيْنَا أَنَا أَصْعَدُ إِذْ أَصَبْتُهَا ، فَقَبَضْتُهَا ، وَجَاءَ جَسَدُهُ حَتَّى وَقَعَ عَلَى كُرْسِيِّهِ ، فَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يحي بن كثير صاحب البصري, وهو متروك وابنه كثير ضعيف أيضا.

11307. Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Süleymân b. Davud'un bir çocuğu oldu ve şeytanlara «Ben bunu nereye saklarsam ölümden kurtulur?» diye sordu. «Onu doğuya götür» dediler. «Bu durumda ölüm onu yakalar» dedi. «Batıya götür» dediler. «Yine ölüm onu yakalar» dedi. «Denizlere götür» dediler. «Yine ölüm onu yakalar» dedi. «Onu gök ile yer arasına koyalım» dediler. Derken ölüm meleği Süleymân'ın yanına inerek şöyle dedi: «Ey Davud'un oğlu! Ben bir canlının ruhunu kabzetmekle emrolundum. Onu doğuda aradım, bulamadım. Batıda aradım bulamadım. Denizlerde aradım, (bulamadım.) Yeryüzünün bütün ücra bölgelerinde aradım, yine bulamadım. Bunun üzerine semaya yükselirken birden onunla karşılaştım ve oracıkta ruhunu kabzettim.» Nihayet cesedi gelip Süleymân'ın tahtı üzerine düştü. İşte Yüce Allah'ın* **«(Süleymân'ın) tahtının üzerine bir ceset atıverdik ve sonra (Süleymân) tövbe ile Allah'a döndü»** *âyetiyle buna işaret edilmektedir."*

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden el-Basrî'nin arkadaşı Yahya b. Kesîr metruk, oğlu da son derece zayıf biridir.

---

[1] Sâd Sur. 34.

قوله تعالى: ﴿رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ﴾

Yüce Allah'ın "İstediği Yere Kolayca Esen Rüzgar" Âyeti [1]

١١٣٠٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ الأَحْمَسِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ ، حَدَّثَنَا الْكَلْبِيُّ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ :﴿رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ﴾، قَالَ : " الرُّخَاءُ : الْمُطِيعَةُ " ، وَأَمَّا قَوْلُهُ : ﴿حَيْثُ أَصَابَ﴾، قَالَ : " حَيْثُ أَرَادَ "

رواه أبو يعلى، وفيه: محمد بن السائب الكلبي، وهو ضعيف .

11308. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Biz de rüzgârı onun buyruğuna verdik. Rüzgâr, onun emriyle dilediği yere hafif hafif eserdi"** âyetinde geçen "رخاء" kelimesini "itaatkâr" olarak, "حيث أصاب" ifadesini de "dilediği yere" şeklinde açıklamıştır.

★ Bunu Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî zayıftır.[2]

قوله تعالى: ﴿قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا﴾

Yüce Allah'ın "Yine Onlar: Rabbimiz! Bunu Kim Başımıza Getirdiyse ... Derler" Âyeti [3]

١١٣٠٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ ، ثنا سُفْيَانُ ، عَنِ السُّدِّيِّ ، عَنْ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ , ﴿قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ﴾، قَالَ : " أَفَاعِي وَحَيَّاتٌ "

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11309. Abdullah (b. Mes'ûd), **"Yine onlar: «Rabbimiz! Bunu kim başımıza getirdiyse, cehennemde onun azabını bir kat artır» derler"** âyetiyle "engerek ve (başka tür) yılanların" kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[4]

---

1 Sâd Sur. 36.

2 Ebû Ya'lâ (2665)

3 Sâd Sur. 61.

4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9102)

(بَابُ سُورَةِ الزُّمَرِ)

Zümer Sûresi

قوله تعالى : ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ القِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ﴾

Yüce Allah'ın "Sonra Siz Kıyamet Günü Rabbinizin Huzurunda Birbirinizi Dava Edeceksiniz" Âyeti [1]

١١٣١٠ - عَنْ ابْنِ عُمَرٍ قَالَ : لَقَدْ غَشِيَتَنَا بُرْهَةٌ مِنْ دَهْرِنَا وَنَحْنُ نَرَى أَنَّ هَذِه الآيَةَ نَزَلَتْ فِيْنَا وَفِي أَهْلِ الكِتَاب مِنْ قَبْلِنَا : ﴿إِنَّك مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُون ثُمَّ إِنَّكُم يَوْمَ القِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُم تَخْتَصِمُونَ﴾ . قُلْنَا : كَيْفَ نَخْتَصِمُ وَنَبِيُّنَا وَاحِدٌ وَكِتَابُنَا وَاحِدٌ ؟ حَتَّى رَأَيْتُ بَعْضَنَا يَضْرِبُ وُجُوهَ بَعْضٍ بِالسَّيْف فَعَرَفْتُ أَنَّهَا فِيْنَا نَزَلَتْ رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11310. İbn Ömer, bu âyetle ilgili şu açıklamayı yapmıştır: Hayatımızın uzun bir döneminde "**Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Sonra siz kıyamet günü Rabbinizin huzurunda birbirinizi dava edeceksiniz**" âyetinin bizimle bizden önceki Ehl-i kitap hakkında indiğini düşünüp durduk. Dedik ki: "Peygamberimiz bir, kitabımız bir iken biz birbirimizi nasıl dava ederiz?" Nihayet kılıçla birbirimizin boynunu vurduğumuzu görünce, anladım ki âyet bizim hakkımızda nâzil olmuş.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.**

١١٣١١ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، قَالَ : حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو ، قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ﴾. قَالَ الزُّبَيْرُ : أَيُكَرَّرُ عَلَيْنَا مَا كَانَ بَيْنَنَا فِي الدُّنْيَا ؟ قَالَ : " نَعَمْ ، لَيُكَرَّرُ عَلَيْكُمْ ذَلِكَ ، حَتَّى يُرَدَّ إِلَى كُلِّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ " . قَالَ الزُّبَيْرُ : وَاللَّهِ ، إِنَّ الأَمْرَ لَشَدِيدٌ رواه الطبراني ورجاله ثقات

11311. Aynı âyetle ilgili olarak Abdullah b. ez-Zübeyr de şu açıklamayı yapmıştır: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) "**Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Sonra siz kıyamet günü Rabbinizin**

---

[1] Zümer Sur. 30-31.

huzurunda birbirinizi dava edeceksiniz"[1] âyeti nâzil olunca Zübeyr: "Dünyada iken aramızda yaşanan tartışmalar (âhirette) bize tekrar mı yaşatılacak?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Evet. Her hak sahibine hakkı ödeninceye kadar tekrar yaşatılacaktır"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

قوله تعالى : ﴿اللّٰهُ يَتَوَفَّى الأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾

Yüce Allah'ın "Allah, Öleceklerin Ölümleri Anında... Ruhlarını Alır" Âyeti [2]

١١٣١٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ ، قَالَ : نا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ طَرِيفٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي الْمُغِيرَةِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾ قَالَ : " تَلْتَقِي أَرْوَاحُ الأَحْيَاءِ وَالأَمْوَاتِ فِي الْمَنَامِ ، فَيَتَسَاءَلُونَ بَيْنَهُمْ ، فَيُمْسِكُ اللَّهُ أَرْوَاحَ الْمَوْتَى وَيُرْسِلُ أَرْوَاحَ الأَحْيَاءِ إِلَى أَجْسَادِهَا " رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح .

11312. İbn Abbâs, "**Allah, ölecekIerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları esnasında ruhlarını alır. Ölmelerine hükmettiği kimselerinkini tutar, diğerlerini bir süreye kadar salıverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır"** âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: "Dirilerle ölülerin ruhları uykuda karşılaşırlar ve birbirlerine hal hatırlarını sorarlar. Sonra Allah, ölülerin ruhlarını alırken dirilerin ruhlarını bedenlerine iade eder."

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta[3] rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

---

1 Zümer Sur. 30-31.

2 Zümer Sur. 42.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (122)

قوله تعالى : ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾

Yüce Allah'ın "De ki: Ey Haddi Aşıp Kendilerine Kötülük Eden Kullarım! Allah'ın Rahmetinden Umudunuzu Kesmeyin" Âyeti[1]

١١٣١٣ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ طَاهِرٍ ، قَالَ : نا جَدِّي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى ، قَالَ : نا يُونُسُ بْنُ تَمِيمٍ الْمُرَادِيُّ ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , يَقُولُ : " لَوْ أَنَّ لِيَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا بِهَذِهِ الآيَةِ : ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : وَمَنْ أَشْرَكَ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِلا مَنْ أَشْرَكَ " فقال رجل : ومن أَشْرَكَ ؟ فقال رسولُ الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إلا مَن أشرك "

رواه الطبراني في الأوسط وأحمد بنحوه وقال : " إلا من أشرك " ثلاث مرات ,وفيه: ابن لهيعة, وفيه ضعف وحديثه حسن .

11313. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sevbân der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: *"Şu âyeti dünya ve dünyadakilere değişmem:* «**De ki: Ey haddi aşıp kendilerine kötülük eden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhamet edendir**»."

Bunu duyan bir adam: "Şirk koşanın durumu ne olacaktır?" diye sordu. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şirk koşan müstesnadır"* diye cevap verdi.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta ve "üç kere «*şirk koşan müstesnadır*»" ifadesiyle aynısını Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravilerinden İbn Lehia'da zayıflık olsa da hadisi hasen derecesindedir.[2]

١١٣١٤ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ الأَرْكُونِ ، ثنا أَبْيَنُ بْنُ سُفْيَانَ ، عَنْ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى وَحْشِيٍّ قَاتِلِ حَمْزَةَ يَدْعُوهُ إِلَى الإِسْلامِ ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ : يَا مُحَمَّدُ ، كَيْفَ تَدْعُونِي إِلَى دِينِكَ ، وَأَنْتَ تَزْعُمُ أَنَّ مَنْ قَتَلَ أَوْ

---

1 Zümer Sur. 53.

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (176)

أَشْرَكَ أَوْ زَنَا يَلْقَ أَثَامًا يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ، وَأَنَا قَدْ صَنَعْتُ ذَلِكَ ؟ فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ رُخْصَةٍ ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِلا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾، فَقَالَ وَحْشِيٌّ : يَا مُحَمَّدُ ، هَذَا شَرْطٌ شَدِيدٌ إِلا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلا صَالِحًا ، فَلَعَلِّي لا أَقْدِرُ عَلَى هَذَا ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾، فَقَالَ وَحْشِيٌّ : يَا مُحَمَّدُ أَرَى بَعْدَ مشيئةٍ فَلا أَدْرِي يُغْفَرُ لِي أَمْ لا فَهَلْ غَيْرُ هَذَا ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾، قَالَ وَحْشِيٌّ : هَذَا فَجَاءَ فَأَسْلَمَ ، فَقَالَ النَّاسُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِذَا أَصَبْنَا مَا أَصَابَ وَحْشِيٌّ ، قَالَ : " هِيَ لِلْمُسْلِمِينَ عَامَّةً " "

رواه الطبراني في االكبير, وفيه :أبين بن سفيان, ضعفه الذهبي .

11314. İbn Abbâs ise şu olayı anlatmıştır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hamza'nın katili Vahşî b. Harb'e birini göndererek onu İslam'a davet etti. O da kendisine şu cevabı gönderdi: "Ey Muhammed! Sen beni nasıl (İslam'a) davet ediyorsun? Oysa ki sen kim cinayet işler, şirk koşar ya da zina ederse, «**Kıyamet günü azabı kat kat olur ve orada aşağılanmış olarak temelli kalır**»[1] diyorsun. Ben bunların hepsini yaptım. Benim için bir kurtuluş yolu var mıdır?"

Bunun üzerine Yüce Allah, "**Ancak tövbe eden, inanıp salih amel işleyenler müstesna. Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve merhamet eder**"[2] âyetini indirdi.

Vahşî: "Ey Muhammed! «**Ancak tövbe eden, iman edip salih amel işleyen müstesna**» şartı, ağır bir şarttır. Ben belki bu şartı yerine getiremem" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: "**Allah kendisine ortak koşulmasını elbette bağışlamaz. Bunun dışında kalan kusurları ise dilediği kimseler için bağışlar**"[3] âyetini indirdi.

Vahşî bununla da ikna olmayıp: "Ey Muhammed! Bunun Allah'ın dilemesine bağlı olduğunu görüyorum. Beni bağışlayıp bağışlamayacağını ise bilmiyorum. Başka âyet var mı?" diye sordu.

---

[1] Furkân Sur. 69.

[2] Furkân Sur. 70.

[3] Nisâ Sur. 48, 116.

Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: "**De ki: Ey haddi aşıp kendilerine kötülük eden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhamet edendir.**"[1]

Bunu duyan Vahşî: "Şimdi tamam" dedi ve Müslüman oldu. Bunu gören insanlar da: "Ey Allah'ın Resûlü, Vahşî'nin işlediklerini biz de işledik" demeye başladılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) da: *"Bu, bütün Müslümanlar için geçerlidir"* buyurdu.

★ Hadisi Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Ebyen b. Süfyan'ı Zehebî zayıf olarak değerlendirmiştir.[2]

١١٣١٥ - حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشِيرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ ، قَالَ : أَخْبَرَنِي نَافِعٌ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، قَالَ : كُنَّا نَقُولُ : " مَا لِمَنِ افْتُتِنَ تَوْبَةٌ إِذَا تَرَكَ دِينَهُ بَعْدَ إِسْلامِهِ وَمَعْرِفَتِهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِمْ ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ﴾ اللَّهِ فذكر الحديث

وقد تقدم بطوله في المغازي والهجرة . وفيه ابن إسحاق وهو ثقة ولكنه مدلس .

قلت وحديث ابن مسعود في سورة الطلاق .

11315. İbn Ömer anlatıyor: Bizler İslam'ı tanıyıp kabul ettikten sonra fitneye kapılıp dinini terk eden kimse için tövbe imkanı bulunmadığını söylerdik. Fakat sonra Allah böyle kimseler hakkında şu âyeti indirdi: "**De ki: Ey haddi aşıp kendilerine kötülük eden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin...**"[3]

Hadisin tamamı, Gazveler ve Hicret bahislerinde geçmiştir.

★ Senedinde ismi geçen İbn İshâk güvenilir olmakla beraber müdellistir.

Ben derim ki: Bu konuyla ilgili olarak Talâk sûresinde İbn Mes'ûd hadisi gelecektir.

---

[1] Zümer Sur. 53.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (1140)

İlk matbu nüshanın hamişine şu not düşülmüştür: "Ben derim ki: Bu zatı İbn Adî, İbn Maîn ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir."

[3] Zümer Sur. 53.

قوله تعالى: ﴿بَلَى قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي﴾

Yüce Allah'ın "Hayır (Geri Dönemeyeceksin!) Âyetlerim Sana Gelmişti de Sen Onları Yalanlamıştın..." Âyeti [1]

١١٣١٦ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ : ﴿بَلَى قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِيْنَ﴾ عَلَى الجَرِّ

رواه الطبراني وفيه من لم أعرفه .

11316. Ebû Bekre anlatıyor: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) **"Hayır (Geri dönemeyeceksin!) Âyetlerim sana gelmişti de sen onları yalanlamış, büyüklük taslamış ve inkarcılardan olmuştun"** âyetini "cer" üzere okurken işittim.

★ **Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden bilmediklerim vardır.**

قوله تعالى : ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾ إلى آخر السورة

Yüce Allah'ın "Onlar Allah'ı Hakkıyla Tanıyıp Bilemediler..." Âyeti [2]

١١٣١٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْعُتْبِيُّ ، ثنا حِبَّانُ بْنُ نَافِعِ بْنِ صَخْرِ بْنِ جُوَيْرِيَةَ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سَالِمٍ الْقَدَّاحُ ، عَنْ مَعْمَرِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ خُنَيْسٍ ، عَنْ أَبِي شَيْبَةَ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ ، عَنْ جَرِيرٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ : " إِنِّي قَارِئٌ عَلَيْكُمْ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ الزُّمَرِ ، فَمَنْ بَكَى مِنْكُمْ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ " ، فَقَرَأَهَا مِنْ عِنْدِ : ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾ إِلَى آخِرِ السُّورَةِ ، فَمِنَّا مَنْ بَكَى ، وَمِنَّا مَنْ لَمْ يَبْكِ ، فَقَالَ الَّذِينَ لَمْ يَبْكُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ جَهِدْنَا أَنْ نَبْكِيَ فَلَمْ نَبْكِ ، فَقَالَ : " إِنِّي سَأَقْرَؤُها عَلَيْكُمْ فَمَنْ لَمْ يَبْكِ فَلْيَتَبَاكَ "

رواه الطبراني, وفيه: بكر بن خنيس, وهو متروك

11317. Cerîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından bir grup kimseye şöyle dedi: *"Ben şimdi size Zümer sûresinin sonundan birkaç âyet okuyacağım. İçinizden kim ağlarsa cenneti hak eder."* Sonra **"Onlar Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilemediler. Kıyamet günü bütün yeryüzü O'nun tasarrufundadır. Gökler O'nun kudret eliyle dürülmüş olacaktır. O, müşriklerin ortak koşmalarından yüce ve münezzehtir"**

---

[1] Zümer Sur. 59.

[2] Zümer Sur. 67.

âyetiyle başlayıp sûrenin sonuna kadar okudu. Kimimiz ağladı, kimimiz ağlamadı. Ağlamayanlar: "Ya Resûlallah, ağlamak için çok uğraştık; ama ağlayamadık" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) da: *"Ben âyetleri size (tekrar) okuyacağım. Ağlayamayan da ağlar gibi yapsın"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Bekr b. Huneys metruktur.[1]

(بَابُ سُورَةِ غَافِرٍ)

Ğâfir (Mü'min) Sûresi

قوله تعالى : ﴿غَافِرِ الذَّنْبِ﴾

Yüce Allah'ın "Günahı Bağışlayan..." Âyeti

١١٣١٨ – حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْعَوَّامِ الْوَاسِطِيُّ ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ ، نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لا إِلَهَ إِلا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾ ، قَالَ : ﴿غَافِرِ الذَّنْبِ﴾ ، لِمَنْ يَقُولُ : " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ " ،﴿وَقَابِلِ التَّوْبِ﴾، مِمَّنْ يَقُولُ : " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "﴿شَدِيدِ الْعِقَابِ﴾، لِمَنْ لا يَقُولُ : " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ " ، ﴿ذِي الطَّوْلِ﴾، " ذِي الْغِنَى لا إِلَهَ إِلا هُوَ " ، كَانَتْ كُفَّارُ قُرَيْشٍ لا يُوَحِّدُونَهُ ، فَوَحَّدَ نَفْسَهُ " ، ﴿إِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾إِلَيْهِ يَصِيرُ ، مَنْ يَقُولُ : " لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ ، وَيَصِيرُ مَنْ لا يَقُولُ : لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، فَيُدْخِلُهُ النَّارَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: يحيى بن عبد الحميد الحماني, وهو ضعيف .

11318. Abdullah b. Ömer, Yüce Allah'ın "**Bu kitabın indirilmesi, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen, günahı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, azabı ağır olan, lütuf sahibi Allah tarafındandır. O'ndan başka ilâh yoktur. Dönüş ancak O'nadır**"[2] âyeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

Allah, Lâ ilâhe illallah diyenler için "**Günahı bağışlayandır**", Lâ ilâhe illallah diyenler için "**tövbeleri kabul edendir**", Lâ ilâhe illallah demeyenler için "**azabı çetindir.**"

"**Lütuf sahibidir**", yani zengindir. "**O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur**" Kureyş kâfirleri, Allah'ı birlemezlerdi. Bu yüzden O, kendini birledi.

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2459)

[2] Mümin Sur. 3.

"Dönüş de O'nadır." Lâ ilâhe illallah diyenlerin dönüşü O'nadır. Onları cennete koyar. Lâ ilâhe illallah demeyenlerin de dönüşü O'nadır. Onları ise cehenneme sokar.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya b. Abdilhamîd el-Himmânî zayıftır.

قوله تعالى : ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الأَعْيُنِ﴾

Yüce Allah'ın "Gözlerin Hain Bakışını Bilir"[1] Âyeti

١١٣١٩ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَبُّوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ ، قَالَ : نا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي ، قَالَ : نا الأَعْمَشُ ، قَالَ : حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِ اللهِ : ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الأَعْيُنِ﴾، " إِذَا نَظَرْتَ إِلَيْهَا أَتُرِيدُ الْخِيَانَةَ أَمْ لا ؟ " ﴿وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾، " إِذَا قَدَرْتَ عَلَيْهَا أَتَزْنِي بِهَا أَمْ لا ؟ أَلا أُخْبِرُكُمْ بِالَّتِي تَلِيهَا " : ﴿وَاللهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ﴾" قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَجْزِيَ بِالْحَسَنَةِ الْحَسَنَةَ ، وَبِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ " إِنَّ اللهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن أحمد بن شبويه, وهو مستور, وبقية رجاله ثقات .

11319. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın bu âyetini şöyle açıklamıştır: **"Gözlerin hain bakışını bilir"**, yani ona baktığın zaman onun hainlik düşünüp düşünmediğini (bilirsin) **"ve kalplerin gizlediğini bilir"**[2], eğer muttali olabilirsen kadınla zina edip etmediğini (anlarsın). Size peşinden gelen âyeti de açıklayayım mı? **"Allah adaletle hükmeder"**[3] yani, iyiliğe sevap, kötülüğü ise ceza vermeye kâdirdir. **"Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, görendir."**[4]

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Ahmed b. Şebbuveyh mesturdur (durumu bilinmemektedir). Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[5]

---

[1] Mümin Sur. 19.

[2] Mümin Sur. 19.

[3] Mümin Sur. 20.

[4] Mümin Sur. 20.

[5] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (1305)

قوله تعالى : ﴿قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ﴾

Yüce Allah'ın "Rabbimiz! Bizi İki Defa Öldürdün, İki Defa Dirilttin, Dediler" Âyeti

١١٣٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ ، ثنا الْفِرْيَابِيُّ ، عَنْ إِسْرَائِيلَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ أَبِي الضُّحَى ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ﴾، قَالَ : " هِيَ مِثْلُ الَّتِي فِي الْبَقَرَةِ : كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ، ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ، ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ، ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ" رواه الطبراني عن عبد الله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم ,وهو ضعيف .

11320. İbn Mes'ûd der ki: Yüce Allah'ın "**Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin**"[1] âyeti de Bakara sûresindeki şu âyet gibidir: "**Sizler ölü idiniz sizleri diriltti, sonra sizi öldürecek sonra tekrar diriltecek ve sonunda O'na döneceksiniz.**"[2]

★ Bunu Taberânî, zayıf biri olan hocası Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem'den nakletmiştir.[3]

قوله تعالى : ﴿مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ﴾

Yüce Allah'ın "Onlardan Kiminin Hikâyesini Sana Anlattık" Âyeti[4]

١١٣٢١ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ مَرْثَدٍ ، ثَنَا آدَمُ ، ثَنَا إِسْرَائِيلُ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُجَيٍّ ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، فِي قَوْلِ اللَّهِ : ﴿مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ﴾ ، قَالَ : " بَعَثَ اللَّهُ عَبْدًا حَبَشِيًّا نَبِيًّا ، فَهُوَ مِمَّنْ لَمْ يَقْصُصْ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ"

رواه الطبراني في الأوسط ,وفيه :محمد بن أبي ليلى, وهو سيئ الحفظ ,وبقية رجاله ثقات .

11321. Hz. Ali, Yüce Allah'ın: "**Onlardan kiminin hikâyesini sana anlattık, kiminin hikâyesini ise anlatmadık**" âyeti hakkında der ki: Allah Habeşistanlı bir köleyi peygamber olarak gönderdi ki o, hikayesi Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlatılmamış olanlardandır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Câbir el-Cu'fî zayıftır.[1]

---

[1] Mümin Sur. 11.

[2] Bakara Sur. 28.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (9044)

[4] Mümin Sur. 78.

(بَابُ سُورَةِ حَم السَّجْدَة)

Hâ Mîm Secde (Fussilet) Sûresi

١١٣٢٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، حَدَّثَنِي أَبِي ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ مِقْسَمٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ﴾، قَالَ : " يُحْبَسُ أَوَّلُهُمْ عَلَى آخِرِهِمْ

رواه الطبراني, وفيه: محمد بن أبي ليلى, وهو سيئ الحفظ, وبقية رجاله ثقات .

11322. İbn Abbâs: "**Allah'ın düşmanları o gün cehenneme sürülürler. Hepsi bir arada sevk edilirler**"[2] âyetini "İlkleri, sonuncularıyla birlikte sevk edilirler" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Ebî Leylâ hafızası zayıf biridir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةَ حم عسق)

Hâ Mîm Ayn Sîn Kâf (Şûrâ) Sûresi

١١٣٢٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُوسِ بْنِ كَامِلٍ السَّرَّاجُ ، ثنا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى الأُمَوِيُّ ، ثنا أَبِي ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ، قَالَتْ : قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ﴿حم عسق﴾ فَقَالَ : " يَا مَيْمُونَةُ أَتَقْرَئِينَ حم عسق ؟ لَقَدْ نُسِّيتُ مَا بَيْنَ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا " فَقَرَأْتُهَا ، فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح غير شيخ الطبراني محمد بن عبدوس .

11323. Meymûne anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), "Hâ Mîm Ayn Sîn Kâf"[3] âyetini okudu. Sonra; *"Meymûne! «Hâ Mîm Ayn Sîn Kâf»ı okur musun? Başı ile sonunun arası bana unutturuldu"* buyurdu. Okudum. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de okudu.

---

[1] İlk matbu nüshada şöyle denilmiştir: Ravilerinden Muhammed b. Ebî Leylâ'nın hafızası zayıftır. Kalan ravileri ise güvenilirdirler.

[2] Fussilet sur. 19.

[3] Şûrâ Sur. 1-2.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, Taberânî'nin hocası Muhammed b. Abdûs hariç, *Sahîh*'in ravileridir.[1]

١١٣٢٤ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى , ثنا مُسَدَّدٌ , ثنا يَحْيَى , ثنا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ , عَنْ أَبِي يَزِيدَ الْمَدِينِيِّ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : " كُنَّا نَقْرَأُ هَذِهِ : ﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ﴾

هكذا وجدته من غير ضبط رواه الطبراني ورجاله ثقات .

11324. İbn Abbâs der ki: Biz şu âyetleri okurduk: "Neredeyse gökler yukarılarından çatlayacak."[2]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[3]

قوله تعالى : ﴿قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾

Yüce Allah'ın "De ki: Ben Buna Karşılık Sizden Akrabalık Sevgisinden Başka Bir Ücret İstemiyorum" Âyeti[4]

١١٣٢٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا قَزَعَةُ يَعْنِي ابْنَ سُوَيْدٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَى مَا أَتَيْتُكُمْ بِهِ مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى أَجْراً إِلاَّ أَنْ تَوَادُّوا اللَّهَ وَأَنْ تَقَرَّبُوا إِلَيْهِ بِطَاعَتِهِ

رواه أحمد والطبراني ورجال أحمد فيهم قزعة بن سويد وثقه ابن معين وغيره, وفيه ضعف, وبقية رجاله ثقات

11325. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yukarıdaki âyetle ilgili şu açıklamayı yapmıştır: "De ki: Buna karşılık ben sizden hiçbir ücret istemiyorum" *Yani, size getirdiğim apaçık deliller ve hidayet ölçülerine karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Tek istediğim kurbiyet sevgisidir. Yani, Allah'ı sevmeniz, itaat ve ibadetle ona yakın olmak için çalışmanızdır."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri arasında ismi geçen Kaza'a b. Süveyd, zayıf olmakla beraber İbn Maîn ve başkaları tarafından güvenilir görülmüştür. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.[5]

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (24/28-29)

[2] Şûrâ Sur. 5.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12889)

[4] Şûrâ Sur. 23.

[5] Ahmed b. Hanbel (2415); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11144)

١١٣٢٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، ثنا حَرْبُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّحَّانُ ، ثنا حُسَيْنٌ الأَشْقَرُ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الرَّبِيعِ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : " لَمَّا نَزَلَتْ : ﴿قُلْ لا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنْ قَرَابَتُكَ هَؤُلاءِ الَّذِينَ وَجَبَتْ عَلَيْنَا مَوَدَّتُهُمْ ؟ قَالَ : عَلِيٌّ وَفَاطِمَةُ وَابْنَاهُمَا " "

رواه الطبراني من رواية حرب بن الحسن الطحان عن حسين الأشقر عن قيس بن الربيع وقد وثقوا كلهم وضعفهم جماعة, وبقية رجاله ثقات .

11326. İbn Abbâs der ki: "**De ki: Buna karşılık ben sizden hiçbir ücret istemiyorum. Sizden tek istediğim akrabalarımı sevmenizdir**"[1] âyeti nâzil olunca ashâbı: "Ya Resûlallah! Senin sevmemiz gereken akrabaların kimlerdir?" diye sordular. O da: *"Ali, Fâtıma ve iki oğulları"* buyurdu.

★ Bunu Taberânî, Harb b. Hasan et-Tahhân an Hüseyin el-Eşkar an Kays b. er-Rabî yoluyla rivayet etmiştir ki bunların hepsi de güvenilir olarak değerlendirilmiş olmalarına rağmen bir grup tarafından zayıf görülmüşlerdir. Diğer raviler ise güvenilir kimselerdir.[2]

١١٣٢٧ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ , ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ , ثنا حُسَيْنٌ الأَشْقَرُ , ثنا نُصَيْرُ بْنُ زِيَادٍ , عَنْ عُثْمَانَ أَبِي الْيَقْظَانِ , عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , قَالَ : قَالَتِ الأَنْصَارُ فِيمَا بَيْنَهُمْ : لَوْ جَمَعْنَا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَالا فَبَسَطَ يَدَهُ لا يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحَدٌ , فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ , إِنَّا أَرَدْنَا أَنْ نَجْمَعَ لَكَ مِنْ أَمْوَالِنَا , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿قُلْ لا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾, فَخَرَجُوا مُخْتَلِفِينَ , فَقَالَ بَعْضُهُمْ : أَلَمْ تَرَوْا إِلَى مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ؟ وَقَالَ بَعْضُهُمْ : إِنَّمَا قَالَ هَذَا لِنُقَاتِلَ عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ وَنَنْصُرَهُمْ , فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ٤ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِلَى قَوْلِهِ : وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ , فَعَرَضَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالتَّوْبَةِ إِلَى قَوْلِهِ : ﴿وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ﴾ هُمُ الَّذِينَ قَالُوا هَذَا أَنْ تَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ وَتَسْتَغْفِرُونَهُ "

رواه الطبراني في الكبير والأوسط وزاد بعد ﴿ من فضله ﴾ : هم الذين قالوا هذا : إن تتوبوا إلى الله وتستغفروه , والباقي بنحوه , وفيه عثمان بن عمير أبو اليقظان, وهو ضعيف .

---

1 Şûrâ Sur. 23. Burada ise âyetteki istisna yine İbn Abbas'ın ilgili rivayetiyle uyumlu olması için "akrabalarımı sevmeniz" şeklinde tercüme edilmiştir. (Mütercim)

2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12259)

11327. İbn Abbâs anlatıyor: Ensâr aralarında "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) için mal toplasak da ondan dilediği gibi harcasa, kimse engel olmasa" dediler. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek "Ya Resûlallah! Bizler senin için mal toplamak istedik" dediler. Bunun üzerine şanı Yüce Allah "**De ki: Buna karşılık ben sizden hiçbir ücret istemiyorum. Sizden tek istediğim akrabalarımı sevmenizdir**"[1] âyetini indirdi. Bunun üzerine Ensâr da aralarında tartışa tartışa çıkıp gittiler. Kimisi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ne dediğini görmediniz mi?" dedi. Kimisi de: "O bunu sadece Ehl-i beytini savunalım, onlara destek olalım diye söyledi" dedi. Bunun üzerine şanı Yüce Allah şu âyeti indirdi: "**Yoksa onlar senin için Allah'a karşı yalan uydurdu mu derler? Allah dilerse senin kalbini mühürler, batılı yok eder, sözleriyle hakkı ikame eder. Doğrusu O, kalplerde olanı bilir. Kullarının tövbesini kabul eder.**"[2] Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "**Allah iman edip salih ameller işleyenlerin dualarına icabet eder, onlara lütfundan fazlasıyla verir**"[3] âyetine kadar okuyarak ashabını tövbeye davet etti.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*[4] ve "lütfundan" sözünden sonra "Bunlar: Allah'a tövbe edip mağfiret dileseniz... diyenlerdir" ilavesiyle *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Fakat ravilerinden Osman b. Umeyr Ebu'l-Yakazân zayıftır.

قوله تعالى: ﴿مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾

Yüce Allah'ın "Başınıza Gelen Her Musibet Kendi Ellerinizle İşledikleriniz Yüzündendir" Âyeti [5]

١١٣٢٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِىُّ أَنْبَأَنَا الأَزْهَرُ بْنُ رَاشِدٍ الْكَاهِلِىُّ عَنِ الْخَضِرِ بْنِ الْقَوَّاسِ عَنْ أَبِى سُخَيْلَةَ قَالَ قَالَ عَلِىٌّ أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ آيَةٍ فِى كِتَابِ اللهِ تَعَالَى حَدَّثَنَا بِهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ﴾ وَسَأُفَسِّرُهَا لَكَ يَا عَلِىُّ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مَرَضٍ أَوْ عُقُوبَةٍ أَوْ بَلاَءٍ فِى الدُّنْيَا فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَاللهُ تَعَالَى أَكْرَمُ مِنْ أَنْ يُثَنِّىَ عَلَيْهِمُ الْعُقُوبَةَ فِى الآخِرَةِ وَمَا عَفَا اللهُ تَعَالَى عَنْهُ فِى الدُّنْيَا فَاللهُ تَعَالَى أَحْلَمُ مِنْ أَنْ يَعُودَ بَعْدَ عَفْوِهِ "

1 Şûrâ Sur. 23.
2 Şûrâ Sur. 24-25.
3 Şûrâ Sur. 26.
4 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12384)
5 Şûrâ Sur. 30.

رواه أحمد وأبو يعلى إلا أنه قال : " فالله أكرم من أن يثني عليكم العقوبة " بدل : " عليهم " ,

وفيه: أزهر بن راشد, وهو ضعيف .

11328. Hz. Ali der ki: Size Allah'ın Kitab'ında geçen en faziletli âyeti bildireyim mi? Onu bana Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) söylemişti. Bahsettiğim âyet şudur: **"Başınıza gelen her musibet kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. Bununla beraber (Allah) pek çoğunu da affeder."** (Allah Resûlü buyurdu ki): *"Ey Ali! Sana bu âyeti tefsir edeceğim. Dünyada başınıza gelen her hastalık, ceza ve bela kendi ellerinizle işledikleriniz yüzünden gelir. Allah insanlara (aynı günah sebebiyle) âhirette ikinci kez ceza vermeyecek kadar yücedir. Allah'ın dünyada affettiklerine gelince, Allah, affettiği bir günahı yeniden sorgulamayacak kadar hilim/şefkat sahibidir."*

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Ancak Ebû Ya'lâ'nın ifadesi şöyledir: *"Allah size (aynı günah sebebiyle) âhirette ikinci kez ceza vermeyecek kadar yücedir."* Senedinde ismi geçen Ezher b. Râşid zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ﴾

Yüce Allah'ın "Allah Kullarına Rızkı Bol Bol Verseydi..." Âyeti [2]

١١٣٢٩ - عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ قَالَ : نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الأَرْضِ﴾ لأَنَّهُمْ تَمَنَّوا الدُّنْيَا

رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح .

11329. Amr b. Hureys der ki: Şu âyet, Suffe topluluğu hakkında nâzil oldu. **"Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı"** Çünkü onlar dünyayı/dünyalığı istemişlerdi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

---

1 Ahmed b. Hanbel (649); Ebû Ya'lâ (453)

Her iki kaynağın da senedinde yer alan Hıdır b. el-Kavvâs'ı, Ebû Hâtim tanınmadığını belirtirken İbn Hibbân güvenilir olduğunu söylemiştir. Ebû Suhayle hakkında da cerh ya da tadil zikredilmemiştir. Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel, 775 ve 1365 numaralarda Ebû Cuhayfe kanalıyla sahih bir isnâdla Hz. Ali'den kısa metinle nakletmiştir.

2 Şûrâ Sur. 27.

(بَابُ سُورَةِ الزُّخْرُفِ)

Zuhruf Sûresi

قوله تعالى : ﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ﴾

Yüce Allah'ın "Doğrusu bu (Kur'ân) Senin ve Kavmin İçin Bir Öğüttür (Zikirdir)" Âyeti

١١٣٣٠ - حَدَّثَنَا بَكْرٌ ، ثنا عَبْدُ اللهِ ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ﴾, قَالَ : " شَرَفٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ "

رواه الطبراني عن بكر بن سهل عن عبد الله بن صالح وقد وثقا وفيهما ضعف .

11330. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"Doğrusu bu (Kur'ân) senin ve kavmin için bir öğüttür (zikirdir)"**[1] âyetini "Senin ve kavmin için bir şereftir" şeklinde yorumlamıştır.

★ Bunu Taberânî, Bekr b. Sehl kanalıyla Abdullah b. Sâlih'ten rivayet etmiştir ki her iki ravi de, zayıflıkları olmakla beraber güvenilir kabul edilmişlerdir.[2]

قوله تعالى :﴿وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ﴾

Yüce Allah'ın "Şüphesiz ki O (İsa) Kıyametin (Ne Zaman Kopacağının) Bir Bilgisidir" Âyeti [3]

١١٣٣١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِى رَزِينٍ عَنْ أَبِى يَحْيَى مَوْلَى ابْنِ عُقَيْلٍ الأَنْصَارِىِّ قَالَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ لَقَدْ عُلِّمْتُ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ مَا سَأَلَنِى عَنْهَا رَجُلٌ قَطُّ فَمَا أَدْرِى أَعَلِمَهَا النَّاسُ فَلَمْ يَسْأَلُوا عَنْهَا أَمْ لَمْ يَفْطِنُوا لَهَا فَيَسْأَلُوا عَنْهَا ثُمَّ طَفِقَ يُحَدِّثُنَا فَلَمَّا قَامَ تَلاَوَمْنَا أَنْ لاَ نَكُونَ سَأَلْنَاهُ عَنْهَا فَقُلْتُ أَنَا لَهَا إِذَا رَاحَ غَداً فَلَمَّا رَاحَ الْغَدَ قُلْتُ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ ذَكَرْتَ أَمْسِ أَنَّ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ لَمْ يَسْأَلْكَ عَنْهَا رَجُلٌ قَطُّ فَلاَ تَدْرِى أَعَلِمَهَا النَّاسُ فَلَمْ يَسْأَلُوا عَنْهَا أَمْ لَمْ يَفْطِنُوا لَهَا فَقُلْتُ أَخْبِرْنِى عَنْهَا وَعَنِ اللاَّتِى قَرَأْتَ

---

[1] Şûrâ Sur. 30.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13030). Senedinde kopukluk vardır. Zira Ali b. Ebî Talha, İbn Abbâs'a yetişmemiştir.

[3] Zuhruf Sur. 61.

قَبْلَهَا. قَالَ نَعَمْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِقُرَيْشٍ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ فِيهِ خَيْرٌ وَقَدْ عَلِمَتْ قُرَيْشٌ أَنَّ النَّصَارَى تَعْبُدُ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا تَقُولُ فِي مُحَمَّدٍ فَقَالُوا يَا مُحَمَّدُ أَلَسْتَ تَزْعُمُ أَنَّ عِيسَى كَانَ نَبِيًّا وَعَبْداً مِنْ عِبَادِ اللَّهِ صَالِحاً فَلَئِنْ كُنْتَ صَادِقاً فَإِنَّ آلِهَتَهُمْ لَكَمَا تَقُولُونَ . قَالَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلاً إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ﴾ قَالَ قُلْتُ مَا يَصِدُّونَ قَالَ يَضِجُّونَ ﴿وَإِنَّهُ لَعَلَمٌ لِلسَّاعَةِ﴾ قَالَ هُوَ خُرُوجُ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

رواه أحمد الطبراني بنحوه إلا أنه قال : فإن كنت صادقا فإنه لكآلهتهم وفيه عاصم بن بهدلة وثقه أحمد وغيره وهو سيئ الحفظ, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11331. İbn Ukayl el-Ensârî'nin azatlısı Ebû Yahya'nın bildirdiğine göre İbn Abbâs bu konuda şunları söylemiştir: Benim Kur'ân'da hakikatini bildiğim bir âyet var ki onu bana bu zamana kadar hiç kimse sormadı. Bilemiyorum acaba insanlar onu mânâsını bildikleri için mi sormadılar, yoksa fark etmedikleri için mi sormuyorlar? (Ravi der ki) Sonra İbn Abbâs bir süre bize hadis rivayet etti. Kalkıp gittiğinde, kendisine o âyeti sormadığımızdan ötürü birbirimizi kınadık. Ben dedim ki: "Yarın olunca ben bunu kendisine soracağım." Ertesi gün gelince ona şöyle dedim: "İbn Abbâs! Sen dün Kur'ân'ın bir âyetini bu zamana kadar hiç kimsenin sana sormadığından bahsettin ve insanların onu bildikleri için mi sormadıklarını, yoksa fark etmedikleri için mi sormadıklarını bilmediğini belirttin. Bana o âyeti açıklar mısın?"

İbn Abbâs şöyle cevap verdi: Elbette açıklarım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kureyş kabilesine *"Allah'tan başka tapılan şeylerden hiçbirinde hayır yoktur"* buyurdu. Kureyşliler, Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'ya tapındıklarını da, Muhammed'in söylediklerini de öğrenmişlerdi. Bunun üzerine dediler ki: "Ey Muhammed! Sen değil miydin Meryem oğlu İsa'nın peygamber ve Allah'ın salih bir kulu olduğunu iddia eden. Eğer doğru söylüyorsan o zaman onların tanrıları dedikleri gibidirler." Onların bu sözleri üzerine Yüce Allah, "**Meryem oğlu İsa, bir misal olarak anlatılınca senin kavmin hemen bağrışmaya başladılar. «Bizim tanrılarımız mı hayırlı, yoksa o mu?» dediler. Bunu sana ancak tartışmak için söylediler. Doğrusu onlar kavgacı bir toplumdur. O, sadece kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğullarına örnek kıldığımız bir kuldur. Eğer dileseydik, içinizden, yeryüzünde yerinize geçecek melekler yaratırdık. Şüphesiz ki o (İsa), kıyametin (ne zaman kopacağının)**

bilgisidir. Ondan hiç şüphe etmeyin ve bana uyun; çünkü bu, dosdoğru yoldur" âyetini[1] indirdi. (İbn Abbâs) Bu âyetle kıyamet öncesi Meryem oğlu İsa'nın yeniden dünyaya geleceğinin kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel ve "eğer doğru söylüyorsan, o da onların sair tanrıları gibidir" ifadesiyle aynısını Taberânî nakletmiş olup ravilerinden Âsım b. Behdele, hafızası zayıf olmasına rağmen Ahmed b. Hanbel ve başkaları tarafından güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Ahmed b. Hanbel'in diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[2]

(بَابُ سُورَةِ الدُّخَانِ)

Duhân Sûresi

قوله تعالى : ﴿فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ﴾

Yüce Allah'ın "Gök ve Yer Onlara Ağlamadı" Âyeti[3]

١١٣٣٢ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَصْرِيُّ ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ الرَّبَذِيُّ ، أَخْبَرَنِي يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : " مَا مِنْ عَبْدٍ إِلا وَلَهُ فِي السَّمَاءِ بَابَانِ : بَابٌ يَدْخُلُ عَمَلُهُ ، وَبَابٌ يَخْرُجُ فِيهِ عَمَلُهُ وَكَلامُهُ ، فَإِذَا مَاتَ فَقَدَاهُ وَبَكَيَا عَلَيْهِ ، وَتَلا هَذِهِ الآيَةَ : فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالأَرْضُ سورة الدخان آية ٢٩ ، فَذَكَرَ أَنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يَعْمَلُونَ عَلَى الأَرْضِ عَمَلا صَالِحًا تَبْكِي عَلَيْهِمْ ، وَلَمْ يَصْعَدْ لَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ مِنْ كَلامِهِمْ وَلا عَمَلِهِمْ كَلامٌ طَيِّبٌ ، وَلا عَمَلٌ صَالِحٌ فَتَفْقِدُهُمْ ، فَتَبْكِي عَلَيْهِمْ " قلت : روى الترمذي بعضه .

رواه أبو يعلى، وفيه: موسى بن عبيدة الربذي، وهو ضعيف .

11332. Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her kul için gökte iki kapı vardır; birinden amelleri içeri girer, diğerinden ise amelleri ve sözleri yükselir. Ölünce o iki kapı onun hasretini çekerek arkasından ağlarlar."* Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **"Gök ve yer onlar için ağlamadı"** âyetini okuyarak bu kimselerin yerde, yerin arkalarından ağlamasını gerektirecek salih bir amel işlemedikleri gibi, göğe de ne sözlerinden tatlı bir söz, ne de

---

[1] Zuhruf Sur. 57-61.

[2] Ahmed b. Hanbel (2921); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (12740). Ravilerinden Âsım b. Behdele de *Sahîh*'in ravilerindendir.

[3] Duhân Sur. 29.

amellerinden salih bir amel yükselmediğini, dolayısıyla göğün onların hasretiyle arkalarından ağlamadığını belirtti.

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmını Tirmizî rivayet etmiştir.

Bu şekliyle ise hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde er-Rabezî zayıftır.[1]

قوله تعالى : ﴿كَالْمُهْلِ﴾

Yüce Allah'ın "(Karınlarda Kaynayan) Maden Eriyiği Gibi" Âyeti [2]

١١٣٣٣ – حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ ، ثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ ، ثنا وَكِيعٌ ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ ، عَنِ الضَّحَّاكِ ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَذَابَ فِضَّةً مِنْ بَيْتِ الْمَالِ ، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى أَهْلِ الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ : " مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى الْمُهْلِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذِهِ "

رواه الطبراني, وفيه: يحيى الحماني, وهو ضعيف .

11333. Dahhâk'ın bildirdiğine göre İbn Mes'ûd, beytülmalden bir gümüş parçası eritti. Sonra mescittekilere haber gönderip çağırtarak: "Maden eriyiğine (*mühl*) bakmak isteyen buna baksın" dedi.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Yahya el-Himmânî zayıftır.

(بَابُ سُورَةِ الأَحْقَافِ)

Ahkâf Sûresi

١١٣٣٤ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ أَقْرَأَنِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُورَةً مِنَ الثَّلَاثِينَ مِنْ آلِ حم قَالَ يَعْنِي الأَحْقَافَ قَالَ وَكَانَتِ السُّورَةُ إِذَا كَانَتْ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً سُمِّيَتِ الثَّلَاثِينَ

رواه أحمد بإسنادين رجال أحدهما ثقات .

11334. Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana "Hâ Mîm" ailesinden bir sûre -Ahkâf sûresini kastetmektedir- okuttu. Bir sûre eğer otuz âyetten fazla ise "otuzlu" diye isimlendirilirdi.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin

---

[1] Ebû Ya'lâ (4133). Senedinde yer alan Yezîd er-Rekkâşî zayıftır.

[2] Duhân Sur. 45.

ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿أَوْ أَثَرَةٍ مِنْ عِلْمٍ﴾

Yüce Allah'ın "Yahut Bir Bilgi Kalıntısı..." Âyeti

١١٣٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سُفْيَانُ لاَ أَعْلَمُهُ إِلاَّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿أَوْ أَثَرَةٍ مِنْ عِلْمٍ﴾ قَالَ الْخَطُّ."

رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط ولفظه : عن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه سئل عن الخط فقال : هو أثارة من علم .

11335. İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) **"yahut bir bilgi kalıntısı"**[2] ile "yazı (remil ilmi)"nin kastedildiğini belirtmiştir.

★ Bunu Ahmed b. Hanbel ve *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta Taberânî rivayet etmiş olup ifade şöyledir: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) «Hat (remil ilminin hükmü/aslı) nedir?» diye soruldu. O da: «*Bir bilgi kalıntısıdır*» buyurdu."[3]

١١٣٣٦ - وفي رواية في الأوسط : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خُلَيْدٍ ، قَالَ : نا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ الشُّعَيْثِيُّ ، قَالَ : نا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الأَزْهَرِ ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ﴾ ، قَالَ : " جَوْدَةُ الْخَطِّ " ورجال أحمد للحديث المرفوع رجال الصحيح .

11336. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta yer alan bir başka rivayette ise ifade şöyledir: İbn Abbâs **"yahut bir bilgi kalıntısı"**[4] ile "yazının kalitesi (yani güzel yazı sanatı) kastedilmektedir" demiştir.

★ Ahmed b. Hanbel'in merfû (Peygamber'e dayandırılan) hadisi nakleden ravileri *Sahîh*'in ravileridir.

---

[1] Ahmed b. Hanbel (1/419, 421, 452) (uzun metinle).

[2] Ahkâf Sur. 4.

[3] Ahmed b. Hanbel (1992); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (10725)

[4] Ahkâf Sur. 4.

قوله تعالى : ﴿ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ ﴾

Yüce Allah'ın "İsrail Oğullarından Bir Şahit de Bunun Benzerine Tanıklık Etmişse... " Âyeti

١١٣٣٧ – حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ الْحَوْطِيُّ ، قَالَ : ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ ، قَالَ : انْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا وَأَنَا مَعَهُ حَتَّى دَخَلْنَا كَنِيسَةَ الْيَهُودِ يَوْمَ عِيدِهِمْ ، فَكَرِهُوا دُخُولَهُ عَلَيْهِمْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ ، أَرُونِي اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلا مِنْكُمْ يَشْهَدُونَ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، يُحِطُّ اللَّهُ عَنْ كُلِّ يَهُودِيٍّ تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ الْغَضَبَ الَّذِي عَلَيْهِ " ، فَأَسْكَتُوا مَا أَجَابَهُ أَحَدٌ ، ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِمْ فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ ، ثُمَّ ثَلَّثَ فَلَمْ يُجِبْهُ أَحَدٌ ، فَقَالَ : " أَبَيْتُمْ ، فَوَاللَّهِ لأَنَا الْحَاشِرُ ، وَأَنَا الْعَاقِبُ ، وَأَنَا الْمُقَفِّي ، آمَنْتُمْ أَوْ كَذَّبْتُمْ " ، ثُمَّ انْصَرَفَ وَأَنَا مَعَهُ ، حَتَّى أَنَّنَا كِدْنَا أَنْ نَخْرُجَ نَادَى رَجُلٌ مِنْ خَلْفِهِ ، فَقَالَ : كَمَا أَنْتَ يَا مُحَمَّدُ ، فَأَقْبَلَ ، فَقَالَ ذَاكَ الرَّجُلُ : أَيُّ رَجُلٍ تَعْلَمُونَ فِيكُمْ يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ ؟ قَالُوا : وَاللَّهِ مَا نَعْلَمُ فِينَا رَجُلا كَانَ أَعْلَمُ بِكِتَابِ اللَّهِ وَلا أَفْقَهُ مِنْكَ ، وَلا مِنْ أَبِيكَ قَبْلَكَ ، وَلا مِنْ جَدِّكَ قَبْلَ أَبِيكَ ، قَالَ : فَإِنِّي أَشْهَدُ لَهُ بِاللَّهِ أَنَّهُ نَبِيُّ اللَّهِ الَّذِي تَجِدُونَ فِي التَّوْرَاةِ ، قَالُوا : كَذَبْتَ ، ثُمَّ رَدُّوا عَلَيْهِ ، وَقَالُوا فِيهِ شَرًّا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كَذَبْتُمْ لَنْ نَقْبَلَ قَوْلَكُمْ " ، قَالَ : فَخَرَجْنَا وَنَحْنُ ثَلاثَةٌ ، رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا وَابْنُ سَلامٍ ، وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَآمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ رواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح

11337. Avf b. Mâlik el-Eşca'î anlatıyor: Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile ben kalkıp Yahudilerin bayram günlerinde onların havralarına girdik. Fakat onlar, bizim yanlarına girmemizden hoşlanmadılar. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle seslendi: *"Ey Yahudi topluluğu! Bana aranızdan Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet edecek on iki kişi gösterin ki Allah gök kubbe altındaki her bir Yahudi'nin üzerindeki gazabı kaldırsın."*

Yahudiler sustular, hiçbiri bir şey söylemedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi

vesellem) sözünü yineledi, yine kimse cevap vermedi. Aynı şeyi üçüncü kez söyledi. Yine kimse cevap vermedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Demek reddettiniz. Vallahi inansanız da, yalanlasanız da (bilin ki) ben hâşirim (insanları huzurumda toplayacağım), âkıbim (son peygamberim, benden sonra peygamber yoktur) ve mukaffiyim (önceki peygamberlerin izinden gitmekteyim)"* Daha sonra oradan ayrıldı. Onunla birlikte ben de ayrıldım. Tam havradan çıkacaktık ki arkasından bir adam: "Aynı zaman da Muhammed'sin de" diye seslendi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona doğru döndü. Aynı adam (Yahudilere dönerek): "Ey Yahudi topluluğu! Beni aranızda nasıl biri olarak tanırsınız?" dedi. Yahudiler: "Vallahi aramızdan Allah'ın Kitab'ını (Tevrat'ı) senden, senden önce babandan ve babandan önce de dedenden daha iyi bilen ve anlayan birini tanımıyoruz" deyince adam "Öyleyse ben Allah adına şahadet ederim ki o, Allah'ın Tevrat'ta ismini okuduğunuz peygamberidir." Yahudiler bu sözü duyunca: "Yalan söylüyorsun" deyip onu reddettiler ve onun hakkında çirkin şeyler söylediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Asıl siz yalan söylüyorsunuz. Sizin sözlerinizi asla kabul etmeyeceğiz"* buyurdu.

Sonra oradan üç kişi olarak çıktık; Resûlullah, ben ve (Abdullah) İbn Selâm. Daha sonra Yüce Allah şu âyeti indirdi: "**De ki: Hiç düşündünüz mü; şayet bu Allah katından ise ve siz onu inkar etmişseniz, İsrail oğullarından bir şahit de bunun benzerini görüp inandığı halde siz yine de büyüklük taslamışsanız (haksızlık etmiş olmaz mısınız?). Şüphesiz Allah, zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.**"[1]

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.[2]

قوله تعالى : ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا﴾ مذكور في سورة الذاريات

Yüce Allah'ın "Nihayet Onu, Vadilerine Doğru Yayılan Bir Bulut Şeklinde Görünce..." Âyeti[3]

Bu âyetin tefsiri, Zâriyat sûresinde gelecektir.

---

[1] Ahkâf Sur. 10.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 18/46); Ahmed b. Hanbel (6/25)

[3] Ahkâf Sur. 24.

قوله تعالى : ﴿حَتَّى إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ﴾

Yüce Allah'ın "Nihayet İnsan En Güçlü Çağına Ulaşınca..." Âyeti

١١٣٣٨ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ لَبِيدٍ ، ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ، نَا صَدَقَةُ بْنُ يَزِيدَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : ﴿حَتَّى إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ﴾ ، قَالَ : " ثَلاثٌ وَثَلاثُونَ ، وَهُوَ الَّذِي رُفِعَ عَلَيْهِ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: صدقة بن يزيد, وثقه أبو زرعة وأبو حاتم, وضعفه أحمد وجماعة, وبقية رجاله ثقات .

11338. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın "**Nihayet insan en güçlü çağına ulaşınca...**"[1] âyetini "yani 33 yaşına. Nitekim Meryem oğlu İsa bu yaşta (semaya) yükseltilmiştir" diye açıklamıştır.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Sadaka b. Yezîd'i Ebû Zür'a ve Ebû Hâtim güvenilir kabul ederken Ahmed b. Hanbel ve bir grup bilgin kendisini zayıf olarak değerlendirdiler. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

قوله تعالى : ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ﴾

Yüce Allah'ın "Bir Grup Cini Sana Yöneltmiştik... " Âyeti [2]

١١٣٣٩ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ ، ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ ، عَنِ النَّضْرِ أَبِي عُمَرَ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ﴾ قَالَ : " كَانُوا تِسْعَةَ نَفَرٍ مِنْ أَهْلِ نَصِيبِينَ ، فَجَعَلَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُسُلا إِلَى قَوْمِهِمْ " رواه الطبراني .

11339. İbn Abbâs, "**Hani Kur'ân dinlemeleri için bir grup cini sana yöneltmiştik**" âyetini şöyle açıklamıştır: "Bunlar, Nasîbîn halkından dokuz neferdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları kavimlerine elçi olarak gönderdi."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiştir.[3]

---

[1] Ahkâf Sur. 15.

[2] Ahkâf Sur. 29.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (11660)

١١٣٤٠ - ولابن عباس في الأوسط حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ ، قَالَ : نا أبو المغيرة ، قَالَ : نا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ ، عَنْ قتادة ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : " صُرِفَتِ الْجِنُّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ ، وَكَانَ أَشْرَافُ الْجِنِّ بِنَصِيبِينَ "

11340. Yine İbn Abbâs'tan *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta şöyle nakledilmiştir: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) cinler iki defa yöneltildiler. Cinlerin eşrafı, Nasîbîn (Nusaybin)'de yaşarlardı.[1]

١١٣٤١ - وله في الأوسط أيضا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، ثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ، نَا خَلادُ بْنُ يَزِيدَ الْجُعْفِيُّ ، عَنْ زُهَيْرٍ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ عِكْرِمَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، " أَنَّ النَّفَرَ الَّذِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِنُّ نَصِيبِينَ ، أَتَوْهُ وَهُوَ بِنَخْلَةَ "

11341. Yine İbn Abbâs'tan *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta nakledildiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelen cinler, kendisi Nahle'de bulunduğu sırada gelmişlerdi.

١١٣٤٢ - ولابن عباس في البزار : كَانَتْ أَشْرَافُ الجِنِّ بِالْمَوْصِلِ

فأما إسناد الطبراني في الكبير ففيه: النضر أبو عمر, وهو متروك وأحد إسنادي الأوسط, فيه: جابر الجعفي, وهو ضعيف والإسناد الآخر, وإسناد البزار أيضا فيهما: عفير بن معدان, وهو متروك .

11342. Bezzâr'ın yine İbn Abbâs'a dayandırarak bildirdiğine göre ise cinlerin eşrâfı, Musul'da yaşardı.

★ Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'deki rivayetinin isnâdında yer alan Nadr Ebû Ömer metruktur. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta iki rivayetten birinin isnâdında yer alan Câbir el-Cu'fî de zayıftır. *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta geçen diğer isnâdla Bezzâr'ın isnâdında ise metruk biri olan Ufeyr b. Ma'dân'ın ismi geçmiştir.[2]

١١٣٤٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الأَهْوَازِيُّ ، قَالَ : نا أَبُو أَحْمَدَ ، عَنْ سُفْيَانَ ، عَنْ عَاصِمٍ،عَنْ زِرٍّ ، ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا﴾ ، قَالَ : صَهٍ ، قَالَ :فَكَانُوا سَبْعَةً أَكْبَرُهُمْ زَوْبَعَةُ " رواه البزار ورجاله ثقات .

11343. Zir (İbn Hubeyş), "Hani Kur'ân dinlemeleri için sana bir grup cini yöneltmiştik. Kur'ân dinlemeye hazır olunca birbirine «susun!»

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (6). Taberânî bu hadisi Katâde'den, Ufeyr'den başkasının nakletmediğini belirtmiştir.

2 Bezzâr (2256)

demişlerdi"[1] âyeti ile ilgili der ki: Âyette geçen "انصتوا" kelimesi "susun" demektir. Hepsi dokuz neferden ibaretti ve içlerinden en büyüğü Zevbe'a idi.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.[2]

(بَابُ سُورَةِ الْفَتْحِ)

Fetih Sûresi

قوله تعالى : ﴿لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ﴾

Yüce Allah'ın "...İmanlarını Kat Kat Artırmaları İçin.." Âyeti [3]

١١٣٤٤ - حَدَّثَنَا بَكْرٌ , ثنا عَبْدِ اللَّهِ , حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ , عَنْ عَلِيٍّ , عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ , فِي قَوْلِهِ : ﴿لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ﴾ , قَالَ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بَعَثَ نَبِيَّهُ بِشَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ , فَلَمَّا صَدَّقُوا زَادَهُمُ الْحَجَّ , فَلَمَّا صَدَّقُوا بِهِ زَادَهُمُ الْجِهَادَ , ثُمَّ أَكْمَلَ لَهُمْ دِينَهُمْ , فَقَالَ : ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾ " , قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : " فَأَوْثَقُ إِيمَانِ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَأَهْلِ الأَرْضِ وَأَصْدَقُهُ وَأَكْمَلُهُ شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

رواه الطبراني, وفيه: عبد الله بن صالح, قيل فيه : ثقة مأمون وقد ضعف .

11344. İbn Abbâs, Yüce Allah'ın **"İmanlarını bir kat daha arttırsınlar diye müminlerin kalplerine güven indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah bilendir, her şeyi hikmetle yapandır"** âyeti hakkında şunları söylemiştir: Allah, Resûl'ünü "Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet etme" esasıyla gönderdi. İnsanlar bunu tasdik edince, onlara hac ibadetini ilave etti. Bunu da tasdik edince cihadı ilave etti. Böyle böyle dinlerini tamamladı ve sonunda şöyle buyurdu: "**Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım ve din olarak size İslamiyet'i beğendim.**"[4] İbn Abbâs devamla der ki: Göklerdeki halkların ve yeryüzü halkının en sağlam, en doğru ve en kamil imanı Allah'tan başka tanrı bulunmadığına şahadet etmektir.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Abd b. Salih, güvenilir biri olduğu

---

[1] Ahkâf Sur. 29.

[2] Bezzâr (2255). Bezzâr demiştir ki: Ebû Ahmed'in öğrencilerinden kimisi bu rivayeti Abdullah'a dayandırmıştır.

[3] Fetih Sur. 4.

[4] Mâide Sur. 3.

söylendiği gibi zayıf olarak da değerlendirilmiştir.[1]

قوله تعالى : ﴿لَيْسَ عَلَى الأَعْمَى حَرَجٌ﴾

Yüce Allah'ın "Kör Olana Vebal Yoktur..." Âyeti [2]

١١٣٤٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَهْلٍ الْعَسْكَرِيُّ ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ الأَصْبَهَانِيُّ ، قَالا : ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ لُوَيْنٌ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ : " كُنْتُ أَكْتُبُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَإِنِّي لَوَاضِعٌ الْقَلَمَ عَلَى أُذُنِي إِذْ أُمِرَ بِالْقِتَالِ إِذْ جَاءَ أَعْمَى ، فَقَالَ : كَيْفَ بِي وَأَنَا ذَاهِبُ الْبَصَرِ ؟ فَنَزَلَتْ ﴿لَيْسَ عَلَى الأَعْمَى حَرَجٌ﴾ رواه الطبراني, وفيه: محمد بن جابر السحيمي, وهو ضعيف يكتب حديثه, وبقية رجاله رجال الصحيح

11345. Zeyd b. Sâbit anlatıyor: Ben Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) katiplik yapardım. Savaş emri gelince (âyeti yazıp) kalemi tam kulağımın ardına koymuştum ki bir kör gelerek: "Ben nasıl savaşırım? Ben âmâyım" dedi. Bunun üzerine "**Savaşa katılmayan köre vebal yoktur, topala vebal yoktur, hastaya da vebal yoktur**" âyeti nâzil oldu.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Muhammed b. Câbir es-Suhaymî zayıf olmakla beraber hadisleri yazılır. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[3]

قوله تعالى : ﴿وَلَوْلا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ﴾

Yüce Allah'ın "Eğer (Mekke'de) Henüz Tanımadığınız Mümin Erkeklerle Mümin Kadınları Bilmeyerek Ezmeniz ve Bundan Dolayı Üzülmeniz İhtimali Olmasaydı" Âyeti [4]

١١٣٤٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ السَّرِيِّ بْنِ مِهْرَانَ الدَّقَّاقُ الْبَغْدَادِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ ، ثنا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ ، عَنْ حُجْرٍ أَبِي خَلَفٍ ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَوْفٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا جُمُعَةَ الأَنْصَارِيَّ جُنَيْدَ بْنَ سَبُعٍ ، قَالَ : " قَاتَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَّلَ النَّهَارِ كَافِرًا ، وَقَاتَلْتُ

---

[1] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (13028). Senedinde ismi geçen Ali b. Ebî Talha, İbn Abbâs'a yetişmemiştir.

[2] Fetih Sur. 17.

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (4926)

[4] Fetih Sur. 25.

مَعَهُ آخِرَ النَّهَارِ مُسْلِمًا ، وَكُنَّا ثَلاثَ رِجَالٍ وَتِسْعَ نِسْوَةٍ وَفِينَا نَزَلَتْ : ﴿وَلَوْلا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ﴾ رواه الطبراني بإسنادين رجال أحدهما ثقات .

11346. Ebû Cum'a el-Ensârî Cuneyd b. Sebu' anlatıyor: Ben, günün başlangıcında kâfir olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) karşı savaşırken günün sonunda Müslüman olarak onun yanında savaştım. Biz üç erkek ve dokuz kadındık. **"Eğer (Mekke'de) henüz tanımadığınız mümin erkeklerle mümin kadınları bilmeyerek ezmeniz ve bundan dolayı üzülmeniz ihtimali olmasaydı (Allah, Mekke'ye girmenize izin verirdi)"** âyeti bizim hakkımızda nâzil olmuştur.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinin ravileri, güvenilir kimselerdir.[1]

قوله تعالى : ﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾

Yüce Allah'ın "Onların Nişanları Yüzlerindeki Secde İzleridir" Âyeti

١١٣٤٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ ابْنِ أَخِي رَوَّادِ بْنِ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَلانِيُّ ، حَدَّثَنَا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ " فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾، قَالَ : النُّورُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

رواه الطبراني في الصغير والأوسط, وفيه: رواد بن الجراح, وثقه ابن حبان وغيره, وضعفه الدارقطني وغيره .

11347. Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın **"Onların nişanları yüzlerindeki secde izleridir"**[2] âyeti ile ilgili olarak *"Bu izler, kıyamet günü nura dönüşür"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Revvâd b. el-Cerrâh'ı İbn Hibbân ve başkaları güvenilir kabul ederken Dârekutnî ve başkaları zayıf olarak değerlendirmişlerdir.[3]

---

1 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (2204); Ebû Ya'lâ (1560)

2 Fetih Sur. 29.

3 Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr* (619). Taberânî demiştir ki: "Bu, Ubey'den sadece bu isnâdla rivayet edilmekte olup Ebû Câfer er-Râzî onda teferrüd etmiştir." Ayrıca Taberânî'nin hocası Abdullah b. Muhammed b. Ehî Revvâd b. el-Cerrâh'ın biyografisi yazılmamıştır.

١١٣٤٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُزَيْقِ بْنِ جَامِعٍ الْبَصْرِيُّ ، ثنا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْمَرْوَزِيُّ ، ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى السِّنَانِيُّ ، عَنِ الْجُعَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ إِذْ جَاءَهُ الزُّبَيْرُ بْنُ سُهَيْلِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ، وَفِي وَجْهِهِ أَثَرُ السُّجُودِ ، فَلَمَّا رَآهُ ، قَالَ : " مَنْ هَذَا ؟ " قِيلَ : الزُّبَيْرُ . قَالَ : " لَقَدْ أَفْسَدَ هَذَا وَجْهَهُ ، أَمَا وَاللَّهِ ، مَا هِيَ السِّيمَاءُ الَّتِي سَمَّاهَا اللَّهُ ، وَلَقَدْ صَلَّيْتُ عَلَى وَجْهِي ثَمَانِينَ سَنَةً مَا أَثَّرَ السُّجُودُ بَيْنَ عَيْنَيَّ "

رواه الطبراني ورجاله ثقات

11348. Cuayd b. Abdirrahman anlatıyor: Ben, Sâib b. Yezîd'in yanındaydım. Derken Zübeyr b. Suheyl b. Abdirrahman b. Avf çıkageldi. Yüzünde secde izi vardı. Sâib onu bu şekilde görünce, "Bu kimdir?" diye sordu. "Zübeyr" denince şöyle söyledi: "Bu adam yüzünün şeklini bozmuş. Dikkat edin. Bu, vallahi Allah'ın sözünü ettiği nişan değildir. Ben seksen yıl yüzümün/alnımın üzerine namaz kıldığım halde secde benim iki gözümün arasında iz yapmadı."

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir.

(بَابُ سُورَةِ الْحُجُرَاتِ)

Hucurat Sûresi

قوله تعالى : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Seslerinizi Peygamber'in Sesinin Üstüne Yükseltmeyin" Âyeti [1]

١١٣٤٩ - حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ ، قَالَ : نا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ : نا حُصَيْنُ بْنُ عُمَرَ ، عَنْ مُخَارِقٍ ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ " ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ﴾ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَاللَّهِ لا أُكَلِّمُكَ إِلا كَأَخِي السِّرَارِ "

رواه البزار, وفيه: حصين بن عمرو الأحمسي, وهو متروك, وقد وثقه العجلي ,وبقية رجاله رجال الصحيح .

11349. Ebû Bekir (es-Sıddîk) der ki: **"Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin"** âyeti nâzil olunca dedim ki:

---

[1] Hucurat Sur. 2.

"Ya Resûlallah! Vallahi bundan sonra seninle ancak sırdaş gibi konuşurum."

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Husayn b. Amr el-Ahmesî metruk olmakla beraber el-Iclî tarafından güvenilir kabul edilmiştir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.[1]

قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ﴾

Yüce Allah'ın "(Resûlüm) Sana Odaların Arkasından Bağıranların Çoğunun Aklı Ermez" Âyeti [2]

١١٣٥٠ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ ، أَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ : سَمِعْتُ دَاوُدَ الطُّفَاوِيَّ ، يَقُولُ : حَدَّثَنِي أَبُو مُسْلِمٍ الْبَجَلِيُّ ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ ، قَالَ : جَاءَ نَاسٌ مِنَ الْعَرَبِ ، فَقَالُوا : انْطَلِقُوا بِنَا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ ، فَإِنْ يَكُ نَبِيًّا فَنَحْنُ أَسْعَدُ النَّاسِ بِهِ ، وَإِنْ كَانَ مَلِكًا عِشْنَا فِي جَنَاحِهِ ، فَانْطَلَقْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالُوا ، ثُمَّ جَاءُوا إِلَى حُجَرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَجَعَلُوا يُنَادُونَ : يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ ، قَالَ : " فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لا يَعْقِلُونَ﴾ وَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأُذُنِي ، وَقَالَ : " لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ قَوْلَكَ يَا زَيْدُ "

رواه الطبراني, وفيه: داود بن راشد الطفاوي ,وثقه ابن حبان وضعفه ابن معين, وبقية رجاله ثقات .

11350. Zeyd b. Erkam anlatıyor: (Medine'ye) Bedevilerden bir takım kimseler gelerek: "Haydin şu adamın yanına gidelim. Eğer peygamber ise onun yanında dünyanın en mutlu insanları oluruz. Yok kral ise onun kanatları altında yaşarız" dediler. Hemen Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) koşarak onların bu dediklerini kendisine anlattım. Sonra Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) odasının yanına gelerek "Muhammed, Muhammed!" diye bağırmaya başladılar. Bu olayla ilgili olarak Yüce Allah şu âyeti indirdi: **"(Resûlüm) Sana odaların arkasından bağıranların çoğunun aklı ermez."** Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de kulağımdan tutarak *"Zeyd! Bak Allah senin dediklerini doğruladı"* buyurdu.

---

[1] Bezzâr (2257). Ayrıca demiştir ki: "Hadisin muttasıl olarak sadece Ebû Bekir'den nakledildiğini biliyoruz".

Ravilerinden Husayn, kendisine mutabaat yapılmayacak hadisler nakleder. Muhârik de kim olduğu bilinen biridir. Diğerleri ise değerli ravilerdir.

[2] Hucurat Sur. 4.

★ Bunu Taberânî, rivayet etmiş olup ravilerinden Dâvud b. Râşid et-Tafâvî'yi İbn Hibbân güvenilir görürken İbn Maîn zayıf olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

١١٣٥١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا عَفَّانُ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ أَنَّهُ نَادَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ حَمْدِي زَيْنٌ وَإِنَّ ذَمِّي شَيْنٌ. فَقَالَ ذَاكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ . كَمَا حَدَّثَ أَبُو سَلَمَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه أحمد والطبراني وأحد إسنادي أحمد رجاله رجال الصحيح إن كان أبو سلمة سمع من الأقرع وإلا فهو مرسل كإسناد أحمد الآخر .

11351. Akra' b. Habis, odaların arkasından Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) "Ey Muhammed!" diye seslendi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine cevap vermedi. O da: "Ey Muhammed! Benim övgüm gerçek bir süs, yergim de tam bir karalamadır" diye seslendi. Bunu duyan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O dediğin ancak Yüce Allah'tır"* buyurdu. Bunu Ebû Seleme, (doğrudan mürsel olarak) Hz. Peygamber'den bildirmiştir.

★ Hadisi Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in isnâdlarından birinin ravileri, *Sahîh*'in ravileridir. Eğer Ebû Seleme, Akra' b. Habis'ten hadis işitmemişse, Ahmed b. Hanbel'in diğer varyantı gibi bu rivayeti de mürseldir.[1]

قوله تعالى : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا﴾

Yüce Allah'ın "Ey İman Edenler! Eğer Bir Fâsık Size Bir Haber Getirirse, Onun Doğru Olup Olmadığını İyice Araştırın" Âyeti

١١٣٥٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ دِينَارٍ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ الْحَارِثَ بْنَ ضِرَارٍ الْخُزَاعِيَّ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَانِي إِلَى الإِسْلَامِ فَدَخَلْتُ فِيهِ وَأَقْرَرْتُ بِهِ فَدَعَانِي إِلَى الزَّكَاةِ فَأَقْرَرْتُ بِهَا وَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرْجِعُ إِلَى قَوْمِي فَأَدْعُوهُمْ إِلَى الإِسْلَامِ وَأَدَاءِ الزَّكَاةِ فَمَنِ اسْتَجَابَ لِي جَمَعْتُ زَكَاتَهُ فَيُرْسِلُ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولاً لِإِبَّانِ كَذَا وَكَذَا لِيَأْتِيَكَ مَا جَمَعْتُ مِنَ الزَّكَاةِ فَلَمَّا جَمَعَ الْحَارِثُ الزَّكَاةَ مِمَّنِ اسْتَجَابَ لَهُ وَبَلَغَ الإِبَّانَ الَّذِي أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

[1] Ahmed b. Hanbel (3/488, 6/393-394); Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (878)

يَبْعَثَ إِلَيْهِ احْتَبَسَ عَلَيْهِ الرَّسُولُ فَلَمْ يَأْتِهِ فَظَنَّ الْحَارِثُ أَنَّهُ قَدْ حَدَثَ فِيهِ سَخْطَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولِهِ فَدَعَا بِسَرَوَاتِ قَوْمِهِ فَقَالَ لَهُمْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ وَقَّتَ لِي وَقْتاً يُرْسِلُ إِلَيَّ رَسُولَهُ لِيَقْبِضَ مَا كَانَ عِنْدِي مِنَ الزَّكَاةِ وَلَيْسَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخُلْفُ وَلاَ أَرَى حَبْسَ رَسُولِهِ إِلاَّ مِنْ سَخْطَةٍ كَانَتْ فَانْطَلِقُوا فَنَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ إِلَى الْحَارِثِ لِيَقْبِضَ مَا كَانَ عِنْدَهُ مِمَّا جَمَعَ مِنَ الزَّكَاةِ فَلَمَّا أَنْ سَارَ الْوَلِيدُ حَتَّى بَلَغَ بَعْضَ الطَّرِيقِ فَرِقَ فَرَجَعَ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْحَارِثَ مَنَعَنِي الزَّكَاةَ وَأَرَادَ قَتْلِي. فَضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَعْثَ إِلَى الْحَارِثِ فَأَقْبَلَ الْحَارِثُ بِأَصْحَابِهِ إِذِ اسْتَقْبَلَ الْبَعْثَ وَفَصَلَ مِنَ الْمَدِينَةِ لَقِيَهُمُ الْحَارِثُ فَقَالُوا هَذَا الْحَارِثُ فَلَمَّا غَشِيَهُمْ قَالَ لَهُمْ إِلَى مَنْ بُعِثْتُمْ قَالُوا إِلَيْكَ. قَالَ وَلِمَ قَالُوا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ بَعَثَ إِلَيْكَ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ فَزَعَمَ أَنَّكَ مَنَعْتَهُ الزَّكَاةَ وَأَرَدْتَ قَتْلَهُ. قَالَ لاَ وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّداً بِالْحَقِّ مَا رَأَيْتُهُ بَتَّةً وَلاَ أَتَانِي. فَلَمَّا دَخَلَ الْحَارِثُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنَعْتَ الزَّكَاةَ وَأَرَدْتَ قَتْلَ رَسُولِي. قَالَ لاَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا رَأَيْتُهُ وَلاَ أَتَانِي وَمَا أَقْبَلْتُ إِلاَّ حِينَ احْتَبَسَ عَلَيَّ رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَشِيتُ أَنْ تَكُونَ كَانَتْ سَخْطَةً مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولِهِ. قَالَ فَنَزَلَتِ الْحُجُرَاتُ ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ إِلَى هَذَا الْمَكَانِ ﴿فَضْلاً مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ رواه أحمد والطبراني إلا أنه قال: الحارث بن سرار بدل ضرار ورجال أحمد ثقات.

11352. Hâris b. Dırar el-Huzâ'î anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Beni İslam'a davet etti, kabul ettim. Sonra beni zekât vermeye davet etti, kabul ettim. Sonra dedim ki: "Ya Resûlallah! Ben kavmimin yanına dönüp onları da İslam'ı kabule ve zekâtı ödemeye davet edeyim. Davetimi kabul edenlerin zekâtını toplarım. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu şu tarihlerde bir elçi gönderir ve elçi toplamış olduğum zekât mallarını sana getirir."

Hâris davetini kabul edenlerden zekâtı toplayıp Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) elçi göndermesini istediği süre dolduğu halde, elçi gecikti, gelmedi. Hâris, Yüce Allah ve Resûl'ünü (sallallahu aleyhi vesellem) öfkelendirecek bir olay yaşanmış olmasından korktu ve hemen kavminin ileri gelenlerini toplayarak onlara şöyle dedi: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana, topladığım zekatları teslim almak üzere elçisini

gönderecegi bir vakit belirlemişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) asla sözünde durmazlık etmez. Öyleyse elçisinin gecikmesi için onu (sallallahu aleyhi vesellem) öfkelendiren bir olayın yaşanmış olmasından başka bir sebep göremiyorum. Haydin Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidelim."

Oysa ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hâris'e topladığı zekât mallarını teslim almak üzere Velîd b. Ukbe'yi göndermişti. Velîd hareket edip bir müddet yoluna devam ettikten sonra korkup geri döndü. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Hâris bana zekat mallarını vermediği gibi beni öldürmeye kalkıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) derhal bir heyet oluşturup Hâris'e gönderdi. O sırada Hâris de arkadaşlarıyla birlikte yola çıkmıştı. Yolda heyetle karşılaştı. Medine'den yola çıkan heyet, yolda Hâris'le karşılaştılar ve onu görünce "Bu Hâris" dediler. Hâris yanlarına kadar gelerek onlara: "Kime gönderildiniz?" diye sordu. "Sana gönderildik" dediler. Hâris bunun sebebini sorunca: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sana Velîd b. Ukbe'yi göndermişti. Velîd senin kendisine zekât mallarını vermediğini ve onu öldürmek istediğini iddia etti" dediler. Hâris: "Asla böyle bir şey olmadı. Muhammed'i hakikatle gönderene yemin ederim ki ne ben onu gördüm, ne de o benim yanıma geldi" dedi. Sonra Hâris, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen zekatı vermeyi reddedip benim elçimi öldürmeye mi kalkıştın?"* dedi. Hâris buna şöyle karşılık verdi: "Asla! Seni hakikatle gönderene yemin ederim ki ne ben onu gördüm, ne de o benim yanıma geldi. Şimdiye kadar yanına gelmeyişimin de tek nedeni şudur: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bana elçi göndermesi gecikince ben, Yüce Allah'ı ve Resûlünü öfkelendiren bir olayın vuku bulmuş olmasından endişe ettim."

İşte bu olay üzerine Hucurat sûresinin şu âyeti nâzil oldu: "**Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse, onun iç yüzünü iyice araştırın, yoksa bilmeden bir millete fenalık edersiniz de sonra ettiğinize pişman olursunuz.... Bu, Allah'tan bir lütuf ve nimettir. Allah Alîm'dir, Hakîm'dir.**"[1]

★ **Bunu Ahmed b. Hanbel ve Taberânî rivayet etmiştir. Ancak Taberânî, Hâris b. Dırar yerine Hâris b. Sirar ismini zikretmiştir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri, güvenilir kimselerdir.**

---

1 Hucurat Sur. 6-8.

١١٣٥٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْخَلالُ الْمَكِّيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ ، ثنا عِيسَى بْنُ الْحَضْرَمِيِّ بْنِ كُلْثُومِ بْنِ عَلْقَمَةَ بْنِ نَاجِيَةَ بْنِ الْحَارِثِ الْخُزَاعِيُّ ، عَنْ جَدِّهِ كُلْثُومٍ ، عَنْ أَبِيهِ عَلْقَمَةَ ، قَالَ : بَعَثَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ يُصَدِّقُ أَمْوَالَنَا فَسَارَ حَتَّى إِذَا كَانَ قَرِيبًا مِنَّا ، وَذَلِكَ بَعْدَ وَقْعَةِ الْمُرَيْسِيعِ رَجَعَ فَرَكِبْنَا فِي أَثَرِهِ ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَتَيْتُ قَوْمًا فِي جَاهِلِيَّتِهِمْ أَخَذُوا اللِّبَاسَ وَمَنَعُوا الصَّدَقَةَ ، فَلَمْ يُغَيِّرْ ذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى نَزَلَتْ : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ﴾، وَأَتَى الْمُصْطَلِقُونَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَثَرَ الْوَلِيدِ بِطَائِفَةٍ مِنْ صَدَقَاتِهِمْ يَسُوقُونَهَا ، وَنَفَقَاتٍ يَحْمِلُونَهَا فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ ، وَأَنَّهُمْ خَرَجُوا يَطْلُبُونَ الْوَلِيدَ بِصَدَقَاتِهِمْ فَلَمْ يَجِدُوهُ ، فَدَفَعُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ مَعَهُمْ ، وَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، بَلَغَنَا مَخْرَجُ رَسُولِكَ فَسُرِرْنَا بِذَلِكَ وَقُلْنَا : نَتَلَقَّاهُ ، فَبَلَغَنَا رَجْعَتُهُ ، فَخِفْنَا أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ مِنْ سَخَطِهِ عَلَيْنَا وَعَرَضُوا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَشْتَرُوا مِنْهُ مَا بَقِيَ فَقَبِلَ مِنْهُمُ الْفَرَائِضَ ، وَقَالَ : " ارْجِعُوا بِنَفَقَاتِكُمْ لا نَبِيعُ شَيْئًا مِنَ الصَّدَقَاتِ حَتَّى نَقْبِضَهُ " ، فَرَجَعُوا إِلَى أَهْلِيهِمْ وَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَنْ يَقْبِضُ بَقِيَّةَ صَدَقَاتِهِمْ

11353. Alkame b. Nâciye anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize mallarımızın zekâtını toplamak üzere Velîd b. Ukbe b. Ebî Muayt'ı gönderdi. Velîd yola çıkıp bize yakın bir mevkiye kadar geldiğinde -ki bu olay Müreysî vakasından sonra vuku bulmuştur- geri döndü. Hemen bineğime atlayarak onun izini sürdüm. Doğruca Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben hâlâ Cahiliye dönemlerini yaşayan bir kavme gittim. Elbiseleri soyup aldılar, zekâtlarını vermeyi reddettiler." Velîd'in bu sözleri Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) hiç etkilemedi ve çok geçmeden **"Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse.."** âyeti nâzil oldu. Velîd'in peşinden Mustalıklılar önlerine zekât mallarından bir kısmını katarak ve yanlarına sadakalarını alarak Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler. Yaşananları kendisine anlattılar; zekât mallarını yanlarına alarak Velîd'i aramaya çıktıklarını, fakat bulamadıklarını söylediler. Yanlarında getirdiklerini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) teslim edip şöyle dediler: "Ya Resûlallah! Senin elçinin yola çıktığı haberini aldık. Buna çok sevindik. Onu yolda karşılamak istiyorduk. Sonra geri döndüğünü öğrendik ve bunun bize olan bir öfkeden kaynaklanmış olmasından korktuk."

Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kalan zekâtlarını kendisinden satın almak istediklerini bildirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlardan farz olan zekâtı teslim alıp: *"Sadakalarınızı geri götürün. Biz teslim almadığımız zekat malını satmayız"* buyurdu. Bunun üzerine ailelerinin yanına geri döndüler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara, kalan zekâtlarını teslim alacak birini gönderdi.

١١٣٥٤ – وفي رواية : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ الْوَزِيرُ الأَصْبَهَانِيُّ ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَنصُورٍ الْجَوَّازُ الْمَكِّيُّ ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ ، ثنا عِيسَى بْنُ النَّضْرِ بْنِ كُلْثُومِ بْنِ عَلْقَمَةَ الْمُصْطَلِقِيُّ ، حَدَّثَنِي جَدِّي ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ كَانَ فِي وَفْدِ بَنِي الْمُصْطَلِقِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَمْرِ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " انْصَرِفُوا غَيْرَ مَحْبُوسِينَ وَلا مَحْصُورِينَ "

رواه الطبراني بإسنادين في أحدهما يعقوب بن حميد بن كاسب وثقة ابن حبان وضعفه الجمهور, وبقية رجاله ثقات

11354. Konuyla ilgili diğer bir rivayet ise şöyledir: Alkame'nin bildirdiğine göre Velîd b. Ukbe olayında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giden Mustalık oğulları heyetinde kendisi de varmış ve o zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Hemen geri dönün; burada alıkonmayın ya da saldırıya uğramayın"* buyurmuş.

★ Bunu Taberânî, iki ayrı isnâdla rivayet etmiş olup isnâdlardan birinde ismi geçen Ya'kûb b. Humeys b. Kâsib'i İbn Hibbân güvenilir kabul ederken, çoğunluk zayıf görmüştür. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.

١١٣٥٥ – حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيسَى بْنِ مَيْسَرَةَ الرَّازِيُّ ، قَالَ : نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ ، قَالَ : نا الأَعْمَشُ ، عَنْ مُوسَى بْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ إِلَى بَنِي وَلِيعَةَ ، وَكَانَتْ بَيْنَهُمْ شَحْنَاءُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، فَلَمَّا بَلَغَ بَنِي وَلِيعَةَ اسْتَقْبَلُوهُ لِيَنْظُرُوا مَا فِي نَفْسِهِ ، فَخَشِيَ الْقَوْمَ فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : إِنَّ بَنِي وَلِيعَةَ أَرَادُوا قَتْلِي ، وَمَنَعُونِي الصَّدَقَةَ . فَلَمَّا بَلَغَ بَنِي وَلِيعَةَ الَّذِي قَالَ الْوَلِيدُ : عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، لَقَدْ كَذَبَ الْوَلِيدُ ، وَلَكِنْ كَانَتْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ شَحْنَاءُ ، فَخَشِينَا أَنْ يُعَاقِبَنَا بِالَّذِي كَانَ بَيْنَنَا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَيَنْتَهِيَنَّ بَنُو وَلِيعَةَ أَوْ لأَبْعَثَنَّ إِلَيْهِمْ رَجُلا عِنْدِي كَنَفْسِي ، يَقْتُلُ مُقَاتِلَتَهُمْ ، وَيَسْبِي ذَرَارِيَّهُمْ ، وَهُوَ هَذَا " ثُمَّ

ضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى كَتِفِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، قَالَ : وَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي الْوَلِيدِ : ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ﴾

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: عبد الله بن عبد القدوس التميمي, وقد ضعفه الجمهور ووثقه ابن حبان وبقية رجاله ثقات .

11355. Câbir b. Abdillah anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Velîd b. Ukbe'yi Veli'a oğullarına gönderdi. Aralarında Cahiliye döneminden kalma bir düşmanlık vardı. Velîd, Veli'a oğullarına ulaşınca halk geliş amacını anlamak üzere onu yolda karşılamak istedi. Fakat Velîd korkup geri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönerek: "Veli'a oğulları beni öldürmek istediler. Zekâtı vermeyi reddettiler" dedi. Velîd'in Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda söylediği bu sözleri Veli'a oğulları öğrenince hemen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına giderek: "Ya Resûlallah! Velîd yalan söylemiş. Onunla aramızda Cahiliye döneminden kalma bir düşmanlık vardı. Aramızdaki bu düşmanlık sebebiyle onun bizi cezalandırmasından endişe ettik" dediler.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Veli'a oğulları ya bu davranışlarından vazgeçer ya da ben onlara benim gibi birini gönderirim ve o kişi onların savaşçılarını öldürür, çoluk çocuklarını da esir alır. O kişi budur"* deyip eliyle Ali b. Ebî Tâlib'in omzuna vurdu. Sonra Allah, Velîd hakkında "**Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse...**" âyetini indirdi.

★ **Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Abdullah b. Abdilkuddûs et-Temîmî'yi çoğunluk zayıf görürken, İbn Hibbân kendisini güvenilir olarak değerlendirmiştir. Diğer ravileri ise güvenilir kimselerdir.**

١١٣٥٦ – حَدَّثَنَا مُصْعَبٌ ، ثنا أَبِي ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ بْنِ نَشِيطٍ ، عَنْ ثَابِتٍ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ إِلَى بَيْتِهَا ، فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ ، فَأَرْسَلَتْ عَائِشَةُ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ : مَا هَذِهِ الصَّلاةُ الَّتِي صَلاهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِكِ ، فَقَالَتْ : إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ " يُصَلِّي بَعْدَ الظُّهْرِ رَكْعَتَيْنِ فَقَدِمَ عَلَيْهِ وَفْدُ بَنِي الْمُصْطَلِقِ فِي شَأْنِ مَا صَنَعَ بِهِمْ عَامِلُهُمُ الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ ، فَلَمْ يَزَالُوا يَعْتَذِرُونَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى جَاءَ الْمُؤَذِّنُ يَدْعُوهُ إِلَى صَلاةِ الْعَصْرِ ، فَصَلَّى الْمَكْتُوبَةَ ، ثُمَّ صَلَّى عِنْدِي فِي بَيْتِي تِلْكَ الرَّكْعَتَيْنِ مَا صَلاهُمَا قَبْلُ وَلا بَعْدُ "

11356. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) evine döndü ve ikindiden sonra iki rekât namaz

kıldı. Bunu duyan Âişe, Ümmü Seleme'ye birini göndererek "Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) senin evinde kıldığı bu namaz ne namazıdır?" diye sordurdu. Ümmü Seleme de: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğleden sonra iki rekât namaz kılardı. Sonra Mustalık oğulları heyeti, zekât memurları Velîd b. Ukbe'nin onlara yaptıklarından sonra Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler ve müezzin gelip onu ikindi namazına çağırıncaya kadar kendisine özür beyan etmeye devam ettiler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp ikindi namazını kıldı. Sonra benim evimde (kaçırdığı) o iki rekâtı kıldı. Fakat sonraları ne önce, ne de sonra bu iki rekatı bir daha kılmadı.

١١٣٥٧ - وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهُ نَزَلَ فِي بَنِي الْمُصْطَلِقِ فِي شَأْنِ مَا صَنَعَ بِهِمْ عَامِلُهُمُ الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا﴾ ، قَالَتْ : " وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَيْهِمْ يُصَدِّقُ أَمْوَالَهُمْ ، فَلَمَّا سَمِعُوا بِهِ أَقْبَلَ رَكْبٌ مِنْهُمْ ، فَقَالُوا : نَسِيرُ مَعَ رَسُولِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْمِلُهُ ، فَلَمَّا سَمِعَ بِذَلِكَ ظَنَّ أَنَّهُمْ سَارُوا إِلَيْهِ لِيَقْتُلُوهُ فَرَجَعَ ، فَقَالَ : إِنَّ بَنِي الْمُصْطَلِقِ مَنَعُوا صَدَقَاتِهِمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَأَقْبَلَ الْقَوْمُ حَتَّى قَدِمُوا الْمَدِينَةَ ، ثُمَّ صَفُّوا وَرَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّفِّ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ انْصَرَفُوا ، فَقَالُوا : إِنَّا نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ غَضَبِ اللَّهِ وَغَضَبِ رَسُولِهِ ، سَمِعْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ بِرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ يَصَدِّقُ أَمْوَالَنَا فَسُرِرْنَا بِذَلِكَ وَقَرَّتْ بِهِ أَعْيُنُنَا ، وَأَرَدْنَا أَنْ نَلْقَاهُ وَنَسِيرُ مَعَ رَسُولِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَسَمِعْنَا أَنَّهُ رَجَعَ فَخَشِينَا أَنْ يَكُونَ رَدَّهُ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، فَلَمْ يَزَالُوا يَعْتَذِرُونَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ " قلت : في الصحيح منه ما يتعلق بالركعتين بعد العصر فقط .

رواه الطبراني, وفيه :موسى بن عبيدة ,وهو ضعيف .

11357. Yine Ümmü Seleme'den nakledilmiştir: Mustalık oğulları hakkında, zekât memurları Velîd b. Ukbe'nin onlara yaptıklarından sonra şu âyet nâzil oldu: "**Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse, onun iç yüzünü iyice araştırın.**"[1]

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Velîd'i mallarının zekâtlarını toplamak üzere Mustalık oğullarına göndermişti. Velîd'in geldiğini duyunca, içlerinden bir heyet "Allah'ın elçisiyle birlikte yürür, onun

---

[1] Hucurat Sur. 6.

yükünü taşırız" düşüncesiyle onu karşılamak üzere yola çıktı. Velîd onların yola çıktıkları haberini alınca, kendisini öldürmek için yola çıktıklarını sandı ve geri döndü. Geri döndüğünde: "Mustalık oğulları zekâtlarını vermeyi reddetti, ya Resûlullah" dedi. Fakat yola çıkan heyet yollarına devam ederek Medine'ye kadar geldiler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında saf tutup namaz kıldılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını bitirince, yanına kadar gidip ona şöyle söylediler: "Bizler Allah'ın ve Resûlü'nün gazabından Allah'a sığınırız. Ya Resûlallah! Mallarımızın zekâtını toplaması için gönderdiğin elçinin yola çıktığını duyduk ve buna çok sevindik. Kendisini yolda karşılamak ve Allah'ın elçisi ile birlikte yürümek istedik. Sonra duyduk ki elçi geri dönmüş. Bu yüzden Allah ve Resûlü'nün bize öfkelenmesinden endişe ettik." Bu şekilde Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) mazeret beyan etmeye devam ettiler. Tâ ki haklarında bu âyet nâzil oldu.

★ Ben derim ki: *Sahîh*'de rivayetin yalnız Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ikindiden sonra kıldığı iki rekâtla ilgili kısım geçmiştir.

Bunu Taberânî, nakletmiş olup ravilerinden Mûsa b. Ubeyde zayıftır.

١١٣٥٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بن مُحَمَّدِ بن سَعِيدِ بن أَبِي مَرْيَمَ، ثنا مُحَمَّدُ بن يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا وَرْقَاءُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَ الْوَلِيدَ بن عُقْبَةَ بن أَبِي مُعَيْطٍ إِلَى بَنِي الْمُصْطَلِقِ مُصَدِّقًا.

رواه الطبراني مرسلاً وفيه عبد الله بن سعيد بن أبي مريم وهو ضعيف

11358. Mücâhid'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Velîd b. Ukbe b. Ebî Muayt'ı zekât memuru olarak Mustalık oğullarına gönderdi.

★ Bunu Taberânî, mürsel olarak nakletmiş olup ravilerinden Abdullah b. Muhammed b. Saîd b. Meryem zayıftır.

قوله تعالى : ﴿وَلاَ تَنَابَزُوا بِالأَلْقَابِ﴾

Yüce Allah'ın "... Birbirinize Kötü Lakaplar Takmayın" Âyeti [1]

١١٣٥٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِى هِنْدٍ عَنِ الشَّعْبِىِّ عَنْ أَبِى جُبَيْرَةَ بْنِ الضَّحَّاكِ الأَنْصَارِىِّ عَنْ عُمُومَةٍ لَهُ قَدِمَ النَّبِىُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَيْسَ أَحَدٌ مِنَّا

1 Hucurat Sur. 11.

إلاَّ لَهُ لَقَبٌ أَوْ لَقَبَانِ. قَالَ فَكَانَ إِذَا دَعَا رَجُلاً بِلَقَبِهِ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا يَكْرَهُ هَذَا. قَالَ فَنَزَلَتْ ﴿وَلاَ تَنَابَزُوا بِالأَلْقَابِ﴾

قلت : هو في السنن من حديث أبي جبيرة نفسه وهنا عنه عن عمومة له .

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

11359. Ebû Cubeyre b. ed-Dahhâk amcalarından şöyle dediklerini nakletmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiğinde bizden herkesin bir ya da iki lakabı vardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bizden birini lakabı ile çağırırsa "Ey Allah'ın Resûlü! O bundan hoşlanmaz" derdik. Sonra bu konuda Yüce Allah "...**Birbirinize kötü lakaplar takmayın**" âyetini indirdi.

★ Ben derim ki: Hadis, Ebû Davud'un *Sünen*'inde Ebû Cubeyre'nin kendi rivayeti şeklinde yer almıştır. Burada ise amcalarından nakletmektedir.

Buradaki hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

١١٣٦٠ - حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ ، وَنُسْخَتُهُ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ ، قَالا : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ ، عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ أَبِي جَبِيرَةَ ، قَالَ : كَانَتْ لَهُمْ أَلْقَابٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، " فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلا بِلَقَبِهِ " ، فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّهُ يَكْرَهُهُ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : وَلا تَنَابَزُوا بِالأَلْقَابِ

رواه أبو يعلى ورجاله رجال الصحيح .

11360. Dahhak b. Ebî Cebîre'nin anlattığına göre Cahiliye çağında kendilerinin bir takım lakapları varmış ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamı lakabıyla çağırınca "Ya Resûlallah! O bundan hoşlanmaz" denmiş. Bunun üzerine Yüce Allah "...**Birbirinize kötü lakaplar takmayın....**"[1] âyetini indirmiş.

★ Hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiş olup ravileri, *Sahîh*'in ravileridir.

---

1 Hucurat Sur. 11.

قوله تعالى : ﴿يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا﴾

Yüce Allah'ın "Onlar Müslüman Oldukları İçin Seni Minnet Altına Sokuyorlar" Âyeti [1]

١١٣٦١ – حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ ، نا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ ، نا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّكْسَكِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى ، قَالَ : " قَالَ أُنَاسٌ مِنَ الْعَرَبِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَسْلَمْنَا وَلَمْ نُقَاتِلْكَ ، وَقَاتَلَكَ بَنُو فُلانٍ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : ﴿يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلامَكُمْ﴾

رواه الطبراني في الكبير والأوسط, وفيه :الحجاج بن أرطاة, وهو ثقة ولكنه مدلس, وبقية رجاله رجال الصحيح .

11361. Abdullah b. Ebî Evfâ'nın bildirdiğine göre Bedevilerden/Araplardan bazı kimseler: "Ya Resûlallah! Biz sana karşı savaşmadan Müslüman olduk. Fakat falan oğulları sana karşı savaştılar" dediler. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Onlar İslâm'a girdikleri için seni minnet altına sokuyorlar. De ki: Müslümanlığınızı benim başıma kakmayın. Eğer doğru kimselerseniz bilesiniz ki, sizi imana erdirdiği için asıl Allah size lütufta bulunmuştur"** âyetini indirdi.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* ve *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Haccâc b. Ertât güvenilir olmakla beraber müdellistir. Diğer ravileri ise *Sahîh*'in ravileridir.

(بَابُ سُورَةِ ق)

Kâf Sûresi

قوله تعالى : ﴿يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلأْتِ﴾

Yüce Allah'ın "O Gün Cehenneme «Doldun mu?» Deriz"[2] Âyeti

١١٣٦٢ – حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِى أَبِى حَدَّثَنَا حَسَنٌ وَرَوْحٌ قَالاَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ افْتَخَرَتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ يَا رَبِّ يَدْخُلُنِى الْجَبَابِرَةُ وَالْمُتَكَبِّرُونَ وَالْمُلُوكُ

1 Hucurat Sur. 17.

2 Kâf Sur. 30.

وَالأَشْرَافُ. وَقَالَتِ الْجَنَّةُ أَىْ رَبِّ يَدْخُلُنِى الضُّعَفَاءُ وَالْفُقَرَاءُ وَالْمَسَاكِينُ. فَيَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِلنَّارِ أَنْتِ عَذَابِى أُصِيبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ. وَقَالَ لِلْجَنَّةِ أَنْتِ رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَلِكُلٍّ وَاحِدَةٍ مِنْكُمَا مِلْؤُهَا. فَيُلْقَى فِي النَّارِ أَهْلُهَا فَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ قَالَ وَيُلْقَى فِيهَا وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ وَيُلْقَى فِيهَا وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ حَتَّى يَأْتِيَهَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَيَضَعَ قَدَمَهُ عَلَيْهَا فَتَزْوَى فَتَقُولُ قَدْنِي قَدْنِي وَأَمَّا الْجَنَّةُ فَيَبْقَى فِيهَا أَهْلُهَا مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَبْقَى فَيُنْشِئُ اللهُ لَهَا خَلْقاً مَا يَشَاءُ

قلت : في الصحيح بعضه محالا على حديث أبي هريرة .

رواه أحمد ورجاله ثقات لأن حماد بن سلمة روى عن عطاء بن السائب قبل الاختلاط .

11362. Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cennet ile cehennem birbirlerine karşı övünürler. Cehennem: «Ya Rabbi! Bana zorbalar, mütekebbirler, krallar ve eşraf giriyor» der. Cennet ise: «Bana zayıflar, fakirler, yoksullar giriyor» der. Bunun üzerine Yüce Allah cehenneme: «Sen benim azap vesilemsin. Seninle dilediğime azap ederim» buyurur. Cennete ise: «Sen, her şeyi kuşatan rahmetimsin. Sizden her birinizin içini dolduracak ahali olacaktır» buyurur. Sonra cehenneme ahalisini atar. Cehennem «Daha var mı?» der. Tekrar atar. Cehennem yine: «Daha var mı?» der. Bu böyle devam eder gider. Nihayet Yüce Allah yanına gider ve üzerine kademini koyar. [Cehennem büzülerek] «Beni tutuştur, beni tutuştur!» der. Cennet ise Allah'ın dilediği bir süreye kadar bekler. Sonra Allah onun için dilediği gibi bir halk yaratır."*

★ Ben derim ki: Hadisin bir kısmı *Sahîh*'de Ebû Hureyre hadisine gönderme yapılarak yer almıştır.

Bunu Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri, güvenilir kimselerdir. Zira Hammâd b. Seleme, Atâ b. es-Sâib'den bunama döneminden önce rivayette bulunmuştur.

قوله تعالى : ﴿وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ﴾

Yüce Allah'ın "Katımızda Dahası da Vardır" Âyeti [1]

١١٣٦٣ - عَنْ أَنَس فِي قَوْلِهِ : ﴿وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ﴾ قَالَ : يَتَجَلَى لَهُمْ كُلَّ جُمُعَة .

رواه البزار, وفيه, عثمان بن عمير, وهو ضعيف .

[1] Kâf Sur. 35.

11363. Enes, Yüce Allah'ın "**Orada kendileri için diledikleri her şey vardır. Katımızda dahası da vardır**" âyeti ile ilgili olarak "Her Cuma (Rab) onlara tecelli eder" demiştir.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Osmân b. Umeyr zayıftır.

قوله تعالى : ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾

Yüce Allah'ın "Güneşin Doğmasından Önce ve Batışından Önce Rabbini Hamd ile Tespih Et" Âyeti [1]

١١٣٦٤ – حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصرٍ الْهَمْدَانِيُّ ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَفًّى ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، ثَنَا دَاوُدُ بْنُ الزِّبْرِقَانَ ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، " فِي قَوْلِهِ : ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾، قَالَ : " قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ : صَلاةُ الصُّبْحِ ، وَقَبْلَ الْغُرُوبِ : صَلاةُ الْعَصْرِ "

رواه الطبراني في الأوسط, وفيه: داود بن الزبرقان, وهو متروك .

11364. Cerîr b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ın "**Güneşin doğmasından önce ve batmasından önce Rabbini tespih et**" âyeti ile ilgili olarak *"Güneşin doğmasından önce" ile sabah namazı, "Güneşin batmasından önce" ile de ikindi namazı kastedilmiştir"* buyurmuştur.

★ Bunu Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*'ta rivayet etmiş olup ravilerinden Dâvud b. ez-Zibrikân metruktur.

(بَابُ سُورَةِ وَالذَّارِيَاتِ)

Zâriyât Sûresi

١١٣٦٥ – حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَانِي ، قَالَ : نا سَعِيدُ بْنُ سَلامٍ الْعَطَّارُ ، قَالَ : نا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي سَبْرَةَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ ، قَالَ : جَاءَ أَصبغ التَّمِيمِيُّ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، أَخْبِرْنِي عَنِ ﴿الذَّارِيَاتِ ذَرْوًا﴾ ، قَالَ : " هِيَ الرِّيَاحُ وَلَوْلا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ مَا قُلْتُهُ " ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ ﴿فَالْحَامِلاتِ وِقْرًا﴾، قَالَ : " هِيَ السَّحَابُ ، وَلَوْلا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ مَا

[1] Kâf Sur. 39.

قُلْتُهُ " . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ ﴿فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا﴾، قَالَ : " هِيَ الْمَلائِكَةُ ، وَلَوْلا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ مَا قُلْتُهُ " قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ ﴿فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا﴾ ، قَالَ : هِيَ السُّفُنُ ، وَلَوْلا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ مَا قُلْتُهُ " قَالَ : ثُمَّ أَمَرَ بِهِ فَضُرِبَ مِائَةً وَجَعَلَهُ فِي بَيْتٍ ، فَلَمَّا بَرِئَ دَعَا بِهِ فَضَرَبَهُ مِائَةً أُخْرَى وَحَمَلَهُ عَلَى قَتَبٍ وَكَتَبَ إِلَى أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ : امْنَعِ النَّاسَ مِنْ مُجَالَسَتِهِ ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى أَتَى أَبَا مُوسَى فَحَلَفَ لَهُ بِالأَيْمَانِ الْمُغَلَّظَةِ ، مَا يَجِدُ فِي نَفْسِهِ مِمَّا كَانَ يَجِدُ شَيْئًا ، فَكَتَبَ فِي ذَلِكَ إِلَى عُمَرَ ، فَكَتَبَ عُمَرُ : مَا إِخَالُهُ إِلا قَدْ صَدَقَ ، فَخَلِّ بَيْنَهُ وَبَيْنَ مُجَالَسَتِهِ النَّاسَ . رواه البزار, وفيه :أبو بكر بن أبي سبرة, وهو متروك .

11365. Saîd b. el-Müseyyeb anlatıyor: Asbağ (b. Nubâte) et-Temîmî, Ömer b. el-Hattâb'a gelerek: "Ey müminlerin emiri! Bana "الذاريات ذروا **(Estirip savuranlara)**" kelimesiyle ne kastedildiğini söyle" dedi. O da: "Bu ifadeyle rüzgârlar kastedilmektedir. Eğer ben bunu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) söylerken işitmeseydim, demezdim" dedi.

Asbağ: "المقسمات أمرا **(İşi ayıranlara)**" ifadesini bana açıkla" dedi. Ömer: "Bununla melekler kastedilmektedir. Eğer ben bunu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) söylerken işitmeseydim, söylemezdim" dedi.

Asbağ: "الجاريات يسرا **(Kolayca süzülenlere)**" ifadesini açıkla" dedi.

Ömer: Bununla gemiler kastedilmektedir. Eğer ben bunu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) söylerken işitmemiş olsaydım, demezdim" dedi.

Sonra emir verdi ve ona yüz sopa vuruldu. Sonra onu bir eve kapattı. İyileşince, yanına çağırıp yüz sopa daha vurdu ve onu sedye üzerinde taşıdı. Sonra Ebû Mûsa el-Eş'arî'ye mektup yazarak: "Halkı bulunla birlikte olmaktan menet" dedi. Bu şekilde yaşamaya devam etti. Nihayet Ebû Mûsa'nın yanına vararak onun önünde ağır yeminler ederek daha evvel içinde duyduğu kuşkuları artık duymadığını söyledi. Ebû Mûsa bu durumu Ömer'e yazdı. Ömer de cevabi mektubunda "Sanırım doğru söylüyor" deyince insanların onunla oturup kalkmasına müsaade etti.

★ Bunu Bezzâr rivayet etmiş olup ravilerinden Ebû Bekir b. Ebî Sebra metruktur.